ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

V

KNJIGA 28

REDAKTOR:
Šandor Kaufer, potpukovnik

Odgovorni urednik
Stevo Kovačević, pukovnik

IZDAJE
VOJNOISTORIJSKI INSTITUT

VOJNOISTORIJSKI INSTITUT

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM
V
KNJIGA 28

BORBE U HRVATSKOJ 1944. GODINE

BEOGRAD
1963.

BORBE U HRVATSKOJ 1944. GODINE

– JUNI –

I

DOKUMENTI JEDINICA NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA JUGOSLAVIJE

BR. 1

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA OD 1. JUNA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NEKIM DEJSTVIMA PODREĐENIH JEDINICA OD 1. DO 15. MAJA[1]

ŠTAB IV KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj: 167/44
1. VI. 1944

Operativni izvještaj o
borbama i akcijama u
mjesecu maju 1944. od
1—15. V. 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

I.

2. V. 1944 krenula je jedna bojna legionera 846 puka[2] iz Ličke Jesenice preko Plaškog ka Vojnovcu pljačkajući uz put. Dva bataljona Plaščanskog Odreda imali su zadatak da pruže neprijatelju otpor na Plaškoj Glavi—k. 517 i Gradini, a zatim da se povuku u Janja Goru i da prave što jači pritisak na bočna osiguranja i začelje neprijateljske kolone.

Borba je odpočela na Plaškoj Glavi u 10 sati. Neprijatelj je prošao navedenim pravcem pod borbom, uz gubitke od 12 mrtvih i 13 ranjenih. Mi smo imali 4 ranjena borca. U toku borbe prebjegao je neprijatelju inf. oficir Odreda. Utrošeno je 2200 metaka. Zarobljeno i izgubljeno nije ništa.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 46—3, k. 426.

[2] Njemačke 392. legionarske divizije

II.

Da se omogući sređivanje jedinica Unske Grupe i spreči neprijateljsko nadiranje iz Cazina na oslobođenu teritoriju, II. Brigada VII Divizije dobila je zadatak da posjedne položaje na liniji Barska—Skokovi—Mrcelje.

3. V. 44 u 9 sati krenuo je neprijatelj od Cazina sa 500 legionera 373 Divizije i sa nešto ustaša sa dva bacača, s namjerom da upadne na slobodnu teritoriju i da dezorganizuje muslimanske jedinice.[3] Neprijatelj je kretao glavnim pravcem Brezova Kosa—Mahmutovići—k. 466—k.518 i sporednim pravcima cestom ka Skokovima i u pravcu Mrcelja.

Neprijatelj je sačekan i poslije uporne borbe odbijen. Pokušaj neprijatelja da izmanevriše naše položaje osujećen je. Gonjenje je vršeno ali je neprijatelj organizovano odstupio.

Neprijatelj je imao 20 mrtvih i 15 ranjenih.

Mi smo imali 5 ranjenih.

Zaplijenjeno nije ništa niti izgubljeno.

Utrošeno: 20 mina za bacače i 4000 metaka.

III.

4. V. 1944 III. bataljon Banijskog Odreda vodio je borbu kod Dvora u G. Javornju i Vrpolju sa 300 vojnika Šleske Divizije[4] koji su pošli iz Dvora na oslobođeni teritorij. Neprijatelj je odbijen uz gubitke od 5 mrtvih i 11 ranjenih. Na našoj strani je jedan drug lakše ranjen.

5. V. 44 neprijatelj je iz Dvora i Divuše sa jačim snagama pošao prema Zrinu i Javornju. Tri bataljona Banijskog Odreda sačekali su i odbili neprijatelja. Utrošeno je 1700 metaka. Na našoj strani nije bilo gubitaka a neprijatelj je imao oko 10 mrtvih i ranjenih.

6. V. 44 zasjeda I. bataljona Banijskog Odreda zapalila je 1 kamion Šleske Divizije na cesti Dvor—Javoranj. Zaplijenjena je jedna kara sa gumenim točkovima i 1 par odijela. Ubijena su 2 neprijateljska vojnika.

Istog dana jedna četa II. bataljona P. O. Banije vodila je borbu sa ustašama i četnicima kod s. Šegestin. Ubijena su 3 a ranjena 4 ustaše.

Noću 6/7. V. 44 srušen je most na cesti Dvor—Bešlinac kod Vanića i cesta prekopana na dva mjesta.

7. V. 44 oko 300 vojnika Šleske Divizije u 13 kamiona povlačili su se iz Donjeg Javornja u Dvor. I. bataljon P. O. Banije napao je neprijatelja s položaja kod Vanića i nanio mu gubitaka (oko 5 mrtvih i ranjenih).

---

[3] Prva i Druga muslimanska brigada bile su u sastavu Unske grupe Četvrtog korpusa NOVJ.

[4] Navedena divizija nije bila na području Jugoslavije.

Noću 8/9. V. 44 pokupljeno je oko 6 km. telefonske žice između Struge i Divuše i srušeno 40 stubova.

14. V. 44 III. bataljon P. O. Banije razbio je jednu ustašku satniju koja je iz Stubljana pošla prema Svinjici. Neprijatelj je imao 11 mrtvih i ranjenih.

Četa za Trokut P. O. Banije od kada je formirana izvršila je ove akcije:

10. IV. 44 izvršena je akcija na četnike u Crkvenom Boku, razoružano je i zarobljeno 11 četnika, zarobljeno 11 pušaka, 300 metaka. Od tih četnika 7 se javilo u tu četu...

13. IV. 44 izvršena je akcija na ustaše koji su htjeli da opljačkaju neko blago. Ustaše su natjerate u bijeg i naneseni su im gubitci, a blago koje su oni bili pognali oteto je.

29. IV. 44 izvršena je akcija u sastavu jedne čete P. P. K.[5] bataljona na četnike u Strmenu. Zarobljeno je 13 četnika a zaplijenjeno 11 pušaka, nešto municije i 1 laki bacač koji je pripao četi P. P. K.

7. V. 44 četa je bila u zasjedi na rijeci Trebeš gdje su dočekani ustaše iz Puske koji su pošli u pljačku u s. Lonja. Ustaše su natjerate u bjeg uz gubitke od 7 mrtvih i nekoliko ranjenih.

8. V. 44 četa je izvršila akciju na blindirani čamac kojega su pratile ustaše i Švabe od Siska za Jasenovac. Neprijatelj je naišao blizu čete koja je bila u zasjedi na 40—50 metara, kada je otvorena vatra i izvršen juriš. Neprijatelj je imao 15—20 mrtvih i veći broj ranjenih. 4 Švabe su skočili u vodu i potopili se sa 2 šarca. U ovoj borbi poginuo je zamjenik komandira te čete i vodnik prvog voda.

V.

I. bataljon Karlovačkog Odreda vodio je ove borbe:

7. V. 44 krenulo je oko 60 ustaša iz D. Stativa prema Netretiću u cilju pljačke. Sačekao ih je I. bataljon Karl. Odreda i odbio. Borba je vođena od 15.30 do 17 sati. Gubitci kod neprijatelja nisu poznati. 1 naš borac predao se je sa puškom. Utrošeno je 1300 metaka...

10. V. 44 izvršio je neprijatelj iz Karlovca i Ozlja sa oko 1000 ustaša, domobrana, legionera i Nijemaca ofanzivu na sektor Karlovačkog Odreda.[6] Neprijatelj je uz gubitke od 2 mrtva potisnuo Odred sa njegovog sektora u Sloveniju. Gubitci Odreda: 1 zarobljen sa puškom. Utrošeno je 420 metaka.

VI.

Noću 6/7. V. 44 mineri VII divizije sa osiguranjem iz I brigade minirali su prugu Otoka—Krupa. U 8.30 sati naišao je

[5] Protiv pete kolone

[6] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 180 i 182.

vlak sa vojskom. Uništena je lokomotiva i 5 vogona. Poginulo je 4 oficira, 17 njemačkih vojnika i 20 ustaša.[7]

Noću 7/8. V. 44 jedno odeljenje iz II brigade VII divizije pokupilo je 1200 m. telefonske linije između Cazina i Ostrošca.

VII.

15. V. 44 oko 400 Nijemaca i legionera prodrlo je iz Tounja u Tržić i Primišlje. 1. bataljon Kordunaškog Odreda pružio je neprijatelju otpor na Mrežnici, ali je bio potisnut na položaje sjeverno od Primišlja. Ovog neprijatelja protjerale su iz Primišlja snage VIII divizije.[8]

Bataljon Odreda nanio je neprijatelju 5 mrtvih i 10 ranjenih, a sam nije pretrpio nikakove gubitke. Utrošeno je 620 metaka.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar, Komandant, pukovnik,

BR. 2

ZAPOVIJEST ŠTABA ŠESTOG KORPUSA NOVJ OD 1. JUNA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA DIVERZIJU NA PRUZI VINKOVCI–BANOVA JARUGA[1]

ŠTAB VI KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 571
dana: 1/VI 1944 u ... sati

ZAPOVJEST

(Sekcija: Pakrac, Požega, Brod i Vinkovci 1 : 100.000)

U vezi sa novom ofanzivom, koju je neprijatelj poduzeo protiv naših jedinica u Bosni[2] i Lici,[3] i u vezi sa Naredbom[4] Vrhovnog komandanta maršala Jugoslavije druga Tita, jedinice

[7] Vidi tom V, knj. 27. dok. br. 181.
[8] Vidi dok. br. 28.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 16–1/1, k. 473.
[2] Riječ je o drvarskoj operaciji koja je počela 25. maja 1944. (vidi „Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941–1945", knj. 2, str. 93–106).
[3] Napad njemačkih, ustaško-domobranskih i četničkih snaga na oslobođenu teritoriju Like trajao je od 7. do 30. maja. (Opširnije o tome vidi dok. br. 88 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, dok. br. 31 i 88.)
[4] Vidi objašnjenje br. 9 uz dok. br. 31.

VI Korpusa treba da izvrše do sada najveću diverziju željezničke pruge Beograd—Zagreb i to na sektoru Vinkovci—Banova Jaruga.[5] Za izvršenje toga zadatka,

NAREĐUJEMO:

1.—XII Divizija:
Sastav:
četiri brigade[6],
Diljski NOP odred[7],
Županjska četa i
2. diverzantska četa.

Izvršiće diverziju pruge na prostoru Vinkovci—Kapela Batrina.
Divizija će uhvatiti vezu sa Županjskom četom preko Štaba Istočne grupe NOP odreda i snabdjeće je potrebnom količinom eksploziva i nagaznih mina.

2. — **Požeški NOP odred:**
Sastav:
sve njegove jedinice i
3. diverzantska četa.

Izvršiće diverziju pruge na prostoru Kapela Batrina—Nova Gradiška.[8]

3. — **Posavski NOP odred:**
sve njegove jedinice i
1. diverzantska četa.

Izvršiće diverziju pruge na prostoru Nova Gradiška—Banova Jaruga.[9]

Istovremeno uništiti tt. veze na čitavom otsjeku pruge od Banove Jaruge do Vinkovaca, što znači svaka jedinica na svom dodjeljenom sektoru.

4. — **Početak diverzije:**

a) Jedinice XII Divizije noću 7/8 juna 1944 godine, počev od 24 sata.
b) Požeški i Posavski NOP odred noću 5/6 juna 1944 god., sa početkom u 23 sata.
Ukoliko se u određeni dan ne uspije zbog objektivnih prepreka pristupiti diverziji, treba istu izvesti sljedećeg dana.

5. — **Mjesto štabova:**

Odrediće Štab Divizije i štabovi odreda sami.

---

[5] O rezultatima diverzije vidi dok. br. 20, 60 i 123 u ovoj knjizi i dok. br. 12—1/1, k. 893, dok. br. 2—1/4. k. 1298, dok. br. 4—1/1, k. 889 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[6] Iz izvještaja Dvanaeste divizije i Šestog korpusa se vidi da su u diverziji učestvovale Dvanaesta, Osamnaesta i Osječka brigada (vidi dok. br. 20 i 60).

[7] Vidi dok. br. 18/3, k. 1619, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[8] i [9] Vidi dok. br. 108.

6. — **Znaci raspoznavanja:** Važe opšti znaci.

7. — **Povlačenje:** Nakon izvršenja diverzije, jedinice će se povući na svoje sektore, ostavljajući jedan dio snaga na prostoru gdje je diverzija izvršena, sa zadatkom ometanja opravke pruge, a sve ostale snage ponovo pristupaju izvršenju ranije dobivenih zadataka.

8. — Sa eventualnim ostatkom eksploziva, divizija i odredi nastaviće sa manjim snagama idućih dana rušenje vozova na svim prugama svog sektora, a osobito na glavnoj pruzi.

9. — Opetovane diverzije velikog stila vršiti do daljnjeg našeg naređenja, odnosno dok god to objektivne okolnosti budu dozvoljavale.[10]

Prilog: Detaljnija objašnjenja i uputstva za izvršenje diverzije.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Vlado Janić** (M. P.) Komandant, p.pukovnik: **Mate Jerković**

Dostavljeno:

1. — Glavnom štabu NOV i POH, na znanje;
2. — Štabu XII Divizije, na izvršenje; i
3. — Štabu Zapadne grupe NOP odreda i Požeškom NOP odredu u izvodu, na izvršenje;
4. — Štabu Istočne grupe NOP odreda, na znanje.

PRILOG UZ ZAPOVJEST OP. BROJ 571/1944.

Da bi se za što duže vrijeme omeo neprijateljski saobraćaj na glavnoj željezničkog pruzi i cesti Beograd—Zagreb, potrebno je vršiti sječenje, odnosno diverziju pruge, na što je moguće više mjesta, rušiti pojedine propuste i željezničke mostove. Iz do sada stečenih iskustava vidjelo se, da neprijatelj za relativno kratko vrijeme popravi presječene šinje autogenim zavarivanjem šinja, što mu ne oduzima za to mnogo vremena.

[10] O diverzijama koje su jedinice Šestog korpusa izvele u junu 1944. vidi dok. br. 108 u ovoj knjizi i dok. br. 18–2, 51–3 i 56–3, k. 473 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

Zbog toga treba podmetati nešto veće količine eksploziva, odnosno ukopavati ih ispod samih šlipera, tako da se sa tom količinom razdrma i izbaci iz ležišta cio štos, što će neprijatelju oduzeti dosta vremena radi ponovnog ukopavanja i učvršćenja šlipera na pruzi. U jame koje se naprave sa ovim rušenjem, treba metnuti pješadisku šrapnel-minu, učvrstiti je u istu, tako, kada neprijatelj bude pokušao popravku, da mu nanese gubitke. Ovim načinom usporava se i otežava neprijatelju opravka pruge. Ove mine treba metati u svaku desetu-petnaestu rupu, a također treba maskirati lažne mine.

Osim toga treba podmetati i ukopavati više nagaznih mina na udaljenosti jedna od druge 800—1000 metara, pa i više neposredno pred uporište, u cilju rušenja vozova koji će naići tokom idućeg dana. Ovim načinom pruga će se za duže vremena izbaciti iz saobraćaja i za neprijatelja postati potpuno nesigurna. Uzduž pruge diverzanti treba da ostave također tempirne štapine, koji će svojom eksplozijom tokom idućeg dana ometati opravak pruge.

Za rušenje i uništenje tt linije, jednovremeno sa diverzijom pruge, potrebno je formirati više manjih grupica snabdjevenih sa testerama, sikirama, čekićima, koji će jednovremeno sa miniranjem pruge izvršavati svoj zadatak. Pri tome treba voditi računa, i treba iste upozoriti da budu u tjesnoj vezi sa diverzantima, kako se ne bi dogodio nesretan slučaj ranjavanja naših boraca.

Uporedo sa ometanjem i kočenjem saobraćaja na pruzi, treba neprestano ometati i kočiti saobraćaj na glavnoj cesti, podmetanjem pravih i lažnih nagaznih mina na što većem otsjeku ceste, a osobito u neposrednoj blizini neprijateljskog uporišta, koje i nakon povlačenja jedinica postavljati na cestama. Mine treba tako montirati da ih neprijatelj ne može dići neoštećene.

Na ovaj način i saobraćaj neprijatelja po cesti postaće nesiguran.

Pored ovoga, štabovi odreda iz svojih dosadašnjih iskustava, kao i štabovi divizija i brigada, iznalaziće sami nove načine za što bolje i što uspješnije kočenje i ometanje neprijateljskog saobraćaja, kako na željezničkoj pruzi, tako i na cesti, jer je pravilan saobraćaj za neprijatelja, naročito u sadanjim momentima, od vrlo velike važnosti.

Štab Diverzantskog bataljona uputiće pojedine svoje članove k pojedinim napadnim jedinicama, kao stručnu pomoć.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Vlado Janić** (M. P.) Komandant, p.pukovnik: **Mate Jerković**

BR. 3

NAREDBA ŠTABA ŠESTOG KORPUSA NOVJ OD 1. JUNA 1944. KOJOM SE POTČINJENE JEDINICE POHVALJUJU I NAGRAĐUJU ZA USPJEŠNO IZVEDENE AKCIJE[1]

NAREDBA BROJ 9
Štaba VI Korpusa Narodno-oslobodilačke vojske Jugoslavije od 1. juna 1944. godine

I.

I. POHVALE:

Bataljon „Hajduk Veljko" Posavskog NOP odreda, na dan 28. V. 1944. g. kod sela Šagovine, sačekao je jednu kolonu neprijateljskih vojnika, jačine od oko 150 Njemaca, te u žestokoj borbi ubio i ranio veliki broj neprijateljskih vojnika, od kojih je 15 ostalo na bojnom polju, dok je ostalo neprijatelj uspio izvući. Zapljenjena je izvjesna količina ratnog materijala i opreme, između ostalog 1 šarac, 1 laki bacač, 3 sanduka mina i 15 karabina.[2]

II.

Bilogorski NOP odred, na dan 31. maja 1944. god., na željez. prugi Virovitica—Suhopolje, napao je neprijateljski transportni vlak, te uništio jednu lokomotivu i 10 vagona. U žestokoj borbi za osvajanje vlaka, ubijeno je 15 ustaša i zarobljena 4 gestapovca. Zapljenjena 2 teška mitraljeza, nekoliko hiljada metaka i ostale spreme.[3]

III.

I bataljon XVIII Brigade, na dan 26. maja 1944., na cesti Čađavica—Moslavina, sačekao je kamion sa ustašama te u kratkoj borbi ubio 8 ustaša i jednog ustaškog poručnika. Zarobio 3 ustaše. Dobivena je izvjesna količina ratnog materijala i nešto opreme i zapaljen 1 kamion.[4]

---

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5/7, k. 882 a.
[2] Vidi dok. br. 49.
[3], [4] i [5] Vidi dok. br. 49.

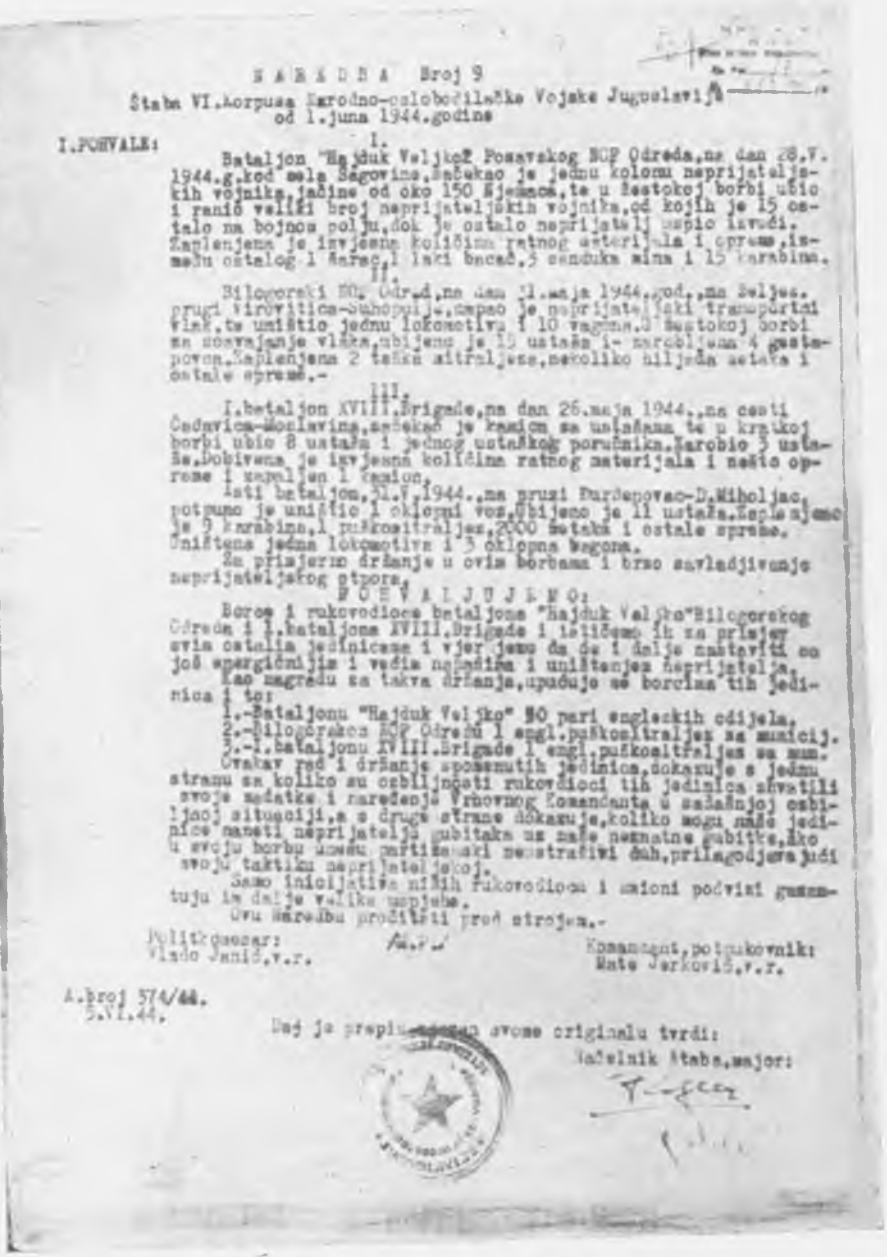

N A R E D B A Broj 9

Štaba VI.Korpusa Narodno-oslobodilačke Vojske Jugoslavije
od 1.juna 1944.godine

I.POHVALE:

I.

Bataljon "Hajduk Veljko" Posavskog NOP Odreda,na dan 28.V. 1944.g.kod sela Šagovine,šačekao je jednu kolonu neprijateljskih vojnika,jačine od oko 150 Njemaca,te u žestokoj borbi ubio i ranio veliki broj neprijateljskih vojnika,od kojih je 15 ostalo na bojnom polju,dok je ostalo neprijatelj uspio izvući. Zaplenjena je izvjesna količina ratnog materijala i opreme,između ostalog 1 šarac,1 laki bacač,3 sanduka mina i 15 karabina.

II.

Bilogorski NOP Odred,na dan 31.maja 1944.god.,na Beljes. prugi Virovitica-Suhopolje,napao je neprijateljski transportni vlak,te uništio jednu lokomotivu i 10 vagona.U žestokoj borbi za soavajanje vlaka,ubijeno je 15 ustaša i- zarobljena 4 gestapovca.Zaplenjena 2 teška mitraljeza,nekoliko hiljada metaka i ostale spreme.-

III.

I.bataljon XVIII.Brigade,na dan 26.maja 1944.,na cesti Čadavica-Moslavina,sačekao je kamion sa ustašama te u kratkoj borbi ubio 8 ustaša i jednog ustaškog poručnika.Zarobio 3 ustaše.Dobivena je izvjesna količina ratnog materijala i nešto opreme i zapaljen 1 kamion.

Isti bataljon,31.V.1944.,na pruzi Đurđenovac-D.Miholjac, potpuno je uništio 1 oklopni voz.Ubijeno je 11 ustaša.Zaplenjeno je 9 karabina,1 puškomitraljez,2000 metaka i ostale spreme. Uništena jedna lokomotiva i 3 oklopna vagona.

Za primjerno držanje u ovim borbama i brzo savladjivanje neprijateljskog otpora,

P O H V A L J U J E M O:

Borce i rukovodioce bataljona "Hajduk Veljko"Bilogorskog Odreda i I.bataljona XVIII.Brigade i ističemo ih za primjer svim ostalim jedinicama i vjer jemo da de i dalje nastaviti sa još energičnijim i većim nažašima i uništenjem neprijatelja.

Kao nagradu za takva držanja,upućuje se borcima tih jedinica i to:

1.-Bataljonu "Hajduk Veljko" 50 pari engleskih odijela.
2.-Bilogorskom NOP Odredu 1 engl.puškomitraljez sa municij.
3.-I.bataljonu XVIII.Brigade 1 engl.puškomitraljez sa mun.

Ovakav rad i držanje spomenutih jedinica,dokazuje s jednu stranu za koliko su osbiljnosti rukovodioci tih jedinica shvatili svoje zadatke i naređenje Vrhovnog Komandanta u sadašnjoj osbiljnoj situaciji,a s druge strane dokazuje,koliko mogu naše jedinice naneti neprijatelju gubitaka uz naše neznatne gubitke,ako u svoju borbu unesu partizanski neustraživi duh,prilagodjavajući svoju taktiku neprijateljskoj.

Samo inicijativa nižih rukovodioca i smioni podvizi gazamtuju im dalje velike uspjehe.

Ovu Naredbu pročitati pred strojem.-

Politkomesar:
Vlado Janić,v.r.

Komandant,potpukovnik:
Mate Jerković,v.r.

A.broj 574/44.
5.VI.44.

Daj je prepis sadržan svome originalu tvrdi:

Načelnik Štaba,major:

Fotokopija dokumenta br. 3

Isti bataljon, 31. V. 1944., na pruzi Đurđenovac—D. Miholjac. potpuno je uništio 1 oklopni voz. Ubijeno je 11 ustaša. Zapljenjeno je 9 karabina, 1 puškomitraljez, 2000 metaka i ostale spreme. Uništena jedna lokomotiva i 3 oklopna vagona.[5]

Za primjerno držanje u ovim borbama i brzo savlađivanje neprijateljskog otpora

POHVALJUJEMO:

Borce i rukovodioce bataljona „Hajduk Veljko" Bilogorskog odreda i I bataljona XVIII Brigade i ističemo ih za primjer svim ostalim jedinicama i vjerujemo da će i dalje nastaviti sa još energičnijim i većim napadima i uništenjem neprijatelja.

Kao nagradu za takva držanja, upućuje se borcima tih jedinica i to:

1. — Bataljonu „Hajduk Veljko" 50 pari engleskih odijela.
2. — Bilogorskom NOP odredu 1 engl. puškomitraljez sa municijom.
3. — I Bataljonu XVIII Brigade 1 engl. puškomitraljez sa mun.

Ovakav rad i držanje spomenutih jedinica dokazuju s jednu stranu sa koliko su ozbiljnosti rukovodioci tih jedinica shvatili svoje zadatke i naređenje Vrhovnog komandanta[6] u sadašnjoj ozbiljnoj situaciji, a s druge strane dokazuju koliko mogu naše jedinice nanijeti neprijatelju gubitaka, uz naše neznatne gubitke, ako u svoju borbu unesu partizanski neustrašivi duh, prilagođavajući svoju taktiku neprijateljskoj.

Samo inicijativa nižih rukovodilaca i smioni podvizi garantuju im dalje velike uspjehe.

Ovu Naredbu pročitati pred strojem. —

Politkomesar
Vlado Janić, v. r.

(M. P.)

Komandant potpukovnik:
Mate Jerković, v. r.

A. broj 374/44
5. VI. 44.

Da je prepis vjeran svome originalu tvrdi:

Načelnik štaba, major:
(M. P.) **F.[7] Kofler**

[6] Vidi primjedbu br. 9 uz dok. br. 31.
[7] Frane

BR. 4

PREGLED BROJNOG STANJA I NACIONALNOG I SOCIJALNOG SASTAVA LJUDSTVA DESETOG KORPUSA NOVJ OD 1. JUNA 1944. GODINE[1]

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA X KORPUSA „ZAGREB.“ NOVJ OD 1. VI. 1944 G.

Jedinica	Brojno stanje po spisku	SOCIJALNI SASTAV								NACIONALNI SASTAV												
		Radnika	Seljaka	Intelektualaca	Obrtnika i sitnih trgovaca	Namještenika i srednjoškolaca	Vojnih lica	Policija, žandara i finansca	Đaka	Srba	Hrvata	Slovenaca	Crnogoraca	Muslimana	Talijana	Rusa	Jevreja	Madara	Austrijanaca	Čeha	Makedonca	Njemaca	Švedana	Francuza	Holandana	Bugara
Štab X Korpusa »Zagreb.«[2] sa pratećom četom	100	16	46	5	17	2	14			7	89	4														
XXXII Divizija NOVJ	994	211	435	58	187	95	8			74	902			2		11				1		3				1
XXXIII Divizija NOVJ	1567	422	756	99	240	47		2	1	143	1317	23	5	14	3	18	3	3	1	30	1	2	1	1	1	1
Istočna grupa P.O.H.	1012	153	684	35	90	43	7			191	723	8		2	1	12	1	6		65	1	1		1		
Zapadna grupa P.O.H.	1548	431	647	56	346	35	33			45	1425	11		6		53	2			1		2			3	
Podoficirska škola	9	1	5				3			4	5															
Pontonirska četa	70	16	37	6	11					7	60				2											
III Diverzant. bataljon	129	22	70	7	25	5				11	109	3		1						5						
S v e g a:	5429	1272	2680	266	916	227	65	2	1	482	4630	49	5	25	6	94	6	9	1	102	2	8	1	2	4	2
Koman. Kalničkog područja	516	180	241	14	30	44	3	4		126	353	27		5		1	3			1						
Koman. Bjelovar. područja	539	83	348	14	59	32	1	2		104	411	15		2				2		5						
Komanda Moslav. područja	1086	266	551	26	166	69	3	3	2	284	723	28		3		11	8	5		24						
S v e g a:	2141	529	1140	54	255	145	7	9	2	514	1487	70		10		12	11	7		30						

Politički komesar (M. P.)
S. Đ.

Komandant, general-major
Vlado Matetić

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu vojnoistorijskog instituta, reg. br. 2–3/1, k. 112 A.
[2] „Zagrebačkog“

BR. 5

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 1. JUNA 1944. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA NA PODRUČJU SLAVONSKE POŽEGE I SLAVONSKOG BRODA[1]

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 358
Dana: 1/VI. 1944. g.

Operativni izvještaj o
borbama 24. i 25. maja
1944. god. dostavlja

ŠTABU VI KORPUSA NOV I POJ

Jedinice naše divizije dne 24. i 25. maja 1944. nalazile su se na s-i. dijelu Požeške kotline i j. dijelu Dilja kao i na bilu Dilja (sekcija Brod 1 : 100.000). Teren na kome se borba vodila bio je raznolik, ispresjecan velikim gudurama, pošumljen, često neprohodan uslijed guste šume, izuzev puteva i prosjeka, što je onemogućavalo brzo manevrovanje jedinica.

Neprijatelj je nastupao sa jakim snagama sa pravca i to: jednom kolonom sa pravca Sl. Požega—Jakšić—Kula, gdje je naišao na zasjedu jedinica Osječke brigade. Poslije kratke borbe naše jedinice bile su prisiljene na povlačenje, pošto je neprijatelju stiglo pojačanje u tenkovima i bornim kolima. Uslijed velike ravnice, jedinice Osječke brigade koje su obrazovale zasjedu u j-z. dijelu Kule nisu se mogle povući, kako je po zapovjesti bilo predviđeno, preko Poreča sjeverno od groblja sela Latinovac, jer bi im neprijatelj nanio mnogo veće gubitke na brisanom prostoru, već su se povukle sjevernom ivicom Kule, desnom obalom potoka koji utječe u Kutijevačku rijeku j. od k. 163, za Bekteže.

Istovremeno neprijatelj je nastupao sa jednom kolonom u jačini od 600—700 pješaka i artiljerijom sa pravca Pleternica—Buk—cestom za Dijed. Rijeku, gdje se razdvojio u dvije kolone,

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 37—1/2, k. 473.

[2] Dijelovi njemačke Prve kozačke konjičke divizije i Četvrte brdske domobranske brigade iz Slavonske Požege (vidi tom V, knj. 27, dok. br. 198, bojnu relaciju Prvog zbornog područja za maj 1944, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5/1, k. 58, kao i „Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945", knj. 2, str. 156).

jednom kolonom krenuo poljskim putem Dijed. Rijeka—Latinovac, a drugom kolonom krenuo šumskim kolskim putem Dijed. Rijeka—k. 285. Pošto je neprijatelj bio mnogo nadmoćniji kako u ljudstvu tako i u materijalu, uspjelo mu je potisnuti vod XVIII Brigade koji se nalazio na desnokrilnom osiguranju II bataljona XVIII Brigade, koja je obrazovala zasjedu na raskrsnici cesta Dijed. Rijeka—Ruševo—G. Slatinik.

Sa trećom kolonom neprijatelj je krenuo u 6 sati 24. ov. mj. pravcem Sibinj—šumskim putem—grebenom šume Plavice za Odvorce; pošto na tom sektoru nije bilo ni jedne naše jedinice, neprijatelj je po izbijanju na Papazoviće—Čelikoviće pohapsio neke naše drugove iz NOO-a i nastavio odmah pokret kolskim šumskim putem preko k. 371 za Vidovo brdo (trig. 383) gdje se razdvojio jednom kolonom za Zdence, drugom kolonom za Glogovicu—Podcrkavje. Pošto u tim selima nije bilo naših jedinica, neprijatelj je tamo zanoćio 24/25. V. o. g.

Četvrta kolona se kretala: Podvinje—Tomica—Ježevik do raskrsnice puteva Sadna šuma, t. j. s jednim dijelom snaga krenuo je za Korduševce i Vrhovinu, a sa ostalim snagama krenuo za Crni Potok, Kindrovo i Oriovčić gdje je naišao na jedinije XII Ud. brigade i u prvim naletima neprijatelj je bio odbijen.

Borbu su vodile sve jedinice naše divizije, t. j. sve brigade sa pojedinim svojim dijelovima.

Borba se je vodila sa jedinicama čerkeske divizije u čijem su se sastavu nalazili Nijemci i ustaše. Imena njihovih komandanata nisu nam poznata. Inače su bili dobro naoružani sa teškim i lakim mitraljezima (šarcima) kao i sa teškim bacačima, a uz to su raspolagali sa velikim količinama municije.

Čerkezi, ustaše i Nijemci poznati su kao pljačkaši i kao takovi i ovaj puta su došli vršiti upade u naš oslobođeni teritorij, baš radi toga da opljačkaju naš narod u hrani i stoci i da odvedu mlade ljude sposobne za vojsku. Pošto su se naše jedinice nalazile na tom sektoru, mi bi izgubili mnogo politički u koliko bi se povukli sa tog terena bez borbe, a u drugom redu cilj nam je da uništimo što više neprijatelja i zarobimo oružja i zaštitimo što više naš narod od njihovog terora, zato smo odlučili stupiti sa njima u borbu.

Zapovjesti za kantonman dobile su jedinice u maršruti, a zapovjest za ovu borbu nije izdavana uslijed kratkoće vremena. Jedinice su dobivale naređenja za posjedanje položaja, sa kojih se pravaca neprijatelj kreće i sa kojim jačinama.

Kod jedinica Osječke brigade borba je počela 24. V. 1944. u 6.30 s. Kod jedinica XVIII Brigade istog dana u 6 sati a kod jedinica XII Ud. brigade istog dana u 9.20 časova.

Borba je trajala kod jedinica Osječke brigade 15 minuta, kod XVIII 35 minuta, a kod XII Udarne brigade trajala je punih 6 sati.

Položaji naših jedinica su bili kako smo to napred naveli, ali uslijed brzog prodora neprijatelja preko naših položaja koje je držao II bataljon XVIII Brigade na raskrsnici cesta Dijed. Rijeka—Ruševo—G. Slatinik—k. 285 j. od sela Ivanovci, neprijatelj je nastupao velikom brzinom cestom Dijed. Rijeka—Ruševo—Sovski Dol, visom grebena k. 285 sjev. od s. Ruševa ka k. 234. Jedinice XVIII Brigade nisu se uspjele brzo sresditi i zauzeti prihvatne položaje vrhom grebena i. od Migalovaca—kolskim putem k. 240—šume Lepovinka (trig. 266) — kolski put z. od Sovskog Dola, koji vodi na Sovsko jezero, kako je to bilo naređeno od strane ovoga Štaba.—

Kako smo naveli, jedinice XVIII Brigade nisu se mogle lako sresditi jer ih je neprijatelj uspio razdvojiti odbacivši njihov II bataljon na bilo Dilja, kao i pola III bataljona. — Druga polovica III bataljona kao i IV bataljona XVIII Brigade sa njenim dijelovima odbačeni su s-i. od Sovskog Dola na vis šume Gradina.

Pošto je neprijatelj uspio proći cestom Ruševo—Sovski Dol, zapalivši nekoliko kuća u Sov. Dolu, ne obaziruci se na naše snage koje su vodile borbu kod s. Migalovaca, on je brzo nastupao šumskim putem Sov. Dol—bilo Dilja preko k. 398 za s. Matković Malu i Oriovčić. Kako naših snaga nije bilo na bilu, neprijatelj je brzo prešao taj put, i došao s leđa jedinicama XII U. brigade, koje su vodile borbu u Matković Maloj i Oriovčiću.

Štab ove divizije, čim je vidio namjere neprijatelja i da je neprijatelj napao s leđa XII U. brigadu, odmah je uputio jedan bataljon sa zadatkom da napadne neprijatelja s leđa, kako bi olakšao našim jedinicama XII Ud. brigade. Ostale snage Osječke i XVIII Brigade rokirali smo na sektor Migalovci—Lepovinka (trig. 266), vis grebena zap. od Sovskog Dola. Da bi se sjedinila komanda jedinica XII i XVIII Brigade radi predviđenih operacija još za vrijeme te noći, kod njih se nalazio i jedan član ovog štaba. Uslijed premorenosti jedinica XII Ud. brigade i samog sređivanja, akcija se je odgodila do sutra 25. V. o. g. u zoru, kako bi se svim snagama ove divizije napalo neprijatelja, koji je zanoćio u selima Matković Mala, Dubovik, G. i D. Slatinik i Čaglin. Pošto smo jedinice odmorili, odlučili smo da sa dvije brigade, t. j. XII i XVIII, napadnemo neprijatelja koji se nalazio u Matković Maloj, Duboviku, G. i D. Slatiniku i sa Osječkom brigadom Čaglin.

Osječka brigada napala je neprijatelja 25. V. 1944 u 02 sata u Čaglinu. Borba je trajala 2.30 čas. Neprijatelj u jačini oko 400 vojnika se osjećao sigurnim da bi se održao i da bi odolio

otporu, u zoru se je izvukao iz uporišta, ali uslijed nailaska neprijateljske jače motorizacije, naše su se jedinice također morale povući iz Čaglina na položaj s-i. od s. Migalovaca, ujedno štiteći bočno osiguranje našim jedinicama koje su vodile borbu na bilu Dilja, k. 407, 471 i 430.—

Jedinice XVIII Brigade napadale su neprijatelja u Matković Maloj i Duboviku. U prvom napadu neprijatelj je odmah počeo da daje jak otpor a zatim odmah počeo odstupati u pravcu D. i G. Slatinika.

Jedinice XII Ud. brigade napale su neprijatelja u G. i D. Slatiniku, gdje je neprijatelj bio malo žilaviji i držao se čvršće i davao jači otpor sve dotle dok neprijat. jedinice koje su se nalazile u Matković Maloj i Duboviku nisu došle u njihov sastav. Čim su se spojili u D. Slatiniku, neprijatelj je počeo da odstupa cestom G. Slatinik u pravcu k. 407, drugom kolonom: G. Slatinik preko šume Ciprovac za Zdence. Mi smo imali namjeru da neprijatelja obuhvatnim manevrom uhvatimo u klopku, stoga smo poslali dva bataljona na teren neprijatelja j. ispod Matković Male, Dubovika i G. Slatinika preko k. 204, s tim da se popnu na k. 242 i zaposjednu vis šume Ciprovac. S jednim bataljonom napravili zasjedu na bilu Dilja, cesta zap. od k. 407, sa zadatkom da spreči svaki pokušaj neprijateljskog prodora od pravca Dijed. Rijeka—Ruševo.

Naše namjere nisu uspjele, jer ih je neprijatelj osujetio i počeo se naglo povlačiti, a bataljoni koji su trebali obići neprijatelja — kako vam je to već poznato da naše jedinice uvijek su spore za izvođenje brzih manevara, tako su i ovoga puta podbacile. Neprijatelj je odstupao sa jačom kolonom cestom G. Slatinik — k. 407 za Dijedinu Rijeku. Po nailasku na bataljon koji je držao zasjedu na bilu Dilja (k. 407) — bataljon bio je na vrijeme obavješten, i kako nije dolazio neprijatelj od pravca Dijedine Rijeke i Ruševa, on je okrenuo front obratno i pustio neprijatelja na blisko otstojanje: otvorivši vatru iz svih automatskih oruđa, uspio je neprijatelja odbaciti nazad.

Pošto mi nismo uspjeli zauzeti na vrijeme greben visa Ciprovac, neprijatelj je skoncentrisao vatru iz svih teških oruđa sa kojima je raspolagao (oko 10 kom.) na naše položaje, t. j. na položaje bataljona koji je držao zasjedu na bilu. Taj bataljon imao je dosta velike gubitke i morao se povući. Tako je neprijatelj imao slobodan prolaz. Poslije toga mi smo bacili dva bataljona u bok neprijateljske kolone koja se je kretala tim putem i u prvom naletu bila je neprijateljska kolona razbijena i uspjeli smo im oteti dosta seljačkih kola natovarenih sa opljačkanom robom i hranom. Za kratko vrijeme neprijatelj se ponovo sredio, izvršio kontrajuriš i naša dva bataljona ponovo odbacio sa ceste, tako da je on opet imao slobodan prolaz. Borba se vo-

dila krvavo i neprijatelj je grčevito branio opljačkane stvari, a naročito se branio na bilu Dilja, kada smo ga razdvojili. Može se zamisliti kakova je borba bila kada su se borci naši i njihovi hvatali za gušu i otimali oružje jedan drugome iz ruku. Jedan primjer: da naš nišandžija koji je imao laki njemački mitraljez — za vrijeme mijenjanja okvira neprijateljski vojnik mu je oteo iz ruku mitraljez.

Poslije kada smo neprijatelja protjerali, povukli smo naše jedinice u sela Dijedinu Rijeku, Ruševo, Migalovce, Čaglin, Sovski Dol i Paku, gdje smo održali analizu te borbe.

U ovim borbama nismo postigli naš cilj, jer nismo zarobili oružja iako smo ubili oko 70 neprijateljskih vojnika i veći broj ranili. Zarobljeno je 5 pušaka, 3150 metaka i 1 pištolj. Pored toga zapljenjena je izvjesna količina stvari i hrane koje je neprijatelj opljačkao u selima u kojima se je nalazio.

Politički je ova akcija uspjela što je dosta, tako reći polovina naroda iz tih sela, koji su sve do sada bili pasivni prema našoj borbi, po dolasku Čerkeza pobjeglo nama u šumu. Njihova hrana i stvari koje se uspjelo oteti od neprijatelja sva im je povraćena, što je mnogo uticalo na njih.

Za vrijeme borbi u toku ova dva dana, t. j. 24. i 25. V. o. g. naši gubitci su bili slijedeći: Poginulo 18 drugova, među kojima operat. oficir I bataljona Osječke brigade poručnik Mijatović Dino, ranjeno je 48 drugova, među kojima drug Šnajder Ivan, komesar čete II bat. Osj. brigade, Milošković Sreten, ob. oficir XVIII Brigade, Vitas Dimitrije, ob. oficir IV bat. XVIII Brigade, komandant III bataljona potporučnik Škorić Milan, politkomesar III bataljona XVIII Brigade drug Tomšić Mato.

Utrošeno je 10935 puščanih i mitraljeskih metaka, 13 mina za teški bocač, 20 ručnih bombi i 5 granata za top Pito 37 mm.

Gubitak u oružju imali smo: 2 njemačka l. mitr. „Šarac" i 2 puškomit. „Brno", 4 puške, sve iz XII U. brigade.

Jedinice su se u glavnom dobro držale izuzev pojedinih vodova i četa što su napustile položaje bez naređenja za povlačenje.

U ovoj borbi ima mnogo grešaka i propusta, naročito se to očitovalo na onim jedinicama koje su trebale obilaznim manevrom udariti na neprijatelja i spriječiti njegovo pregrupisavanje za vrijeme borbe, kao i na jedinicama koje su se povukle bez naređenja za povlačenje, na taj način omele plan koji je predviđen.

Razlog je tome da nismo uspjeli potući neprijatelja, iako smo imali dovoljno snage za tu svrhu, što je borbenost kao i snalažljivost jedinica XII U. Brigade u malo većim okršajima, ne misleći pretjerati, ali sigurno 20% slabija od naše svake je-

dinice koja je bila u Slavoniji.[3] Sigurno je, kao što smo mi u to tvrdo uvjereni, da će ta naša prva, sadašnja XII Ud. brigada dobiti ponovo onaj borbeni duh i elan koga je prije imala, a od naše strane mi ćemo sve dati od sebe da se to što prije postigne.[4]

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Otmar Kreačić

(M. P.)

komandant, major:
Demonja Nikola

BR. 6

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 1. JUNA 1944. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOVJ O PRELASKU DVANAESTE BRIGADE IZ BOSNE U SLAVONIJU[1]

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 359
Dana: 1/VI 1944. g.

Operativni izvještaj o
prelazu XII Ud. brigade
preko Save, gl. pruge i
ceste dostavlja

ŠTABU VI KORPUSA NOV I POJ

Teren preko koga su prelazile jedinice XII Ud. brigade iz Bosne za Slavoniju bio je potpuno ravan, još k tome je imao raznih prepreka na sebi, kao na pr. rijeka Sava, kanali, prekopi i močvare.[2] Uslijed kratkoće vremena za prelaz preko pruge i ceste Beograd—Zagreb, još za vrijeme noći jedinice su

[3] Dvanaesta NOU brigada je bila u Bosni od početka novembra 1943. do 15. maja 1944 (vidi dok. br. 6 u ovoj knjizi i dok. br. 46—1/3, k. 473—A, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[4] Brigada je već u junu 1944. postigla značajne uspjehe, za koje je pohvaljena od Štaba Dvanaeste divizije i Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske (vidi dok. br. 29 i 106).

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 38—2/1, k. 473.

[2] i [3] Opširnije o prelazu vidi tom V, knj. 27, dok. br. 187 i dok. br. 46—1/3, k. 473—A, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

morale da gaze više potoka i kanala, samo da bi dobile što više u vremenu, jer je postojala opasnost da ne bi neprijatelj osjetio prebacivanje naših jedinica i blokirao prugu i cestu.[3]

Uz samu prugu na odstojanju 400—500 m. nalaze se bunkeri koji između sebe održavaju vezu patrolama. Par dana prije samoga prelaza jedinica XII Ud. brigade, neprijatelj je osigurao i cestu Brod—Nova Kapela-Batrina zaposjednuvši mnogo sela na istoj, kao na pr. Podvinje, Sibinj, Andrijevce G., St. Slatinik i druga. Jedinice XII U. brigade vršile su prelaz preko Save na tri mjesta i to: I i II bataljon kod k. 90 između s. Vlaknice i Korova (sekcija Sl. Požega 1 : 100.000), III bataljon, prateća četa i dijelovi štaba brigade: k. 91—Greda kod s. Korova a IV bataljon i pionirska četa prebacili su se kod ciglane Gerlice.

Prema pruzi nastupalo se u 3 kolone: jedna kolona je išla nakon prebacivanja u šumu Radinje, obalom niz Savu, kroz s. Pričac na Bare, preko Orljave kod Kekovog mlina, odatle cestom do posljednjih kuća s desne strane prema Lužanima, gdje je skrenula s ceste desno i išla preko Livada prema pruzi, između Kujnika i Malina.

Druga kolona, nakon prebacivanja kod k. 91, išla je u pravcu Gložđa preko Bara, pošto su putevi potopljeni u pravcu Kuta, odatle cestom preko Mersunje, gdje se prije k. 91 uputila lijevo u pravcu pruge između Radovanja i Stupnika.

Treća kolona, nakon prebacivanja kod ciglane Gerlice, išla je putem u pravcu z. dijela Bebrine, zatim izašla na cestu, cestom kroz Kute do mjesta gdje Mersunja presjeca cestu, odatle sišla s ceste i uputila se desno u pravcu Krce i prelazila prugu između Stupnika i St. Slatinika.

Borbu su vodili svi bataljoni XII Ud. brigade. Samo težište borbe bilo je gdje su prelazili I i II bataljon, t. j. između Malina i Kujnika. Neprijatelj je navodno doznao za prelaz naših jedinica i postavio im zasjedu na samoj pruzi. Neprijateljska zasjeda bila je pojačana sa dva pancera i oklopljene motorne terezine. — II bataljon, koji je trebao da pokida prugu od Lužana i Kujnika i da obrazuje stalne pobočnice dok sve jedinice ne prođu, nije uspio jer je neprijatelj već bio u zasjedi sa pancerima. Za dugo odlaganje nije bilo vremena. S jednim dijelom II bataljona izvršen je napad na pancere, dok su ostale jedinice u 3 kolone najhitnije se prebacivale preko pruge. Ostali bataljoni su se prebacivali tako rekuć nesmetano, izuzev manje borbe koju je imao IV bataljon, sukobeći se sa neprijateljskom patrolom jačine 15 ljudi na samoj cesti. Ista patrola je bila razbijena i jedan je ostao mrtav.

Naziv neprijateljske jedinice nije nam poznat, ali znamo da su bile ustaše, čim im je zapovjednik nadporučnik Stefančić, a sa ustašama je bilo i Švaba. Dobro su bili naoružani sa auto-

matskim oružjem, naročito sa njemačkim lakim mitraljezima, što se je ocijenilo po jakoj vatri koju je neprijatelj davao.

Neprijatelj je navodno znao za prelaz naših jedinica, što je potvrđeno poslije prelaza od izjave jedne žene koja je sa čuđenjem govorila: zašto ste se baš danas prebacivali, kada se banda ukopala pored pruge. Prema prikupljenim podacima neprijatelj je imao zadatak da otsječe naše jedinice između Save, Orljave, gl. pruge i potom pristupi uništavanju.

Zapovjesti jedinicama XII Ud. brigade za prelaz iz Bosne u Slavoniju izdao je Štab VI Korpusa radiogramom.

Borba je počela 16. V. 1944. u 3.30 čas. a trajala je 10—15 minuta.

Sam tok borbe nije bio raznolik. Neprijatelj je dao žestoku vatru iz pancera i terezina, a što se je nalazilo u otvorenim rovovima to je bilo za tren oka pregaženo. Neprijatelj je ostavio dva leša, dok su se ostali razbježali.

Postavljeni zadatak je izvršen u potpunosti, iako je neprijatelj zaposjeo cestu i prugu. Zarobljene su 2 puške i 700 metaka, pobijeno 10 neprijateljskih vojnika i zarobljeno 8 bicikla.

Prilikom prelaza naše jedinice imale su 3 poginula i 8 ranjenih drugova. Nestalo je 20 drugova koji se vjerovatno nisu smjeli prebaciti uslijed neprijateljske vatre. Postoji vjerovatnoća da su se isti drugovi prebacili nazad u Bosnu. Isti drugovi ponijeli su sa sobom i 8 pušaka.

U ovoj borbi utrošeno je 2500 metaka, izgubljene su dvije puške, jedna koju je odnio dezerter-domobran koji je zarobljen u Prnjavoru a druga je ostala sa jednim poginulim drugom, 1 teški mitraljez koji je bio natovaren na konja, te ovaj uslijed jake neprijateljske vatre i raketa istrgo se konjovodcu i pobjegao i nije se mogao pronaći. — Do dana se nije saznalo preko naših veza da je konj uhvaćen od strane naših simpatizera a niti pak od strane neprijatelja.

Prilikom prelaza rijeke Save, pruge i ceste istakla se kao cjelina 3. čete II bataljona i 3. čete I bataljona, a naročito komandir 3. čete II bataljona drug Popović Lazo.

Jedinica kao i boraca koji su se slabo držali za vrijeme ovog prelaza nije bilo izuzev 20 komordžija koji su ostali između Save i pruge.—

Sam prelaz preko pruge bio je dobro pripremljen u koliko je za to bilo mogućnosti. Sve zapovjesti koje su izdate bile su realne i ostvarljive. Kod prelaza pruge u prvom naletu na neprijatelja nisu se rukovodioci odmah snašli u rukovođenju zbog iznenadnog neprijateljskog napada, dok nakon kraćeg vremena su se pribrali i pravilno rukovodili svojim jedinicama.

Greška je bila u tome, što se nije jedinica kretala po odredbama pravila ratne službe sa propisnim osiguranjima te bi

na taj način izbjegla iznenađenje. Još jedna je greška to, što pojedini poslužioci t. mitraljeza nisu iste skinuli sa konja i nosili ih na rukama prilikom nastupanja, kada se sa sigurnošću mogla očekivati borba na pruzi. Da se je postupilo tako, ne bi sigurno bio izgubljen t. mitraljez.—

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Otmar Kreačić** (M. P.) Komandant, major: **Demonja J. Nikola**

BR. 7

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 2. JUNA 1944. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA POVODOM NEKIH GREŠAKA U SPROVOĐENJU PARTIZANSKE TAKTIKE RATOVANJA[1]

GLAVNI ŠTAB
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Op. Br. 18/44
Dne, 2. VI. 1944

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Poslednjih meseci moglo se uočiti da su kod nas u našem vojnom delovanju nastupile znatne promene. Glavni Štab Hrvatske ukazao je na te promene još 13 februara ov. g. u „Načelnim taktičkim uputama“[2] u kojima je ukazao na primenu nove taktike neprijatelja u borbi protiv nas. U tom „Uputu“ rečeno je kako i na koji način ćemo parirati novu taktiku neprijatelja, kako i na koji način uspješno ga tući i zadržati inicijativu u svojim rukama.

Promena o kojoj je reč sastoji se uglavnom u tome što je neprijatelj preuzeo inicijativu i uslijed toga nameće nam borbu tamo i tada gdje to njemu najbolje odgovara. Uslijed gubljenja inicijative iz svojih ruku naše jedinice (to naročito važi za IV, X i XI. Korpus) uglavnom vode odbranbene frontalne borbe.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 52–1/13, k. 426 C.

[2] Vidi dok. br. 16–81, k. 111 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

Narodno-oslobodilačka Vojska rasla je i jačala se zahvaljujući baš tome što je ona bila ta koja je stalno imala u svojim rukama inicijativu i slobodu delovanja. Nijedna vojska kojoj neprijatelj nameće mesto, vreme i formu borbe ne samo da se ne može jačati i razvijati već naprotiv ona se ne može održati u svom starom stanju, ona mora obavezno da slabi i da nazaduje u svakom pogledu, te da bude na koncu poražena. Mi naravno ne postavljamo sebi za cilj da sami porazimo naše neprijatelje. Mi ćemo to postići pomoću naših saveznika. Ali mi sebi postavljamo za cilj proširenje oružanog ustanka u Hrvatskoj uvlačenjem hrvatskih masa u borbu, naročito u Zagorju, Podravini i Posavini. Mi moramo ojačati i osvježiti naše redove novim snagama. Mi trebamo pomoću našeg vojnog delovanja prenašati naš politički uticaj na krajeve koji su još za sada pod uticajem neprijatelja. Mi ćemo sve to postići samo na taj način ako zadržimo inicijativu i slobodu delovanja u svojim rukama, ako ćemo ići iz uspjeha u uspjeh.

Naša taktika mora biti nadmoćnija od neprijateljske taktike. To će se postići ako na neprijateljsku taktiku koju je on tako uspješno primijenio u posljednje vrijeme odgovorimo našom taktikom, tj. da mi uvijek budemo prvi koji ćemo nanositi udarac. Drugim riječima našom neprestanom aktivnošću moramo održati stalno inicijativu borbe u našim rukama. Gornje ciljeve mi nećemo postići odbranbenim borbama već samo tada ako ćemo biti neprestano u napadu, pa i tada kada nam neprijatelj nameće borbu. Treba, osim u iznimnim slučajevima, izbjegavati frontalnu odbranbenu borbu, prihvaćati je samo utoliko da se iz nje pređe u napad izabirajući delove u neprijateljskom rasporedu koji su najpovoljniji za napadati. Naša taktika mora biti elastična, ona mora uvijek biti ofanzivna.

Namjere neprijatelja su očite i jasne. On želi svojim svakodnevnim ispadima i prodorima na naš oslobođeni teritorij da veže naše snage da one uslijed toga ne bi bile u stanju vršiti ofanzivne radnje protiv njegovih uporišta ili komunikacija. On svojim ofanzivnim djelovanjem prenaša borbu daleko od svojih baza i komunikacija u dubinu naše oslobođene teritorije.

Osim toga što nam neprijatelj nameće formu, mjesto i vreme borbe, on neprekidno nastoji da ovlada jednim ili drugim dijelom naše oslobođene teritorije, da nas odbaci što dalje od svoga uporišta ili komunikacije. Postavlja se pitanje kako odbraniti slobodni teritorij? Odgovor je jedan: jedini efikasni način odbrane slobodne teritorije sastoji se u njenoj aktivnoj odbrani, tj. u stalnim i neprekidnim ofanzivnim radnjama. Činjenica je da ispade na našu slobodnu teritoriju vrše garnizonske snage neprijatelja ili one koje imaju svoj glavni zadatak obezbeđenja neprijateljske komunikacije. Neprijatelj tek po-

vremeno uspjeva izvršiti koncentraciju svojih jačih snaga u cilju ofanzive na slobodni teritorij ili prilikom strategijskih pregrupisavanja svojih snaga prolazi kroz naš slobodni teritorij. To znači da neprijatelj nema slobodnih snaga za ovladavanje slobodnom teritorijom, kada bi on to imao bez sumnje da ne bi dozvolio naš opstanak na velikom dijelu Hrvatske. U vezi s time naš je zadatak da onemogućimo neprijatelju napuštanje svojih baza ili komunikacija koje on čuva. To ćemo postići na taj način što ćemo našim ofanzivnim djelovanjem ugroziti pozadinu neprijatelja, njegove baze i životne komunikacije bez kojih on ne može da opstoji u našoj zemlji. Našom aktivnošću na najosjetljivija mjesta neprijatelja mi ga moramo prisiliti na borbu gdje to mi želimo i na taj način biti će onemogućeno njemu da vrši ispade na našu slobodnu teritoriju. Ako ovo shvatimo i provedemo u djelo, tada nećemo morati radi odbrane slobodne teritorije voditi nametnute odbranbene borbe, već ćemo imati od slobodne teritorije sve prednosti koje nam ona pruža.

Potrebno je infiltrirati neprijateljsku pozadinu malim udarnim grupama gdje nema uslova za delovanje većih jedinica. Kruta linija fronta između slobodne i okupirane teritorije mora nestati. Tu krutu liniju treba razbiti partizanskim djelovanjem pomerajući borbu na okupirani teren. Naši partizanski Odredi manje ili više imaju svoje stalne položaje i već dulje vremena ne odgovaraju svojem zadatku. Sektor njihovoga djelovanja ne završava se linijom slobodnog i okupiranog teritorija već naprotiv on tamo tek nastaje. Za kontrolu slobodne teritorije nisu odredi već partizanske straže. Partizanski odredi treba da prodiru u pozadinu neprijatelja bilo sa jačim ili manjim snagama u zavisnosti od konkretne situacije i mogućnosti djelovanja na danom sektoru. Oni treba da djeluju tako kao što su djelovali naši prvi partizanski odredi od kojih se je razvila današnja naša NOV. Oni ni u kom slučaju ne smiju da dobiju vid nekih pograničnih odreda. Partizanska puška treba da puca svuda i u svako vrijeme, uvijek tamo i tada gdje se to neprijatelj najmanje nada, a ne samo na nekoj unapred određenoj i izmišljenoj liniji fronta.

Mi smo u organizaciji naše vojske postigli njenu skoro završnu formu. Mi imamo brigade, divizije i korpuse. U formi organizacije mi se ne razlikujemo od ostalih regularnih armija iako su svi elementi organizovanosti kod nas tek u začetku. Ali uslovi u kojima mi živimo i delujemo iz temelja su drugi i radi toga vojničko djelovanje ne može biti isto kao kod nekih drugih regularnih armija. Dok bi na pr. u nekoj drugoj vojsci bilo normalno da zapovijest za neku taktičku radnju niži štab dobije od višeg štaba, kod nas takova potpuna primjena bila bi po-

grješna, ona bi bila kočnica i štetno bi uticala na našu vojnu aktivnost uopšte. U tom pogledu kod nas imade ipak grješaka i nesnalaženja. Dešava se da u nedostatku neke operacije i zadatka za cijelu diviziju štab Korpusa ne pronalazi zadatke za pojedine brigade i radi toga leži neaktivna cijela divizija. Štab divizije očekuje naređenje od štaba Korpusa, štabovi brigada od štaba divizije i tako to ide do dole. Dok istovremeno postoje često odlični uslovi za djelovanje, ali pošto nije bilo naređenja od pretpostavljenog štaba povoljna mogućnost je propuštena. Usprkos naše vojne hijerarhije lična inicijativa naših komandanata treba da je široko zastupljena u traženju mogućnosti djelovanja za svoje jedinice, naravno uvijek u sporazumu sa pretpostavljenim štabom. G. Š. H. pa i štabovi Korpusa i divizija ne mogu uvijek pravovremeno saznati za neku povoljnu mogućnost angažovanja kada se ona pojavi, to treba da koristi uvijek najbliža jedinica. U tom pogledu treba vaspitavati naš komandni kadar. Dobar komandant je onaj koji ne samo izvršuje postavljene konkretne zadatke, već onaj koji samoinicijativno pronalazi zadatke za svoju jedinicu, koji traži neprijatelja i tuče ga gdje ga stigne. Uz ostale odlike i u tome treba da se razlikuje narodni oficir od oficira neke druge vojske koji radi samo ono što mu se naredi.

Često puta neprijatelj na pojedinim sektorima je vrlo jak. Neprijateljska uporišta znadu biti zaposjednuta suviše jakim snagama, a da bi ih mi mogli likvidirati. Također u posljednje vrijeme neprijatelj vrši česte pokrete svojih jakih motorizovanih jedinica. Uslijed toga bilo je slučajeva da se naši štabovi nisu umjeli snaći uslijed čega je dolazilo do privremenog zastoja u aktivnosti dapače do pasivnosti nekih naših snaga. Našim rukovodiocima izgledalo je da nema uslova za vojničko djelovanje. S druge strane jak nepr. a s druge strane naša vojna organizacija postala je glomazna i nepokretna. Kod štabova postojala je bojazan da se sa jedinicom probiju dublje u neprijateljsku pozadinu. Ovaj neopravdani strah dolazio je iz bojazni da ne podmetnu svoje jedinice pred neprijateljske tenkove, da ne izgube teško naoružanje itd. tako da je teško oružje i naša sadašnja vojna formacija umjesto da budu kao pomoć oni su postali teret i smetnja. Uslijed takvog nesnalaženja došlo se do apsurda, da imadeš neprijatelja svuda i na svakom mjestu, ali nemaš uslova da ga uspješno tučeš. To je došlo uslijed toga što naš komandni kadar nije se umio snaći u novo-nastaloj situaciji. Naš komandni kadar kao da je zaboravio na partizansku taktiku za koju postoje uvijek povoljni uslovi. Ako nije bilo uslova za djelovanje cijele divizije ili brigade sa teškim oružjem trebalo je pristupiti djelovanju sa manjim jedinicama.

Glavni štab Hrvatske je svojim „Načelnim taktičkim uputama“ u tačci 8 c[3] ukazao da i naše brigade, a ne samo partizanski odredi, treba da djeluju na partizanski način u pozadini neprijatelja. Međutim ovo još do sada nije potpuno shvaćeno od naših vojnih rukovodilaca, osim sa malim izuzimkama. Brigade treba da šalju u neprijateljsku pozadinu vodove, čete i bataljone tamo gdje nema uslova za djelovanje većih jedinica. Mi moramo ugroziti neprijateljsku pozadinu, razbiti krutu liniju fronte između slobodne i okupirane teritorije i projavljivati stalno i neprekidno tendenciju prodiranja u neprijateljski teritorij sve dublje i dublje, inače ćemo to prepustiti neprijatelju da on to čini u obrnutom smislu.

Da bismo uspješno parirali novu taktiku neprijatelja, taktiku neprestanih ispada i prodora na naš teren mi moramo partizansku taktiku upotrijebiti mnogo šire. Zato nam nisu dovoljni samo partizanski Odredi već tu taktiku treba da primjenjuju i naše krupne jedinice šaljući svoje manje ili veće dijelove sa konkretnim zadacima, ali sa većom slobodom djelovanja. Neke naše jedinice nepravilno su shvatile naše upute od 13 februara ov. g. formirajući specijalne udarne grupe koje su imale zadatak upada u neprijateljsku pozadinu. Također je bila grješka formiranja udarnih grupa od komandnog kadra. Jedan i drugi način su pogrešni. Mi se ne možemo ograničiti na izvjestan broj specijalno za to oformljenih grupa već moramo primjenu partizanske taktike gdje to uslovi zahtijevaju primijeniti mnogo šire, a možda u nekim krajevima to će biti za izvjesno vrijeme glavni način borbe. Takođe treba u vezi sa djelovanjem naših krupnih jedinica kombinirati partizanske akcije sa manjim jedinicama.

Princip u našem djelovanju treba da bude: primjena one taktike koja nam omogućava što bolje rezultate u borbi. Radi toga naš komandni kadar treba da budno proučava situaciju, treba da projavi što više elastičnosti, više snalaženja, inicijative te podržavati i podizati ofanzivni duh kako kod svojih potčinjenih rukovodioca tako i kod boraca.

Dostavljajući gornje

NAREĐUJEMO:

1) da štabovi Korpusa, divizija i brigada prouče ovu Okružnicu kao i „Načelna taktička uputstva“ izdana od GŠH 13. II. ov. g. pošto ista do sada nisu dala kod svih jedinica željene rezultate;

2) da štabovi Korpusa detaljno proučavaju operativnu situaciju na svojim operativnim oblastima, te da u vezi s njome,

[3] Vidi tom V, knj. 26. dok. br. 86.

a na bazi gore rečenog, pruže konkretnu pomoć svojim jedinicama.

Prijem ove „Okružnice" potvrditi.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politički komesar,
R.[4] **Žigić** (M. P.) Komandant
general-lajtnant,
I.[5] **Gošnjak**

BR. 8

IZVJEŠTAJ ŠTABA DESETOG KORPUSA OD 2. JUNA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O OPERATIVNOJ SITUACIJI I O ORGANIZACIONOM STANJU JEDINICA U MAJU[1]

ŠTAB
X KORPUSA „ZAGREBAČKOG"
NOV I POJ
Op. br. 308
Dne 2. VI. 44.

Opći vojno-organizacioni
izvještaj za mjesec maj.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

OPERATIVNA SITUACIJA

Na sektoru Moslavine neprijateljska uporišta ostala su ista kao i ranije. Brojna stanja tih uporišta stalno se mjenjaju. Novih uporišta na ovom sektoru nema. Nakon napada na Kloštar Ivanić[2] ustaše i milicija napustile su to mjesto i povukli se u Ivanić Grad.

Dijelovi I Kozačke divizije, koji su se nalazili uzduž želj. pruge Dugo Selo – Križevci, otišli su prema Novskoj.[3] Na nji-

[4] Rade
[5] Ivan

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1–1/1, k. 112 A.

[2] Ustašku posadu u Kloštru Ivaniću napale su 16. maja 1944. jedinice Dvadeset osme divizije (vidi tom V, knj. 27, dok. br. 87).

[3] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 114.

hovo mjesto došla je 42. njemačka divizija koja se je smjestila u Dugom Selu, Vrbovcu, Križevcima, Sv. Ivan Žabno. Pod konac mjeseca maja počeli su dijelovi i te njemačke divizije napuštati ovaj sektor i odlaziti u pravcu Zagreba. Sa strane te njemačke divizije nije bilo upada na oslobođeni teritorij Moslavine.

Jedino su u nekoliko navrata pokušali vršiti upade na oslobođeni teritorij domobrani, ustaše i milicioneri iz Narte, Križa, Popovače, ali su svaki put odbijeni od naših snaga.

Na sektoru Bilogore stanje je nepromjenjeno. Neprijatelj se sa jakim snagama nalazi u Koprivnici, Križevcima i Bjelovaru. Manja uporišta nalaze se u Sv. Ivan Žabno, Rovišće, Novigrad.[4] U Novigradu nalaze se ustaše i milicioneri. Neprijatelj često vrši upad iz Koprivnice i Križevaca na oslobođeni teritorij Bilogore, a naročito u Podravini, gdje vrši pljačku i prisilnu mobilizaciju.

Oko Novigrada, Virja, Hlebina, Drnja neprijatelj je osnovao milicijske grupe koje snabdjeva oružjem i municijom. Moral tih grupa nije jak, i čim se pojave naše jedinice, bježe preko Drave.

Glavne neprijateljske snage na ovom sektoru sačinjavaju ustaše, žandari i domobrani. Brojna stanja tih uporišta stalno se mjenjaju.

U Koprivnici i u Križevcima navodno bi se trebao osnovati neki ustaški zdrug.

Na sektoru Kalnika neprijatelj se nalazi u Ludbregu, Rasinja, Var. Toplice, Novi Marof, Đelekovec. Posade tih uporišta su ustaške, čija jačina se stalno mjenja. Čitav taj sektor drži neprijatelj pod svojom kontrolom. Jedinice Kalničkog p. odreda ne mogu spriječavati kontrolu neprijatelja, jer je neprijatelj daleko nadmoćniji.

Prilikom posljednjih borba, koje su naše jedinice vodile sa ustaškim snagama na Kalniku, popaljene su još i preostale kuće.

Do polovice prošlog mjeseca naše jedinice nalazile su se na sektoru Zagorja i to u prostoru oko Hrašćine, Trgovišća — Zlatar.[5] Ustaške jedinice koje su se nalazile na tom sektoru stalno su napadale na naše jedinice ne bi li prinudile da se povuku sa tog sektora. Videći da ne može odbaciti naše jedinice iz Zagorja otpočeo je [neprijatelj] polovicom mjeseca maja sa koncentracijom svojih snaga u Zlataru, Novom Marofu, Belecu, Batini u cilju da uništi naše jedinice na tom sektoru.[6] Nakon što su naše jedinice napustile Zagorje, i to XXXII Divizija i I Brigada

[4] Odnosi se na Novigrad Podravski.

[5] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 165.

[6] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 165, 188 i 190, zatim bojnu relaciju Prvog zbornog područja (reg. br. 5/1—15, k. 58) i dnevna izvješća PTS—Ia (reg. br. 1—268—96, k. 112) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

XXXIII divizije, i krenule prema Kalniku,[7] neprijatelj je ponovno na prostoru oko Hrašćine, Trgovišća zaposjeo nekoliko mjesta, kao na pr. Zajezdu, Belec, Hum, i odatle počeo vršiti kontrolu onog terena. U isto vrijeme vrši prisilnu mobilizaciju ljudi od 18 do 45 god. za svoje posade.

U ostalom dijelu Zagorja ostale su iste posade, čija se jačina neprestano mjenja. Glavne neprijateljske snage su ustaše, dok domobrana imade u manjem broju. Po uporištima neprijatelj je dobro utvrđen i opasan sa bodljikavom žicom.

Stalnih njemačkih jedinica na tom sektoru nema.

Poslije ofanzive na naše jedinice u Zagorju ostali su na tom sektoru Zagorska brigada, Zagrebački odred i Zagorski odred.

Na teritoriju ovog Korpusa nema nekih naročito velikih njemačkih formacija.

Glavne neprijateljske snage na teritoriju ovog Korpusa jesu ustaše koji pripadaju PTS-u, zatim gorski zdrugovi, pa žandari i manjim dijelom gestapovci.

Brojna stanja njemačkih jedinica koje se povremeno nalaze na ovom teritoriju stalno se mjenjaju.

Na sektoru Moslavina osim XXXIII Divizije nalazi se i XXVIII Divizija, koja je stigla na ovaj sektor u drugoj polovici mjeseca maja.[8]

Na sektoru Bilogora nalazi se od druge polovice mjeseca maja i XXXII Divizija.[9]

Naše operativne namjere jesu da uništimo svaki željez. promet na pruzi Dugo Selo — Novska kao i na pruzi Križevci — Dugo Selo.

ORGANIZACIJA ŠTABOVA I JEDINICA

Organizacija Štaba Korpusa sprovedena je u cjelosti prema posljednjim naređenjima.

Za šefa operativnog odsjeka postavljen je major drug Kućiš Stjepan, na mjesto poginulog majora druga Hohšteter Vojka.[10]

Za organizaciju vojnog suda još nismo primili uputstva.

Pod neposrednom komandom Štaba Korpusa nalazi se:

XXXII Divizija
XXXIII Divizija
Zapadna grupa p. odreda
Istočna grupa p. odreda
III Diverzantski bataljon.

---

[7] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 133.

[8] Dvadeset osma divizija pošla je iz Slavonije u Moslavinu 4/5. maja (vidi tom V, knj. 27, dok. br. 35, primjedba br. 2).

[9] Vidi dok br. 62 i 100 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, dok. br. 116.

[10] Poginuo 29. marta 1944.

XXXII Divizija
Štab Divizije

. . .

XXXII Divizija u svom sastavu ima:

Udar. brigadu „Braće Radića"
Brigadu „Matija Gubec"
Četu za vezu
Bolnički vod.

Udar. brigada „Braće Radića"

Sam Štab je potpun. Štab Brigade kao cjelina nije dovoljno aktivan u radu i ne osjeća se dovoljno njihovo djelovanje na štabove potčinjenih jedinica. Štab bi trebao biti više aktivan i pružati daleko veću pomoć svojim štabovima bataljona. Isto tako trebali bi sprovoditi veću kontrolu nad radom potčinjenih štabova bataljona i komandama četa.

Brigada u svom sastavu ima:

3 bataljona
Četu za vezu
Bolnički vod
Odjeljenje teškog bacača.

I Bataljon: brojčano je malen i sposoban je za izvršenje manjih zadataka. Komandant bataljona nema dovoljno samostalnosti.

II Bataljon: kao cjelina zadovoljava. Udarna snaga ovog bataljona srednja je a sposoban je za izvršenje srednjih a i težih zadataka.

III Bataljon: Štab u cjelini zadovoljava. Sposoban je za izvršenje srednjih zadataka.

Brigada kao cjelina znatno je oslabila kako brojčano tako i po svojoj udarnoj moći. Borbama kroz ofanzivu izgubila je mnogo ljudstva i oružja. Neuspjesi u posljednje vrijeme također su utjecali na samu borbenost. Brigada je sposobna za izvršenje manjih i srednjih zadataka.

Brigada „Matija Gubec"

Štab Brigade popunjen je... Štab Brigade kao cjelina zadovoljava. Rad samog Štaba nije dovoljno intenzivan, a osim toga premalo daje pomoći svojim potčinjenim štabovima.

Brigada u svom sastavu ima:

3 bataljona
Bolnički vod.

I bataljon: kao cjelina dobar je i sposoban za izvršenje srednjih zadataka.
Moral boraca je dobar.

II Bataljon: kao cjelina sposoban je za izvršenje manjih zadataka. Borci tog bataljona pokazali su se u zadnjim borbama u ofenzivi dosta neodlučni. Niži vojno-politički rukovodioci ne zadovoljavaju.

III Bataljon: kao cjelina sposoban je za izvršenje srednjih zadataka.
Borci su dobri.

Brigada kao cjelina obzirom na provedene borbe sposobna je za izvršenje srednjih zadataka. U Brigadi osjeća se prilična sređenost i kompaktnost jedinica.

Kao cjelina Divizija bi se mogla brzo oporaviti ako se učini promjena koja je predložena. Osnov same Divizije dobar je i sa popunom u ljudstvu njeno stanje popravit će se.

XXXIII Divizija

Štab Divizije. Štab Divizije sređen je i zadovoljava. Komandant Antolović[11] ima vrlo dobar pregled nad jedinicama. Za sada je potpuno zadovoljio. Komesar Mutak[12] potpomaže komandanta u sređenju Divizije. Načelnik Štaba drug Kobal[13] dobar je.

Divizija u svom sastavu ima:

I Brigadu
II Brigadu
Vod za vezu
Bolnički vod
Pontonirsku četu.

I Brigada:

Štab Brigade kao cjelina nije potpuno saživljen. Između članova Štaba dolazi do međusobnih razmirica i nesporazuma.

Brigada u svom sastavu ima:

4 bataljona
Prateću četu
Četu za vezu
Bolnički vod
Izviđački vod
Minersku desetinu.

---

[11] Josip
[12] Vlado
[13] Vlado

I Bataljon: Štab bataljona dobar je. Borbenost boraca je dobra. Formalna disciplina je slaba.

II Bataljon: Štab bataljona je dobar i zadovoljava na svojoj dužnosti. Formalna disciplina u bataljonu popustila. Moral boraca je dobar.

III Bataljon: Štab bataljona u cjelini zadovoljava. Borbenost i moral boraca dobar je.

IV Bataljon: Štab u cjelini zadovoljava na svojoj dužnosti.

II Brigada:

Štab Brigade je potpun. U cjelini zadovoljava i obećaje da će za kratko vrijeme biti sposoban da rukovodi i većim akcijama.

I Bataljon: Štab bataljona je potpun i dosada je zadovoljio.

II Bataljon: U cjelini Štab zadovoljava svojim radom i ima uslova da se razvije u dobar štab. Sam Štab popunjen je.

III Bataljon: Štab ovoga bataljona popunjen je. Štab svojim dosadašnjim radom nije zadovoljio. Komandant ovoga bataljona ne snalazi se u rukovođenju. Komandant bataljona predložen je da se smjeni sa dužnosti.

Brigada kao cjelina mnogo se je popravila, te ima nade da će u najskorije vrijeme predstavljati jednu dobru i sređenu jedinicu.

Pontonirska četa: Komanda čete zadovoljava. Sa jedinicama vrši se izobrazba.

Kao cjelina Divizija još nije sređena. Štab se zalaže na sređivanju i dok se jedinice pojačaju bit će Divizija sposobna za teže operacije.

Istočna grupa p. odreda: Štab Grupe kao cjelina sređen je. Komandant Kličković[14] zalaže se da sredi i aktivizira odrede. Za sada mu to još nije uspjelo. Komesar Janjić[15] trudi se i pomaže komandanta u radu. Načelnik Štaba Kumović marljiv je u radu, fali mu samostalnosti.

Štab Istočne grupe u svom sastavu ima:

Bjelovarski p. odred
Moslavački p. odred
Posavski p. odred
Udarni bataljon

[14] Nikola
[15] Vjekoslav

Srpski bataljon
Vod za vezu
Bolnički vod.

Bjelovarski NOP odred

Štab Odreda popunjen je. Komesar ne pruža dovoljno pomoći komandantu. Štab kao cjelina ne zadovoljava zbog svoje neinicijativnosti i neodlučnosti.

Odred u svom sastavu ima:
4 bataljona.

I Bataljon Štab nije potpun jer nema operativnog oficira. Štab ne zadovoljava zbog toga što je sastavljen od mladih i neiskusnih rukovodilaca...

II Bataljon: Štab je popunjen. U cjelini zadovoljava. Komesar bataljona ne zadovoljava te je predložen da se smjeni. Bataljon je sposoban za izvršenje manjih akcija.

III Bataljon: Štab nije potpun jer mu fali operativni oficir. Štab zadovoljava kao cjelina, ali pokazuje slabu aktivnost i inicijativu. Bataljon kao cjelina nema dovoljno čvrstine.

IV Bataljon: Štab je popunjen, te kao cjelina zadovoljava.

Bjelovarski part. odred kao cjelina nije do sada dao nikakove rezultate. Uslova za povoljan razvitak imade, jedino što su mu rukovodioci mladi i neiskusni.

Moslavački NOP odred

Štab Odreda nije popunjen, fali mu komesar.

Moslavački odred imade u svom sastavu samo jedan bataljon, dok će se drugi bataljon ovih dana formirati.

Bataljon kao cjelina ne predstavlja još jednu čvrstu vojničku jedinicu. Bataljon se stalno nalazi u pratnjama i na službenom putu.

Posavski NOP odred

Štab je nepotpun. Imadu samo v. d. komandanta i v. d. politkomesara, koji ne odgovaraju zbog pomanjkanja vojničkog i političkog znanja i iskustva... Niže vojno-političko rukovodstvo slabo.

...

Srpski bataljon

Ovih dana formiran je i za sada ne možemo dati o njemu nikakove podatke.

III Diverzantski bataljon

Bataljon zadovoljava svojim radom. Bataljon u svom sastavu imade 3 čete i vod pri Štabu bataljona. Jedna četa ovog bataljona pridata je u operativnom pogledu Štabu XXXIII Divizije, Istočne i Zapadne grupe odreda radi izvođenja akcija.

Diverzanti koji su bili pridati jednom vodu Međumuraca nisu se još vratili i po svemu izgleda da su stradali u Međumurju.

Formacijsko stanje

XXXII Divizija

Udarna brigada „Braće Radića" ima na licu 320.

Brigada je podjeljena na tri bataljona, četu za vezu, bolnički vod.

Brigada „Matija Gubec" ima na licu 272 borca. Podjeljena je na tri bataljona, bolnički vod.

Pored ove dvije brigade XXXII Divizija ima u svom sastavu još

četu za vezu jačine 14 drugova,
bolnički vod—20 drugova,
ljudstvo pri Štabu—47 drugova.

XXXIII Divizija

I Brigada ima na licu 461 borca i u svom sastavu ima 4 bataljona, prateću četu, izviđački vod, bolnički vod i minersku grupu.

II Brigada imade na licu 540 boraca, podjeljena je na 3 bataljona, prateću četu, četu za vezu, izviđački vod.

Pored ove dvije Brigade XXXIII Divizija ima u svom sastavu još

vod za vezu
bolnički vod,
pontonirsku četu.

Istočna grupa odreda

Bjelovarski part. odred ima na licu 373 borca, podjeljen je na 4 bataljona.

Moslavački part. odred ima na licu 143 borca a imade jedan bataljon podjeljen na 4 čete.

Posavski odred ima na licu 65 boraca a imade 1 bataljon.

Udarni bataljon ima na licu 91 borca.

Srpski bataljon ima na licu 56 boraca.

III Diverzantski bataljon ima na licu 130 [boraca], podjeljen je u 3 čete.

Zapadna grupa odreda

Nismo primili podatke.

Promjene u organizaciji i formaciji

Od posljednjeg izvještaja u organizaciji i formaciji jedinica nastupile su slijedeće promjene:

U XXXII Diviziji:

za v.d. načelnika Štaba Ud. brigade „Braće Radića" postavljen je drug Heremić Mustafa,

za v.d. načelnika Štaba Brigade „Matija Gubec" postavljen je drug Lucić Marko.

Pri Štabu Divizije postavljen je oficir za naoružanje drug Planjak Ivan.

IV Bataljon Brigade „Braće Radića" rasformiran je.

Topničko odjeljenje 75 mm rasformirano je.

U XXXIII Diviziji:

za v.d. komandanta II Bataljona postavljen je Ivanišević Teodor,

za komandanta I Bat. II Brigade drug Davidović Đuro,

za v.d. komesara I Bataljona II Brigade postavljen je Baričić Ivan,

za komesara II Bataljona II brigade postavljen je drug Juhović Jandro,

za komesara III Bataljona II Brigade postavljen je Marđetko Ivan.

Istočna grupa odreda

Za komandanta Srpskog bataljona postavljen je drug Šušnjar Nikola.

Za politkomesara Joco Vasiljević.

I i IV Bataljon Bjelovarskog odreda upućen je u sastav XXXII Divizije.

Za operativnog oficira Moslavačkog odreda postavljen je drug Gostović Dmitar.

Za obavještajnog oficira Istočne grupe odreda postavljen potporučnik drug Tumbas Vukašin.

Zapadna grupa odreda

Od Udarnog bataljona Zapadne grupe odreda i dva bataljona Zagorskog p. odreda formirana je Zagorska brigada.[16]

[16] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 3.

Za komandanta Zagorske brigade postavljen je poručnik drug Škrljan Mato.

Za v. d. politkomesara postavljen je drug Srnec Đuro.

Za načelnika Štaba postavljen je potporučnik drug Šutler Stjepan.

Ostali podaci nisu primljeni.

Vod Međumuraca koji je formiran od strane ovoga Štaba doživio je u Međumurju neuspjeh. Vod se je bez ikakovih zapreka prebacio preko granice i razdvojio se je na dva dijela i svaki se je smjestio u drugo selo. Nakon nekoliko dana primjećeni su od strane mađarskih i njemačkih jedinica, koje su se dale u potragu za njima. Uspjelo im je uhvatiti jednog živog, koji je pod batinama priznao koliko se drugova prebacilo za Međumurje i sa kakvim zadatkom. Taj isti drug nije pokazao bunker u kojem su se ostali njegovi drugovi sakrili. Da bi ostali drugovi ocjenili situaciju, podigli su crijep i to tako nespretno da je crijep pao sa krova i tako su bili primjećeni. Mađari i Njemci otvorili su vatru i tom prilikom ubijeno je 4 druga i trojica ranjena. Ostali drugovi koji su se nalazili u drugom selu prebacili su se ponovno preko Drave na našu stranu. Ukupno se prebacilo 8 drugova, a dva su ostala u Međumurju. 10 ih je dezertiralo.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar, S.O. (M.P.) Komandant general-major, **Vlado Matetić**

BR. 9

PREGLED GUBITAKA JEDINICA JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ OD 27 MARTA DO 2. JUNA 1944.[1]

PREGLED GUBITAKA

poginulih, ranjenih i nestalih
jedinica XI korpusa N.O.V.J. u vremenu od 27. III. do 2. VI. 1944. god.

Jedinica	POGINULO						RANJENO						NESTALO					
	Oficira	Komesara	Podoficira	Delegata	Boraca	Svega	Oficira	Komesara	Podoficira	Delegata	Boraca	Svega	Oficira	Komesara	Podoficira	Delegata	Boraca	Svega
I brigada XIII divizije	3	—	1	—	22	26	1	3	5	—	41	50	—	—	—	2	30	32
II brigada XIII divizije	—	1	2	—	6	9	3	1	6	—	11	21	—	—	3	2	38	43
III brigada XIII divizije	1	—	3	—	17	21	1	3	6	—	22	32	1	—	—	2	16	19
I brigada XXXV divizije	2	1	3	1	13	20	—	2	3	—	13	18	—	—	—	—	21	21
II brigada XXXV divizije	2	2	4	1	16	25	3	2	9	2	27	43	—	—	5	—	52	57
Lički partizanski odred	—	—	1	—	1	2	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
I odred XIII divizije	—	—	1	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Inžinjeriski bataljon XI korpusa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	10
Bataljon „Plavi Jadran"	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
UKUPNO	8	4	15	2	77	106	8	12	29	2	114	165	1	—	8	6	167	182

Politkomesar: Komandant, pukovnik:

XI KORPUS NOV JUGOSLAVIJE
op. br. 125 25. VI 1944.

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1–39/4, k. 569.

BR. 10

ZAPOVIJEST ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA NOVJ OD 3. JUNA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKE POSADE U DUGOJ RESI I BELAJU[1]

ŠTAB IV KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Br. 151
Dne, 3 juna 1944.

ZAPOVIJEST

Štaba IV. Korpusa Narodno oslobodilačke vojske Jugoslavije za napad na neprijateljska uporišta u Dugoj Resi i Belaju.[2]

(Sekcija Karlovac i Samobor 1:100.000)

I. PODATCI O NEPRIJATELJU:

Duga Resa: Jedna satnija ustaša od oko 100 ljudi i satnija domobrana oko 180 ljudi. Naoružani su sa dva teška bacača, tri mitraljeza, 4 laka mitraljeza, oko 16 puškomitraljeza, i puškama. Utvrđeni su u zidanim bunkerima i ograđeni bodljikavom žicom. Domobrani drže fabriku platna i obalu Mrežnice. A ustaše željezničku prugu i Blokove. Moral kod ustaša dobar, kod domobrana srednji.

Belaj: Jedna satnija ustaša, jačine od oko 220 ljudi. Drže k. 191 i bezimenu kotu sj. zapadno od ove. Utvrđeni su dubokim rovovima. Moral im je dobar. Ovi ustaše su većinom iz okolnih sela. Neki noću odu kući spavati; naoružani su sa 2 bacača, 2 mitraljeza i oko 12 puškomitraljeza, a ostalo puške. Imaju telefonsku vezu sa Karlovcem.

Karlovac: Oko 1.000 ustaša, 800 Nijemaca i legionara, 1800 domobrana, te žandara i policije; imaju 10 topova, nekoliko tenkova i normalno pješadijsko naoružanje. Na prugama Karlovac—Generalski Stol, Karlovac—Ozalj i Karlovac—Jaska danju saobraća jedan oklopni vlak, koji noćiva u Karlovcu, Jaski i Ozlju a po nekad i u Dugoj Resi. Neprijatelj je raspoređen u samom Karlovcu i najbližim selima.

Turanj i Kamensko: Po jedna satnija ustaša. Utvrđeni su. Naoružanje im je normalno.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 8—1, k. 426.

[2] O toku i rezultatima napada vidi dok. br. 38.

Tulić Mlin: 60 vojnika (ustaša i domobrana).

Stative i Zvečaj: Po jedna satnija ustaša. Utvrđeni su.

Generalski Stol: Oko 600 Nijemaca i legionara sa 8 topova i pješadijskim naoružanjem.

II. ZADATAK NAŠIH SNAGA:

Snage našeg korpusa imaju zadatak da napadnu i likvidiraju neprijateljska uporišta u Dugoj Resi i Belaju. U cilju izvršenja ovog zadatka:

NAREĐUJEMO:

1) **VIII. Divizija:** *Zadatak:* Jednom brigadom napasti i likvidirati neprijatelja u Dugoj Resi. Pravac dejstva preko mosta na Mrežnici, kod fabrike platna, uz pritisak na most južno od fabrike. U saradnji sa intendanturom evakuisati plijen iz Duge Rese.

Jednom brigadom napasti i likvidirati neprijatelja u Belaju. Jednim bataljonom ove brigade osigurati pravac Generalski Stol—Keić kod Keić mosta.

Jednom brigadom posjesti i utvrditi položaj Ćurilović—Sv. Doroteja—Živčići, te spriječiti eventualni pokušaj neprijatelja da za vrijeme akcije iz Karlovca prodre preko Mostanja na teritorij između Mrežnice i Korane. Iz ove brigade uzeti dio snaga u divizijskoj rezervi.

Štab divizije nalaziti će se u selu Vinica.

2) **XIII. Divizija:** (dvije brigade) *Zadatak:* Jednom brigadom zatvoriti pravac Karlovac—Duga Resa na liniji Kozjača—Debela Glava, s tim da se isturi jače lijevokrilno osiguranje prema Stativama (jedna četa). Sa dva bataljona osigurati pravac Zvečaj—Duga Resa na liniji k. 156 — Venac — Sv. Benedikt — Dvorjanci. Jednim bataljonom napasti posadu u Dugoj Resi pravcem Sv. Petar — Sv. Antun. Ostatak brigade u div. rezervu.

Cestu i prugu između Karlovca i Duge Rese te između Duge Rese i Zvečaja što temeljitije uništiti i minirati.[3]

---

[3] Vidi dok. br. 63.

Štab divizije nalaziti će se u s. Brožić kod Sv. Duha (gdje će biti i član Štaba Korpusa).

3) **Karlovački odr.** *Zadatak.* Fingirati će napad na Bosiljevo, — Lešće, i Stative.[4]

4) **Kord.[5] odred:** *Zadatak:* Sa dva bataljona fingirati će napad na Turanj i Kamensko. Jedan bataljon na raspoloženje Štabu VIII. Divizije.[6]

5) **Pont. bataljon:** *Zadatak:* Uspostaviti će pontonski most preko Korane kod Barilovića i za vrijeme akcije biti pod komandom Štaba VIII. Divizije.

6) Štab korpusa nalaziti će se u selu Bošt, kamo slati izvještaje.

III. Početak akcije biti će 5 juna u 01,00 sat.

IV. Veza: Štab XIII. Divizije slati će izvještaje putem radia i kuririma koji će Mrežnicu prelaziti čamcem na spram sela Brijeg.

Četa za vezu Korpusa pomoći će u postavljanju veze četi za vezu VIII. Divizije. Od početka akcije radio veza između XIII. i Štaba Korpusa održavati će se neprekidno. Stanica Karlovačkog Odreda pozivati će od 1. do 1.15, biti na prijemu od 1.15 do 1.30 itd. Raditi će se na talasima na kojima i do sada. Jedinica koja prva uđe u Dugu Resu izbaciti će jednu bijelu i 3 crvene raketle. Znak za opće povlačenje: dvije bijele, jedna crvena i jedna zelena raketla.

V. Evakuacija plijena i zarobljenika pravcem Duga Resa —Reljci—Stefanci—Barilović, po padu Belaja cestom Duga Resa—Poljice—Barilović. Intendantura će organizirati kola na terenu. Evakuirati prvenstveno oružje, benzin, naftu, platno, telefonski kabl, a potom ostalo. U koliko situacija bude zahtijevala evakuirati će se jedan dio materijala i na Karlovačko područje.

VI. Korpusna hirurška ekipa nalaziti će se u s. Leskovac odakle će ranjenici biti kolima slati u Barilović a dalje kamionima za bolnicu.

VII. Znaci raspoznavanja za noć 4/5 juna biti će Borba—Barilović, a za noć 5/6 juna Most—Mostar. Ugovoreni znaci za noć 4 na 5 juna Stipa—Štef, za dan 5 juna ispružanje ruke jednom u vis a jednom u stranu, a odgovor jednom u stranu, jednom u vis, a za noć 5/6 juna Janko—Jakov.

---

[4] Vidi dok. br. 50—3. k. 426 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.
[5] Kordunaški
[6] Vidi dok. br. 38.

VIII. Napomena: Za utvrđivanje polažaja ponijeti potreban alat.

Preko dana će vjerojatno intervenirati neprijateljska avijacija pa prema tome treba predviditi sve mjere aktivne i pasivne odbrane.

Odmah po zauzimanju Duge Rese u mjestu će ostati samo dijelovi brigade VIII. Divizije koji budu vršili evakuaciju. Dok će sve ostale snage odmah ići u sastav rezerve, odakle će po potrebi biti upotrebljene.

S obzirom da je noć kratka a ova akcija složena treba dobro voditi računa o tome da svaka jedinica bude na vrijeme na određenom mjestu. Osiguranja ne smiju ni u kom slučaju odstupiti prije nego za to dobiju naređenje. Borcima izdati suhu hranu za jedan dan. —

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
V.[7] Holjevac (M.P.) Komandant, Pukovnik:
Oreščanin Bogdan

BR. 11

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 3. JUNA 1944. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA NA KORDUNU OD 26. DO 28. MAJA[1]

ŠTAB VIII. DIVIZIJE IV. KORPUSA
N. O. V. JUGOSLAVIJE
Op. Broj: 30/1944
3. VI. 1944 g.

Operativni izveštaj o
borbama 26, 27 i 28. V. 1944.

ŠTABU IV. KORPUSA N.O.V.J.

Opis položaja: Borba se vodila na zemljištu pošumljenom, naseljenom, ispresjecanom komunikacijama. Predstavljeno na sekciji Karlovac 1:100.000.

[7] Većeslav

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 9–1/5, k. 426.

Naše jedinice: U ovim borbama na ovome sektoru na našoj strani učestvovala je III. Brigada, dva bataljona I. Brigade i Brdski divizion.

Neprijateljske jedinice: Na strani neprijatelja učestvovao je A. i B. bataljon I. Lovačke pukovnije te oko 250 Čerkeza potpomognuti sa nešto motorizacije.[2]

Obostrana situacija: Neprijatelj je vršio ofanzivu na Kordun.[3] Kao pomoćni pravci služili su mu pravac iz Tounja preko Kamenice—Tržića—Primišlja, te pravac iz Generalskog Stola preko Perjasice i Poloja prema Veljunu. Naše namjere bile su onemogućavati neprijatelju prodor u dubinu oslobođenog teritorija i nanijeti mu što više gubitaka.

Tok borbe: Dne 26. ov. mjeseca oko 06,00 časova krenuo je neprijatelj sa oko 250 pješaka i 6 oklopnih vozila sa pravca Kamenice preko Tržića.[4] Oko Tržića sukobio se je sa dijelovima III. Brigade koji su tu držali položaje. Upravo u tom momentu vršila se je smjena bataljona na položaju i to je omogućilo neprijatelju da brzo potisne naše snage prema Tobolić u. (Tu se je nalazio II. Bataljon i dvije čete IV. Bataljona.) Ti dijelovi zauzeli su položaj iznad sela Cekinovići i Petići i tukli neprijatelja u bok pri njegovom daljem nastupanju prema Čičinom mostu.[5] Ne zadržavajući se nigdje i idući samo cestom i uz cestu neprijatelj je brzo došao do Čičinog mosta. U momentu kad je neprijatelj nailazio, most je miniran, ali slabo. Također neprijatelju brzo uspijeva odbaciti naše dijelove koji su obrazovali mostobran na desnoj obali Čičinog mosta. Neprijateljska pješadija izvršila je prelaz preko vode iznad i ispod mosta, a kako most nije bio dobro porušen neprija-

---

[2] i [3] O neprijateljskim snagama koje su učestvovale u operaciji „Šah" vidi tom V, knj. 27, dok. br. 123.

[4] i [7] Opširnije o tome vidi dok. br. 51 i 116 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, dok. br. 200.

[5] Most na rijeci Mrežnici kod sela Čiča.

telj ga je brzo popravio i izvršio prelaz motorizacijom preko njega.

Naše snage misleći da će neprijatelj krenuti prema Slunju tako su se i orijentisale i zauzele položaje uz komunikaciju Primišlje—Slunj na Glumačkoj i Ćuruvinoj Glavici te nešto na [trig. 429] (Kurjevac). Međutim izvršivši prelaz preko mosta neprijatelj je brzo krenuo prema Primišlju, a odakle je još brže prema Poloju gdje se spojio sa dijelovima koji su nastupali preko Perjasice. Odmah po prolazu neprijatelja prema Poloju upućena su dva bataljona za njim prema selu Kuzmi i prema Poloju. Neprijatelj je postavio izvjestan dio svojih snaga na položajima oko Kuzme i Poloja koji su štitili komunikaciju i prelaz preko Korane prema Veljunu.[6]

Oko 14.00 časova došao je neprijatelj sa motorizacijom i nešto pješadije do iznad prelaza na Korani prema Veljunu odakle je otvorio vatru na naš divizion koji se nalazio na desnoj obali Korane. Neprijatelj je pokušao da izvrši prelaz preko Korane, ali je odbijen. Tu mu je iz protukolskih topova teže oštećen jedan tenk.[7] Divizion je ostao na tim položajima do 23,00 časa, kad ga je smijenio jedan bataljon Kordunaškog P. Odreda a on se povukao prema Blagaju.[8] Ujutro 27. V. 1944 neprijatelj je izvršio sa jednim bataljonom prelaz preko Korane na Veljun, dok su njegovi ostali dijelovi i dalje na položaju u Poloju i s. Kuzma, a s motorizacijom je vršio ispade prema Primišlju, tj. prema položajima III. Brigade. Bataljoni III. Brigade vršili su pritisak na neprijatelja na tom sektoru i stalno ga uznemiravali. Na tim položajima neprijatelj je ostao tokom 27, a 28. V. oko 10,00 časova počeo se povlačiti prema Perjasici pod zaštitom oklopnih kola. Dijelovi III. Brigade gonili su neprijatelja do Siče i Keić mosta[9].

[6] Navedenim pravcem prodirao je njemački Prvi lovački rezervni puk (vidi tom V, knj. 27, dok. br. 200).

[8] Vidi dok. br. 11–1/5, k. 426 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[9] Mosta kod sela Keić na Mrežnici.

Ishod borbe: U ovim borbama neprijatelj je imao 40 mrtvih i nepoznat broj ranjenih.

Uništena je jedna blinda a oštećena 2 tenka.

Naši gubitci: 10 ranjenih, među kojima komesar čete Opsenica Ilija i komesar čete Krnić Mihajlo.

Utrošeno 5.175 metaka, 25 granata za protukolski top, 21 mina za bacač.

Oštećen 1 protukolski top.

Kritički osvrt: Neprijatelj je brzo uspio odbaciti dijelove III. Brigade od Tržića prema Toboliću. Iako se neprijatelj kretao u glavnom cestom i uz cestu od Tržića prema Čičinom mostu, bataljoni koji su se nalazili na položajima između s. Cekinovići nisu ga dovoljno tukli i dozvolili mu da brzo dođe do Čičinog mosta. Pored toga most je bio slabo porušen, a k tomu slabo branjen i neprijatelj je uspijevao da se brzo prebaci preko vode. —

Brdski divizion koji nije imao topova borio se sa pješadijskim naoružanjem, kao pješadijska jedinica vrlo dobro i za vrijeme dok je on branio prelaz preko Korane neprijatelj nije mogao preći. Dva bataljona I. Brigade nalazila su se u rezervi i jedan je bio upotrebljen kad se neprijatelj počeo povlačiti, ali nije mogao uhvatiti kontakt sa neprijateljem, jer se neprijatelj brzo povukao.—

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

V.D. Polit. komesara
D.[10] **Hrstić** (M.P.)

Komandant, p. pukovnik:
s. o.

[10] Dušan

BR. 12

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG DIVERZANTSKOG BATALJONA OD 3. JUNA 1944. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOVJ O DIVERZIJAMA IZVRŠENIM OD 28. APRILA DO 31. MAJA[1]

ŠTAB I DIVERZ. BATALJONA
NAROD.-OSLOBOD. VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Broj sl.
Dana 3. VI. 1944 god.

ŠTABU VI KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE

Položaj

IZVJEŠTAJ:

28.IV.1944 na pruzi Našice—Koška srušen je jedan most dug 20 m i presječene su šinje na 8 mjesta.

12.V.1944 na pruzi između Valpova i Prandanovaca srušen je pancer. Bilo je 3 mrtva i 6 ranjenih neprijateljskih vojnika.

14.V.1944 postavljena mina na pruzi između Petrijevaca i Kravica. Na minu je naišla terezina ali je mina eksplodirala kada je terezina prešla preko nje.

16.V.1944 u zajednici sa Podravskim bataljonom napali su diverzanti III-će čete neprijatelja u Ostršincima.

16.V.1944 postavljena je na pruzi Virovitica—Suhopolje mina ali ju je banda drugi dan kad je temeljito pretresala prugu pronašla.

14.V.1944 na cesti Drenovac—Čačinci u selu Pušini dignut je u zrak jedan tenk od 15 t. Divizijski diverzanti.[2]

19.V.1944 na cesti Orahovica—Feričanci dignuta u zrak jedna borna kola. Diviz. diver.

21.V.1944 na cesti Orahovica—Feričanci dignuta u zrak jedna borna kola. Istoga dana oštećen je jedan blindirani automobil. Diviz. diverzanti.

20.V.1944 na pruzi Grubišno Polje—Velika Pisanica postavljena mina ali je ista sabotirala kad je na nju naletio voz.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 39—2/I, k. 473.

[2] Odnosi se na diverzante Dvanaeste divizije.

21.V.1944 postavljena je na pruzi Banova Jaruga—Pakrac šrapnel mina. Od dejstva te mine ubijeno je 7 ustaša a 14 je ranjeno.

23.V.1944 postavljena je mina na pruzi Virovitica—Suhopolje. 24.V.1944 na minu je naletio voz. Uništeno je šest vagona, među njima jedan pancerski. Promet je bio obustavljen 10 sati. Broj žrtava nije poznat.

23.V.1944 postavljena je mina na pruzi Virovitica—Špišić Bukovica. 27.V.1944 naletio je na minu pancer. Uništena su dva vagona. Za žrtve ne zna se točno ali je sigurno da ih je veliki broj.

24.V.1944 na glavnoj pruzi Zagreb—Beograd između sela Zapolja i Rešetara dignut je u zrak teretni voz oko 8 sati ujutro. Uništena je lokomotiva i tri vagona. U akciji je sudjelovao i Požeški p. odred (jedan vod).

25.V.1944 na pruzi Bjelovar—Garešnica postavljena je mina na koju su naletila radna kola. Ranjena su dva radnika.

28.V.1944 na pruzi Banova Jaruga—Pakrac srušena su dva mosta, jedan dug 11 m a drugi 8 m. Istovremeno su presječene šinje na 7 mjesta.

29.V.1944 na pruzi Virovitica—Suhopolje postavljena je mina za pancer. 31.V.1944 naletio je na minu pancer. Uništena je lokomotiva i 2 pancerna vagona i još 4 obična vagona. Bilo je 11 mrtvih i 1 zarobljen neprijateljski vojnik.

31.V.1944 srušen je pancer na firminskoj pruzi između Đurđenovca i Đurđenice. Uništena je lokomotiva, jedan oklopni vagon i 4 obična vagona. Bilo je 12 mrtvih i 5 ranjenih neprijateljskih vojnika. U akciji je sudjelovao i I bataljon XVIII Brigade.[3]

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Zamj. polit. komesara — Komandant
Vaso Čanak (M.P.) sl. otsutan

[3] Bataljon je za uspješno izvedenu akciju pohvaljen naredbom Štaba Šestog korpusa NOVJ (vidi dok. br. 3).

BR. 13

DIREKTIVA ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 4. JUNA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA RASPORED I DJEJSTVO[1]

Prilog 11.—

DIREKTIVA—ZAPOVJEST BR. 24
Štaba XIX Divizije N.O.V. Jugoslavije od 4. VI. 1944. g.

Sekcija Novigrad, Knin, Šibenik, Žirje 1:100.000.

1. **Podaci o neprijatelju:** Uslijed ofanzivnih operacija koje neprijatelj vodi u zapadnoj Bosni,[2] Kordunu i Baniji[3], njegove snage u Sjevernoj Dalmaciji znatno su oslabljene.

Na liniji Karlobag—Obrovac—Benkovac—Skradin stigle su jedinice hrvatske legije[4], dok su njemačke snage iz ovih garnizona otišle prema Šibeniku. Nešto Njemaca zadržalo se u Benkovcu.

Na liniji Gračac—Otrić—Knin ostale su samo slabije legionarske snage.

U oblasti Sjeverne Dalmacije nisu primjećene nikakove jače koncentracije neprijateljskih snaga.

Osjeća se življa aktivnost ustaša, koji teže da mobilišu što veći broj vojnika, ali je odziv slab. Borbenost i moral novomobilisanih boraca je vrlo slab i svaki jači udarac odvojio bi ih od okupatora.

Kod četnika je nastupila demoralizacija. U Karinu ih ima još samo 40 (od 200). Iz Benkovca su četnici prebačeni u Atlagić Kulu. A četnici iz Zrmanjske doline skupili su se na Plavno.

Prema ovakoj situaciji mi se sada nalazimo u povoljnim uslovima za preduzimanje ofenzivnih akcija manjih i većih razmjera, u cilju razbijanja četničkih i ustaških banda, kao i uništenja neprijateljske žive sile. Ovo je povoljan momenat koji treba iskoristiti za izvršenje mobilizacije širokih narodnih slojeva.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 35/5, k. 1020.

[2] Vidi dok. br. 42.

[3] Vidi dok. br. 11, 17, 18, 19, 37 i 51 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, dok. br. 123, 163, 166, 200 i 202.

[4] Odnosi se na Izviđački odred njemačke 392. legionarske divizije, koji je krajem maja 1944. prebačen na prostoriju Zadar—Benkovac i stavljen na raspolaganje 264. pješadijskoj diviziji radi osiguranja komunikacije. Na navedenoj prostoriji on je ostao do početka jula iste godine. (Vidi istorijat 392. legionarske divizije u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 41—3, k. 74).

U vezi naredbe[5] Maršala Tita, u cilju što uspješnijeg izvršenja gornjih zadataka,

naređujemo:

1. I Ud. brigada: Na sektoru Ravnih Kotara, sa tri bataljona i Benkovačkim bataljonom preduzeti likvidaciju neprijateljskih uporišta.[6] Jedan bataljon ostaviti na osiguranju kanala.

2. II Brigada: Sa 2 bataljona ofenzivno djelovati na liniji: Pađene — Otrić — Gračac, sa kojima bezobzirno upadati u četnička uporišta koja su sada oslabljena i imaju samo slabu podršku okupatora. Ne ograničavati se samo na zasjede.
Sa 1 bataljonom, pojačanim sa još 1 četom, djelovati u s. Karinu sa zadatkom razbijanja preostalih četnika i spiljara i mobilizacije.
Sa jednim bataljonom (bez 1 čete) na prostoru s. Bilišane, sa zadatkom: zatvaranja pravca Obrovac — Bilišane, likvidacije spiljara i prikupljanja dezertera.[7]

3. Grupa bukovačkih bataljona: Na prostoru: Brgud — Dobropoljci — Đevrske — Kistanje,[8] sa zadatkom da na svojim pravcima bude što aktivnija, naročito u pravcu Skradina. Osim toga ima zadatak da osigura prihvat karavana iz Primorja.
Osobitu budnost i pažnju obratiti na komunikaciju Benkovac — [Bribirske] Mostine i o svim pokretima neprijatelja na toj komunikaciji odmah izvještavati.

4. Grupa S.D.P.O.: Sa Kninskim i Prominskim odredom aktivirati se u Promini i djelovati što ofenzivnije.
Zadarski odred uputiti da djeluje u Ravnim Kotarima u sadejstvu sa I Ud. brigadom.

5. Služba izviđanja: Stalnim patroliranjem i održavanjem stalnog dodira sa neprijateljem kontrolirati sve njegove pokrete, uznemiravati ga i pri-

---

[5] Vidi primjedbu br. 9 uz dok. br. 31.
[6], [7] i [8] Vidi dok. br. 73. 74 i 76.

kupljati podatke o njemu. Stupiti u vezu sa informativnim organima, i sve prikupljene podatke najhitnije dostavljati ovom Štabu, *i to pismeno ili putem telefonske depeše.*

6. Veza: Vezu održavati telefonom, radiom ili kuririma; ali tako da se od svakog gore navedenog štaba primi najmanje tri izvještaja dnevno. Bez obzira da li je izvještaj pismeni ili telefonski, obavezno treba staviti dan i čas pisanja. I u slučaju da se nije ništa promjenilo od prošlog izvještaja, ipak treba podnijeti izvještaj.

7. Ishrana: Po dosadašnjem.

8. Sanitet: Po dosadašnjem, s tim što će I Brigada svoje ranjene i bolesne borce upućivati direktno na otoke.

9. Napomena: Svi štabovi trebaju da se angažuju što više u pronalaženju akcija i postupaka kojima neprijatelju uništavamo živu silu i materijal. Naročito koristiti manje udarne grupe u povoljnim pravcima i okolnostima, kad god za ovo prilika dozvoljava i ima izgleda u uspjeh.

Razbijanjem neprijateljske žive sile, a usto pravilnim političkim radom svakog pojedinog borca i rukovodioca, ubrzati ćemo razbijanje pomagača okupatora i rasplamsati našu borbu.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **I.**[9] **Radaković** (M. P.) Komandant-p.pukovnik: **T.**[10] **Popović**

DOSTAVLJENO:

Na znanje: Štabu VIII Korpusa N.O.V.J.

Na postupak: Štabu I Ud. i II Brigade
Štabu Grupe bukovačkih bataljona
Štabu Grupe S.D.P. odreda.

[9] Ilija
[10] Tomica

BR. 14

ZAPOVIJEST ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 4. JUNA 1944. ŠTABOVIMA BRIGADA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJA U KORENICI[1]

ŠTAB
XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA
NOVJ
Br. 355 4-VI-1944.

ZAPOVJEST

(Sekcija Gospić razmjer 1 : 100.000)

Neprijatelj jačine jedne bojne[2] drži Korenicu, Varićak i južno padine Mrsinja neposredno iznad Korenice. Na Čudinu Klancu i Babinu Potoku nalazi se jedna neprijateljska bojna, dvije ustaške bojne na sektoru Ljubovo — Kozjan — Vukava. Po neprovjerenim podatcima neprijatelj drži sa jednom satnijom Vrelo i Pogledalo.

Neprijatelj držeći Korenicu ima za cilj pljačku, zlostavljanje naroda i čuvanje komunikacija.

Naša divizija ojačana sa dvije haubice Korpusnog haubičkog diviziona, dobila je zadatak da neprijateljsku posadu u Korenici i okolnim uporištima napadne i likvidira.[3]

naređujemo:

I brigada: napasti će neprijatelja s pravca jugoistočnih padina Mrsinja na liniji Mrsinj Grad — Varićak sa tri bataljona, a sa jednim bataljonom postaviti osiguranje na k. 964 s pravca Homoljca i Vrela.

Polazni položaj k. 1206, 1250, 1153.

Najjači pritisak vršiti u pravcu Varićaka.

II brigada (bez jednog bataljona). Zadatak: jedan bataljon postaviće u zasjedu radi osiguranja s pravca Koreničke Kapele, Koreničke Reke i Homoljca na k. 723. Sa dva bataljona vršiti napad na Korenicu zapadno od puta Vrelo — Korenica, sa ljevim krilom preko k. 681, 671, kroz selo, a desnim padinama Mrsinja ispod Mrsinj Grada i Vranovače, vodeći računa o pokretu I brigade s pravca Mrsinj Grada, da ne dođe pod vatru ove brigade.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 6—1/2, k. 1234.

[2] Odnosi se na Devetnaestu ustašku bojnu (vidi dok. br. 85).

[3] O rezultatima napada vidi dok. br. 86 i 121.

U slučaju da neprijatelj drži Pogledalo i Vrelo sa bataljonom iz zasjede fingirati i napad na Vrelo i Pogledalo.

Polazni položaj k. 671.

Ova brigada vodiće naročito računa na držanje rezerve u slučaju da se neprijatelj nalazi u Vrelu, te da ne bi bila tučena leđa, radi čega u toku noći ispitati Vrelo.

III brigada XIII divizije: napasti će neprijatelja na Varićaku s pravca k. 907 i 761 u pravcu Gradine i Korenice. Jedan bataljon ostaviti na osiguranje na k. 1048 prema Buniću. Ova brigada težiće da u prvom naletu ovlada k. 860 — Varićakom.

Ideje manevra: I brigada nastojaće da jakom koncentričnom vatrom potisne neprijatelja sa padina Mrsinja i dejstvuje u bok neprijatelja na Varićaku. III brigada: težiće da zauzme što prije Varićak i dejstvuje prema Korenici. II brigada: sadejstvovaće sa I brigadom s težnjom da izbije što brže u Korenicu. Po likvidaciji neprijatelja II brigada zauzeće raspored na sektoru Rudanovac — Korenička Reka — Homoljac. I brigada: na sektoru Vujnove Glave — Baljkuša i III brigada na sektoru Vrpile.

I brigada uputiće patrole radi osmatranja pravca Krbavica — Šijanova Kosa — Kozjan.

II brigada s pravca Prijeboj — Korenička Reka — Brezovac.

III brigada s pravca Bunić.

U ove patrole odrediti sposobno ljudstvo i sa njima organizovati relejne veze, te da na vrijeme otkriju i jave pokret neprijateljski sa tih pravaca.

Veza: Vezu organizovati najtješnju kako između bataljona, tako i između brigada i ovoga štaba pomoću kurira i releja.

Mjesto štabova: Štabovi brigada nalaziće se na glavnim pravcima napada u neposrednoj blizini jedinica, tako da mogu uticati na tok borbe i manevra, a štab divizije nalaziće se na dosadanjem mjestu u Šeganovcu.

Sanitet: Brigadna previjališta smjestiti na najpogodnijim mjestima, vodeći računa da ista ne budu pod neprijateljskom vatrom i da prilaz istima bude prikriven. Divizijsko previjalište biti će u Bjelom Polju.

Znaci raspoznavanja: ostaju oni koji su danas dati brigadama za tri dana.

Ishrana: Težiti da vojnici prije polaska jedu, a dalju ishranu regulisati preko intendanture doturom na položaj.

Početak napada 4. ov. mj. u 4 časa izjutra.

Napomena: Napad izvoditi sa najvećom žestinom i najumjesnijom upotrebom teških oruđa, a naročito bacača. Voditi računa da se iskoristi prvi nalet i uspjeh i da se ne zagasuje vatra i napadni elan, već sve više povećava, tako da kod neprijatelja stvori zabunu, koju koristiti brzinom udara. Za ovo ostvarenje najveća

je garancija umješno kombinovanje vatre i pokreta i čvrsto držanje jedinica u rukama.

Zarobljenike odmah vezati i sa jakom stražom sprovoditi u ovaj štab.

U slučaju da neprijateljska intervencija prodre ma s bilo koje strane ne napuštati zauzete položaje, već se na njima utvrditi i rezervama intervenisati na ugroženi pravac.

Sav ratni plijen predati načelniku intendanture divizije.[4]

Na izvršenje.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S.[5] Mrđa

Komandant, potpukovnik:
N.[6] R. Grubor

Artileriji dat
usmeno zadatak.

Dostavljeno:
Štabu I i II brigade XXXV divizije
i III brigade XIII divizije na
izvršenje i
Štabu XI korpusa na znanje.

Dostavljeno po kuririma u 1,30 sati
4. VI. 1944. g.

---

[4] Načelnik intendanture Trideset pete divizije bio je tada Mate Dika.
[5] Simo
[6] Nikola

BR. 15

ZAPOVIJEST ŠTABA SEDME DIVIZIJE OD 5. JUNA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKU POSADU U KOMAREVU[1]

Original

Š T A B
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE
Op. Br. 295/1944.
Dne 5. juna 1944.

Z A P O V J E S T

Sekcija Petrinja — Kostajnica 1 : 100000.

Neprijatelj vrši ofanzivu na glavninu naše vojske u zapadnoj Bosni.[2] Za razbijanje te ofanzive i olakšanje situacije našim jedinicama koje se bore na toj prostoriji, Vrhovni Komandant Maršal **Tito** naredio je svima jedinicama Narodno-oslobodilačke vojske da pređu u opću ofanzivu na neprijateljska uporišta i komunikacije.[3]

U cilju izvršenja Naredbe Vrhovnog Komandanta naša divizija dobila je zadatak da napada i uništava neprijateljska uporišta i komunikacije na liniji Sisak — Sunja — Kostajnica.

Vojna situacija:

Petrinja: Stalna posada ukupne jačine 2500—3000 domobrana, ustaša i Kozaka.

Sisak: Stalna posada domobrana, mornaričke škole, protivavionska odbrana i dijelovi uz štab Kozačke divizije.

Komarevo: Posada I. Kozačke divizije, prema dobivenim podacima jačine vojnika.[4] Neprijatelj je razmješten duž cijelog sela. Fortifikacija — rovovi bez žice, otvoreni, većinom za ležeći stav.

Pruga Sisak — Sunja: Posjednuta je stalnim posadama u bunkerima duž pruge.

Sunja: Stalna posada domobrana i ustaša, te posada aerodroma i 60 Nijemaca posade u bunkerima na sunjskom mostu.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 11/1—1, k. 813.

[2] Riječ je o drvarskoj operaciji (vidi „Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945", knj. 2, str. 93—106).

[3] Vidi primjedbu br. 9 uz dok. br. 31.

[4] U originalu broj je izostavljen. O jačini neprijateljskog garnizona u Komarevu vidi dok. br. 36.

Nema točnih podataka da li se tu još nalaze dijelovi Kozačke divizije. U Četvrtkovcu se nalazi Begovićeva četnička grupa.

Kostajnica: Stalna posada čiju glavnu snagu sačinjavaju Kozaci. Tu se uvijek nalazi 8—10 ispravnih tenkova male i srednje tonaže.

Naša divizija sa Omladinskom brigadom „Joža Vlahović" napašće i uništiti neprijateljsku posadu u s. Komarevu.[5]

Za izvršenje toga zadatka

N a r e đ u j e m o :

1) I. brigada i vod inž. čete: *Zadatak:* U cilju osiguranja iz pravca Kostajnice posješće sa jednim bataljonom položaje iznad s. Panjani na raskrsnici cesta Kostajnica — Sunja — Kukuruzari. Sa jednim bataljonom posješće s. Mečenčani — Ratkovića grm, s tim što će jednu četu istog bataljona uputiti u s. Krčevo za kontrolu pravca Graboštani — Krčevo.

Sa dva bataljona posješće položaje Drljačko groblje i severno od crkve Sv. Bogorodica (k. 107), s tim što će jednu četu uputiti u s. Rakovac za kontrolu toga pravca.

Inž. vod pod komandom štaba brigade postaviće dva minska polja nagaznih mina na cesti Kostajnica — Kukuruzari i jedno minsko polje na cesti Sunja — Petrinci. Presjeći prugu Sunja — Komarevo i postaviti nagazne mine za voz.

2) II. brigada i 1 vod inž. *Zadatak:* Sa dva bataljona u cilju osiguranja od pravca Petrinje posješće položaje iznad s. Taborište. Sa dva bataljona zatvoriće cestu Sisak—Komarevo posjedanjem položaja k. 113 do ceste Novo Selo — Komarevo s tim što će isturiti jednu četu u s. Pračno.

Inž. vod dodeljen pod komandu štaba brigade postaviće na podesnim mjestima na cesti Novo Selo — Komarevo dva minska polja nagaznih mina za tenkove i porušiti most u Novom Selu.

3) III. brigada: *Zadatak:* Izvršiće upad u istočni dio sela G. Komarevo od crkve prema pruzi glavnim, napadnim pravcem od k. 132. Manjim snagama istovremeno iz istog pravca upadati u zaselak D. Komarevo.

[5] O rezultatima napada vidi dok. br. 27 i 36.

4) IV. brigada i brdska bat.: *Zadatak:* Izvršiće upad u zapadni dio sela do crkve glavnim napadnim pravcem od Starog Gaja i Piškornjača.

5) Omladinska brig. „J. V." i odjeljenje inž. čete: *Zadatak:* Sa dva bataljona izvršiće upad u istočni dio sela G. Komarevo od crkve prema želj. pruzi glavnim napadnim pravcem od pruge sjeverno od crkve.

Sa dva bataljona u cilju osiguranja od pravca Siska posješće položaje na sjeverozapadnoj ivici šume Piškornjač od ceste Novo Selo — Komarevo prema selu Crnac. Jedno istureno odeljenje uputiće putem Crnac — Caprag za osiguranje i kontrolu tog pravca.

Inž. odeljenje pod komandom štaba brigade presjeći [će] prugu Caprag — Komarevo i postaviti nagaznu minu za oklopni voz.

6) Artil. divizion: *Zadatak:* Dodijeliće brdsku bateriju pod komandu štaba IV. brigade kao prateću artiljeriju. Poljska baterija ostaje na sadašnjoj prostoriji.

7) Inž. četa: *Zadatak:* Uputiće jedan vod sa potrebnim materijalom i nagaznim minama pod komandu štaba I. brigade, jedan vod sa nagaznim minama i materijalom za rušenje mosta na cesti pod komandu štaba II. brig. a jedno odeljenje sa materijalom za rušenje pruge i nagaznom minom za oklopni voz pod komandu štaba Omladinske brigade „J. V.".

8) *Veza:* Glavni centar veze nalaziće se u sjevernom dijelu s. Mađari. Zapovjest za vezu prilaže se.[6]

9) *Sanitet:* Divizijsko zavojište i kirurška ekipa nalaziće se u s. D. Pastuša. Sanitetska zapovjest prilaže se.[7]

Štab divizije — nalaziće se u s. Bestrma, zaselak Peremčevići (južno od slova B na sekciji).

Početak napada 6. VI. 1944. *tačno* u 23 časa. Na putu prodiranja jedinice će davati znak dokle su prodrle paljenjem podesnih objekata.

Evakuacija plijena i zarobljenika vršiće se pravcem Jošavica — Tremušnjak.

Borbeni znaci biće: **Marko—Rade.**

---

[6] Vidi dok. br. 11/3–1, k. 813 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.
[7] Vidi dok. br. 11/2–1, k. 813 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

Po završenoj akciji jedinice će se povući na slijedeće prostorije: I. brigada Borojevići — Komogovina, II. brigada Deanovići — Klinac, III. brigada G. i D. Mlinoga, IV. brigada G. Pastuša — Begovići, Omladinska brigada Jošavica — Žilić. Štab divizije na sadanjem mjestu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Uroš Krunić (M. P.) Komandant, ppukovnik:
Mil.[8] **Pavlović**

Dostavljeno:
Štabovima I, II, III, IV. i
Omladinske brigade,
Štabu art. diviziona,
Komandi inž. čete.

Načelnik, major:
Kole Kaić

BR. 16

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET ČETVRTE DIVIZIJE OD 5. JUNA 1944. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O NAPADU NA NEPRIJATELJSKU POSADU U SELU PONIKVE[1]

ŠTAB
XXXIV DIVIZIJE IV. KORPUSA
N.O.V. JUGOSLAVIJE
Broj Op. 139
Dne 5. VI 1944 god.

Operativni izvještaj
o napadu na selo Ponikve.

ŠTABU IV. KORPUSA N.O.V.J.

Selo Ponikve pripada Njemačkoj od 1941. g. i nalazi se zapadno od sela Bregana, na kosi koja se pruža od Golog Crnika (trig. 624) prema rijeci Savi. Selo je dosta dugačko, ima u njemu

[8] Milan

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 13—1/5, k. 426.

nekoliko zgrada udešenih za odbranu, pojačano sa bunkerima od betona i ograđeno žicom. Sekcija Samobor, izdanje V.G.I.,[2] Beograd 1 : 100.000.

Od naših jedinica u borbi je učestvovala Brigada „Franje Ogulinca-Selje".[3]

Neprijateljsku posadu u selu Ponikve sačinjavalo je 60 vojnika njemačke pogranične straže i nepoznat broj naoružanih civila iz istoga sela.

Zadatak posade je da kontroliše i čuva granicu, te sprečava upade naših jedinica u sela naseljena Nijemcima u tom kraju.

Naša odluka je bila da se napadne i uništi neprijateljska posada u selu Ponikve, te da se zaplijeni ratni materijal i oduzme stoka od civila.

Pismena izdata zapovijest prilaže se ovom izvještaju iz koje se vidi raspored Brigade za napad na pomenuto selo.[4]

Borba se vodila noću 31. V. a počela je u 21,30 časova.

Prilikom podilaska na polazni položaj za napad na selo Ponikve, trebalo je preći njemačku granicu[5] ograđenu bodljikavom žicom sa visećim ručnim bombama i nagaznim minama. Pošto su skinute bombe i uklonjene nagazne mine, žica je isječena, jedinice su prošle kroz napravljenu brešu. Za osiguranje povlačenja i proširenje prolaza u žici ostavljena je jedna četa II. Bataljona.

U međuvremenu neprijatelj je preko civila bio obaviješten o prelazu naših jedinica preko granice, te je odmah dao uzbunu i jednom jačom kolonom krenuo prema mjestu prolaza naših jedinica. U pokretu ka selu naše jedinice su se mimoišle sa tom neprijateljskom kolonom i neprijatelj je napao četu koja je bila postavljena za osiguranje prolaza. Tada je Štab Brigade odlučio da upotrebi II. Bataljon za osiguranje prolaza i uputio ga tamo.

U to vrijeme III. Bataljon je podišao selu i napao neprijateljsku posadu, koja je bila oslabljena radi pokreta neprijatelja ka mjestu našega prelaza granice. Neprijatelj je na ulasku u selo pružio slab otpor i počeo se povlačiti prema bunkerima, koji su se nalazili u selu na raskrsnici puteva Koritno i Velika Dolina, te tu namjeravao pružiti jači otpor. Bataljon je i u bunkerima neprijatelja odlučno napao i nakon kraće borbe zauzeo bunkere, a neprijatelj je otstupio u pravcu sela Velika Dolina. Bataljon nije poduzeo gonjenje, nego je pokupio plijen i povukao se na raskrsnicu puteva zapadno od sela Ponikve.

---

[2] Vojnogeografski institut

[3] Vidi dok. br. 28–1/4, k. 1230 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[4] Vidi dok. br. 13–3/5, k. 426 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[5] Vidi objašnjenje br. 2 uz dok. br. 32.

Neprijateljska kolona koja je kretala prema mjestu prelaza granice bila je odbijena i raspršila se po okolnim šumama.

Sa mjesta borbe jedinice su krenule u 23,45 časova prema Stojdragi.

Postavljeni ciljevi nisu u potpunosti postignuti, jer se je neprijatelju uspjelo izvući iz sela.

Ubijeno je 7 neprijateljskih vojnika, ranjeno 8, a zarobljeno 8 naoružanih civila.

Zaplijenjeno: 1 p.mitraljez, 7 karabina, 1 laki bacač, 2 tromblonske puške, 1 šmajser, 1 postolje za mitraljez Fiat, 5.000 metaka. 150 mina za laki bacač, 180 mina za tromblon, 1 telefon, 15 pari odijela, 6 konja i 26 kom. stoke.

Naši gubici: 4 mrtva i 6 ranjenih i 1 nestao.

Utrošeno: 500 metaka za puške i automatska oruđa, 12 mina za laki bacač.

U ovoj borbi istakli su se hrabrošću drugarica delegat Barica Bartalin, mlađi vodnik Pavišić Ivan i borci Spišić Tomo i Sekušak Josip, svi iz III. Bataljona.

Akcija nije u političkom ni u vojničkom pogledu bila dovoljno pripremljena sa borcima i rukovodiocima. Sam Štab Brigade premalo se je zalagao u pripreme kao i u samo izvršenje akcije, a isto tako i komandni kadar.

Donesena odluka za povlačenje III. Bataljona iz sela po završetku borbe bila je suviše rano donesena, jer bataljon je mogao iznijeti još više ratnoga plijena, a nije bilo obzirom na situaciju potrebe da se žuri sa povlačenjem. Ovakvu odluku donio je jedan član Štaba Brigade, koji je bio sa tim bataljonom. Rukovođenje borbom bilo je dosta slabo, jer sa III. Bataljonom koji je imao glavni zadatak skoro za čitavo vrijeme napada nije bilo veze. Štab III. Bataljona nije znao iskoristiti mogućnost odsijecanja otstupnice neprijatelju, te se je isti uspio povući u pravcu sela Velika Dolina.

I ako su bile poduzete sve mjere da civili ne obavijeste neprijatelja o našem pokretu, ipak je neprijatelj bio obaviješten i dočekao naše jedinice spreman za borbu. Pored toga podaci o neprijatelju bili su vrlo slabi, jer civili iz okolnih sela već tri godine uopće ne prelaze granicu. Poteškoće su bile u tome što je trebalo preći granicu koja je bila ograđena bodljikavom žicom na kojoj su bile ručne bombe, a zemljište minirano. Iz ove akcije mogu se izvući slijedeće pouke:

1.) Ako su podaci o neprijatelju slabi, te situacija nejasna, potrebno [je] odrediti veću rezervu za svaku eventualnost. Da se ne bi desilo kao prilikom ove akcije da se rezerva mora upotrijebiti još prije početka napada (II. Bataljon).

2.) Prilikom napada na neprijateljska uporišta gdje se može lako procijeniti pravac povlačenja neprijatelja, treba uvijek nastojati da se taj pravac zatvori postavljajući na tom pravcu jedan dio snage u zasjedi.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar.	Oper. oficir	Komandant — p.pukovnik
Franjo Knebl	kapetan:	**M.**[6] **Dasović**
	S. O.	

BR. 17

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME DIVIZIJE OD 6. JUNA 1944. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA NA LINIJI GLINA – PETRINJA OD 24. DO 30. MAJA[1]

Š T A B
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Br. 302/44
Dne 6. VI. 1944

Operativni izvještaj o borbama na položajima oko Bačuge, Šušnjara i Gline dostavlja.

ŠTABU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Položaji oko Bačuge nalaze se južno od Petrinje pored komunikacije Petrinja — Glina. Zemljište pretstavljeno na sekciji Petrinja 1 : 100000.

Od naših jedinica učestvovalo je u borbi naša IV. brigada i 1 bat. P. O. Banije.

Neprijatelj jačine oko 1000 vojnika Čerkeza, ustaša, četnika i Nijemaca, naoružan, nekoliko teških bacača, 4 topa i 1 oklopnim kolima, krenuo je od pravca Sunje i Kostajnice preko Jošević za Kraljevčane i Jabukovac.[2] Ove neprijateljske snage krenule su u cilju krstarenja i pljačkanja po oslobođenoj teritoriji,

[6] Martin

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 7—3/4 I, k. 426.

[2] Vidi tom V, knj. 27. dok. br. 123.

a s druge strane vezivanja naših snaga u vezi s ofanzivom u Bosni.[3]

Naša odluka bila je baciti se na tu kolonu sa snagama IV. brigade i bat. Banijskog Odreda, sprečiti neprijatelju daljnje nadiranje i odbaciti ga nazad.

Raspored naših jedinica bio je sljedeći: 1 bat. na Glavici (kota 338), 1 bat. Sv. Lazar (kota 345), 1 bat. Tremušnjak, 1 u rezervi u Šušnjaru. Bat. P. O. Banije na Metli — kota 402.

Borba je počela 24. V. 44 u 9 časova.

Prilikom razvođenja jedinica i zaposjedanja položaja neprijateljske patrole i osmatrači osjetili su manevar naših snaga i nije htjeo toga dana da kreće nikuda. Naša odluka bila je napasti neprijatelja u Kraljevčanima i Jabukovcu. Kad su jedinice krenule u napad neprijatelj je tukao jakom artiljerijskom vatrom i vršio protunapad težeći da odbaci naše snage i ovlada Glavicom (kota 338) i Sv. Lazarom (kota 345). Neprijatelj je uspjeo dužom borbom odbaciti naše snage sa Glavice i Sv. Lazara i ovladati tim položajima. Naša dva bataljona sa ovih položaja izvršili su povratni napad i poslije kraće borbe ovladali Glavicom (kota 338) i kotom 345 (Sv. Lazarom) i iste položaje držali do 25. V. u jutro.

25. V. 44 neprijatelj je krenuo iz Petrinje s jednom kolonom konjanika jačine oko 500 vojnika preko G. Bačuge i izbio na bok bataljonu na Glavici, ovladao sa Glavicom i povezao se sa snagama u Kraljevčanima, i tu se zadržao ceo dan.

Dana 26. V. 44 u 5 časova neprijatelj je produžio nastupanje preko Grabovca za Vlahoviće i dalje prema Glini. Poslije toga prebacili smo naše snage na liniju Lebrnica — Drenovac sa zadatkom napadati neprijatelja u koloni pri nastupanju za Glinu. Neprijatelj tom prilikom imao dosta gubitaka, ali se nije nigdje zadržavao već je produžio odmah za Glinu.

Postavljeni zadaci u ovoj borbi djelimično su postignuti.

Zarobljeno nije ništa.

Pobijeno 50, ranjeno 80 neprijateljskih vojnika. Toga dana spuštao se neprijateljski avion u Kraljevčane i odvozio ranjenike.

Naši gubici 8 mrtvih, među kojima i komandir čete IV. bat. drug Bajt Josip, i 24 ranjena, među kojima komesar I. bat. drug Stevo Lončar.

Utrošeno 7130 metaka za bredu, 3665 mauzer metaka, 45 granata za protivkolski top, 50 mina za teški bacač.

U ovoj borbi svojom hrabrošću i borbenošću istakao se III i IV. bataljon.

---

[3] Odnosi se na drvarsku operaciju (vidi „Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945", knj. 2, str. 93 do 106).

Umješnim rukovođenjem jedinicom i ličnom hrabrošću istakao se komandir III čete IV. bat. drug Bajt Josip i vodnik iste čete Pleša Josip.

Ova borba bila je dobro vojnički i politički pripremljena, jer je neprijateljski ispad bio ranije otkriven, tako da su svi borci bili upoznati sa zadatkom i situacijom. Rukovođenje borbom bilo je dosta dobro. Snalaženje nižeg komandnog kadra bilo je dobro. Veza između jedinica dosta dobro je funkcionisala. Štednji municije posvetila se je dovoljna pažnja.

II.

Položaj Šestanj (kota 205), Marinovići, Crkovićka (trig. 189) i Bileg — kota 145 nalaze se jugo-zapadno od Petrinja. Zemljište je pretstavljeno na sekciji Petrinje 1 : 100.000.

U ovoj borbi učestvovala je naša IV brigada.

Neprijatelj jačine oko 600 vojnika sa 4 teža tenka i nekoliko kamiona krenuo je iz Petrinje 30. V. 44 i u 7 časova napao IV. brig. na položajima. Neprijatelj je krenuo ovim pravcem sa namjerom da se probije prema Glini i pomogne ugroženim snagama u Čemernici.[4]

Naša odluka bila je što duže zadržati neprijatelja na tom pravcu i time omogućiti našim snagama uništenje neprijatelja u Čemernici.

Za ovu borbu bila je izdana usmena zapovijest.

Raspored brigade bio je sljedeći: jedan bat. Šestanj (kota 205), jedan bat. Marinovići, jedan bat. Crkovićka (trig. 189), i jedan bat. u rezervi u Graberju.

Borba se je vodila 30. V. 44 a počela je u 7 časova.

Neprijatelj je bio blagovremeno otkriven i dočekan vatrom na položaju. Neprijatelj je pješadijom napao naše položaje na Šestanju dok je u isto vrijeme nastupao tenkovima prema Gorama i Marinovićima. III bat. koji je držao Marinoviće primio je borbu sa tenkovima i dosta je dugo vodio. Protivkolska puška koju su imali bila je dobro upotrebljena i sa nekoliko metaka pogodili su tenk, ali ga nisu oštetili, i pošto su tenkovi došli u neposrednu blizinu boraca na položaju bataljon se povukao po naređenju prema Crkovićki i Bilegu. Bataljon sa Šestanja također se po naređenju povukao preko Crkovićke, u pravcu Glinskog Novog Sela. Neprijatelj je glavnim snagama produžio prema Glini. Poslije ovoga stigla je iz Petrinje još jedna slabija kolona koja se je razmjestila u s. Gore, Marinbrod i Prekopu i

[4] Druga i Treća brigada Sedme divizije, Druga brigada Osme divizije i Omladinska brigada „Joža Vlahović" vodile su borbe u Čemernici 29. i 30. maja protiv dijelova njemačke Prve kozačke konjičke divizije (vidi dok. br. 37).

tu se zadržala sve dotle dok se snage iz Čemernice nisu povukle. Pošto se neprijatelj probio za Glinu brigada je dobila zadatak da krene u pravcu Gline i rasporedila se na liniji Pogledić — Majske Poljane — Kosa Šuma (kota 190 — 210). Oko 11 časova neprijatelj je bio u Glini i produžavao prema Čemernici. Oko 15 časova primijećena je neprijateljska kolona koja od Čemernice nastupa prema Glini. U Glini se nije ni malo zadržavala već je odmah cestom produžavala prema Petrinji.[5] IV. brigada na liniji Pogledić — Majske Poljane — Kosa Šuma približavala se je prema cesti i bočno dejstvovala na cestu za sve vrijeme dok se neprijatelj povlačio prema Petrinji.

Postavljeni zadaci u ovoj borbi nisu postignuti. Rokiranje snaga sa jednog položaja na drugi bilo je dosta sporo.

Zarobljeno nije ništa.

Ubijeno 10, ranjeno 10 neprijateljskih vojnika.

Zaplijenjeno: 6 konja, 7 sedala, 2 samara, 7 ćebadi, 4 šinjela, i druge sitne spreme.

Naši gubici: 3 mrtva među kojima komesar III bat. IV. brig. drug Mišo Dragišić, i 2 ranjena druga.

Utrošeno 6000 metaka za Brede, 300 mauzer metaka, 3 metka za protivkolsku pušku.

U ovoj borbi svojom hrabrošću i borbenošću istakao se III bat. IV. brig.

Umješnim rukovođenjem jedinicama i ličnom hrabrošću istakao se komesar III bat. drug Mišo Dragišić.

U ovoj borbi nije bilo ni jedinica ni pojedinaca koji su se slabo držali. Rukovođenje jedinicama bilo je dosta dobro kod nižeg i višeg komandnog kadra. Veza između jedinica dosta dobro je funkcionisala. Štednji municije posvećena je pažnja i nije mnogo utrošeno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: p.pukovnik:
Uroš Krunić

Komandant, p.pukovnik:
Mil. Pavlović

[5] Vidi dok. br. 114.

BR. 18

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME DIVIZIJE OD 6. JUNA 1944. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA OKO STAROG SELA, KAMENSKOG MOSTA I KATINOVCA[1]

Š T A B
VII. UDARNE DIVIZIJE IV KORPUSA N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Br. 302/44
Dne 6. VI. 1944

Operativni izvještaj
o borbama oko St. Sela,
Kam. Mosta i Katinovca
dostavlja.

ŠTABU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Selo Katinovac, St. Selo i Kamenski Most nalaze se na istočnim padinama Petrove Gore. Zamljište je predstavljeno na sekciji Karlovac – Petrinja 1 : 100.000.

Od naših jedinica učestvovalo je u ovoj borbi naša II. i III. brigada, II. brigada VIII. divizije te dijelovi Unske operativne Grupe.

Neprijateljsku posadu[2] sačinjavali su: jedna bojna Nijemaca, Čerkeza, ustaša i četnika jačine 8—900 vojnika, dobro naoružani, sa dosta automatskog oružja. Zapovjednik tih snaga nije poznat.

Neprijateljske namjere bile su: vezati naše snage na oslobođenoj teritoriji Korduna i Banije a u vezi sa preduzetom ofanzivom u Bosni.[3] U tom cilju neprijatelj je sa ovom bojnom probio se duboko u oslobođeni teritorij da bi okupio glavninu naših snaga i time lakše prodirao u oslobođeni teritorij na drugim pravcima.

Naša odluka bila je napasti i uništiti tu kolonu prije nego što neprijatelj izvrši prodor na nekom drugom pravcu.

Za napad je izdana usmena zapovijest.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 7—4/4 I, k. 426.

[2] Riječ je o dijelovima neprijateljskih snaga koje su od 22. do 30. maja 1944. učestvovale u operaciji „Šah", na oslobođenoj teritoriji Banije i Korduna. (Opširnije o tome vidi dok. br. 17, 19, 37 i 51 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, dok. br. 123, 163, 166, 200 i 202.)

[3] Odnosi se na drvarsku operaciju (vidi „Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945", knj. 2, str. 93 do 106).

Borba se vodila 25. i 26. V. 1944. a počela je 25. V. u 15 časova.

Dana 25. V. 1944. naša II. brigada kreće usiljenim maršem od Skokova preko Vrnograča i Bojne za Kamenski Most. Neprijatelj je u to vrijeme spuštao se od Bukovlja ka Kamenskom Mostu a sa prednjim dijelovima već izbijao u Katinovac. II. brigada razvila je borbu odmah iz marševske kolone nastojeći da neprijatelju spriječi potpuno prebacivanje preko Kamenskog Mosta. Borba se razvila oko Kamenskog Mosta. Prilaz ka mostu i sam prelaz bio je pod jakom našom mitraljeskom vatrom i neprijatelju je bilo onemogućeno dalje prebacivanje. U ovakovoj situaciji neprijatelj sa dijelom snaga koje su ostale južno od Kamenskog Mosta povraća se nazad i napada II. brigadu na položajima Bastino brdo — Poljanak, odbacuje II. brigadu na liniju Kolo Straža — Bukovlje zarobivši joj tom prilikom teški mitraljez „Bredu". Neprijatelj drži ove položaje do mraka i u toku noći neprijatelj je prebacio svoje snage u s. Katinovac i tu se organizovao za odbranu.[4]

Istoga dana u 15 časova jedan bataljon III. brigade prebačen je iz Vrginmosta za Katinovac sa zadatkom da zadrži neprijatelja dok stignu ostale snage koje su bile oko Vojnića. Bataljon je izbio u Katinovac oko 16 časova i odmah primio borbu i zaustavio daljnje napredovanje neprijatelja. U 17 časova prebačen je kamionima još jedan bataljon od Vojnića u Katinovac i prihvatio borbu zajedno sa bataljonom koji je ranije stigao. — U 18 časova bio je prebačen ostatak brigade prema Katinovcu. U toku noći vršene su pripreme za organizovani napad na neprijatelja u Katinovcu i Kamenskom Mostu.

Dana 26. V. 1944. u 2 sata otpočeo je napad. Neprijatelj se ogorčeno branio i ovaj napad nije uspio. Poslije ovoga vrši se ponovo priprema jedinica, izvršena je priprema artiljerijska i minobacačka i u 11 sati otpočinje ponovo napad. Neprijatelj i ovoga puta daje još jači otpor, naše jedinice dosta zamorene od napada u toku noći ne uspjevaju i ovoga puta. U tom međuvremenu neprijatelj[5] je iz Petrinje preko Gline krenuo za Topusko i u 12 sati bio u Topuskom, odakle je produžio nadiranje u pravcu St. Sela i Katinovca, ova kolona bila je sastavljena od konjanika, biciklista i par kamiona. U ovakvoj situaciji naša III. brigada povučena je sjeveroistočno od Katinovca na polazne položaje a II. brigada povučena je od Kamenskog mosta na liniju Kolo Straža—Žarkovac sa zadatkom napasti kolonu koja nastupa od Topuskog u pomoć neprijatelju u Katinovcu. Tu se produžila borba do 18 sati kad su se spojile snage iz Topuskoga sa snagama

[4] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 202.

[5] Dijelovi Prve kozačke konjičke divizije i Osmog ustaškog stajaćeg zdruga (vidi tom V, knj. 27, dok. br. 123, 166 i 202.)

u Katinovcu i odatle produžile nastupanje u pravcu Vrginmosta i Vojnića.

Postavljeni zadaci u ovoj borbi nisu postignuti.

Zarobljeno od neprijateljskih vojnika oružja i spreme nije ništa. Neprijateljski gubici su: ubijeno 80 vojnika a ranjeno 95 vojnika i ubijeno 10 konja.

Naši gubitci su: 4 mrtva, 26 ranjenih i 2 nestala druga.

Od oružja izgubljeno je: 1 teški mitraljez „Breda", 1 talijanski karabin.

Utrošeno je municije: 2190 mauzer metaka, talijanske 6750 metaka, mine za bacač 11 komada, granata za protivkolski top 31 komad.

Umješnim rukovođenjem jedinicama i ličnom hrabrošću nije se nitko naročito istakao.

U ovoj borbi jedinice su se dosta slabo držale. Slabo je korišteno zemljište prilikom privlačenja. Rukovođenje jedinicama kod nižeg komandnog kadra bilo je dosta slabo, nisu birani najpogodniji pravci za pokret prilikom napada.

Kod ovoga neprijatelja primećeno je da je izbjegavao borbu pri prolazu preko Banije nastojeći da se bez borbe probije što dublje u oslobođenu teritoriju.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Uroš Krunić** (M.P) Komandant. ppukovnik: **Mil.**[6] **Pavlović**

---

[6] Milan

BR. 19

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME DIVIZIJE OD 6. JUNA 1944. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA KOD ČEMERNICE[1]

Š T A B
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Br. 302/44
Dne 6. VI. 1944

Operativni izvještaj o borbama
oko Čemernice dostavlja.

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Selo Čemernica nalazi se istočno od Petrove Gore na komunikaciji Vrgin Most—Glina. Selo je dosta dugačko, u njemu ima nekoliko zidanih zgrada popaljenih iz kojih je neprijatelj davao otpor. Zemljište je predstavljeno na sekciji Petrinja 1:100.000.

Od naših jedinica učestvovalo je u borbi naša II i III brigada, te II brigada VIII divizije i Omladinska brigada „Jože Vlahovića".

Neprijateljske snage u Čemernici sačinjavali su dijelovi I. Sibirskog puka. Jačine oko 1500 ljudi. Zapovjednik tih snaga nije poznat.

Naša odluka bila je napasti i uništiti neprijatelja u Čemernici.

Za napad bila je izdana usmena zapovijest.

Raspored naših snaga bio je sljedeći: naša II brig. u s. Gređani na Skrbinov Br. zatvarala pravac Čemernica—Glina. Naša III brig. napadala neprijatelja sa pravca Bukovica, Batinova Kosa. II. brigada VIII divizije vršila napad sa pravca Kraguljci, Stubanj (kota 164). Omladinska brigada sa 2 bataljona na liniji Šatornja, Cvijanovac zatvara pravac prema s. Viduševac, sa 1 bat. napadala uz cestu prema crkvi.

Borba se vodila 29. i 30. V.44, a počela je 29. V. 44 u 15 sati.

Neprijatelj pošto se je probio od Vrgin Mosta za Čemernicu primijetio je pokrete i koncentracije naših snaga oko Čemernice i produžavao je odmah da se probije prema Glini.[2] Neprijatelj-

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 30/2, k. 813.

[2] Vidi dok. br. 51.

ski prednji dijelovi koji su krenuli prema Glini napadnuti su i raspršeni. Neprijatelj je poslije toga zaustavio se u Čemernici, rasporedio se i organizovao svoju odbranu.

Dana 29.V.44 u 23 sata izvršen je napad na neprijatelja u Čemernici. Neprijatelj je na vrijeme osjetio privlačenje naših snaga i nije postignuto iznenađenje. Neprijatelj se grčevito branio i napad nije uspio. Dijelovima naše III. brig. uspjelo se probiti do crkve, a dijelovi II Kordunaške brig. do škole i nanešeni su neprijatelju dosta veliki gubitci. Borba je trajala 30. V. do 2 sata, u koje su vrijeme naše snage bile prisiljene da se povuku na polazne položaje.

Dana 30. V. — ujutro vršen je ponovo pritisak na neprijatelja. Neprijatelj pod jakim pritiskom počeo se probijati prema Glini u dva pravca. Jednim pravcem cestom Čemernica — Glina, i drugi pravac mu je bio Čemernica — Šatornja — Viduševac. Nakon kraćeg otpora neprijatelj je uspio odbaciti 2 bat. Omladinske brig. sa položaja na liniji Šatornja — Cvijanovac[3] i produžio povlačenje prema Glini. Neprijatelju pri povlačenju iz Čemernice nanešeni su veliki gubici. Dalje gonjenje neprijatelja prema Glini nastavila je Omladinska brig. i II Kordunaška brig. U to vrijeme dok se je neprijatelj iz Čemernice probijao za Glinu, druge neprijateljske snage jačine oko 600 vojnika sa tri tenka i nekoliko kamiona u to vrijeme probile su se od Petrinje za Glinu i krenule u susret snagama koje su se povlačile iz Čemernice i pod zaštitom ovih novih snaga i tenkova neprijatelj se povukao preko Gline za Petrinju.[4] Neprijatelj je u povlačenju od Čemernice do Gline bio stalno pod vatrom II Banijske brig. i Omladinske brig. i trpio teške gubitke na cesti Šatornja — Glina. Gonjenje neprijatelja je produženo do Gline i završeno u 15 sati.

Postavljeni zadaci u ovoj borbi nisu u potpunosti postignuti.

Zarobljeno: 6, ubijeno 183, a ranjeno 244 neprijateljska vojnika.

Zaplijenjeno: 14 karabina, 2 tromblonske puške, mauzer metaka 13600, mina za laki bacač 14 kom., mina za teški bacač 80 kom., konja 38, sedala 5, ćebadi 13, pari odijela 11, šinjela 28, cipela 12 pari, šatorskih krila 20 kom., dvogled 1, i ostale sitne spreme.[5]

Naši gubitci: 15 mrtvih, 54 ranjena i 2 nestala druga, izgubljen 1 karabin.

---

[3] Vidi izvještaj Omladinske brigade „Jože Vlahović" u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 13/8, k. 1296.

[4] Vidi dok. br. 114.

[5] Znatne količine materijala zaplijenila je od neprijatelja i Druga brigada Osme divizije i Omladinska brigada „Jože Vlahović" (vidi dok. br. 37 u ovoj knjizi i dok. br. 13/8, k. 1296 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

Utrošeno 10430 mitr. i puščanih metaka. Mauzer metaka 7150. mina za laki bacač 10 kom., mina za teški bacač 107 kom., ručnih bombi 37 kom., granata za protivkolski top 24 kom.

U ovoj borbi svojom hrabrošću i borbenošću nije se niko naročito isticao.

U ovoj borbi nije bilo ni jedinica ni pojedinaca koji su se slabo držali.

Ovaj napad nije dobro pripremljen. Jedinice su bile umorne, nije se znao tačan raspored neprijateljskih snaga. Teško oružje nije u potpunosti iskorišteno. Veza između jedinica nije najbolje funkcionisala.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar, p.pukovnik: Komandant, p.pukovnik:

BR. 20

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 6. JUNA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA DIVERZIJU NA PRUZI NOVA KAPELA-BATRINA – VRPOLJE[1]

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj 381
Dana: 6/VI. 1944. g. u 21[h]

ZAPOVJEST

(Sekcija Požega, Sl. Brod i Vinkovci 1 : 100.000)

U vezi naređenja[2] Štaba VI Korpusa NOV i POJ broj 571 od 1. VI. 1944., jedinice naše divizije izvršiće diverziju pruge Zagreb – Beograd i rušenje tt. veza na prostoru između Kapele-Batrine i Vrpolja.[3]

Uništenjem ove pruge nanijećemo neprijatelju najviše štete, a time ćemo najbolje ispuniti naređenje vrhovnog komandanta druga Tita, osobito sada kada je otvoren drugi front i kada će je

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 14/1–1, k. 882.
[2] Vidi dok. br. 2.
[3] Vidi dok. br. 60.

neprijatelj i te kako trebati radi prebacivanja svojih snaga i materijala.

Radi izvršenja prednjeg,

NAREĐUJEMO:

1) **XVIII Brigadi:**
Sastav:
4 bataljona,
1 brdski top 65 mm,
1 p-t. top 20 mm,
2 t. bacača i ostali pripadajući dijelovi. —

Izvršiće diverziju pruge i rušenje tt. veza na prostoru: Malino — Oriovac, Oriovac — Stupnik. Stupnik — St. Slatinik, St. Slatinik — Sibinj. —

Radi miniranja pruge dodjeliće vam se potreban broj diverzanata s eksplozivom, koje rasporedite po jedinicama.

Na datim sektorima mora se izvršiti miniranje pruge, a isto i uništenje tt. veza.

Brdski top uputiće sa poslugom na vrijeme u sastav XII Ud. brigade.

2) **Osječkoj brigadi:**
Sastav:
3 bataljona,
1 p-t. top 37 mm,
1 t. bacač i ostali pripadajući dijelovi. —

Izvršiće diverziju pruge i rušenje tt. veze na prostoru: Sibinj — Gromačnik, Gor. Vrba — Dol. Vrba, Dol. Vrba — Zadubravje, Zadubravje — Garčin.

Sve ostalo važi i za ovu brigadu što je rečeno u stavu 2. i 3. tačke 1. ove zapovj.

Protutenk. top uputiće sa poslugom na vrijeme u sastav XII Ud. brigade.

3) **XII Ud. brigadi:**
Sastav:
4 bataljona,
1 p-t. top 37 mm,
1 t. bacač i ostali pripadajući dijelovi. —

Izvršiće diverziju pruge i rušenje tt. veze na prostoru: Sapci — St. Topolje, St. Topolje — Andrijevci, Andrijevci — St. Perkovci i St. Perkovci — Vrpolje.

Pored toga izvršiće likvidaciju vaktarne u Sapcima i bunkera na želj. st. u St. Topolju i St. Perkovcima.

U napred navedenim bunkerima nalazi se posada jačine od po 20—25 ljudi. Pored toga u St. Perkovcima nalazi se posada od 40 Njemaca koje

također treba napasti i uništiti. Razmješteni su po kućama. U slučaju da ih ne bude u selu, odmah napasti bunker na stanici.

Radi izvršenja prednjeg dodjeljuje vam se brdski top iz XVIII i protutenkovski top 37 mm. iz Osječke brigade, kao i potrebna količina eksploziva za rušenje bunkera po njihovom zauzimanju, ili pak prije zauzimanja.

Za likvidaciju bunkera koristiti u punoj mjeri topove, živu silu samo ukoliko je to potrebno, da ne bi trpili nepotrebne gubitke.

4) **Čehoslovačkoj brigadi:**
Sastav:
3 bataljona i ostali pripadajući dijelovi. —

Sa svojim jedinicama zaposješće bilo Dilja i to: k. 441 — Lipovica (trigon. 423) — bezimeni ćuvik ist. od Lipovice, radi osiguranja leđa našim jedinicama i ćuvanja komora svih brigada.

Front okrenuti na jug. Sa leđa i bokova obezbjediti se daljnim patrolama.

5) **Konjičkom divizionu:**

Ostaje u dosadašnjoj bazi, s tim da kontroliše cestu Sl. Vlast[4] — Đakovo. U slučaju jačeg neprijateljskog nadiranja povući će se na Lipovicu i ući u sastav Čehoslovač. brigade.

6) **Početak diverzije:**

Diverzija pruge i rušenje tt. veza ima otpočeti 7/8. VI. 1944. god. tačno u 24 sata.

Do tog vremena sve jedinice imaju se neviđeno i nečuveno privući na svoj sektor na gl. pruzi i jednovremeno pristupiti izvršenju zadatka.

7) **Znaci raspoznavanja:**

Za vrijeme izvršenja ove akcije važe opći znaci raspoznavanja. —

8) **Mjesto štabova:**

Štab Divizije nalaziće se u Ježeviku.

---

[4] Slobodna Vlast

Štab XII Ud. brigade nalaziće se u s. dijelu St. Topolja.

Štab XVIII brigade nalaziće se u Papazovićima.

Štab Osječke brigade nalaziće se u Ježeviku.

Štab Čehoslovačke brigade nalaziće se na Lipovici.

9) **Previjalište:** Štabovi brigada odrediće mjesta brigadnih previjališta.

Divizijsko previjalište sa hirurškom ekipom nalaziće se u G. Slatiniku. Za obezbjeđenje istog Štab Čehoslovačke brigade odrediće jedan vod.

10) **Evakuacija ranjenika:** Sve ranjenike XVIII i Osječke brigade evakuisati na divizijsko previjalište sa potrebnim osiguranjem, odakle će biti upućeni dalje.

Ranjenike XII Ud. brigade sakupiti na jedno mjesto i pod pratnjom uputiti za Đak. Breznicu.

11) **Povlačenje:** Povlačenje izvršiti po izvršenom zadatku. Predvidjeti zborno mjesto jedinica po završenoj akciji, sreditи jedinice i krenuti i to:

XVIII Brigada: za Vinčazoviće, Grgureviće, Čelikoviće i Papazoviće.

Osječka brigada za: Dijedinu Rijeku, Ruševo i Migalovce.

Čehoslovačka brigada za: G. i D. Slatinik i Dubovik.

XII Ud. brigada za Trnavu (dva bataljona), Kondrić i M. Nabrđe. Po izvršenom zadatku uputiće topove u sastav njihovih brigada.

Štab Divizije nalaziće se u Ruševu.

Štab XII Ud. brigade nalaziće se u Trnavi.

Štab XVIII Brigade u Čelikovićima.

Štab Osječke brigade u Ruševu.

Štab Čehoslovačke Brigade u D. Slatiniku.

Prije povlačenja sve brigade koje su vršile diverziju pruge ostaviće manje grupe boraca koji će se zamaskirati nedaleko od pruge i kad naiđu radnici radi opravke iste pripucaće na njih i rastjerati ih. Ovo ometanje opravke pruge vršiti stalno dok se ista ne opravi, makar se ona vršila i na većim daljinama uslijed eventualne blokade pruge od strane neprijatelja. —

Napomena: Pri rušenju pruge prvo presjeći šine uz sama uporišta između kojih se vrši diverzija, a zatim produžiti sječenje između presječenih šina. Ovo je potrebno radi toga da bi se onemogućio prelaz oklopnom vlaku ako bi se on slučajno zatekao u nekoj stanici do koje se diverzija vrši.

Postaviti potrebna osiguranja prema uporištima, kako na cesti ukoliko se ona nalazi sjeverno od pruge, tako i na samoj pruzi.

Ceste minirati i postaviti lažna minska polja.

Sječenje šina vršiti na sastavcima šina i to na oba kolosjeka. Broj sječenja na jednom i drugom kolosjeku mora biti podjednak. —

Pri sječenju paziti da se ne sijeku šine koje su već jednom presječene, već sjeći svaki drugi sastav, kako bi se neprijatelju nanijela što veća šteta. Zbog toga kontrolisati rad diverzanata.

Prije polaska u akciju formirati grupe od 4—5 drugova i snabdjeti ih sa sjekirama, testerama, kliještima i čekićima, radi rušenja bandera, lupanja čašica i sječenja žice u koliko se ona ne bi mogla skinuti neoštećena. Rušenje mora otpočeti jednovremeno sa miniranjem pruge, vodeći računa da se ne desi nesretan slučaj od eksplozije pri sječenju šina. Bandere prerezati na dva mjesta.

Štabovi brigada uputiće ljudstvo četa za vezu radi skupljanja telefonske žice i izolatora prema naređenju ovog štaba broj 380/44. Tu se podrazumijeva i četa za vezu Čehoslovačke brigade koja treba da se priključi jednoj od naših brigada koje će vršiti diverziju.

Rad štabova bataljona kontrolisati sa pojedinim članovima štaba brigade.

Sve komore predaće jedinice Čehoslovačkoj brigadi, čije jedinice moraju zaposjesti predviđene položaje 7. VI. do 14 sati.

Svaka brigada po izvršenoj diverziji ostaviće po jednog informativnog oficira na svom sektoru izvršene diverzije, radi

kontrole tog sektora. Isti treba da javi koliko je vremena bio obustavljen saobraćaj na pruzi.

Štabovi brigada nakon izvršene akcije u svojim izvještajima navešće za svaki bataljon posebno koliko je porušio bandera, na koliko je mjesta presjekao šine, koliko je klm. žice pokupio, koliki je broj izolatora pokupljen, koliko je čašica razbijeno, koliko je žice uništio sječenjem, koliko je neprijateljskih vojnika pobio, šta je zarobio i slično. Iste izvještaje o rezultatu diverzije ukratko dostaviti ovom štabu 8. VI. do 14 časova.

Skreće se pažnja na stalno održavanje veze sa ovim štabom po povlačenju u određene baze.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Otmar Kreačić

Komandant. major:
Demonja Nikola

Dostavljeno:
Štabu XII Ud., XVIII Osječke
i Čehosl. brig. na izvršenje.

BR. 21

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE DIVIZIJE OD 6. JUNA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA OD 18. DO 31. MAJA[1]

ŠTAB XIII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBOD. VOJSKE
HRVATSKE
Broj 382
Dne 6/VI 1944

Operativni izvještaj iz
akcija od 18. V. do 31. V.

ŠTABU XI KORPUSA NOVJ

Akcije su vođene na terenu Karlovačkog područja, Bosiljevo — Močila, Drežnica, Hrvatsko Primorje — Grobnik. U ovom je vremenu neprijatelj težio na svim sektorima da zadrži inici-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—85/4, k. 569.

jativu u svojim rukama ispadajući iz svojih uporišta, težeći da djeluje obuhvatno. Teren na kome su djelovale naše jedinice je različit, većinom blago pošumljen i brdovit. Teren na kome su izvođene akcije je na sekcijama: Sušak, Ogulin, Karlovac, Samobor 1 : 100.000. —

U ovim akcijama bile su angažovane I i II brigada, I i II odred i Udarna četa XIII divizije. Susjednih jedinica nije bilo sa kojima bi se koordinirale akcije.

I brigada raspoređena je na položaju u Karlovačkom području i to na sektoru Kućevica — Vinski Vrh — Kolenovac, sa zadatkom da na liniji Ozalj — Donje Stative — Karlovac — Duga Resa — Generalski Stol napada neprijatelja, da onemogući njegovo ispadanje, da omogući komisiji nabavku i rekviziciju hrane, a naročito da vrši jaki pritisak na neprijateljske garnizone i uništava transportna prevozna sredstva u cilju odterećenja neprijateljske ofanzive u Lici na naše jedinice.[2]

II brigada je od 18. V. do 29. V. raspoređena na slijedeći način: Štab brigade nalazi se u Stubici, 1 bataljon u Gomirju, 1 bataljon u Močilima, 1 bataljon u Lukovu, 1 bataljon u Žumberku radi prebacivanja hrane za XIII diviziju, a od 29. V. do danas nalazi se na sektoru Karlovačkog područja, u Ladišić Dragi i okolnim selima, sa zadatkom: na sektoru Bosiljevo — Gomirje da zatvori pravce Bosiljevo — Lukovdol — Stubica i Ogulin — Gomirje i da napada neprijatelja na sektoru Generalski Stol — Bosiljevo i Generalski Stol — Ogulin, da onemogući neprijatelju ispadanje iz njegovih uporišta.

I odred nalazi se na položaju Jasenak — Drežnica. Sa Štabom je smješten u Mrkoplju, a jedan bataljon mu se nalazi u Ravnoj Gori na odmoru sa zadatkom da napada neprijatelja u Dreźnici, kontroliše cestu Ogulin — Jasenak — Mošune i Ogulin — Jasenak — Drežnica, kao i da napada neprijatelja u Drežnici i spreči njegovo ispadanje.

II odred: Štab odreda nalazi se u Lokvama, 1 bataljon na liniji Fužine — Brdo —Benkovac, sa zadatkom da zatvori pravac Zlobin — Fužine i Zlobin — Lič, a jedan bataljon u Mrzlim Vodicama sa zadatkom da drži i zatvori pravac Gor. Jelenje — Lokve i da na tom sektoru napada neprijatelja kao i da djeluje na neprijatelja u Grobniku.

Udarna četa Štaba XIII divizije nalazi se u Primorju: Bribir — Grižane — Ledenice, sa zadatkom da djeluje na neprijatelja u vidu trupa.

[2] Opširnije o toj ofanzivi vidi dok. br. 88 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, dok. br. 31 i 88.

AKCIJE:

Dana 17. V. 44. I bataljon I udarne brigade vodio je borbu sa neprijateljem jačine 70 ustaških vojnika koji je naišao i napao naše jedinice koje su se nalazile na cesti između sela Grdun — Hrašće. Naše jedinice primile su borbu i vodile od 12 do 13,30 sati, poslije čega je neprijatelj povukao se u svoju polaznu bazu u Donje Stative.

Gubici neprijatelja su 2 mrtva, 2 ranjena i zarobljeno nešto neprijateljske spreme i odijela.

Naši gubici: 1 zarobljen.

U ovoj borbi jedinice I bataljona I brigade dobro su se držale, kako borci, tako i komandni kadar.

Dne 19. V. 44. IV bataljon I udarne brigade, pojačan sa 2 čete i izviđačkim vodom, dobio je zadatak da likvidira neprijatelja u tvornici ferbanta „Tulićmlin" koja se nalazi na lijevoj obali rijeke Mrežnice, a između Švarče i Železnjaka.[3] Neprijatelj je čuvao ovu fabriku sa posadom od 80 ustaša i domobrana koji su bili razmješteni u 2 zgrade i blindiranim vagonima. Naše jedinice pristupile su zadatku u 3,30 sati i u jurišu naletile ka objektima na 15 koraka, gdje su naišle na prepreku od bodljikave žice, a odakle je i ubijen stražar, našto je neprijatelj otvorio jaku puščanu i mitraljesku vatru uhvativši naše borce na čistini. Naši borci su težili da savladaju prepreku, ali nisu bili dovoljno energični, što je omogućilo neprijatelju da se snađe i potpuno organizuje odbranu. Na tome naši borci ostali su 1 sat vodeći borbu, a poslije čega pod pritiskom jake vatre iz blindiranog vlaka su se morali povući na ivicu šume, odakle su se poslije kraće borbe povukli u svoju polaznu bazu. U ovoj akciji nedostajala je dovoljna energičnost i snalaženje Štaba IV bataljona, koji nije uspio da iskoristi povoljnu priliku u momentu napada i da savlada prepreke od bodljikave žice.

Neprijateljski gubitci: 1 ubijen i više ranjenih vojnika.

Naši gubitci: 1 ranjen.

Istoga dana II bataljon I brigade postavio je zasjedu na cesti Karlovac — Zvečaj kod sela Belovića, sa južne strane pomenute ceste... zasjedu je neprijatelj otkrio naišavši u 8,30 sati, s tim što je prvi otvorio vatru na naše jedinice. Sa neprijateljem je vođena jednosatna borba, kada su naše jedinice, a da ne bi dozvolile neprijateljsko zaobilaženje sa drugih strana, prešle preko ceste i zauzele položaj sjeverno od sela Dvorjanci na ivici šume. U tome je naišao neprijatelj iz Banove Drage, koji je imao namjeru da zaobiđe sa desnog krila naše jedinice, ali je neprijateljska namjera osujećena i primljena borba koja je trajala dva

[3] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 191.

sata, nakon čega se je naša jedinica povukla i prebacila preko rijeke Dobre na lijevu obalu rijeke Dobre.

Ovaj bataljon nije izvršio svoj zadatak iz razloga što je bio otkriven. U ovoj akciji borci i starješine dobro su se držali.

Gubitci neprijatelja: 6 mrtvih i 5 ranjenih.

Naši gubitci: 1 lakše ranjen, 2 nestala.

Istoga dana udarna grupa I bataljona, koja je imala zadatak da izvrši 1 akciju na sektoru Ozlja, napala je grupicu neprijateljskih vojnika u samom garnizonu. U ovom napadu neprijatelj je imao 3 mrtva i 1 ranjenog. Naših gubitaka nije bilo.

20. V. 44. neprijatelj je krenuo iz Ozlja u tri grupice u jačini 50 vojnika u pravcu sela Rešetova.[4] Udarna grupa I bataljona napala je jednu kolonu, koju je razbila, gdje je neprijatelj u paničnom bijegu pobjegao nazad. Neprijateljski gubitci: 4 mrtva i 3 ranjena. Naših gubitaka nije bilo.

Istoga dana III bataljon I udarne brigade nalazio se na sektoru Koljevac — Mali Modruš [Potok] — Vinski Vrh sa zadatkom da sprečava ispade neprijatelja iz Donjih Stativa i da vrši pritisak na pomenuti garnizon.

U borbi je učestvovao cijeli bataljon sa pridodatim teškim bacačem. Na neprijateljskoj strani nalazilo se 300 ustaških vojnika X pješadijske bojne sa pješadijskim naoružanjem i teškim bacačem. Neprijatelj je imao namjeru da bataljon iznenadno napadne i razbije. Zadatak bataljona bio je odbiti neprijateljski napad i razbiti ga uz što veće gubitke. Neprijatelj je u 14,30 sati nastupao u više kolona u raznim pravcima, a glavni napadni pravac bio je Vinski Vrh prema kojem je koristio šumu za prikriveno kretanje, koja se proteže do samog položaja. Neprijatelj je svoje podilaženje potpomagao sa teškim bacačima tukući položaje gdje su se nalazile naše jedinice. Naše jedinice primile su borbu i kolona koja je nastupala u pravcu Malog Modruš Potoka bila je odbijena nakon jednosatne borbe. Nakon jednosatne borbe sa Vinskog Vrha povukla se i rokirala na pravac Mali Modruš Potok — Orešnjak (k. 355), a Udarna grupa koja se nalazila u zasjedi kod Donjih Stativa napala je neprijatelja na Vinskom Vrhu s leđa, a zatim je bila prinuđena povući se u pravcu Kučevice. U 17 sati izvršen je protunapad na neprijatelja i neprijatelj je bio prinuđen da se povuče u Gornje Stative.

Postavljeni ciljevi nisu u potpunosti postignuti zbog toga što su 3. četa i I mitraljesko odjeljenje kod Vinskog Vrha bez borbe napustili najvažniji dio položaja.

Gubitci neprijatelja: 10 mrtvih i 20 ranjenih.

Naši gubitci: 1 mrtav, 1 ranjen—zarobljen i 2 nestala za koje se još ne zna da li će se vratiti.

---

[4] Vjerovatno se odnosi na selo Restovo.

Izgubljen je 1 puškomitraljez, 1 ranac sa municijom i 3 puške.

Na odgovornost pozvat je komesar 3. čete što je povukao četu bez ikakvog razloga i potrebe. Na odgovornost je pozvat i komandir mitraljeske čete, koji je povukao puškomitraljez bez naređenja, i zamjenik komesara 1. čete, koji je donio vijest da je neprijatelj u Velikom Modrušu iako je već bio odstupio.

Jedna četa IV bataljona I brigade bila je u zasjedi na cesti Karlovac — Duga Resa kod Železnjaka, koja je u 8 sati ujutro bila otkrivena i morala se povući, jer je neprijateljska kolona od 100 vojnika krenula joj iza leđa. U svom povlačenju ova četa naišla je na neprijateljsku zasjedu kod Sv. Filipa, gdje je vodila 1 sat borbu, a potom se probila i prešla na lijevu obalu rijeke Dobre.

Gubitci neprijatelja nepoznati. Na pruzi je uhvaćen 1 željezničar — ophodar.

Naši gubitci: 5 nestalih i sa njima 1 puškomitraljez i 4 puške.

Istoga dana Udarna leteća grupa I brigade, odjevena u domobranske uniforme, dobila je zadatak da hvata domobranske oficire i vojnike u selima oko Karlovca, te je toga dana uspjela da uhvati 1 domobrana.

Dne 23. V. 44. II brigada nalazi se na sektoru Gomirje — Močila — Lukovdol sa zadatkom da zatvori pravac Bosiljevo — Lukovdol, Ogulin — Gomirje, s tim da napada neprijatelja na tome sektoru.

Jedan vod I bataljona privukao se na 200 metara kod stanice Ogulin i na grupu ustaša koja se smenjivala, ležala i šetala okolo bunkera otvorio žestoku vatru, kao i po stanici. U toj borbi ubijeno je 5 neprijateljskih vojnika. Na našoj strani nije bilo žrtava.

Dne 25. V. 44. udarna grupa II brigade postavila je neprijatelju zasjedu na pruzi kod Gornjih Dubrava sa zadatkom da potuče neprijateljsku patrolu koja obilazi prugu. Međutim patrola nije naišla, već je naišao blindirani vlak sa nekoliko običnih vagona na kojima su stajali ustaše. Zasjeda je na njih otvorila vatru i borba je trajala 40 minuta, u tom vremenu vlaku je naišla pomoć od Ogulina, a ova udarna grupa se je povukla. U ovoj borbi ubijeno je i ranjeno 7 neprijateljskih vojnika. Od 18—25. maja tri puta je postavljana neprijatelju zasjeda kod Bosiljeva, na koju neprijatelj nije naišao, pošto je uvijek obavješten od strane civila o postojanju naše zasjede.

Dvije čete IV bataljona I udarne brigade dobile su zadatak da noću između 25/26. maja likvidiraju neprijateljske zasjede koje su bile postavljene na sektoru Dubravci — Mračin, a potom da postave zasjede na glavnim prilazima u pravcu Duge Rese i Zvečaja. Izvidnički vod brigade postavio je zasjedu kod Že-

leznjaka na komunikaciji Karlovac — Duga Resa, dok udarna „Leteća grupa“ bila je u zasjedi kod Sv. Roka. Neprijatelj koji je bio preko cijelog dana u zasjedi vršio je mobilizaciju sa tog sektora i pre nego što su naše jedinice došle do njegovog položaja povukao se u garnizon. Istoga dana izvidnički vod u 8,30 sati otvorio je vatru na ustašku kolonicu od 30 vojnika koja je kretala prugom u pravcu Duge Rese. Istovremeno neprijatelj je u jačini 1 ustaške satnije krenuo u pravcu Sv. Roka i bio je napadnut od naše udarne „Leteće grupe“. Jedna neprijateljska kolona krenula je u pravcu Železnjaka i došla izvidničkom vodu iza leđa i prisilila ga na povlačenje. Naše jedinice povukle su se na lijevu obalu rijeke Dobre. Borba je trajala do 15,30 sati, a potom se neprijatelj povukao u svoje garnizone. Postavljeni zadaci nisu postignuti usljed nesrazmjerne nadmoćnosti neprijatelja, što je prisililo naše jedinice na povlačenje. Neprijateljski gubitci: 32 mrtva i oko 25 ranjenih. Naši gubitci: 2 mrtva, 2 ranjena i 4 nestala.

U ovoj borbi pokazala se slaba samoinicijativa štaba II i IV bataljona, što su dozvolili da neprijatelj nesmetano manevriše, a sami nisu dovoljno manevarski iskoristili svoje jedinice i što su dozvolili pojedinim jedinicama da se bez borbe povuku.

Istoga dana jedna četa I udarnog bataljona I brigade bila je u zasjedi na pravcu Relić Selo — Sv. Križ — Donje Stative. U 11 sati napala je neprijatelja jačine od 70 vojnika, koji je kretao iz Stativa u pravcu Sv. Križa u tri kolone. Borba je trajala 1,30 sati i po izvršenom protivnapadu neprijatelj se povukao u Donje Stative noseći sa sobom mrtve i ranjene.

Gubitci neprijatelja: 3 mrtva i veći broj ranjenih.

Naših gubitaka nije bilo.

U ovoj borbi se je istakao drug Čerkez Vasilije svojom hrabrošću.

Dne 27. V. 44. jedna desetina IV bataljona I brigade koja je bila na osiguranju kod brvna na porušenom mostu preko rijeke Dobre, napadnuta je od neprijatelja u jačini 40 vojnika. Ova desetina pod jakom neprijateljskom vatrom povukla se je, a neprijatelj se uspio prebaciti preko rijeke.

Neprijateljski gubitci su nepoznati.

Naši gubitci: 1 mrtav i to stariji vodnik Berto Ligatić, 1 borac zarobljen, a 1 ranjen.

Izgubljene su 2 puške.

Dne 28. V. 44. II bataljon II brigade imao je zadatak da fingira napad na Bosiljevo, dok je jedan bataljon imao zadatak da postavi zasjedu ispred Ogulina kako bi sačekao neprijatelja koji bi imao doći u pomoć neprijatelju u Bosiljevo. U isto vrijeme udarna grupa sa minerskim vodom imala je zadatak postaviti minu između [G.] Dubrave i Tounja, na koju je naišao

vlak. Mina je eksplodirala pod vlakom i uništila lokomotivu i 2 vagona. Na vlak je otvorena vatra, koja je trajala oko 1½ sat. Neprijatelj je tukao sa jakom mitraljeskom vatrom i 2 teška bacača. Potom se je ova udarna grupa sa minerskim vodom povukla.

Po dobivenim podacima neprijatelj je na pruzi imao 9 mrtvih i ranjenih. Zasjeda koja je bila iznad Ogulina nije dočekala neprijatelja, pošto neprijatelj nije izlazio napolje, našto je zasjeda otvorila vatru po neprijateljskim bunkerima, stanici iz mitraljeza i teškog bacača, a nakon pola sata povukla se.

Od mitraljeske vatre ispred bunkera i po gradu ubijena su 2 stražara, a od bacačke vatre nije poznato da li je tko poginuo. Neprijatelj je odgovorio sa jakom artilerijskom i minobacačkom vatrom. U ovoj borbi na našoj strani nije bilo gubitaka.

Kod Zdihova susrela se jedna naša patrola sa neprijateljem, kojom je prilikom 1 drug poginuo i 1 nestao.

Istoga dana I udarna brigada imala je zadatak da očisti teren na desnoj obali rijeke Dobre, da razbije i protjera neprijatelja u garnizone gdje se je on nalazio, a zatim da sa jednim bataljonom fingira napad na Dugu Resu, dok sa dva bataljona da postavi zasjedu tako da neprijatelja uvuče između ova dva bataljona i bataljona koji fingira napad na Dugu Resu. Ova akcija nije uspjela usljed toga što je neprijatelj prodro sa jakim snagama sa pravca Stativa, te su naše snage bile prinuđene da se djelomično prebace preko rijeke Dobre. U ovoj borbi čete IV bataljona izvršile su jedan protivnapad, kojim su neprijatelja natjerali u bijeg prema Sv. Roku. Borba je počela u 10, a završila u 15 časova.

Gubitci neprijatelja: 32 mrtva i 40 ranjenih.

Naši gubitci: 1 mrtav, 2 ranjena. Nestao referent saniteta III bataljona Volčanšek Pavao, koji je nestao prilikom povlačenja preko Dobre. II bataljon i udarna grupa ostali su na određenom mjestu do 14 časova, s tim što je u 10,40 časova udarna grupa primjećena od neprijateljske kolone koja je kretala u pravcu Petrakova Brda i otvorila na njih vatru, poslije čega se prebacila prema Dobri.

U 14 časova II bataljon izvršio je rokiranje svojih jedinica u više pravaca i to u pravcu kote 203 preko Kozalj Vrha, u pravcu kote 225 (Dubrovčani) i u pravcu kote 223 prema crkvi Sv. Tri Kralja. Kod kote 223 i kote Sv. Tri Kralja i kod sela Dubrovčani pomenute jedinice sukobile su se sa neprijateljem, koji je tom prilikom bio odbijen. U tom momentu udarna grupa, koja se nalazila sjeverozapadno od Sinčić Sela, udarila je neprijatelja s leđa, izvršila juriš i tom prilikom zarobila jednog ustašu, zatim zajedničkim napadom natjerala neprijatelja na

paničan bijeg u pravcu Duge Rese. Borba je završena oko 18 časova. Gubitci neprijatelja: 10 mrtvih i 8 ranjenih.

Naši gubitci: 2 odbjegla Rusa, koji su se predali neprijatelju. Izgubljena jedna puška. Na našoj strani mrtvih i ranjenih nije bilo.

U ovoj borbi se je pokazalo kao nedostatak neodržavanje veze između pojedinih jedinica i nedovoljno snalaženje starješina, dok moral i borbenost kod boraca bio je dobar.

Noću 29/30. maja 2 voda III bataljona I odreda i jedan omladinski vod izvršili su fingirani napad na neprijateljski garnizon u Crikvenici, sa namjerom da se neprijatelj izvuče iz garnizona, kako bi mu se postavila zasjeda. Borba je počela u 23 sata, a završena u 4 sata. Neprijateljski garnizon napadnut je sa 3 pravca iz neposredne blizine sa mitraljeskom vatrom i ručnim bombama. Fingirani napad unio je kod neprijatelja veliku pometnju i zabunu i neprijatelj je cijele noći otvarao jaku pješadijsku vatru, a iz garnizona Novoga gađao artilerijom, dok u samom garnizonu Crikvenici, usljed velikoga straha, neke jedinice su bile spremne da otplove čamcima na otok Krk. Neprijateljski gubitci su nepoznati usljed blokade garnizona. Gubitaka sa naše strane nije bilo.

Dne 31. maja jedna četa III bataljona I odreda i udarna četa XIII divizije postavile su neprijatelju zasjedu na cesti Novi — Selce sa zadatkom da sačekaju neprijateljsku kolonu koja redovito prolazi. Neprijatelj nije naišao, a zasjeda se povukla bez gubitaka.

Dne 1. VI 44. postavljena je zasjeda neprijatelju na cesti Novi — Selce sa zadatkom da sačeka neprijateljsku radnu grupu i osiguranje, koji prekapaju cestu radi osiguranja od iskrcavanja. Neprijatelj je naišao i na njega je otvorena vatra iz neposredne blizine od nekoliko metara. Neprijatelj je potučen tako da nije opalio ni jednoga metka.

Gubitci neprijatelja: 10 mrtvih, 6 ranjenih i ubijena 2 konja. Zaplijenjen 1 šarac, 2 puške, 1 pištolj, rezervni djelovi za šarac, te ostale spreme i duhana. Ostali neprijateljski vojnici u paničnom bijegu pobjegli su u svoje garnizone.

Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Istoga dana jedan vod III bataljona I odreda na cesti između Crikvenice i Sv. Jakoba sačekao je neprijateljski kamion pun legionara, na njega otvorio žestoku vatru iz neposredne blizine. Tom prilikom poginulo je 7 a ranjeno 7 neprijateljskih vojnika. Kamion je survan niz škarpu. Zaplijenjeno nije ništa, jer su naišla 3 kamiona neprijateljskih vojnika.

Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Dne 2. VI 44. naše su jedinice, poznavajući neprijateljsku taktiku opkoljavanja, izvukle se iz mjesta Bribira na sjeverne

vrhove, postavivši se u iščekivanje, a sa planom: u koliko neprijatelj napadne Bribir, da se njegovim jedinicama koje budu vršile obuhvat bace iza leđa.

U 6,30 sati neprijatelj je počeo napad na Bribir i to sa pravca Novoga u tri kolone, a pravcem Crikvenica — Bribir 2 kolone, uputivši jednu kolonu sa zapadne strane ceste Novi — Bribir, drugu sa sjeverne strane ceste Novi — Bribir, a treću je bacio planinom sa namjerom da opkoli naše jedinice u Bribiru. Ova kolona kretala se je cestom Novi — Sv. Anton, raskrsnica ceste Novi — Bribir — Ledenice, a zatim planinom — cesta koja vodi za Lukovo sa namjerom da se spusti ispod kote 722 preko pokojišća u Bribiru, dok 2 kolone koje su kretale iz Crikvenice, jedna je imala zadatak da krene cestom Crikvenica — Peski — Kričina, a druga Crikvenica — Grižane — Planina i tako zatvori u obruč sa jedinicama koje su došle iz Novoga. Neprijateljska kolona koja je došla iz Novoga preko Planine, kad se našla na najpodesnijem terenu kako je bilo predviđeno od naših jedinica, dobila je jaku bočnu i leđnu vatru i bila otsječena kako od pravca kojim je došla, tako i od pravca kojim je imala da se spusti u Bribir. Bila je natisnuta na provaliju koja se okomito spušta u Bribir, gdje je bila primorana da se bori pod svaku cijenu. Oko 15,30 časova naša udarna četa i jedan vod III bataljona I odreda izvršili su juriš i sa žestokom vatrom iz puškomitraljeza, pušaka, malog bacača i ručnih bombi nagnali neprijatelja da skače niz okomite stene u provaliju. U ovoj borbi su se vrlo dobro pokazali komandir udarne čete XIII divizije drug poručnik Pero Lončar, kao i svi starješine i borci te čete.

Neprijatelj je imao 10 mrtvih i 15 ranjenih.

Zarobljeno je: 2 puške, 3 ranca municije, rezervna cijev za šarac.

Naši gubici: 2 lakše ranjena.

U ovim borbama jedinice su se vrlo dobro držale, moral i udarnost su se nevjerovatno podigli. Moral i oduševljenje kod građanstva vrlo veliki. Narod traži da vojska ostane kod njega i da će ju sami hraniti.

Za sve ovo vrijeme Štab divizije nalazio se u Srpskim Moravicama, dok pri izvođenju pojedinih akcija uvjek se je nalazio po jedan član Štaba divizije uz jedinice koje su izvodile operacije. Štab divizije je uvjek uticao na vođenje operacija i težio svim silama da se jedinice aktiviziraju u cilju odterećenja ofanzive u Lici i Kordunu.[5]

[5] Nijemci, ustaše, domobrani i četnici preduzeli su 22. maja 1944. napad protiv jedinica Četvrtog korpusa NOVJ na Kordunu, u Baniji i u Cazinskoj krajini (opširnije o tome vidi dok. br. 51 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, dok. br. 123, 166, 195, 200 i 202).

Rezime:

U toku ovih borbi naše jedinice ubile su 138 neprijateljskih vojnika, a ranile 142, zaplijenile: 1 „šarac", 4 puške, rezervne dijelove za šarac i ostale razne spreme. Zarobljena 2 nepr. vojnika.

Naši gubitci: 7 mrtvih, 9 ranjenih, 20 zarobljenih i nestalih u borbi. Izgubljeno: 2 puškomitralj., 1 ranac sa municijom i 7 pušaka.

Utrošeno municije: puščane 11.000 komada metaka,
šmajserske: 2.000 komada „
mina za t. bacače: 25 komada,
mina za lake bacače 100 komada.
ručnih bombi 300 komada.

Izgubljeno u borbi: 2 puškomitraljeza, 7 pušaka, te 1 ranac sa municijom.

Kritički osvrt: U borbama navedenim u ovom izvještaju nigdje nije došla do potpunog izražaja cijela jedinica.

U posljednje vrijeme naše jedinice počele su da se prilagođavaju sistemu vođenja borbe od strane neprijatelja, te mu bar u manjoj mjeri njegove pothvate pariraju. Izvjesne jedinice, na pr.: II odred potpuno je promijenio taktiku držanja položaja sa držanjem jedinica na pogodnim tačkama, čekanjem neprijatelja da uđe u klopku — u pozadinu, zatim ga napadaju s boka i leđa sa tendencom presjecanja i obuhvata. Naše jedinice postaju sve više manevarske i više su pokretljive, što je rezultat da više neprijatelj ne uspjeva da sa potpunim uspjehom obuhvata, natkriljuje i iznenadno tuče naše jedinice, što je u velikom pasiviziralo neprijatelja. Ovo su vrlo dobri znaci, ali još to ne znači da su se naše jedinice savladale i u potpunosti.[6] Niže starješine se još uvjek dovoljno ne osjećaju prilikom vođenja borbe i ne utiču na svoje potčinjene, dok i pojedine više starješine ne koordiniraju borbu sa svojim jedinicama, te usljed toga imamo vrlo štetnih posljedica.

Vezi i pored velikog ukazivanja na važnost iste ne posvećuje se dovoljno pažnje, te se naši uspjesi na jednom sektoru ne mogu pojačati i iskoristiti na drugom, a jedinice između sebe ne mogu surađivati kako je to nužno potrebno u modernom ratu.

Fizička kondicija naših boraca još je uvjek ispod prosječne, te se našim jedinicama ne mogu poduzeti veći pothvati i dugi marševi.

---

[6] Vjerovatno se htjelo reći: to još ne znači da su naše jedinice potpuno usvojile takvu taktiku.

Moral, borbenost i disciplina se popravljaju, a u nekim jedinicama su na dobroj visini.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Matić Đuro** (M. P.) Komandant, pukovnik: **Vinko Antić**

BR. 22

ZAPOVIJEST ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 6. JUNA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA DA NAPADNU I UNIŠTE NEPRIJATELJA NA ĆUDINOM KLANCU[1]

ZAPOVJEST

ŠTABA XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA N.O.V.J.

za dan 6. juna 1944. godine

(Sekcija Gospić 1 — 100.000)

PODATCI O NEPRIJATELJU:

Na sektoru Vrhovine—G. i D. Babin Potok nalazi se XIX ustaška bojna i jedna legionarska bojna[2] iz 392. legionarske divizije. Od naoružanja imaju tri topa, nepoznat broj teških bacača i automatskog oružja. XIX ust. bojna drži sa manjim snagama Kosu, k. 828, a legionarska bojna k. 940 i 923. Na bezimenoj koti Perušić nalazi se 50 vojnika, na Metli 20, na ostalim pojedinim tačkama nepoznat tačan broj. Glavnina XIX bojne nalazi se u G. Babinom Potoku kod srušene pilane, gdje je smješten štab obadviju bojna. Topovi su smješteni: dva pod Čudin Klanac i jedan kod srušene pilane. Na k. 940, 923, 828 i Kosi neprijatelj ima posadu nepoznate jačine.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 7—1/2, k. 1234.

[2] Odnosi se na Prvi bataljon 846. puka njemačke 392. legionarske divizije. On je bio ojačan jednom baterijom topova iz artiljerijskog puka iste divizije. (Vidi istorijat 392. legionarske divizije u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 41/3, k. 74 i 39/14, k. 18).

NAŠE SNAGE:

I i II brigada XXXV divizije i III brigada XIII divizije, ojačane sa dva topa (haubice 100 mm). Naš zadatak napasti i likvidirati neprijatelja na Čudinu Klancu i goniti ga dalje prema Vrhovinama[3]. U cilju izvršenja gornjeg zadatka

NAREĐUJEMO:

I brigada: Napasti će neprijatelja na k. 828 i Čudin Klanac sa dva bataljona preko Nikolića mlinova obuhvatnim napadom u bok, jednim bataljonom sa pravca Končarova Kraja, a jedan bataljon u rezervu na glavnom pravcu napada.

II brigada: Napasti će neprijatelja na k. 923 sa pravca Crni Vrh sa težnjom da što prije ovlada ovom kotom, a potom istim pravcem produžiti napad na k. 940.

III brigada: Napasti će neprijatelja na Kosi od pravca k. 1152 i Lisine sa dva bataljona. Sa druga dva bataljona osigurati će se prema Crnoj Vlasti na k. 1097, 1182, koje utvrditi za upornu odbranu. Po likvidaciji Kose jedan bataljon utvrdiće se na padinama oko slova K. za dejstvo prema Čudinom Klancu i Babinu Potoku, a jedan bataljon povući u rezervu između Kose i Lisine da može intervenisati na pravac sjeverno i južno. Patrolnim osmatranjem i izviđanjem kontrolisati pravac od Crne Vlasti, pošto je očekivati sa toga pravca intervenciju neprijatelja.

Haubički vod: Plasiraće se pozadi k. Obljaj sa zadatkom potpomaganja napada na k. 828, a po likvidaciji prenjeti vatru na k. 923 i k. 940. Artiljerijska osmatračnica kod štaba I brigade, povezana telefonom sa mjestom oruđa.

Ideja manevra: Težiti da početak napada neprijatelj ne primjeti, prići do najbližeg mogućeg odstojanja u cilju da se neprijatelj jakim iznenadnim napadom bombaških odjeljenja i automatskog oružja i uništi.

---

[3] O borbama za Čudin klanac vidi dok. br. 87 u ovoj knjizi i knjigu depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—11/1, k. 119/10.

Po izvršenju postavljenih zadataka, t.j. zauzimanju glavnog neprijateljskog položaja III brigada produžiće svim snagama udar na neprijatelja na Metli, sa težnjom da uzme k. 911 i greben prema D. B. Potoku. I brigada u gonjenju neprijatelja težiće da ovlada Perušićem u tjesnoj saradnji sa II brigadom, koja će težiti da čisti neprijatelja na pravcu Visibaba i ovlada k. 944 i 913, na ovim linijama brigada će dobiti dalji zadatak. No ako se ukaže prilika produžiti će gonjenje neprijatelja prema Crnoj Vlasti i Vrhovinama.

Veza: Štabovi brigada I i II povezaće se telefonskom linijom sa štabom divizije. Veza između jedinica kuririma i relejima, a u slučaju slabe funkcije telefonske veze između štabova brigada i štaba divizije, također postaviti relejnu vezu. Centar veze biće na k. Obljaj.

Znaci raspoznavanja: Važe izdati redovni, ugovoreni: Oj Mićo — Oj Stevo, vidni: puška vertikalno ispružena u desnu stranu, odgovor: horizontalno iznad glave.

Početak napada: Napad će otpočeti u 3 sata 7. VI. o.g., do kog vremena treba sve jedinice da izvrše podilaženje.

Sanitet: Divizijsko previjalište biće u Homoljcu — s. Lalić, kirurška ekipa u Vrelu Korenice. Brigadno previjalište na podesnim mjestima izabrati pozadi glavnog položaja jedinica, vodeći računa o njegovoj sigurnosti. Evakuacija ranjenika pravac Homoljac—Vrelo.

Mjesto štabova: Mjesto štabova brigade na glavnim pravcima njihovog napada, odakle mogu uticati na tok borbe. Mjesto štaba divizije na Obljaju (k. 800).

Napomena: Težiti da se jedinice drže u rukama, pripremu i podilaženje izvršiti u najvećoj tajnosti, a udar najvećom silinom, kako bi se u prvom naletu stvorila zabuna kod neprijatelja, koju koristiti najvećom brzinom dejstva i ne dozvoliti neprijatelju da se pribere, za što je najveća ga-

rancija ako starješine prate budno razvoj situacije i drže čvrsto jedinice u rukama. Pripreme izvršiti temeljito.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S. Mrđa

Komandant, potpukovnik:
N.R. Grubor

Dostavljeno:
Štabu I i II brigade XXXV div.
Štabu III brigade XIII divizije
Štabu Art diviziona i referentu saniteta XXXV divizije, na izvršenje.

Zapovjest dostavljena po kuririma u 13.45 časova.

BR. 23

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE OD 6. JUNA 1944. ŠTABU DVADESET ŠESTE DIVIZIJE O DESANTU NA OTOK BRAČ[1]

ŠTAB
I UDARNE BRIGADE
XXVI DIVIZIJE NOVJ
6. VI. 1944.

ŠTABU XXVI DIVIZIJE

Operacijski izvještaj sjeverne kolone o akciji na otoku Braču[2]

31. V navečer u brodovima naše mornarice isplovio je iz Viške luke II bataljon I Brigade i I bat. III Prekomorske brig. Brodovi su pristali u uvalu Blaca na otoku Braču, a po iskrcavanju jedinice su neprimjetno stigle na kotu 434 (Humac) i 557 (Oštri Humac). Na tim položajima bataljoni su ostali neprimjećeni do 21 sat, kad su izvršili pokret pravcem s. Dračevica—k. 393 (Gnji-

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 13—1/4, k. 1102.

[2] Opširnije o desantu na Brač vidi dok. br. 24, 25 i 31.

lac). Na tom položaju data je bataljonima posljednja usmena zapovjest za napad na neprijateljske položaje južno od Supetra. U 4 sata bataljoni su sa ovih položaja krenuli u napad, s time da napad otpočne u 5 sati. II bataljon ove Brigade napadao je s jugozapadne i zapadne strane neprijateljsko utvrđenje Sv. Rok i Gospa Lurdska (k. 155), a I bataljon III Prekom. brig. napadao je iste položaje sa istoka i jugoistoka, također sa dvije čete. Ostali djelovi bataljona nalazili su se u rezervi i na osiguranjima. Napad je otpočeo tačno u 5 sati od strane II bat. i neprijatelj je bio prilično iznenađen, jer je podilaženje bilo neprimjetno. Bataljon Prekomorske brigade zakasnio je u napadu, jer je skrenuo u desno, tako da napad sa obje strane nije bio istovremen. Odmah po otvaranju borbe počela nas je tući neprijateljska artiljerija sa kopna, stvarajući zaprečnu vatru oko Supetra. Od ove artiler. vatre imali smo najveći broj gubitaka, naročito prek.[3] bataljon, koji se zbog zakašnjenja nalazio na većem odstojanju od neprijatelja. Napad II bat. ove Brigade je dobro uspio, tako da je bila zauzeta najvećim djelom kota 155 (Sv. Rok). Odmah zatim neprijatelj je izvršio protunapad i naši djelovi, koji su gubicima bili oslabljeni, odstupili su. Borba se i dalje nastavila, ali sa manje uspjeha, pa je zbog stalnih gubitaka od neprijateljske artiljerije naređeno povlačenje na polazne položaje. Jedinice ove kolone nalazile su se zatim na obezbjeđenju pravca Supetar—Nerežišće.

Navečer istog dana izvršili smo demonstrativni napad na položaj iznad Supetra, na koji je neprijatelj žestoko reagirao, naročito artiljerijskom i minobacačkom vatrom. U međuvremenu stigao je bataljon II brig., od koga je upućena jedna četa u Ložišće, a jedan vod u Milnu na osiguranje od eventualnog neprijateljskog iskrcavanja u te luke.

3. o.mj. navečer izvršen je ponovni napad na neprijateljske položaje sa tri čete, dok su ostali djelovi bili u rezervi, čekajući razvoj situacije. Jedinice su uspjele neprimjetno približiti se neprijateljskim položajima i tako izbjegle artiljerijskoj vatri sa kopna koja je tukla pozadi njihovih leđa. Poslije naše minobacačke vatre otpočeo je napad koji je trajao do 1 sat u noći. U međuvremenu neprijatelj je postavio nagazne mine na položaje koje smo prošlog dana bez gubitaka prošli, tako da su sve jedinice od toga bile jako osakaćene. Neprijatelj je pružao jak otpor tako da naš juriš nije uspio. Vodeći računa o našim gubicima i suštini zadatka[4] ove kolone, jedinice su se povukle na položaje za obezbjeđenje.

---

[3] Prekomorski

[4] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 167 (zapovijest Štaba Dvadeset šeste divizije).

4. o.mj. prema naređenju tog štaba svi bataljoni ove kolone povukli su se sa položaja u 12 sati i izvršili pokret za uvalu Blaca, gdje su se ukrcali u brodove i u 24 sata iskrcali se na Visu. U ovim borbama ubijeno je i ranjeno dosta neprijateljskih vojnika, a po izjavama boraca viđeno je oko 30 neprijateljskih lješeva. Zapljenjeno je 10 pušaka, 2 šarca, 1 protuavionski mitraljez i sitnijeg materijala. Naši gubici u svim ovim borbama bili su 14 mrtvih, 81 ranjen i 12 nestalih boraca. Većina ranjenika su lakše povređeni, a za nestale vjeruje se da će se naći.[5] Utrošeno je 500 granata za teš. bacač, 4500 metaka za „bredu", 6000 metaka 7.9 mm, 7000 italijanskih puškomitraljeskih metaka, 7000 za engleske puškomitraljeze, 5000 metaka za strojnice i 300 ručnih bombi.

Sve jedinice i borci koji su učestvovali u napadu hrabro su se držali. Kod rukovodilaca bataljona Prek. brig. osjeća se neiskustvo u borbama, dok je borbenost pojedinaca na velikoj visini.

Avijacija na našem sektoru nije bila dovoljno aktivna, naročito u pogledu ometanja dejstva neprijateljske artiljerije sa kopna.

Mišljenja smo da uz pomoć naše artiljerije i onemogućavanja avijacijom neprijateljske artiljerije na kopnu, likvidacija neprijateljskog uporišta u Supetru bila bi dosta laka.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Načelnik I Brigade
major:

[5] O gubicima naših i neprijateljskih jedinica u borbama na Braču vidi dok. br. 31.

BR. 24

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE OD 6. JUNA 1944. ŠTABU DVADESET ŠESTE DIVIZIJE O DESANTU NA OTOK BRAČ[1]

ŠTAB
I UDARNE BRIGADE
XXVI DIVIZIJE NOVJ
6. VI. 1944.

ŠTABU XXVI DIVIZIJE

Kratki izvještaj o akciji istočne kolone na otoku Braču[2]

1. VI u 16 sati ukrcala se naša brigada u jačini od 3 bataljona na savezničke brodove u Rukavcu.[3] Zadatak naših snaga bio je ofanzivno djelovanje na neprijateljski garnizon u Sumartinu. Isplovljenje sa Visa uslijedilo je u 20 sati i 30 min. Uplovljenje u luku Bol u 1 sat poslije pola noći. Bataljoni su dobili usmeni zadatak za likvidaciju neprijateljskih uporišta na koti 324 i 406. Raspored naših bataljona bio je slijedeći: I bataljon naše brigade napadao je sa 2 čete k. 406 sa zapadne strane. III bat. naše brig. napadao je kotu 324 sa sjeverozapadne strane. IV bat. naše brigade bio je brigadna rezerva sa zadatkom osiguranja od Pučišća i Luke. Uz pomoć savezničke brdske baterije došlo se je u kontakt sa neprijateljem u 10 sati 2. o.mj. Borba za kotu 406 i 324 trajala je do 2 sata, kada je pod artiljerijsko-minobacačkom vatrom izvršen juriš i ovladano kotom 406, ali uslijed jakog neprijateljskog kontrajuriša naše snage bile su prinuđene da se povuku na prve položaje. U sporazumu sa II Brigadom donijeli smo odluku da izvršimo ponovni napad na iste kote.[4] Drugi napad uslijedio je u 19 sati, s tim što smo promjenili pravac napada. Naš I bataljon napadao je sa dvije čete k. 424[5] sa zapadne strane, a jednom četom kotu 406 isto sa zapadne strane, dok je naš III bataljon, zaobilaznim manevrom, izbio na kotu 236 i prosjekao cestu iza kote 269. Uslijed ovog napada neprijatelj je bio djelimično potučen, zarobljen i razbijen. Poslije osvojenih prvih neprijateljskih položaja, zadržali smo

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 12—4, k. 1102.
[2] Opširnije o desantu na Brač vidi dok. br. 23, 25 i 31.
[3] Vidi tom VIII, knj. 2, dok. br. 102 i 109 i dok. br. 14—4, k. 1102, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.
[4] Vidi dok. br. 25.
[5] Vjerovatno se misli na kotu 324.

se na kotama 406, 269 i 245, 3/VI izvršili smo nasilna izvidanja u pravcu neprijatelja i zaposjeli kote 233, 252 i 229, odakle smo pripremili napad na posljednje neprijateljsko uporište Sumartin —Sv. Nikola, pod jakom potporom artilerije i minobacača izvršili smo napad na neprijatelja u 17 sati. Raspored snaga bio je slijedeći: naš IV bataljon koji je smijenio naš I bataljon napadao je kotu Sv. Nikola sjeverno od sela Selca, dok je naš III bataljon vršio čišćenje na Novo Selo i preko Novog Sela vršio napad sa sjeverozapadne strane na kotu Sv. Nikola. Desno od naših snaga napadala su dva bataljona II Brig. na Sv. Nikolu i Sumartin. Uslijed slabe veze između bataljona napad nije uspio. U toku noći izvršili smo demonstrativni napad na istu kotu, dok smo 4. VI u saglasnosti sa Štabom II Brigade donijeli odluku da izvršimo jedan organizovani napad, ali uslijed novonastupile situacije napad nije izveden po planu. U napadu su učestvovala naša dva bataljona i to sa zadocnjenjem našeg III bat., dok je IV bat. uspio da izbije na kotu Sv. Nikola, ali uslijed jačih neprijateljskih snaga bio je prinuđen da odstupi. Po odstupanju izvršen je pokret u pravcu Bola.

Za sve ovo vrijeme gubici naše brigade bili su slijedeći: 16 mrtvih, 77 ranjenih i 4 nestala druga.

Gubici neprijatelja: 75 mrtvih, 72 zarobljena i veći broj ranjenih koji su po pričanju zarobljenika odvezeni u Makarsku sa 3 trabakula.[6]

Zaplijenjeno je: 3 topa 75 mm, od kojih su 2 ispravna a jedan neispravan, 3 šarca, 28 pušaka, 10 pištolja, 3 strojnice, 6 radiofona, 1 radio-stanica, 9 telefonskih aparata, od kojih smo dali 3 saveznicima, jedan gerc-aparat, 3 akumulatora, 11 km kabla, 2 motalice, 1 motocikl, 1 mali i 1 veliki kompresor za bušenje kamenja, 1 radio-aparat, kojeg je zadržala intendantura Divizije, veća količina hrane, robe, vagonska količina municije, koju smo digli u zrak.[7]

Naši gubici u oružju: nema, dok smo veći dio naše vlastite municije digli u zrak uslijed toga što nismo imali sredstava za povlačenje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

---

[6] O ukupnim gubicima naših i neprijateljskih jedinica na Braču vidi dok. br. 31.

[7] Vidi dok. br. 31.

BR. 25

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE BRIGADE OD 6. JUNA 1944. ŠTABU DVADESET ŠESTE DIVIZIJE O DESANTU NA OTOK BRAČ[1]

Š T A B
II BRIGADE XXVI DIVIZIJE NOVJ
6. VI 1944.
Str. pov. br. 12/44

ŠTABU XXVI DIVIZIJE NOVJ

Položaj

Predmet:
Operativni izvještaj
akcija na otoku Braču[2]

Podaci o neprijatelju:

Prema dobivenim podacima na Sv. Tomi (trig. 406) i na Sv. Petru i Pavlu (k. 324), te u Selcama i Sumartinu ima oko 700 neprijateljskih vojnika sa 3 topa, 5 bacača i 5 lakih tenkova.[3]

Zadatak: Tri bataljona II brigade i tri bataljona I brigade sa pridodatom baterijom savezničkih topova napasti i likvidirati neprijatelja. II brigada napadati će južno od ceste Humac—Selca i osigurati prema Selcama i Sumartinu, a I brigada sa sjeverne strane ceste i osigurati prema Povljima i Pučišću.[4]

1. Pokret:

1.VI: U 16.30 sati dobili smo naređenje za pokret do Visa gdje ćemo se ukrcati na brodove naše mornarice i prebaciti se na otok Brač. U 21.30 sati brigada je ukrcana na brodove, osim III bataljona koji se ukrcao u Komiži u sastavu sjeverne kolone[5] i IV bataljona koji se ukrcao u rukavcu sa I brigadom. Zbog nesporazuma

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5—1/3, k. 1101.
[2] Opširnije o desantu na Brač vidi dok. br. 23, 24, 31 i 33.
[3] O neprijateljskim snagama na Braču vidi dok. br. 31.
[4] Vidi dok. br. 24.
[5] O sastavu kolona vidi dok. br. 23 i 31 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, dok. br. 167.

između brodova krenuli smo iz Visa u 23.30 sati. Prebacivanje morem teklo je normalno.

2.VI: U 4.30 sati stigli smo u Bol gdje su se odmah jedinice iskrcale bez smetnje.[6] Oko 5 sati neprijatelj je počeo tući artiljerijskom vatrom luku Bol, ali bez uspjeha jer su se naše jedinice već iskrcale i odmakle iz pristaništa. IV bataljon iskrcao se je ranije sa I brigadom i krenuo u pravcu G. Humca. U 5.30 sati krenuli smo iz Bola pravcem Bol—Humac gdje smo dali bataljonima zadatak:
IV bataljon napadati će trig. 406 (Sv. Toma) sa zapadne strane.
I bataljon napadati će na desnom krilu IV bataljona sa južne strane i osigurati se prema Selcama i Sumartinu.
II bataljon biti će u brigadnoj rezervi.
Minobacačka četa pomagati će napad na trig. 406.
Po dobivenom zadatku bataljoni su izvršili pokret i podilaženje trig. 406.

2. *Opis borbe:*

Napad na Sv. Tomu (trig. 406) počeo je u 12.30 sati napadom IV bataljona i jedne čete I bataljona, te I bataljona I brigade. Neprijatelj je zaposjeo položaje dubinski i to Sv. Toma — istočnim padinama — Hum (k. 352). Poslije artiljerijske i bacačke pripreme izvršile su naše snage juriš i dijelovi su izbili na sam vrh Sv. Tome. Neprijatelj se povukao uz gubitke na istočne padine i obasuo bacačkom vatrom vrh kote. Da bi izbjegli bacačku vatru, naši su se povukli sa samog vrha, na što je neprijatelj ponovo izbio na kotu, i prenio bacačku vatru na zapadne padine i stvorio baražnu vatru. Naše jedinice povukle su se na liniju k. 383 — k. 380. Na samoj koti zarobljeno je nekoliko neprijateljskih vojnika, ali se napadom nije uspjelo zbaciti neprijatelja. Ipak je ovim napadom zadan odlučan udarac neprijatelju. Naš IV bataljon imao je u napadu dosta izbačenih iz stroja (oko 40) i na njegovo mjesto ubacili smo II bataljon, koji je bio u rezervi, a njega smo povukli u brigadnu rezervu. U suglasnosti sa štabom I brigade odlučeno je da se navečer opet napadne i to: I brigada napasti će k. 324 i pomagati napad na trig. 406, a naša brigada napadati će na trig. 406.

[6] Vidi tom VIII, knj. 2, dok. br. 102 i 109.

U 20 sati počeo je napad i naš II bataljon izbio je vrlo brzo na Sv. Tomu, dok je I bataljon zakasnio. I brigada izbila je na k. 324 i zarobila 3 neprijateljska topa koje je neprijatelj napustio u povlačenju. U toku noći nije se išlo dalje nego su na kotama ostavljene patrole, a ostale snage su povučene da se odmaraju. U toku noći izgubljen je kontakt sa neprijateljem.

3. VI. Rano uzoru upućeni su dijelovi naših snaga prema Selcama i zaposjele su Rujnik. Uhvaćen je kontakt sa neprijateljem koji se je u toku noći povukao u Selca i na Sv. Nikolu. U povlačenju ostavio je nekoliko ranjenih vojnika, i postavio nešto nagaznih mina. U toku dana tuklo se je nerpijatelja artiljerijskom i bacačkom vatrom, a jedinice su se odmarale, sređivale i izvršile popunu municije.
U 19 sati pošli su u napad na Selca i Sv. Nikolu naš II bataljon i IV i III bataljon I brigade, a naš I bataljon sa jednom četom prema Selcama i sa dvije čete u osiguranju prema Sumartinu, gdje je bila neprijateljska VIII četa. Neprijatelj je osuo vrlo jakom i preciznom artiljerijskom vatrom sa kopna kote zapadno od Selaca. Nije nam nanio nikakvih gubitaka jer su naše snage brzo upale u Selca iz kojeg se neprijatelj povukao na utvrđeni položaj na Sv. Nikoli. Zarobljeno je još nekoliko neprijateljskih vojnika koji su govorili o velikim gubitcima neprijatelja u mrtvima i ranjenima. Odmah su naš II bataljon, te IV i III bataljon I brigade krenuli u napad na Sv. Nikolu, ali se nije uspjelo. Naše jedinice bile su zamorene, a neprijatelja je odlično pomagala artiljerija sa kopna. U toku noći postavljeno je osiguranje prema Žirju i Sumartinu na južnoj strani i prema Povlju i Pučišću na sjevernoj strani. Razvoj borbe zapadne i sjeverne kolone nije nam bio poznat zbog slabe veze sa štabom divizije.

4. VI: U toku jutra prikupljeni su podaci o neprijatelju preko zarobljenih vojnika, ali nijesmo mogli odmah ništa doznati osim toga da je položaj na Sv. Nikoli utvrđen minama, a isto tako i u Sumartinu.
Uhvaćena je veza sa štabom divizije i primljena depeša da će u 14 sati biti bombardovanje Sv. Nikole. Odlučeno je da se počeka do 15 sati bombardiranje i da se poslije toga izvrši napad, a ako i ne bude bombardiranje da se pokuša brzo napasti neprijatelja i ako ne uspije da se hitno povučemo u Bol. Kasnije je

javljeno od strane štaba divizije da neće biti bombardiranje. Izvršen je prepad na neprijatelja i u 17 sati izdato je naređenje svim jedinicama za povlačenje. Povlačenje je izvršeno bez gubitaka, iako je neprijatelj tukao artiljerijom.

5. VI: U 1 sat ukrcani su naši bataljoni u Bolu na savezničke brodove i u 7 sati stigli smo u Komižu, odakle su bataljoni krenuli u logore.

3. *Ratni plijen:*

Od neprijatelja je oteto ili nađeno na mjestima borbe: 4 „Šarca", 2 rezervne cijevi za „Šarac", 1 puškomitraljez „Breda", 1 šmajser, 17 pušaka, 1 puška sa durbinom, 2 pištolja, 2 dalekozora, 1 radiostanica, 2 busole, 50 ručnih granata, 20 zapaljivih ručnih bombi, robe, cipela i ostalih sitnijih stvari.[7]

4. *Gubici neprijatelja:*

Po iskazu jednog zarobljenog neprijateljskog vojnika bilo je na trig. Sv. Toma oko 50 ranjenih koje je on sprovodio za Sumartin. Zarobljeno je 10 vojnika. Gubitci neprijatelja u mrtvima nijesu provjereni, ali cijenimo na preko 50.[8]

5. *Vlastiti gubici:*

15 mrtvih, 77 ranjenih i 8 nestalih.[9]
Jedna teška „Breda" oštećena od granate.

6. *Potrošak municije:*

1358 granata od bacača
8600 metaka od teškog mitraljeza
11600 metaka od puškomitraljeza
9000 puščanih metaka
7550 jugoslavenske municije
705 ručnih bombi
1500 metaka za parabele.

7. *Pohvale.*

U ovoj akciji naročito su se istakli hrabrošću i umješnim rukovođenjem u borbi komandant III bataljona poručnik **Milan Gabrić,** pomoćnik komesara istog bataljona **Mate Bulat,** komandant II bataljona poručnik **Andrija Krilić.**

---

[7], [8] i [9] Vidi dok. br. 31.

Također su se istakli od rukovodilaca i boraca slijedeći: komandir prateće čete I bataljona Mustapić Ante, komandir III čete III bataljona Tomašević Marin za hrabro rukovođenje u jurišu. Mioč Petar, p. poručnik v.d. zamjenika komandanta II bataljona, Rakić Ljubo, p. poručnik komandir III čete II bataljona, Vlajčević Ante, komandir II čete II bataljona, Gabričević Martin, komesar III čete II bataljona, kao hrabri i dobri rukovodioci. Begović Ante, zamjenik komandira III čete III bataljona istakao se je hrabrošću prilikom juriša na žičane prepreke, Srhoj Petar, vodni delegat III čete III bataljona, istakao se je u jurišu kao bombaš. Kuštra Jozo, desetar III čete III bataljona — hrabro je rukovodio svojom desetinom i jurišao ručnim bombama. Radić Ante i Karuza Ante, nišandžija na teškom bacaču, iz prateće čete III bataljona, što su precizno tukli sa svojim bacačima, premda ih je tukla neprijateljska artiljerija i uslijed eksplozije došla im je krv na uši, a oni nijesu prestali tući. Družjanović Slavko, kurir štaba II bataljona savjesnim vršenjem svoje dužnosti u najopasnijim momentima. Antušin Franjo, vodni delegat iz II bataljona kao neustrašivi mitraljezac i jurišao je na neprijateljske bunkere. Franković Mara, Baljko Ljubo, Gavranić Marija, Jakin Tonko, Puljan Mato, Antunović Ante, Bučić Petar, Tomašić Slavko, Srdelić Petar, Srklić Ivan, Magaš Jakov, Cvitanović Mate, Štrbić Mate, Bukvica Janko, Matošić Ivan, Pavlin Milan, Gracin Mate, Domandžić Ivan, Bonković Spiro, Cetinić Ljubo, Medak Lovre, Primorac Ivan, Vlah Dušan, Mardešić Ante, Alić Mile, Tuta Petar, Jelovčić Karlo, Žitko Bogdan, Mupić Ante, Brimilo Marin, svi iz II bataljona koji su se istakli za vrijeme juriša i neustrašivog držanja pred neprijateljem. Bolničarka Anka Lozo iz III čete III bataljona, koja je pod najžešćom vatrom izvlačila ranjene drugove i pokazala primjer junaštva. Mucić Jozo, Prodan Ante, mitraljesci, bolničarke Delić Rita, Brkušić Karmela, nišandžija na protukol. pušci Dorotić Mate i kurir Radman Ivo. Rako Nedeljko, Baoc Milivoj prvi izbili na kotu i oduzeli neprijatelju „Šarac". Mucić Vicko, vodnik, Zec Ivan, desetar, Buzolić Vinko, Barada Jozo, mitraljezac, i Tomičić Ana, vodna bolničarka, Jović Aleksandar, Nerada Josip, Seselja Frano, Kacan Ante, bombaši, Gracin Vico, mitraljezac, Špar Ivan, bombaš, Jujnić Ivka, vodna bolničarka, Petar Bila, vodnik,

Ribarević Marija. Sesnić Ivan, desetar. Erceg Miljenko, Dadić Stipe, Meksić Ante, vodna bolničarka Bosnić Jakica, Zlodre Marin, kuriri štaba bataljona Jonjić Ivan, Bogunović Radoslav, Nazdovac Valdo, Zec Ivan, Alić Miloš, svi iz I bataljona koji su se istakli svojom požrtvovanošću i neustrašivošću. Ribarević Drago, kurir pri štabu brigade, koji se istakao svojom požrtvovanošću i neumornim radom prenoseći stalno izvještaje. Vekić Josip, mitraljezac, i Sečer Marko, pomoćnik na teškom bacaču. Nobilo Jerko, mitraljezac, Sviličić Josip, mitraljezac, Kraljević Marin, bombaš, Tamjanović Mile, bombaš, Vlasić Petar, bombaš, Trbuhović Nikola, vodnik (poginuo), Vulin Jakov, bombaš, Cucar Vjekoslav, mitraljezac, Velić Ante, mitraljezac, Pecarević Vicko, mitraljezac, Katica Jelović, vodni delegat, Simić Drago, mitraljezac, Nižetić Ivan, bombaš, Radovanović Ivan, vodnik, Ivanišević Ante, Dračevac Ivo, vodni delegat, Anđelić Jure, mitraljezac, Marinović Nikola, nišandžija teškog bacača, Barbarić Mate, mitraljezac, Marić Ante, Delaš Jozo, desetar, Jezidžija Dujo, Bogdanović Miho, desetar (poginuo), Božić Mirko, komandir poručnik, Zec Stipan, vodnik, Barbir Mate, Zderić Mate, desetar Markov Drago, Sokol Mate, Vujičić Mate, desetar, Taković Ante, mitraljezac, Inocenta Mel, mitraljezac, Dragičević Mijo, Raos Jozo, mitraljezac, Buljan Mate, zamjenik komandira, Kuljiš Ćiro, pomoćnik komesara čete, Kurtin Rajko, desetar, Mustapić Stipe, Prizmić Dinko, vodnik, Dragičević Adolf, Vladislavić Ivan, desetar, Dunat Drago, mitraljezac, Pirović Ivan, mitraljezac, Hajdić Petar, Fain Drago, desetar, Baros Roko, zamjenik komandira, Antunović Emanuel, pomoćnik komesara.

8. Kritički osvrt na akciju:

Akcija je bila izvedena po planu. Učestvovanje naše brigade nije bilo predviđeno,[10] zato je i pokret naše brigade bio izveden vrlo brzo da su se neke stvari propustile. U samoj borbi osjećao se nedostatak do-

[10] Prema zapovijesti Štaba Dvadeset šeste divizije od 31. maja u napadu na Brač trebalo je da iz Druge brigade učestvuje samo jedan bataljon u ulozi divizijske rezerve. Međutim, u depeši Štaba Dvadeset šeste divizije Štabu Osmog korpusa NOVJ piše: „Danas 1-VI — krećemo u dvadesetijedan čas sa celom divizijom u akciju na Brač (vidi tom V, knj. 27, dok. br. 167 i dok. br. 1—19/4, k. 1103/I u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

bre veze kako sa štabom divizije, tako i unutar brigade, jer smo svoje radiofonske stanice dali III brigadi, a telefonska veza se dosta sporo uspostavljala. Još je jedan problem u ovoj akciji, a tako je u akcijama na otocima uopće, nedostatak prevoznih sredstava za municiju, naročito bacačku, koja se mnogo troši. Potrebno je ubuduće osigurati sigurnu i čvrstu vezu i to će se postići boljim iskorištavanjem radiofonskih stanica i uspostavljanjem telefonske veze pored radio-veze, sa jedinicama koje su na glavnom pravcu.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Načelnik, kapetan: Komandant, major:
Fiuman[11]

(M. P.)

Primjedba.

Dne 5. VI u kratkom izvještaju o akciji izvijestili smo 15 mrtvih, a kasnije je utvrđeno da jedan drug nije mrtav već samo teško ranjen, dakle imamo 14 mrtvih, a 79 ranjenih.

Izvještaj o potrošenoj municiji u kratkom izvještaju od 5. VI također nije bio točan, jer se još nije bilo točno prebrojilo koliko je municije potrošeno.

[11] Vilko

BR. 26

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA OD 7. JUNA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O PREDSTOJEĆIM DEJSTVIMA NA PODRUČJU POKUPLJA I ŽUMBERKA[1]

GLAVNI ŠTAB NOV I POH
Broj 1582 dne 7. IV. 1944

ŠTAB IV KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 181/44
Dne, 7 juna 1944

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

U budućim operacijama namjeravamo težište baciti na sektor 34. Divizije i Unske Operativne Grupe.

U vezi sa time krenućemo na operacije sa cijelom VIII Divizijom najprije u Pokuplje gdje ćemo sa snagama 34. Divizije izvršiti široku diverziju pruge Karlovac—Zagreb i napasti neka uporišta na toj pruzi.[2] Pored toga izvesti ćemo još neke akcije u samom Pokuplju. Danas kreće načelnik našeg Štaba[3] i načelnik VIII divizije[4] u Pokuplje radi konkretnih priprema i definitivnog utvrđivanja objekata za napad. Štab 34. Divizije pozvan je sa brigadom „Franje Ogulinca" da pređe odmah u Pokuplje. VIII divizija krenuti će 9. ov. mj. na zadatak sa Korduna.

Nakon operacija u Pokuplju prešli bi sa snagama na Žumberak[5] gdje bi napali Ozalj, likvidirali Stative i porušili most kod Zorkovca.[6] To bi izveli uz saradnju dvije brigade XIII divizije,[7] a eventualno i nešto slovenskih snaga.[8]

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5—1, k. 112A.

[2] Jedinice Osme i Trideset četvrte divizije napale su 14/15. juna Buševac, 17. juna Rečicu i Blatnicu i porušile prugu Zagreb—Sisak i Zagreb—Karlovac (vidi dok. br. 48, 58, 79, 80 i 82 u ovoj knjizi i dok. br. 3—34/1, k. 432 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[3] Petar Kleut

[4] Joco Tarabić

[5] Osma i Trideset četvrta divizija prešle su iz Pokuplja u Žumberak 20. juna (vidi dok. br. 107).

[6] Uslijed koncentracije jakih neprijateljskih snaga na Žumberku i njihovog prodora u Bosiljevo, Štab Četvrtog korpusa NOVJ odustao je od planirane operacije (vidi dok. br. 10/1—2, k. 827 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[7] U prvoj polovini a zatim krajem juna i početkom jula 1944. na širem području Karlovca vodile su borbe Prva i Druga brigada Trinaeste divizije (vidi dok. br. 26 u ovoj knjizi i dok. br. 55—1/3, k. 913 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[8] Odnosi se na dijelove Petnaeste divizije Sedmog korpusa NOVJ (vidi dok. br. 55—1/3, k. 913 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

Tačne informativne podatke o gornjim objektima dostaviti ćemo čim se povrati naš zamjenik komandanta,[9] koji je hitno pozvan sa Žumberka.

Na predviđene operacije krenuti će od strane našega Štaba komandant, komesar, šef operativnog,[10] sanitetskog[11] i Otsjeka za vezu.[12] U Štabu odnosno za rukovođenje i pomaganje jedinicama koje ostaju na Kordunu i Baniji ostati će zamjenik komandanta, načelnik i pomoćnik načelnika.[13]

Na Kordunu ćemo ostaviti jednu brigadu[14] VII. Divizije na sektoru Vojnić—Karlovac, Kordunaški Odred na sektoru Generalski Stol—Belaj, Plaščanski Odred na južnom sektoru Korduna, sa zadacima neprekidnog uznemiravanja neprijatelja i aktivnosti na svojim sektorima.

Na Baniji ostati će dvije brigade VII. Divizije i Banijski Odred sa zadacima neprekidne aktivnosti na komunikaciji Sisak—Sunja—Bos. Novi.[15]

Na sektoru Unske Operativne Grupe biti će snage te Grupe i jedna brigada VII. Divizije sa zadatkom stalne aktivnosti na sektoru Krupa—Bihać i Cazin.[16]

Molimo hitno vašu saglasnost po gornjem operativnom planu.

Također molimo u koliko imate na raspolaganju da nam za vrijeme operacija dadete jednu radiostanicu, jer naš Štab mora jednu ostaviti za održavanje stalnih veza, a jednu bi trebao ponijeti sa sobom.

Također molimo da nam javite da li ima ili će biti angažirano štogod snaga od 35. Divizije na sektoru Kapele.[17]

---

[9] Stanko Bjelajac

[10] Mihajlo Blažević

[11] Tomislav Kronja

[12] Adam Pavlović

[13] Jovica Lončar

[14] Odnosi se na Treću brigadu (vidi dok. br. 41/1—2, k. 813 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[15] Vidi dok. br. 89, 106, 109, 110, 111.

[16] O rasporedu i dejstvima jedinica Unske operativne grupe u junu 1944. vidi dok. br. 38—5, 54—3, k. 426 i 5/1—7, k. 1616 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[17] U junu 1944. jedinice Trideset pete divizije dejstvovale su na pravcima Korenica—Babin Potok, Široka Kula—Bunić i Nebljusi—Mazin—Gračac. Glavni štab NOV i PO Hrvatske naredio je 22. juna Štabu Jedanaestog korpusa da organizuje napade na komunikaciju Gospić—Karlobag, upade u Gacku dolinu i da kontroliše prostoriju oko Dabra gdje se skupljaju razne bande (vidi dok. br. 77, 85, 86, 87, 91 u ovoj knjizi i dok. br. br. 1—16/1, k. 119/10 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

Dostavljamo u prepisu izvještaj, kojeg smo primili iz Karlovca.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politički komesar,
V. Holjevac (M. P.)

Komandant, pukovnik,
Oreščanin Bogdan

BR. 27

IZVJEŠTAJ ŠTABA OMLADINSKE BRIGADE „JOŽA VLAHOVIĆ" OD 8. JUNA 1944. ŠTABU SEDME DIVIZIJE O NAPADU NA NEPRIJATELJSKU POSADU U KOMAREVU[1]

ŠTAB
OMLADINSKE BRIGADE
„JOŽE VLAHOVIĆA"
O. Br. 33
Dan. 8-VI-1944.

Predmet: Operativni izvještaj o akciji na neprijateljsko uporište Komarevo — dostavlja. —

ŠTABU VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE JUGOSLAVIJE

Dostavljamo izvještaj o akciji naše Brigade na uporište Komarevo u slijedećem:

1.) Dostavlja se u prilogu skica terena na kojem je vođena borba.

2.) Pored naše Brigade učestvovala je i VII. Udarna Divizija.[2]

3.) U samom uporištu nalazio se je jedan divizion Kozaka koji pripadaju jedinici PSV. Ime komandanta nije nam poznato.

4.) Situacija bila je da je neprijatelj kantonmanovao u selu, a za svoje obezbeđenje izradio je rovove negdje nadkrivene, ne-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 14–1/8, k. 1296.

[2] Vidi dok. br. 15 i 36.

gdje ne duž cijeloga sela. Komanda tog diviziona nalazi se u zgradama kod crkve.

Naša Brigada dobila je zadatak da očisti od neprijatelja u zajednici sa dva bataljona III. Brigade dio sela od crkve pa prema Blinjskom Kutu. Za ovaj zadatak upotrebljena su dva bataljona sa zadatkom da se provuku između sela i pruge kolonom po jedan, da dopru do rijeke Blinja i zatim za vrijeme napada III. i IV. Brigade da se privuku selu i izvrše upad i likvidiranje neprijatelja na tome mjestu.

5.) Zapovjest za ovu odluku i za rad Brigade u toku izvođenja te akcije prilažemo.[3]

6.) Borba je počela u 23 časa.

7.) Još u samom nastupanju neprijatelj je primijetio naše jedinice zbog velike vidljivosti i zbog toga što je na samoj pruzi gdje su naše jedinice morale proći imao dva bunkera iz kojih je otvorio vatru na naše jedinice. Ovo je primijetio i neprijatelj u selu i tako je otpala svaka mogućnost iznenađenja. Pod vatrom iz bunkera i iz sela uspjelo se prebaciti jedinice i nastupalo se prema selu. Po našoj odluci i ocjeni situacije izgledalo nam je da na crkvu i zgrade oko nje ne vrši nitko napad, te smo usmjerili nadiranje jednog bataljona na taj pravac dok drugi je kretao se prema donjem dijelu sela, t.j. rijeci Blinji. Neprijatelj je branio svaki bunker, ali pod snažnim naletom naših bataljona nije mogao izdržati gdje je iza jake vatrene pripreme uslijedio juriš i neprijatelj je ručnim bombama istjeran i iz rovova i iz zgrada, sem njih nekoliko koji su se nešto duže održali u crkvi, ali i ti su bili istjerani i djelimično potučeni. Borba se završila sa time da je očišćeno selo od blizu rijeke Blinje, pa sve do nekih 100 metara dalje od crkve prema Novom Selu. Neprijatelj je pretrpio velike gubitke kako u ljudstvu tako i u materijalu, dok jedan dobar dio je pobjegao.

8.) Postavljeni zadatak pred naše jedinice izvršen je. Jedino da nije bilo bunkera na pruzi ili da je bila manja vidljivost postignuti bi bili mnogo bolji rezultati. U ovoj borbi zarobljeno je slijedeće:

Municije mauzer	2.660 metaka.
Pušaka mauzer	17 komada.
Cipela i čizama	36 pari.
Hlača	70 komada.
Bluza	59 komada.
Gaća	7 komada.
Košulja	16 komada.
Čebadi	88 komada.
Konja	36 komada.

[3] Vidi dok. br. 30/7, k. 1296 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

Sedala	24 komada.
Šinjela	70 komada.
Radiostanice	3 komada.
Šatorskih krila	21 komad.
Gasmaske	2 komada.
Čarapa	15 pari.
Hamova za konje	6 komada.
Pištolja	4 komada.
Sanitetskog materijala	jedna kola.
Poljskih telefona	7 komada.
Telefonskih centrala	2 komada.
Dvogleda	2 komada.
Fotoaparata	2 komada.
Telefonskog kabla	7 km.
Pisaćih strojeva	3 komada.
Potkova	370 pari.
Radio aparata	1 komad.
Sablje	2 komada.
Violina	2 komada.
Čekić veliki	1 komad.
Kutija sa alatom	1 komad.
Čavala	10 kg.
Kutija bravarskog alata	1 komad.
Samara	1 komad.
Ranaca	6 komada.
Bisaga	10 komada.
Satova	2 komada.
Sekcija raznih	170 komada.

Pored toga uništena je jedna velika radiostanica, 1 automobil, 1 motorkotač. Prekinuta je pruga na 7 mjesta Sisak — Sunja.

Gubici neprijatelja 69 mrtvih vojnika i oficira što je izbrojano na licu mjesta. Broj ranjenih nije poznat.

9.) Naši gubici u ljudstvu: 1 mrtav i 12 ranjenih od kojih 3 od vlastite artiljerije.

10.) U ovoj akciji utrošeno je 5.884 metka, 32 mine i 12 bombi za tromblonske puške.

11.) U ovoj akciji dobro su se držali Štab II. i IV. bataljona, kao i borci dotičnih bataljona.

12.) Lica koja su se slabo držala za vrijeme borbe: bio [je] komandir 3. čete IV. bataljona, koji se nije snašao dovoljno u samom početku borbe.

13.) Akcija je bila pripremljena dosta dobro. Odluke izdate zapovjesti bile su realne. U borbi zapovjesti su izdavane usmeno na licu mjesta. Samo upravljanje borbom od strane Štaba bataljona pored manjih grešaka bilo je dosta dobro. Jedino grije-

šilo se u tome što se nepotrebnom larmom odkrivao teren i položaj jedinica i što se nije vršila pravilna evakuacija materijala. Saradnja između pješadijske vatre i vatre automatskih oružja bila je dosta dobra. Jedinice su iskoristile nadmoćnost u vatri i prešle u juriš i razbile neprijatelja. Sam ishod borbe dao je pouke naročito nižem rukovodstvu da u odlučnim jurišima i energičnim napadima postizavaju se uvijek bolji rezultati, a sa manje žrtava.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Pomoć. politkomesara:
Drezga Porin

V.d. Komandanta – Kapetan:
Milan Popara

BR. 28

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA OD 9. JUNA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA JEDINICA OSME DIVIZIJE NA CESTI LIČKO PETROVO SELO – PRIJEBOJ – PLITVICE – SABORSKI I KOD PRIMIŠLJA[1]

ŠTAB IV. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. br. 177/44
Dne 9/VI. 1944.

Operativni izvještaj o
borbama VIII. Divizije
14. i 21. maja ov. g.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

1) Na cesti L. P.[2] Selo – Prijeboj – Plitvice – Saborski 14. V. ov. g. vodila je borbu 3. brigada VIII. Divizije, jedan bataljon 1 brigade i jedan bataljon Plaščanskog odreda sa dijelovima 373 njemačke divizije i 2 satnije legionara. Neprijatelj je sačekan u zasjedi kod Prijeboja i kod Plitvica.[3]

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 14–5, k. 426.

[2] Ličko Petrovo

[3] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 118, 187.

U borbi je ubijeno 34, a ranjeno 20 neprijateljskih vojnika. Zaplenjeno nije ništa.

Mi smo imali 5 mrtvih i 8 ranjenih. Izgubljen je jedan teški bacač. Utrošeno je 2.400 metaka.

Do gubitka bacača došlo je na taj način što je neprijatelj zaobišao kroz šumu položaje jednog bataljona te ga napao s leđa i iznenadio. Poslije prvog sukoba s neprijateljem neki bataljoni prekinuli su kontakt s neprijateljem i tako mu omogućili da nam priredi ovo iznenađenje.

2) 21. maja došla je iz Tounja u Tržić 3. satnija B. bataljona lovačkog puka,[4] a odatle preko Mrežnice u Primišlje. Ovoj satniji dao je jedan bataljon Kordunaškog odreda slabiji otpor na Mrežnici.

Satniju su po tom napala 2 bataljona 2. brigade i 3 bataljona 3. brigade VIII. Divizije s pravca Poloj — Primišlje i s pravca Tobolić — Primišlje. Neprijatelju je u pomoć bila upućena još jedna satnija iz Tounja, ojačana sa 2 tenka i jednom blindom.

Borba je trajala 7 sati i bila je vrlo žestoka. Naše snage razbile su i djelomično potukle satniju u Primišlju, a satnji koja je pošla u pomoć nanijele također gubitke.

Ubijeno je 79, ranjeno oko 50 i zarobljeno 25 neprijateljskih vojnika, a oko 10 ih se je utopilo u Mrežnici.[5] Mi smo imali 4 mrtva i 21 ranjenog. Među poginulim je zamjenik komesara čete drug Đuro Martinović, a među ranjenim komandir čete poručnik Gvozdić Jovan, potporučnik Gvozdić Ninko i zamjenik komesara čete Samardžija Đuro.

Zaplijenjeno je 1 puškomitraljez, 47 pušaka, 2 šmajsera, 17 konja sa samarima, 6.000 metaka, te odijela i druge opreme.

Izgubljeno nije ništa. Utrošeno je 10.000 metaka i 56 mina za bacač.

Držanje naših jedinica u ovoj borbi bilo je dobro. Da je bilo više brzine u pripremi i izvršenju napada na grupu neprijateljskih vojnika na Božić Glavici i da su bile stavljene prepreke na cesti Tobolić — Tržić, te spriječen brzi dolazak tenkova, uspjeh bi bio još potpuniji.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant, pukovnik:

---

[4] Riječ je o njemačkom Prvom lovačkom rezervnom puku.

[5] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 129.

BR. 29

NAREDBA ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 9. JUNA 1944. KOJOM SE ČETVRTI BATALJON DVANAESTE BRIGADE POHVALJUJE ZA USPJEŠNO IZVEDENU DIVERZIJU I NAPAD U SAPCIMA[1]

NAREDBA BR. 31

Štaba XII Divizije Narodno-oslobodilačke vojske Jugoslavije za 9. juni 1944.

I.

7/8. VI. o. g. jedinice XII Divizije izvršile su diverziju želj. pruge Zagreb—Beograd, na sektoru Sibinj—Vrpolje.[2]

IV bataljon XII Udarne brigade imao je zadatak da izvrši diverziju pruge na sektoru Garčin—St. Topolje i da likvidira vaktarnu u Sapcima. Povjereni mu zadatak bataljon je u potpunosti izvršio.

Ubio je 8 neprijateljskih [vojnika], a zarobio 10. Pored toga zarobio je: 1 teški mitraljez, 1 laki mitraljez, 12 pušaka, 2 tromblona, 5000 metaka, 10 tromblonskih bombi, sanduk ručnih bombi.

Prema prednjem on je postigao najbolje rezultate od svih bataljona ove divizije.

Zbog svega gore iznesenog,

POHVALJUJEMO:

Borce i rukovodioce IV bataljona XII Udarne brigade i ističemo ih drugim jedinicama za primjer.

S ovom naredbom upoznati sve borce i rukovodioce.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Otmar Kreačić

Komandant, major:
Demonja Nikola

Dostavljeno:

Štabu XII Ud., XVIII. Osječke
i Čehosl. brigade, te Konj. diviz.

---

[1] Original. pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 7/7, k. 882 a.

[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 20, 60 i 123.

BR. 30

ZAPOVIJEST ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 9. JUNA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA KULU ATLAGIĆA I POLAČU[1]

ZAPOVJEST

Štaba XIX divizije N.O.V. Jugoslavije za 9. VI. 1944 g.

Sekcije Benkovac, Knin, Žirje i Šibenik 1 : 100.000

1. — **Podaci o neprijatelju:** U Benkovcu oko 250 Nijemaca iz Brandenburškog puka,[2] sa naoružanjem: 2 mala tenka, 2 autoblinde, 1 brdski top manjeg kalibra, 6 t. bacača i ostalo pješadijsko naoružanje. Nadalje ima do 200 ustaša sa naoružanjem: 1 t. bacač, 4 mitraljeza i ostalo pješadijsko naoružanje.

U Karinu i Obrovcu po jedna kompanija[3] Nijemaca iz istog bataljona, ojačane sa po 2 t. bacača.

U Atlagića Kuli 150 četnika iz „Leteće brigade", od kojih oko 70—80 zagriženih, a ostalo milicija. Borbena vrijednost dobra.

U Korlatu 30 četnika i 30 ustaša — milicionara. Borbena vrijednost slaba.

Namjera nam je prodirati u Ravne Kotare uz prethodnu likvidaciju uporišta: Polača, Benkovac, Raštević, Nadin i Atlagića Kula.

Radi iskorišćenja povoljne situacije koja je nastala oslabljenjem neprijateljskih garnizona i demoralizacijom kod neprijatelja usljed invazije na zapadu,[4] kao i da izvršimo zapovjest druga Tita.[5]

NAREĐUJEMO:

1. — I brigada sa Benkovačkim bataljonom, 1 brd. topom i miner. odjeljenjem:

1. — U toku noći 10/11 o. mj. likvidirati neprijateljsko uporište Polaču,[6] a zatim uz osiguranje od pravca Biograda i Zemunika preduzeti pripreme za napad na Benkovac, u koliko se isti naredi. U protivnom

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 7—1/1, k. 1009.

[2] Vidi dok. br. 67.

[3] četa

[4] Riječ je o iskrcavanju saveznika u Francuskoj.

[5] Vidi primjedbu br. 9 uz dok. br. 31.

[6] Napad na ustašku posadu u Polači izveden je 12/13. juna (vidi dok. br. 67 i 74).

	slučaju prodirati dalje pravcem: Raštević—Nadin—Škabrnje—Zemunik. Jedan bataljon na osiguranju kanala prema Tribunju.
2. — II brigada sa 1 miner. odjeljenjem:	2. — U toku noći 10/11. o. mj. izvršiti će napad na neprijateljsko uporište Atlagića Kulu i ustaško uporište u Korlatu.[7] Osigurati se od pravca D. Karina. Voditi računa o bježanju neprijatelja u pravcu Benkovca, te mu zato na tome pravcu postaviti *dubinske zasjede*. Na dan 11 o. mj. preduzeti pripreme za napad na Benkovac, za što će se narediti.[8] U protivnom, po likvidaciji Atlagić Kule i Korlata ostati na blokadi Benkovca. Za daljnji rad izdaće se naređenje već prema situaciji.
3. — Grupa bukovačkih bataljona sa 1 miner. odjeljenjem:	3. — Sa dva bataljona zatvaraće pravac [Bribirske] Mostine—Benkovac od 10 o. mj. u 21,00 sati pa sve dok za to bude potrebe. Voditi računa o dubini položaja za odbranu, kao i zaprečavanju ceste minama, prezidama itd. Sa jednim bataljonom zatvarati pravac Obrovac—Bilišane. Noću 10/11 o. mj. vršiti fingirani napad na Obrovac i kontrolisati cestu Obrovac—D. Karin. Sa jednim bataljonom zatvarati pravac od Đevrsaka prema Gošiću i Dobropoljcima.
4. — I bat. I brig. IX divizije:	4. — U divizijskoj rezervi u Parčiću. Predviđa se njegova upotreba u pravcu Dobropoljaca, Kistanja i Mokrog Polja, a što će se narediti prema situaciji.
5. — Grupa S.D.P. odreda:	5. — *Kninski odred* sa dosadanjim zadatkom, tj. jednim dijelom na Rujištima, a drugim dijelom Mokro Polje — Radučić.

[7] O rezultatima napada vidi dok. br. 67.

[8] Napad na Benkovac nije tada izveden. Poslije uspjelih napada jedinica Devetnaeste divizije na Vranu, Polaču i Kulu Atlagića, neprijatelj je reagovao jakim snagama i prisilio dijelove te divizije na povlačenje sjeverno od komunikacija Benkovac—Mostine i Benkovac—Zemunik (vidi dok. br. 76).

Zadarski odred: upasti u Ravne Kotare sa sjeverne strane i napadati pravcem Vinjerac — Posedarje — Latinski Islam — Poličnik—Smoković.

Prominski odred: djelovati u Promini što ofanzivnije prema prilikama.

Sve jedinice u ovim odlučnim momentima moraju biti što aktivnije i djelovati ofenzivno. U koliko na sebe ne mogu privući nove snage, a ono fingiranim napadima, zasjedama itd. moraju neprijateljske snage pred sobom tako vezati da ne mogu da se odvoje od dosadanjih garnizona.

U koliko Prominski odred ne bi mogao da djeluje u Promini neka djeluje na prostoru Kistanje. Ovom Odredu treba dati zadatak i sredstva za rušenje mosta kod Roškoga Slapa.

6. — Saradnja sa avijacijom:

Od Saveznika je zatražena pomoć njihove avijacije i ima izgleda da će nam ju pružiti.[9] Od njihovog dejstva ne treba očekivati neke presudne rezultate. Sa ovim treba upoznati sve potčinjene. Korist od dejstva avijacije postići će se samo ako naše jedinice iskoriste na vrijeme zabunu koju je avijacija unijela kod neprijatelja. Što brže naše jedinice budu djelovale u toliko će biti veća korist. Tako reći pod njihovim bombama i zajedno s njima treba letiti u položaj, odnosno jurišati na kamione. Znaci raspoznavanja poslati će se naknadno.

---

[9] Od saveznika je tražena pomoć u slijedećem: da 10. juna sruše most na r. Krki kod Roškog slapa a pred mrak da bombarduju tvrđavu u Polači; da u zoru 11. juna avijacija izviđa i dejstvuje po komunikacijama kojima se koristi neprijatelj, a naročito po komunikaciji Mostine—Benkovac—Zadar, a pred mrak da bombarduje Benkovac. Iz izvještaja Štaba Devetnaeste divizije se ne vidi da li je i u kojoj mjeri, ostvareno sadejstvo sa savezničkom avijacijom. Međutim, iz dnevnih izvještaja Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva vidi se da je Benkovac bombardovan 9. juna a most kod Roškog slapa u više navrata (vidi dok. br. 67, 126, 128 i 129 u ovoj knjizi i dodatak zapovijesti Štaba Devetnaeste divizije od 9. juna 1944. u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 7—1/1, k. 1009).

7. — *Veza:* II brigadi dodjeliti će se radio-stanica, a organizacija radio-mreže prema zapovjesti referenta za vezu.

Izvještaje slati obavezno svakog sata putem radija, odnosno telefona ili putem kurira. Pismene izvještaje slati dva puta dnevno i to pisane ujutro i naveče, a I brig. prema mogućnosti. —

Istaknuti centar veze u Brgudu (crkva sv. Lazara, gdje obrazovati relejnu stanicu za vezu s relejima sa Štabom divizije).

8. — *Odbrana od bornih kola:* Pošto neprijatelj raspolaže tenkovima i auto-blindama, treba pripremiti sva sredstva za borbu protivu istih. Treba imati u vidu da za ova borbena sredstva ni jedna prepreka nije prepreka ako nije branjena pješadijskom vatrom — toga se držati.

9. — *Sanitet:* Bolnica na ranijem mjestu.

I brigada upućivaće svoje ranjenike direktno na otoke, a II brigada i Grupa bukovačkih bataljona u selo Brgud, odakle će brigom referenta saniteta Divizije biti dalje transportovani.

10. — *Informativna služba:* Razviti što intenzivniju službu pribavljanja podataka putem povjerenika i vojničkog izviđanja. Isto tako razviti što više službu međusobnog obavještavanja.

11. — *Zarobljenici:* Zarobljenike, kao i one koji dobrovoljno pređu na našu stranu upućivati u selo Parčić gdje će biti spremljeno za njihov prihvat.

12. — *Intendantura:* Ishrana po dosadašnjem.
Intendantura divizije odrediće potrebno osoblje koje će ići sa II brigadom radi prikupljanja i evakuacije plijena.

13. — *Znaci raspoznavanja:* Za noć 10/11. VI — Branko—Benkovac i ugovoreni znaci 3 — 9.
Za noć 11/12. VI — Marko—Mostine i 4—11.
Za noć 12/13. VI — Staljin—Pobjeda i 12—16.

14. — *Mjesto štabova:* Brigade će odrediti svoja mjesta štabova, a o mjestu najhitnije izvjestiti. Štab divizije u selu Poviću kod crkve sv. Ante.

15. — *Napomena:* Predviđenu akciju svi štabovi dobro će pripremiti, razraditi je sa nižim štabovima, upoznati sve borce i rukovodioce o značaju i važnosti izvođenja tih operacija. Uložiti sve da se predviđeni zadatak mora izvršiti i da kod postavljenog zadatka mora biti koristi, a to sve zavisi od naših rukovodilaca

u koliko se oni budu zalagali kako u toku pripremanja, tako i za vrijeme izvršenja same akcije.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
Petar Babić, s. r.

Komandant-p.pukovnik:
Tomo J. Popović, s. r.

DOSTAVLJENO:

Na znanje: Štabu VIII korpusa NOVJ. .
Na postupak: Štabu I udr. i II brigade
Štabu Grupe bukovačkih bataljona
Štabu Grupe S.D.P. odreda.

Za tačan prepis jamči:
Načelnik Štaba – major:
(M. P.) **Sirovatka**

BR. 31

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESET ŠESTE DIVIZIJE OD 9. JUNA 1944. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O DESANTU NA OTOK BRAČ[1]

ŠTAB
XXVI DIVIZIJE NOVJ
9. VI. 1944 god.

ŠTABU VIII KORPUSA NOVJ

Dostavlja izvještaj:
operacija na Braču[2]

1). *Opis položaja:* Brač, jedan od najprostranijih naših otoka (40 km dugačak, 10–12 km širok), nalazi se neposredno uz kopno i zauzećem istog neprijatelj bi bio ugrožen na velikom

[1] Dokumenat (bez završetka), pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5–1/5, k. 1100.

[2] Opširnije o pripremama za desant na Brač, o samom desantu i o njegovim rezultatima vidi dok. br. 23, 24, 25 i 33 u ovoj knjizi, tom V, knj. 27, dok. br. 167, tom VIII, knj. 2, dok. br. 102, 103, 107, 109, 186 i 187 i članak Trge Fabijana „Pomorski desant na otok Brač" u Vojnoistorijskom glasniku br. 4/53.

prostoru duž obale: od Čiova—Split—Omiš—Makarska do Igrana. Od Visa, naše baze, udaljen je svega 30 km. Zbog svoje širine moguće je na ostrvu manevrisati jačim snagama i u svakom slučaju osigurati mostobran za eventualno prisilno povlačenje. Teren je uglavnom brdovit i go, a pruža pogodnih luka za iskrcavanje. (Prilog skica).

2). *Jedinice koje su učestvovale u akciji:*

a) Naše snage: I i III brigada kompletna, tri bataljona II i dva bataljona III prekomorske brigade, protukolska četa i baterija brdskih topova 75 mm.

b) Savezničke snage: Jedan komandos (400 ljudi), baterija od 4 topa 100 mm i 1 baterija 75 mm.[3]

Snage su prebačene savezničkim brodovima koji su bili praćeni jedinicama britanske ratne mornarice a akciju su štitili i potpomagali savezнički avioni.[4]

3). *Neprijateljske snage:* Na otoku Braču nalazili su se II i III bataljon 738 puka 118 lovačke divizije,[5] raspoređeni uglavnom u tri garnizona, ojačani artiljerijskim i protukolskim oruđima. Raspored tih snaga bio je slijedeći:

a) Garnizon Supetar: XI četa i djelovi XIV čete (2 teška mitraljeza i 4 teška bacača), III bat. 738 puka, vod sa 2 protukolska 28 mm od XV čete istog bataljona, jedna baterija I brdskog diviziona (4 topa 75 mm).

b) Nerežišće: zauzimao je prostor oivičen kotama 622, 648, 680, 710, 614, 532 i Cmijno brdo. Na ovom prostoru bile su raspoređene XII, XIII, XIV četa. Na Vidovoj Gori nalazila se artiljerijska osmatračnica sa 3 desetine XIII čete. U uglu raskrsnice cesta za Pražnice i Vidovu Goru nalazila se baterija III diviziona (3 topa 105 mm) motorizirana sa 5 traktora na gusjenicama. Ova baterija pripada 668 lovačkom puku.[6] Na ovom sektoru nalazio se također jedan vod protukolske čete sa 2 protukolska topa 75 mm, štab bataljona pod komandom kapetana Thönera,[7] smješten iza kote 622, gdje se nalazila i XV prištabska četa.

c) Selca—Sumartin: II bataljon 738 puka i to: VII, VIII, IX i X četa, dok se VI nalazi na Sućurju na otoku Hvaru. Osim toga II baterija I diviziona 668 puka sa 3 topa i vod sa protukolskim puškama. Komandant bataljona Schmit.

4). *Obostrana situacija:* Neprijatelj je zaposjeo i utvrdio položaje duž komunikacije Sumartin—Nerežišće—Supetar, očito sa namjerom da se uporno brani, da za slučaj napada manevriše po

---

[3] i [4] Vidi tom VIII, knj. 2, dok. br. 186.

[5] Riječ je o njemačkoj diviziji.

[6] Baterija je pripadala divizionu 668. artiljerijskog puka (vidi knjigu „Der Weg der 118 Jäger Division").

[7] Thorner (vidi dok. br. 2207/8—9970 u Biblioteci Vojnoistorijskog instituta).

ostrvu i u slučaju jačeg pritiska osigura slobodno doturanje potrebnog materijala i pojačanja. Brač po svom geografskom smještaju za neprijatelja pretstavlja vrlo važnu stratešku poziciju jer bi sa istog ostrva bile neposredno ugrožene njegove baze na moru i komunikacije koje su u sadašnjoj situaciji za njega od velike važnosti (Metković—Vrgorac—Makarska—Omiš—Split). Za odbranu ostrva neprijatelj je mogao da koristi, osim snaga i oruđa raspoređenih na samom ostrvu, tešku artiljeriju raspoređenu duž obale na sektoru od Stobreća do Podgore. Ako se uzme u obzir još i promet na brodovima kojima neprijatelj saobraća morskim putem Metković—Split, onda nam važnost Brača postaje još jasnijom.

U sadašnjoj situaciji, tj. u jeku ofanzive[8] koju je neprijatelj poduzeo iz pravaca sa mora, a u vezi naređenja[9] druga Tita da naše jedinice preduzmu ofanzivne akcije kako bi se privukle neprijateljske snage i time rasteretile naše jedinice na koje je neprijatelj poduzeo ofanzivu, otok Brač odabran je za akciju kao najosjetljivija tačka za koju će neprijatelj morati da brzo i žestoko reaguje, a time će donekle biti poremećen njegov raspored i plan. Ova akcija u sklopu bombardovanja savezničkih razarača na prostoru Šolta—Drvenik—Trogir, a u vezi žestokog bombardovanja Splita i Omiša od strane savezničkih teških bombardera, trebalo je da proizvede utisak operacija jačeg stila i eventualne težnje iskrcavanja na kopno. Momentalna situacija na obali i angažovanje neprijatelja na kopnu dopuštalo je otsustvo naših snaga sa Visa za više dana, a savezništva mornarica garantovala je sigurno prevoženje naših trupa. Na osnovu svega toga, a u zajednici sa savezničkim rukovodiocima na Visu, donesena je odluka da se napadne otok Brač.

5.) Radi uvida u plan i način izvođenja ove akcije *prilaže se zapovijest.*[10]

6). *Vrijeme početka borbe:* Snage koje su učestvovale u ovoj akciji podjeljene su u 3 kolone, svaka sa svojim specijalnim zadatkom. Težište u početku napada bio je garnizon oko Nerežišća, dok zadatak sjeverne i istočne kolone bio je u početku više demonstrativan i obezbjeđujući.

---

[8] Riječ je o desantu na Drvar (vidi „Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945", knj. 2, str. 93—106).

[9] U tom naređenju je rečeno slijedeće: „Naređujem svim jedinicama NOV i POJ da u svim odsjecima fronta gdje su Nijemci oslabili svoje garnizone smjesta poduzmu najodlučnije akcije protiv važnih uporišta i vojnih objekata neprijatelja. Naročito je važno uništavati željezničke pruge, komunikacije i druge važne vojne objekte. V. k. NOV i POJ maršal Jugoslavije Tito". (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 18—13, k. 1100—I).

[10] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 167.

Napad je započeo na sektoru Supetra 2. VI u 5 sati ujutro. U 5.30 sati istog dana započeo je napad na Nerežišće, dok je napad istočne kolone započeo istog dana u 12 sati.

7) *Tok borbe:* Prvoga dana, tj. 2. VI — *Sjeverna kolona:*[11] Napad je započeo tačno u 5 sati i neprijatelj je bio prilično iznenađen. Odmah po otvaranju borbe počela je da dejstvuje neprijateljska teška artiljerija sa kopna, stvarajući zaprečnu vatru oko Supetra, od čega smo trpili osjetne gubitke. Ipak ovaj napad je uspio, jer je ubrzo zauzeta većim djelom kota 155. Neprijatelj se brzo snašao i uz pomoć teške artiljerije sa kopna preduzeo protunapad, čime mu je uspjelo da naše djelove oslabljene gubitcima zbaci sa kote. Borba se i dalje nastavila ali sa manje uspjeha zbog gubitaka i naređeno je povlačenje na polazne položaje radi obezbjeđenja pravca Supetar—Nerežišće, tj. kota Gnjilač (393) i kota 353. Navečer istoga dana izvršen je demonstrativan napad na položaj iznad Supetra, na koji je neprijatelj žestoko reagirao, naročito artiljerijom i minobacačkom vatrom.[12] U noći preduzete su mjere obezbjeđenja kako bi se spriječilo iskrcavanje pojačanja neprijatelju na prostoru zapadno od Supetra.

Zapadna kolona:[13] Oko 6 sati ujutro započeo je napad pješadije. Borba se vodila na svim pravcima. Neprijatelj je pružao jak otpor i ni jedan bataljon nije uspio da probije neprijateljsko utvrđenje i zauzme određeni cilj, zbog toga što je neprijatelj bio jako utvrđen i ukopan u svoje rovove na kotama opasanim višestrukim žičnim preprekama i mnogobrojnim nagaznim minama Osim toga prilazi ka utvrđenim kotama potpuno su goli i ne pružaju nikakvi zaklon od oka. Na osnovu procjene situacije da je beskorisno napadati na sve pravce preduzet je u 12 sati istog dana napad na kotu 648 i kotu 680, dok se na ostalim sektorima napadalo sa manjim djelovima radi vezivanja snaga. Istodobno napadana je Vidova Gora (kota 778), gdje se nalazila i artiljerijska osmatračnica; napad nije uspio i jedinice su povučene na polazne položaje radi pregrupisanja i pripreme za ponovni napad. U 16 sati poduzeo je napad savezнički komandos na kotu 532 (Cmijno brdo), ali bez uspjeha. Snage su pregrupisane i ponovo preduzet napad na kotu 648 i kotu 680, gdje su se borci uspjeli probiti kroz minska polja i žicu, uz osjetne gubitke; došavši pred neprijateljske bunkere bili su odbačeni.

---

[11] Drugi bataljon Prve brigade i Prvi bataljon Treće prekomorske brigade (vidi dok. br. 23).

[12] Vidi dok. br. 23.

[13] Treća brigada, jedan engleski komandos (oko 400 ljudi), jedna baterija brdskih topova i jedno odjeljenje protivtenkovskih topova (vidi tom V. knj. 27, dok. br. 167).

Istočna kolona:[14] Jedinice ove kolone stupile su u kontakt sa neprijateljem u 10 sati 2.VI; poslije jake artiljerijske vatre preduzet je napad na kotu 406 i kotu 324. Borba je trajala 2 sata i uspjelo je našim jedinicama ovladati kotom 406, ali jakim neprijateljskim protivnapadom, potpomognutim artiljerijom i bacačkom vatrom, naše snage bile su odbačene i prisiljene da se povuku na polazne položaje. Drugi napad uslijedio je u 19 sati promijenivši pravac napada, tj. ubacivši III bataljon I brigade za leđa neprijatelju koji je napadao kotu sa istočne strane. Ovim napadom neprijatelj je razbijen, a djelomično potučen i izbačen sa kota koje smo mi zaposjeli. Neprijatelj se povukao u uporišta Sumartin—Sv. Nikola.

Tok borbe: 3. VI. Sjeverna kolona: Preduzela je napad manjim svojim snagama oko 21 sat ali bez uspjeha.

Zapadna kolona: Poslije žestoke topovske vatre preduzet je ponovo napad na Vidovu Goru. Borba je bila žestoka, trajala je tri sata, nakon toga kota je zauzeta. Istog dana organizovan je napad na kotu 648, 680, 532 napadajući ga sa sjeverne strane, a komandos je napadao kotu 622. Jedan bataljon napadao je kotu 710 sa istočne strane. Svi ovi napadi bili su kombinovani artiljerijskom i bacačkom vatrom koja je vrlo dobro dejstvovala. No neprijatelj je bio ukopan u uskim rovovima tako da nije trpio jačih gubitaka od našeg teškog oružja. U ovom napadu IV bataljon uspio je da zauzme nekoliko bunkera na koti 548, ali je neprijatelj izvršio kontranapad i odbacio ga. Također je savezнički komandos žilavom borbom uspio da izbije na kotu 622, ali i on je bio izbačen. I bataljon koji je napadao kotu 532 naišao je na jaka utvrđenja i gusta minska polja, a na istom pravcu nalazila su se 2 neprijateljska manja tenka, što je sve onemogućilo zauzimanje kote. Pošto ni ovaj napad nije uspio, a jedinice iscrpljene borbom i većim brojem izbačenih iz stroja, donesena je odluka da se odustane od daljih napada.

Istočna kolona: Rano u zoru upućeni su djelovi naših snaga prema Selcama sa zadatkom da uhvate kontakt sa neprijateljem koji se tokom noći bio povukao u Selca i na Sv. Nikolu. Tokom dana jedinice su se odmarale, sređivale i vršile popunu municije, dok su naša artiljerija i bacači tukli neprijatelja na tačkama gdje se povukao. U 19 časova poduzet je napad na Selca i Sv. Nikolu i postavljeno je osiguranje prema Sumartinu. Neprijatelj je otjeran iz Selaca ali je reagovao preciznom vatrom svojih bacača iz Sumartina i Sv. Nikole kao i vrlo jakom i preciznom vatrom svoje teške artiljerije sa kopna. Zarobljeno je veći broj neprijateljskih vojnika, prema čijim iskazima neprijatelj je imao

[14] Tri bataljona Prve brigade, tri bataljona Druge brigade i jedna baterija brdskih topova (vidi dok. br. 24).

ogromne žrtve u mrtvima i ranjenima. Odmah poslije zauzeća Selaca 3 naša bataljona krenuli se u napad na uporište Sv. Nikola, koji napad nije uspio. Tokom noći postavljena su osiguranja protiv eventualne intervencije i iskrcavanja sa mora.[15]

Tok borbe: 4. VI. Rano ujutro saveznička komanda donjela je odluku za povlačenje svojih snaga sa ostrva i s time upoznala nas i dala svoje sugestije za povlačenje naših snaga. S obzirom na iscrpljenost naših jedinica, na gubitke, i žilavost neprijatelja, kao i na mogućnost doturanja pojačanja, što se dalo prosuditi iz neprijateljskih pokreta i koncentracije brodova na obali, donesena je odluka za povlačenje. Povlačenje vršilo se postepeno prema kapacitetu brodova. Snage sjeverne i zapadne kolone otplovile su sa Brača do 18 časova, dok su snage istočne kolone i jedan bataljon zapadne kolone, koji je držao obezbjeđenje na koti Vidova Gora, otplovili iz Bola u 1 sat po ponoći. Prije samog povlačenja istočna kolona izvršila je još jedan napad u 17 časova uz prethodnu vrlo žestoku artiljerijsku i minobacačku vatru na položaje Sv. Nikola, Sumartin. Napad nije uspio.

8) *Ishod borbe:* Premda neprijatelj na Braču nije likvidiran, uspjeh ove akcije je neosporan. Prije svega neprijatelj je pretrpio velike gubitke, demoralisao se, a što je najvažnije akcija je proizvela veliku pometnju neprijateljskih snaga na kopnu, što se vidi iz obavještenja koja stižu iz Splita i sa drugih strana. Nadalje neprijatelj je već 5. VI doveo pojačanje u Supetar i Sumartin od oko 1500 vojnika.

Neprijateljski gubitci: Zarobljeno 220 neprijateljskih vojnika, pobijeno 350 i veliki je broj ranjenih. Zapljenjeno: 3 topa 75 mm, 6 teških bacača, 20 šaraca, 1 protuavionski mitraljez, 4 radio-stanice, 1 gerc-aparat, 1 motocikl, 2 kompletna kompresora, 2 teška mitraljeza, više pušaka,[16] nekoliko šmajsera[17] i pištolja.[18] 20 km telefonskog kabla i oko 5 vagona artiljerijske i bacačke municije, od koje je veći dio spaljen usljed nemogućnosti izvlačenja.

9) *Naši gubitci:* 67 mrtvih, 308 ranjenih, 14 izgubljenih. Među ranjenicima je jedan veliki broj lakše ranjenih.[19]

---

[15] Noću 4/5. Nijemci su iz Splita i rejona Baške Vode uputili na Brač pojačanje jačine četiri ojačane čete (jednu iz 668. dopunskog bataljona, dvije iz 893. puka 264. pješadijske divizije i jednu iz Izviđačkog odreda 118. lovačke divizije (vidi dok. br. 2/5—24, k. 15 B u Arhivu Vojnoistorijskog instituta i „Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945, knjiga 2, str. 110).

[16] [17] i [18] Na Braču je tada zaplijenjeno 250 pušaka, 20 šmajsera (automata) i 30 pištolja. (Podaci iz depeše Štaba Dvadeset šeste divizije Štabu Osmog korpusa NOVJ od 5. jula 1944. u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—4, k. 1103/I).

[19] Prema izvještaju Štaba Dvadeset šeste divizije od 11. juna 1944. Vrhovnom štabu NOVJ, ova divizija je u borbama na Braču imala 60 po-

10) *Utrošak municije:* Za vrijeme ove akcije utrošeno je: 7.9 mm ... 39954 metka, 8 mm ... 75350 metaka, 9 mm ... 8320 metaka, za tešku bredu 10100 metaka, za laki bacač 1141 granata, za teški bacač 81 mm 5315 metaka, za protukolsku pušku 405 metaka, topovske municije 75 mm 2588 metaka, za protukolski top 47 mm 140 metaka.

BR. 32

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE ZAGORSKE BRIGADE OD 9. JUNA 1944. ŠTABU ZAPADNE GRUPE NOPO HRVATSKE O BORBAMA U HRVATSKOM ZAGORJU OD 23. MAJA DO 8. JUNA[1]

ŠTAB
I ZAGORSKE BRIGADE
NOVH
Op. br. 4/1944.
9. lipnja 1944. god.

ŠTABU ZAPADNE GRUPE P.O.H.

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ
za vrijeme od 23. V. do 8. VI. 1944

23. V. brigada je izvršila pokret na sektor Prigorje—Plemenšćina. Istu večer održan je miting u Pregradi. Prilikom dolaska brigade na taj sektor u Pregradi se nalazila neprijateljska patrola, koja je zapucala na naše snage, ali je odmah bila protjerana i povukla se prema Krap. Toplicama.

24. V. ujutro je brigada krenula na sektor Vel. Horvatska. Bataljoni su zauzeli položaje i to: I Udarni u Vel. Horvatskoj, II bataljon u selu Vrbina a III bataljon u Glogovcu. Taj dan su postavljene zasjede pred neprijateljskim uporištima i mjestima kuda su se običavale kretati neprijateljske patrole. Neprijatelj nigdje nije naišao na naše zasjede, pa su prema tome ostale bezuspješne.

25.V. brigada je ostala na istim položajima, a u noći je izvršen napad sa jednom četom III bataljona na neprijateljsko upo-

ginulih i 250 (većinom lakše) ranjenih. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 30—2, k. 15).

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 2—1/2, k. 1196.

rište Sv. Križ. Ujedno je izvršen u isto vrijeme fingirani napad na Tuheljske Toplice. Napad na Sv. Križ nije uspio, pošto je neprijatelj prerano otkrio naše nastupanje te je jakom puščanom i mitraljeskom vatrom te ručnim bombama odbio naše sa položaja. Gubitaka sa naše strane nije bilo.

26. V. brigada je ostala na istim položajima tokom čitavog dana. radilo se je vojnički i politički po rasporedu rada, a ostatak vremena borci su iskoristili za odmaranje.

27. VI. brigada se je nalazila na istim položajima. U noći je izvršen ponovno napad sa 1 četom III bataljona na Sv. Križ, dok je jedna četa izvršila fingirani napad na Tuheljske Toplice. Napad je počeo točno u 24.00 sati. Naši borci su bili dočekani jakom koncentrisanom vatrom automatskog oružja, ručnim bombama te minobacačima. Naši borci su dva puta jurišali na rovove ali bez uspjeha, pošto se neprijatelj povukao u crkvu te se branio iz crkve sa bombama. Snaga neprijatelja bila je oko 40 vojnika naoružanih sa 1 teškim mitraljezom, 1 puškomitraljezom i sa većim brojem ručnih bomba. Sam ishod borbe bio je za nas nepovoljan pošto smo imali 2 mrtva i 5 ranjenih drugova. Među ranjenim drugovima bili su rukovodioci i to: komesar bataljona drug Pavunc te operativni bataljona drug Sinik. Izgubljene su dvije mauzer puške te jedan pištolj. Utrošeno 100 komada municije. Neprijatelj je imao 4 mrtva i nekoliko ranjenih. Sama akcija bila je dobro pripravljena. Odluke i zapovjesti izdate su pravilno, ali uspjeha nije bilo zato, pošto je neprijatelj bio solidno ukopan, osim toga koristio je crkvu kao bunker, a pošto nije bilo teškog oružja, to se neprijatelj nije mogao istjerati iz zaklona. Ovaj naš neuspjeh može poučiti tome, da se u buduće ne napada utvrđeno uporište bez teškog oružja, jer time se samo nepotrebno gubi ljudstvo i materijal, a ujedno pada moral naših boraca.

28. V. III bataljon naše brigade rokirao je u Tuhelj, gdje je održan miting. Ostali bataljoni ostali su na istim položajima. Neprijatelj je toga dana ispalio nekoliko granata iz topa prema našim položajima, no bez ikakovih uspjeha. Tokom dana održavani su vojnički i politički časovi.

29. V. brigada se nalazila na istim položajima. Kroz čitav dan neprijatelj se nije nigdje pojavljivao, pa se je nesmetano radilo na vojnom i političkom polju. Ostatak vremena upotrijebljen je za odmor i zabavu.

30. V. brigada se nalazila na istim položajima kao i dan prije. Neprijatelj se nije pojavljivao, pa se je moglo nesmetano raditi vojnički i politički, a osim toga vojska se toga dana šurila.

31. V. i 1. VI. brigada je ostala na istim položajima. Neprijatelj se nije pojavljivao, prekapale su se ceste, a radilo se je

vojnički i politički. Ostatak vremena upotrijebljen je na čišćenje i šurenje.

2. VI. brigada je izvršila pokret i to: II bataljon je krenuo u Brezje gdje je istog dana održan miting, a jedna četa toga bataljona bila je u akciji preko granice u Njemačkoj[2] gdje je zaplijenjena veća količina kože i đonova. — III bataljon krenuo je na sektor Klanjec—Zaprešić, te se smjestio u Strmcu. Postavilo se je odmah potrebno osiguranje, a jedna četa postavila je zasjedu na cesti Klanjec—Dubravica. U 10 sati krenulo je oko 30 ustaša cestom na kolima, ali su skrenuli od zasjede, te su uspjeli pobjeći kada su naši krenuli prema njima. Poslije podne u 4 sata nastupila je prema položajima ovog bataljona jedna satnija ustaša u dvije kolone, jedna od pravca Kraljevca, a jedna od Dubravice. Neprijatelj je odlučnim i brzim naletom naših boraca natjeran u paničan bijeg.[3] Neprijateljski gubici su slijedeći: 25 mrtvih, oko 15 ranjenih. Zarobljeno je 14 mina za laki bacač, 7 šaržera punih municije za „Brno" puškomitraljez, 7 karabina, 40 mauzer metaka te odijela i cipela. Vlastiti gubici su slijedeći: 1 mrtav i 4 ranjena. Među ranjenima nalazi se i komandant bataljona drug poručnik Čolak Ljuban. Tokom noći od 2. na 3. VI. izvršena je akcija na kasarnu časne radne službe u mjestu Laduč (sektor Savski Marof). Sam prepad izvršen je tačno u 24.00 sata pod rukovodstvom načelnika brigade, te je u cijelosti uspio. Domoradnici su se predali svi bez ikakvog otpora. Zarobljeno je 27 domoradnika, 1 šmajser, 1 pištolj, 6 mauzer pušaka, 70 komada šmajser municije, 120 komada mauzer municije, 40 odijela, 49 gunjeva, 23 plahte, 1 pokretna ljekarna, 1 nosila, te raznog drugog materijala. Vlastitih gubitaka nije bilo ni u ljudstvu ni u materijalu.

3. VI. I Udarni bataljon nalazio se u Vel. Horvatskoj. Postavljao je zasjede neprijatelju, prekopavao ceste i pravio barikade.

II bataljon smjestio se u selo Kumrovec, gdje je održan miting. Kroz čitav dan neprijatelj na ovom sektoru nije se pojavljivao, te se je moglo raditi vojnički i politički.

III bataljon je i dalje ostao u Strmcu, gdje se vojska odmarala.

---

[2] Odnosi se na teritoriju Slovenije koja je bila pod njemačkom okupacijom. Granica između Njemačke i Pavelićeve NDH poklapala se sa granicom između bivše banovine savske i banovine dravske, a protezala se od Dobave rijekom Sutlom — istočnim padinama Maceljske gore — zapadno od Cvetlina, trig. 362, na rijeku Dravu, između sela Bukovci — Ormož, rijekom Dravom južno od sela Središće na sjever do rijeke Mure i dalje Murom do tromeđe Jugoslavija — Austrija — Mađarska.

[3] Vidi dok. br. 6/1—22, k. 58, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

4. VI. Udarni bataljon nalazio se na istom položaju. Neprijatelj se nije pojavljivao na tom sektoru, te se je kroz čitav dan moglo raditi vojnički i politički.

II bataljon nalazio se u zagorskim selima, gdje je održao miting. Kroz dan radilo se vojnički i politički.

III bataljon izvršio je pokret u selo Pluska sa dvije čete, dok je jedna četa otišla u selo Marija Gorica gdje je održan miting. Ovdje se može napomenuti da je miting održan pred velikim brojem naroda, koji tada po prvi puta vidi našu vojsku. Narod je bio oduševljen te je još dugo ostao razgovarati s našim vojnicima.

5. VI. Udarni bataljon ostao je u Vel. Horvatskoj, a jedna četa je krenula na sektor Vel. Trgovišće da likvidira neprijateljsko uporište Gredice. Ta se četa smjestila u selu Prosenik. Dolazak čete bio je javljen neprijatelju te je isti počeo iz Zaboka po položajima tući sa topom. U 11,00 sati nastupala je neprijateljska pješadija prema položajima te čete, ali se ista povukla u selo Jalšje. Oko 15,00 sati naišao je cestom od Krap. Toplica kamion pun vojnika pa je na istog otvorena vatra iz našeg automatskog oružja. Kasnije je stiglo pojačanje, ali se četa vještim manevrom uspjela prebaciti na nove položaje u selo Ravnice i tako izbjegla opkoljavanje neprijatelja. Neprijateljski gubitci bili su 20 mrtvih, nekoliko ranjenih. Zarobljena je jedna puška mauzer i 70 komada metaka, a utrošeno je 300 metaka. Vlastitih gubitaka nije bilo.

II bataljon rokirao je u selo Loka, gdje je sa jednom četom postavio zasjedu na cesti Podčetrtek, Sodna Vas. Zarobljena su dva neprijateljska vojnika sa potpunom ratnom spremom i jedan bicikl, dok je jedan kamion spaljen. Potučeno je 8 neprijateljskih vojnika, dok ih je 9 ranjeno. Vlastitih gubitaka nije bilo.

III bataljon rokirao je u selo Mrzlo Polje, gdje se je vojska kroz čitav dan odmarala, a navečer u 23,00 sata izvršio je pokret u Vel. Horvatsku.

6. VI. Neprijatelj je u 6 sati ujutro napao na položaje I Udarnog bataljona[4]. Cestom od Tuhelja krenula je neprijateljska motorizacija i to 9 tenkova te 6 kamiona koji su u Tuhlju iskrcali pješadiju. I bataljon prihvatio je borbu na kotama iznad Tuhlja, ali se uslijed daleko jačeg neprijatelja morao povući prema Desiniću. III bataljon zauzeo je položaje iznad sela Vel. Horvatska te kod škole gdje je bio postavljen protitenkovski mitraljez. Neprijatelj je obasuo naše položaje sa jakom mitraljeskom vatrom iz tenkova, a u isto vrijeme tukao je naš položaj

[4] U napadu su učestvovale njemačke i ustaško-domobranske snage. Njihova je namjera bila: uništiti jedinice Desetog korpusa NOVJ koje djelstvuju na području Vinagore. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 6/1–22, k. 58).

iz topa tražeći naša mitraljeska gnjezda. Položaji su držani do 8 sati ujutro, kada su se sve naše snage morale povući u pravcu Desinića. Budući se već u samom Desiniću nalazili Njemci, koji su u više kolona došli iz Slovenije, to smo morali promjeniti pravac povlačenja i vješto manevrirati, da nas neprijatelj ne bi otkrio, te smo tako ostali navečer do 21,00 sat u šumi iznad sela Sopot. Sa tog položaja izvršili smo pokret u Gornju Plemenščinu. Putem u Gornju Plemenščinu patrola koja je krenula u Pregradu sa ob. oficirom Brigade drugom Katalenić Valentom ubila je dva ustaša... Neprijateljski gubici bili su: onesposobljena dva tenka, potučeno 14 neprijateljskih vojnika a oko 20 ranjeno, zarobljene su 2 mauzer puške. Vlastitih gubitaka nije bilo ni u ljudstvu ni u materijalu, tek se 11 boraca izgubilo, koji se pomalo vraćaju u sastav svojih jedinica. U ovoj borbi istakli su se osobito: st. vodnik drug Pučić Marko, vodnik Ažić Drago te komandant bataljona drug potporučnik Krkač Stjepan. Iste treba pohvaliti...

Naši rukovodioci pokazali su dosta odlučnosti u kritičnim časovima te tako uspjeli spasiti oružje i same borce koji su mogli pasti u ropstvo. Borci su također pokazali odlučnosti i volje za uništavanje neprijatelja. To se vidi iz toga, što nije nitko zarobljen.

II bataljon se je za vrijeme same borbe nalazio na položajima u Desinić Gori. Neprijatelj na tom sektoru nastupao je sa nekoliko pravaca, ali nije naišao na naše snage, pa tako II bataljon nije vodio tokom čitavog dana nikakove borbe. Snaga neprijatelja u ovoj ofanzivi bila je oko 2.000 neprijateljskih vojnika i to ustaša, te oko 800 Njemaca. Tokom same borbe nije bilo jedinstvenog rukovodstva, pošto je neprijatelj iznenada napao, pa su se naše snage brzo pocjepale, a kako je cestom krstarila motorizacija, to su naše snage ostale rascjepljene.

7. VI. I i III bataljon smjestili su se u selu Plemenščina, dok je II bataljon ostao u Desiniću. Neprijatelj se na tom sektoru nije pojavljivao, pa se je vojska mogla odmarati.

8. VI. I i III bataljon nalazili su se na istim položajima, dok je II bataljon došao u sastav brigade i smjestio se je u zaselcima iza same Pregrade. Neprijatelj se tokom dana nije pojavljivao, te se je vojska mogla odmarati, a jedinice sređivati. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V.d. politkomesara: Komandant-kapetan:

BR. 33

IZVJEŠTAJ ŠTABA ARTILJERIJE DVADESET ŠESTE DIVIZIJE OD 9. JUNA 1944. ŠTABU DIVIZIJE O RADU ARTILJERIJE PRILIKOM DESANTA NA ŠOLTU I BRAČ[1]

ŠTAB
ARTILJERIJE 26 DIVIZIJE
K br. 143.—
9 juna 1944

ŠTABU 26 DIVIZIJE NOVJ

Položaj

MJESEČNI PREGLED OPERACIJA I AKCIJA ARTILJERIJE 26 DIVIZIJE

A) *Akcije na otoku Šolti 10 maja 1944 g.*

U ovoj akciji uzela je učešća 2. baterija I brdskog diviziona sa 4 amer. haubice 75 m/m M 1, pojačana sa p. k. topom 47 m/m 32. Kao protuavionska zaštita ovoj bateriji bila su 2 p. a. mitraljeza 20 m/m i 2 „Fiat" mitraljeza 8 m/m.

Prevoz ljudstva artiljerije, oruđa i municije od Visa do Šolte i obratno izvršen je našim motornim brodovima i savezničkim invazionim brodovima. Ovo prevažanje izvršeno je na vrijeme i u redu.

Pošto se je baterija iskrcala na Šolti i zauzela položaj, otvorila je vatru ranije od predviđenog vremena (u 6.00 sati), na traženje načelnika Divizije[3], na neprijateljske brodove u luci Rogač.

U toku dana gađano je na razne ciljeve, i to: na kotu 197, kotu 103, kuću na koti 103, kuću i bunkere na koti 22, sa dobrim rezultatima.

U gađanju na ove ciljeve utrošeno je 580 metaka. Ovaj utrošak municije bio je veći od predviđenog, jer se je odstupilo od predviđenog plana vatre i što se je gađalo na nepredviđene ciljeve.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 10—1/17, k. 1100—I.

[2] Opširnije o desantu na Šoltu vidi tom V, knj. 27, dok. br. 22, 60, 62, 182 i 183.

[3] Načelnik štaba Dvadeset šeste divizije bio je tada Ante Biočić Toni.

U 22.00 sata počelo je ukrcavanje na brodove radi povratka.

U ovoj akciji artiljerija nije imala nikakvih gubitaka.

B) *Akcija na otoku Braču*[4] *2, 3 i 4 juna 1944 g.*

U ovoj akciji uzela je učešća 3. baterija I brdskog diviziona sa 4 amer. haubice 75 m/m M 1, pojačana sa borcima 2. baterije istog diviziona, te sa p. k. topom 47 m/m/32. Kao protivavionska odbrana baterije bila su 2 p. a. mitraljeza 20 m/m.

Prevoz ljudstva artiljerije, oruđa i municije od Visa do Brača izvršen je našim motornim brodom i savezničkim invazionim brodovima, tamo i obratno. Ovo prevažanje izvršeno je na vrijeme.[5]

2 juna. Pošto se baterija iskrcala i zauzela položaj, otvorila je vatru u 4.45 sati na kotu 542. Ovog dana gađalo se je na tri cilja: na kotu 542, kotu 622 i na kotu 680 i utrošeno je 990 metaka. Kod ovog gađanja pukao je haubici br. 3 gornji obmotač, radi čega se je produžilo gađanjem sa tri haubice dok nije došla haubica sa Visa.

3 juna gađalo se je 5 raznih ciljeva: na šumicu (podaci po karti 099175), kotu 542, kotu 622, kotu 648 i kotu 778. P. k. top gađao je kotu 542 sa 30 metara. Istog dana bila je od neprijateljske minobacačke vatre oštećena radio-stanica i lakše ranjena 2 signalista, ali tako da im nije bila potrebna ljekarska pomoć, te su nastavili svoj rad.

Ovog dana utrošeno je 675 metaka 75 m/m i 30 metaka 47 m/m.

4 juna gađana su 4 razna cilja: kota 622, kota 648, kota 542 i šumica (podaci po karti 099175). Osim toga gađao je p. k. top 47 m/m/32 bunkere na koti 622 sa 90 metaka.

Ovog dana utrošeno je 923 metka 75 m/m i 90 metaka 47 m/m.

U 17.00 sati počelo je ukrcavanje na brodove radi povratka.

U ovoj akciji utrošeno je u sve 2588 metaka 75 m/m i 120 metaka za p. k. top 47 m/m.

Rezultati gađanja artiljerije u obje gore navedene akcije bili su dobri. Veza je također dobro funkcionirala. Drugovi artiljerci pokazali su punu volju i požrtvovanost. Bili su tačni i sa-

[4] Vidi dok. br. 23, 24, 25 i 31.

[5] Vidi izvještaj Treće baterije u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 15–1/17, k. 1100–I.

vjesni u radu. Naročito su se istakli u brzom postavljanju topova na položaje, te u disciplini i pribranosti prilikom napada neprijateljskih aviona.

S. F. – S. N.

Politkomesar:
M.[6] Vuković

(M.P.)

Komandant, pukovnik:
Levičnik[7]

BR. 34

ZAPOVIJEST ŠTABA DESETOG KORPUSA NOVJ OD 10. JUNA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKE POSADE U VELIKOM GRĐEVCU I SEVERINU[1]

ŠTAB
X KORPUSA „ZAGREBAČKOG"
NOV i POJ
Op. broj 317
Dne 10. VI. 44.

ZAPOVJEST

(Sekcije Bjelovar – Čazma 1:100.000)

Podaci o neprijatelju.

Veliki Zdenci 130 vojnika I boj. IV gor. zdr.[2]

Hercegovac 480 vojnika I gor. zdr. i I posad. zdr. Navodno stiglo je jučer pojačanje od 200 neprijatelj. vojnika.
Naoružanje te posade: 2 topa 47 mm, 3 teš. bacača, 4 teška mitralj. 26 pušk. mitralj.

Garešnica 641 vojnik, pripadnici I gor. zdr.
Naoružanje: 2 topa 75 mm, 2 teška bacača, 4 teška mitralj., 32 puškomitralj.

---

[6] Mirko
[7] Karel

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 30–7/1, k. 1123.

[2] Veliki Grđevac su tada branili dijelovi Prvog gorskog zdruga (vidi bojnu relaciju Prvog zbornog područja u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 6–1, k. 58).

Kutina	1600 vojnika pripadnika I gor. zdr. Naoružanje: nekoliko topova, 2 teška bacača, 10 teš. mitralj., 43 puškomitralj.
Vojni Križ	oko 900 neprijateljskih vojnika pripadnika I gors. zdr.
Ivanić Grad	oko 800 neprijatelj. vojnika pripadnika II boj. I gor. zdr., zatim milicije i Nijemaca, koji se svi ubrajaju u brojno stanje tog garnizona.
Rovišće	130 ustaša 37. ustaške bojne.
Bjelovar	oko 4200 neprijatelj. vojnika. Od 37. ustaške bojne koja se nalazi u Bjelovaru nalazi se 50 ustaša u Vel. Korenovu a oko 50 u Gudovcu.
Narta	oko 500 neprijatelj. vojnika.
Vel. Trojstvo	oko 150 feldžandara.
Grubišno Polje	1 sat. II boj. IV gor. zdr.
V. Pisanica	320 gestapovaca, 50 ustaša, 160 domobrana. Naoružanje: 2 teš. bacača, 3 laka bacača, 4 teš. mitraljeza, 19 puš. mitraljeza, 30 šmajsera, ostalo puške.
Vel. Grđevac	200 neprijat. vojnika 2. sat. pomoćne bojne or. škole Bjelovar, 70 domobrana želj. bojne iz Bjelovara, 50 milicije. Navodno da je u to uporište stiglo oko 100 nepr. voj. kao pojačanje.

Jedinice našeg Korpusa i jedinice XXVIII Divizije imaju zadatak da likvidiraju neprijateljsko uporište Vel. Grđevac i Severin[3], u koliko se tamo nalazi neprijatelj.

Radi izvršenja tih zadataka

NAREĐUJEMO:

XXVIII Divizija

XXVIII Divizija pojačana sa Bilogorskim p. odredom izvršit će sa jednom brigadom likvidaciju neprijateljskog uporišta Vel. Grđevac, a sa osta-

[3] Napad na Veliki Grđevac počeo je 13/14. juna. Poslije osmočasovne borbe neprijatelj je savladan. Pod pritiskom naših jedinica neprijateljske posade iz Velike Pisanice i Severina povukle su se u Bjelovar. (Opširnije o tome vidi dok. br. 43, 62, 66, 70, 129, 130, 132 i 133).

lim snagama izvršit će osiguranje prema Vel. Pisanici, Daruvaru i Grubišnom Polju.[4]
Zadatak tih osiguranja jest uništiti neprijatelja koji bi htio prodrijeti u pravcu Vel. Grđevca.

XXXII Divizija

Likvidirat će neprijatelja u Severinu u koliko se tamo nalazi.
Uništit će željez. prugu između Bulinca i Kokinca i mostove na cesti kod Prespe, Patkovca i kod ograde k. 120.
Postavit će zasjedu prema Bjelovaru i sa jednom četom fingirat će napad na Vel. Pisanicu za vrijeme napada na Vel. Grđevac.
Zadatak je zasjede da uništi neprijatelja koji bi htio prodrijeti u pravcu Vel. Grđevca.[5]

XXXIII Divizija

Sa jednom brigadom pojačanom sa Srpskim bataljonom izvršit će osiguranje prema Hercegovcu i Garešnici prilikom napada na Vel. Grđevac.
Zadatak osiguranja jest uništiti neprijatelja koji bi htio prodrijeti u pravcu Vel. Grđevca.
Druga brigada ostat će u prostoru oko s. Dereze.[6]

Evakuacija ranjenika. XXVIII Divizija vršit će evakuaciju za Slavoniju, XXXII Divizija za Bilogoru a XXXIII Divizija za Moslavinu. Svaka divizija odredit će svoje sanitetsko previjalište. Šef sanitetskog odsjeka razradit će detaljno plan za evakuaciju ranjenika.[7]

Evakuacija zarobljenika i plijena vršit će se u pravcu s. Šamarice. Sve potrebno za organizaciju evakuacije zarobljenika i plijena odredit će načelnik intendanture[8] Korpusa u sporazumu sa pomoćnikom načelnika Korpusa i šef obavještajnog odsjeka.[9]

Veze: Sve jedinice održavat će vezu sa Štabom Korpusa putem radio-stanice. Šef odsjeka za vezu razradit će detaljno plan za ovu akciju.[10]

---

[4] Vidi zapovijest Štaba Dvadeset osme divizije (dok. br. 43).
[5] Vidi zapovijest Štaba Trideset druge divizije u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 3—1/1, k. 1191.
[6] Vidi dok. br. 83—13/4, k. 551 A, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.
[7] Vidi dok. br. 30—5/1, k. 1123, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.
[8] Željko Gumhalter
[9] Josip Brnčić
[10] Vidi dok. br. 30—10/1, k. 1123, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

Početak napada. Početak napada bit će dana 13. VI. 44. u 24 sata. Sve zasjede treba da budu na osiguranju dne 13. VI. 44. do 23.30 sati.

Mjesta Štabova. Štab Korpusa nalazit će se u M. Trnovitici,
Štab XXVIII Divizije u V. Jasenovači,
Štab XXXII Divizije u Severinu i
Štab XXXIII Divizije u Ladislavu.

Ishrana. Ishrana jedinica vršit će se iz mjesnih sredstava sa terena.

Znaci raspoznavanja za noć: Crvena—Armija
za dan: tri puta desnom rukom pušku u vodoravnom položaju izbaciti u stranu, tri puta lijevu ruku izbaciti u vis.

Svi štabovi divizija dostavit će svoje zapovijesti za ovu akciju na uvid ovom Štabu do 12. VI. 44. do 12 sati neizostavno. Sve jedinice ostat će na položajima do naređenja za rokiranje u nove baze.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Ivan A. Šibl

(M.P.)

Komandant general-major,
Vlado Matetić

Dostavljeno:
Glavnom štabu NOV i POH [na uvid],
Štabu XXVIII, XXXII i XXXIII Divizije.

BR. 35

IZVJEŠTAJ ŠTABA JEDANAESTOG KORPUSA IZ PRVE POLOVINE JUNA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NEKIM BORBAMA I RADU OD 2. APRILA DO 31. MAJA[1]

ŠTAB
XI KORPUSA N.O.V.
– JUGOSLAVIJE –
Op. br. 118 1944.

Dostavlja operativni izvještaj o manjim akcijama jedinica ovog korpusa, izvedenim u vremenu od 2. aprila do 21.[2] maja 1944. god.

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. I P.O. HRVATSKE

Dostavlja se operativni izvještaj o izvedenim manjim akcijama od strane jedinica ovog korpusa u vremenu od 2. aprila do 21. maja ove godine:

2. aprila 1944. god.:

Dne 2. aprila 1944. godine udarna četa Goranskog područja sprovodila je transport hrane iz Karlovačkog područja preko Lukov Dola. Kod Zdihova ustaše su postavili zasjedu, ali ista bila od strane udarne čete primjećena prije nego što su ustaše preduzeli napad. Četa se je brzo razvila za borbu i napala ustašku zasjedu, te je istu raspršila.

Neprijatelj je imao 3 mrtva i 5 ranjenih.

Na našoj strani nije bilo gubitaka.

4. aprila 1944. god.:

U toku noći i dana 4. aprila jedna četa 2. Pulskog partizanskog odreda na cesti Kanfanar—Žminj i Žminj—Pazin prerezala 346 telefonsko-telegrafskih stubova, a da pri tome nije imala gubitaka.

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 50/1–3, k. 569.

[2] Vjerovatno omaška. Treba: 31. maja.

Istog dana jedna druga četa istog partizanskog odreda postavila je zasjedu na cesti između Rovinja i Bale. Oko 8 sati cestom je naišla jedna neprijateljska patrola jačine 12 vojnika, sastavljena od fašista. Patrola se je kretala neoprezno. Zasjeda je otvorila vatru na neprijatelja, koji se je razbježao, ostavivši na licu mjesta mrtve i ranjene.

Gubici neprijatelja: 5 mrtvih i 2 ranjena.

Vlastitih gubitaka četa nije imala.

Istog dana jedna desetina iz sastava istog odreda spustila se je oko 10 sati k moru kod Vrsara. Primjetila je dvije neprijateljske lađe, koje su plovile prema jugu. Patrola je otvorila vatru na te lađe i ubila na jednoj od njih jednog Njemca.

Vlastitih gubitaka nije imala.

7. aprila 1944. god.:

Pred jutro jedna četa 1. Partizanskog odreda „Učka" postavila je zasjedu na cesti između Portole[3] i Livada. U 8 sati naišao je jedan kamion, koga je zasjeda zaustavila. Isti je išao po drva za neprijateljski garnizon i u njemu se je nalazio šofer i jedan civil.

Kamion zasjeda je spalila, a posadu je zarobila.

Istog dana jedna neprijateljska kolona jačine 30 Njemaca i fašista došla je do sela Frankovići i Prenci sa namjerom da vrši po ovim selima pljačku. Jedan bataljon 2. Pulskog partizanskog odreda, koji se je nalazio u blizini ovih sela, opazio je neprijatelja i posjeo položaje oko sela u cilju sprečavanja neprijatelju pljačke.

Kada se je neprijatelj približio selu, bataljon je otvorio vatru i u borbi, koja je vođena oko 3 sata, uspio je neprijatelja sa gubitcima odbaciti od sela. Pretrpivši gubitke neprijatelj se zatim povukao u svoje baze.

Gubitci neprijatelja: 10 mrtvih i 6 ranjenih.

Gubitci bataljona: jedan ranjen.

Istog dana jedna desetina istog odreda nalazila se je u zasjedi na cesti Trst—Pula kod mjesta Golaš. Oko 10 sati naišla su iz pravca Trsta 2 kamiona sa neprijateljskim vojnicima, a odmah zatim sa pravca Pule 4 kamiona, također sa neprijateljskim vojnicima.

Desetina je otvorila vatru na prva dva kamiona, ali su isti prošli bez zadržavanja pored desetine i zaustavili su se tek iza mjesta zasjede na 1 kilometar. Neprijatelj je sišao iz kamiona i u streljačkom stroju počeo je zaobilaziti desetinu. 4 kamiona, koji su dolazili sa pravca Pule, zaustavili su se pred zasjedom,

[3] Oprtalj

iz njih su također izašli neprijateljski vojnici sa namjerom da zaobiđu desetinu i opkole je. Desetina pripucala na neprijatelja i pošto je neprijatelj bio nadmoćniji, povukla se je.

Gubitci neprijatelja: 5 mrtvih i nekoliko ranjenih.

Desetina gubitaka nije imala.

Istog dana jedna četa 2. Pulskog partizanskog odreda postavila je minu na cesti Pula—Rijeka kod mjesta Barbana.

Oko podne naišla su dva kamiona sa neprijateljskim vojnicima i jedna blinda. Ispred mine jedan kamion se je pokvario. Neprijatelj se je pretovario u drugi ispravni kamion i produžio pokret. Kada je naišao na minu, ista je zapaljena od strane čete, koja se je nalazila u zasjedi. Od eksplozije mine uništen je kamion zajedno sa neprijateljskim vojnicima. Blinda, koja je prišla mjestu na kome je uništen kamion, otvorila vatru na našu zasjedu, koja je prihvatila borbu. Ali uto iz Pule pošla su 3 kamiona sa neprijateljskom vojskom u pomoć ovim prvim. Kada je četa primjetila dolazak jakog pojačanja, povukla se je u svoju bazu.

U toku ove borbe neprijatelj je imao: 47 mrtvih u kamionu i 5 mrtvih u autoblindi. Broj ranjenih nije poznat.

Gubitci čete: dva nestala druga za vrijeme povlačenja čete u svoju bazu.

8. aprila 1944. god.:

Jedna patrola od 2 vojnika 2. Pulskog partizanskog odreda 8. aprila ove godine došla je u selo Bale kod Barbariga radi izviđanja. U selu se je nalazio jedan njemački oficir sa jednim vojnikom, koji su popisivali hranu kod naroda. Kada je naša patrola saznala za prisustvo neprijateljskog vojnika i oficira u selu, pošla je da ih potraži, te je našla u jednoj kući. Vođa patrole desetar Tofeti Aleksandar ušao je sa pratiocem u kuću i opazio oficira, kako sjedi za stolom i piše. Uperenom puškom pozvao je oficira na predaju, ali je oficir pograbio pušku. Desetar onda opalio i ubio na mjestu neprijateljskog oficira, a njegov pratilac ubio neprijateljskog vojnika.

Gubitci neprijatelja: 2 mrtva.

Naših gubitaka nije bilo.

9. aprila 1944. god.:

Na cesti kod Mošćeničke Drage ubijen je jedan italijanski finans, koji se nije htio predati jednom partizanu, koji je toga finansa na cesti susreo.

Zapljenjen jedan šmajser i sprema.

13. aprila 1944. god.:

Minerska grupa 1. Partizanskog odreda „Učka" postavila je na pruzi između Boruta i Lupoglava minu. U toku dana na minu naišao vlak, sastavljen od dvije lokomotive i 6 vagona. Eksplozijom mine vlak je dignut u zrak, razrušena je pruga i promet bio obustavljen 8 dana.

15. aprila 1944. god.:

Ujutru neprijateljska kolona jačine 150 vojnika upala je u selo Brest i Dane sa namjerom da pljačka.

3. bataljon 1. Partizanskog odreda „Učka", koji se je nalazio u blizini pomenutih sela, izvršio je napad na neprijatelja u pomenutim selima i poslije kratke, ali oštre borbe uspio je da neprijatelja protjera, koji se je u neredu povukao u svoju bazu, ostavivši u selu opljačkanu hranu i dva ranca municije.

Gubitci neprijatelja: 7 mrtvih, 6 teže i 13 lakše ranjenih.

Zapljenjeno: dva ranca sa municijom.

Bataljon gubitaka nije imao.

2. aprila 44. god. oko 11h Udarna grupa k-de mjesta Perušić postavila je zasjedu na cesti između Janča i Krša te je u zasjedi sačekala jednu ustašku satniju, koja se je vraćala sa pljačke iz sela Krša, Kosinjske općine, sa žitom i stočnom hranom.

Kada je satnija prišla zasjedi na 200 metara, zasjeda je na satniju otvorila vatru. Iznenađeni neprijatelj se je brzo raspršio i povukao se je na obližnje čuke, gdje se je sredio, i osjetivši da ga je napala svega mala grupica, preduzeo je napad na udarnu grupu, koja se je poslije kratke borbe povukla u svoju bazu. Borba je trajala svega oko pola sata.

Neprijateljski gubitci: 8 mrtvih i više ranjenih.

Zapljenjeno: 1200 puščanih metaka,
2 kola sijena, 2 vreće žita,
1 par volova i 1 par konja.

Konje grupa je vratila vlasniku, a meso od volova podjelila izbjeglicama, žito je također podjeljeno izbjeglicama.

Grupa gubitaka nije imala.

28. aprila 1944. god.:

Dne 28. aprila t.g. bataljon „Plavi Jadran" do zore posjeo je položaje iznad Barić Drage i Tamničke u slijedećem rasporedu: jedna četa posjela je položaje iznad Barić Drage: trig. 325 (Pogledalo) — Trošelji — k. 873 (Kuruzit), a sa jednom četom položaje iznad Tamničke: k. 120 — k. 444 (Obljak) — k. 400 — Brestovac sa zadatkom kontrole obale na tome sektoru i sprečavanja prodora neprijatelju prema istoku.

U 7 sati jedna neprijateljska kolona jačine oko 100 vojnika napala je položaje bataljona sa pravca Karlobaga. Bataljon je prihvatio borbu, u toku koje neprijatelju je pošlo za rukom da zauzme k. 260 iznad Šarića i k. 681 iznad Marasa. Do 19 sati bataljon je uspio protivnapadom, potpomognut mitraljeskim odjeljenjem, da zauzme k. 681 nazad, a uskoro neprijatelj je napustio i k. 260, te se je povukao u svoje baze.

Istog dana jedan neprijateljski kamion oko 14 sati naišao je na minu, koju je postavio bataljon kod Barić Drage, te je istom minom dignut u zrak, potpuno uništen, a njemački vojnici koji su se u njemu nalazili bili su pobijeni ili ranjeni. Broj gubitaka nije se mogao ustanoviti, jer je neprijatelj to mjesto bio blokirao i nije dozvolio nikome pristup, dok nije pokupio mrtve i ranjene.

U toku dana bataljon nije imao gubitaka.

29. aprila 1944. god.:

U 4 sata ujutro neprijatelj je ponovo pokušao da napadne položaje bataljona, ali je bio odbijen, te se je povratio u svoje baze. Međutim kroz jedan sat neprijatelj je ponovno otpočeo sa napadom od pravca Obrovca jednom kolonom jakom 250 četnika, 40 Njemaca, pojačanom sa jednim tenkom i dva oklopna automobila, vjerojatno sa težnjom da se spoji sa kolonom koja je prethodnog dana vršila napad od pravca Karlobaga. Bataljon „Plavi Jadran", potpomognut Zadarskim odredom, koji je imao jedan svoj bataljon u zasjedi kod Modrica, sačekao neprijatelja i nije mu dozvolio da se probije u pravcu Karlobaga. Oko 20 sati cjeli Zadarski odred, u zajednici sa bataljonom „Plavi Jadran", izvršio je juriš na neprijatelja, te ga je protjerao u pravcu Jasenica.

Neprijateljski gubitci u toku 28. i 29. aprila iznašaju:
mrtvih 10 i veći broj ranjenih.
Zapljenjeno: jedan italijanski puškomitraljez,
jedan sanduk sa municijom za puškomitraljez,
dvije rezervne cijevi za puškomitraljez i
jedna puška mauzer sa 100 metaka.
Gubitci bataljona: jedan ranjen.
Utrošeno je: 1800 puščanih metaka i 35 ručnih bombi.
Gubitaka u materijalu kod bataljona nije bilo.

30. aprila 1944. god.:

Oko 14 sati jedan kamion, koji je vozio sljedovanje — hranu neprijateljskoj posadi u Barić Dragi, naišao je na minu, koju je bio postavio bataljon „Plavi Jadran" na cesti iznad Barić Drage, mina je eksplodirala i potpuno uništila kamion.

Neprijateljski gubitci nisu mogli biti ustanovljeni, jer je neprijatelj blokirao mjesto nesreće i nikome nije dozvolio da se približi mjestu, dok nije pokupio mrtve i ranjene, no po lokvama krvi moglo se zaključiti da je imao osjetne gubitke.

1. maja 1944. god.:

Noću 1. maja t.g. između 1 i 2 sata bataljon „Plavi Jadran" izvršio je iznenadni napad na neprijateljsku posadu na položajima iznad Barić Drage, te je uspio da neprijatelja protjera sa položaja i da zauzme Barić Dragu, no zbog svitanja morao se je povući u svoje baze, goneći izvjesno vrijeme neprijatelja pokretom i vatrom prema Lukovom Šugarju, gdje se je neprijatelj zadržao.

Gubitci neprijatelja nisu poznati.

Bataljon gubitaka nije imao.

21. maja 1944. god.:

Prema prikupljenim podacima u Sv. Roku skupila se je četnička banda jačine oko 100 do 200 četnika.

3. brigada XIX divizije je dobila zadatak da izvrši čišćenje Sv. Roka od te bande, koja se je bavila pljačkom.

Noću 21. maja brigada je blokirala Sv. Rok i u zoru pristupila njegovom čišćenju.

Poslije kratke borbe, banda se je razbježala i povukla se iz Sv. Roka u šume.

Neprijatelj je imao slijedeće gubitke:

3 mrtva, 6 ranjenih, 1 zarobljen i 1 oslobođen iz zarobljeništva.

Zapljenjeno: 1500 puščanih metaka, 5 pušaka, 1 pištolj, 20 ručnih bombi, 2 dogleda, 9 šinjela i druge razne sitne opreme.

Brigada gubitaka nije imala.

31. maja 1944. god.:

31. maja t.g. poslije podne jedna oficirska patrola 1. brigade 35. divizije u toku izviđanja privukla se je Vukavi kod Široke Kule, te je opazila na Gradini (trig. 912) neprijateljsku radio-stanicu. Odlučila se je da istu uništi. Privukla se je neopaženo na desetak metara, bacila ručne bombe i otvorila vatru iz šmajsera na grupicu neprijateljskih oficira, koji su se nalazili pored radio-stanice.

Uspjela je da ubije dva neprijateljska oficira i da uništi radio-stanicu, te se je bez gubitaka povukla.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar (M. P.) Komandant pukovnik

BR. 36

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME DIVIZIJE OD 10. JUNA 1944. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O NAPADU NA DIJELOVE PRVE KOZAČKE KONJIČKE DIVIZIJE U KOMAREVU[1]

ŠTAB
VII UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE
Op. Br. 313—44
Dne 10 VI—1944

Operativni izvještaj o napadu ga selo Komarevo.[2]

ŠTABU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Selo Komarevo nalazi se jugo-istočno od Siska i leži na komunikaciji Sisak—Sunja. Selo je gusto naseljeno, u njemu ima 10—15 zidanih kuća iz kojih je neprijatelj davao najjači otpor. Zemljište je pretstavljeno na sekciji Kostajnica 1:100.000.

Od naših jedinica učestvovale su u borbi III. i IV. brigada, Omladinska brigada „Jože Vlahović“[3] i art. divizion.

Neprijateljsku posadu sačinjavali su 4 eskadrona II Ukrajinskog puka. Jačine oko 800 vojnika Čerkeza i Nijemaca. Zapovjednik im je bio Nijemac, nepoznatog imena.

Neprijateljska posada u Komarevu smještena je tu na odmor i trebala je krenuti dalje, a ujedno osiguravala prugu Caprag—Blinjski Kut.

Naša odluka bila je napasti i uništiti neprijatelja u tom selu i time stvoriti bolju mogućnost za vršenje daljnih akcija na pruzi Caprag—Sunja, a sve u vezi sa preduzetom neprijateljskom ofanzivom u Bosni.

Za napad je bila izdana pismena zapovjed koju prilažemo,[4] a iz koje se vidi raspored naših jedinica.

Borba se vodila noću 6/7 VI. 44, a počela je 6. VI. 44 u 23 časa.

Prilikom razvođenja jedinica na polazne položaje za napad, neprijatelj nije osjetio, i jedinicama je uspjelo neopaženo pri-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 8—1/4/I, k. 426.

[2] Opširnije o tom napadu vidi dok. br. 15 i 124 u ovoj knjizi i dok. br. 1—1/8, k. 816, 14—1/8, k. 1296 i 24/2, k. 816 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[3] Vidi dok. br. 27.

[4] Vidi dok. br. 15.

vući se na blisko otstojanje i krenuti u napad. Pošto je jedinicama uspjelo se privući neopaženo na blisko otstojanje, a i ranije je bilo predviđeno da napad otpočne bez artiljerijske pripreme, da bi se postiglo iznenadenje kod neprijatelja.

Jedinice koje su napadale neopaženo su se privukle u neposrednu blizinu rovova kad je na njih otvorena vatra sa strane neprijatelja. Na neprijateljsku vatru otvorena je sa naše strane jaka pješadijska vatra. U isto vrijeme otvorena je vatra iz naših pratećih oruđa i artiljerije. Dva bat. III brigade sa istočne strane od kote 132 jurnuli su napred i upali u istočni dio sela. Treći bat. ove brig. u isto vrijeme upada u prve kuće u D. Komarevu, ali je poslije kraćeg vremena bio odbačen iz sela. IV. brig. u isto vrijeme vrši napad sa svog pravca i u prvom naletu upada u selo. Borba se razvila u selu od kuće do kuće. Neprijatelj pod jakim pritiskom III i IV brig. napušta kuću po kuću i povlači se prema crkvi i zidanim kućama oko crkve. Nakon 45 minuta trajanja borbe Omladinska brig. „Joža Vlahović" upada u selo sa 2 bat. od pravca pruge. Neprijatelj sa ovog pravca nije očekivao napad, jer je počeo 3/4 časa kasnije. Povlačenje neprijatelja s jedne i druge strane sela iskoristila je Omladinska brig. kasnijim upadom u selo oko crkve i nanijela neprijatelju velike gubitke.[5] Neprijateljske snage koje su bile u zidanim kućama oko crkve brzo su se snašle i davale su jak otpor iz tih kuća, tu su naše snage bile zaustavljene. Tada smo ponovo sredili jedinice i u 2 časa otpočeli sa ponovnim napadom na dio sela oko crkve, sa bataljonom iz rezerve pojačali bat. III brig. i jednovremeno otpočeli ponovni napad na D. Komarevo. Borba je vođena do 3 časa, neprijatelj je davao jak otpor i ponovni napad nije uspio. Poslije toga donijeli smo odluku sa slabijim snagama držati neprijatelja u D. Komarevu i zidanim zgradama oko crkve, a sa ostatkom snaga pristupiti evakuaciji plijena. Poslije toga, pošto artiljerijska municija nije bila ispravna za probijanje zidanih zgrada, rezervnih snaga jačih nismo imali, da bi ih ubacili u borbu, i u 4 časa donijeli smo odluku povući snage u baze kako je to u zapovjesti predviđeno. Za zatvaranje pravca prema Petrinji postavljena je II brig. u s. Dejanovići i s. Klinac, a za zatvaranje pravca prema Kostajnici postavljena je I. brig. u s. Mečenčani i s. Borojevići.

Postavljeni zadaci u ovoj borbi postignuti su. Neprijatelju su naneseni veliki gubici u ljudstvu i materijalu, i zbog toga

[5] U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja rečeno je o borbi za Komarevo slijedeće: „Noću 6/7. jake odmetničke snage (5. brigada sa oko 1000 ljudi) napale su s. Komarevo. Kozačke postrojbe iz Komareva morale su se povući. Naši gubitci: 19 mrtvih i 30 ranjenih. 44 konja mrtva, 7 ranjenih, 135 nestalih. Izgubljen 1 teški bacač..." (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 6/1—14, k. 58).

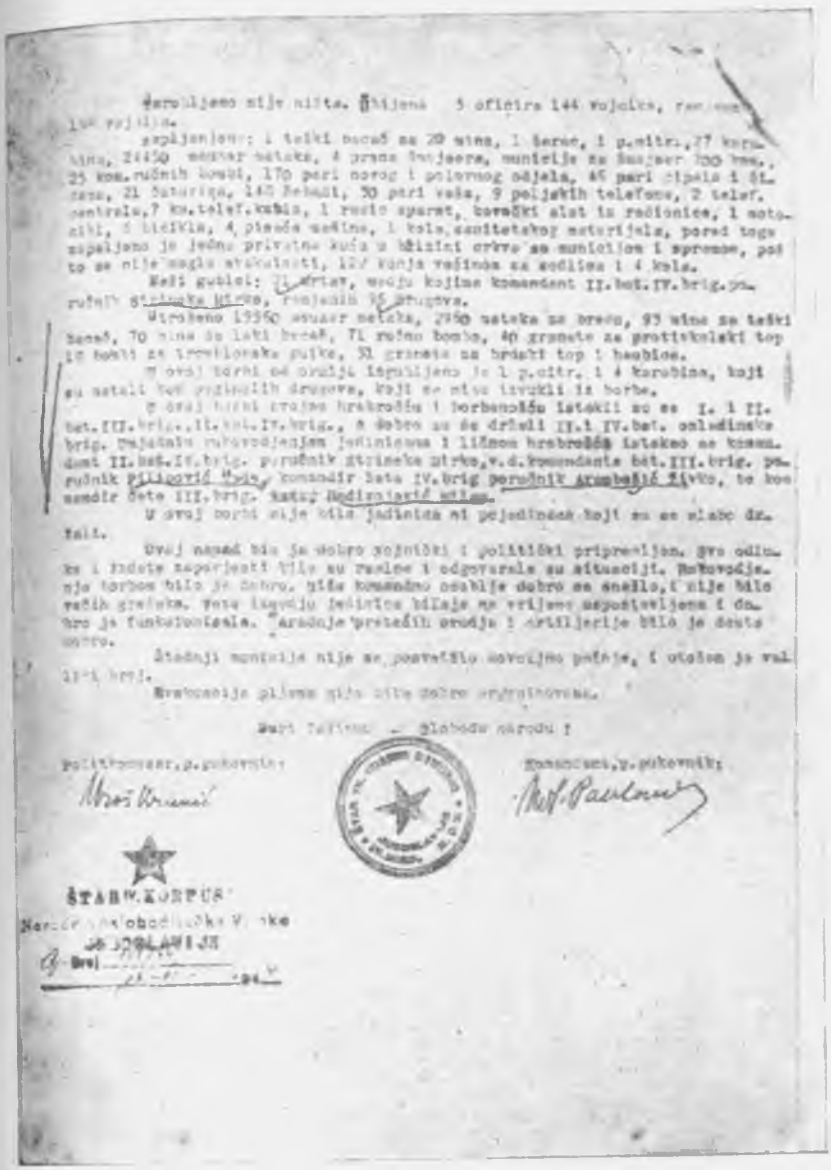

Fotokopija druge stranice dokumenta br. 36

bio je prisiljen idućeg dana napustiti Komarevo i povući se prema Sisku.[6]

Zarobljeno nije ništa. Ubijeno 5 oficira, 144 vojnika, ranjeno 198 vojnika.

Zaplijenjeno: 1 teški bacač sa 20 mina, 1 šarac, 1 p. mitr., 27 karabina, 24450 mauzer metaka, 4 prsna šmajsera, municije za šmajser 200 kom., 25 kom. ručnih bombi, 170 pari novog i polovnog odijela, 46 pari cipela i čizama, 21 čuturica, 148 ćebadi, 30 pari veša, 9 poljskih telefona, 2 telef. centrale, 7 km. telef. kabla. 1 radio aparat, kovački alat iz radionice, 1 motocikl, 6 bicikla, 4 pisaće mašine, 1 kola sanitetskog materijala, pored toga zapaljena je jedna privatna kuća u blizini crkve sa municijom i spremom, pošto se nije moglo evakuisati, 122 konja, većinom sa sedlima, i 4 kola.

Naši gubici: 21 mrtav, među kojima komandant II. bat. IV. brig. poručnik Strineka Mirko, ranjenih 96 drugova.

Utrošeno 15560 mauzer metaka, 2960 metaka za bredu, 93 mine za teški bacač, 70 mina za laki bacač, 71 ručna bomba, 40 granata za protivkolski top, 12 bombi za tromblonske puške, 51 granata za brdski top i haubice.

U ovoj borbi od oružja izgubljeno je 1 p. mitr. i 4 karabina, koji su ostali kod poginulih drugova, koji se nisu izvukli iz borbe.

U ovoj borbi svojom hrabrošću i borbenošću istakli su se I. i II. bat. III. brig., II. bat. IV. brig., a dobro su se držali II. i IV. bat. Omladinske brig. Umješnim rukovođenjem jedinicama i ličnom hrabrošću istakao se komandant II. bat. IV. brig. poručnik Strineka Mirko, v.d. komandanta bat. III. brig. poručnik Pilipović Rade, komandir čete IV. brig. poručnik Arambašić Živko, te komandir čete III. brig. Radivojević Milan.

U ovoj borbi nije bilo jedinica ni pojedinaca koji su se slabo držali.

Ovaj napad bio je dobro vojnički i politički pripremljen. Sve odluke i izdate zapovjesti bile su realne i odgovarale su situaciji. Rukovođenje borbom bilo je dobro. Niže komandno osoblje dobro se snašlo, i nije bilo većih grešaka. Veza između jedinica bila je na vrijeme uspostavljena i dobro je funkcionisala. Saradnja pratećih oruđa i artiljerije bila je dosta dobra.

Štednji municije nije se posvetilo dovoljno pažnje, i utrošen je veliki broj.

Evakuacija plijena nije bila dobro organizovana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, p. pukovnik: **Uroš Krunić** (M.P.) Komandant, p. pukovnik: **Mil. Pavlović**

[6] Vidi dok. br. 124.

BR. 37

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 10. JUNA 1944. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA NA PROSTORIJI KATINOVAC – VRGIN MOST – ĆEMERNICA[1]

ŠTAB VIII. UDAR. DIVIZIJE NOV
JUGOSLAVIJE
O. Br. 33/44.
10 juna 1944. g.

Operativni izvještaj
za operacije oko Katinovca, Ponikvara,
Vrgin Mosta i Čemernice dostavlja se.

ŠTABU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Dana 26/V. 44. g. borba se vodila kod s. Katinovca i s. Ponikvara.[2] S. Katinovac prostire se na grebenu jedne kose idući kod Perne prema Kamenskom Mostu. Kuće koje su bile spaljene bile su većim dijelom zidane, iz kojih je zidova neprijatelj davao otpor. Zemljište predstavlja na sekciji Petrinja 1 : 100.000.

U borbi je učestvovao I bataljon II. Udarne Brigade.

Neprijatelja sačinjava 1 domobranska bojna koja je bila na izobrazbi u Njemačkoj, jačina oko 600 vojnika. Ova bojna prešla je skoro čitavu slobodnu teritoriju Banije.[3] Njen cilj je bio da uznemirava našu pozadinu, da ugrožava naše bolnice i ustanove, u vezi ofanzive na Kordun da skrene pažnju na sebe i da privuče što više naših snaga kako bi naše snage na Kordunu u tome momentu bile oslabile, a naknadno da se spoji sa ostalim dijelovima koji učestvuju u ofanzivi na Kordunu.[4]

Naša odluka bila je da se neprijatelj zaustavi, uništi ili protjera.

Borba s neprijateljem počela oko 6 časova. Kad je I bataljon ove brigade smijenio bataljon VII Divizije sa položaja na istočnim padinama Debele Kose, bataljon je dejstvovao na neprijatelja s bacačima i iz automatskog oruđa. Ovaj bataljon ostao

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 10–1/5, k. 426.

[2] Opširnije o toj borbi vidi dok. br. 19, 47 i 51 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, dok. br. 123, 166 i 202.

[3] i [4] Njemačke, ustaško-domobranske i četničke snage započele su 22. maja 1944. napad na oslobođenu teritoriju Banije a 26. maja i na Kordun. O namjerama neprijatelja i snagama koje je u ovoj operaciji angažovao vidi tom V, knj. 27, dok. br. 123.

je na položaju čitav dan. Napad na neprijatelja nije preduziman već je vršen pritisak. Pri nailasku pojačanja iz Topuskog ovaj bataljon tukao je neprijatelja u Kamenskom Mostu i prema Katinovcu. Istog dana oko 22 i 30 časova neprijatelj je otstupio prema Topuskom. Naš I. Bataljon prema naređenju štaba VII. Divizije smijenio jedinice III. Brigade VII Divizije u Katinovcu sa zadatkom da spreči eventualno nadiranje neprijatelja prema Crnom Potoku i Perni.[5] Na tom položaju bataljon ostaje do 27/V. 44. g. Borbe nije bilo jer neprijatelj nije nailazio.

Postavljeni cilj borbe postignut je djelomično.

Istog dana III i IV bataljon II. U. Brigade bili su na položaju u s. Ponikvari, s. leži zapadno od ceste Topusko—Vranovina. teren je valovit, većinom obrastao drvećem i grmljem.

Neprijatelja sačinjavaju dijelovi I. Sibirskog kozačkog konjičkog puka, koji su iz Petrinje preko Gline prodrli za Čemernicu. Njihov cilj bio je da vrše veće ispade na naš oslobođeni teritorij i vežu naše snage, a u vezi neprijateljske ofanzive na Kordunu i Bosni.

Naša odluka bila je da sprečimo dalje nadiranje neprijatelja od Topuskog prema Petrovoj Gori.

Manjim snagama neprijatelj je nadirao prema Ponikvarima, a u isto vreme ulazi i u Čemernicu, zatim produžuje prema Vrgin Mostu. U vezi toga snage ove Brigade sa jednim dijelom rokirale su se prema Blatuši, a kasnije sa oba bataljona povlače se na liniju Perna—Blatuša, da zatvore taj pravac.

Istog dana u veče dva bataljona kreću za Podgorje i Laćkoviće da sprečavaju eventualni napad neprijatelja sa ceste Vrgin Most — Vojnić u tim pravcima te da tuku istog neprijatelja na toj komunikaciji.

27/ i 28/V. 44. g. borba se vodila kod Vrgin Mosta i cestom prema Crevarskoj strani. Selo Vrgin Most leži na raskrsnici puteva Vojnić—Topusko—Perna, u mjestu ima dosta zidova od popaljenih zgrada koje je neprijatelj koristio za odbranu. Lijevo i desno od ceste prema Crevarskoj strani pruža se ravnica. Pored ceste nalaze se guste živice i grabe koje je neprijatelj upotrebljavao kao zaklon.

U borbi učestvuje čitava II. U. Brigada.

Neprijatelja sačinjava II. Sibirski-Kozački konjički puk, koji je prodro iz Petrinje preko Topuskog do Vrgin Mosta, ovdje zanoćio i imao namjeru da u jutro krene dalje prema Vojniću. Puk je bio sledećeg sastava: 2 diviziona konjice sa ukupno 1050 konjanika, 2 eskadrona biciklista (u jačini 350 biciklista), zatim 8 motor kotača, 3 luksuzna automobila, 4 sanit. automobila i oko 120 kola. Naoružanje oko 15 bacača, 4 brdska topa, 4 protu-

[5] Vidi dok. br. 19.

kolska topa, oko 60 šaraca. U sastavu toga puka bilo je oko 160 ustaša, koji su došli u 4 kamiona (ukupno jačina neprijatelja bila 1700 ljudi).

Naša odluka bila je da se neprijatelj napadne i da mu se nanesu što veći gubitci.

Za napad bilo je izdano kratko usmeno naređenje od strane štaba brigade i to: IV bataljon da napadne od pravca s. Podgorje, začelje kolone koja izlazi iz Vrgin Mosta, III bataljon koji je bio na položaju kod Crevarske strane da se što bliže privuče neprijatelju jer se nalazio na cesti i da mu nanese što veće gubitke. Prateća četa da dejstvuje sa jednim bacačem i protukolskim topom iz s. Podgorje.

Jedinice su se privukle neprimjetno te jakom iznenadnom vatrom iz automatskog oruđa i bacača zbunili smo neprijatelja i djelomično raspršili. Manji dijelovi neprijatelja davali su otpor iz zidina u Vrgin Mostu i uz pomoć artiljerije omogućili ostalim dijelovima neprijatelja da se probije prema Vojniću. U ovoj borbi III bataljon slabo je dejstvovao tako da je njegovo dejstvo slabo djelovalo. Borba je završena u 13 časova.

Uspjeh ove borbe je djelomičan. Da su bataljoni bili energični a naročito III., neprijatelj bi pretrpio veće gubitke.

28/V. 44. borba se vodila također na prostoriji Vratnik—Vrgin Most—Crevarska strana.

U borbi učestvuje čitava brigada sa pridodatim auto-bataljonom IV. Korpusa NOVJ.

Borba se vodila sa istim neprijateljem.

Neprijateljska namjera bila je da se iz Vojnića preko Vrgin Mosta i Gline probije u svoje polazne baze Petrinju. Naše namjere da ga napadnemo i nanesemo mu što veće gubitke. Za napad izdana je kratka pismena zapovijest od štaba II. U. Brigade.

Gore navedene neprijateljske snage naišle su oko 15 časova preko Crevarske strane za Vrgin Most, oko 16 časova čelo kolone bilo je u Vrgin Mostu i tada neprijatelj biva napadnut sa svih strana jakom i iznenadnom vatrom, što je kod neprijatelja izazvalo paniku. Veći dio neprijatelja, t.j. neprijateljske konjice počeo je da bježi preko polja prema s. Pješčanica gdje ga je dočekao naš I bataljon i odbio ga prema Čemernici.[6] Ostali dio neprijatelja, t.j. njegovi dijelovi, kola, kamioni, motor kotači i td. kretali su cestom prema Čemernici pod zaštitom mitraljeske vatre koju je neprijatelj organizovao u Vrgin Mostu. Za čitavo to vreme neprijatelj je tučen iz automatskog oruđa i bacača. Sredivši se, neprijatelj je nekoliko puta napadao naše snage tako da je položaj jedne naše čete kod Vratnika prelazio

[6] Vidi dok. br. 117.

nekoliko puta u naše i neprijateljske ruke, pošto na cesti Čemernica. Vrgin Most nije bilo jačih naših snaga i neprijatelj je uspio da se probije uz gubitke za Čemernicu.

III i IV bataljon ove brigade poduzeli su gonjenje neprijatelja prema Čemernici gdje se je neprijatelj uspio organizovati i stvoriti bolju odbranu.

Postavljeni cilj u ovoj borbi postignut je iako su gubitci neprijatelja mogli biti veći.

29/V. 44. g. neprijatelj je organizovao otpor u Čemernici, koja se proteže bilom na cesti od Vrgin Mosta za Glinu i Topusko. Na raskrižju puteva Topusko—Glina—Vrgin Most neprijatelj se branio iz zidova, dok je duž sela prema Glini koristio strelјačke zaklone solidno iskopane i udešene za odbranu.

U borbi učestvuje čitava brigada sa pridodatim auto-bataljonom IV. Korpusa NOVJ.

Neprijatelja sačinjava ista jedinica.

Naša odluka bila je da likvidira neprijateljsku zaštitnicu, a zatim da ga gonimo prema Glini nanoseći mu gubitke.

Za napad bila je izdana kratka pismena zapovijest od strane štaba II. U. Brigade.

U jutro rano istoga dana brigada zauzima položaj prema Čemernici. U 13 časova sa položaja vrši se napad na neprijatelja, napad vrši II bataljon ove brigade dok ostala dva bataljona vrše pritisak na lijevi i desni neprijateljski bok. Pod zaštitom artiljerijske i bacačke vatre podilazi bataljon (do jurišnog odstojanja). Nakon jake vatre iz automatskog oruđa, bataljon vrši juriš, ali ga neprijatelj odbija protivjurišem. Ponovnim napadom bataljona neprijatelj je bio odbačen na svoje položaje. Nekoliko sati vodi se borba na jurišnom otstojanju, nakon čega bataljon ponovno pokušava napad ali opet biva odbijen uslijed nadmoćnije vatre neprijatelja, a naročito uslijed minobacačke vatre. Oko 20 časova istoga dana vrše sva tri bataljona napad sa svojih pravaca, ali je i ovaj napad bezuspješan. Nakon toga bataljoni se povlače na polazne položaje, a sa neprijateljem se održava kontakt da bi se u momentu otstupanja mogao goniti.

30/V. 44. neprijatelj koji je prodro iz Petrinje preko Gline spaja se sa neprijateljem u Čemernici. Oko 16 časova neprijatelj otstupa neprimjetno, glavne snage neprijatelja izvlače se ranije, a zaštitnica uspjeva da pobjegne na konjima i motorima. Uslijed slabe izviđačke službe nije se mogla doznati prava snaga neprijatelja, tako da ni postavljeni cilj nije izvršen, jer odluka za napad na neprijatelja nije bila pravilna kad se uzme u obzir jačina neprijatelja. Ipak su neprijatelju naneseni srazmjerno dosta veliki gubitci.

U svim ovim borbama zarobljeno je 13 neprijateljskih vojnika.

Ubijeno 146 i ranjeno 150 vojnika.

Zaplijenjeno je 15 konja, 1 mazga, 15 sedala, 2 samara, 8 bicikla, 2 kola, 2 telefona, 1 telefonska centrala, 25 kom. ćebadi, 26 šatorskih krila, 19 šinjela, 14 bluza, 10 hlača, 20 pari čizama, 3 karabina, 2 šmajsera, 1 pištolj, 8 opasača, 6 čuturica, 7 voj. torbica, 10 porcija, 5790 mauzer metaka kao i jedan gumeni čamac.

Naši gubitci 9 mrtvih, među kojima potporučnik Mandić Đuro, i komandir II čete III bataljona Manojlović Milutin, i 65 ranjenih, među kojima poručnik Pavlović Božo i komesar čete Majerić Ivan.

Utrošeno 20.300 metaka za pješadijska oruđa, 32 ručne bombe, 20 tromblonskih bombi, 126 mina za teški bacač, 74 granate za protukolski top.

U ovim borbama naročito se istakla svojom hrabrošću II četa III bataljona, ličnom hrabrošću i dobrim rukovođenjem naročito su se istakli Manojlović Milutin, komandir čete, koji je u jurišu pao, svojim junačkim držanjem p.poručnik Mandić Đuro, koji je u odsudnom momentu uzeo od jednog mitraljesca „šarac" i tukao neprijatelja, dok se četa povukla pred neprijateljskim naletom—jurišem. Još su se istakli Zec Đuro, komesar čete, star. vodnik Komadina Vaso i Duduković Vlado, oba iz III. bat. II. Brig. Zatim p.mitraljezac Momčilović Milan, Gazibara Dragan, vodnik Basara Mile, Ribić Milivoj, desetar Marjanović Branko i komesar čete Majerić Ivan, svi iz II. U. Brigade. Hrabro su pale vršeći svoju dužnost bolničarke Dragica Vojnović i Ljubica Pjevac.

U ovim borbama nije bilo jedinica niti pojedinaca, koji su se istakli ili pak slabo držali.

Kritički osvrt: sve zapovijesti i usmena naređenja bili su odgovarajući i realni. Štab Brigade, t.j. kod komesara nije bilo dovoljno energičnosti kad je dozvolio prerano povlačenje dvaju bataljona u pravcu Perne. Na ovaj način neprijatelju je omogućeno da se probije sa manje žrtava. Suradnja artiljerije koja je sudjelovala kod napada na Čemernicu dosta je zatajila i nije došla do potpunog izražaja. Veza je funkcionisala dobro. U ovim borbama niti malo se nije vodilo računa o štednji municije.[7]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

v. d. Politkomesara: **D. Hrstić** (M. P.) Komandant p.pukovnik: **M. Šumonja**

---

[7] Izvještaj Štaba Druge brigade o ovim borbama nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 19—1/12, k. 831.

BR. 38

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 10. JUNA 1944. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O NAPADU NA DUGU RESU I BELAJ[1]

ŠTAB VIII. UDARNE DIVIZIJE
NOV JUGOSLAVIJE
Opr. Broj 34/44.
10 juna 1944. g.

Operativni izvještaj
o borbama 5/VI. 1944. g.

ŠTABU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Opis položaja: Borba se vodila na pošumljenom zemljištu izpresjecanom sa komunikacijama, putevima i prirodnim vodenim preprekama: Koranom—Mrežnicom kao i manjim potocima. Predstavljeno na sekciji Karlovac—Samobor 1 : 100.000.

Naše i susjedne jedinice. Naša Divizija ojačana sa jednim bataljonom Kordunaškog Odreda, Brdskom i Haubičkom baterijom IV. Korpusa.

Susjedne jedinice. Dijelovi XIII Divizije koji su sa sjeverne strane napadali neprijateljsko uporište Dugu Resu i osiguravale komunikaciju i prugu Karlovac — Duga Resa, Generalski Stol — Duga Resa, zatim dijelovi Kordunaškog Odreda koji su vršili demonstrativni napad na nerpijateljska uporišta Turanj — Kamensko.[2]

Neprijateljske jedinice. Na strani neprijatelja učestvovale su jedinice satnija ustaša i satnija domobrana, t.j. zajednička posada u Dugoj Resi u jačini oko 300 ljudi, naoružani sa 2 teška bacača, 3 mitraljeza i 16 p.mitraljeza. Belaj oko 220 ustaša sa istim naoružanjem.[3] Iz Karlovca je krenulo oko

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 17—1/5, k. 426.

[2] Vidi zapovijest Štaba Četvrtog korpusa NOVJ od 3. juna 1944. u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 8—1, k. 426.

[3] U Dugoj Resi bila je tada Treća četa Trećeg bataljona Druge posadne domobranske brigade i jedna četa Petog ustaškog bataljona Treće ustaške brigade, a u Belaju jedna četa ustaša i četa milicionera (vidi bojnu relaciju Prvog zbornog područja u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 6/1, k. 58).

300 ustaša u pravcu položaja naše III. U. Brigade, u pravcu sjeveroistočnog dijela s. Vinica. Isto tako neprijatelj je sa jačim snagama krenuo komunikacijom i prugom u pravcu Duge Rese, kao i iz Generalskog Stola u pravcu Duge Rese. Ove neprijateljske snage u glavnom vršile su prepad na dijelove XIII Divizije.[4] Neprijateljska posada na Turnju i Kamenskom u jačini oko 2 satnije iz V. ustaške bojne također su davali žestok otpor dijelovima Kordunaškog Odreda, koje su vršile demonstrativni napad u tome pravcu. Pored ovih snaga pešadije neprijatelj je bio potpomognut sa jakom artiljerijskom i minobacačkom vatrom iz Karlovca i Generalskog Stola.

Obostrana situacija.

Neprijatelj se uporno branio iz svojih garnizona i vršio protunapade na naše snage. Pored toga očekivana pojačanja koja su stizala iz Karlovca i Generalskog Stola nastupale su planski vojnički, nastojali su da odbace naše snage i oslobode napadnute garnizone. Iskorišćavajući povlačenje naših snaga neprijatelj je uspio djelomično sa protunapadima i zadržao se na liniji Leskovac—Martinščak. Pored toga neprijatelj je imao jednu grupu ustaša na Martinščaku koja je napadala naše snage s leđa koje su imale prilično utjecaj na snage naše I. U. Brigade.

Naše namjere bile su likvidirati neprijateljsko uporište u Belaju, evakuirati plijen i zarobljenike, sprečiti i uništiti svako pojačanje koje bi stizalo napadnutim garnizonima.

Tok borbe.

Dana 5/VI. 44. oko 2 sata naše snage otpočele su sa napadima na neprijateljske garnizone u Dugoj Resi i Belaju postavljanjem osiguranja, miniranjem komunikacija i pruge i trganjem neprijateljske saobraćajne i telefonske veze.[5]

a) I. U. Brigada: sa 3 bataljona, ojačana sa brdskom i poljskom baterijom izvršila je ener-

[4] U depeši Štaba Jedanaestog korpusa od 6. juna Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o tome piše: „Jedinice XIII. divizije vršile su osiguranje akcije IV. korpusa prema Karlovcu i Generalskom Stolu. U borbama u toku osiguranja neprijatelj je imao 40 mrtvih. Naši gubici 3 mrtva i 4 ranjena". (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 2/3, k. 572.)

[5] Vidi dok. br. 121 i 122 u ovoj knjizi i bojnu relaciju Prvog zbornog područja u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 4—25, k. 58.

gičan i prvi napad na Belaj, k. 191 i sjeverozapadno na bezimenu k., i to sa sjeveroistočne strane. Ovaj napad bio je odbijen, ali je bio i kratak. Sudejstvujuća artiljerija nije došla do izražaja radi noći, a k tomu su i granate zatajile. Neprijatelj se uporno branio iz svojih dobro utvrđenih bunkera i odgovarao sa jakom vatrom iz svojih oruđa i ručnim bombama. Nakon sređivanja jedinica ponovno je izvršen napad u tri sata koji je također bio odbijen. U 4.15 sati ponovno je organizovan energičan napad na gore navedeno mjesto, ali ni ovaj nije uspio. Jedan bataljon ove Brigade bio je na osiguranju na desnoj obali Mrežnice kod Keić mosta, koji je bio ojačan sa 3 topa iz baterija IV. Korpusa. Ovaj položaj neprijatelj je tukao sa jakom artiljerijskom i mitraljeskom vatrom da bi prodro na desnu obalu Mrežnice, u čemu nije uspio.

b) II. U. Brigada: otpočela je napad preko mosta na Mrežnici, koji vodi u Dugu Resu. Ovaj napad vršio je jedan bataljon ove Brigade koji je imao zadatak da likvidira neprijateljske prve bunkere i stvori mogućnost i teren za ubacivanje još dva bataljona koji su bili predviđeni i angažovani za potpuno likvidiranje neprijateljskog uporišta u Dugoj Resi, a kroz proteklo vreme jedan bataljon da dade osiguranje sjeveroistočno od Duge Rese u pravcu Karlovca. Jedan bataljon ove Brigade postavio je osiguranje i mostobran na južnoj strani Duge Rese, tj. na desnoj strani obale Mrežnice koji je služio kao zaštitnica za eventualno povlačenje naših jedinica od Duge Rese. Bataljon koji je vršio prvi napad na Dugu Resu nije uspio iz razloga što se je 12 sati prije napada promijenila situacija u neprijateljskim garnizonima, a pored toga neprijatelj je davao žestok otpor i onemogućio svaki prelaz preko mosta koji vodi za Dugu Resu.

c) III. U. Brigada: zaposjela je polažaje sa tri bataljona i utvrdila se na liniji Ćurilović — Sv. Doroteja naspram ceste sjeverno s. Poljice i to 2 bataljona unaprijed prema cesti Mala Švarča i Mrzlo Polje prema s. Poljice, jedan bataljon držati na k. 128 prema s. Logorište. Jedan bataljon ove brigade zadržan je u Divizij-

skoj rezervi kao i bataljon Kordunaškog Odreda. U jutro oko 4.30 sati krenuo je neprijatelj iz Karlovca sa pješadijom u jačini oko 300 ljudi u pravcu ovih položaja. Nakon borbe od pola sata neprijatelj je odbijen u svoje polazne baze.

Prema općoj procjeni situacije od strane štaba Divizije i promjeni situacije kod neprijateljskih garnizona, štab Divizije doneo je mišljenje i predložio oper. štabu IV. Korpusa povlačenje naših jedinica, pošto do predviđenog vremena nisu postignuti željeni ciljevi i rezultati. Ovaj predlog je usvojen i jedinice su dobile naređenje za povlačenje.

Neprijatelj primijetivši povlačenje naših jedinica ponovno je krenuo iz Karlovačkog garnizona preko Logorišta i Vinice u pravcu naših položaja odnosno povlačenja, isto tako neprijateljska posada u Belaju izvršila je napad na jedinice naše I. U. Brigade koje su otstupale od Belaja preko Leskovca. Neprijateljsko nastupanje pešadije bilo [je] potpomognuto artiljerijom i bacačima, dočim motorizacija nije sudjelovala. Ove snage neprijatelja vodile su borbu u glavnom s našim zaštitnicama i neprijatelj je bio u glavnom sprečen, tj. da omete pravilno povlačenje naših jedinica. Prema predviđenom planu naše snage povukle su se i to: I. i II. U. Brigada na desnu stranu obale Korane odakle su štitile povlačenje naše zaštitnice i ostalih dijelova kao i prebacivanje preko reke Korane. III. U. Brigada povukla se u pravcu Cerovac—Siča.

Ove borbe trajale su ukupno 6 sati, uračunavši i naše povlačenje.

Ishod borbe. Ova operacija dobro je pripremljena, ali željeni rezultati nisu postignuti u potpunosti već samo djelomično i to kod jedinica koje su davale osiguranje. U ovim borbama neprijatelj je imao sledeće gubitke:

Ubijeno je 53 neprijateljska vojnika, a ranjeno 35, zarobljeno je 5 neprijateljskih vojnika, zaplijenjeno 10 karabina, 350 metaka i 3 bluze.

Naši gubici u ljudstvu i materijalu.

9 poginulih, 21 ranjen i 2 nestala... Među poginulim od starješina je poginuo poručnik, komandir čete Čabrajak Milić, i pomoć. komesara čete drug Radanović Dušan. Među ranjenima od starješina nalazi se Mutić Simo, komesar čete. U ovim borbama također je izgubljeno dva karabina, a oštećen 1 p.mitraljez „brno".

Utrošak municije.

Za vreme ovih operacija utrošeno municije i to: mauzer metaka 9.100, za bredu 8 mm 1.900, talijanske 600, za šmajser 100 m[etaka] 43 mine za teški bacač, 6 mina za talijanski laki bacač, 10 granata za protukolski top, 37 kom. 75 mm za poljski top, 32 ručne bombe i osam nagaznih mina koje su ostale na komunikaciji Karlovac—Belaj.

Imena lica koja su se naročito istakla za vreme ovih borbi.

Za vreme ovih operacija istakli su se I i III bataljon kao i III. četa I. bataljona I. U. Brigade, u napadu svojom borbenošću i požrtvovanjem, a naročito se istakao komandir mitraljeske čete III. b. „J. V."[6] poručnik Orel Đuro, koji je za vreme otstupanja sačekao neprijatelja sa teškim mitraljezom na bliskom odstojanju i u tome momentu mu se dogodio zastoj na mitraljezu. U ovom momentu Đuro je izvadio pištolj, ubio jednog ustašu i pod teškim okolnostima izvukao mitraljez.

Imena lica koja su se slabo držala nije bilo.

Kritički osvrt na operacije.

Razlog za neuspjeh u ovim operacijama jest u glavnom promjena situacije u neprijateljskim garnizonima. Sadejstvujuća artiljerija nije došla do potpunog izražaja uslijed toga što su granate zatajile. Veza je funkcionisala dobro sem sa štabom I. U. Brigade, koji se nije postarao da na vreme razvuče liniju i time uspostavi vezu sa štabom Divizije. Za ovu vezu u glavnom su upotrebljeni kuriri, isto tako slabo se zalagao štab II. Brigade, a naročito komesar Brigade. Ovaj štab kroz izvjesno vreme izgubio je vezu sa svoja dva bataljona i na taj način onemogućen je pravilan rad. Također se desio

[6] Omladinski bataljon „Jože Vlahović".

jedan slučaj i u III. Brigadi, gdje je štab IV. bataljona sa bataljonom otstupio bez ičijeg naređenja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

v.d. Politkomesara: **D. Hrstić** (M. P.) Komandant p.pukovnik: **M. Šumonja**

BR. 39

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE OD 10. JUNA 1944. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O NEDOSTATKU ORUŽJA I MUNICIJE I O NEPRIJATELJSKIM KOLONAMA KOJE SE KREĆU PRAVCEM SINJ — MOSTAR[1]

Hitno

ŠTAB
XX DIVIZIJE NOVJ
Pov. br. 1037
Dne 10. VI. 1944

ŠTABU VIII KORPUSA NOVJ

Još od 5. o. mj. neprekidno prolaze jače neprijateljske motorizirane kolone od pravca Knina—Benkovca i Drniša, preko Muca za Sinj, gdje se odmaraju po okolnim selima, a odatle produžuju u pravcu Mostara. Moral neprijateljskih trupa je opao. Kolone prolaze dosta utučene zbog najnovijih događaja,[2] ne vrše nikakve represalije nad narodom itd. Potrebno bi bilo da se bombarduju Sinj — Klis — Hrvace — Turjaci — Trilj i mostovi preko rijeke Cetine.

U Cetinskoj i Vrličkoj Kotlini moral četnika je vrlo slab, i na njih su posljednji vojnički i politički događaji u svijetu djelovali. Rad u selima na neoslobođenoj teritoriji je vrlo slab. Niti neprijateljski vojnici, a niti pozadina znaju pravo i najnovije stanje u svijetu. Ne znaju zato, jer mnogi drugovi nisu se dovoljno angažovali da proture vijesti u pomenuta sela. Naš štab poduzima sve, kao npr. hvatamo radio-vijesti na radio-stanici,

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 39—1/1, k. 518.

[2] Vjerovatno se misli na iskrcavanje saveznika u Francuskoj 6. juna 1944. godine.

umnožavamo na mašini i šaljemo svima jedinicama, odredima, komandama mjesta i odborima. Svakako da ovo sve ide teško i dosta sporo. Mislimo da će od sada ići bolje jer će se vijesti u više primjeraka izrađivati kod Komande područja. Bilo bi potrebno letaka za četnike, kao i za domobrane, koje bi mi nastojali ubaciti na neprijateljski teritorij.

U akciji na Aržano[3] svi zarobljenici nad kojima je vršila istragu naša III Brigada — konstatovala je da su ustaše-jamari rodom iz Hercegovine, koji se već 3 god. nalaze u raznim ustaškim i dobrovoljačkim jedinicama, a mnogi od njih učestvovali su i u pokolju na Kamešnici.[4] Nijedan se nije htio predati našim jedinicama, razbacivali su i sakrivali oružje da ne bi nama palo u ruke...

U našoj diviziji ima oko 1000 nenaoružanih boraca, koji zbog ovoga nisu u mogućnosti da učestvuju u borbama. Obuka se nad istima ne može pravilno izvoditi, a i njima samima dosadno je bez oružja i stiču ubjeđenje da mi nemamo oružja, također nam je ovo ljudstvo bez odjeće, ima ih dosta u šeširima i kačketima, zbog čega ne daju izgled vojnika. Mi smo poduzeli sve što smo mogli poduzeti. Po cijeloj Dalmaciji razaslali smo odgovorne drugove za prikupljanje oružja i municije, ali se nije uspjelo skoro ništa od oružja prikupiti, nije zbog toga jer mnoge naše ustanove na terenu ne znaju ili pak neće da kažu, niti da se zauzmu oko ovog prikupljanja. Pored ovoga neprijatelj dobro kontroliše sve puteve, tako da je vrlo teško prebaciti se preko istih. Mi također oskudjevamo i sa municijom, naročito sa mauzerovom. Naše puške mauzerke raspolažu sa po desetak metaka. U koliko se nešto i pronađe talijanske municije na ovome sektoru, ona se otprema za Korpus. Mi smo uvjeravali vašeg referenta za naoružanje o potrebi da se nama i odredima ostavlja nešto te municije, ali on to vrlo teško shvaća i teško ga se ubjeđuje. Ma šta od naoružanja kada bi mi od vas dobili, ono bi smanjilo broj naših nenaoružanih boraca. Mi vas molimo da nam pošaljete što više oružja, te municije svih vrsta, kao i odijela.

Između Klisa i Sinja vrlo je pogodan put za rušenje. Na tome putu Njemci su već izgradili — izbušili minske ćelije proračunate za 800 kg. eksploziva. Rušenjem ovoga puta neprijatelju bi bio onemogućen saobraćaj za duže vrijeme, te smo mišljenja, u koliko raspolažete sa ovim eksplozivom, da bi bilo korisno porušiti pomenuti put.

---

[3] Ustaško-domobransku posadu u Aržanu napala je Treća brigada 26/27. maja 1944 (vidi dok. br. 50 i 56 u ovoj knjizi i dok. br. 31–2/2, k. 1029, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[4] Opširnije o tome vidi tom V, knj. 25, dok. br. 126, 164 i 165.

Cesta koja vodi preko Dinare: Sinj — Livno je onesposobljena, ali je mi neprestano rušimo.

Neki kuriri na putu sa Visa za Korpus nosili su 12 dvogleda i 12 satova. Mi smo bez vašeg odobrenja zadržali 3 dvogleda i 2 sata, koji bi bili potrebni našim štabovima brigada. Nismo ih još podjelili dok od vas ne dobijemo odobrenje. U koliko nam ne odobrite poslaćemo ih. Također smo zadržali 32 sekcije, koje obuhvataju jedan dio Hrvatske i Bosne, a koje su nam potrebne.

Na Vrdovu smo izgradili nekoliko zgrada, računajući i na vaš dolazak u koliko to bude potrebno.

Poslali smo vam 10 konja koji su odnijeli hranu za Korpus. Ovi su nam konji iz jedinica, pa vas molimo da nam ih povratite u koliko vam nisu potrebni.

Naše je mišljenje da je sada najpovoljniji moment za napad na četnike u Vrličkoj Kotlini, ali su za njihovo uništenje i likvidaciju potrebne dosta jake snage. Mislimo da intervencija neprijatelja, Njemaca i ustaša, ne bi mogla da uslijedi i da nas omete s obzirom da su zauzeti i na drugim stranama. U koliko zbog situacije ne bi mogla da se izvede operacija po zapovijesti Korpusa, molimo odobrenje da je mi izvršimo sa Grupom odreda, iako bi rezultat bio mnogo slabiji, a ono bi bar zauzeli Vrličku Kotlinu, koju bi po našem mišljenju mogli zadržati u svojim rukama, a pogotovo je važno zato, što će se kroz kratko vrijeme u tom predjelu obaviti žetva. Bila bi nam potrebna još 1 radio-stanica, baterija za istu, kao i telefona u koliko ih imate.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
sl. otsutan

Komandant, p.pukovnik
Mile J. Uzelac

BR. 40

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 10. JUNA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O ORGANIZACIONOM STANJU JEDINICA[1]

ŠTAB
XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA
N.O.V.J.
Br. 350/10-VI-1944.

Opći vojno-organizacioni
izvještaj za mjesec maj
1944. dostavlja. —

ŠTABU XI KORPUSA N.O.V.J.

I. **Operativna situacija:**

U posljednjih mjesec dana znatno se je promjenilo opšte stanje neprijatelja, mnoga mjesta neprijatelj je u svojoj ofanzivi na Liku zaposjedao za kraće vrijeme,[2] i u toku samih borbi neprijateljske snage su u stalnom pokretu i samim tim njihova jačina bila je promjenljiva. Sektor djelovanja divizija bio je Krbavska dolina i prostor Vrhovine — Korenica, Bunić, Perušić. Neprijatelj je u toku ovoga mjeseca vršio jaču ofanzivu iz više pravaca, koristeći šumu pojavljivao se na raznim pravcima i onemogućavao našim jedinicama da ga blagovremeno otkriju. Glavna namjera neprijatelja bila je ekonomsko uništenje sela i imovine našega naroda. Neprijatelj se služio manevrom i raznim odjelom, kako bi postigao uspjeh iznenađenja. Neprijatelj je naročito posvetio pažnju pronalasku naših zemunica, koje mu je u mnogom i uspjelo. Neprijateljska taktika također se promjenila u pogledu zlostavljanja, klanja i ubijanja mirnog pučanstva, tako da je pokušavao privlačiti narod i lažnim vijestima stvoriti kod njega mržnju prema N.O.V.[3]

Naša divizija vodila je borbu u toku čitavog mjeseca dana većinom defanzivnog karaktera, tu i tamo bilo je i ofanzivnih pothvata, koji uglavnom nisu bili značajni, niti je bilo nekih re-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 11—1/7, k. 1234.

[2] Vidi dok. br. 88 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, dok. br. 31 i 88.

[3] Iz izvještaja Štaba Jedanaestog korpusa NOVJ i Štaba Trideset pete divizije kao i iz istorijata njemačke 392. legionarske divizije vidi se da je neprijatelj u toku operacije „Morgenštern" ubijao i pljačkao narod i spalio velik broj kuća (vidi tom V, knj. 27, dok. br. 31, 90 i 95).

zultata,[4] razlog je svemu tome manevarska sposobnost neprijatelja i nova taktika njegova udaranja sa više strana i iz više pravaca, kojim načinom je neprijatelj uspio da pocjepa i zamara naše jedinice, koje su bile teže pokretljive, a isto tako neprijateljska nadmoćnost u ljudstvu i materijalu pružila mu je punu mogućnost da nas prisiljava na odbranu i da nam ne dozvoli sređivanje za protivnapade.

II. **Organizaciono stanje:**

U Štabu divizije izvršena je izmjena od prošlog izvještaja u toliko, što je za komandanta divizije postavljen potpukovnik Nikola Grubor, za načelnika intendanture postavljen je drug poručnik Dika Mate.

U Štabu I brigade postavljen je na mjesto obav. oficira p.poručnika Divjaka, koji je dobio 1 mjesec pozadinske službe, drug Borić Franjo, koji je do sada bio u Plaš.[5] odredu. U I brigadi nedostaje zamjenik komesara brigade i informativni oficir. Informativni oficir dobio je 2 mjeseca pozadinske službe, a za zamjenika komesara namjeravamo postaviti druga komesara bataljona Stevu Potkonjaka. U Štabu II brigade postavljen je za zamjenika komandanta major Ratković Bude koji je došao sa višeg oficirskog kursa, a ranije je bio operativni oficir I brigade ove Divizije. Štab diviziona i Štab „Plavog Jadrana" do posljednjeg izvještaja nisu vršili nikakove izmjene.

U štabovima bataljona I i II brigade nedostaju operativni oficiri, niži komandni kadar isto tako nije popunjen po svim jedinicama, a najveći nedostatci su u vodnicima i vodnim delegatima, pošto je u posljednjoj ofanzivi veći broj nižeg komandnog kadra izbačen iz stroja, a sama popuna vrši se postepeno uzdizanjem novih drugova koji pokazuju uslove za razvijanje. Poteškoće u popuni sa političkim rukovodiocima su veće nego sa vojničkim.

Popuna naših jedinica od posljednjeg izvještaja izvršena je novomobilisanim Istranima, tako da je u I i II brigadu uvršteno u svaku po 180 novih boraca, dok je u III brigadu XIII divizije uvršteno 130 novih boraca. Iako je izvršena ova popuna u toku ovoga mjeseca, brojno stanje nije se izmjenilo u mnogome, obzirom da je rashod jedinica bio skoro isto toliki koliki i prihod novih boraca.

Štab I brigade kao cjelina od posljednjeg izvještaja se popravio, naročito se osjeća napredak kod komandanta Brigade, koji je u prvo vrijeme kao mlad rukovodilac bio se izgubio u radu, dok se sada osjeća znatni napredak kod istoga, ima izgleda

[4] Opširnije o tome vidi tom V, knj. 27, dok. br. 131.
[5] Plaščanskom

da će odgovoriti svojoj dužnosti. Štab II brigade pored poteškoća u svome radu nije se dovoljno snašao u rešavanju problema u svojim jedinicama i nije udovoljio svojoj dužnosti...

Štabovi bataljona općenito u obadvije brigide su mladi kao rukovodioci, nemaju dovoljno rutine u radu, osjećaju se slabo odgovorni i samim time ne odgovaraju u potpunosti svojim dužnostima. Naročito se ovo ispoljilo u toku ofanzive kada su poteškoće u radu bile veće, isti su se često gubili u svome radu i ne osjećaju se odgovorni, nisu se udubljivali u pojedine probleme koji su stajali pred njima i samim time su često prelazili preko pojedinih stvari koje su zahtijevale nužnu intervenciju sa njihove strane. Osjeća se i drskosti i nepravilnog odnosa prema borcima i nižim rukovodiocima, što pokazuje netaktičnost u radu samih štabova. Niži komandni kadar većinom je slab, neodgovoran, slaba umješnost u rukovođenju, ovo je naročito došlo do izražaja naglim uzdizanjem pojedinih nižih rukovodilaca, pošto je, kako smo napred naveli, veći dio komandnog kadra izbačen iz stroja u toku posljednjeg mjeseca i njihova mjesta popunjavana su sa novim rukovodiocima.

III. **Formacijsko stanje:** Vidi se iz priloženog izvještaja.[6]

Reorganizacija u jedinicama bila je jedino u tome što je Art. divizion u toku ofanzive bio pohranio svoje topove i teško oruđe i djelovao kao pješadijska jedinica,[7] a sada je ponovo vraćen u svoje prvo formacijsko stanje, sa smanjenim brojem topova.

IV. **Brojno stanje jedinica i pregled naoružanja** prilaže se.[8]

V. **Pregled socijalnog i nacionalnog sastava** prilaže se. —

VI. **Vojničko stanje:**

1. **Komandovanje:** a) Odnos štabova prema borcima još uvijek nije dovoljno blizak. Štabovi nemaju povjerenja u svoje podčinjene. Disciplina je na niskom stepenu, pozdravljanje, oslovljavanje, izvršavanje naređenja, osjećaj odgovornosti je općenito rečeno slabo i sama disciplina ne zadovoljava... Sve ove loše strane su uočene blagovremeno i preduzete su mjere otklanjanja ovakvih slučajeva nepravilnosti i rušenja discipline.

b) Odnos viših i nižih štabova nije na dovoljnoj visini. Niži štabovi ne udovoljavaju često puta izdatim naređenjima i traženjima ili pak zadocnjavaju, što pokazuje da se sami odnosi ne razvijaju onako kako bi to trebalo.

---

[6] Vidi dok. br. 91.

[7] Vidi dok. br. 88.

[8] Vidi dok. br. 9 u ovoj knjizi i br. 11—3/7, k. 1234, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

c) Odnos unutar našeg Štaba je dobar. U štabovima brigada i bataljona odnosi su općenito dobri, s tim što ima još uvijek izvjesnih nedostataka kod donašanja zajedničkih odluka, što se postepeno otklanja. Štabski sastanci održavaju se, koji su u posljednjem mjesecu bili neredovni, zbog stalne udaljenosti od Intendanture i referenta saniteta i veze, sastanci sa istima su neredovni i pojedinačni.

d) Naš Štab pružio je pomoć nižim štabovima pismenim uputama i sastancima skupnim i pojedinačnim, na kojima su ukazivani svi nedostaci i način otklanjanja istih. Pomoć nije bila dovoljna s obzirom da je našem komandnom kadru potrebna svestrana pomoć na svim poljima rada.

e) U našem Štabu odnos užeg Štaba prema referentima je dobar, kao i u štabovima brigada.

f) Informativna služba je još uvijek najslabiji sektor rada u našoj Diviziji.

2. U cilju podizanja stručnoga znanja komandnog kadra pri Štabu naše Divizije održava se vodničko-desetarski kurs i minobacački kurs, koji su završili pred samu ofanzivu na Liku, i sljedeći kurs nije još počeo sa radom zbog situacije, čim se situacija malo raščisti počeće pomenuti kursevi.

Obuka boraca u toku ovoga mjeseca bila je slaba, s obzirom na situaciju — stalne borbe i neprekidni pokreti, loša ishrana, što je sve uticalo na rad i obuku.[9]

Isto tako obuka specijalnih jedinica vršena je vrlo malo, stalni rashodi i specijalni zadaci nisu dozvoljavali upornu i sistematsku obuku koja je nužno potrebna da se sprovede u život.

3. Moral jedinica ove Divizije općenito rečeno je srednji. Uslovi života, otežana ishrana, stalne i neprekidne defanzivne borbe, gubitci u borbama, iscrpljenost i iznemoglost boraca često su uticali na moral jedinica, te prema tome sam moral s vremena na vrijeme smanjivao se i pojačavao. Mora se uočiti da je jedna od najvažnijih činjenica koja utiče na moral jedinica loša ishrana, tako čim je ishrana redovitija osjećaju se znatne promjene u samom moralu, raspoloženju i izdržljivosti boraca. Isto tako odjeća i obuća znatno utiču na moral jedinica, a ovo se naročito osjeća kod drugova Primoraca i Istrana koji nisu navikli na studen i njihova fizička sposobnost prirodno je slabija od boraca drugih krajeva.

4. U vođenim borbama pokazalo se je:

Da su naše jedinice bolje u napadu nego u odbrani iz razloga što za vrijeme našeg napada one same nameću neprijatelju nepovoljnije uslove za borbu, dočim u odbrani zbog slabe upornosti, obezbjeđenja i izviđanja skoro redovno jedinice budu

[9] i [10] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 95.

iznenađene ili izmanevrisane, što znatno utiče na naše jedinice zbog njihove slabe manevarske sposobnosti, i što za vrijeme povlačenja rukovođenje jedinicama je prosto nemoguće, u samom povlačenju jedinice gube vojničku formaciju tako da je povlačenje skoro svakog puta skopčano sa slabom zaštitom sopstvene vatre i ne primjenjuju se vojnička pravila za povlačenje. Pokretljivost jedinica i njihova manevarska sposobnost zbog preopterećenosti teškim i automatskim oružjem, tako da je skoro svaki borac zadužen pored puške nekim drugim djelom težeg oružja. Nedostatak tovarne stoke je razlog takve preopterećenosti. Obzirom na uslove pokretljivost jedinica je slaba.

Dogodilo se nekoliko slučajeva iznenađenja u toku posljednje ofanzive, a sve zbog slabe organizacije izviđanja i obezbjeđenja jedinica u prednjim linijama na predstražarskom položaju. Općenito rečeno, budnost i sprečavanje iznenađenja je slabo. Efikasnost i disciplina vatre još uvijek su nerešen problem, municija se troši u većim količinama iako rezultat borbe ne zahtjeva toliki izražaj vatre, isto tako efikasnost u gađanju je slaba, borci često puta gađaju iako ne vide cilj ili pak drugi ne nišane precizno, što se pokazalo u samim borbama da je neprijatelj u stanju da na bliskom odstojanju, bilo da napada ili povlači se, iako je jaka vatra sa naše strane, uspije izvući svoje snage bez većih žrtava. Utvrđivanje i maskiranje, zaštita iz vazduha još su uvijek nerešena pitanja i po istima ima propusta, što nas često dovodi do nepotrebnih žrtava. U odbrani se redovito pristupalo naglom povlačenju frontalno pred neprijateljem, manevri, protivnapadi naših jedinica skoro svakog puta bili su vrlo slabi i bez rezultata. Neprijatelj je manjim dijelovima često puta uspio doći u neposrednu blizinu naših boraca neprimjećen, ali je bilo slučajeva kada je manevar bio nužan, ali mu se nije pristupilo. Razlog je slaba manevarska sposobnost i s druge strane slaba snalažljivost rukovodilaca u izvođenju manevra. Uzajamno potpomaganje jedinica redovno je slabo. Svi ovi nedostaci uočeni su i na iste je ukazato štabovima brigada na održanim konferencijama, ali se ovo sporo rešava jer je stručna sprema starješina slaba i uslovi za rad su bili vrlo slabi.

5. Specijalne službe:

a) Veza: Korištene su telefonske, kurirske i po negdje relejne. Za vrijeme akcije, odnosno ofanzive veza je bila slaba i otežana, osoblje za vezu još nije dovoljno odgovorno i ne osjeća ogromnu važnost, što je glavni razlog da veza još uvijek nije precizirana i postavljena na zdrave temelje. Naročita slabost veze osjeća se od štabova brigada pa na niže. Signalne veze nisu dovoljno iskorišćene.

b) Informativna služba još uvijek nije dobra, i ista pojedine stvari saznaje kasno, nepovjerljivo i samim tim njena vrednost ne odgovara.

c) Sanitet je općenito dobar i organizovan, jedino je nedostatak u stručnom osoblju, te njegova praktična vrednost u toku svoga razvitka.

6. **Ishrana:** Posljednji mjesec dana bila je vrlo slaba, neredovna i u maloj količini. Većina boraca fizički je iscrpljena samo zbog slabe ishrane. Manji dio boraca koji teže podnosi glad krade hranu, jedu raznu travu, tako rekuć kod istih vlada psihička glad i vrlo ih je teško nahraniti i pored redovnih obroka u posljednje vrijeme nije se uspjelo otkloniti ovakve nepoželjne stvari. Desilo se nekoliko smrtnih slučajeva zbog slabe ishrane i hladnoće koja je znatno uticala na slabije otpornije borce.[10] Pored toga što je hrana bila u nedostatku, bilo je slučajeva nemarnosti intendantskog osoblja, sporog dotura hrane na položaj za vrijeme borbe i uopšte nesnalažljivost intendantskog osoblja i neosjećaj odgovornosti, sve to dovodilo je do toga da borci na vrijeme nisu dobivali svoje obroke hrane ili su čak i ostajali bez nje, što je dovodilo do štetnih posljedica i još veće iscrpljenosti naših boraca.

Odjeća i obuća: Većim dijelom boraca je dobra, dok jedan manji dio je vrlo lošom odjećom i obućom snabdjeven.

7. Zdravstveno stanje je slabo. U ambulantama i u oporavilištu ima dosta bolesnika, najviše iznemoglih i reumatičnih, sa katarom organa za disanje i manji broj svrabljivih. Zaraznih bolesti nije bilo.

Napomena: U ovaj izvještaj uneseno je stanje zaključno sa 25. prošlim mjesecom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
S. Mrđa

(M. P.)

Komandant. potpukovnik
N. R. Grubor

BR. 41

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSMOG KORPUSA NOVJ IZ PRVE POLOVINE JUNA 1944. O DEJSTVIMA PODREĐENIH JEDINICA OD 26. APRILA DO 11. JUNA[1]

IX DIVIZIJA

U vremenu od 27. marta do 9. maja izvela je 7 manjih akcija, u kojima je neprijatelju zadala gubitke i to: 53 ubijena, 24 ranjena i 15 zarobljenih. Uništen 1 tenk, 1 kamion i više kamiona oštećeno, uz sopstvene gubitke 17 mrtvih, 2 ranjena i 48 zarobljenih ili nestalih. U istom razdoblju zaplijenjena je veća količina ratnog materijala i živežnih namirnica.[2]

25. V. 1944 g. I bataljon I brigade upućen je usiljenim maršem za Drvar, čim se saznalo za spuštanje njemačkih padobranaca nad Drvarom.[3] Ovaj se bataljon borio pod komandom I proleterskog korpusa. U borbi je ubio i ranio više njemačkih vojnika, ali koji broj nije utvrđen. Uništena je jedna jedrilica sa posadom, zaplijenjen 1 „šarac" i 1 strojnica, a uništena 3 „šarca" i izvjesna količina municije i drugog materijala. Gubitci bataljona: poginuo je komandir čete potporučnik Palaversa Kajo i 4 druga ranjena.

Istoga dana rano ujutro jedna motorizovana kolona od preko 300 motornih vozila krenula je iz Livna u pravcu Čelebića.[4] III brigada, koja se je nalazila na položajima Čelebić—Strupnić—Staretina, razvila se je za borbu i istu vodila 5 časova, ali je neprijatelj pred večer uspio da se probije preko Pustog Polja i Kazanaca do Crnoga Luga, gdje se je zadržao. U ovoj borbi neprijatelj je imao gubitke od 10 mrtvih i 15 ranjenih. Uništen je 1 tenk, 1 kamion sa posadom, 1 motocikl i oštećen 1 kamion, uz sopstvene gubitke: 2 ranjena i 1 protikolska puška izgubljena.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 24—2/4, k. 517 A.

[2] Opširnije o tim akcijama vidi operacijski dnevnik Štaba Devete divizije u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 56—2, k. 842 A.

[3] Vidi dok. br. 42.

[4] Vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 42.

Poslije ove borbe III brigada dobila je naređenje da se prebaci na prostoriju Grkovci—Peulje, II brigada sa prostora Prolog—Rujani da se prebaci na prostoriju [Bos.] Grahova.

26. V. 1944 g. Neprijateljska kolona iz Crnog Luga rano ujutro produžila je za Grahovo i pošto je savladala otpor naših slabijih djelova, ušla je u Grahovo u 12 časova. Veći dio ove motorizovane kolone produžio je odmah za Resanovce i Drvar.

27. V. 1944 g. I brigada (tri bataljona) po povratku iz Sjeverne Dalmacije posjeda položaje na prostoriji Marinkovci—Maleševci i time zatvara pravac prema Tičevu, III brigada posjeda Peulje—Marino brdo, dok se II brigada još nije prebacila.[5]

Sa I i III brigadom u sumrak izvršen je napad na Grahovo u cilju njegove likvidacije, međutim tada stiže jača motorizovana neprijateljska kolona od Knina, a druga od Resanovaca, te napad nije uspio, jedino su očišćena sela Luka i Obljaj i zaposjednuti položaji Mali i Veliki Obljaj i Stankovača.

28. V. 1944 g. I brigada: Radlovići—Galići—Štrbci—Šerbeđije sa predstražnim djelovima na Stankovači i Velikom Obljaju. III brigada: Kubat—Ćamovići—Kamenica sa predstražnim djelovima na Malom Obljaju i Markovači. II brigada: Čalakuša—k. 1201—Popovača—Golubovina (k. 1056)—Grkovci sa predstražnim položajima iznad sela Peulja.

Oko 8 časova neprijatelj je izvršio napad sa sjevernih padina Gnjata na frontu od Grkovaca do Malog Obljaja. Oko 10 časova neprijateljska motorizovana kolona krenula je iz Grahova prema Livnu, čija su prednja vozila naišla na nagazne mine ispred sela Peulja, gdje su uništena 2 kamiona i kolona se je zaustavila. Oko 14 časova neprijatelj je sa pješadijom iz Grahova napao i poslije borbe potisnuo naše predstražne djelove sa

[5] i [6] Vidi dok. br. 56/2, k. 842 A u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

Malog i Velikog Obljaja i zatim produžio nadiranje prema selima Marinkovci i Maleševci.

Na čitavom sektoru Divizije vrlo žestoka borba trajala je sve do 20 časova. Neprijatelj pored svih napora nije uspio nigdje da izvrši prodor. Padom mraka naše jedinice izvršile su protivnapad i neprijatelj je odbačen u pravcu Grahova i Gnjata.

U toku dana saveznička avijacija bila je vrlo aktivna, a u 16 časova napala je jednu neprijateljsku motorizovanu kolonu na putu od Grahova do Peulja i uništila 25 vozila.

Naša brdska baterija (65 mm) također je bila vrlo aktivna i znatno doprinijela snagama I brigade u zadržavanju neprijatelja. Baterija se je nalazila na položajima Kruškovac (k. 1182).

U ovim borbama neprijatelj je imao gubitke: oko 200 mrtvih i 250 ranjenih. Ukupna jačina neprijatelja koja je u toku dana napadala na ovaj sektor oko 2000, potpomognuta sa artilerijom i tenkovima.

Naši gubitci: 3 mrtva i 15 ranjenih drugova.

1. VI. 1944 g. Neprijateljska kolona jačine oko 100 kamiona, 20 tenkova i 2 topa sa pravca Grahova došla je na prostor Peulje—Grkovci, gdje se je razvila za borbu u pravcu Tičeva preko sela Crnca. Borbu su prihvatili djelovi II i III brigade (četiri bataljona), jačine do 500 boraca, i ista je neobičnom žestinom vođena tokom čitavog dana. Na pojedinim sektorima neprijatelj je vršio do 10 juriša na naše položaje, ali je svaki put bio odbačen. Padom mraka neprijatelj je prisiljen na povlačenje u pravcu Grahova. Rezultat borbe: oko 70 mrtvih i preko 100 ranjenih neprijateljskih vojnika i oficira.

2. VI. 1944 g. Zaustavljena je jedna neprijateljska kolona jačine oko 100 kamiona, na prostoru Korita—Peulje. Za vrijeme borbe naišla su 4 saveznička aviona i sa dobrim uspjehom tukli neprijateljske kamione, uništivši 10 i

više oštetili. U borbi su učestvovali samo na istureni dijelovi i neprijatelj je imao manje gubitke.

3. VI. 1944 g. Snage I proleterskog korpusa napustile su naše zaleđe na prostoru Drvar—Rore, koji smo mi zatvorili sa 2 bataljona. Oko 7 časova neprijatelj je napao naše položaje sjeverno od sela Preodca, koje je držao jedan naš bataljon. Neprijatelj je nastupao u dvije kolone sa pravca Rora i Poljica i poslije kraće ali žestoke borbe uspio je da zbaci naše snage u selo Preodac. Istoga dana poslije podne dvije neprijateljske kolone jačine oko 2000, opremljene za brdsku borbu, nastupale su u pravcu Preodca od Rora i Poljica. Istovremeno od pravca sjevera nastupala je jedna kolona preko Podića, a druga preko Vidova Sela, svaka jačine oko 200 vojnika, pravcem ka Tičevu. Istoga dana na prostoru Grahova neprijatelj je demonstrirao jačim snagama prema našim položajima. a također i na prostoru Peulje — Grkovci, gdje je imao jače snage i poslije podne otpočeo sa napadima u pravcu sela Crnca. Do pada mraka neprijatelj je stigao sa sjeverne strane na prilaze samog Tičeva, a od strane Peulja zauzeo je položaje koje su toga dana držale naše snage. U ovim borbama gubitci neprijatelja bili su 80 ubijenih i preko 100 ranjenih.

4. VI. 1944 g. U ovakvoj situaciji naše snage izvršile su pokret i to sa jednom brigadom koja se nalazila na položaju Peulje—Grkovci, sa bolnicom i manjim dijelovima na Šatoru, u pravcu Dinare. Sa dvije brigade, štabom korpusa i dijelovima oko štaba izvršen je pokret u pravcu Jadovnika sa namjerom u pravcu zapada. Snage koje su krenule u pravcu Dinare prošle su bez teškoća.[6]

5. VI. 1944 g. Neprijatelj je po zauzeću Tičeva sa jednim dijelom svojih snaga pristupio čišćenju Šatora. a sa drugim dijelom prostor Jadovnika. U 10.40 sati otpočela je borba na položajima: Crni Vrh (k. 1519)—k. 1536 i Jedov-

nik (k. 1539). Naša tri bataljona[7] prihvatila su borbu, dok se ostale snage povlačile u pravcu zapada. Sa štabom korpusa nalazile su se i savezničke misije. U 16 sati stvoren je obruč oko naših snaga od neprijatelja koji je nastupao u dva pravca: Tičevo—Crni Vrh, sa linije sela Maleševci—Zebe također u pravcu Crnog Vrha, sa linije Resanovci—Drvar u istom pravcu i sa linije Drvar— Vidovo Selo. Jačina svih ovih kolona kretala se je do 6000. Uz vrlo žestoku borbu neprijatelj je od pravaca Tičeva i Vidova Sela u 16 časova zadržan na istim položajima. Od pravca Maleševci—Zebe neprijatelj je izbio na Jadovnik (k. 1650)—Lisina (k. 1653)—Tremušnjak (k. 1545)—Plandište (k. 1313) i produžio dalje nadiranje u pravcu sjevera prema našim snagama. Od zapada neprijatelj je nastupao jednim dijelom prema Osječenici (k. 1267), od Paleža prema k. 1419, gdje se je spojio sa snagama od Drvara i grebenom Tisove Kose nastupao nešto istočnije od k. 1489. Neki naši djelovi sastavljeni od raznih prištabskih i pomoćnih djelova pokušali su da pređu Tisovu Kosu, ali su bili odbačeni zbog njihove nedovoljne prodornosti i borbenosti. U ovakovoj situaciji donijeta je odluka da se neprijatelj razbije na čitavoj liniji Tisove Kose i da se izvrši manevar u pravcu sjevera, dok se ne izbije iz obruča, a dalje prema budućem razvoju situacije. Ovaj manevar izvršen je sa 3 bataljona, neprijatelj odbačen sa Tisove Kose u pravcu Drvara—Paleža. I brigada držala je vrlo uporno svoje položaje, naročito kotu Jadovnik, a na koju je neprijatelj žestoko napadao i tukao jakom artilerijskom vatrom. Djelovi neprijatelja koji su nastupali sa pravca juga do noći nisu izbili prema Tisovoj Kosi i time je omogućeno izvođenje našega manevra u pravcu sjevera. U borbama ovoga dana neprijatelj je imao 60 mrtvih i 130 ranjenih.

[7] Drugi, Treći i Četvrti bataljon Prve brigade Devete divizije (vidi dok. br. 42).

6. VI. 1944 g. Naše snage koje su izvršile ovaj manevar pustile su se nešto južnije od kote 745 i preko kote 951 do Suhog potoka, gdje su se zadržale u toku čitavog dana na terenu koga je neprijatelj prethodnog dana očistio. Istovremeno neprijateljske snage prešle su na teren na kome se je dan ranije vodila borba i ne naišavši na otpor produžile u pravcu sela Zebe i Resanovci.

7. VI. 1944 g. Noću 6/7. izvršen je pokret, u 7 prije podne naše snage sa prednjim djelovima izbile su u selo Tičevo. U istom selu istoga dana poslije podne naišle su iznenadno na četničke snage u jačini nekoliko stotina, koje su se tu nalazile u cilju pljačkanja, traženja bunkera itd. Neprijatelj je bio brzo rastjeran i odbačen u pravcu Grahova i Šatora.

Rezultat navedenih borbi: (od 28. V do 7. VI 1944) 430 ubijenih i 500 ranjenih neprijateljskih vojnika, oficira i podoficira.

Naši gubitci: 26 mrtvih i oko 40 lakše i teže ranjenih.

Zaplijenjeno: 7 „šaraca", 15 strojnica, 50 pušaka i ostale spreme. Izgubljenog oružja nije bilo. Od komore izgubljeno nešto materijala manje vrijednosti i nekoliko tovarnih konja. Uništeno 5 neprijateljskih tenkova i 15 kamiona od naših snaga.

8. VI. 1944 g. Sve tri brigade nalaze se na istim položajima kao i 28. V. 1944 g. U toku dana samo manji sukobi.

9. VI. 1944 g. U 13 časova neprijateljska kolona jačine 400 vojnika, 2 tenka i 1 haubica napala je na položaje I brigade iznad sela Marinkovaca. Smjelim naletom uz jaku pomoć artilerijske i minobacačke vatre, neprijatelju je uspjelo da sa položaja odbaci snage II bataljona i posjedne Kudernu (k. 1304) i zapadne padine Trivunovića vrha. II bataljon III brigade odmah je dejstvovao bočno preko Špije (k. 1457), što je onemogućilo dalje napredovanje neprijatelja u pravcu Tičeva, a zajednički izvršenim protivnapadom svih snaga

primoralo se je neprijatelja da se uz velike gubitke povuče u pravcu Grahova.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 42 mrtva i 28 ranjenih. Na našoj strani gubitci 2 mrtva i 5 ranjenih.

XIX DIVIZIJA

7. IV. 1944 g. I ud. brigada u 21 čas izvršila je napad na ustaško uporište [Ostovičke] Lišane, koje je osiguravalo komunikaciju [Bribirske] Mostine—Benkovac i ometalo naš saobraćaj između Primorja i Bukovice.[8] Dva bataljona II brigade bila su kao osiguranje. Neprijatelj je sačekao naše snage na položajima oko samoga sela, gdje se je razvila oštra borba, ali je neprijatelj poslije kraćeg vremena zbačen sa kote 239 i naše su jedinice upale u zapadni dio sela. Borba se je dalje vodila u toku čitave noći i obruč oko neprijatelja je sve više stezan, a isti se je žilavo branio iz kamenih i utvrđenih kuća, dok u jednom času, a poslije velikih gubitaka nije uspio, koristeći se mrakom, [da se] probije kroz obruč i pobjegne u pravcu sela Vukšića. U ovoj borbi zarobljeno je 14 ustaša, ubijeno 20 i 5 ranjeno. Zaplijenjen je 1 puškomitraljez, 57 pušaka i veća količina drugog ratnog materijala i ostale spreme. Naši gubitci 1 mrtav i 1 lakše ranjen.

10/11. IV. 1944 3 bataljona I ud. brigade i 2 bataljona II brigade napala su neprijateljska uporišta Sučeviće, Rutalje i Kranjce (sekcija Knin 1 : 100.000), gdje se je nalazila četnička banda sa štabom I četničkog korpusa pod komandom Vuksanovića. U prvom nailasku naših snaga neprijatelj je iz zaselaka Kranjci i Rutalji pobjegao u Sučeviće, gdje je davao grčevit otpor i gdje je bio satjeran u svega 5 zgrada. Naše snage su potpomagane vatrom teških bacača, koja je bila vrlo efikasna, ali promjenom granata jedna teška mina podbacila je oko 80 metara i pala u blizini štaba

[8] Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 24 i 144.

II bataljona I brigade, kojom prilikom je poginuo komesar bataljona Dukić Ilija i v. d komandanta potporučnik Rade Maričić. Ovaj nesretni slučaj u mnogom je djelovao na tok operacije pošto je ovaj bataljon imao glavni zadatak i u najkritičnijem času ostao bez rukovodstva, jer se u tom momentu zamjenici poginulih nisu nalazili na licu mjesta. Povlačenje ovog bataljona prisililo je i ostale snage da se povuku, a borba se u toku narednoga dana nije mogla produžiti zbog blizine jačih njemačkih snaga u Otriću. U ovoj akciji neprijatelj je imao 2 ubijena i 10 ranjenih. Naši gubitci 3 mrtva i 4 ranjena.

11/12. IV. 1944 Ponovljena je akcija od prošle noći, ali je neprijatelj iz Sučevića pobjegao za Otrić na koji je garnizon vršen samo demonstrativni napad. Gubitci neprijatelja 12 ranjenih. Na cesti Otrić—Srbski klanac uništen 1 kamion, u kome je poginulo 15 vojnika. Naši gubitci 3 mrtva, 7 ranjenih i 2 nestala.

U toku dana 13, 14, 15, 16, 17. IV tri bataljona III brigade i dva bataljona II brigade, te jedan bataljon I udr. brigade držali su u blokadi, uz osiguranje prema Gračacu, neprijatelja na prostoru Vučipolje, dok su jedinice I brigade djelovale na komunikaciji Otrić—Zrmanja i osiguravale pravac od Otrića.[9] Za vrijeme blokade neprijatelja u tunelu Čulum, neprijateljske manje grupe u toku ovih dana napadale su više demonstrativno iz Velebita. U tunelu su bile neprijateljske snage jačine oko 100 četnika iz Vučipolja. 17. IV jedan bataljon I brigade postavio je zasjedu na Zrmanjskom klancu, kojom prilikom je naišla jedna neprijateljska kolona od 30 vozila.[10] Oštećena su 2 kamiona, a ubijeno i ranjeno 20 nepr. vojnika. Neprijatelj je uspio da potisne naše snage i produži nadiranje u pravcu Malovana za Gračac. Snage neprijatelja bile su jačine oko 600 sa 3 tenka.

[9] Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 169.

[10] U dnevnom izvještaju Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 20. aprila 1944. rečeno je o tome slijedeće: „17. IV dostigla je njemačka borbena skupina Gračac, savladavši jake otpore neprijatelja na cesti Sučevići — Gračac..." (Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 171).

i 15 kamiona. Jedan bataljon I ud. brigade sačekao je neprijatelja na liniji Pena—Brkljači, ali je poslije kraće borbe bio odbačen i neprijatelj je produžio dalje nadiranje ka Vučipolju. Nastupajući sa jednim dijelom snaga preko Gole Mile i Bobije ka Drobčevoj drazi, bočno je ugrozio snage III brigade, koje su se bez borbe povukle u pravcu Razvršja i Glogova. Pošto je odbacio snage III brigade, neprijatelj je uz pomoć jake artiljerijske vatre i tenkova napao na jedinice II brigade na Vučijem vrhu i Čulumu i kod Pumpe i uspio da ih potisne i da se tako spoji sa blokiranim četnicima u tunelu, poslije čega se je neprijatelj povukao za Gračac, a naše snage prešle u gonjenje i uspjele da zaplijene 1 teški bacač i nešto druge spreme. Istoga dana neprijatelj je bombardovao selo Turovac.

19. IV. 1944 g. Dva bataljona I ud. brigade postavila su zasjedu na Zrmanjskom klancu. Oko 7 časovi naišla je od Knina neprijateljska kolona od oko 130 vozila. 4 kamiona i 1 luksuzni automobil bili su odmah uništeni, dok je veći broj oštećen.

U svim ovim akcijama od 12. do 19. IV ubijeno 110 neprijateljskih vojnika, među kojima 1 đeneral i 1 pukovnik. Ranjeno 94, a zarobljen 1. Uništeno 8 kamiona i 3 oštećena. Zaplijenjeno je dosta oružja i druge spreme. Naši gubitci 9 mrtvih, 9 ranjenih i 2 nestala.

20. IV. 1944 g. Iz pravca Obrovca Njemci i četnici napali su jedinice III bat. II brigade na položaju Greblje—Olujić. Jačina neprijatelja oko 150. U borbi koja je vođena ovoga i slijedećeg dana neprijatelju su zadani gubitci od 10 ubijenih i 15 ranjenih. Naši gubitci 3 ranjena.

Neprijatelj je ponovio napad 22. i 24. IV, ali je bio odbačen uz gubitke od 3 mrtva i 6 ranjenih.

22. IV do 2. V. 1944 g. U vremenu od 22. IV do 2. V. t. g. I ud. i II brigada izvele su 10 borbi i manjih akcija, među kojima i napad na neprijateljska upo-

rišta Lisičić, D. i G. Karin i Popović[11], koja su uporišta likvidirana i neprijatelju naneseni slijedeći gubitci: 70 mrtvih, među kojima 1 četnički komandir, 76 ranjeno, 12 četnika zarobljeno, među kojima komandant četničkog bataljona Pupavac Mijat i jedan četnički komandir. Zaplijenjeno 21 puška. 2 pištolja, 2 dvogleda i veća količina municije i ostale ratne spreme.

Sopstveni gubitci: 8 mrtvih, među kojima zamjenik komandanta bataljona Banjanin Gojko i zamjenik komesara čete Bezbradica Špiro. Ranjeno 30 drugova, među kojima komandiri četa Pavlica Petar i Milić Dušan, te Bujić Dušan, bataljonski bolničar. Nestalih 6 drugova.

Ovako veliki naši gubitci proistekli su iz toga što je noću 27. IV — IV bataljon II brigade prilikom sprovođenja jednog karavana iz Primorja za Bukovicu naišao na neprijateljska minska polja, kojom prilikom je poginulo 5 drugova, 15 ranjeno i 5 nestalo.

9/10. V. 1944 g.

Ustaško uporište Lišane polovinom mjeseca aprila bilo je likvidirano, ali je početkom maja neprijatelj ponovo uspostavio i naše snage pristupile su njegovoj ponovnoj likvidaciji na taj način, da I brigada napadne Lišane i osigura se od pravca Mostina, a jedan bataljon II brigade da osigura pravac od Benkovca. Borba je otpočela u 23 časa. Osiguranja prema Mostinama i Benkovcu nisu izvršila svoj zadatak, jer su pri polasku na izvršenje morala stupiti u borbu sa neprijateljem koji je u toku dana posjeo položaj za zaštitu komunikacije. Bataljoni koji su prodrli u Lišane također nisu mogli potpuno izvršiti svoj zadatak, jer je neprijatelj uspio da svojim tenkovima i oklopnim automobilima interveniše još u toku borbe. Ustaše su protjerane iz sela... Ubijeno je 5, a ranjeno 4 i zarobljen 1 ustaša. Zaplijenjena je veća količina ratnog materijala i životnih namirnica. Naši gubitci 2 mrtva, 7 ranjenih i 1 nestao.[12]

[11] Opširnije o tome vidi tom V, knj. 27, dok. br. 12.
[12] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 40 i 124.

13/14. V. 1944 g. U toku 13. V u Đevrskama skoncentrisalo se je oko 600 četnika, među kojima i tzv. „Kosovska brigada“ pod komandom Sime Radića. Njihova namjera je bila upad u Bukovicu, pljačka i nasilna mobilizacija. Dva bataljona I brigade u 3.30 sati izvršila su napad, uz pomoć teških bacača i protivkolskog topa. Naše snage izvršile su juriš usprkos vrlo žestokog otpora bandita. Neprijatelj je u panici pobjegao u pravcu Mostina uz gubitke od 5 ubijenih, veći broj ranjenih i 2 zarobljena. Zaplijenjena veća količina ratnog materijala. Naše snage nisu imale gubitaka ni u ljudstvu ni u materijalu.

16. V. 1944 g. U Bribiru se nalazilo 600 četnika i 50 Njemaca sa zadatkom osiguranja komunikacije Benkovac—Mostine—Skradin i vršenja ispada u pravcu oslobođene teritorije. I brigada dobila je zadatak da likvidira ovo uporište, i ista je izvršila slijedeći raspored: I bataljon da blokira Mostine sa istoka i juga, II bataljon napada Bribir sa sjeverne strane (Sv. Aćim i Ana), IV bataljon napada Bribir sa zapadne strane, a III [bataljon] Voćane i Goricu i zatvara komunikaciju Skradin—Mostine. Akcija je otpočela u 22.30 časova. II bataljon u roku od 10 minuta likvidirao je otpor na Sv. Aćimu i Ani, a I bataljon energičnim napadom protjerao je neprijateljske predstražne djelove kod sjeverozapadnog dijela sela, zbog čega je zakasnio da blagovremeno zatvori pravac prema Mostinama. IV bataljon izvršio je svoj zadatak u potpunosti. U ovoj akciji gubitci neprijatelja bili su 28 mrtvih, nepoznat broj ranjenih i 12 zarobljenih (9 četnika i 3 Njemca). Zaplijenjeno: 2 teška bacača, 1 teški mitraljez, 25 pušaka i znatna količina drugog ratnog materijala. Naši gubitci: 1 mrtav, komesar IV bataljona drug Obradović Dušan, i 2 ranjena.

Uspjeh postignut ovom akcijom bio je naročito značajan u moralnom pogledu, jer je već sutradan iz četničkih redova dezertiralo 112 boraca i vratilo se u Kosovo.

17. V. 1944 g.

Po uspješnoj akciji na Bribir brigada je zauzela raspored: III bataljon selo Smrdelje, IV bataljon Varivode, II [bataljon] Đevrske i I bataljon na liniji Divić—Bribir. Oko 7 sati neprijateljska kolona, oko 200 vojnika, potpomognuta jačom artilerijskom vatrom, krenula je od Mostina za Bribir. Naši slabiji dijelovi povukli su se sa Sv. Ane, koju je zauzeo neprijatelj i obasuo naše položaje jakom artilerijskom vatrom. U 12.30 sati neprijatelj je produžio nadiranje sa dvije kolone u jačini od po 300 vojnika u pravcu položaja II i IV bataljona. Ovi bataljoni izvršili su protivnapad i bočnim udarom prisilili ga na povlačenje, koje je on izvršio u pravcu položaja I bataljona, gdje je bio zaustavljen. Istovremeno Njemci, predvođeni od ustaša, u jačini od 250 vojnika, preko Ostrovice i Belanovića stanova uspjeli su doći našim jedinicama iza leđa. I bataljon preorijentirao se je u pravcu neprijatelja, kako bi spriječio njegovo daljnje nadiranje. II bataljon, pod pritiskom neprijatelja na svom frontu koji je ovaj istodobno izvršio, zadržavao je istoga upornom borbom i sa prihvatom otstupao koso desno linijom Đevrske, zapadne padine Zečeva. IV bataljon dobio je zadatak da pod borbom otstupa u pravcu Đevrske—Zečevo, a III bataljon u pravcu Gošića. Sve su jedinice svoj zadatak izvršile pravilno. Neprijatelj je počeo paliti kuće u Đevrskama, ali su oko 17 časova I i II bataljon izvršili protivnapad i prisilili neprijatelja na povlačenje. Gubitci neprijatelja u ovoj akciji bili su 60 mrtvih i nepoznat broj ranjenih. Zaplijenjeno je nešto spreme. Naši gubitci su 6 ranjenih drugova (v. d. komandanta II bat. poručnik Jovo Vukša i zamjenik komesara bataljona drug Mandarić Miloš) i 1 drug mrtav.[13]

U vremenu od 1. V do 15. V. 1944 g. izvršeno je 8 manjih akcija i to najvećim dijelom od udarnih grupa, kojom su prilikom neprijatelju nanijeti slijedeći gubitci: uništena 2 tenka i 5 kamiona, ubijeno 90, ranjeno 31 i zarobljeno 5 neprijateljskih ofi-

[13] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 124.

cira, podoficira i vojnika. Naši gubitci 4 ranjena, među kojima komesar čete II bataljona drug Longin Franc.

SJEVERNODALMATINSKA GRUPA ODREDA

U vremenu od 24. IV do 20. V. 1944 g. izvela je 18 akcija, u kojima je zadala neprijatelju gubitke: 154 ubijena, 68 ranjenih i 21 zarobljen. Uništeno je 6 kamiona, a više oštećeno. Uništen je 1 brdski top 75 mm, 1 teški bacač i drugo. U svim ovim akcijama naši gubitci bili su 4 mrtva, 7 ranjenih i 5 nestalih ili zarobljenih. Izgubljenog oružja i materijala nije bilo, dočim zaplijenjene su veće količine oružja i drugog ratnog materijala, kao i životnih namirnica.

SREDNJEDALMATINSKA GRUPA ODREDA

U vremenu od 1. IV do 25. V. 1944 g. izvela je 31 akciju, u kojima je zadala neprijatelju gubitke od 242 mrtva, 137 ranjenih i 43 zarobljena neprijateljska vojnika, podoficira i vojnika, uništila 1 top, 9 kamiona, 1 tenk i više kamiona oštetila. Za ovo vrijeme Grupa je imala gubitke od 1 mrtvog, 9 ranjenih i 5 nestalih ili zarobljenih. Sopstvenih gubitaka u oružju i materijalu nije bilo, a od neprijatelja su zaplijenjene veće količine oružja i druge ratne spreme.[14]

JUŽNODALMATINSKA GRUPA ODREDA

U vremenu od 26. III do 10. V. 1944 g. izvršila je oko 58 manjih ili većih akcija, u kojima je nanijela neprijatelju gubitke od 422 ubijena, 169 ranjenih, 56 zarobljenih. Uništena su 2 tenka, 29 kamiona i više kamiona je oštećeno. Uništena su 2 automobila, 6 vojničkih kola, 3 motorbicikla, nekoliko mostova, minirano puteva itd.[15]

[14] Vidi dok. br. 72 u ovoj knjizi i tom V, knj. 26, dok. br. 92, 110 i knj. 27, dok. br. 101 i 126.

[15] Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 56 i dok. br. 14/12, k. 1603 A, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

Zaplijenjen 1 teški mitraljez, 1 teški i 1 laki bacač, oko 60 pušaka, pištolja, strojnica i znatne količine oružja i drugog ratnog materijala. Gubitci Grupe za ovo vrijeme bili su: 3 mrtva, 4 ranjena i 8 nestalih ili zarobljenih drugova.

Podatci o gubitcima neprijatelja su približno tačni. Oni su svakako veći, naročito u ranjenima, što se svakom prilikom nije moglo ustanoviti i zato se je uzimalo samo onaj broj koji je provjeren dobivenim podatcima.

KRITIČKI OSVRT

Dostavljeni operativni izvještaji ne sadrže podatke o svim borbama i akcijama koje su u ovom razdoblju vodile jedinice ovoga korpusa. Napose, nedostaju operativni izvještaji za XX i XXVI diviziju, koji još nisu primljeni.[16]

Sve jedinice bile su vrlo aktivne, što se vidi ne samo po broju izvedenih akcija, već i po postignutim rezultatima i zadanim gubitcima neprijatelju u ljudstvu i materijalu.

Napredak i pravilan razvoj osjeća se kod svih jedinica: borci su prilično prekaljeni, prošli kroz mnoge razne borbe i kroz raznovrsne akcije, u kojima su se očeličili, stekli znatna iskustva, što je sve povećalo njihovu borbenost i podiglo ofanzivni duh.

Snalaženje komandnog kadra uopšte zadovoljavalo je, uz neznatnije propuste i greške, koje nisu imale težih posljedica. Ovi nedostatci ogledali su se u nedovoljnim pripremama za izvjesne operacije koje su izvodile jedinice XIX divizije. Na ovo je često puta uticala kratkoća vremena, u težnji da se postigne iznenađenje, ili je momentalna situacija to diktovala. Ovo pretpostavljanje iznenađenja temeljitim pripremama za izvjesnu akciju nije davalo najkorisnije rezultate, koji bi se vjerovatno postigli da su pripreme bile cjelishodnije. Snalaženje kod izvjesnih ruko-

[16] Vidi dok. br. 23, 24, 25, 31, 33, 50 i 56 u ovoj knjizi, tom V, knj. 26, dok. br. 40, 50, 55, 60, 117, 134 i 145 i tom V, knj. 27, dok. br. 3, 13, 60, 62, 113, 158 i 159.

vodilaca—štabova u svim momentima nije bilo na visini. Promjena situacije u izvođenoj akciji i pojava neprijatelja sa pravca i u vremenu gdje se nije očekivao stvarale bi obično iznenađenje, koje se nije znalo parirati, te bi došlo do nepotrebnog povlačenja itd. Tako u akciji od 10. IV, jedinice II brigade XIX divizije na Srbskom klancu kada su dobile bočnu vatru, došlo je do povlačenja koje nije bilo organizovano, niti sa prihvatom, a neugrožene i neangažovane jedinice ostale su pasivne i ništa nisu doprinijele da se olakša izvlačenje jedne jače napadnute čete. Uzajamno potpomaganje i saradnja jedinica u zajedničkim akcijama još ne daje najkorisnije rezultate; veza između njih se slabo održava, a međuprostori obično ostaju prazni, slabo branjeni i nekontrolisani. U akcijama XIX divizije od 17. IV, kada je neprijatelj izvršio jači pritisak na snage II brigade na Čulumu, prilikom svog nadiranja pravcem Otrić—Gračac, jedinice III brigade ostale su neaktivne sjeverno od ove komunikacije, premda su postojali vrlo povoljni uslovi da se neprijatelj bočno napadne, zadrži u njegovom daljem napredovanju i da mu se nanesu ozbiljni gubitci, čime bi pritisak na snage II brigade bio smanjen i ove uspjele da se zadrže na svojim položajima. Sličan slučaj ponovio se je kod brigada IX divizije, kada je u borbama od 27. V međuprostor između I i III brigade, u širini više od jednog kilometra, bio potpuno otvoren i nekontrolisan, no od čega nije bilo štetnih posljedica. Na osnovu ovih iskustava i ukazanih primjedaba, stanje se u ovom pogledu brzo popravlja, te već u borbama IX divizije od 9. VI, kada je I brigada bila potisnuta sa svojih položaja, III brigada vrši bočni udar na neprijatelja i smjelim naletom i dobro izvedenim manevrom zadržava neprijatelja, te po prelasku I brigade u protivnapad, zajednički odbacuju neprijatelja uz velike gubitke u pravcu Grahova.

Planu vatre poklanja se mnogo veća pažnja i upotreba svih vrsta oruđa bila je ve-

ćinom dobra, i korisno upotrebljena, uz izvje sne čisto tehničke nedostatke u rukovanju i nedovoljnoj usposobljenosti ljudstva u uzi manju elemenata i vršenju gađanja.

Jedinice XIX divizije u svim ovim akci jama pokazale su veliku aktivnost, izdržlji vost i upornost, štabovi dosta samoinicijativ nosti i vještine u rukovođenju, tako da su u kratkom periodu vremena uspjeli da likvi diraju više jakih banditskih uporišta, kao: Li sičić, Lišane, Karin, Atlagić Kula,[17] Vrana i druga,[18] razbili svaki pokušaj neprijateljske intervencije ili ofanzive u pravcu oslobođe nog teritorija i neprijatelju nanijeli velike gubitke.

Za vrijeme VII neprijateljske ofanzive[19] na sektoru IX divizije sve njene jedinice po kazale su visoku borbenost, veliku izdržlji vost, manevarsku sposobnost i snalažljivost. Rukovodioci u rukovanju sa jedinicama pokazali su dosta vještine izuzev manjih ne dostataka u korišćenju povoljnih momenata za nanošenje još većih gubitaka neprijatelju. Držanje boraca bilo je na visini i dostizalo do masovnog heroizma i tučenja Švaba kun dacima po utrošenoj municiji. Ova divizija zadala je neprijatelju za nekoliko dana velike gubitke u ljudstvu i motornim vozilima, uz sopstvene relativno male gubitke. Pri ovome treba imati u vidu da je prisustvo savezničkih misija, i preduzimane mjere u pogledu nji hove bezbjednosti, skučavalo njihovu slobodu rada i još veću elastičnost u manevrisanju. Namjera i pokušaj neprijatelja da sa mnogo jačim snagama, uz obilnu pomoć artilerije, izvrši opkoljavanje i uništavanje naših snaga na prostoru Jadovnika potpuno je propao, blagodareći hrabrosti naših jedinica i vje štini rukovođenja sa istima. Neprijatelj je doživio potpun neuspjeh, pretrpio velike gu bitke, a naše jedinice u cijelosti sačuvale živu silu, naoružanje i materijal i iz ofanzive izi šle još više moralno pojačane.

[17] Vidi dok. br. 67.
[18] Vidi dok. br. 71.
[19] Riječ je o drvarskoj operaciji.

Sve grupe odreda pokazale su također veliku aktivnost i postigle vrlo dobre rezultate. Do naročitog izražaja došle su udarne grupe, koje su, vješto i smjelo vođene te dobro upotrebljene, zadale neprijatelju znatne gubitke. Formiranje ovih grupa kao i odjeljenja (desetina) za postavljanje nagaznih mina i miniranje komunikacija, i sve veća njihova aktivizacija, nailazi kod svih jedinica na sve veću primjenu.

Djelatnost savezničke avijacije bila je znatna, a njeno učešće i saradnja sa našom vojskom, pored materijalnog učinka u nanošenju gubitaka neprijatelju, pozitivno je uticala na naše borce, koji su svaku takovu situaciju i iskoristili, dok je u redovima kod neprijatelja stvarana panika i naročito porazno djelovala na četnike, koji su u ovim prilikama vidjeli punu saradnju između naše vojske i saveznika.

Rezultati o uspjesima savezničkog zrakoplovstva nijesu ušli u ovaj izvještaj, već su oni ranije zasebno dostavljeni.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar, Komandant-pukovnik,

(M. P.)

BR. 42

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE DIVIZIJE OD 11. JUNA 1944. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA OD 25. MAJA DO 10. JUNA[1]

ŠTAB
IX DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE
11. VI. 1944.—
Op. br. 223.

ŠTABU VIII KORPUSA N.O.V. I P.O.J.

Operacijski izvještaj za borbe, koje je vodila ova divizija od 25.V. do 10.VI. 1944. god.—

25. V. 1944. — Ovoga dana ujutro neprijatelj je spustio svoje trupe padobranima i jedrilicama u Drvar[2]. Tamo je od Štaba VIII korpusa pozvat I bataljon I brigade i odmah upućen usiljenim maršem za Drvar, gdje se je borio pod komandom I proleterskog korpusa. Ovaj je bataljon izvršio napad na neprijatelja u Drvaru i dobro se borio. Ubijeno je više njemačkih vojnika kojima se tačan broj ne zna, potpuno je uništena jedna jedrilica sa posadom, zaplijenjen je jedan šarac i jedna strojnica, kao i izvjesna količina municije i drugog materijala.

Gubitci ovoga bataljona: Poginuo je komandir čete p.poručnik Palaversa Kajo i 4 ranjena druga.

Ovog dana ujutro rano krenula je od Livna jedna motorizovana kolona sa preko 300 motornih vozila preko Priluke i Ljubunčića u pravcu Čelebića.[3] Naša III brigada, koja se nalazila na položajima Čelebić — Strupnić — jugozapadne padine Staretine, razvila se je za borbu i doče-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 22—1/2, k. 842 A.

[2] Opširnije o desantu na Drvar vidi „Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945", knj. 2, str. 93.

[3] Navedenim pravcem prodirao je ojačani Izviđački odred njemačke 369. legionarske divizije (vidi Vojnu enciklopediju, knj. 2, str. 630).

kala neprijatelja. Borba je trajala 5 sati. Neprijatelj je imao priličan broj gubitaka u borbi — oko 10 mrtvih i 15 ranjenih. Pored ovoga pomoću nagaznih mina uništen je 1 tenk, 1 kamion sa posadom i 1 motocikl sa motociklistom, a oštećen je još 1 kamion.

III brigada je imala u ovim borbama 2 ranjena druga i izgubljena je 1 protukolska puška.

Neprijatelj je uspio pred večer da prođe sa motorizacijom preko Čelebića, preko Pustog Polja i Kazanaca do Crnoga Luga, gdje se je zadržao.

26. V. 1944. — Tri bataljona I brigade bili su na putu za sprovođenje transporta ranjenika za Sjevernu Dalmaciju, a jedan bataljon je pošao za Drvar prvoga dana.

II brigada nalazila se je na položajima Prolog—Rujani, gdje je naređeno prvoga dana da se prebaci na prostoriju Bos. Grahovo hitno.

III brigada poslije borbe prvoga dana dobila je naređenje da se prebaci na prostoriju Grkovci—Peulje.

Štab divizije sa prištapskim jedinicama i vojnim kursevima Štaba korpusa i Štaba divizije prebacio se na prostoriju s. Peulje.

Neprijateljska motorizacija od preko 300 vozila izjutra je krenula za Grahovo i uz otpor naših manjih jedinica uspjela je probiti se za Grahovo u 12 časova ne ostavljajući za sobom na čitavom putu nikakovog osiguranja. Ove snage žurile su probiti se za Drvar radi spasavanja svojih snaga koje su se padobranima spustile u Drvar, a koje su bile u kritičnoj situaciji. Veći dio motorizovane kolone iz Grahova produžio je za Resanovce i Drvar.

27. V. 1944. — Ovoga dana došli su tri bataljona I brigade iz sjev. Dalmacije[4] na prostoriju Marinkovci—Maleševci, a III brigada prebacila se je na prostoriju Peulje—Marino Brdo. II brigada, koja je trebala preći na prostoriju Grahova, nije shvatila hitnost dobijenog naređenja i nije se uspjela prebaciti na sektor Grahova, već se je

[4] Oni su pošli u sjevernu Dalmaciju 11. maja 1944 (vidi dok. br. 52).

zadržala na Vještica Gori i Troglavu. Naređenje je radio-vezom da se odmah prebaci na prostoriju s. Peulja, što je uradila tokom noći.

Sa snagama I i III brigade padom mraka preduzeli smo napad na Grahovo u cilju njegove likvidacije i izdali zapovijest za to. Ali padom mraka neprijatelj je sa motorizacijom od Knina došao u Grahovo, a tako i od Resanovaca, te napad naših snaga ove noći nije uspio, jedino što smo očistili s. Luku i s. Obljaj i posjeli položaje M. i V. Obljaj i Stankovaču.

28. V. 1944. — Raspored naših snaga bio je slijedeći:

I brigada se nalazila na prostoru Radilovići—Galići—Štrbci—Šerbeđije sa predstražarskim položajima na Stankovači (k. 1007), V. Obljaju, k. 996, k. 998 i k. 931.

III brigada nalazila se je u s. Kubat — s. Čamovići — Kamenica sa predstražarskim položajima na M. Obljaju (k. 1009) i Markovači (k. 885).

II brigada posjela je položaje Čolakuša (k. 1201) — Popovača—Golubovina (k. 1056) — Milakovina i Grkovci sa predstražarskim položajima iznad samog s. Peulja.

Ujutro rano, oko 8 časova, neprijatelj je izvršio napad sa sjevernih padina Gnjata na frontu od Grkovaca do M. Obljaja, a to jest na položaje II i III brigade, gdje se je vodila borba čitavog dana uz velike gubitke neprijatelja. Oko 10 časova neprijateljska motorizacija je krenula iz Grahova prema Livnu, čija su prednja vozila naišla na naše mine ispred s. Peulja, gdje su uništena 2 kamiona i motorizacija je stala.

Savezn̄ička avijacija ovoga dana bila je aktivna, napala je neprijateljsku motorizaciju u Grahovu i od istoga na putu prema Resanovcima i prema Strmici.

Oko 14 časova neprijatelj je izvršio pokret iz Grahova sa pješadijom u pravcu M. i V. Obljaja i poslije kraće borbe potisnuo naše predstražarske djelove sa ovih položaja. Produžio je nadiranje sa V. i sa M. Obljaja i putem prema s. Marinkovci i s. Maleševci. Snage naše I brigade posjele su položaje iznad s. Galići—

Štrbci i Šerbeđije, pustile neprijatelja da se približi poljem i na njega otvorile žestoku vatru, gdje su mu naneseni veliki gubitci. Na ovome sektoru kao i na čitavom frontu do s. Grkovaca borba je trajala sve do 20 časova na večer, kada je padom mraka izvršen protivnapad na njega i odbijen u pravcu Grahova i Gnjata.

U ovim borbama neprijatelj je imao 130 mrtvih i oko 150 ranjenih vojnika. Samo na sektoru I brigade ubijeno je preko 50 Njemaca.

Sa tri bataljona I brigade bio je i III bataljod II brigade na ovim položajima.

Naši gubitci: I brigada imala je 1 mrtvog i 8 ranjenih drugova. Ranjen je politkomesar bataljona drug Palaveršić Ante.

III bataljon II brigade imao je 2 mrtva i 4 ranjena druga. Poginuo je i politkomesar ovoga bataljona drug Borić Luka.

III brigada imala je 3 lakše ranjena druga.

Dakle, svega gubitaka: 3 mrtva i 15 ranjenih drugova.

Oko 16 časova saveznička avijacija napala je neprijateljsku motorizovanu kolonu na putu od Grahova do Peulja i uništila 25 vozila.

Artiljerija je dejstvovala sa Kruškovca ispod k. 1182.

31. V. 1944. — Neprijateljska motorizovana kolona od 50 vozila (15 tenkova i 35 kamiona) došla je iz Grahova do s. G. Peulja, gdje je 1 kamion naišao na minu i dignut u zrak, poginula je čitava posada — oko 15 vojnika. Motorizacija se je zadržala i smjestila u s. D. Peulje, a pješadija od preko 300 Njemaca krenula je na naše položaje, t.j. na položaje II i III brigade u pravcu Golubovine—Popovače i Čolakuše. Dobrim rasporedom naših snaga kao i oruđa neprijatelj je jako dočekan i potučen. U toku dana neprijatelj je drsko vršio nekoliko puta juriše i svaki put odbijen.

Borba je trajala čitavog dana od 7 sati ujutro do 9 sati navečer, kada je neprijatelj pod jakim pritiskom naših snaga morao odstupiti uz gubitke za Grahovo.

U ovoj borbi naročito se je istakao II bataljon II brigade i III bataljon III brigade. V. d. komandanta II bat. II brig. poručnik Ban Boško u jurišu ubio je 1 njemačkog oficira i 1 vojnika. Još su se istakli politkomesar čete Franičević Dinko, vodnik Bošo Mirko, desetar Vukuši Pavo, borac Borjan Veljko, komandir čete Barišić Frano, vodnik Medvidović Milan, desetar Lučić Nikola i pomoć. politkoma čete Boljat Ivan — svi iz II bat. II brig.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 65 mrtvih od kojih dva oficira, koji su ostali mrtvi na položaju, i 80 ranjenih vojnika.

Zaplijenjeno je: 3 „šarca", 6 strojnica, 8 revolvera, 2 signalna pištolja, 2 dvogleda, 15 pušaka i prilične količine municije i drugoga materijala.

Naši gubitci: 8 mrtvih, od kojih zamj. komandira čete iz II brigade p. poručnik Ivica Nikola, i 19 ranjenih, među kojima major Bašlin Stanko, načelnik Štaba III brigade, i poručnik Bašić Duje, komandant I bat. III brigade. Gubitaka u materijalu nijesmo imali.

1. VI. 1944. g.— Neprijatelj na našem sektoru nije bio aktivan već je bio na svojim položajima južno od puta Grahovo—Peulje.

Navečer su dva bataljona II i dva bataljona III brig. izvršili napad na Njemce i četnike na prostoru Luka—Korita—Vlasulje, očistili sve sem bunkera kod s. Korita u kojima su bili Njemci.

U ovoj borbi ubijeno je 10 neprijateljskih vojnika i više ranjeno.

Mi smo imali 6 ranjenih (lakše) iz II brigade.

2. VI. 1944. g.— Neprijatelj ujutro rano od Vagnja došao je u Rore i iz Rora pošao na Preodac.

IV bat. III brig. bio je na položaju Klačina —M. Kik—V. Kik prema Rorama. Vodio je čitav dan borbu sa mnogo nadmoćnijim neprijateljem, koja je bila žestoka.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 10 mrtvih i preko 20 ranjenih.

Ovaj bataljon je imao 4 mrtva i 6 ranjenih drugova.

Neprijatelj je predvečer uspio da potisne naše sa ovih položaja i da zauzme s. Preodac.

Ovog dana se je dobilo naređenje od Štaba VIII korpusa, da naša divizija sa dvije brigade padom mraka krene pravcem Tičevo—Jadovnik, a sa jednom brigadom i bolnicama preko Livanjskog Polja za Dinaru.

Padom mraka I i III brigada krenule su u pravcu Jadovnika, a II brigada sa bolnicama padinama Šatora preko Livanjskoga polja na Sajković za Vještica Goru.

3. VI. 1944. g.— I brigada sa tri bataljona predanila je na Vrelima ispod Jadovnika (k. 1539).

III brigada u 8 časova smjestila se je sjeverno od Zeba na putu koji vodi za Drvar južno od k. 1207, u njenom sastavu nalazio se je I bataljon I brigade. Po dolasku na tu prostoriju odmah se je pristupilo izviđanju ceste Grahovo—Drvar. Putem izviđanja I bataljona I brigade i Grahovsko-peuljskog N.O.P. odreda utvrđeno je da neprijatelj ima svoje manje posade na komunikaciji Grahovo—Drvar i to: Peć i Resanovci, Glavica (k. 1062), na cesti kod Korita, Palež (k. 1232) i Kamenica. Tokom dana neprijatelj je stalno saobraćao tom cestom.

I bataljon I brigade, Grahovsko-peuljski odred i III bataljon III ličke brigade dobili su zadatak da likvidiraju neprijatelja na Paležu, Glavici, Koritima i izvrše osiguranje prema Resanovcima i Drvaru, dok prođu ostali djelovi divizije i Štab VIII korpusa sa svojim dijelovima, a poslije njihovog prelaza da se povuku i oni u pravcu Trubara. Oni su likvidirali Glavicu i Palež, dok je ostala jedna manja grupa na Koritima, koja nije bila likvidirana i u zoru ti djelovi prebacili su se preko ceste.

4. VI. 1944.— Oko 8 časova stiglo je oko 10 kamiona iz Grahova u Resanovce i zauzeli položaj istočno od druma Resanovci—Drvar, zauzevši Glavicu (k. 1062) i Palež (1232).

U 11 časova sukobila se je naša I brigada, koja se je nalazila na Jedovniku, sa neprijateljskom kolonom, koja se je kretala od Tičeva sa namjerom da opkoli naše snage koje su se nalazile oko Jedovnika i Tisove Kose. III bataljon

I brigade zaposjeo je položaje Jedovnik (k. 1539) — k. 1536. a II bataljon Crni Vrh (k. 1519), IV bataljon ostao je u rezervi. Na ovome pravcu neprijatelj je pokušavao sa nekoliko juriša i jakom artiljerijskom vatrom, koja mu je bila plasirana na cesti kod Peći, da izbaci našu I brigadu sa spomenutih položaja, ali svi njegovi pokušaji ostali su bez uspjeha i I brigada zadržala je položaje sve do noći, kada je dato naređenje za povlačenje.

Jedna manja neprijateljska kolona uspjela je da odbaci vod Grahovsko-peuljskog odreda sa k. 1412 i da se popne na Tisovu Kosu i zauzme k. 1489. Oko 14 časova došlo je iz Grahova u s. Isjek i Zebe oko 36 kamiona Njemaca i četnika, koji su odmah krenuli iz Zeba i zauzeli Plandište—k. 1259 i k. 1313. Po izbijanju neprijatelja na Tisovu Kosu dat je zadatak IV bataljonu III brigade i II bataljonu III brigade da u zajednici sa Grahovsko-peuljskim odredom likvidiraju neprijatelja na Tisovoj Kosi. III bataljon III brigade dobio je zadatak da izbije na Kosu između k. 1489 i k. 1539 (Jedovnik) i da osigura leđa I brigadi. II i IV bataljon III brigade u zajednici sa Grahovsko-peuljskim odredom uspjeli su da zauzmu na juriš Tisovu Kosu i protjeraju neprijatelja u pravcu Drvara. U 21 čas dato je naređenje da se sve jedinice koncentrišu na Tisovoj Kosi, odakle je uslijedio pokret prema Šubiću sa namjerom da se prebaci preko komunikacije Drvar—Prekaja, ali zbog lošeg puta kolona nije uspjela da izvrši taj pokret te je zadanila na k. 951. I brigada zadanila je na Markovom Kamenu (k. 930) gdje je imala manje okršaje sa neprijateljem prema Gradini.

Neprijateljske snage koje su učestvovale toga dana u akciji na naše snage jačine su od 5.000—6.000 neprijateljskih vojnika. Ime jedinice je nepoznato.

U ovim borbama neprijatelj je imao osjetne gubitke — oko 60 mrtvih i 130 ranjenih.

Naši gubitci su: 16 mrtvih, 12 ranjenih i 15 nestalih drugova. Zaplijenjeno nije ništa, a izgubljeno je 7 pušaka, 4 puškomitraljeza i 1 protukolska puška, 2 puškomitraljeza bila su neispravna koja su se nalazila u komori.

U ovoj borbi istakle su se I i III brigada, a naročito III bataljon I brigade, koji je čitavog dana držao neprijateljsku kolonu koja je nadirala od V. Tičeva i odbio nekoliko neprijateljskih juriša i izdržao čitavu neprijateljsku artiljerijsku vatru, također IV bat. III brigade u jurišu na Tisovu Kosu, koju je u vrlo kratkom vremenu uspio da očisti od neprijatelja i istoga natjera u bijeg.

Pojedinci koji su se istakli u ovim borbama su slijedeći: III bataljon I brigade: st. vodnik Jurić Petar, bolničarka Šarić Zorka, mitraljezac Ugrina Ivan, Đeldum Niko. Iz III brigade istakao se je naročitom hrabrošću i umješnošću u rukovođenju komandir čete Gulin Ante, st. vodnik.

5. VI. 1944. — I brigada nalazi se na Markovom Kamenu (k. 930), odakle se uvečer ponovo vraća na Jedovnik.

III brigada sa Štabom divizije navečer vrši pokret preko Vidova Sela do Mokrog Polja.

6. VI. 1944. — III brigada vrši pokret iz Mokrog Polja za Tičevo. U 21 čas stiže u Tičevo, a u to vrijeme naišle su dvije četničke brigade iz s. Marinkovaca, gdje se sukobila III brigada sa neprijateljem i za vrlo kratko vrijeme uspjela vratiti četničke bande natrag u Marinkovce.

7. VI. 1944. — Stiže I brigada iz Jedovnika, gdje je prikupljala materijal, na Tičevo.

8. VI. 1944. — I brigada vrši pokret iz V. Tičeva preko Marinkovaca i Maleševaca u pravcu Grahova sa zadatkom da provjeri da li su Njemci napustili Grahovo i očisti sela od četničkih grupa, a III brigada vrši pokret iz Tičeva preko Crnca za G. Peulje. Tog dana stiže II brigada, koja se je od 2. o. mj. nalazila kod XX divizije na Dinari, u Grkovce. I brigada u svom nastupanju prema Grahovu naišla je na manje četničke grupe u Marinkovcima i Maleševcima, koje su bile rastjerane. Desna kolona I brigade, koja je nastupala preko Maleševaca i s. Kesića, u 20 časova navečer zauzela je Gradinu (k. 933), lijeva kolona, koja je nastupala preko Marinkovaca, s.

Sarići, tu se sukobila sa neprijateljskom motorizacijom, koja se vratila iz Knina u Grahovo i time primorala I brigadu na povlačenje ostavljajući na V. Obljaju manje svoje djelove; desna kolona, koja je izbila na Gradinu, također se je povukla iznad s. Maleševaca i s. Galići.

9. VI. 1944. — Poslije podne u 13 časova neprijateljska kolona u jačini od 400 vojnika sa 2 tenka, 1 haubicom napala je na položaje naše I brigade iznad s. Marinkovaca. Jakim naletom neprijateljskih snaga i jakom artiljerijskom i minobacačkom vatrom uspjelo je neprijatelju da zauzme položaje II bataljona i to Kudernu (k. 1304) i zapadne padine Trivunovića Vrha. II bataljon III brig. dobio je zadatak da odmah djejstvuje preko Špije (k. 1457) u neprijateljski bok i povrati neprijatelja na polazne položaje, a IV bataljon iste brigade da izbije preko Šljivika na Prokos i onemogući neprijatelju daljnje napredovanje u pravcu Tičeva.[5] II bataljon III brigade izvršio je vrlo dobro svoj zadatak izbijajući preko Špije i Trivunović Vrha i brzim naletom na neprijatelja primorao neprijatelja na povlačenje.

U ovoj borbi neprijatelj je imao, prema izvještajima seljaka iz Marinkovaca, od 30—40 ranjenih i mrtvih, a na našoj strani bila su dva mrtva i 5 ranjenih drugova.

Gubitaka u materijalu, kao ni plijena nije bilo.

U ovoj akciji nije se niko naročito istakao.

U svim ovim akcijama sve jedinice pokazale su visoku borbenost i veliku izdržljivost. Rukovodioci u rukovanju sa jedinicama pokazali su se dovoljno vješti i uporni izuzev manjih nedostataka, odnosno nedovoljne inicijative za korišćenje pojedinih povoljnih situacija. U svim ovim akcijama bilo je masovnih podviga heroizma sa strane boraca i rukovodilaca. O pojedinim drugovima i slučajevima poslaćemo vam naknadno prijedloge za pohvale i odlikovanja.

[5] Štab Osmog korpusa je o tome 11. juna javio depešom Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske slijedeće: „Neprijatelj drži liniju Knin — Drvar. 9. juna vođena žestoka borba sa delovima Brandenburg div.[izije] na prostoru Grahovo — Tičevo. Neprijatelj vrlo uporan. Na večer bočnim protunapadima odbačen uz teže gubitke". (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—1, k. 119/7).

U posljednjoj akciji koju je vodila I brigada 9. o.mj. a što je uticalo na akciju, t.j. da je neprijatelj uspio da zauzme položaj jednog bataljona I brigade, jest to, što je potcijenjen neprijatelj i nedovoljna pažnja organizaciji plana vatre.

10. VI. 1944. — Nije bilo nikakovih promjena na našim položajima.

I brigada sa tri bataljona drži položaj od s. Maleševaca—Kruškovac (k. 1182) do Trivunovića Vrha (k. 1431).

III brigada od Trivunovića Vrha—Špija do Čolakuše.

II brigada od Čolakuše do Grkovaca. Kod Špije nalaze se dva bataljona III brigade kao rezerva, koja će se upotrebiti prema neprijateljskom pravcu nadiranja ili na desnom ili na lijevom krilu.

Jedan bataljon II brigade nalazi se kao opća rezerva u s. Crncu.

Štab divizije nalazi se u s. Crncu. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
Kovačević Andro

Komandant — p. pukovnik:
Banina Ante

BR. 43

ZAPOVIJEST ŠTABA DVADESET OSME DIVIZIJE OD 11. JUNA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKI GARNIZON U VELIKOM GRĐEVCU[1]

ŠTAB XXVIII UDARNE DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 203
Dana: 11. VI. 1944. god. 11[h]

ZAPOVJEST:
(Sekcija: Bjelovar 1:100.000)

. . .[2]

Naša Divizija uz pomoć Bilogorskog i Daruvarskog N.O.P. odreda oslobodiće mjesto Vel. Grđevac od neprijateljske posade i osigurati ovu akciju od pravca neprijateljskih uporišta: Vel. Pisanice, Daruvara, Grubišnog Polja i Zdenaca. U cilju izvršenja ovog zadatka,

NAREĐUJEMO:

1. — XXI Udarna brigada:

Sastav: 4 bataljona
3 topa 37 mm.
3 od. t. bac.
2 antitenk. bac.
Svega: 4 bataljona
3 topa 37 mm.
3 od. t. bac.
2 antitenk. bac.

Zadatak:

Likvidira neprijateljsku posadu u uporištu Vel. Grđevcu i željezničku stanicu[3] kod istog sa sljedećim rasporedom:

Jedan od najboljih bataljona u pratnji dva protukolska topa, 2 protivtenkovska bacača (rakete), 2 odjel. teš. bacača i 3 teška mitraljeza, sa nastupom od dvije kolone, jedna cestom Bulinac—Vel. Grđevac, druga putem Gor. Kovačica—Vel. Grđevac, prodire i likvi-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 30—1/1, k. 1123.

[2] Redakcija je izostavila uvodni dio zapovijesti koji govori o neprijatelju, jer se taj tekst nalazi u zapovijesti Štaba Desetog korpusa NOVJ (vidi dok. br. 34).

[3] Vidi dok. br. 62, 66, 70, 129, 130, 132 i 133.

dira sjeverni dio uporišta zaključno raskrsnica kod sajmišta, te čisti neprijateljske bunkere sa istočne i zapadne strane ovog dijela uporišta zaključno sajmište paralelno sa suprotnom stranom zgrada. Glavni prodor ovog bataljona, a što je uopće mjesto težišta borbe, jest prodor putem od Gor. Kovačice gdje treba skoncentrisati glavninu teškog oružja.

Jedan dio snaga ovog bataljona po zauzimanju raskrsnice kontrolisaće prugu zapadno od uporišta radi eventualnog bjegstva neprijatelja pri dovršetku borbe.

Jedan bataljon sa dvije čete, poslije zauzimanja raskrsnice putem Gor. Kovačica—Grđevac, ukrcava se unutra te čisti zgrade kao i bunkere s lijeve i desne strane uporišta na jug, sve dok se ne spoji sa jedinicama koje napadaju sa južne strane uporišta. Jedna četa ovog bataljona likvidira željezničku stanicu sa pravcem nastupanja cesta Pavlovac—Vel. Grđevac, te put i zgrade koje se protežu od ove ceste ka stanici.

Jedan bataljon u pratnji 1 topa 37 mm. i 1 teš. bacača likvidira južni dio uporišta sa mjestom prodora zgrade s desne strane ceste Pavlovac—Vel. Grđevac, a sa jednim dijelom obuhvata koljeno ceste kod pravosl. crkve putem koji dolazi iz Vel. Barne kroz grupu kuća u pravcu Kapele, koji dio snaga treba da likvidira školu zajedno sa onima koji dolaze cestom, a drugim dijelom prodire u pravcu sjevera dok se ne spoji sa sjevernim snagama.

Jedan bataljon u brigadnoj rezervi.

Za lakšu likvidaciju ovog uporišta Brigadi se dodjeljuje 200 kg. eksploziva za rušenje zgrada i prepreka.

2. — XVII Udarna brigada:

Sastav: 4 bataljona
2 odjel. t. bac.
Svega: 4 bataljona
2 odjel. t. bac.

Zadatak:

Daje osiguranje prema Daruvaru i Vel. Zdencima na liniji—glavni položaj — desno k. 142 — lijevo od puta koji ide Vel. Zdenci — kroz Zdenački Gaj — Trnava — jugozapadna ivica šume Gaj—cesta Vel. Zdenci—Pavlovac—kod Željez. stanice Vel. Zdenci—jugozapadni dio sela Grbavac — isključno k. 158. Glavni pravci ovoga osiguranja jesu: cesta Vel. Zdenci—Pavlovac—put Mali Zdenci — šuma Gaj — put Orlovac—Grbavac. Predstražarske položaje odrediti na liniji: ispred k. 142—na cesti Vel. Zdenci—Pavlovac—ispred kuće kod spomenika —jugoistočno trigonometar k. 149 —selo Orlovac. Prihvatni položaji: Sjeverno od sela Grbavca k. 157—potok između Vel. Jasenovače i Grbavca, k. 152 — jugoistočni dio sela Pavlovac, k. 146 zaključno.

Ova Brigada održava tjesnu vezu desno sa jedinicama XXXIII Divizije kod k. 142, jer postoji vjerovatnoća da bi se na ovom mjestu neprijatelj mogao provući, a lijevo kod k. 158 sa jedinicama Bilogorskog NOP odreda.

Sve napred predviđene puteve kojim bi neprijatelj najvjerovatnije nastupao dobro minirati, kako sa pravim, tako i lažnim minama i zatvoriti ih protivtenkovskim puškama, porušiti mostove, koji se ispred položaja nalaze na potoku Šovarnica.

3. — Brodska brigada: Sastav: 4 bataljona 1 od. t. bac. Svega: 4 bataljona 1 od. t. bac.	**Zadatak:** Daje osiguranje prema Vel. Pisanici na liniji: desno Kamentovac—put koji dolazi iz Vel. Pisanice — Gor. Kovačica — sjeverozapadno k. 156—Mrtvaja, k. 145, te lijevo: put Vel. Pisanica—Mala Pisanica iznad k. 143. — Prihvatni položaji: sjeverozapadni dio sela Gor. Kovačica — k. 154 — Ciglana — sjeverozapadno od Vel. Grđevca gdje pruga presjeca cestu — potok Kovačica. Predstražarske položaje odrediti ispred k. 142 i 145, sa kojih se mjesta može uporište tačno osmatrati i uočiti eventualni neprijateljski izlazak iz njega. Jedan bataljon ove Brigade određuje se u divizijsku rezervu.
4. — Bilogorski NOP odred:	Postavlja osiguranje prema uporištu Grubišno Polje na putu Grubišno Polje—Vel. Barna—desno k. 158 — jugoistočni dio sela Krševine — k. 165, sa lijevim bočnim osiguranjem k. 153. — Predstražarski položaj: jugoistočna ivica šume Pljoštine. Prihvatni položaj: k. 159 — sjeverni kraj sela Krševine — k. 161. —
5. — Daruvarski NOP odred:	**Zadatak:** Vidi se iz priložene depeše br. 280 od 12. VI. 1944, koja je dostavljena Štabu VI Korpusa istog dana.[4]
6. — Zadaci susjednih jedinica: **XXXII Divizija:**	**Zadatak:** Likvidira neprijateljsko uporište Severin. Ruši prugu između Bulinca i Kokinca i mostove na cesti

[4] Zadatak Daruvarskog NOP odreda, je bio: postaviti zasjedu na putu Daruvar — Končanica i onemogućiti da neprijateljski garnizon iz Daruvara pritekne u pomoć napadnutoj posadi u Velikom Grđevcu (vidi dok. br. 108).

kod Prespe, Patkovca i kod ograde k. 121. —

Postavlja zasjedu prema Bjelovaru i sa jednom četom fingiraće napad na Vel. Pisanicu za vrijeme napada na Vel. Grđevac.[5]

XXXIII Divizija: **Zadatak:**

Sa jednom brigadom pojačanom sa Srpskim bataljonom izvršiće osiguranje prema Hercegovcu i Garešnici.

Jedna brigada ostaje u prostoru oko sela Dereze.[6]

7. — **Veza:** Organizaciju veze izvršiće referent za vezu ovoga štaba dopunskom zapovješću[7] sa centrom veze Vel. Jasnovača.

8. — **Sanitet:** Organizaciju saniteta izvršiće referent saniteta ovoga štaba sa dopunskom zapovjesti.

Evakuaciju ranjenika za Slavoniju.

9. — **Početak napada:** Početak napada biće 13. VI. 1944 god. u 24 časa. Sve zasjede (osiguranja) treba da budu na svojim mjestima 13. VI 1944 do 23 časa.

10. — **Znaci raspoznavanja:** Za noć 13/14. VI. 1944: **Crvena —armija.**

Za dan 14. VI. 1944: Poziv: Tri puta desnom rukom pušku u vodoravnom položaju izbaciti u stranu.

Odziv: Tri puta lijevu ruku izbaciti u vis.

11. — **Mjesto štabova:** Štab Divizije u sjeverozapadnom dijelu sela V. Jasenovača.

Štab XVII Ud. brigade u šumici Gaj kod natpisa (Gaj) — prema cesti.

Štab XXI Ud. brigade u sjeveroistočnom dijelu sela Vel. Grđevac.

Štab Brodske brigade u šumi Slatki potok kod pruge sjeverno od ciglane.

---

[5] Divizija nije napala neprijatelja u Velikoj Pisanici, jer je on, saznavši za napad na Veliki Grđevac, pobjegao u Bjelovar (vidi dok. br. 100).

[6] Vidi dok. br. 34 u ovoj knjizi i dok. br. 83—13/4, k. 551 A, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[7] Vidi dok. br. 30—6/1, k. 1123, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

Štab Daruvarskog NOP odreda iza svojih položaja.
Štab Bilogorskog NOP odreda: zaselak Krševine.

12. — **Evakuacija zarobljenika i plijena:** je za selo Šamaricu.

13. — **Ishrana jedinica:** vršiće se iz mjesnih sredstava sa terena.

14. — **Povlačenje:** izvršiće se pismenim putem po likvidaciji uporišta, sa mjestom i pravcem koje će se odrediti. Pored ovog svjetlosni znak za povlačenje biće: dvije grupe raketli ispaljenih u vremenskom razmaku od 5 minuta i to: dvije bijele i jedna crvena raketa.

Napominjemo da pri likvidaciji ovoga uporišta korišćenje samoga prodora, likvidacija zgrada, presjecanje raznih prepreka, korišćenje nailaska aviona, upotreba teškog oruđa i eksploziva, držanje svih rukovodilaca i boraca bude pripremljeno u duhu izdate okružnice o raščlanjivanju akcije na Slatinu Op. br. 140 od aprila ove godine.[8] Napadne kolone sa svih strana moraju napadati podjednakom žestinom. Rukovodioce ne smije smetati to što je težište borbe određeno na jednom mjestu i nikako se ne smije dogoditi da se iščekuje samo prodor na to mjesto. Onoga momenta kada je na bilo kojem pravcu obruč neprijateljske odbrane razbijen taj pravac postaje težište borbe, tu se ubacuje rezerva, a glavni napadni pravac postaje sporednim.

Svaki borac i rukovodilac naše Divizije i N.O.P. odreda koji učestvuju u ovoj akciji mora biti svjestan i čvrsto ubijeđen da baš od zalaganja i požrtvovanosti njega kao pojedinca zavisi hoće li akcija uspjeti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Đuro Kladarin

(M. P.)

Komandant, potpukovnik:
Radojica M. Nenezić

Dostavljeno:

Na znanje:
Štabu VI i X Korpusa NOV i POJ.

Na izvršenje:
Štabu XXI Ud. brigade NOVJ
Štabu XVII Ud. brigade NOVJ
Štabu Brodske brigade NOVJ
Štabu NOP odreda daruvarskog
Štabu NOP odreda bilogorskog.

[8] Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 70.

BR. 44

NAREDBA OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU NOV I PO JUGOSLAVIJE OD 11. JUNA 1944. O FORMIRANJU DRUGE ISTARSKE BRIGADE I POSTAVLJENJU RUKOVODILACA[1]

Broj: 3./13. VI.

NAREDBA BROJ 40
Operativnog štaba za Istru XI korpusa NOV i POJ
od 11. VI. 1944.

I.

FORMIRANJE.

1.) Formira se II brigada Operativnog štaba za Istru. U sastav ove brigade ulazi I udarni bataljon I brigade „Vladimira Gortana" kao I udarni bataljon II brigade, novoformirani V bataljon kao II bataljon II brigade i I bataljon iz I odreda „Učka" kao III bataljon II brigade.[2]

2.) Formira se IV talijanski bataljon I brigade „Vladimira Gortana" koji će nositi naziv: IV talijanski bataljon „Pino Budičin" I brigade „Vladimira Gortana".

3.) Formira se I riječka četa.

II.

POSTAVLJANJA.

1.) Za komandanta II brigade Operativnog štaba za Istru postavlja se drug Ivan Brozina-Slovan, dosadašnji komandant I partizanskog odreda „Učka".

Za političkog komesara ove brigade postavlja se drug Matas Josip, dosadašnji politički komesar I brigade „Vladimira Gortana".

Za zamjenika političkog komesara brigade postavlja se drug Andrija Tus.

Za zamjenika komandanta brigade postavlja se drug Ribarić Danilo, dosadašnji komandant I udarnog bataljona.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 33—1/8, k. 1321 A.

[2] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 103, objašnjenje br. 11.

Za obavještajnog ofirica brigade postavlja se drug Saršen Anton, dosadašnji ob. oficir I brigade „Vladimira Gortana".

Za referenta saniteta brigade postavlja se drug Blečić Dr. Gajetan, dosadašnji referent saniteta I brigade „Vladimira Gortana".

Za intendanta brigade postavlja se drug Joso Vrsić, dosadašnji vršilac dužnosti komandanta vojno-pozad. stanica Područja Pula.

2.) Za političkog komesara I brigade „Vladimira Gortana" postavlja se drug Kovačević Danijel, dosadašnji politički komesar I partizanskog odreda „Učka".

Za obavještajnog oficira I brigade postavlja se drug Brnčić Vlado, dosadašnji zamjenik političkog komesara V bataljona.

Za informativnog oficira brigade postavlja se drug Boris Šugajev-Halilović, dosadašnji operativni oficir II pulskog partizanskog odreda.

Za referenta saniteta brigade postavlja se drug Raner Ćiro, dosadašnji pomoćnik referenta saniteta Operativnog štaba.

Za intendanta brigade postavlja se drug Juričić Josip (Toma).

3.) Za političkog komesara I partizanskog odreda „Učka" postavlja se drug Defranceski Ivan, dosadašnji politički komesar II pulskog partizanskog odreda.

Za zamjenika polit. komesara istog odreda postavlja se drug Dušan Jardas iz II pulskog partiz. odreda.

Za referenta saniteta I partizanskog odreda „Učka" postavlja se drug Dr. Galzini.

4.) Za v. d. politkomesara II pulskog partizanskog odreda postavlja se drug Udovičić Anton, dosadašnji politkomesar III bataljona I odreda „Učka".

5.) Za političkog komesara II udarnog bataljona I brigade „Vl. Gortana" postavlja se drug Daus Josip, dosadašnji polit. komesar Tehničke čete iste brigade.

6.) Smjenjuje se sa položaja drug Jenkel Anton, dosadašnji zamjenik polit. komesara I bataljona

I brigade i stavlja se Štabu brigade na raspoloženje.

7.) Dosadašnji polit. komesar I bataljona I brigade drug Simičić Dušan smjenjuje se sa tog položaja i postavlja se za zamjenika politkomesara III udarnog bataljona iste brigade.

8.) Za komandanta IV talijanskog bataljona I brigade postavlja se drug kapetan Turil Oskar.

Za politkomesara istog bataljona postavlja se drug Lučano Šimetić.

Za zamjenika politkomesara istog bataljona postavlja se drug Turčinović Benito, dosadašnji politkomesar čete.

Za operativnog oficira postavlja se drug Tomini Bruno.

9.) Za komandanta I udarnog bataljona II brigade postavlja se drug Šikić Marko, dosadašnji operativni oficir II bataljona II pulskog partizanskog odreda.

Za komandanta II bataljona II brigade postavlja se drug potporučnik Čorak Tomo, za polit. komesara postavlja se drug Sušanj Vinko, za zamjenika polit. komesara bataljona postavlja se drug Valenčić Boris, za operativnog oficira postavlja se drug Bezjak Ignac.

Za komandanta III bataljona II brigade postavlja se drug Medančić Ivan, za političkog komesara bataljona drug Iso, za zamjenika polit. komesara bataljona drug Roce Ivan.

10.) Za komandira I riječke čete postavlja se drug Saina Franjo, za političkog komesara čete drug Antonelić Radomir, za zamj. političkog komesara čete postavlja se drug Guido Del Fabbro.

Ova naredba stupa odmah na snagu. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Skočilić

(M. P.)

Komandant, potpukovnik:
Savo Vukelić

BR. 45

IZVJEŠTAJ ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE OD 11. JUNA 1944. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA KOD BUŽIMA I SKOKOVA OD 22. DO 24. MAJA[1]

ŠTAB
UNSKE OPERATIVNE GRUPE
NOV JUGOSLAVIJE
Op. Br. 23/44
Dne 11 juna 1944. god.

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Operativni izvještaj o vođenim borbama dana 22, 23 i 24/V-1944. na položajima oko Skokova i Bužima.

Položaji na kojima su vođene borbe bili su relativno dobri. Zemljište je pretstavljeno na sekciji Petrinja 1 : 100.000.

Od naših jedinica učestvovalo je u borbi naša I i II brigada i II brigada VII divizije.[2]

Neprijateljsku kolonu koja je kretala od Cazina prema Skokovima sačinjavali su dijelovi X lovačke pukovnije, ojačani sa nekoliko tenkova.[3]

Drugu neprijateljsku kolonu koja je kretala od s. Otoka preko s. Bregovi u pravcu s. Bužim sačinjavala je jedna bojna iz sastava X lov. pukovnije, ojačana sa nešto topova i bacača.

Namjera neprijatelja je bila da uznemiruje naše snage kao da ih i odbaci od komunikacije Bihać — Bos. Novi da mogu nesmetano prolaziti trupe i materijal za Zapadnu Bosnu gdje je neprijatelj vršio ofanzivu na glavninu naših snaga.[4]

Naša odluka bila je obustaviti neprijateljsko nadiranje pravcem Cazin — Skokovi, ali izbijanjem neprijatelja u toku

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 7—5, k. 426.

[2] Vidi dok. br. 37 i 51 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, dok. br. 123, 166 i 202 i dok. br. 32/2, k. 813 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[3] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 123.

[4] Odnosi se na koncentraciju neprijateljskih snaga pred sam početak drvarske operacije (vidi „Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945", knj. 2, str. 93—106).

23/V — na liniju Bregovi—Bužim odlučili smo prebaciti II brigadu na položaje oko Bužima i zaustaviti i odbaciti ovu kolonu sa svim snagama.

Za napad bila je izdana usmena zapovijest od strane ovoga štaba.

Raspored naših snaga bio je slijedeći: 22/V-1944 I brigada nalazila se u Bužimu sa jednim bataljonom na pretstraži na Bregovima. II brigada nalazila se na položajima Cerova Kosa – Čejna Glava.

Borba počela je dana 22 maja o. g. u 16 časova na sektoru Bužima.

Dana 22 maja oko 7 časova neprijatelj uz pomoć motorizacije krenuo je iz Cazina prema Skokovima gdje se je nalazila II brigada VII divizije. Njegova desna pobočnica nadirala je od Cazina preko Gor. Koprivne u pravcu Cerove kose i Čejne Glave na kojima se nalazila naša II brigada.

Oko 11 časova došlo je do borbe između jednog bataljona naše II brigade koji se nalazio na Cerovoj Kosi sa neprijateljem. Posle borbe koja je trajala do 12 časova neprijatelj je bio prinuđen da se povuče na položaje oko škole u G. Koprivni, odakle je tokom istoga dana pokušao par puta da protjera jedinice naše II brigade i da ovlada linijom Brezova Kosa — Čejna Glava – Bilak, ali njegovi ovi pokušaji bili su odbijeni.

Istog dana oko 18 časova jedna bojna od X lovačke pukovnije ojačana sa 3 teška bacača i jednim topom uspjela je da neopaženo prodre od Otoke pa sve do Hajdarovca, gdje se je sukobila sa patrolom od jedinica naše I brigade i dalje produži u pravcu s. Bregovi, gdje se je nalazio jedan bataljon naše I brigade na pretstraži. Na Bregovima došlo je do borbe sa ovim bataljonom koja je trajala 30 minuta. Neprijatelj je svojim manevrom uspio da zbaci ovaj bataljon iz Bregova, po tom se na istome utvrdio i zanoćio.

Dana 23 maja o. g. pošto je neprijatelj prodro od Otoke do Bregova i dalje usmjerio pravac svog napada komunikacijom prema Bužimu i dalje, to je od strane ovog štaba donesena odluka i izdata usmena zapovijest da sa obe brigade, t.j. I i II, zaposjednemo liniju desno Njivica — Lubarda — Radostovo — Zaradostovo sa zadatkom da se zatvori dalje neprijateljsko nadiranje komunikacijom u pravcu s. Vrnograč. U 7 časova i 15 minuta neprijatelj sa Bregova prodro je u Bužim i odatle sa dvije kolone u jačini od po jedne satnije krenuo je i to: jedna u pravcu Njivica, a druga u pravcu Radostova. Poslije borbe koja je trajala jedan sat neprijatelj je uspio da zauzme Radostovo, uz pomoć jake minobacačke i topovske vatre. Nakon zauzeća Radostova neprijatelj je par puta pokušao da se probije do s. Lubarda, ali je uvijek bio odbijen. Oko 16 časova naređeno je na-

šoj I brigadi od strane ovog štaba da svoj jedan bataljon baci za leđa neprijatelju sa zadatkom da ometa saobraćaj na komunikaciji Otoka — Bužim. Međutim poslije 16 časova neprijatelj nije vršio nikakve dalje svoje pokušaje. U ovakvom položaju se i zanoćilo.

24 maja u 5 časova u jutro neprijatelj iz Bužima se izvukao i pobjegao u pravcu Otoke. Prilikom svog povlačenja neprijatelj je naišao na jedinice jednog bataljona naše I brigade koji se nalazio na zasjedi u Baštri. Neprijateljska patrola (prethodnica), koja je bila u jačini od 8 vojnika, upala je u zasjedu naših jedinica i istu otkrila nakon čega je sa strane naših jedinica otvorena jaka pješadijska vatra na neprijateljsku prethodnicu i glavninu koja je išla u koloni. Borba je trajala oko 30 minuta. Uslijed nadmoćnosti neprijatelja u ljudstvu i oružju jedinice istog bataljona povukle su se u s. Bregovi, te ovom prilikom neprijatelj je imao 10 mrtvih, nekoliko ranjenih i jednog zarobljenog.

Postavljeni zadatci u svim ovim borbama djelomično su uspjeli, jer je neprijatelj zaustavljen i odbačen sa položaja koje su držale naše snage.

Naši gubitci su u svim ovim borbama 1 mrtav i dva ranjena borca, a u oružju izgubljena dva karabina i oštećen jedan teški bacač.

Utrošeno je 9.700 puščanih i mitraljeskih metaka raznog kalibra, te 17 komada mina za teški bacač.

Cjelokupni gubitci neprijatelja u ljudstvu 30 mrtvih i ranjenih, zarobljen 1 njemački unteroficir.[5] Zaplijenjena su 2 karabina.

U ovoj borbi svojom hrabrošću i borbenošću istakla se I četa I bataljona II brigade, kao i komandant ovog bataljona poručnik Ferid Durić za umješno vođenje jedinicom i hrabrošću. U ovoj borbi nije bilo ni jedinica ni pojedinaca koji su se slabo držali.

Štednji municije malo se posvećivalo pažnje i utrošen je velik broj metaka. Iz ovih borbi nijesu se mogle izvući naročite pouke.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pom. Politkomesar: **Dušan Jandrić** (M. P.) Komandant, major: **Halil**[6]

[5] Podoficir
[6] Šakanović

BR. 46

IZVJEŠTAJ ŠTABA BRIGADE „FRANJO OGULINAC SELJO“ OD 11. JUNA 1944. ŠTABU TRIDESET ČETVRTE DIVIZIJE O BORBI PROTIV NIJEMACA I USTAŠA KOD PLEŠIVICE[1]

ŠTAB BRIGADE
„FRANJE OGULINCA-SELJE“
Op. br. 124/44. g.
Dne 11. VI. 1944. g.

Operativni izvještaj
o borbi kod Plešivice
na dan 7. VI 1944. g.

ŠTABU XXXIV. DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V.J.
(Sekcija Samobor 1 : 100.000)

Brigada je u toku noći 6/7. VI. stigla na nove položaje oko vrha Plešivice i primila slijedeći raspored za smještaj: I. bataljon selo Plešivica, II. bataljon selo Vlaškovac, III. bataljon selo Prekrižje, IV. bataljon selo Kotari. Radi pojačanja osiguranja bataljonima su pridodati i mitraljeski vodovi. II. bataljonu je pridodat jedan teški bacač.

Bataljoni smešteni severno od Plešivice u Prekrižju i Kotarima imali su zadatak da spriječe prodor neprijatelja iz pravca Samobora.

7. VI oko 9 sati jedna patrola III. bataljona uhvatila je jednog ustašu koji je iz Samobora navodno išao motorom za selo Plešivicu.

Oko 14,30 sati iznenada je od pravca Manja Ves napadnut IV. bataljon u svojoj bazi u selu Kotari. Bataljon se tog časa nalazio pri ručku, te je obzirom na jačinu neprijatelja od oko 400 ustaša i gestapovaca potisnut iz sela, a neprijatelj je produžio nadiranje između sela Kotari i sela Prekrižje, sa ciljem da prodre južno od sela Prekrižja.[2] Istovremeno je neprijatelj jednom kolonom nadirao cestom Samobor— Jastrebarsko a od sela Prekrižja još jednom kolonom u pravcu s. Sopot. Naš III. bataljon čuvši borbu od pravca IV. bataljona i primijetivši da mu neprijatelj od sela Kotari želi zaći iza leđa povukao se iz svoje baze u s. Prekrižje u pravcu kote 661 i tamo zauzeo položaj za odbranu. Međutim kako je neprijatelj počeo nadirati iza leđa

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 30—1/4, k. 1230.
[2] Vidi dok. br. 123 i 124.

ovim položajima od pravca Sopota, bataljon se povukao i zauzeo položaje sjeverno ispod same kote 661 a neprijatelj je zauzeo [položaje] koje je bataljon malo prije bio napustio. Po usmenom naređenju komesara brigade[3] koji se nalazio kod bataljona izvršen je juriš i neprijatelj je sa ovih položaja potisnut. No kako je neprijatelj i dalje nadirao od pravca s. Sopot bataljon se opet povukao na položaje oko kote 661.

Čim se u s. Plešivica čula jača borba od pravca baze III. bataljona naređeno je I. bataljonu da sa jednom četom zatvori cestu prema Samoboru sjeverno od sela Plešivica, a sa dve čete da zauzme položaj sjeverno od istog sela, sa zadatkom prihvata III. bataljona i istovremeno osmatranja pravca prema Jastrebarskom. Naknadno je naređeno I. bataljonu da izbije na kotu 661 radi zaposjedanja iste i pomaganja III. bataljona. Neprijatelj je na ovu kotu skoncentrisao jaku bacačku vatru, te su jedinice počele dobivati osjetne gubitke. Na to je naređeno da se I. bataljon povuče prema zapadu grebenom sjeverno od sela Prilipje. Po ovom naređenju je postupljeno ali se uspjela na kotu sjeverozapadno od sela Prilipje prebaciti samo jedna četa jer je neprijatelj nadirući od pravca s. Sopot, također izbio na sam greben.

Ovakva situacija bila je oko 19,30 sati, te su se i I. i III. bataljon našli u položaju da budu opkoljeni na padinama južno od kote 661 jer je neprijatelj nadirao cestom, od same kote a presjekao odstupnicu po grebenu između Sopota i Prilipja. U tom času izvršen je juriš svim snagama na neprijatelja koji je nadirao od sela Sopot prema grebenu. Jurišem je neprijatelj odbačen i otvoren put za izvlačenje I. i III. bataljona u pravcu Prodin Dola. Osim našeg I. i III. bataljona u jurišu je učestvovala i jedna četa Karlovačke brigade koja je od samog početka borbe zauzela položaje na koti sjeverno od sela Prilipje.

Neprijateljske snage koje su učestvovale u ovoj borbi bile su u jačini od 500 ljudi sa dosta teškog pješadijskog naoružanja, a sačinjavale su ih XIII. ustaška bojna, gestapovci i legionari.

Istovremeno dok se vodila borba na Plešivici primijećeno je približavanje neprijatelja i od strane Jastrebarskoga u pravcu sela Plešivice u više grupa a u ukupnoj jačini 80—100 ljudi. Ove snage počele su nabacivati na naše dijelove oko 17 sati, te je u tom pravcu radi osiguranja postavljeno samo manje osiguranje i tučeno je vatrom iz jednog teškog mitraljeza. U ovakvoj situaciji napušteno je selo Plešivica i preko Prilipja sve jedinice su se povlačile za Prodin Dol, gdje su se počele prikupljati i jedinice I. i III. bataljona koje su vodile glavnu borbu.[4]

---

[3] Narodni heroj Marijan Badel. Poginuo 22. juna 1944. u selu Sveta Jana u borbi protiv Nijemaca i ustaša (vidi dok. br. 107).

[4] Opširnije o toj borbi vidi dok. br. 29—2/4, 29—3/4, 29—4/4, 29—6/4, 29—1/4, 29—7/4, k. 1230.

Borba i dodir sa neprijateljem trajao je do 21 sat.

Sve jedinice koje su učestvovale u borbi osim IV. bataljona po prekidu dodira sa neprijateljem prikupile su se između Prodin Dola i s. Ivančići, a odatle po novom naređenju štaba divizije upućene na nove položaje. IV. bataljon osim jedne čete koja je uspjela povući se prema selu Plešivici prije nego što je neprijatelj izbio, povukao se iz svoje baze u selo Kotari na istok u pravcu Okića, a odatle se spustio u pravcu baze II. bataljona u s. Vlaškovec gdje je stigao još prije mraka. II. bataljon u borbi nije učestvovao. Bataljon je u 17.45 sati primio naređenja od ovoga štaba da odmah prebaci sve jedinice u s. Plešivica. no dok je bataljon stigao već se neprijatelj nalazio u selu i nadirao prema Prilipju, a dijelovi za osiguranje bili su mu postavljeni na kotama iznad s. Plešivice. Zbog nedovoljne odlučnosti štaba bataljon nije izvršio napad na neprijatelja, već je samo pripucao na njegovu zaštitnicu, kada se iz sela Plešivice povukao. Bataljon je tek tada ušao u selo Plešivicu, a potom po naređenju štaba divizije smjestio se na prenoćište u selo Prilipje zajedno sa dijelom IV. bataljona.

Naši gubitci:

U ovoj borbi poginulo je 8 drugova, ranjeno 11, nestalo 5. Među poginulima je Mili Milan, delegat 2. čete III. bataljona. Među ranjenima je Mikec Milan, komandir 2. čete IV. bataljona, Stojnić Milan, komandir 3. čete IV. bataljona, Pejak Mirko, vodnik 1. čete I. bataljona, Kordić Ferdo, desetar iz prateće čete, Špehar Stjepan, desetar 1. čete III. bataljona, i Lamza Petar, sekretar SKOJ-a brigade. U ovoj borbi je utrošeno 3624 puščanih i mitraljeskih metaka. 41 mina za laki bacač, 34 tromblonske bombe, 54 metka šmajser municije.

U borbi je izgubljeno 8 mina za teški bacač, 300 metaka za „Bredu" sa kutijom, 4 mazge, 5 samara, 2 konja sa sedlima i uzdama, 4 kazana za kuvanje jela.

Neprijateljski gubitci:

U toku ove borbe neprijatelj je imao 10 mrtvih sigurno utvrđeno, a neutvrđeno do 30 ljudi izbačenih iz stroja.

Zarobljeno i zaplijenjeno:

U ovoj borbi nije zarobljen ni jedan neprijateljski vojnik. U borbi je zaplijenjeno dva teška mitraljeza „Maksima" (postolja su odnijeta od strane boraca Karlovačke brigade),[5] jedan puškomitraljez sa 4 šaržera, mauzerske i talijanske municije 916 komada, šmajserske municije 150 komada, jedan šmajser,

[5] Vidi dok. br. 9/3, k. 1229 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

jedan pištolj, jedan durbin, 6 mitralj. ranaca, 4 bombe, 3 para cipela. motocikl jedan, dva odijela, 3 samara i dve mule.

IV bataljon kao cjelina slabo se je držao za vreme borbe a naročito štab bataljona koji se je rasuo odmah u prvoj pucnjavi i bataljon je bio rasparčan na delove te nije bio u stanju da pruži neprijatelju jak otpor i poduzme neke pothvate.

Za celo vreme borbe veza sa IV bataljonom i štabom brigade nije bila pošto nijednom nisu pokušali da uhvate vezu.

Isto tako i III. bataljon slabo se je brinuo da drži vezu sa štabom brigade.

Upotreba pojedinih oružja i jedinica bila je dosta dobra kod III i I bataljona dok kod II i IV bataljona bili su slabi, u ta dva bataljona rukovodioci su se pokazali neinicijativni i neodlučni (mislimo štabovi bataljona).

Iz ove borbe treba povući pouke:

Treba na ovakvom položaju držati uvek jedinice na okupu da bi se moglo ih na vreme svuda baciti u borbu.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant-kapetan:

(M. P).

BR. 47

NAREDBA ŠTABA SEDME NOU DIVIZIJE OD 12. JUNA 1944. O POHVALI BORACA I RUKOVODILACA TREĆE BRIGADE, DRUGOG I TREĆEG BATALJONA OMLADINSKE BRIGADE „JOŽA VLAHOVIĆ“ I DRUGOG BATALJONA ČETVRTE BRIGADE ZA POKAZANU HRABROST, VJEŠTINU, POŽRTVOVANJE I POSTIGNUTE USPJEHE U BORBAMA KOD KATINOVCA, ĆEMERNICE, VOJNIĆA I KOMAREVA[1]

NAREDBA BROJ 12

Štaba VII Ud. divizije NOV Jugoslavije za dan 12 juni 1944 g.

I.

Pohvala: U posljednjim operacijama naše divizije oko Katinovca, Ćemernice, Vojnića[2] i najzad Komareva[3] jedinice III. brigade naše divizije hrabro su se borile sa neprijateljem i nanijele mu teške gubitke. Za pokazanu vještinu, hrabrost i požrtvovnost, za primjerno držanje starješina i boraca

POHVALJUJEMO:

Jedinice III. brigade VII Ud. divizije NOVJ i ističemo ih za primjer ostalim jedinicama naše divizije.

Umješnim rukovođenjem jedinicama i ličnom hrabrošću i borbenošću istakli su se slijedeći drugovi:

1) Kalendrović Predrag, borac II bat. III brig., istakao se kao bombaš u napadu na Katinovac.

2) Krnjaić Božo, desetar omladinac, hrabro i vješto vodio je svoju desetinu prilikom napada na Katinovac.

3) Dupalo Milan, puško-mitraljezac II bat. III brig., koji je pokazao neobičnu odvažnost.

---

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 6/4, k. 816.

[2] O borbama kod Katinovca, Ćemernice i Vojnića vidi dok. br. 19 i 51 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, dok. br. 163, 166, 200 i 202.

[3] Dijelove Prve kozačke konjičke divizije u Komarevu napale su 6/7. juna Treća i Četvrta brigada i Artiljerijski divizion Sedme divizije i Omladinska brigada „Joža Vlahović“. Opširnije o tome vidi dok. br. 15, 27 i 36.

4) Marić Nikola, stariji vodnik, istakao se dobrom komandom i vođenjem svoga voda u borbi na Katinovcu.

5) Mirosničenko Vasko (Rus), desetar, istakao se [kao] vješt i hrabar u napadu na Čemernici.

6) Bobičenko Ivan, borac, istakao se kao dobar i hrabar bombaš na Čemernici.

7) Rostigaja Anton, borac, istakao se kao dobar i hrabar bombaš na Čemernici.

8) Valentić Marica, bolničarka II bat., istakla se svojom hrabrošću i brizi o ranjenim drugovima.

9) Pajić Dragan, puškomitraljezac I bat. III brig., u napadu na Komarevo iako je bio ranjen nastavio je i dalje borbu.

10) Miljević Petar, pomoćnik komesara čete I bat. III brig., iako je bio ranjen nije hteo napustiti svoju četu.

11) Bjelajac Stanko, puškomitraljezac, pokazao se hrabar i majstor svog oružja.

12) Grubić Milan, desetar u II bat. III brig., koji je umješno poveo svoju desetinu na grupu Čerkeza u Komarevu.

13) Radivojević Milan, komandir čete u IV. bat. III brig., u napadu na Komarevo uhvatio se u koštac sa jednim Švabom i s njim se hrvao sve dotle dok ga vodnik Vlajnić Đuro nije ubio.

14) Paripović Aleksa, v. d. komandira čete u IV bat. III brig., u napadu na Komarevo pokazao se hrabar i neustrašiv i tom prilikom jurišajući pred svojom četom dva puta ranjen.

Za hrabro držanje pri napadu na Komarevo pored jedinica III. brigade **pohvaljujemo** borce i rukovodioce II. i IV. bataljona Omladinske brigade „Jože Vlahovića“ i II. bataljon IV. brigade.

II.

Ovu naredbu borcima pročitati pred strojem.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar, ppukovnik,
Uroš Krunić v. r.

(M. P.)

Komandant, ppukovnik,
Mil. Pavlović v. r.

Štab I Ud. brigade „V. G.“
VII Ud. divizije NOV Jugoslavije
19 juna 1944 g.

Štabu I, II, III, IV bataljona, komandi prateće čete, čete za vezu i intendanturi ove brigade.

Dostavljamo vam ovu naredbu s tim, da istu pročitate pred strojem vaše jedinice.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Načelnik — kapetan,
(M. P.) **Nikola Joka**

BR. 48

ZAPOVIJEST ŠTABA OSME NOU DIVIZIJE OD 12. JUNA 1944. ŠTABOVIMA BRIGADA ZA NAPAD NA USTAŠKU POSADU U BUŠEVCU[1]

ŠTAB VIII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA
N.O.V. JUGOSLAVIJE
OP. Broj 33/1944 god.
12. VI. 1944 u 15.20 h.

Z A P O V J E S T:
Štaba VIII. Divizije N.O.V. Jugoslavije.
Sekcija Zagreb 1 : 100.000.

Podatci o neprijatelju: Neprijatelj osigurava željezničku prugu Zagreb — Sisak sa sledećim posadama:

Velika Gorica: 800 Nijemaca, ustaša i gestapovaca.

Kurilovec: 460 Čerkeza.

Mraclin: 3 eskadrona Čerkeza. Svaki eskadron jačine oko 140 ljudi. Smješteni u samom selu Mraclin. U samom mjestu imadu iskopane rovove koje koriste za odbranu.

Turopolje: 2 satnije Ustaša iz Turopoljske jurišne bojne. Smješteni na željezničkoj stanici i pilani. Utvrđeni na stanici betoniranim bunkerima, na pilani drvenim bunkerima. Ograđeni bodljikavom žicom. Pored toga na stanici prema nepotvr-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5/1–1, k. 827.

denim vijestima nalazi se jedna satnija Nijemaca jačine 100 ljudi sa protuavionskim topovima.

Rakitovec: 120 ustaša iz Turopoljske jurišne bojne. Bez težeg naoružanja utvrđeni u rovovima.

Buševac: 500 ustaša iz Turopoljske jurišne bojne, od toga 250 naoružanih a ostalo bez oružja. Većina ovih je novomobilisano od onih ljudi koji su posljednjih dana otišli k neprijatelju sa terena Pokuplje. Naoružani sa 2 teška mitraljeza i 3 puškomitraljeza i ostalo puškama. Stanuju u staroj školi, Zubekovoj štali, kod šnajdera Severa, u kući Anđele Kralj, u kući Katolić Antona, gdje imaju 2 teš. mitraljeza, u seljačkom domu, gdje imadu 3 puškomitraljeza, i u još nekoliko kuća oko gore pomenutih. Daju patrole prema Vukovini. Imadu rovove i ovih posljednjih dana utvrđivali su se. Borbenost kod novomobilisanih dosta slaba, a kod starijih ustaša dobra.

Peščenica: Jedna satnija ustaša iz Turopoljske jurišne bojne. Stanuju u bunkerima zidanim od betona i ograđenim žicom.

Lekenik: U selu jedan eskadron kozaka, a na stanici 60 ustaša. Ustaše u betoniranim bunkerima ograđeni žicom, a Čerkezi u selu sa rovovima udešenim za odbranu.

Dužica: 5 eskadrona Čerkeza stanuju u samom selu.

Žažina: 220 ustaša, domobrana i Nijemaca.

Pored toga neprijatelj na pruzi Zagreb — Sisak imade 2 oklopna vlaka koji krstare ovom prugom i noćivaju obično u Turopolju i Velikoj Gorici. Uz prugu između gore navedenih garnizona imade bunkera u kojima se nalaze domobrani i ustaše.

Naše snage: I., II. i III. Udarna brigada naše divizije, brigada „Franje Ogulinca-Selje", jedan bataljon Turopoljskog odreda, jedna četa II. Diverzantskog bataljona, jedan top 65 mm. i 1 75 mm. te 1 protukolska baterija.

Zadatak: Likvidirati i uništiti neprijateljsku posadu u selu Buševac i izvršiti što veće diverzije na pruzi Zagreb — Sisak.[2]

U cilju izvršenja gornjeg zadatka:

NAREĐUJEMO:

II. Udarna brigada: ojačana sa jednom baterijom protukolskih topova i 2 brd. topa.

Zadatak:[3] Napasti i likvidirati neprijateljsko uporište u Buševcu i to glavnim pravcem s dva bataljona s istočne strane i sjeveroistočne, tj. lijevo i desno od puta Turopolje — Buševac. S jednim bataljonom na-

[2] O rezultatima napada na Buševac vidi dok. br. 79.

[3, 4] Zapovijesti štabova brigada za napad na Buševac nalaze se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 8—1/11, k. 830 i 13—1/11, k. 831.

pasti sa sjevera cestom Vukovina — Buševac a sa jednim s juga cestom Peščenica — Buševac. Bacačima jačati bataljone koji napadaju glavnim pravcem a protukolskim topovima bataljone na pravcima sa sjevera i juga. Inžinjerijska četa neka pripremi dovoljno eksploziva za rušenje kuća odakle neprijatelj bude davao otpor.

I. Udarna brigada: *Zadatak:*[4] Osigurati će izvršenje napada na selo Buševac od pravca Peščenica, Lekenik i Turopolje i to s jednim bataljonom sprečiti neprijatelju iz Turopolja nailazeću pomoć posadi u Buševcu i zaposjesti položaje na putu Turopolje—Buševac gdje ga presjeca uskotračna pruga. Ovaj bataljon minirati će put Turopolje—Buševac ispred sebe. S jednim bataljonom zatvoriti pravac od željezničke stanice Peščenica na prostoru južna ivica šume Drvosek. Dva bataljona razmjestiti na prostoru Donji Vukojevac—Peščenica sa isturenim jačim dijelovima bliže Lekenika. Minirati cestu Lekenik—Peščenica, pripremiti za rušenje mosta između Donjeg Vukojevca i Peščenice, porušiti prugu između željezničke stanice Turopolje i željezničke stanice Peščenica te željezničke stanice Peščenica i željezničke stanice Lekenik. Minerima koji budu rušili prugu dati potrebno osiguranje.

III. Udarna brigada: *Zadatak:* Osigurati izvršenje napada na Buševac od pravca Velike Gorice i Mraclina, s tim što postaviti jedan bataljon da zatvara komunikaciju Vukovina — Buševac na prostoru južno od k. 104, tj. gdje cesta presjeca prugu nastojeći da taj bataljon likvidira bunker koji se nalazi na tom križanju. Ovaj bataljon dati će potrebno

osiguranje minerima koji treba da sruše most na potoku Obdin na cesti Vukovina—Buševac. Poredi toga minirati cestu ispred položaja ovog bataljona. Po mogućnosti srušiti prugu između Turopolja i Mraclina. Dva bataljona zatvoriti pravac Mraclin—Buševac na prostoru južno od Mraclina oko uskotračne pruge s leve i desne strane puta Mraclin—Buševac. Bacačima uznemiravati posadu u Mraclinu. Jedan bataljon zadržati u brigadnoj rezervi na lijevom krilu i od toga bataljona uputiti jednu četu da kontroliše cestu Kurilovec — Mala Buna, da istu minira i zaruši drvećem.

Brigada „Franje Ogulinca-Selje“: Ostati će u divizijskoj rezervi i smjestiti se na prostoru lijevo i desno od puta Buševac—Podvornica na istočnoj ivici šume Novi Kraj.

Četa II. Diverzantskog bataljona i bataljon Turopoljskog odreda: Diverzanti porušiti će prugu između Sv. Klare i Velike Gorice, Velike Gorice i Mraclina i između Lekenika i Siska. Bataljon Turopoljskog odreda dati će i za izvršenje ovoga zadatka potrebno osiguranje.

Brdski divizion: Ući će u sastav sa protukolskom baterijom i topom 75 mm. u sastav II. Brigade 13 ov. mjeseca do 18 časova.

Veza: Četa za vezu III. Brigade uspostaviti će vezu sa Štabom divizije. Četa za vezu II. Brigade uspostaviti će također vezu sa Štabom divizije. Četa za vezu Štaba Divizije uspostaviti će telefonsku vezu od mjesta Štaba Divizije do crkve u Donjem Vukojevcu, odakle će se I. Brigada sa svojim telefonskim materijalom vezati do svog Štaba. Vod za vezu Brdskog diviziona uspostaviti će vezu između mjesta plasiranja oruđa do Štaba divizije.

Pored toga sve jedinice II. Brigade treba da održavaju borbenu vezu po-

moću patrola a bataljoni II. i I. Brigade koji se nalaze na osiguranju prema Turopolju i na komunikaciji Vukovina—Buševac trebaju da odmah po izbijanju na određene položaje uhvate vezu sa jedinicama II. Brigade i da ih obaveštavaju o svim promjenama na svojim položajima. Bataljoni II. Brigade označavati će svoja mjesta, tj. dokle su stigli, ispaljivanjem jedne crvene i jedne zelene raketle. To važi znak za osvajanje mjesta dvije crvene i 2 bijele raketle.

Sanitet: Divizijsko previjalište sa hirurškom ekipom nalaziti će se u Podvornici na križanju cesta Kravarsko—Mala Buna, Kravarsko—Buševac.

Ishrana: Sve jedinice osigurati će si za 14 ov. mjeseca za večeru i za 15 ov. mj. za ručak suhe obroke, zbog toga blagovremeno izuzeti iz intendanture divizije u Pokupskom potrebne namirnice.

Znaci raspoznavanja: Za noć 13 na 14 Čutura—Čačak, a ugovoreni Joco—Simo, za noć 14 na 15 Metak—Maribor, a ugovoreni Ćane—Vaso. Za noć 15 na 16 Drvo—Derventa a ugovoreni Ćane—Vaso. Vidljivi znaci za čitavo vrijeme poziv dizanje puške okomito jedanput u zrak, odgovor izbacivanje 2 puta puške u stranu.

Mjesto štabova: Štab II. Brigade nalaziti će se na cesti Buševac—Vukovina na južnom rubu šume gdje put iz s. Lazi izlazi na komunikaciju. Štab III. Brigade nalaziti će se sjeverno od s. Lazi na putu prema Mraclinu. Štab I. Brigade nalaziti će se u Donjem Vukojevcu kod kapelice na cesti. Štab brigade „Franje Ogulinca-Selje“ nalaziti će se kod svojih bataljona.

Štab Divizije nalaziti će se na putu Buševac—Podvornica na istočnoj ivici šume Novi Kraj.

Početak napada: Početak napada 14 ov. mjeseca tačno u 24.00 sata do kog vremena sve jedinice moraju biti na određenim položajima.

Evakuacija plijena: Plijen i zarobljenike evakuisati za selo Podvornica gdje će ih primiti za to već određena jedinica.

Napomena: Pošto neprijatelj u blizini garnizona koji ćemo napadati imade jače garnizone Zagreb i Sisak, u kojima imade jače snage, potrebno je da sam napad bude brz i energičan, na taj način ne dozvoljavajući neprijatelju da se organizuje za dalje organizovani otpor. Obratiti naročitu pažnju da se pri prodiranju jedinice drže u rukama i da se prodire u manjim kolonicama, koristeći za to razne živice, kuće i žita. Ne zadržavati se u kućama nego prodirati do uporišta odakle neprijatelj daje odpor a za pretraživanje kuća odrediti jedinice iz rezerve.

Pošto jedan veliki dio neprijatelja je u civilnom odijelu to sve muškarce civile do 45 godina starosti sprovoditi sa zarobljenicima na određeno mjesto.

Samo selo Buševac u većini je dobro raspoloženo prema N.O. Pokretu i iz njega imade dosta drugova u partizanima, zbog toga sve starešine i borci obratiti će pažnju na držanje i postupak prema tamošnjem civilnom stanovništvu. Bez odobrenja našeg Štaba ne smije se oduzimati civilima nikakove stvari ni materijal koji nije vojnički.

Jedinice na osiguranju ukopati će se na određenim položajima te maskirati.

Na izvršenje. —

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

V. D. Politkomesara: **D. Hrstić** (M.P.) Komandant, p-pukovnik: **M. Šumonja**

Dostavljeno:
Štabu IV. Korpusa na znanje.
Štabu I., II. i III. Brigade
Štabu Brdskog diviziona i
Štabu brigade „Franje Ogulinca-Selje“ na izvršenje. —

BR. 49

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTOG KORPUSA OD 13. JUNA 1944 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O DEJSTVIMA OD 28. APRILA DO 31. MAJA[1]

ŠTAB VI KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 708
Dana 13. VI. 1944. u sati

Izvještaj o akcijama izvedenim u toku mjeseca maja 1944. —

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Podnosi se izvještaj o akcijama koje su izvele jedinice ovog Korpusa u toku mjeseca maja 1944. Isto tako se podnosi izvještaj za sve one akcije koje su izvedene u toku mjeseca aprila, ali za koje još nije podnijet pismeni izvještaj.

XII DIVIZIJA

28. IV. 1944, za vrijeme neprijateljske ofanzive na oslobođeni teritorij Slavonije, izviđačka desetina III bataljona Osječke brigade, zajedno sa inform. oficirom bataljona drugom Nikolom Dozet, nalazila se u selu Vetovu (sekcija Požega). Cijela desetina sakupila se u jednoj kući i osigurala se sa jednim stražarom na 1 km. daleko od kuće. Desetina je bila izdana, neprijatelj se je privukao i ubio stražara, opkolio kuću i pozvao desetinu na predaju, što je ona i učinila. Cijela patrola postreljana je na licu mjesta.

Naši gubitci: 7 mrtvih, 6 pušaka i 1 puškomitraljez.[2]

28/29. IV. 1944. jedinice XII divizije prebacivale su se sa sektora Orahovice preko Papuka sa zadatkom da izbiju na cestu Kamenska—Zvečevo (sekcija Požega) i da napadnu neprijatelja koji se je nalazio duž te ceste.[3] Na tom svom putu jedinice

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 44—1/3, k. 473 A.

[2] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 201.

[3] Od 26. aprila do 8. maja 1944. jedinice Šestog korpusa NOVJ vodile su borbu protiv njemačkih i ustaško-domobranskih snaga koje su preduzele operaciju „Ungeviter" (oluja) u namjeri da razbiju jedinice ovog korpusa i ovladaju slobodnom teritorijom Slavonije. (Opširnije o tome vidi tom V, knj. 26, dok. br. 136, 179, 182 i knj. 27, dok. br. 27, 32, 38, 73 i 171—178).

su naišle na neprijateljsku zasjedu u jačini od oko 150 Njemaca i to na putu koji sa Papuka vodi u pravcu sela Vrhovaca. Poslije kratke borbe neprijatelj je natjeran na povlačenje u pravcu s. Vrhovaca.

Neprijateljski gubitci: na mjestu borbe neprijatelj je ostavio 1 mrtvog, dok je ostale svoje mrtve, kojima se ne zna broj, uspio da odvuče sobom.

Naši gubitci: 2 mrtva i 2 ranjena.

Kada su se jedinice XII Divizije približile cesti Kamenska—Zvečevo, pristupile su izvršenju svog zadatka i to na slijedeći način:

Jedinice XVIII Brigade koje su trebale napasti neprijatelja u Vučjaku i Kamen. Vučjaku izvršile su napad sa 3 kolone. Prva kolona je napadala Kamenski Vučjak i nije naišla na neprijatelja, već je bez otpora prešla u selo Kamenski Vučjak, cestu Kamenska—Zvečevo i prebacila se na Ravnu Goru, bez obzira na svoje susjede lijevo i desno, koji su vodili borbu. U toj akciji, štab bataljona pokazao se skroz nesamoinicijativan iz razloga toga što nije otišao u pomoć ostalim kolonama svoje brigade koje su vodile borbu, „jer mu to nije bilo naređeno".

Druga kolona napadala je Vučjak i naišla je na jak neprijateljski otpor. Neprijatelj je posjeo i utvrdio se na svim čukama i visovima oko Vučjaka i davao žilav otpor. Našim jedinicama je doduše uspjelo da zauzmu pojedine visove, ali zbog svoje malobrojnosti iste nisu mogle osvojeno zemljište zadržati u svojim rukama i još čistiti teren dalje. Neprijatelj, koji je bio vješt u manevrovanju i izmicanju, iskoristio je našu malobrojnost i obilaznim stazama opet se vraćao na svoje stare položaje i na taj način dolazio našima iza leđa. Tako su naše jedinice vodile borbu sve do zore, kada su se morale povući u pravcu Papuka, jer nisu uspjele neprijatelja rastjerati odnosno zauzeti sve njegove otporne tačke. Da je bataljon koji je napadao Kamenski Vučjak i koji nije naišao na neprijatelja potpomagao taj napad, neprijatelj bi bio sigurno primoran da napusti taj sektor.

I kod ovog bataljona primjećeno je suviše kruto shvaćanje zadatka. Bataljon je imao zadatak da neprijatelja rastjera i da se prebaci na Ravnu Goru. Ali pošto nije uspjelo neprijatelja rastjerati, to se bataljon nije ni prebacio preko ceste. Znači, bataljon nije izvršio ni jedan ni drugi zadatak, iako je postojala mogućnost da izvrši drugi zadatak, tj. prebacivanje na Ravnu Goru. Neprijatelj nije bio toliko jak da se u njegovom rasporedu ne bi mogao izvršiti brz i silovit proboj i brzo prebacivanje preko ceste.

Treća kolona ove brigade, koja je trebala postaviti zasjedu između Zvečeva i Vučjaka, zauzela je položaj na cesti u visini Korlata. U toku borbe u Vučjaku, na zasjedu je naišao jedan

tenk, 1 kamion i 1 luksuzni auto, koji su od nagaznih mina uništeni ili oštećeni. Zbog neodlučnosti štaba bataljona oklijevalo se sa jurišem jer se je mislilo da su to samo tenkovi i time se je omogućilo neprijatelju, koji je bio u tim vozilima, da pobjegne. Kad su naše jedinice izvršile juriš, sva su vozila bila prazna. Iz kamiona je izvučeno 210 granata za brdski top, nešto odjela i obuće i zatim su sva tri vozila zapaljena. Pred zoru, ovaj se bataljon prebacio na Ravnu Goru.

Jedinice Osječke brigade vršile su istovremeno sa napadom jedinica XVIII Brigade napad na neprijatelja, koji se je nalazio na Visokom drvetu i na Gredini. Napad nije uspio. Neprijatelj je na tim položajima bio mnogo nadmoćniji i dobro ukopan, ali greška naših jedinica bila je opet u tome, što su napadale na suviše širokom frontu te tako ni na jednom otsjeku nisu mogle da stvore vatrenu nadmoć i da ispolje svoju udarnu snagu. To je imalo za posljedicu, da je neprijatelj odmah osjetio naš napad na jako širokom frontu, ali da ni na jednom otsjeku nemamo nadmoćnost ni u vatri na u živoj snazi. Rezerva i ovoga puta nije došla do izražaja, jer zbog svoje slabosti možemo reći nije ni postojala.

U svim tim borbama koje su vodile jedinice XII Divizije 30/31. IV. 1944. učinjeno je slijedeće:

Zapljenjeno: 210 granata za brdski top 75 m/m, nešto odjela i obuće te ostale ratne spreme.

Uništen: 1 tenk, 1 kamion i 1 luksuzni auto.

Naši gubitci: 5 mrtvih i 30 ranjenih.

Neprijatelju su naneseni osjetni gubitci, ali se točan broj mrtvih i ranjenih nije mogao ustanoviti.

1. V. 1944. neprijatelj u jačini od 1 satnije feldžandara htjeo je da prvi puta u toku ofanzive uđe u Orahovicu. Četa Osječke brigade, koja je ostala na sektoru oko Orahovice, sprečila je neprijatelja u tim njegovim namjerama i prisilila ga na povlačenje i napuštanje Orahovice.

Gubitci koji su naneseni neprijatelju nisu nam poznati.

Naši gubitci: 1 mrtav.

3. V. 1944. Četa Osječke brigade koja je ostala na sektoru Orahovice držala je položaje iznad same Orahovice zajedno sa Komandom mjesta Orahovica, koja je držala položaje iznad s. N. Jošava (sekcija D. Miholjac). Prilikom nailaska neprijatelja, jedinice komande mjesta odstupile su sa položaja bez davanja otpora i bez da bi obavjestile o tome četu Osječke brigade. Zbog toga je neprijatelju uspjelo da četu opkoli i u probijanju kroz obruč četa je imala sljedeće gubitke: 5 mrtvih, 6 zarobljenih, 2 lakše ranjena i izgubljena 3 puškomitraljeza i 7 pušaka.

4. V. 1944. II bataljon XVIII Brigade nalazio se je poslije prebacivanja sa Papuka preko Ravne Gore na Psunj u selu Ti-

sovcu (sekcija Požega). Neprijatelj, koji je toga dana jačom svojom kolonom nastupao iz Kamenske preko Bučja u pravcu Pakraca, uspio je da svojim nastupanjem sa juga, istoka i sjevera u pravcu sela Tisovca prisili naš bataljon uz prilično velike gubitke na povlačenje u pravcu sela Prgomelja.[4] Ali brzo poslije povlačenja, bataljon se je ponovo prikupio, izvršio sve pripreme za napad i napao neprijatelja u selu Tisovcu. Poslije dva izvršena juriša, našim jedinicama je uspjelo da očiste zapadni dio sela, ali zbog pojačanja koje je dolazilo neprijatelju naše su se jedinice morale povući.

Zaplenjeno: 1 puškomitraljez, 3 puške i 1 radiostanica.

Neprijateljski gubitci: 35 ubijenih Njemaca, koji su ostali na mjestu borbe, dok je izvjestan broj mrtvih i ranjenih neprijatelj odvukao. Ti mrtvi su sutradan svučeni od naših jedinica.

Naši gubitci: 9 mrtvih, 16 ranjenih, izgubljen 1 puškomitraljez i 3 puške.

Štab bataljona kao i borci pokazali su se u ovim borbama dobri, ali je Štab bataljona pogrešio u tome, što je dozvolio da ga neprijatelj napadne sa tri strane. Izviđačka i obavještajna služba našeg bataljona bila je suviše slabo organizovana, njoj se je poklonilo suviše malo pažnje, pa da bi ona bila u stanju da na vrijeme otkrije sve pokrete neprijatelja i njegove namjere. Da je bio Štab bataljona na vrijeme upoznat sa pravcima kretanja i namjerama neprijatelja, on bi bio u stanju da donese odluku da sačeka samo jednu od tih kolona i da istu uništi. A da se ta odluka sprovede u djelo bilo je mogućnosti.

6/7. V. 1944. jedinice XVIII Brigade i 1 bataljon Osječke brigade, koji su se nalazili na Psunju, trebali su da se prebace preko ceste Kamenska—Orljavac na Ravnu Goru. Neprijatelj je dan ranije blokirao cestu Kamenska—Pakrac, te su izvršene sve pripreme za probijanje blokade.

Proboj je izvršen u visini kote 448 i neprijatelj je bio poslije kratke borbe odbačen jednim djelom u pravcu Bučja, a drugim u pravcu Prgomelja. Gubitci koji su naneseni neprijatelju u ljudstvu nisu poznati.

Plijen: 1 teški bacač sa 6 mina, 1 pištolj, 3 puške i 4.000 metaka.

Naši gubitci: 2 mrtva, 12 ranjenih i 1 nestao.

8. V. 1944, kada su se jedinice XVIII Brigade nalazile na Ravnoj Gori, 1 bataljon iste brigade nalazio se je na Javorniku, kota 718 (sekcija Slatina), kao osiguranje prema Pakracu.

Toga dana krenuo je neprijatelj iz Daruvara i Pakraca u ukupnoj jačini od oko 1200 vojnika u tri kolone na naš oslobo-

[4] Gubici Osamnaeste brigade 4. maja bili su: 6 mrtvih i 12 ranjenih (vidi tom V, knj. 27, dok. br. 27).

đeni teritorij oko Bijele i Boraka. Jedna od njegovih kolona išla je u pravcu Javornika gdje je naišla na naše jedinice, koje je uspjela poslije nekoliko juriša da potisne na kotu 772. Na tim položajima bataljon je spriječio neprijatelju daljnje nadiranje, odbivši nekoliko juriša. Neprijatelj je zanoćio na Javorniku i sutradan vratio se u svoje polazne baze.

Gubitci neprijatelja: 5 mrtvih.

Naši gubitci: 2 mrtva i 4 ranjena.

1. V. 1944. Jedinice Osječke brigade nalazile su se u zasjedi oko Drenovca (sekcija Slatina), dok se je neprijatelj u jačini jedne bojne feldžandara zadržavao u selu Pušini pretraživajući okolni teren, jer je znao da je tu negdje naša artiljerija. Rano ujutro neprijatelj je u jačini 2 satnije pošao iz Pušine prema s. Drenovcu gdje je naišao na naše zasjede. Poslije kratke borbe razbijen je i protjeran do s. Pušine, gdje su ga prihvatili oko 400 feldžandara.[5]

Poslije podne istoga dana neprijatelj je još dva puta pokušavao da uđe u s. Drenovac. Prvog puta pošao je sa 5 tenkova i bio je odbit, a drugi puta bio je potpomognut još sa vatrom iz četiri topa. No, neprijatelju ni ovoga puta nije uspjelo da uđe u selo, već se je morao povući.[6] U borbama koje su vođene toga dana učinjeno je sljedeće:

Zapljenjeno: 1 puškomitraljez, 1 laki bacač, 1 šmajser, 1 pištolj, 5 pušaka, i ostale ratne spreme.

Gubitci neprijatelja: 10 mrtvih, koji su ostali na mjestu borbe, dok je ostale mrtve i ranjene neprijatelj uspio odvući.

Naši gubitci: 4 mrtva i 15 ranjenih, u glavnom od artiljerijske i minobacačke vatre.

U borbama, koje su vodile jedinice XII Divizije u vremenu od 28. IV. do 11. V. 1944, tj. za vrijeme neprijateljske ofanzive na oslobođeni teritorij Slavonije, poginuli su od rukovodilaca sljedeći drugovi:

Komesar I batalj. Osječke brigade Konjević Đuro, zamj. komesara bataljona Osječke brigade Herpstzamer Ferdo, komandir čete Osječke brigade Nikola Miličević, zamj. komesara čete Osječke brigade Đuro Kolbas, komesar čete XVIII Brigade Dušan Skrobić.

Ranjeni su slijedeći drugovi: komandir čete Osječke brigade Đorđe Rokanić, zamj. komandira čete Osječke brigade Matija Brazda, politkom. čete Osječke brigade Josip Matić, politkom. bataljona Osječke brigade Šuput Milan, komandant bataljona Osječke brigade Drago Pacina i obavještajni oficir bataljona Osječke brigade Veselin Mrmoš.

---

[5] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 181.

[6] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 185.

14. V. 1944, jedinice Osječke brigade vodile su borbu sa Njemcima između Pušine i Drenovca (sekcija Slatina). Na cesti su bile postavljene protivtenkovske nagazne mine i pješadijske mine. Od tih mina uništen je 1 tenk, koga je neprijatelj odvukao, a od pješadijskih nagaznih mina stradao je veći broj neprijateljskih vojnika, no njihov broj nije točno poznat.

Uništeno: 1 tenk.

15. V. 1944, jedinice Osječke brigade ponovo su vodile borbu između Pušine i Drenovca. U toj borbi ubijeno je oko 15 neprijateljskih vojnika, ali usljed intervencije tenkova plijen se nije mogao izvući i naše su se jedinice morale povući.

Gubitci neprijatelja: 15 mrtvih.

16. V. 1944, jedinice Osječke brigade ponovno su postavile zasjedu na cesti Pušina—Drenovac. Neprijatelj je ponovo htjeo da uđe u Drenovac i pomoću patrole je htjeo da ispita naše položaje kako bi na iste mogao poslije navaliti tenkovima. Ali toga dana je bio u zasjedi samo 1 vod pojačan automatskim oružjem. Neprijateljska patrola od 15 gestapovaca puštena je na blisko odstojanje i cjela patrola potučena je do nogu. Zbog blizine tenkova plijen se nije mogao izvući i vod koji je bio u zasjedi odmah se je povukao. Neprijatelj, misleći da je otkrio položaj naše zasjede, skoncentrisao je svu svoju vatru na taj položaj, što je dabome bilo bez uspjeha, jer naših jedinica nije bilo više na onom mjestu.

Neprijateljski gubitci: 15 mrtvih.

16/17. V. 1944. jedinice XII Udarne brigade prebacile su se sa Motajice preko Save i glavne pruge Zagreb—Beograd na sektor Dilja.[7]

Prelaženje Save vršilo se je čamcima na tri mjesta i bez ikakvog incidenta. Od Save prema pruzi i preko pruge Brigada je nastupala u tri kolone i to: jedna od s. Pričac preko Orljave na sektor između Kujnika i Maline (sekcija Požega). Druga kolona, koja se je prebacivala preko Save kod kote 91, išla je u pravcu Radovanje—Stupnik (na glavnoj pruzi), a treća kolona, koja se je prebacivala preko Save kod Gerlice, išla je preko s. Bebrine na s. Kuti i prebacila se preko glavne pruge između Stupnika i s. St. Slatinika.

Sama pruga na sektorima prebacivanja osigurana je bunkerima na međusobnom odstojanju 400—500 metara i bunkeri su međusobno povezani patrolama. Poredi toga, neprijatelj je dan ranije posjeo cestu Brod—Kapela-Batrina, pošto je navodno saznao za prebacivanje naših jedinica.

Od svih kolona koje su prelazile prugu i cestu vodila je borbu samo ona koja se je prebacivala između Kujnika i Maline

[7 i 8] Vidi dok. br. 6 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, dok. br. 187.

i u čijem su sastavu bili I i II bataljon iste brigade. Neprijatelj je na otsjeku prelaženja postavio zasjedu na samoj pruzi i cesti a koju je zasjedu potpomagao sa 2 pancera i jednom oklopnom motornom terezinom. Kako nije bilo vremena za okljevanje i premišljanje, to je jedan dio kolone izvršio silovit napad na pancere, dok je drugi dio izvršio napad na zasjedu na cesti i pruzi i istu razbio u prvom naletu. Za 10—15 minuta cjela kolona se je prebacila preko pruge osim 20, koji izgleda se nisu smjeli prebaciti zbog jake vatre.

Zapljenjeno: 2 puške.

Gubitci neprijatelja: 12 mrtvih.

Naši gubitci: 3 mrtva, 8 ranjenih i 20 nestalih.[8] Izgubljen je jedan teški mitraljez, koga poslužioci nisu skinuli sa konja i nosili na rukama a konj se je od pucnjave poplašio i pobjegao u nepoznatom pravcu.

Za vrijeme prelaza preko Save kao i za vrijeme borbe na pruzi istakla se kao cjelina 3. četa I bataljona i 3. četa II bataljona zajedno sa svojim komandirom Lazom Popovićem.

U borbi nisu pravljene veće greške ni propusti. Lenjivost posluge teškog naoružanja ovog puta je naplaćena. Kako se je znalo odnosno računalo sa borbom prilikom prelaženja pruge, to je posluga teškog pješadijskog naoružanja trebala svoja oruđa da skine sa konja i da ih nosi na rukama sve dok se ne pređe opasna zona.

18. V. 1944, jedan bataljon Osječke brigade i Ruska četa[9] vodili su borbu sa Čerkezima kod sela Vetova (sekcija Požega).

Borba je vođena u južnom djelu sela, na šumskoj pruzi koja prolazi kroz samo selo. Oko 15 sati istoga dana naišlo je od Jakšića oko 20 Čerkeza i Njemaca.[10] Pušteni su na blisko odstojanje ali su poslije prvih plotuna pobjegli nazad.

Istoga dana oko 20 časova neprijatelj je ponovo krenuo u pravcu Vetova u jačini od 150 Čerkeza i Njemaca i to u tri kolone. Usljed velike ravnice neprijatelj je primjećen na dosta velikom odstojanju i naše su jedinice imale dovoljno vremena da izvrše raspored svojih snaga. Kad je neprijatelj došao na blisko odstojanje otvorena je jaka vatra, neprijatelj je zaustavljen i jednim djelom se je izvršio manevar. Zalamanjem jednog krila, htio se je neprijatelj opkoliti. Kod tog opkoljavanja desilo se je to, da su obje kolone došle neprijatelju iza leđa ali to jedna ispred druge i tako je bio neprijatelj zapravo opkoljen sa dvije kolone—obruča. Ali pošto u planu za opkoljavanje nije bio predviđen ovaj način, već su se obje kolone trebale sastati i spojiti iza neprijateljskih leđa, to je drugi obruč mislio da druga kolona još nije stigla i da se ispred njega nalazi neprijatelj. To

[9] Vidi objašnjenje br. 119 uz dok. br. 106.

[10] Iz sastava njemačke Prve kozačke konjičke divizije.

je imalo za posljedicu da je drugi obruč otvorio vatru na prvi obruč, misleći da je to neprijatelj. Tek kada je otvorena ova vatra neprijatelj je vidio šta mu se spremilo, ali je iskoristio zabunu i nesporazum između naših jedinica i pobjegao.
Plijen: 1 šmajser, 2 pištolja, 8 mina za teški bacač i 400 metaka, te 9 bombi.

Neprijateljski gubitci: 5 mrtvih koji su nađeni na mjestu borbe i 1 zarobljen.

Naši gubitci: 3 lakše ranjena, među kojima komesar Ruske čete Fjodor Petrusov i komandir čete Petar Mihajlović.

Svojom hrabrošću istakli su se zamjenik komesara čete Uglješić Ljuban, vodnik Marko Ran, mitraljezac Ivanović Dušan i delegat Adam Vranešević.

U ovoj borbi primjećena je velika greška, koja se može jednim djelom pripisati Štabu bataljona a drugim djelom nižim rukovodiocima. Da je bilo kolonama koje su neprijatelja opkoljavale točno određeno kojim pravcem treba da idu i gdje treba obje kolone da se sastanu, ne samo da bi se pobilo gro neprijateljske žive snage već bi se dobilo i mnogo plijena.

19. V. 1944, jedinice Osječke brigade, konjički divizion i 1 bataljon Požeškog NOP odreda trebali su pod rukovodstvom Štaba XII Divizije da napadnu odnosno upadnu u neprijateljsko uporište Jakšić (sekcija Požega). U uporištu se je nalazilo oko 600 Čerkeza i Njemaca, koji su stigli prije nekoliko dana, i 100 domaćih ustaša. Ukupno naoružanje neprijatelja bilo je: 6 teš. bacača, oko 40 njem. lakih mitraljeza, a ostalo šmajseri i puške.

Odluka da se upadne i po mogućnosti likvidira to uporište donesena je od strane Štaba XII Divizije i to na pretpostavci da neprijatelj nije dobro utvrđen pošto je tek došao u uporište i da će se moći postići iznenađenje.

Borba koja je trajala 2 i pol sata počela je 19. V. u 24 časa. Iznenađenje koje je trebalo postići i na kome je bazirao uspjeh u akciji nije postignuto. Bataljon Osječke brigade koji je učestvovao u napadu naišao je naime na 1 km. ispred samog uporišta na neprijateljsku patrolu koja je primila borbu i na taj način alarmirala posadu u uporištu 15 minuta ranije nego što su naše jedinice počele sa napadom. Posljedica toga je bila da je neprijatelj dočekao naše jedinice spreman za borbu i obasuo ih jakom mitraljeskom i minobacačkom vatrom. U toku borbe neprijatelj je bacio na naše jedinice oko 300 teških mina. Zbog nadmoćnosti neprijatelja u ljudstvu i materijalu naše su se jedinice morale povući.

Plijen: 1 njem. laki mitraljez, 5 puška, 3 pištolja, 1 durbin, nekoliko municije i 18 bombi.

Gubitci neprijatelja nisu točno poznati, ali nađeni su i svučeni 1 njem. podoficir i 9 Čerkeza, dok je 5 Čerkeza zarobljeno.

Naši gubitci: 1 mrtav, 17 ranjenih i 2 nestala.

U ovoj borbi istakla se kao cjelina 1. četa II bataljona Osječke brigade, a kao pojedinci istakli su se svojom hrabrošću komandir 2. čete III bataljona Osječke brigade Jašarević Bešlo i borac Ruske čete Pavel Gutikov.

Istoga dana, jedinice XVIII Brigade nalazile su se na sektoru oko Orahovice i vodile borbu sa neprijateljem koji je iz Našica preko Feričanaca, potpomognut tenkovima, nadirao u pravcu Orahovice.

Prvu borbu vodile su naše jedinice između Orahovice i Feričanaca (sekcija D. Miholjac), gdje su uništile 1 tenk, ali su se zbog nadmoćnosti neprijatelja morale povući i neprijatelj je ušao u Orahovicu. U drugom napadu, koga su naše jedinice izvršile na neprijatelja u Orahovici, uništena su 2 neprijateljska tenka i neprijatelj je izbačen iz Orahovice.

Uništeno: 3 tenka, dok se za ostale gubitke neprijatelja ne zna.

22. V. 1944, jedinice XVIII Brigade ponovno su vodile borbu u Orahovici. Neprijatelj nije uspio da uđe u Orahovicu već se je morao povući u pravcu Našica uz gubitke od 1 tenka.

Uništeno: 1 tenk.

Naši gubitci: 2 ranjena.

24. V. i 25. V. 1944, jedinice XII Divizije bile su razmještene u sjeveroistočnom djelu Požeške kotline na sektoru: Kula—Čaglin i na Dilju, na sektoru oko Dijedine Rijeke (sekcija Požega i Brod).

24. V. 1944. neprijatelj je sa nekoliko kolona nastupao u pravcu naših jedinica.[11]

Prva kolona nastupala je pravcem: Pleternica—Jakšić—Kula na položaje Osječke brigade na južnoj ivici sela Kule. U 6 i 30 časova jedinice Osječke brigade primile su borbu i poslije 15 min. morale su se usljed nadmoćnosti neprijatelja i usljed tenkova povući u pravcu sela Bekteže.

Druga kolona u jačini od 600—700 vojnika, u glavnom Čerkeza i Njemaca, kretala je pravcem: Pleternica—Buk—Dijedina Rijeka—Ruševo—Sovski Dol. Jedinice XVIII Brigade držale su položaje kod Dijedine Rijeke (1 vod) i na raskrsnici cesta između Ruševa i Dijedine Rijeke.

Neprijateljska kolona razbila je naše jedinice kod Dijedine Rijeke i sa glavninom produžila cestom u pravcu sela Ruševa a dvije manje kolonice kretale su od Dijedine Rijeke preko kote

[11] Vidi dok. br. 5 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, dok. br. 198.

285 u pravcu sela Migalovci i od Dijedine Rijeke u pravcu sela Latinovac.

Glavna neprijateljska kolona naišla je na raskrsnici cesta između Dijedine Rijeke i Ruševa na jedinice XVIII Brigade, koje je probila i produžila pokret preko sela Ruševa u selo Sovski Dol. Uslijed tog proboja neprijateljske kolone, jedinice brigade nisu uspjele da zaposjednu predviđeni prihvatni položaj na liniji: kota 253 — kota 271 — kota 276 — Savsko Jezero, već se jedan dio jedinica povlačio u pravcu kote 253 (Gradina), a drugi dio u pravcu bila Dilja. Neprijateljska kolona koja je stigla u selo Sovski Dol produžila je dalje šumskim putom na bilo Dilja (kota 380) i dalje u pravcu sela Matković Mala i Oriovčić, gdje su jedinice XII Udar. brigade vodile borbu sa trećom neprijateljskom kolonom.

Treća neprijateljska kolona krenula je u 6 sati ujutro iz Sibinja preko grebena Plavice u pravcu sela Odvoraka. Na Vidovom Brdu (kota 383) kolona se je razdvojila, jednim djelom otišla pravcem: selo Glagovica—Podcrkavje, a drugim djelom za selo Zdence. Pošto u tim selima nije bilo naše vojske, to je neprijatelj tu i zanoćio.

Četvrta neprijateljska kolona kretala je iz s. Podvinja u pravcu s. Kindrovo i Oriovčića i tu naišla na jedinice XII Udarne brigade koje su prihvatile borbu. Ali zbog dolaska neprijateljske kolone koja je probila zasjedu XVIII Brigade i koja se je preko Sovskog Dola i bila Dilja spustila našim jedinicama u leđa, iste su se morale povući.

Štab XII Divizije donio je odluku da još iste noći napadne neprijatelja u Čaglinu, Matković Maloj, Oriovčiću, G. i D. Slatiniku.

Napad je počeo 25. V. u 2 sata. Čaglin je napadala Osječka brigada, koja je uspjela da 400 neprijateljskih vojnika koji su se nalazili u Čaglinu opkoli i dovede sužavanjem obruča u dosta kritično stanje. Ali poslije 2 i pol satne borbe, neprijatelju je stigla pomoć u tenkovima, što je posada Čaglina iskoristila i pod njihovom zaštitom izvršila proboj. Zbog tog proboja i zbog neprijateljskih tenkova jedinice Osječke brigade morale su se povući u pravcu sela Migalovci.

Jedinice XVIII Brigade napadale su neprijatelja u selu Matković Mala i Oriovčić. Neprijatelj je davao slab otpor te se brzo povukao u pravcu sela D. i G. Slatinik gdje se je spojio sa ostalim svojim jedinicama.

Jedinice XII Udarne brigade napadale su neprijatelja u D. i G. Slatiniku, koji je davao žestok otpor sve dok nije stigao neprijatelj koji se je povlačio iz Matković Male, tj. ispred jedinica XVIII Brigade. Kada su se obadve posade, tj. posada iz Matković Male i Slatinika spojile u selu Slatinik, neprijatelj je počeo

otstupati glavnom kolonom cestom za Dijedinu Rijeku, a manjom kolonom preko Ciprovca za selo Zdenci.

Da bi se spriječilo bježanje neprijatelja kao i da bi se spriječio dolazak pomoći upućena su još u početku borbe 2 bataljona sa zadatkom da zaposjednu jednim djelom kotu 407 a drugim djelom Ciprovac i kotu 242. Ovaj plan Štaba divizije nije uspio jer bataljoni nisu izvršili svoj zadatak. Jedan bataljon je zaposjeo kotu 407, ali drugi bataljon nije uspjeo da se na vrijeme popne na Ciprovac i kotu 242.

Čim se je osjetilo da neprijatelj odstupa cestom za Dijedinu Rijeku naređeno je bataljonu na koti 407 da okrene svoj front prema Slatiniku i da dočeka neprijatelja. Neprijatelj je stvarno pušten na blisko odstojanje i jakom vatrom iz automatskog oružja prisiljen na odstupanje i povlačenje. Ali kako nismo uspjeli da posjednemo Ciprovac, neprijatelj je imao slobodan bok te je svu vatru teškog naoružanja skoncentrisao na kotu 407 i sa nekoliko juriša uspjeo da se probije. Borbe su bile jako uporne i krvave i često na nož. Bilo je slučajeva da su protivnici jedan drugoga hvatali za gušu. Poslije tog proboja neprijatelj je produžio pokret u pravcu Pleternice a naše su se jedinice razmjestile na sektoru: Dijedina Rijeka—Paka—Migalovci.

Ove borbe nisu nam donjele nekih vojničkih pobjeda i uspjeha, ali su imale jak politički značaj. Neprijateljske jedinice sa kojima smo vodili borbu bili su u glavnom Čerkezi, koji su po prvi put u toku ovoga rata došli u ta sela i nemilosrdno ih pljačkali. Sva ta sela su na poluoslobođenom teritoriju, do danas zapravo neopredjeljena ali simpatišu našu borbu, i po odlasku neprijatelja mnogi su seljaci dobrovoljno pristupili u naše redove.

Iako se je vodila borba protiv nadmoćnijeg neprijatelja ipak su se mogli postići bolji rezultati samo da su naše jedinice bile malo više pokretne, da su više manevrovale i da su rukovodioci bili malo više samoinicijativni. Svi shvaćaju važnost manevrovanja ali niko ne preduzima dovoljne mjere da bi naše jedinice počele manevrovati i u tom pogledu kopirati neprijatelja.

U ovim borbama koje su vodile jedinice XII Divizije 24. i 25. učinjeno je sljedeće:

Gubitci neprijatelja: ubijeno oko 70 neprijateljskih vojnika, dok je mnogo veći broj ranjen.

Plijen: 5 pušaka, 1 pištolj i 3200 metaka. Kola sa opljačkanim seljačkim stvarima, koja su neprijatelju u toku borbi oteta, vraćena su seljacima.

Naši gubitci: 18 mrtvih i 48 ranjenih.

Među poginulima nalazi se operativni oficir batalj. Osječke brigade poručnik Dino Mijatović, a među ranjenima komes

čete Osječke brigade Ivan Šnajder, ob. oficir XVIII Brigade Miloškovič Sreten, ob. oficir bataljona XVIII Brigade Vitas Dimitrije, komandant bataljona XVIII Brig. Skorić Milan i komesar bataljona XVIII brigade Mato Tomšić.

Izgubljeno: 2 njem. laka mitraljeza, 2 puškomitraljeza i 4 puške (sve iz XII Udarne brigade).

26. V. 1944, dvije čete XVIII Brigade, koje su se nalazile nekoliko dana na sektoru Orahovice, postavile su zasjedu na cesti Čađavica — Moslavina (sekcija D. Miholjac) na koju je naišao kamion koji je prevozio 9 ustaša, 3 domobrana i krumpir.

Plijen: 1 puška sa 100 metaka i 1 pištolj.

Gubitci neprijatelja: 9 mrtvih, među kojima ustaški poručnik zapovjednik satnije XVI ustaške bojne, i zarobljena 3 domobrana.

Uništeno: 1 kamion — zapaljen.

29. V. 1944. Jedinice XII Divizije izvršile su akciju na glavnu prugu Zagreb — Beograd, na sektoru St. Perkovci — Strižívojna[12] (sekcija Vinkovci).

XVIII Brigada imala je zadatak da između Vrpolja i St. Perkovaca postavi nagaznu minu, da napadne i likvidira voz te da izvuče plijen. XII Udarna brigada trebala je postaviti zasjedu prema Brodu i Vinkovcima i to u visini sela St. Perkovci i zapadno od ceste Vrpolje — Đakovo. Na tim mjestima trebala je poslije eksplozije mine da presječe šine kako bi se panceru spriječio dolazak do mjesta gdje je voz napadnut.

Jedinice XVIII brigade izvršile su svoj zadatak. Postavile su mine na određeno mjesto i u 4.40 sati naišao je u pravcu Zagreba transportni vlak koji je imao 75—85 vagona. Pored 150 Njemaca i Talijana u vlaku je bilo 6—7 vagona natovarenih mitraljezima, puškama i municijom, 2 vagona odjećom i obućom a ostali vagoni bili su natovareni kamionima (oko 50), sanitetskim materijalom i naftom. U roku od pola sata poslije eksplozije mine ¾ kompozicije je likvidirano. Neprijatelj je iz voza davao žestoki otpor, ali zahvaljujući manevru koga je izvršila 1 četa III bataljona na čelu sa komandirom Nebojšom Miščevićem, neprijateljski otpor je svladan za relativno kratko vrijeme. Ta četa prebacila se pod jakom neprijateljskom vatrom preko pruge, napala vlak sa južne strane i tako unijela među neprijatelja zabunu, što je omogućilo brzu likvidaciju voza a neprijatelju spriječilo da se prikupi sa južne strane pruge i da odatle daje otpor. Do tog vremena mi smo imali svega 4 mrtva i 8 ranjenih.

Poslije likvidacije vlaka odmah se počelo sa izvlačenjem plijena. Ali 45 min. od eksplozije mine naišao je pancer od Broda

[12] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 203.

a 10 min. kasnije i od Vinkovaca. Kako su se jedinice XII Udarne brigade u to vrijeme već povukle bez ičijeg naređenja, a šine nisu presjekle, to su panceri došli u neposrednu blizinu napadnutog vlaka. Jedinice XVIII Brigade morale su odmah prestati sa izvlačenjem plijena. organizirati na brzu ruku zaštitnice i povlačiti se.

Tako se je prvi uspjeh koji je postignut likvidacijom vlaka pretvorio u naš neuspjeh.

Plijen: 9 pušaka, 1 šmajser, 2 pištolja i 800 metaka, dok se je sav ostali plijen koji je bio izvučen iz vlaka morao zapaliti.

Gubitci neprijatelja: 63 mrtva, 50 ranjenih i 5 zarobljenih.

Uništeno: 1 lokomotiva i 15 vagona.

Naši gubitci: 14 mrtvih, 34 ranjena i 13 nestalih.

Među poginulim nalaze se: komandir čete poručnik Aleksa Dardić, zamjenik komandira čete Stevo Kovačević, komesar čete Luka Manojlović, delegat Ivan Radičević i komandiri četa Andrija Matijević te Nebojša Miščević, svi iz XVIII Brigade.

Među ranjenima nalaze se: politkomesar bataljona Franjo Vlasac, komandant bataljona poručnik Stanko Basarić, komandir čete Stevo Mlađenović i delegat Jelka Rakasović, svi iz XVIII Brigade.

Glavnu krivicu za ovaj neuspjeh snose jedinice XII Udarne brigade koje su se povukle bez ičijeg naređenja i koje nisu na mjestima zasjede presjekle šine. Istraga je u toku i glavni će krivci biti kažnjeni.

U borbama koje su vođene za osvajanje vlaka istakao se komandir čete Miščević Nebojša, koji je poginuo. zbog manevra koga je izveo sa svojom četom, a prilikom povlačenja istakao se komandir čete IV bataljona poručnik Aleksa Dardić koji je sa svojom četom formirao zaštitnicu prema Vrpolju i koji nije htjeo da napusti svoje mjesto iako je bio teško ranjen, sve dok nije od posljedica rane umro.

Istoga dana jedinice Osječke brigade koje su se nalazile na sektoru oko Čaglina i Migalovaca morale su se pod pritiskom jakih neprijateljskih kolona, koje su nastupale u njihovom pravcu, povući u pravcu Dilja. Ali neprijatelj je poredo kolona koje su nastupale u pravcu naših jedinica uputio jednu kolonu u jačini od oko 1500 vojnika da zaposjedne bilo Dilja. Jedinice Osječke brigade, koje su se povlačile prema bilu Dilja, nisu znale za tog neprijatelja, bile neoprezne i tako naišle na njegovu zasjedu. Iznenadnim plotunom i silovitim jurišem neprijatelj je u prvom naletu razbio kolonu. Jedan dio brigade, u kome je bila i Ruska četa, nije se dao od neprijatelja razbiti, već mu je pružio otpor i izvršio nekoliko uzastopnih juriša. Zahvaljujući tome djelu brigade, sa kojim je bio i politkomesar brigade,[13]

[13] Politički komesar je bio Stevo Vještica.

brigada nije bila potpuno razbijena i istoj je uspjelo da se skupa sa teškim naoružanjem povuče u sela Čenkovo i Imbrijevci.

Gubitci neprijatelja: 21 mrtav.

Naši gubitci: 9 mrtvih, 15 ranjenih i 29 nestalih.

Među poginulima nalazi se: politkomesar brigade kapetan Stevo Vještica, komandant III bataljona poručnik Pero Kovačević, komesar čete Savo Paripović i zamj. komesara čete Kruno Tomić.

Među ranjenima nalazi se veterinarski referent brigade Jovo Balić, a među nestalima politkomesar čete za vezu Mirko Bajza.

Izgubljeno: 1 puškomitraljez, 1 šmajser, 31 puška, 3 pištolja, 7,5 km. kabla, postolje od teš. mitraljeza i cjev od teš. bacača.

Kao cjelina istakla se je Ruska četa, koja je svojim kontrajurišima najviše štitila odstupanje brigade.

Od pojedinaca istakli su se svojom hrabrošću: komesar brigade kapetan Stevo Vještica, koji je poginuo na jurišu, komandir Ruske čete Aleksandar Šljapovski i puškomitraljesci Ruske čete Pavel Vitikov, Grigorij Bolotov i Antoli Mašćenkin, bolničar III bataljona Cvetković Gojko i bolničarka Ruske čete Đurđa Popović, koji su u najtežoj situaciji izvlačili ranjenike iz borbe i zabaštavali ih u jarke, gdje su ostali sve do mraka, kada se je tek uspjelo prenjeti u brigadno previjalište.

U ovim se borbama ponovno pokazalo da naše jedinice ne znaju vojnički odstupati a na svojim smo leđima osjetili posljedice nevojničkog rada.

31. V. 1944. jedinice XII Divizije izvršile su napad na vlak na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd između Andrijevaca i St. Topolja (sekcija Brod).

Napad na vlak izvršila su dva bataljona XII Udarne brigade, druga dva bataljona iste brigade postavila su zasjedu prema Andrijevcima, a dva bataljona XVIII Brigade postavila su zasjedu prema St. Topolju.

U 7.45 časova naišao je na minu teretni voz u kome nije bilo neprijateljske vojske, već se prevozio boksit.[14]

Posada iz Andrijevaca krenula je odmah poslije eksplozije mine u pomoć napadnutom vlaku, ali je poslije kratke borbe i fingiranog napada na uporište Andrijevci vraćena u svoje uporište. Ali videći da je napad bio samo fingiran, neprijatelj je ponovo krenuo u istom pravcu i opet je bio vraćen u uporište.

Gubitci neprijatelja: 8 mrtvih i zarobljena 4 željezničara.

Naši gubitci: 3 mrtva i 4 ranjena.

Uništeno: 1 lokomotiva i 20 vagona.

Akcija nije imala nekog naročitog vojničkog značaja i uspjeha, ali je povoljno moralno djelovala na borce XII Udarne

[14] Vidi dok. br. 115.

brigade, koji su po prvi puta sačekivali vlak u ravnici i tako se sami uvjerili da je to moguće. Prilike pod kojima su se oni borili na Motajici bitno se razlikuju od prilika u Slavoniji, pa je potrebno taj njihov strah pred ravnicom postepeno razbijati.

31. V. 1944, jedinice XVIII Brigade uništile su uz pripomoć diverzanata oklopni voz na pruzi Đurđenovac — D. Miholjac.

Zapljenjeno 1 puškomitraljez, 9 karabina i 2000 metaka.

Ubijeno 11 ustaša.

Uništena 1 lokomotiva i 2 vagona.

Istočna grupa NOP odreda

U toku neprijateljske ofanzive na oslobođeni teritorij Slavonije, jedinice Požeškog NOP odreda vodile su sa neprijateljem sljedeće borbe:

26. IV. kod sela Busnove, 27. IV. kod sela Crljenci, Lučinci i Oljasi, 28. IV. na Visokom drvetu, 29. IV. ispod Papuka, 30. IV. na putu Jankovac — Drenovac, 2. V. na Uvačkoj glavi i Koprivnatom brdu.

U svim tim borbama neprijatelj je imao 25 mrtvih i oko 50 ranjenih.

Naši gubitci iznose: 2 mrtva i 5 ranjenih.

7. V. 1944. oko 350 ustaša došlo je iz Našica u selo Ostrošince u pljačku. Podravski bataljon napao ih je u selu i neprijatelj je morao poslije 2 i pol satne borbe da se povuče u pravcu Podgorača neobavljena posla.

Neprijateljski gubitci: 4 mrtva i 6 ranjenih.

Naši gubitci: 2 ranjena.

5/6. V. 1944. Županjska četa postavila je zasjedu na glavnoj pruzi između Mikanovaca i Vrpolja (sekcija Vinkovci). Na zasjedu je naišla neprijateljska patrola od 1 Njemca i 5 domobrana. Njemac i 3 domobrana su ubijena a 2 su zarobljena.

Neprijateljski gubitci: 4 mrtva i 2 zarobljena.

Plijen: 3 puške (ostale 3 puške je neprijatelj bacio u kanal a zbog dolaska pancera nije bilo vremena da se potraže).

7/8. V. 1944. ista četa hapsila je u selu Sredanci (sekcija Brod) 1 gestapovca, kojom je prilikom 1 naš drug ranjen, a gestapovac ubijen.

9. V. 1944. jedinice Diljskog NOP odreda postavile su zasjedu na cesti kod sela Kondrića (sekcija Brod). Na zasjedu je naišla neprijateljska patrola u jačini od 20 vojnika.

Plijen: 4 puške.

Neprijateljski gubitci: 4 mrtva.

9/10. V. 1944. jedan vod Osječkog NOP odreda napao je 6 stražara na željezničkoj stanici Petrijevci.

Plijen: 4 puške i 2 pištolja.

Neprijateljski gubitci: 1 mrtav i 5 zarobljenih.

10/11. V. 1944. bila je upućena jedna patrola Županjske čete u pravcu Babine Grede (sekcija Vinkovci). Na putu je naišla na ustašku kolonu, ispalila nekoliko plotuna i pobjegla.

Ubijena 2 ustaša.

11/V. 1944. jedna četa Podravskog bataljona postavila je nagaznu minu za voz i pješadijsku nagaznu minu na pruzi Belišće — Prandanovci (sekcija Osijek). Pošto voz nije naišao do 12 sati, to se je zasjeda povukla. Uhvaćena su samo 2 željezničara. 2 sata poslije odlaska naše zasjede naišao je pancer i mine su eksplodirale.

Ubijeno 3 i ranjeno 6 ustaša.

13/14. V. 1944. Županjska četa zapljenila je u selima Redance i Svilaj: 3 puške, 1 pištolj i 300 metaka.

Istoga dana jedan bataljon Osječkog NOP odreda napao je neprijatelja u selu Korog (sekcija Vinkovci).

Plijen: 4 puške, 1 pištolj i 150 metaka.

Ubijena 3 i ranjena 2 ustaša.

14/15. V. 1944. jedna četa Osječkog NOP odreda izvršila je napad na selo Petrijevci (sekcija Osijek). Borba je vođena 1 sat.

Plijen: 8 pušaka i 3000 metaka.

Ubijen 1 gestapovac.

15. V. 1944. jedinice Požeškog NOP odreda bile su u selu Baničevac (sekcija Požega) napadnute od 80 Čerkeza i to 30 konjanika i 50 pješaka. Poslije 2 sata borbe neprijatelj se morao povući u svoje polazne baze, tj. u Novu Gradišku.

Ubijeno 4 a ranjeno 6 Čerkeza.

Istoga dana, jedan vod Osječkog NOP odreda postavio je zasjedu na pruzi kod željezničke stanice Bjelo Brdo (sekcija Sombor). Na zasjedu je naišla neprijateljska patrola, ali se zasjeda poslije prvog plotuna povukla.

Ubijena 3 gestapovca, a 1 ranjen.

15. V. 1944. kretalo je 100 neprijateljskih vojnika cestom iz Broda preko Podvinja za Rastušje. Jedna desetina Diljskog NOP odreda pripucala je na kolonu i povukla se.

Ubijen 1 neprijatelj. vojnik, a 3 ranjena.

16. V. 1944. jedan vod Podravskog bataljona postavio je zasjedu kod sela Budimci (sekcija Brod). Na zasjedu je naišla patrola iz uporišta Krndije (sekcija Vinkovci).

Ubijena 3 gestapovca, a 3 ranjena.

Zapljenjena 1 puška.

16. V. 1944. na zasjedu koju je postavio 1 bataljon Požeškog NOP odreda kod sela Šumetlica (sekcija Požega) naišlo je oko 100 Čerkeza na konjima. Naši su se morali povući.

Zapljenjen 1 pištolj.

16/17. V. 1944. jedna četa Osječkog NOP odreda napala je selo Kutuč (sekcija Osijek).

Zapljenjeno: 3 puške, 1 pištolj i 100 komada metaka.

Ubijeno: 7 ustaša.

Naši gubitci: 1 ranjen.

Istoga dana vod Županjske čete zapljenio je u selu Gundinci (sekcija Vinkovci) 1 pušku.

17. V. 1944. jedna patrola Diljskog NOP odreda sačekala je kod Podvinja (sekcija Brod) patrolu Čerkeza.

Ubijen 1 Čerkez, 1 zarobljen.

Zapljenjena 1 puška.

Naši gubitci: 1 mrtav.

17/18. V. 1944. Županjska četa izvršila je napad na Striživojnu (sekcija Vinkovci). Zapaljena općinska zgrada.

Zapljenjeno: 9 pušaka, 2 pištolja, 3 bombe, 150 metaka, 1 pisaći stroj i 1 telefon.

23/24. V. 1944. 30 boraca Osječkog NOP odreda napalo je željezničku stanicu Bršadin (sekcija Vukovar), na pruzi Vinkovci — Vukovar. Na stanici je bila posada od 40 neprijateljskih vojnika utvrđenih u bunkerima i ograđenih žicom.

Zapljenjen 1 puškomitraljez, 4 puške i 550 metaka.

Ubijena 3 Njemca i zarobljena 2 domobrana.

26. V. 1944. jedna četa Diljskog NOP odreda napala je oko 150 neprijateljskih vojnika koji su sa preko 100 kola došli u pljačku u Drenjski Slatinik (sekcija Brod). Poslije 1 sat borbe neprijatelj se je sa praznim kolima povukao u Đakovo.

Ubijena 3 neprijateljska vojnika i nepoznat broj ranjen.

26/27. V. 1944. jedinice Diljskog NOP odreda postavile su zasjedu na pruzi između sela Vođinaca i Ivankova (pruga Brod—Vinkovci).

Zapljenjene 2 puške.

Ubijena 2 neprijateljska vojnika.

30. V. 1944. jedinice Požeškog odreda digle su uz pripomoć diverzanata voz na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd između Bilog Briga i Vrbove (sekcija Požega). Uništeno 5 vagona.[15]

31. V. 1944. digle su uz pripomoć diverzanata jedinice Požeškog odreda teretni voz na pruzi Kapela Batrina — Požega između Pleternice i Jakšića (sekcija Požega). Uništena 4, a oštećeno 8 vagona.[16]

---

[15] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 203.

[16] Vidi dok. br. 115.

28. IV. 1944. za vrijeme neprijateljske ofanzive, I bataljon Daruvarskog odreda napao je neprijatelja u selu Doljani[17] (sekcija Bjelovar) gdje je bila 3. satnija I bojne IV Gorskog zdruga u jačini od 150 vojnika, naoružanih sa 1 teš. bacačom, 1 teš. mitraljezom, 3 laka bacača, 8 puškomitraljeza. Zapovjednik satnije bio je nadporučnik Čulumović.

Jedinicama je uspjelo neprijatelja istjerati iz bunkera, ali se isti povukao u zidine izgorjele škole odakle je davao jak otpor, i zbog pomoći koja mu je dolazila iz Daruvara naše su se jedinice poslije 3 sata borbe morale povući.

Zapljenjen 1 puškomitraljez, 2 karabina, 2 pištolja i 2 šmajsera.

Ubijeno 8 i ranjeno 9 domobrana.

Mi smo imali 3 ranjena.

U borbi se je istakao komandir čete Ljuban Zailac, stariji vodnik Dragan Grandić i borac Mišo Dujanović.

30. IV. 1944. za vrijeme neprijateljske ofanzive, jedinice Daruvarskog NOP odreda napale su jednu satniju 1. bojne IV Gorskog zdruga u jačini oko 120 vojnika u selu Kipu[18] (sekcija Bjelovar).

Napad je počeo u 23 časa i završio u 3 sata ujutro, kada su se naše jedinice morale povući, jer zadržavanje jedinica na mjestu borbe preko dana zbog blizine neprijateljskih uporišta nije bilo moguće. Napad nije uspio.

Gubitci neprijatelja nisu poznati, dok smo mi imali 2 mrtva i 3 ranjena.

30. IV. 1944. jedan bataljon Bilogorskog NOP odreda, koristeći se znakovima raspoznavanja, upao je u uporište Viroviticu sa zadatkom da likvidira 7 domobranskih bunkera. Ali kod razoružavanja trećeg bunkera, jednom domobranskom vodniku uspjelo je pobjeći te najaviti uzbunu, usljed čega je neprijatelj (gestapovci) otvorio jaku vatru na naše jedinice koje su se morale povući.[19]

Zaplijenjen 1 puškomitraljez i 18 pušaka.

Ubijen 1 gestapovac i zarobljeno 18 domobrana.

3. V. 1944. jedinice Daruvarskog NOP odreda postavile su zasjedu na cesti Daruvar — Đulovec[20] u selu Vukovje (sekcija Bjelovar).

U 9,30 časova na zasjedu je naišla 1 satnija IV Gor. zdruga koja je sprovodila sljedovanje za posadu u Đulovcu. Na nepri-

[17] i [18] Opširnije o tome vidi tom V, knj. 26, dok. br. 182 i knj. 27, dok. br. 114.

[19] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 114 i 172.

[20] Danas: Miokovićevo.

jatelja je otvoren plotun i izvršen juriš, te se neprijatelj povukao u Daruvar i toga dana ovim pravcem nije više nadirao.

Gubitci neprijatelja nisu nam poznati.

Mi smo imali 1 mrtvog i 1 ranjenog.

4. V. 1944. Jedinice Daruvarskog NOP odreda postavile su zasjedu na cesti Daruvar—Pakrac, kod sela Omanovca (sekcija Pakrac). Na zasjedu su naišla 4 kamiona neprijateljskih vojnika, a na 500 m. pozadi išao je luksuzni auto u kome su se vozili oficiri iz Štaba IV Gorskog zdruga. Kamioni su propušteni a na luksuzni auto je otvorena vatra, te je u momentu zaustavljen. Dio posade automobila davao je otpor ali je brzo svladan.

Zapljenjena su 2 šmajsera i 2 pištolja.

Neprijatelj je imao 3 mrtva i to: bojnik Marković, glavar Stožera IV Gorskog zdruga, 1 liječnik—poručnik i narednik—šofer. Zarobljena su 2 oficira i to: potpukovnik Kristofić Vilim, zapovjednik IV Gorske pukovnije i vršilac dužnosti zapovjed. IV Gorskog zdruga, te satnik Silvijo Vlajo iz Štaba IV Gorskog zdruga.[21]

Zbog pomoći koja je dolazila iz ona četiri kamiona koja su prošla, naše su jedinice morale auto zapaliti i brzo se povući. U toj borbi sa neprijateljem koji je dolazio u pomoć oštećen je jedan kamion i ubijena 3 domobrana.

4. V. 1944. bataljon Bilogorskog odreda postavio je zasjedu kod sela Bulinca, Bedenika i Severina (sekcija Bjelovar). Oko 5 sati ujutro naišlo je 100 neprijatelj. vojnika, gestapovaca i ustaša iz Pisanice preko sela Babinca u pravcu sela Lasovca. Neprijatelju je uspjelo da razbije naš vod koji je bio u zasjedi kod Bedenika i da krene u pravcu Lasovca. Kad je neprijatelj došao u selo Lasovac, odmah je upućen 1 vod neprijatelju iza leđa. Ali neprijatelj se je poslije vrlo kratkog vremena vraćao iz Lasovca u pravcu V. Pisanice i naišao na taj naš vod koji se na položaju nije imao vremena još ni pravilno rasporediti, te ga zato probio i otišao u uporište V. Pisanicu.

Ubijeno 12 ustaša i gestapovaca.

Mi smo imali 1 mrtvog, 1 ranjenog i 2 nestala druga a izgubljen je 1 šmajser.

9. V. 1944. jedinice Daruvarskog odreda vodile su borbu sa oko 1200 zdrugovaca koji su iz Daruvara u tri kolone krenuli u pravcu Bijele i Boraka (sekcija Bjelovar).

Odred je primio borbu na liniji: Duga Njiva — Bijela — Piljenica u 10 časova i pod borbom se povlačio sve do iznad Gor. Boraka.

Na prostoru između Bijele i Boraka neprijatelj je nekoliko puta sačekan, pušten na blisko odstojanje, ali zbog njegove nad-

[21] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 73 i 175.

moćnosti naše su se jedinice uvjek poslije kratke borbe morale povući.

Ubijeno je 11 neprijatelj. vojnika a oko 20 je ranjeno.

Mi smo imali 1 ranjenog.

14. V. 1944. jedinice Daruvarskog NOP odreda porušile su na pruzi Daruvar — Pakrac 3 mosta, među kojima je jedan dug 30 met.

15. V. 1944. jedan bataljon Posavskog NOP odreda nalazio se u selu Bujavici (sekcija Pakrac). Neprijatelj u jačini jedne satnije domobrana, 60 ustaša i 20 Njemaca krenuo je u pravcu pomenutog sela u cilju pljačke. Naše su jedinice zauzele položaj na ivici šume iznad samog sela, odakle su izvršile juriš na neprijatelja, istjerale ga iz sela i prisilile na povlačenje. Bataljon se je ponovo smjestio u selo.[22]

Ubijeno je 4 ustaše i oko 10 ranjeno.

Mi smo imali 1 ranjenog.

19. V. 1944. jedna četa Bilogorskog NOP odreda postavila je zasjedu na pruzi Bjelovar — Kloštar kod tunela Pavlovac (sekcija Bjelovar). Oko 7 sati ujutro na zasjedu je naišlo oko 200 vojnika iz Bjelovara, koji su imali zadatak da štite sječenje šume. Nepažnjom zasjede ista je prevremeno otkrivena i neprijatelj je počeo bježati u pravcu Bjelovara.

Zapljenjen 1 šmajser, 1 pištolj i 200 kom. metaka.

20. V 1944. Posavski odred je porušio 5 km. pruge Pakrac — Banova Jaruga. Šine su bačene u potok Pakru.[23]

21. V. 1944. izviđačka grupa II bataljona Posavskog odreda zarobila je u selu St. Subocka (sekcija Pakrac) 2 njemačka podoficira.

24. V. 1944. bataljon „Hajduk Veljka" vodio je borbu sa 300 Čerkeza kod sela Šnjegavića (sekcija Požega). Usljed nadmoćnosti neprijatelja naše su se jedinice morale povući.

Ubijeno 5 Čerkeza.

26. V. 1944. jedan vod Posavskog NOP odreda, u jačini od 36 drugova, postavio je zasjedu na cesti Zagreb — Beograd između Bodegraja i Lađevca (sekcija Pakrac). Oko 10 sati prije podne na zasjedu je naišlo 30 konjanika Čerkeza. Zasjeda je otvorila vatru, ali pošto je mitraljez zatajio i neprijatelju je za nekoliko minuta stiglo pojačanje u jačini od 200 Čerkeza, to su se naše jedinice morale povući.

Mi smo imali 1 mrtvog, 1 ranjenog, 1 zarobljenog i izgubljena 2 karabina.

---

[22] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 186.
[23] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 191.

27. V. 1944. na zasjedu koju je postavio bataljon Posavskog NOP odreda kod sela Bijela Stijena (sekcija Pakrac) naišlo je oko 200 Čerkeza, što konjanika što pješaka. Borba se je povoljno razvijala po nas, ali zbog dolaska druge kolone koja je iz Lipika stigla već do sela Bjelanovac, naši su se povukli na položaje kod sela Lještani, ali neprijatelj nije nastupao dalje, već se je vratio u svoje polazne baze.

Ubijeno je 6 Čerkeza i veći broj ranjeno.

Mi smo imali 1 mrtvog.

28. V. 1944. bataljon „Hajduk Veljka" vodio je borbu kod sela Širinaca (sekcija Pakrac) sa 200 Čerkeza i 100 Njemaca koji su došli iz Okučana u cilju pljačke. Neprijatelj je pušten u blisko odstojanje i poslije izvršenog juriša natjeran na povlačenje. 200 Njemaca koji su stigli u pojačanje htjeli su naše jedinice da izmanevrišu i da ih napadnu preko sela Pravoslavna Šagovina. Taj manevar je na vrijeme otkrit i neprijatelj je ovoga puta odbit.

Zapljenjen je 1 njem. laki mitraljez, 1 laki bacač sa 50 mina, 6 karabina i 2 pištolja.

Ubijeno je 20 Čerkeza i Njemaca, ranjeno 30 i zarobljen 1 gefrajter.

Mi smo imali 3 ranjena.

U ovim borbama istakao se stražar kantonmana Nikola Marjanović koji je ubio 1 vojnika iz patrole, dovukao ga u kantonman i ponovno se vratio na svoje staro mjesto. Pored toga istakli su se puškomitraljesci: Bauman Ljudevit i Pavlović Đuro, sekretar čete Savo Miščević i Tošo Žakula, komesar čete Milan Pribičević, vodnik Mađarac Stevo i zamjenik komandira čete Tošo Sejatović.

29. V. 1944. jedan bataljon Posavskog NOP odreda i bataljon „Hajduk Veljka" vodili su borbu sa oko 800 Čerkeza, Njemaca i ustaša, koji su krenuli iz Okučana sa zadatkom da pokupe svoje mrtve kod sela Širinaca. Borba je vođena oko sela Benkovca i Trnakovca i neprijatelj je poslije kratke borbe prisiljen na povlačenje u pravcu Okučana. Neprijateljsku kolonu napao je I bataljon sa čela, a drugi bataljon s boka.

Ubijena 3 Čerkeza a 4 su ranjena. Pored toga ubijeno je 8 konja, a 2 sa sedlima su uhvaćena živa.

Mi nismo imali gubitaka.

30. V. 1944. jedinice Daruvarskog NOP odreda napale su neprijatelja u jačini od 1 satnije domobrana IV Gorskog zdruga na cesti Kip — Doljani (sekcija Bjelovar). Borba je počela u 17.30 časova i u 18 časova su se naše jedinice povukle. Neprijatelj je razbijen u prvom naletu i neprijatelj se je razbježao svudi naokolo. Zbog dolaska 3 kamiona neprijateljske vojske i

3 tenka. naše jedinice nisu bile u stanju da pretraže okolna sela, gdje su se neprijateljski vojnici sakrili.

Zapljenjeno: 9 pušaka, 1 šmajser i 3 bicikla.

Ubijeno 7 zdrugovaca, a zarobljeno 9.

Mi nismo imali gubitaka.

31. V. 1944. jedinice Bilogorskog NOP odreda digle su pancer na pruzi između Virovitice i Suhog Polja.

Zapljenjeno 2 teška mitraljeza i 4000 metaka.

Ubijeno 15 ustaša i zarobljeno: 1 gestapovac, 1 vlakovođa, 1 strojovođa i 1 povjerenik Zempra.

Uništena lokomotiva i 10 vagona.

Čehoslovačka brigada

3. V. 1944. uz pripomoć diverzanata dignut je most na rijeci Ilovi između Garešnice i Hrastovca (sekcija Bjelovar).

4. V. 1944. postavljena je zasjeda kod sela Međurić (sekcija Pakrac) na koju su naišla 2 domobrana i koji se nisu htjeli predati već su počeli bježati i u bježanju su ubijeni.

11. V. 1944. za vrijeme napada XXVIII Udarne divizije na uporište Hercegovac, jedinice Čehoslovačke brigade držale su zasjedu u šumi Zdenački Gaj (sekcija Bjelovar). Na zasjedu je naišlo oko 100 neprijatelj. vojnika, koji su se, uz gubitke 4 mrtva, morali vratiti u pravcu Daruvara.

Istoga dana jedinice Čehoslovačke brigade digle su most na rijeci Ilovi (sekcija Bjelovar) između Zdenaca i Končanice i 2 mosta između Hercegovca i Vel. Zdenaca na rijeci Sovarnici i Atlenici.

Bataljon PPK

Za vrijeme neprijateljske ofanzive na oslobođeni teritorij Slavonije, jedinice bataljona PPK vodile su borbu sa neprijateljem na sektoru: Zaile — Ljutoč — Zvečevo.

U tim borbama ubijeno je oko 20 neprijateljskih vojnika a mnogo veći broj je ranjeno.

Bataljon je imao svega 4 ranjena, među kojima komesar čete Vladimir Klepac.

Diverzantski bataljon

Jedinice Diverzantskog bataljona izvele su samostalno sljedeće akcije:

24. IV. 1944. eksplodirale su 2 šrapnel mine koje su bile postavljene na pruzi Virovitica — Špišić Bukovica i na koje je naišao neprijatelj, koji je išao dizati pancer srušen 22. IV. Gubitci neprijatelja nisu poznati.

4. V. 1944. postavljene su nagazne mine na cesti Požega – Kamenska, između Paskovaca i Kujnika.

Uništen 1 tenk, 1 kamion i 1 luksuzni auto.

5. V. 1944. postavljene su mine na cesti Požega — Kamenska, između Vilić Sela i Pavlovaca.

Uništen 1 sanitetski auto sa ranjenicima.

6. V. 1944. srušen 18 met. dugačak most na pruzi Bjelovar – Pisanica.

Istoga dana dignut je u zrak pancer na pruzi Virovitica – Barč. Broj žrtava nije poznat.

17. V. 1944. postavljena je mina na pruzi Banova Jaruga – Pakrac kod sela i stanice Bujavica-Brezine. Patrola koja je išla ispred pancera primjetila je minu i htjela istu dignuti.

Ubijena 2 ustaša.

17. V. 1944. postavljena je mina na glavnoj pruzi Zagreb – Beograd između stanice Okučani i Dragalić (sekcija Pakrac). Na minu je naišao njemački transportni vlak.

Uništena 2 vagona, a lokomotiva oštećena.

Ubijeno 10 a ranjeno 30 Njemaca.

21. V. 1944. postavljena je šrapnel mina na pruzi Banova Jaruga — Pakrac.

Ubijeno 7 i ranjeno 14 ustaša.

Istoga dana postavljena je mina na pruzi Virovitica — Suho Polje. Sutradan je na minu naletio voz i od eksplozije je uništeno 6 vagona. Broj žrtava nije poznat.

25. V. 1944. postavljena je mina na pruzi Bjelovar — Garešnica. Na minu su naletjela radna kola i ranjena 2 radnika.

27. V. 1944. dignut je u vazduh pancer na pruzi Virovitica – Špišić Bukovica. Mina je postavljena još 21. V. 1944.

Uništena su 2 vagona, dok broj žrtava nije poznat.

28. V. 1944. srušena su na pruzi Banova Jaruga — Pakrac 2 mosta u dužini od 8 i 11 metara i presječene šine na 7 mjesta.

29. V. 1944. postavljena je mina na glavnoj pruzi između Vrbove i Petrovog Sela (sekcija Požega). U 8.30 sati naišao je transportni vlak.

Ubijena 52 Njemca i 60 ranjeno.

Uništena 4 vagona.

Promet obustavljen 24 sata.

30. V. 1944. postavljena je mina sa dinamom na glavnoj pruzi ispod sela Paklenice (sekcija Pakrac). Pošto vlak nije naišao, to je mina u 8 sati ispaljena. Tako isto se je morala ispaliti mina koja je sutradan bila postavljena na istom mjestu.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Vlado Janić** (M. P.) Komandant, p.pukovnik: **Mate Jerković**

UKUPAN REZULTAT

postignut u akcijama koje su izvele jedinice VI Korpusa u toku mjeseca maja 1944 i u toku neprijateljske ofanzive.

Zapljenjeno:

2 protivtenkovska topa
1 teški bacač
14 teških mina
3 laka bacača sa 50 mina
2 teška mitraljeza
6 lakih mitraljeza
7 puškomitraljeza
134 puške
9 šmajsera
26 pištolja
20.000 puščanih i mitraljeskih metaka
210 granata za top 75 mm
30 ručnih bombi
1 radio-stanica
2 telefona
3 bicikla

Neprijateljski gubitci:

722 ubijenih (među njima 1 bojnik, 1 lajtnant, 1 poručnik)
900 ranjenih
64 zarobljenih (među njima 1 potpukovnik i 1 satnik)

Naši gubitci:

108 mrtvih
307 ranjenih
7 zarobljenih
95 nestalih

Uništeno:

9 tenkova
4 kamiona
4 lokomotive, a 1 oštećena
70 vagona, a 8 oštećenih
10 mostova
5 km pruge srušeno
2 pancera dignuta, ali se ne zna tačan rezultat
3 luksuzna automobila
1 sanitetski auto

U gore pomenutom vremenu, tj. u toku mjeseca maja naše jedinice izvele su:

11 napada na neprijateljska uporišta
22 napada na željeznički saobraćaj
50 borbi na terenu (od toga 19 većih).

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Vlado Janić** (M. P.) Komandant, p.pukovnik **Mate Jerković**

BR. 50

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE OD 13. JUNA 1944. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O IZVEDENIM AKCIJAMA I POSTIGNUTIM USPJESIMA U TOKU MAJA[1]

ŠTAB
XX DIVIZIJE NOVJ
Br. 1050
13. VI. 1944

ŠTABU VIII KORPUSA NOVJ

Dostavljamo Vam rezultate koje su postigle naše jedinice u razdoblju od 1—31 maja o. g. Rezultati su sljedeći:

1. — **Izvedeno akcija:** 4 veće i 35 manjih, od toga 3 defanzivne.

2. — **Gubici neprijatelja:**

u ljudstvu:

a) *ubijeno:* 8 oficira, 468 podoficira i vojnika . . . 476
b) *ranjeno:* 273 podoficira, vojnika i oficira 273
c) *zarobljeno:* 2 oficira, 141 podoficira i vojnika . . 143

svega: 892

u materijalu:

zaplijenjeno: 4 teška bacača, 2 laka bacača, 5 t. mitraljeza, 9 p.mitraljeza, 144 puške, 5 strojnica, 5 pištolja, 19.000 metaka, 133 bombi ručnih, telefona 4, 1 poljska kuhinja, 1 motorcikl, 1 bicikl, 208 pari odjela, cipela, arhiva ustaške bojne

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 32/2, k. 1029.

u Aržanu,[2] 52.000 cigareta, konja, ćebadi te ostalog ratnog materijala;

uništeno: 1 tenk „Panter", 27 kamiona, 1 top, 2 radio-stanice, 7 tona hrane, 20 bunkera, 4 p. mitraljeza, 90 pušaka.

Oslobođeno: Aržano i 20 sela u dolini Cetine i okolici Aržana 50 zarobljenih drugova, koje je vodio neprijatelj sa sobom iz Splita i Šibenika.

Uništeni garnizoni: Aržano, Visoka, Ježević, Vinalić i djelimično garnizon Dicmo.

3. — **Mobilizovano boraca:** 850 boraca mobilizirano u naše jedinice.

4. — **Naši gubici:**

u ljudstvu:

a) poginulih: 19 boraca
b) ranjenih: 56 „
c) nestalih: 17 „

svega: 92

u materijalu:

2 teška mitraljeza i 5 pušaka.

5. — **Predlažemo za pohvalu:**

Komandanta III brigade majora Ivana Vulina i političkog komesara brigade Matu Bilobrka za pravilno rukovođenje akcijom na Aržano. Cijelu III brigadu za postignute uspjehe [u akciji] na Aržano.[3] — III bataljon I brigade, što je istrijebio na sektoru Šibenik — Trogir 124 Njemca, uništio 9 kamiona, mobilizovao 260 novih boraca i postigao veliki uspjeh u popularizaciji naše vojske na tom sektoru. — Sladoju Iliju, poručnika, komandira Udarne grupe III brigade, što je iznad samog Sinja likvidirao uporište Visoku i zarobio 5 neprijateljskih vojnika i ubio 8 a mnogo ih ranio i zaplijenio veliki ratni materijal.[4] — Komandira čete Vladojević Franu, Šimundžiju Ivana, vodnika Perića Juku, komesara čete Plosnića Antu, pomoćnika komesara čete Šušnjaru Ivana, borce: Vladojević Antu i Pivčević Tomu, p.poručnika Štrbca Jovu i vodnika Munjevrana Josu, svi iz III brigade koji su se istakli, za hrabro i uporno navaljivanje na ustaško uporište Aržano, kao i pravilno rukovođenje svojim

[2] O napadu na ustaško-domobransku posadu u Aržanu vidi dok. br. 39 i 56.

[3] Izvještaj Štaba Treće brigade o napadu na Aržano nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 31—2/2, k. 1029.

[4] Vidi dok. br. 81.

jedinicama. Naročito se je istakao u borbama kod Aržana komesar I čete I bataljona III brigade **Čabo Marko,** koji je u ovoj akciji sam istrijebio 13 neprijateljskih vojnika.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar
p.pukovnik,
Edo Santini. s. r.

Komandant
p.pukovnik,
Mile Uzelac, s. r.

Tačnost prepisa ovjerava:
Pom. nač. operat. odjeljenja
major,

BR. 51

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA OD 14. JUNA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA NA BANIJI I KORDUNU OD 22. DO 30. MAJA[1]

ŠTAB IV. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 186/44
Dne 14. VI. 1944.

Operativni izvještaj o
borbama od 22. do 30. V. ov. g.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Da bi vezao snage našeg Korpusa za vrijeme svoje ofanzive na zapadnu Bosnu,[2] izvršio je neprijatelj od 22. do 30. maja upad jačim snagama na oslobođeni teritorij Cazinske krajine, Banije i Korduna sa pravaca: Bihać—Cazin—Skokovi, Bihać—Vaganac—Rakovica, Dvor—Žirovac—B. Bojna—Katinovac, Kostajnica i Sunja—Mečenčani—Jabukovac, Petrinja—Jabukovac—Glina, Petrinja—Gore—Glina—Vrginmost—Vojnić, Karlovac—Tušilović— Vojnić, Tounj—Tržić—Poloj—Veljun.[3]

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 39—1/3, k. 426.

[2] Odnosi se na drvarsku operaciju (vidi „Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945", knj. 2, str. 93—106).

[3] Riječ je o operaciji „Šah". O neprijateljskim snagama koje su u njoj učestvovale vidi tom V, knj. 27, dok. br. 123.

Ovaj upad neprijatelj je izvršio uglavnom garnizonskim snagama, te za to nisu ni vršene na strani neprijatelja neke osjetne koncentracije. No kad je primijećen pokret neprijateljskih snaga sa više strana na slobodni teritorij, naš štab procijenio je situaciju ovako: Neprijatelj će nastupati sa više pravaca i to uglavnom od Petrinje, Karlovca, Ogulina, Cazina i Dvora. Glavni pravac nastupanja bit će Karlovac—Slunj, kao i u ranijim ofanzivama.

Naš plan je bio: sakupiti naše snage i tući jednu neprijateljsku kolonu, a ostale kolone za to vrijeme zadržavati slabijim snagama, potom se baciti na druge kolone već prema razvoju situacije. Baza našim snagama imala je biti Petrova Gora. XXXIV. diviziji dali smo zadatak da djeluje na pruzi i cesti Zagreb—Karlovac.

Raspored naših snaga pred početak operacija bio je ovakav: VII. divizija: Jedna brigada kod Peći Grada, jedna kod Jabukovca, dvije kod Vojnića. VIII. divizija: jedna brigada u Veljunu, jedna u Primišlju i jedna nepotpuna kod Slunja. XXXIV. divizija i Karlovačka brigada u Žumberku. Unska oper. grupa prema Cazinu. Odredi na svojim sektorima. Štab korpusa u Blatuši kod Vrginmosta.[4]

Operacije su se razvijale ovako:

22. V. Rano u jutro oko 500 legionera i ustaša sa 10 tenkova nastupali su od Cazina ka Peći Gradu. II. Ban. brigada stupila je u borbu sa ovom kolonom na Skokovima i neko vrijeme je zadržala, ali je neprijatelj izmanevrisao naše položaje i pred veče potisnuo brigadu do Peći Grada. Protivnapadom neprijatelj je iduće noći vraćen do Skokova. Druga kolona jačine jedne bojne legionera nastupala je iz Otoke ka Bužimu. Sa ovom bojnom vodile su borbu muslimanske jedinice[5] kod Bužima i zadržale je.

23. V. Jedna motorizirana kolona Nijemaca došla je iz Bihaća preko Vaganca do Rakovice. Prema ovoj koloni zauzela je položaje I. Kord. brigada, ali do veće borbe nije došlo, jer kolona nije dalje kretala. Idućeg dana vratila se je ova kolona za Bihać.

Nepr. iz Skokova pokušava da se probije prema Peći Gradu, ali je odbijen. Slijedeće noći pod pritiskom snaga II. Ban. brigade ovaj se je neprijatelj povukao u Cazin.

---

[4] Detaljnije o rasporedu jedinica Četvrtog korpusa vidi tom V, knj. 27, dok. br. 123.

[5] Prva i Druga brigada Unske operativne grupe (vidi dok. br. 45).

Istog dana jedna bojna legionera i četnika krenula je iz Dvora prema Žirovcu.[6] Na tom pravcu snage Ban[7] odreda dale su neprijatelju otpor, ali su bile odbačene i neprijatelj je došao u Žirovac gdje je i zanoćio.

24. V. Bojna iz Žirovca produžava u sjeverozapadnom pravcu, bez otpora, i zadržava se u Bos. Bojni. Tu je i zanoćila.[8]

Istog dana u jutro krenula je jedna kolona od oko 1000 Kozaka, ustaša i četnika iz Kostajnice i Sunje zapadno preko Pastuše u Kraljevčane, gdje je sa njom prihvatila borbu IV. Ban. Brigada.[9] Ova brigada uspešno je zadržavala neprijatelja u Kraljevčanima 2 dana i protivnapadima nanosila mu gubitke.

Snage Unske grupe poslije uporne borbe uspjele su da odbiju neprijatelja kod Bužima prema Otoki.

25. V. Legionarska bojna iz Bos. Bojne rano u jutro krenula je prema Kam. Mostu i zadržala se dijelom snaga u Starom Selu, a dijelom sa druge strane vode u Katinovcu. Odlučili smo bili da tu bojnu opkolimo i uništimo. Bile su upućene jedna Ban. brigada (II.) i jedna muslimanska brigada koje su se nalazile južno od Vrnograča da stignu i opkole ovu bojnu u Starom Selu. Kad je osmotreno da se neprijatelj iz Starog Sela prebacuje u Katinovac, brzo su kamionima prebačeni dijelovi III. Ban. brigade sa sektora Vojnića u Katinovac, a II. Kordunaškoj brigadi naređeno je da u toku naredne noći sa sektora Cetin Grad pređe u Pecku i Crni Potok te da onemogući neprijatelju otstup u pravcu Kladuše. III. Ban. brigada izvršila je napad na neprijatelja i nanijela mu teške gubitke, ali je neprijatelj dao ogorčen otpor i održao se na Katinovačkoj kosi koja je vrlo podesna za odbranu.[10]

26. V. U jutro krenula je iz Petrinje kolona jačine od oko 2 puka konjice, biciklista i sa nešto motorizacije. Ova kolona spojila se je sa snagama u Jabukovcu, te su odbacivši IV. Ban. brigadu svi produžili za Glinu. Iz Gline glavnina ove kolone (oko 2 puka) produžila je odmah prema Vrginmostu, te se je poslije borbe sa II. Kord. brigadom kod Vrginmosta, probila u Vojnić,

---

[6] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 166.
[7] Banijskog
[8] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 202.
[9] Vidi dok. br. 17.
[10] Opširnije o tome vidi dok. br. 18 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, dok. br. 166.

gdje je stigla u mrak.[11] Jedna bojna biciklista i konjanika krenula je iz Gline preko Topuskog u pomoć opkoljenoj bojni u Katinovcu. Pošto je odbacila naše snage sa Vranovina i iz Vorkapića, spojila se je sa bojnom u Katinovcu te su svi otstupili preko Topuskog i Gline za Petrinju.

Po prolasku kolone za Vojnić napala je II. Kord. brigada zaštitnicu te kolone u Vrginmostu i rastjerala je.

Istog dana u jutro krenula je jedna bojna sa 6 tenkova iz Tounja preko Kamenice za Tržić. Dijelovi III. brigade VIII. divizije primili su borbu kod Tržića, ali su bili potisnuti ka Toboliću, te je neprijatelj preko Čičinog Mosta prešao u Primišlje.[12] Očekujući da će neprijatelj iz Primišlja prodirati prema Slunju, naše snage su se orijentisale na taj pravac. Međutim neprijatelj je iz Primišlja okrenuo za Poloj i uveče htio preći Koranu kod Veljuna. U tome je bio spriječen od diviziona VIII. divizije, koji se je snašao i pješadijskom vatrom zadržao neprijatelja na Korani, a topovskom paljbom oštetio neprijatelju jedan tenk. U toku noći na mjesto diviziona došao je jedan bataljon Kord. partizanskog odreda.

Istog dana krenula je jedna bojna Kozaka i ustaša iz Karlovca prema Tušiloviću i poslije borbe sa jednim bataljonom Kord. P. odreda i sa I. Ban. brigadom, uspjela je da prodre do Vojnića, gdje se je spojila sa kolonom koja je došla preko Vrginmosta.

Kasno u veče neprijatelj je iz Vojnića krenuo u pravcu Miholjskog u glavnom sa konjicom. Na taj pravac prebačene su I. i III. Ban. brigada. Neprijatelj je međutim u toku noći povukao se nazad prema Vojniću.[13]

27. V. Neprijatelj iz Vojnića pokušava toga dana ispad prema Miholjskom, ali je bio od I. i II. Ban. brigade odbijen uz teške gubitke.

Neprijatelj iz Poloja prešao je sa jednom bojnom Koranu i ušao u Veljun, a sa motorizacijom pokušao se je vratiti u Primišlje, ali je tamo bio odbijen od snaga III. Kordunaške brigade, te se vraća u Poloj.

28. V. Iz Poloja neprijatelj otstupa preko Keić mosta za Generalski Stol. Pri tome ga goni III. Kord. brigada i nanosi mu osjetne gubitke.[14]

Iz Vojnića neprijatelj ponovo pokušava da prodre cestom prema Krstinji. Ne uspjevši u tome počinje brzo

---

[11] Vidi dok. br. 37.

[12], [13] i [14] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 200.

da se povlači. Jedan puk Kozaka od oko 1500 ljudi povlači se prema Vrginmostu. Ostali su otstupili preko Krnjaka za Karlovac.

Odlučili smo da sa svim snagama napadamo ovaj kozački puk pri njegovom otstupanju pravcem Vojnić—Vrginmost—Glina—Petrinja.[15]

Neprijatelj je pod borbom stigao toga dana do mraka u Vrginmost i tu zanoćio. U toku noći II. Kord. brigada i Omladinska brigada „Jože Vlahovića", koja je stigla iz Pokuplja, postavljene su pored ceste Vrginmost—Čemernica, a 2 Ban. brigade slijedile su neprijatelja od Vojnića.

29. V. Neprijatelj iz Vrginmosta pod borbom i uz gubitke prolazi između naših dviju brigada do Čemernice i saznavši tamo za naše snage pored ceste Čemernica—Glina, zadržao se je i zanoćio u Čemernici. U toku naredne noći izvršen je na neprijatelja napad i to II. Kord. brigada s pravca Blatuša—Čemernica, a jedan bataljon II. Ban. brigade s pravca Topusko kolodvor—Čemernica. Napad je odbijen.

30. V. II. Ban. brigada zauzela je položaje u Gređanima a Omladinska brigada „Jože Vlahovića" Batinovu Kosu i Šatornju. Izjutra još prije nego je Omladinska brigada stigla na položaj, umakla je jedna grupa od oko 100 konjanika preko Batinove Kose ka Viduševcu. Neprijatelj prije podne nije kretao iz Čemernice, očekujući sigurno pomoć iz Petrinje koja bi mu omogućila izvlačenje. Haubički divizion našeg Korpusa uspješno je tukao neprijatelja s položaja u Blatuši.

Toga dana krenula je iz Petrinje oko jedna bojna pješadije sa 4 teža tenka preko Gore za Glinu sa namjerom da pomogne povlačenje puka iz Čemernice. Ova kolona poslije borbe sa IV. Ban. brigadom kod Gore probila se je sa tenkovima do Gline, dok je dio pješadije prešao rijeku Glinu kod Prekope i izbio u Viduševac. Pošto je sa time Omladinska brigada bila dosta ugrožena, rokirala se je malo na sjever. Kako je pak II. Ban. brigada sa položajima u Gređanima i kod Topuskog kolodvora bila dosta udaljena od ceste, bio je neprijatelju ostavljen dosta širok otvor da se pod vatrom probije iz Čemernice prema Glini.

Poslije podne nepr. se je pod vatrom i u prilično neredu iz Čemernice povukao za Glinu i odatle još iste

---

[15] Vidi dok. br. 17 i 37.

večeri i noći sa snagama koje su ga tamo prihvatile za Petrinju.

Sa ovim su operacije na našem sektoru završene.

U svim ovim borbama nepr. je imao 4—500 mrtvih, 7—800 ranjenih i 30 zarobljenih vojnika.

Uništena je jedna blinda i ubijeno oko 100 konja, a oštećena 2 tenka.

Zaplijenjeno je: 3 puškomitraljeza šarca, 40 pušaka, 2 tromblonske puške, 34 granate za pješadijski top, 35.000 mauzer metaka, 177 mina za t. bacače, 8 bicikla, 1 gumeni čamac, 80 konja, 37 sedala, 4 samara, 1 telefonska centrala i 3 telefona, te logorske i odjevne opreme.

Naši gubitci bili su: 47 mrtvih, 210 ranjenih i 6 nestalih drugova. Među poginulim su: politkom. 3. bataljona IV. Ban. brigade drug Dragišić Mišo, komandir čete iz 4. bataljona IV. Ban. brigade drug Bajt Josip, komandir čete iz 3. bataljona II. Kord. brigade drug Manojlović Milutin i potporučnik Mandić Đuro.

Među ranjenima su: komesar bataljona u IV. Ban. brigadi drug Lončar Stevo, komesar čete u III. Kord. brigadi drug Opsenica Ilija, komesar čete u III. Kord. brigadi drug Krnić Mihajlo, poručnik u II. Kordi. brigadi Pavlović Božo i politkom. čete u II. Kord. brigadi drug Majerić Ivan.

Od materijala je izgubljeno 1 mitraljez i 2 puške, a jedan protukolski top nam je oštećen.

Utrošeno je: 82.000 puščanih i mitraljeskih metaka, 400 mina za t. bacače, 80 haubičkih granata, 173 granate za protukolski top, 100 ručnih i 20 tromblonskih bombi, 6 metaka za protukolske puške, 22 mine za laki bacač.

U rukovođenju jedinicom su se istakli: komandir čete u II. Ban. brigadi drug Jednak Luka, kod Cazina 23. V. 44.; komandir čete u I. Ban. brigadi poručnik Pašić Petar u borbi kod Vojnića 28. V. 44.; vodnik u I. Ban. brigadi Vujaklija Pero i borci Perenčević Miloš i Drakulić Stanko. Iz II. Kord. brigade istakli su se: politkomesar čete Zec Đuro, stariji vodnik Komadina Vaso, borac Dudukoviċ Vlado, puškomitraljesci Momčilović Milan, Gazibara Dragan, vodnik Basara Mile, Ribić Milivoj, desetar Marjanović Branko i komesar čete Majerić Ivan. Hrabro su pale vršeći svoju dužnost bolničarke Dragica Vojnović i Ljubica Pjevac...

NAPOMENE:

Najjača neprijateljska kolona, t.j. ona što je kretala iz Petrinje preko Gline za Vojnić, prešla je cijeli taj put za svega jedan dan, jer se je kretala na konjima, biciklima i u kamionima. Ova kolona nije za sobom ostavljala posade. Po svemu izgleda da je ta kolona imala namjeru iz Vojnića preko Kladuše probiti se ka Uni i vratiti se u svoje garnizone na pruzi Sunja—Kostajnica. Kad je kod Vojnića naišla na jači otpor, odlučila je da se probija nazad za Petrinju. Neprijatelj je svakako računao da će brzim prodorom u našu pozadinu izazvati kod nas pometnju i paniku. Raznorodne formacije (Kozaci, legioneri, ustaše, četnici), koje su nastupale s raznih pravaca, nisu ni vremenski ni prostorno objedinjavale svoje napade, pa je i to jedan od razloga neuspjeha ove neprijateljske ofanzive.

Naše jedinice držale su se dosta dobro. Glavni nam je nedostatak bio sporost u manevru, a baš ovog puta bila je potrebna najveća brzina u izvršavanju pokreta i brzog spremanja za stupanje u borbu. Neke naše jedinice, koje su brzo prebacivane na drugi položaj, našle su se na novom položaju bez pratećih oružja i bez sredstava za vezu. Pored toga brzo izvršene pripreme za napad bile su nedovoljne. Moral neprijatelja općenito je potcjenjivan. Gonjenje neprijatelja koji se je brzo kretao nije bilo moguće. U zaštitnici neprijatelj je ostavljao konjicu, koja nas je zadržavala, dok glavnina ne odmakne dosta daleko, a onda je brzo uzmicala. Neprijatelja se je moglo tući jedino postavljanjem zasjeda duž pravca kojim se je kretao, što smo i uradili kad je bilo jasno da će neprijatelj iz Vojnića otstupati preko Vrginmosta i Gline za Petrinju.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S.O.

Komandant. pukovnik:
S.O.

Po naređenju komandanta,
Za načelnika štaba
p. pukovnik:

BR. 52

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE BRIGADE OD 14. JUNA 1944. ŠTABU DEVETE DIVIZIJE O BORBAMA OD 1. DO 31. MAJA[1]

ŠTAB
I BRIGADE IX DIVIZIJE NOVJ
14-VI-1944 g.

ŠTABU IX DIVIZIJE NOVJ

Položaj

U vezi vašeg dopisa šaljemo vam izvještaj koji ste tražili za izvedene akcije u periodu od 1. do 31. V. ov. god.

U ovome periodu izvedeno je 11 vojničkih akcija.

1) IV bataljon dana 6. V. 1944 sudjeluje sa Grahovsko-peulj. odredom u akciji na četnike u Strmici. Tom prilikom neprijatelj je imao dva mrtva, jednog ranjenog.

2) II bataljon dana 15. V. 1944 u borbi protiv četnika kod Plavna. Neprijateljski gubitci: 2 mrtva, 2 ranjena.

3) III bataljon dana 18. V. 1944 u borbi na ustaško uporište Vrana.[2] Neprijateljski gubitci: 5 mrtvih i 10 ranjenih. Zapljenjeno 2 puške, 1 kazan, 5 ćebadi, 3 šinjela, 3 ranca, 400 kg brašna. 700 komada sitne stoke, 20 goveda.

4) IV bataljon dana 18. V. 1944 na komunikaciji Šibenik—Benkovac dočekao je neprijateljsku kolonu i nanio sljedeće gubitke: uništeno 6 kamiona u kojima je bilo 15 tona municije za topove, koja je zapaljena, 20 mrtvih, 20 ranjenih. Zarobljeno dva neprijateljska vojnika, 4 puške i 1 šmajser sa municijom.

5) I bataljon na dan 26. V. ov. god. u borbi kod Drvara.[3] Gubitci neprijatelja: 18 mrtvih, 25 ranjenih. Zapljenjeno neprijateljskog materijala: 1 „šarac", 1 strojnica, 1 tromblon sa 13 bombi, 2600 metaka, 3 ašova. Uništena jedna neprijateljska jedrilica i most preko rijeke Unac.

Naši gubitci: 1 mrtvi p. poručnik k-dir 2. čete Palaversa Kajo, 3 ranjena i jedan nestao.

6) III bataljon dana 27. V. ov. god. vodi borbu sa četnicima na Stankovači. Gubitci neprijatelja: 15 ranjenih.

7) IV bataljon dana 27. V. ov. god. vodi borbu sa četnicima i Nijemcima na Velikom Obljaju. Gubitci neprijatelja: 4 mrtva i 8 ranjenih.

---

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 4—1/6, k. 845.

[2] Vidi dok. br. 76.

[3] Vidi dok. br. 42.

Naši gubitci: 3 mrtva, 5 ranjenih.

8) II bataljon vodi borbu sa četnicima i Nijemcima u s. Marinkovci dana 27. V. ov. god. Neprijateljski gubitci: 8 mrtvih i 10 ranjenih.

9) III bataljon vodi borbu sa četnicima i Nijemcima dana 28. V. 1944. na Stankovači (većinom Nijemci). Neprijateljski gubitci: 30 mrtvih i 60 ranjenih. Zapljenjeno 5 mazgi sa kantama za kafu.

10) IV bataljon vodi borbu dana 28. V. 1944 sa Nijemcima u Maleševcima. Neprijateljski gubitci: 15 mrtvih i 25 ranjenih.

Naši gubitci: 1 mrtav i 4 ranjena.

11) III bataljon dana 30. V. 1944 vodi borbu sa četnicima i Nijemcima na Velikom Obljaju. Neprijateljski gubitci: 3 mrtva, 6 ranjenih.

Naši gubitci: 1 mrtav, 1 ranjen.

U svim ovim borbama u toku prošloga mjeseca neprijatelj je imao 107 mrtvih, a 182 ranjena. Naši gubitci: 6 mrtvih i 13 ranjenih.

U toku ovoga mjeseca od naše brigade nije oslobođen nikakav teritorij.

Likvidirano je djelimično neprijateljsko uporište „Vrana" ali isto nije zadržano sa naše strane pošto je brigada imala drugi zadatak.[4]

U periodu za V mjesec uništeno je 8 kamiona i 1 tenk.

Mobilisano ljudstva: naš III bataljon mobilisao je u Sjevernoj Dalmaciji 5 novih boraca.

U akcijama izvedenim u ovom mjesecu predlažemo za pohvalu štabove III i IV bataljona, kao i sve borce tih bataljona, a posebice 2. četu III bataljona koja se osobito istakla na Vrani, s time što se prije akcije čitava dobrovoljno javila za bombaše i što je jurišala na neprijateljsko uporište. Od pojedinaca iste čete treba pohvaliti vodnika Bilokapu Ivana, koji je u samoj borbi teško ranjen, Erceg Ivana, st. vodnika Dapića Milana, mitraljesca Đeldum Nikolu i Baretu Nikolu, zatim drugaricu bolničarku Čulav Zorku, koja je ranjene drugove pod jakom mitraljeskom i bacačkom vatrom iznosila ne štedeći svoje snage i život. Iz IV bataljona predlažemo da se pojedinačno pohvale drugovi Buličić Nikola, desetar, koji je u akciji IV bataljona na kamione prvi bacio bombu u kamion i skočio u njega. Njegovim primjerom sljedili su i drugi. Drugarice Ivku Čosić i Milu Penđer, koje nijesu htjele ostati pozadi svoje čete gdje im je bilo određeno mjesto, nego su zajedno sa svojim drugovima skakale

[4] Po naređenju Štaba Osmog korpusa NOVJ, Prva brigada je (bez Prvog bataljona) od 11. maja obezbjeđivala transport ranjenika u sjevernu Dalmaciju (vidi dok. br. 42 u ovoj knjizi i operacijski dnevnik Devete divizije u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 56–2, k. 842 A).

na kamione težeći da iz njih izvuku materijal i municiju potrebnu za vojsku. Druga Marija Fuganti, p. mitraljesca iz 2. čete IV bataljona, koji je svojom vatrom uništio nekoliko neprijateljskih vojnika i držao se najpohvalnije. Isti je drug teško ranjen u kasnijim borbama na Velikom Obljaju. Predlažemo druga Grubiš Ivana, p. mitraljesca II bataljona, koji je u akciji dana 27. V. 1944 jurišao sa svojim p. mitraljezom ispred čitavoga streljačkoga stroja nanoseći neprijatelju gubitke sve do posljednjeg metka.

Imali bi još drugova za pohvalu, ali su izginuli u posljednjim akcijama.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
major
(Danilo Simonović)

Načelnik Štaba, poručnik:
(Sveto Katić)

[5] Naknadno protokolisano

ŠTAB
III DALM. U. BRIGADE IX UD. DIV.
Operativni broj
Pov. broj 208/46
Dne 21. VIII. 1946 g.

[6] Točnost prepisa ovjerava:

Šef operativnog otsjeka
File Rodić

[5 i 6] U originalu dopisano crnom olovkom.

BR. 53

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 14. JUNA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA DA OBEZBIJEDE NAPAD OSAMNAESTE BRIGADE NA NEPRIJATELJSKU POSADU U BIZOVCU[1]

ŠTAB XII UDARNE BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 106
Dana: 14/VI. 1944 g.

ZAPOVJEST

(Sekcija D. Miholjac, Osijek, Brod, Vinkovci 1:100.000)

U neprijateljskom uporištu Bizovac nalazi se oko 60 Nijemaca i oko 100 naoružanih civila, kao i 7 žandara. Smješteni su u kopanim i zidanim bunkerima kao i u žandarmerijskoj stanici. Naoružani su sa 4 p. mitraljeza, 1 t. mitraljezom, ostali sa puškama. Moral osrednji, odbrana slabo organizovana. Jedinice XVIII brigade imaju da likvidiraju isto uporište[2], dok jedinice naše brigade drže zasjedu na cesti Našice—Budimci—Osijek i fingiraju napad na želj. stanicu Normanci—Prandanovci i na selo Krndiju. Radi izvršenja istog,

NAREĐUJEMO:

1) **I bataljon**
Sastav:
tri čete,
pješ. top Pito
i ostali djelovi.

Postaviće zasjedu na cesti: Našice—Osijek, istočno od sela Poganovaca, sa zadatkom da spreči dolazak bande iz pravca Osijeka. Drugu zasjedu postaviće na putu između Poganovaca i Krndije, sa zadatkom da spreči dolazak bande u Krndiju. Jedna četa neka bude uz štab bataljona kao bataljonska rezerva. Zasjeda na cesti istočno od Poganovaca ukopaće mine nagazne.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 19—1/1, k. 893.

[2] Vidi dok. br. 54, 55, 108 i 131.

2) **II bataljon**
Sastav:
tri čete,
teški bacač
i ostali djelovi.

Postaviće zasjedu u jačini jedne čete na cesti Našice—Osijek i to zapadno od Budimaca, sa zadatkom da spreči dolazak bande od Našica. Ova četa ispred svojih položaja na cesti ukopaće nagazne mine. Također će postaviti zasjedu u jačini jedne čete na putu između Krndije i Budimaca sa zadatkom da spreči dolazak bande od Krndije. Jedna četa neka se nalazi u bataljonskoj rezervi.

3) **III bataljon**
Sastav:
tri čete,
pr. ten. top 37 mm.
i ostali djelovi.

Nalaziće se sa svojim jedinicama kod istočnog djela sela Budimaca (k. 101) i sačinjavaće brigadnu rezervu.

4) **IV bataljon**
Sastav:
tri čete:
i ostali djelovi.

Sa jednom četom presjeći će šinje na pruzi Našice—Osijek zapadno od Prandanovaca i ujedno izvršiti fingirani napad na želj. stanicu Prandanovci. Sa jednom četom izvršiće fingirani napad na želj. stanicu Normanci, a sa jednom četom na Krndiju. Početak fingiranog napada kao i sječenje šinja jest u 24 sata 14. VI. 1944.

5) **Pionirska četa**

Kretaće se u sastavu III bataljona.

6) **Četa za vezu i izviđački vod**

Kretaće se sa štabom brigade do mjesta gdje će se nalaziti štab, a tamo će dobiti zadatak.

7) **Mjesto štabova:**

Štab brigade nalaziće se u istočnom djelu sela Budimaca.

Štab I bataljona nalaziće se u istočnom djelu sela Poganovci.

Štab II bataljona nalaziće se u zapadnom djelu sela Budimaca.

Štab III bataljona nalaziće se u neposrednoj blizini svojih jedinica, u blizini štaba brigade.

Štab IV bataljona ići će sa jedinicama koje idu sjeći šinje i fingirati napad.

8) **Početak napada:** Napad na uporište izvršiće se 14. VI. 1944 u 24 sata (pola noći). U isto vrijeme izvršiće se i fingirani napad, kao i sječenje šinja. Do to doba jedinice koje idu u zasjedu moraju biti na svojim položajima.

9) **Znaci raspoznavanja:** Za noć 14 na 15 o.mj. biće **smrt — okupatoru,** a za dan važe opći znaci, t.j. znaci za dan 15 o.mj. jesu:
Poziv: Lijevom rukom kružno mahati iznad glave.
Odziv: Kapa izbačena u vis.

10) **Veza:** Između štabova bataljona i štaba brigade održavaće se kuririma, kojima treba dati na upotrebu jahaće konje, da bi veza mogla biti brža i što češća.

11) **Evakuacija ranjenika:** Brigadno previjalište nalaziće se u istočnom djelu sela Budimaca, kamo upućivati sve ranjenike, a odatle će biti upućeni do divizijske kirurške ekipe u Paljevini.
Bataljonska previjališta neka se nalaze u neposrednoj blizini štabova bataljona.

12) **Povlačenje:** Povlačenje će se izvršiti po izvršenom zadatku. Jedinice ove brigade povući će se tek nakon povlačenja jedinica XVIII brigade, a o tome će štabovi bataljona biti izvješteni pismeno od štaba brigade. Poslije toga ćete se povući u slijedeće baze:
I bataljon u selo Potnjane.
II bataljon u selo Paljevinu.
III i IV bataljon u selo Bračevce.
Pionirska četa i četa za vezu u Paljevinu.
Izviđački vod i jurišna četa u Bračevce.
Štab brigade nalaziće se u Bračevcima.

Po dolasku u nove baze pošaljite izvještaj o toku akcije.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
I. Miličević (M.P.) Komandant, major:
I. Senjug

DODATAK ZAPOVJESTI OP. BROJ 106/1944

Podesite vrijeme pokreta tako, da se u određeno vrijeme bude na određenim položajima. Zasjede postaviti na najzgodnijim mjestima i to, ako je ravan teren, u kanalima ili na rubovima šuma, tako da predteren u pravcu neprijatelja bude brisan prostor. Na položajima treba da se drugovi ukopaju i to položaj treba da bude u cik-cak liniji. Rovovi moraju da budu dobro kamuflirani da ne bi bili uočljivi od neprijateljske avijacije.

Štabovi bataljona neka od mitraljeza u rezervnim četama organizuju aktivnu odbranu od avijacije, t.j. neka postave po tri mitraljeza u vidu trougla izvan naših položaja na podesna zaklonjena mjesta, odakle bi mogli tući neprijateljske avione unakrsnom vatrom. Raspored drugova na položaju u cik-cak liniji sa većim rastojanjem, kao i dobro ukopavanje može da posluži i za pasivnu odbranu od avijacije u koliko bi bili primjećeni.

Na cestama postaviti nagazne mine koje treba dobro zamaskirati, jer je neprijatelj uvidio da mi u posljednje vrijeme uvijek iste upotrebljavamo. Pozadi njih postaviti protutenkovske puške koje dobro ukopati i također zakamuflirati.

Nakon zauzimanja položaja ne smije da bude više nikakvog kretanja s položaja na položaj. Postaviti samo osmatrača na pogodnom mjestu čiji je zadatak jedino da osmatra, a ostali imaju da budu dobro zamaskirani u rovovima. Ako zasjeda bude bila što konspirativnija, uspjeh je tim veći.

Komore neka se sve skupe u selu Drenjskom Slatiniku gdje će se nalaziti i komore ostalih brigada, a osiguravaće ih bataljon Češke brigade.

Prilikom odlaska na položaj kao i prilikom povlačenja, kamuflirajte dobro konje, kao i drugove zelenim grančicama da ne bi bili uočljivi iz aviona. Pored toga neka se kolone kreću lijevo i desno od puta da se ne bi dizala prašina koja je vrlo dobro uočljiva iz zraka. Prilikom povlačenja, u koliko ne naiđe neprijatelj, povaditi mine sa ceste.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
I. Miličević (M.P.) Komandant major:
I. Senjug

BR. 54

ZAPOVIJEST ŠTABA OSAMNAESTE NO BRIGADE OD 14. JUNA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKU POSADU U BIZOVCU[1]

ŠTAB XVIII BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Broj: 233/94
Dana 14/VI. 1944. god. u 9.10[h]

ZAPOVJEST

(Sekcija D. Miholjac, Osijek, Brod, Vinkovci 1:100.000

U neprijateljskom uporištu Bizovac nalazi se oko 60 Njemaca, 100 naoružanih civila i 7 žandara. Smješteni su u kopanim i zidanim bunkerima, kao i žandarmerijskoj stanici. Naoružani su sa 4 p. mitraljeza, 1 teš. mitraljezom, ostalo puške. Moral osrednji. Odbrana slabo organizovana.

Naša brigada dobila je zadatak da ga napadne 14. VI. o.g. u 24 sata i da ga potpuno likvidira. U ovoj akciji učestvovaće jedinice XII Udarne, Osječke i Čehoslovačke brigade, koje će biti na osiguranju, dok se uporište ne likvidira.[2]

U cilju izvršenja prednjeg

NAREĐUJEMO:

1.) *I bataljon.*
Sastav:
3 strelj. čete,
vod teš. mitralj.,
1 teš. bacač i
2 laka bacača.

Krenuće nastupnim maršem sa mjesta koncentracije 14.VI.o.g. u 13 časova, pravcem: Paljevina, Potnjani — Budimci, cestom do kote 94, zatim kolskim putem preko šume Breznički Lug, kota 93, zatim druga kota 93 kod lugarne, treća kota 93, Habljanovci, Novaki, kota 89, koja se nalazi iznad slova „č" natpisa Dračice, putem kota 90 za sjeveroistočni dio sela Bizovac, gdje će pristupiti napadu na isto mjesto sa sljedećim rasporedom: sa jednom četom napašće sa istočne strane, t.j. cestom i čistiti sve kuće

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 3—1/4, k. 1298.
[2] Vidi dok. br. 53, 55, 108 i 131.

zaključno do crkve. Po dolasku do crkve ispaliće 3 bijele rakete. Sa jednom četom napasti neprijatelja sa južne strane, t.j. cestom Novaki—Bizovac i čistiti sve kuće zaključno do crkve. Po dolasku do crkve ispaliće 4 zelene rakete. Sa jednom četom napasti jugozapadni kraj sela sa pravca željezničke stanice, likvidirati ga i posjesti raskrsnicu kod križa koji se nalazi na samoj raskrsnici s lijeve strane ceste, gledajući ka crkvi.

2.) Jurišna četa sa pridodatim protutenk. topom 37 mm.

Krenuće nastupnim maršem u isto vrijeme i istim pravcem, kako je navedeno pod tač. 1. ove zapovjesti, do Habljanovaca, a zatim produžiti drugorazrednim putem kota 91—89 za cestu Bizovac—Normanci, zatim produžiti cestom do mosta koji se nalazi južno od ciglane, kod istoga skrenuti u lijevo putem kraj ciglane do raskršća poljskih kolskih puteva Bizovac, kota 91, tu odvojiti jedan vod koji će produžiti sjeverno od sela, a južno od kote 91 i pristupiti likvidaciji sjevero-zapadnoga kraka sela od raskrsnice ceste i puta, cesta—kolski put—k. 91 i nastaviti sa čišćenjem istog kraka sela prema zapadu, dok ostali dio snaga pristupiće napadu sjevero-zapadnoga kraka sela frontom prema sjeveru, po likvidaciji istog ispaliće se 2 crvene i 2 zelene rakete.
Protutenkovski top upotrebiti za uništenje tačaka otpora na koje se nailazi bilo da su kuće ili bunkeri.

3.) *III bataljon.*
Sastav:
3 strelj. čete,
vod teš. mitralj.,
brz. top 20 mm,
grupa diverzanata
i grupa minera.

Krenuće nastupnim maršem kako je navedeno pod tač. 1. ove zapovjesti, do sela Novaki, pa zatim poljskim kolskim putem kota 89, druga kota 89, trig. 91 za cestu Josipovac — Bizovac, gdje će na istoj postaviti zasjedu, t.j. osiguranje jedinicama koje napadaju selo Bizovac. Zasjedu po-

staviti sa dvjema četama na cesti istočno od sela Samatovci na kanalu koji se tamo nalazi. Cestu minirati na mjestu gdje se može tući minska polja uspješnom pješadijskom vatrom. Sječenje šinja treba da bude istočno od kote 92 na svojih 500 metara.
Sa jednom četom zaposjesti drugorazredni put Satnica, cesta Josipovac—Bizovac sjeverno od kote 92. Istu minirati na isti način kao i cestu Josipovac—Bizovac. Ova četa isturiti jedno odjeljenje vojnika jačine 10 ljudi, koji će zaposjesti raskrsnicu poljskih kolskih puteva Satnica—Bizovac zapadno od kote 92.

4.) *II bataljon.*
Sastav:
3 strelj. čete,
vod teš. mitralj.,
brzomet. top 20 mm,
grupa minera.

Krenuće nastupnim maršem kako je naređeno pod tač. 1. ove zapovjesti, do s. Habljanovci, zatim produžiti kota 91—89, preći cestu, kota 91—90 preko polja Strnjaci, do drugorazrednoga kolskog puta Bizovac—Ladimirevci, gdje će isti zaposjesti sjeverno od kote 90, u blizini mosta koji se nalazi južno od sela Ladimirevci. Cestu zaposjesti sa dvjema četama i protutenkovskim oruđem, dok jednu četu treba da upotrebi za obezbjeđenje krila, t.j. da kontroliše sve kolske puteve lijevo i desno od zaposjednutog položaja. Cestu minirati na način kako je navedeno pod tač. 3. ove zapovjesti.

5.) *IV bataljon.*
Sastav:
5 strelj. četa i
jurišna četa XII
Ud. brig.

Krenuće nastupnim maršem pravcem kako je navedeno pod tač. 1. i 2. ove zapovjesti za selo Bizovac, gdje će se zadržati u polju zapadno od istoga sela. Isti bataljon ostaje u brigadnoj rezervi.

6.) *Početak napada.*

Uslijediće 14. VI. o.g. u 24 sata, do ovoga vremena jedinice koje daju osiguranje moraju da budu na svojim položajima.

7.) *Ranjenička prihvatnica.* — Nalaziće se kod ciglane zapadno od sela Bizovca, odakle će se svi ranjenici upućivati u Divizijsko previjalište u selo Paljevina.

8.) *Mjesto štabova.* — Štabovi bataljona nalaziće se sa svojim jedinicama na položaju, štab brigade nalaziće se u zapadnom dijelu sela Bizovca.

9.) Znaci raspoznavanja. — Za noć 14—15. VI. 1944. god. biće: **Smrt... okupatoru** a za dan važe opći znaci.

10.) *Veza.* — Veza između jedinica kao i između štaba brigade održavaće se kuririma pješacima i kuririma konjanicima.

11.) *Evakuacija plijena.* — Sav plijen evakuisati do šume koja se nalazi zapadno od polja Vrblače, odakle će se produžiti pokret Poganovci—Budimci—Paljevina za Drenjski Slatinik. Za evakuaciju plijena određuje se intendant brigade, koji će biti odgovoran za istu.

12.) *Povlačenje.* — Po izvršenom zadatku i sakupljanju plijena, jedinice ove brigade izvršiće pokret u sadanje baze pravcem: Habljanovci—Okruglo Polje, Paljevina za Drenjski Slatinik i Drenje, t.j. u sadanje svoje baze.

13.) Jedinice koje daju obezbjeđenje za isto uporište trebaju da izrade streljačke zaklone na svojim položajima, da ih dobro maskiraju od ugleda sa zemlje i iz vazduha.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
Jurčić Mato

Komandant:
N. Miljanović[3]

[3] Narodni heroj Nikola Miljanović je poginuo oktobra 1944. u Levanjskoj Varoši, kod Đakova, kao komandant Osamnaeste brigade.

BR. 55

ZAPOVJEST ŠTABA OSJEČKE NO BRIGADE OD 14. JUNA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA DA OBEZBIJEDE NAPAD OSAMNAESTE BRIGADE NA NEPRIJATELJSKU POSADU U BIZOVCU[1]

ŠTAB OSJEČKE BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Broj: 195.
Dana: 14. VI. 1944. g.

ZAPOVJEST

(Sekcija D. Miholjac, Vinkovci, Sl. Brod 1 : 100.000)

Prema naređenju[2] štaba XII divizije pod Op. brojem 405/13. VI. o. g. jedinice naše Divizije izvršit će likvidaciju neprijateljskog uporišta Bizovac.[3] U neprijateljskom uporištu Bizovac nalazi se 60 Njemaca, 100 naoružanih civila, 7 žandara. U cilju likvidacije naša brigada dobila je zadatak da osigura povratak XII i XVIII brigade,[4] a u koliko bi neprijatelj krenuo u pomoć iz uporišta Krndije i Podgorača, naš je zadatak da ta uporišta napadnemo i prisilimo ga na povratak. U cilju izvršenja prednjeg vam zadatka ovaj štab

NAREĐUJE:

1.) I bataljon:
Sastav:
3 streljačke čete, vod teških mitraljeza, p. t. top 37 mm i ostali dijelovi.

Zaposjest će selo Bračevci 14. VI. o. g. do 20 sati.

Zadatak je ovog bataljona: u koliko neprijatelj krene iz Podgorača u pomoć napadnutom uporištu Bizovac, izvršiti napad na ostatak njegovih snaga u selu Podgoraču te s tim ga prisiliti na povlačenje u njegovo

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 6—1/1, k. 889.

[2] Redakcija ne raspolaže tim naređenjem. (Vidi zapovijest Štaba Dvanaeste i Osamnaeste brigade, dok. br. 53 i 54.)

[3] Vidi dok. br. 108 i 131.

[4] Zadatak je Osamnaeste brigade bio da napadne i uništi neprijateljsku posadu u Bizovcu, a Dvanaeste brigade — da osigura napad sa pravca Našice—Budimci—Osijek i da fingira napad na željezničku stanicu Normanci—Prandanovci i na selo Krndiju (vidi dok. br. 53 i 54).

uporište. U tu svrhu uputit će svoga informativnog oficira da stalno prati kretanje neprijatelja iz tog uporišta. Čim se primjeti neki pokret, o tome odmah obavještavati svoj štab sa kurirom na konju. Prilikom zaposjedanja položaja minirat će cestu Bračevci—Našice u sjeverozapadnom dijelu sela Bračevci ispred potoka Koritnjaka. U slučaju da neprijatelj izađe iz uporišta Podgorača, ovaj bataljon izvršit će napad, kako je to gore navedeno, s jugozapadne strane sela. Sa jednom četom spustit će se u sjeverozapadni dio sela Podgorač sa kote 153. Zadatak je ove čete da prati odnosno patrolira cestu Našice —Podgorač i put Kršinci—Vukojevci. Sa ostale dvije čete upasti u selo sa zapadne strane. Zadatak je ovih dviju četa da likvidiraju ostatak snaga koje su ostale u selu u zajednici sa III bataljonom naše brigade.

2.) II bataljon:
Sastav:
3 streljačke čete,
vod t. mitraljeza.

Zaposjest će selo Potnjani 14. VI. o. g. najkasnije do 20 sati.

Zadatak ovog bataljona jeste osigurati povlačenje XII i XVIII brigadi od neprijateljskog uporišta Bizovac. U slučaju da neprijatelj iz uporišta Krndija krene u pomoć napadnutom uporištu, onda je zadatak ovog bataljona napasti neprijateljsko uporište Krndiju sa južne strane iz šume Krndija. U tu svrhu ovaj bataljon odmah po dolasku u Potnjane poslati će svog informativnog oficira u neposrednu blizinu neprijateljskog uporišta Krndija, koji će budno motriti kretanje neprijatelja i čim primjeti pokret najbržim putem izvjestiti svoj štab.

Ovaj bataljon mora minirati cestu Đakovo—Našice na južnoj ivici sela Potnjani.

3.) III bataljon:
Sastav:
3 streljačke čete, vod t. mitraljeza i ostali pripadajući dijelovi.

Ovaj bataljon zaposjest će selo Paljevina 14. VI o. g. do 20 sati.

Zadatak mu je osigurati povratak XII i XVIII brigade od neprijateljskog uporišta Bizovac. Poredi toga ovaj bataljon ima zadatak napasti neprijateljsko uporište Podgorač i Krndiju u slučajevima koji su predviđeni za I i II bataljon. U slučaju da napada neprijateljsko uporište Podgorač, t.j. u zajednici sa I bataljonom, onda će napadati sa istočne strane t.j. od kote 158 i cestom od Budimaca prema crkvi i svojim lijevim krilom dobro držati vezu sa I bataljonom. Za ovaj napad upotrebiti svoje dvije čete, dok će jedna četa imati zadatak da osigura leđa odnosno put Podgorač—Ledenik jer će se neprijatelj vjerovatno povratiti.

U slučaju da treba napadati neprijateljsko uporište Krndiju, t.j. u zajednici sa II bataljonom, onda će ovaj bataljon vršiti napad sa zapadne strane oslanjajući se desnim krilom na II bataljon a lijevim na potok Vuka.

4.) Mjesto štaba:

Štab brigade sa svojim dijelovima nalazit će se u sjevernom dijelu sela Potnjani.

5.) Znaci raspoznavanja:

Za noć 14/15. VI. o. g. **Smrt – okupatoru,** dok za dan važe opći znaci.

6.) Evakuacija ranjenika:

U slučaju borbe sve ranjenike upućivati do sela Potnjani gdje će biti brigadno previjalište, odakle će po potrebi biti upućeni u kiruršku ekipu u Paljevinu.

7.) Evakuacija plijena:

U koliko bude plijena, isti evakuisati prema Potnjanima i Paljevini skupa sa povlačenjem jedinica.

8.) Povlačenje: Poslije izvršenog zadatka naše jedinice izvršiti će organizovano povlačenje i to: I i II bataljon za selo Gašinci a III bataljon za selo Preslatinci. Štab brigade sa svojim dijelovima nalazit će se u selu Gašincima. I bataljon zaposjest će južni dio sela, dok će II bataljon zaposjesti sjeverni dio sela, u sredini ostaviti mjesta za dijelove štaba brigade.

9.) Odbrana od aviona: Pošto će naše jedinice ostati na položaju i preko dana, to štabovi bataljona moraju narediti najveću konspiraciju od aviona i organizovati puškomitraljesku obranu od istih u slučaju niskog lijeta.

10.) Komore: Sve komore na prolazu kroz Drenje odvojiti i uputiti za Drenjski Slatinik gdje će ih osiguravati Čehoslovačka brigada.

11.) Pravac i vrijeme pokreta: Jedinice će se kretati ovim pravcem: Dragotin—Svetoblažje—Kondrić —Gašinci—Drenje, gdje se III bataljon odvaja za Paljevinu a I i II produžuju za Bračevce i Potnjane.

Pokret ima biti iz sela Kondrić, gdje će se cijela brigada formirati u kolonu i u 14.30 sati krenuti određenim pravcem.

12.) Komandant kolone: Komandant kolone biti će komandant I. bataljona drug Marko Klajić koji se ima starati da se krene u određeno vrijeme i da se nastupa potpuno vojnički.

13.) Red u koloni: Red u koloni biti će slijedeći: I bataljon, II bataljon, dijelovi štaba brigade, sve komore i III bataljon. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Marjan[5]

Komandant-major:
Joka Milan

[5] Grozaj

BR. 56

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE OD 15. JUNA 1944. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O UNIŠTENJU USTAŠKO-DOMOBRANSKE POSADE U ARŽANU[1]

Op. br. 200

ŠTAB
XX DIVIZIJE NOVJ
Br. 1088
Dne 15. VI. 1944

Operativni izvještaj
za akciju na Aržanu
27. V. 1944

ŠTABU VIII KORPUSA NOVJ

Situacija uporišta Aržano[2] omogućavala je dobru obranu radi toga, što je isto mjesto okruženo sa mnogo istaknutih tačaka i sve ove kote povezane su jakim bunkerima sa nizom uporišta ispred glavnih bunkera na kotama, kao i između kota. Teren je krševit, bez šume i omogućuje efikasnost obranbene vatre iz garnizona. Bunkeri su kameni, pokriveni gredama i pločama. Zgrade u garnizonu su građene od kamena, a pored toga bile su još utvrđene, odnosno opasane zidovima u vidu bunkera. U ovoj akciji učestvovala je naša III Brigada sa jednim bataljonom Mosorskog odreda.[3] Zadatak bataljona Mosorskog odreda bio je da postavi osiguranje na položaju Orlovači, tj. da spriječi bježanje neprijatelja u pravcu Studenaca, kao i intervenciju neprijatelja iz Studenaca. Neprijatelj nije bježao ka Studencima te prema tome bataljon nije ni vodio borbu sa docnije razbijenim neprijateljem, već sa Njemcima, koji su intervenisali iz Aržana. Njemačka kolona u svom pokretu iz Studenaca nagazila je na dvije mine, od čega su bila uništena dva kamiona Njemaca i nakon čega su Njemci pošli pješice ka Aržanu. Mosorski bataljon dočekao je neprijatelja na navedenom položaju i povratio ga natrag.

U ovome garnizonu nalazile su se dvije satnije domobrana (iz nađene arhive vidjelo se da su skoro svi domobrani bilo od 1941 god., bilo presvučene ustaše i legioneri), kao i 1 satnija

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 27—1/4, k. 517 A.

[2] Opširnije o napadu na Aržano vidi dok. br. 39 i 50 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, dok. br. 159.

[3] Vidi dok. br. 31—2/2, k. 1029, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

ustaša.[4] Komandant bojne bio je nadporučnik Kosović, a satnik ustaške satnije zvao se je Storeli, koji je ubijen u bunkeru, dok za komandanta bojne još ne znamo da li je poginuo ili stradao u povlačenju, ali ne može se utvrditi da li je živ.

Namjera neprijatelja bila je odbrana garnizona Aržano. Aržano je bilo istureni garnizon, koji je služio kao pobočno osiguranje ostalim garnizonima, kao što su Čista, Provo, Studenci, Trilj, Zadvarje itd. jer na ovome sektoru komunikacije su guste i račvaju se i to: prema Hercegovini, Dalmaciji, Bosni, Južnoj Dalmaciji i Srednjoj Dalmaciji, a zadatak svih ovih garnizona je obezbjeđenje navedenih komunikacija radi njihova strategijskog položaja.

Namjera naša bila je zauzeti garnizon, da bi smanjili pritisak kojeg je vršio neprijatelj prema Drvaru (neprijatelj je povukao iz Sinja i ostalih garnizona njemačke snage), jer padom Aržana bili smo uvjereni da će neprijatelj morati hitno ojačati oslabljene garnizone. Imali smo namjeru da likvidiramo Aržano i činili smo pripreme, ali novonastala situacija nije dozvolila da se sve pripreme izvedu onako, kako to zahtjeva karakter situacije garnizona u Aržanu, već smo odmah po primljenoj depeši od štaba Korpusa da je neprijatelj napao Vrhovni štab sa padobrancima[5] — izdali radiotelegrafskim putem i naređenje našim jedinicama za forsiranu aktivnost, a III Brigadi dali u zadatak navedenu likvidaciju garnizona u Aržanu.[6]

Borba je počela 26. V. u 24 sata. Podilaženje jedinica garnizonu bilo je otkriveno (jedan špijun iz Kamenskoga javio je raketlom pokrete naših snaga). Ovo je prouzrokovalo da je neprijatelj bio zauzeo sva obranbena mjesta i bez pretjerivanja oduševljavao se našim podilaženjem dovikujući koještarije. Tri bataljona III Brigade izvršili su podilaženje od Roža pravcem Voštana i Kamenskog na sam garnizon, a jedan bataljon sa Mosorskim bataljonom izvršio je podilaženje od pravca Strizirep—Gornja Tijarica—Aržano. III bataljon napadao je neprijateljske položaje između Gradine do zaseoka Pištelek i zaključno sa jednom četom zabacio se neprijatelju sa zapadne strane navedenog komšiluka. Drugi bataljon napadao je od Pišteleka do sela Dujmića (zaključno) sa sjeverne strane, jednom četom obuhvatnim manevrom zabacio se neprijatelju sa južne strane ovoga zaseoka sa ciljem ispomaganja. I bataljon imao je zadatak da neprijatelja udari sa južne strane i da brzo likvidira selo Milkovi i ispomogne napad II bataljona na Dujmiće i Pištelek.

Podilaženje je vršeno vrlo brzo i na odstojanju od svojih 300—500 m neprijatelj je primjetio podilaženje i otpočeo od-

[4] U Aržanu se nalazila Druga bojna Šestog ustaškog zdruga.

[5] Riječ je o desantu na Drvar (vidi „Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945", knj. 2, str. 93—106).

[6] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 199.

branu sa mitraljeskom vatrom. Pošto sa naše strane za sve vrijeme njegove pucnjave nije bilo nikakve naše reakcije, neprijatelj je također prestao da puca. Čim je neprijatelj završio sa vatrom izvršen je juriš uz tuču minobacačke vatre po garnizonu i trubljenje truba, a istovremeno paljenjem jedne kuće u Pišteleku odakle je neprijatelj davao otpor i koja je odmah bila likvidirana. Ovakovim naletom uspjelo se je iznenaditi neprijatelja i neprijatelj je morao da odstupi. II bataljon izvršio je juriš na naprijed navedenom sektoru i neprijatelj osjetivši da je u klopci skoncentrisao se je i pokušao prodrijeti u pravcu IV bataljona, koji se nalazio između Dudića i Belobrka na cesti prema Vinici. Neprijatelj je krčio sebi put bombama ali bio je ponovo nađen u klopci, koja ga je stvarno dotukla. Jedan dio neprijatelja uspio je da se ponovo povuče u Aržano i da pokuša bježanje i sakrivanje u suprotnom pravcu, tj. prema Sinju. No i ovdje je bio dočekan. U ovakovom potpuno rastrojenom i razbijenom stanju neprijatelj je bacao oružje, tako da se moral još ostati jedan dan u istom garnizonu da bi se moglo prikupiti razbacano oružje. Sa borbom potpuno je završeno u 5,30 sati, poslije čega je nastala detaljna evakuacija zaplijenjenog materijala.

Moral neprijatelja bio je dobar, što se je vidjelo iz toga, da se niti jedan neprijateljski vojnik nije predao, a samo podilaženje dočekao je kojekakvim povicima.

Moral naših jedinica bio je još bolji i on je pobjedio. U ovoj borbi postavljeni ciljevi su postignuti i u potpunosti izvršeni. Ubijeno je preko 220 neprijateljskih vojnika, zarobljeno 130...

Među ubijenim neprijateljskim vojnicima ubijena su dva ustaška oficira, dva domobranska i jedan njemački. Zarobljena su dva oficira domobranska i 1 podoficir. Zarobljeno je 5 teških breda, 4 teška bacača, jedno postolje teškog bacača, 2 mala bacača, 9 p.mitraljeza, oko 130 pušaka, 3 pištolja, 3 strojnice, 3 telefona, 15.000 metaka, 200 ručnih bombi, 8 granata za teški bacač, 1 pisaća mašina, 1 motocikl, 1 bicikl, 1 dvogled, 5 konja, 1 poljska kuhinja, 200 pari vojničkih uniformi (polovnih), mnogo cigareta itd.

Naši gubitci 2 mrtva, 17 ranjenih, od toga 7 teže ranjenih. Među poginulim drugovima je i zamjenik komandira I čete III bataljona Čurlin Stipe, a ranjen je vodni delegat I bataljona Šilović Ante.

Utrošeno je 6800 metaka, 220 ručnih bombi, 203 granate od malog bacača i 10 granata od teškog bacača. U borbama istakao se je štab III Brigade, koji se je sastojao od komandanta majora Vulina Ivana i komesara Brigade Bilobrka Mate (ostali članovi bili su na kursu), i cijela brigada, kao i I bataljon Mosorskog odreda. Naročito su se istakli Vladojević Frano, komandir čete

II bataljona Šimundža Ivan, zamjenik komesara I čete I bataljona Šušnjara Ivan, komesar I čete I bataljona Plosnić Ante, vodnik Joko Perić, te borci Vladojević Ante i Pivčević Tomo.

Još su se osobito istakli komesar čete I bataljona Čabo Marko, koji je sam istrijebio 13 neprijateljskih vojnika, i vodnik Munivrana Joso, te Štrbac Jovo, komandir čete III bataljona.

Odluke i izdate zapovjesti bile su realne.[7] Upravljanje i rukovođenje sa borbom bilo je vrlo dobro. Komandovanje viših i nižih rukovodilaca ovog puta potpuno je zadovoljilo.[8] Sadejstvom pojedinih jedinica kao i koordinacija vatre dobro je izvedena. Veza je bila vrlo dobra. Taktički i vojnički postupci starješina i viših i nižih bili su u skladu sa razvojem situacije na bojištu.

Pouke: Iz ove akcije izvukla se je najkorisnija pouka, a to je upornost u izvršenju zadatka, kao i potrebna disciplina u sprovođenju istog. Tačnost u zauzimanju položaja, kao i potreba jedinstvenog udara, koji je nužan u noćnim borbama, koristeći bombu i nož. Niži štabovi i komande četa uvjerili su se da je potrebno da svaki uporno izvrši svoj zadatak ne čekajući da li će mu lijevi ili desni susjed izvršiti ili ne, naravno uz solidno održavanje veze starijeg štaba.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
sl. otsutan

(M. P.)

Komandant, p.pukovnik
Mile Uzelac

[7] Redakcija ne raspolaže tim zapovijestima.

[8] Vidi dok. br. 50.

BR. 57

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTOG KORPUSA OD 16. JUNA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O ORGANIZACIONOM STANJU JEDINICA[1]

ŠTAB VI KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj 745
Dana: 16./VI. 1944 u sati

Opći vojno-organizacioni izvještaj za mjesec maj 1944. —

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Ovaj izvještaj sastavljen je prema formularu dostavljenom od Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, u „Uputstvima za organizaciju Štaba Korpusa"[2] od 20. februara 1944. U koliko smo nešto pri tom nepravilno ili usko shvatili, molimo za upute i ispravke.

I. OPERATIVNA SITUACIJA U GLAVNIM CRTAMA

Prvih 10 dana mjeseca maja proteklo je u vidu postepenih lokalnih neprijateljskih akcija na pojedina područja našeg oslobođenog teritorija, što je zapravo bio tok i nastavak ofanzive u obliku kako ju je neprijatelj započeo na Slavoniju 26. aprila o. g. Tok i završetak kao i rezultati ofanzive vide se iz priloga u kome smo istu u cjelosti obuhvatili formom jednog operativnog izvještaja.[3]

Po završenoj ofanzivi neprijatelj je najživljom aktivnošću stalnih upada većim i manjim snagama iz okolnih garnizona produžavao postignute uspjehe za vrijeme ofanzive. Takvo stanje trajalo je sve do pred kraj mjeseca maja, odnosno dok mi nismo uskladili svoju taktiku neprijateljskoj, te ga prisilili ponovno na uvlačenje u uporište.

Posljednjih dana mjeseca maja situacija je bila sljedeća: sve posade pojačane, a pored toga stalne promjene i pregrupisa-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 47—1/3, k. 473.
[2] Vidi dok. br. 7/2, k. 474, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.
[3] Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 136 i knj. 27, dok. br. 83 i 103.

vanja neprijateljskih divizija (42. i 43. Jäger, 1. kozačka divizija i još neki dijelovi ostalih njemačkih divizija).

Detalji toga stanja, promjena i kretanja vide se iz priloženog vojno-obavještajnog izvještaja.[4] Naravno da je glavnu prugu Beograd—Zagreb neprijatelj pri tome najbolje čuvao i do kraja mjeseca branio je aktivnim ispadima u pravcu oslobođenog teritorija u dubinu 5—15 km, na čitavom sektoru od Banove Jaruge do Vrpolja.

Taktika, stanje, rad i uspjesi naših jedinica kroz mjesec maj vide se iz priloga. Ovdje naglašavamo samo to, da tokom mjeseca maja nismo oslobodili ni jedno veće mjesto, niti smo imali uspješnih akcija šireg opsega. Iako je naše vojničko djelovanje bilo uslovljeno objektivnim okolnostima (velike neprijateljske snage, stalne promjene i kretanja, koje naša obavještajno-informativna služba nije redovno mogla dostizavati, odlazak XXVIII Udarne divizije,[5] slabo stanje u XII Udarnoj brigadi,[6] nedostatak municije i eksploziva) ipak treba priznati da nam je u drugoj polovini mjeseca maja uzmaklo nekoliko vrlo dobrih prilika, gdje su neprijateljske pojedine kolone mogle biti uništene da su se štabovi brigada XII Divizije bolje snalazili u situaciji. Osnovne greške i nedostatci u tome pogledu vide se iz „Operativnog izvještaja"[7] i iz „Iskustva iz ofanzive".[8]

Inače naša je operacijska osnovica solidna i, uz poboljšane ostale uslove, uspjesi u svakom pogledu biće daleko veći. A uslovi se poboljšavaju, kao što će se vidjeti iz daljnjeg izlaganja.

II. ORGANIZACIJA ŠTABOVA JEDINICA

Štab Korpusa organizovan je prema „Uputu za organizaciju Štaba Korpusa", dobivenom od Glavnog Štaba NOV i POH od 20. februara 1944, te usklađen kasnijim izmjenama dostavljenim od strane istog štaba.

Nedostaje nam pomoćnik načelnika štaba. Nije nam dovoljno jasno pitanje saniteta: da li postoji u Korpusu centralno neko rukovodstvo na trupnim i pozadinskim sanitetom ili ostaje po starom.

---

[4] Izvještaj se nalazi u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 9—2, k. 114 A.

[5] Po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, ona je 4/5. maja 1944. prebačena u Moslavinu (vidi tom V, knj. 27 dok. br. 83).

[6] Brigada je 15. maja 1944. vraćena u Slavoniju poslije sedmomjesečnih borbi u Bosni. Opširniju ocjenu stanja u ovoj brigadi neposredno po povratku u Slavoniju dao je Štab Šestog korpusa u posebnom izvještaju (vidi dok. br. 6 u ovoj knjizi, tom V, knj. 27, dok. br. 187 i dok. br. 46—1/3, k. 473 A, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[7] Vidi dok. br. 49.

[8] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 103.

Isto tako uveli smo dužnost pomoćnika zamjeniku komandanta korpusa, jer se pokazalo u praksi da zamjenik sam ne može da obuhvati i riješi sve zadatke koji se postavljaju pred nj. Molimo za objašnjenje po tom pitanju.

Štabovi divizija, brigada i bataljona organizovani su po posljednjim uputama. Ovdje se misli konkretno na dokidanje zamjenika komandanata. Ali gotovo u svim tim štabovima uvedeni su operativni oficiri kao nužna pomoć komandantu i načelniku. Postavljanjem zaista dobrih i probranih drugova na te dužnosti i jednim cirkularom koji smo vam dostavili uz prošli naš izvještaj i u kome smo pokušali regulisati dužnosti istih, nastojimo dići ugled i značaj tih organa, što se je bilo srozalo usljed raznih nepravilnosti na najniži stepen.

III. FORMACIJSKO STANJE

Formacija našeg Korpusa još nije dovršena s obzirom na nedovoljan broj divizija. Divizije su formacijski popunjene brigadama i ove bataljonima. U sastavu XII Divizije nalazi se sada i XII Udarna brigada i Čehoslovačka brigada „Jan Žiška". U koliko bi nam se vratila Omladinska brigada,[9] mogli bismo uz eventualno pojačanu mobilizaciju popuniti jedinice i formirati još jednu brigadu,[10] odnosno novu diviziju.[11]

Postoje također svi pomoćni rodovi vojske u sastavu gore navedenih jedinica, osim pontonirskih jedinica.

---

[9] Omladinska brigada „Joža Vlahović" otišla je iz Slavonije u Žumberak 20. oktobra 1943, gdje je stavljena pod komandu Štaba Žumberačko-posavskog sektora, a krajem januara 1944. ušla je u sastav tada formirane Trideset četvrte divizije. U maju iste godine ona je prešla na Kordun, a zatim na Baniju, gdje je vodila borbe do 29. juna, kada se prebacila preko Save u Moslavinu, pa onda u Slavoniju (vidi tom V, knj. 20, dok. br. 172, knj. 23, dok. br. 126, knj. 27, dok. br. 69, kao i operacijski dnevnik Omladinske brigade „Joža Vlahović" u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 60/8, k. 1296).

[10] Dvadeset četvrtog avgusta 1944. u Grubišnom Polju, od Bilogorskog NOP odreda i Prvog bataljona Omladinske brigade „Joža Vlahović", formirana je Virovitička NO brigada, sastava: četiri bataljona, prateća i bolnička četa i četa za vezu. Komandant je bio Lazo Dragaš a politički komesar Josip Banak (vidi operacijski dnevnik Virovitičke brigade u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 38—2/4, k. 1299). Prema nekim naredbama Štaba Šestog korpusa i izvještajima Štaba Četrdesete divizije, ta brigada je formirana 26. avgusta (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 21—1/9, k. 476, reg. br. 20—5, k. 473 V).

[11] Riječ je o Četrdesetoj diviziji. Njeno formiranje počelo je 13. jula 1944, na osnovu naređenja Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske. U njen sastav su ušle Omladinska brigada „Joža Vlahović" i Osamnaesta brigada, a od 24. avgusta i Virovitička brigada. Brojno stanje ljudstva u toj diviziji bilo je 1. avgusta: 2.195. Komandant divizije bio je Veljko Kovačević a politički komesar Ivan Vondraček. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 19—1/9, k. 473, reg. br. 20—5, k. 473 V, reg. br. 9/3 i 18—1/3. k. 1291).

No za sad sve te postojeće jedinice, kako pješačke, tako i pomoćne, nisu popunjene do potrebnog brojnog stanja predviđenog formacijom, tako da dok sa novomobilisanim ne riješimo barem približno to pitanje, neće biti moguće formirati nove jedinice.

Formirali smo Zupanjsku četu, koja će uskoro prerasti u bataljon.

Porastao je ponovno nešto i konjički divizion koga smo neposredno poslije ofanzive malo smanjili zbog hitne potrebe konja za opravak pozadinskih ustanova i bolnica.

Ruski vod u XII Diviziji prerastao je u četu i mislimo formirati Ruski bataljon u sastavu Osječke brigade. Molimo po tom vaše mišljenje i odobrenje.[12]

Mađarski bataljon sporo raste, ali mu je kvalitet dobar.

Njemačka četa je u formiranju.

Nepravilan kurs koji smo do sada vodili prema odredima izmjenit ćemo u temelju. Odrede treba jačati i nikako im ne valja uzimati stare borce za popunu brigada. Novomobilisani se bolje i brže prekaljuju u brigadama, osobito ako se prethodno provedu kroz dopunske (regrutne) bataljone.

Podravski bataljon ima uslova da preraste u Podravski odred.

Pitanje mobilizacije, koje jedino uslovljava brz i potpun formacijski sastav Korpusa, nije još pozitivno riješeno. Naši gubitci u maju mjesecu nešto malo su manji od prirasta, što znači da se nismo gotovo maknuli s mrtve tačke. Brigade dakle u tom pogledu jedva održavaju ravnotežu, a odredi i neke specijalne formacije nešto napreduju.

Najveće gubitke pretrpjela je XII Divizija na glavnoj pruzi 29. maja 1944. kod Perkovaca,[13] gdje je krivicom Štaba XII Udarne brigade izbačen iz XVIII Brigade 61 drug iz stroja, te XXVIII Udarna divizija u Hercegovcu 11. maja 1944. gdje je usljed nesolidno pripremljene akcije izbačeno preko 90 boraca iz stroja.[14] Za vrijeme ofanzive izbačeno iz stroja 295 boraca. Ukupni gubici su u maju oko 500 ranjenih, mrtvih i nestalih.

IV. PROMJENA U ORGANIZACIJI I FORMACIJI

Promjene u mjesecu maju su slijedeće:

1. — Pomoćnik načelnika štaba, poručnik Goran, postavljen je za šefa Tehničkog otsjeka, na kojoj dužnosti bolje zadovoljava i više daje od sebe. Još nemamo nekoga ko bi preuzeo

[12] Vidi objašnjenje br. 119 uz dok. br. 106.
[13] Opširnije o tome vidi dok. br. 49.
[14] Opširnije o napadu na Hercegovac vidi tom V, knj. 27. dok. br. 83.

dužnost pomoćnika načelnika. Praktički se još za sad ne pokazuje osobita potreba za popunom tog organa.

2. — Zamjenik komandanta XII divizije Savo Miljanović postavljen je za operativnog oficira u istom štabu.

3. — Naređenjem Glavnog štaba NOV i POH, postavljen je za komandanta XII Divizije major Demonja Nikola,[15] dok je dotadašnji komandant pukovnik Stanivuković Milan[16] primio dužnost načelnika Štaba VI Korpusa i vrlo dobro se razvija.

4. — Za komandanta XVII Udarne brigade postavljen je s odobrenjem Glavnog štaba kapetan Andrija Petković, koji pokazuje u svom radu razvoj, ali još je pomalo krut.

5. — Za politkomesara Osječke brigade postavljen je drug Grozaj Marijan, dosadašnji politkomesar bataljona u XVIII Brigadi, na mjesto druga Vještice,[17] koji je poginuo u borbi sa Čerkezima 29. maja 1944. na Dilju.

6. — Za zamjenika politkomesara XII Udarne brigade postavljen je drug Korčagin,[18] dosad komesar bataljona u istoj brigadi. O dosadašnjem stanju i dosadašnjem radu i razvoju XII Udarne brigade za vrijeme boravka u Bosni, zbog osobitih razloga prilažemo poseban detaljniji izvještaj...

Ivan Turčinović uzdignut je za politkomesara bataljona.

8. — Za referenta odjela za kadrove postavljen je drug Zmajić Josip, dosad u politodjelu XII Divizije. Isti drug je vrlo teoretski obrazovan i za svoj posao ima mnogo volje i smisla. Svojom marljivošću i teoretskim znanjem pomaže mnogo i na uzdizanju Štaba Korpusa. Ne znamo da li referent odjela za kadrove vrši istodobno i dužnost pomoćnika komesara Korpusa.

9. — Pojačali smo nižim kadrom, osobito iz XII Udarne brigade, odrede i bataljone Istočne grupe. Osobito se to pozitivno i naglo odrazilo kod Podravskog bataljona koji je dobio iz XII Udarne brigade komandanta bataljona. Aktivnost mu se odmah povećala.

Time smo istovremeno riješili dva problema: prvo, pomoć odredima gdje su rukovodioci bili vrlo mladi i neiskusni i drugo, izdizanje starih iskušanih nižih rukovodilaca i boraca kojih u XII Udarnoj brigadi ima dosta i koji se nisu izdizali zbog otsutnosti XII Udarne brigade i zbog toga, što ona kroz prošlih 8 mjeseci nije imala osobitih gubitaka u kadru.

---

[15] Narodni heroj. Poginuo septembra 1944. u Slavonskoj Požegi, kao komandant Dvanaeste divizije.

[16] Narodni heroj. Poginuo kod Levanjske Varoši 28. decembra 1944. u borbi protiv Nijemaca i ustaša, kao komandant Dvanaeste divizije.

[17] Stevo Vještica

[18] Jovan Kokot

10. — Poslali smo za X Korpus 7 vrlo dobrih rukovodilaca što viših, što nižih, a poslat ćemo po potrebi još.

11. — Izvući ćemo Osječane iz ostalih jedinica i ustanova i uvrstiti u Osječku brigadu.

12. — Pojačaćemo Diverzantski bataljon i bataljon PPK,[19] koji sada dobivaju osobit značaj.

V. BROJNO STANJE I NAORUŽANJE I NACIONALNI I SOCIJALNI SASTAV

Dostavlja se u prilogu s potrebnim objašnjenjem.

VI. RAZNO

Poslije ofanzive obišli smo sve jedinice i ustanove, dajući, pored pismenih direktiva i naređenja, usmene upute po najrazličnijim problemima. Ovakva kombinovana pomoć od strane ovog štaba osjetila se vidno kod svih potčinjenih i napredak u svakom pogledu nije izostao. Opipljivi rezultati toga biće izloženi, pored naših dnevnih depeša koje vam šaljemo, u sljedećem redovnom mjesečnom izvještaju.

Težište je postavljeno na opću političku, a osobito vojničku aktivnost svih i svakoga, sve u cilju riješenja osnovnog problema — mobilizacije.

Nekoliko uspješnih većih vojničkih akcija ili oslobođenje barem jednog većeg uporišta u današnjoj općoj situaciji, ključ je tog problema, a uslovi za to svakim danom su sve bolji: drugi front, smanjenje neprijateljskih posada, odnosno uspostavljenje nekih novih manjih uporišta, izvjesna demoralizacija u neprijateljskim redovima, hvatanje veze s nama od strane neprijateljskih oficira, daleko izdašnija pomoć Saveznika u oružju i materijalu, pojačani rad na teoretskoj i praktičnoj izobrazbi jedinica, porast elana kod njih, veća odgovornost svih rukovodilaca po svim pitanjima — sve to nagovještava nove uspjehe u svakom pogledu.

Pitanje invalida riješit ćemo tako, da ih po raznim ustanovama podjelimo u cilju njihove izobrazbe i preuzimanja dužnosti za koje su fizički sposobni i za koje će se stručno osposobiti. Time će se vojničkog duha unijeti još više u Korpusnu vojnu oblast, a oslobodit će se dobar dio zdravih i sposobnih rukovodilaca za operativne jedinice ili za daljnje proširenje i učvršćenje pozadinskih ustanova.

Velika pažnja koju smo invalidima kao i ostalim bolesnicima posvetili u posljednje vrijeme, osobito u materijalnom po-

[19] PPK — protiv pete kolone.

gledu, vrlo dobro se odražava kako kod bolesnih, tako i kod zdravih drugova.

Molimo javite nam depešom uvjek kad primite naše izvještaje, radi kontrole kurira.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politički komesar: **Vlado Janić** (M P.). Komandant p.pukovnik **Mate Jerković**

Prilozi:

1. — Brojno stanje i naoružanje, nacionalni i socijalni sastav;
2. — Operativni izvještaj o ofanzivi i ukupni rezultati manjih naših akcija;
3. — Poseban izvještaj o XII Udarnoj brigadi;
4. — Izvještaj vojne pozadine;
5. — Izvještaj pojedinih otsjeka ovog Štaba;
6. — Taktička uputstva i Iskustva iz ofanzive;
7. — Plan rada za mjesec juni 1944. god.;
8. — Formular operacijskog dnevnika za odrede;
9. — Pohvalne naredbe broj 7 i 9;
10. — Spisak spreme i materijala primljenog od Saveznika, za mjesec maj 1944.

BR. 58

ZAPOVIJEST ŠTABA OSME NOU DIVIZIJE OD 16. JUNA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKE JEDINICE U BLATNICI I REČICI[1]

ŠTAB VIII. UDARNE DIVIZIJE
NOV. JUGOSLAVIJE
Op. Broj 36/44
16. VI. 1944 g.

ZAPOVJEST

(Sekcija Zagreb — Samobor — Karlovac 1 : 100.000)

Podaci o neprijatelju: Blatnica: 80 domobrana i žandara i 30 ustaša,[2] naoružanje nepoznato, stanuju u centru sela, imaju bunkere i slabiju ogradu od žice. —

Rečica: 170 domobrana Slunjana[3] naoružanih sa 2 teška mitraljeza i 6 puško-mitraljeza i 1 teškim bacačem, slabije su utvrđeni, a stanuju u školi i zidanoj kući kraj škole. —

Draganići: oko 350 vojnika sa nepoznatim naoružanjem. —

Karlovac: oko 4.000 vojnika, naoružanje nepoznato. —

Naša Divizija bez III. Brigade ojačana sa jednom Brigadom XXXIV. Divizije[4] dobila je zadatak da likvidira neprijateljsku posadu u Blatnici i u Rečici.[5] —

U vezi dobivenog zadatka

NAREĐUJEMO:

1. I. Brigada ojačana sa jednim bataljonom II. Brigade, inžinjerskom i pratećom četom III Brigade i brdskim topom 65 mm

Zadatak:[6] da likvidira neprijateljsku posadu u Rečici i to: Sa jednim bataljonom će napadati sa severozapadne strane cestom od pravca Blatnice. Sa jednim bataljonom sa pravca severozapadne strane i zapadne strane sa glavnim pravcem cesta koja vodi od Karlovca u centar Rečice. Jedan bataljon postaviti s južne i jugozapadne strane nešto dalje od sela kako bi činio

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 3—3/2, k. 1230.

[2] i [3] U Blatnici se tad nalazila Prva sat (četa) Desete ustaške bojne (bataljona) a u Rečici Peta sat Četvrte bojne Drugog posadnog zdruga (vidi dok. br. 6/1—26, k. 58 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[4] Odnosi se na brigadu „Franjo Ogulinac Seljo".

[5] O rezultatima napada vidi dok. br. 80.

[6] Zapovijest Brigade nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 9/11, k. 830.

neprijatelju zasjedu i navukao na sebe neprijateljsko odstupanje. Jedan bataljon dati da osigurava prema željezničkom mostu na Kupi negdje kod željezničke stanice Rečica, a bataljon II. Brigade zadržati u rezervi kod Štaba Brigade.

Obadvije prateće čete i top 65 mm. upotrebiti za praćenje pešadije. Inžinjeriske čete upotrebiti u jutro rano 17 ov. mj. za pravljenje mostova na rijeci Kupčini i Blatnici, između Srebovnika i s. Jasenec (na Kupčini) i na Blatnici po podne, a prethodno pripremiti materijal. —

2. Brigada „Franje Ogulinca Selje" ojačana sa 3 protukolska topa, 2 brdska topa. —

Zadatak:[1] Da likvidira neprijateljsku posadu u Blatnici i to: S jednim bataljonom napadati pravcem sa severoistočne strane cestom koja vodi od s. Šišljavić u centar mjesta. S jednim bataljonom sa sjeverne strane s leve i desne strane potoka Blatnica ka centru mjesta. Jedan bataljon postaviti kao zasjedu od Kupe pa preko ceste koja vodi za Blatnicu istočno od sela Zamršje. Jedan bataljon zadržati u rezervi kod Štaba Brigade. —

Sve topove i teške bacače rasporediti u neposrednu blizinu bataljona tako da potpomognu likvidaciju bunkera i zgrada.

Jedinice koje budu prve upadale u uporište snabdjeti sa sretstvima za sječenje žice i eksplozivom za miniranje utvrda.

3. II. Brigada bez jednog bataljona. —

Zadatak: Sa svoja tri bataljona osiguravaće akciju na Blatnici i Rečici od pravca Karlovca i Draganića. Sa bataljonima zaposjesti položaje za odbranu na cesti i pruzi koja vodi iz Karlovca kod Dubrava. Porušiti mostić na pruzi na bezimenom potoku sjeverno od sela Vuglenica i potrgati prugu na više mje-

[1] Vidi dok. br. 3–1/2, k. 1230 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta

sta. Cestu minirati i porušiti koliko bi bilo nekih propusta, a pomoću inžinjerske čete i određenih odeljenja zabarikadirati cestu drvećem. Jača odeljenja poslati na pravac Draganići koji će kontrolirati sve pravce prema Draganićima, da ne bi kakova banda kretala sa tih pravaca. —

Veza.

Veza će se održavati telefonska sa I i Seljinom Brigadom, a II. preko radio stanice i kuririma.

Četa za vezu naše Divizije uspostaviće telefonsku vezu između Štaba Divizije i Štaba Seljine Brigade. —

Četa za vezu I. Brigade uspostaviće vezu između Štaba Divizije i Brigade i bataljona.

Četa za vezu Brigade „Franje Ogulinca Selje" uspostaviće telefonsku vezu između Štaba Brigade i bataljona. Pored ove veze pripremiti i upotrebljavati kurire.

5. Ranjenička prihvatnica: Divizisko previjalište za Brigadu „Franje Ogulinca Selje" u početku sela Šišljavić idući od Blatnice, a hirurška ekipa u selu Rožan Breg, a brigadno previjalište, t.j. mjesto, odrediće sam Štab Brigade. —

Divizisko previjalište za I i II. brigadu nalaziće se na cesti — putu koji vodi preko Blatnice u šumu na raskrižju kod kote 110. Odavde će ranjenici biti praćeni preko Dubrave za Šišljavić selo. Hirurška ekipa ovog previjališta nalaziće se nešto unazad. — Brigade će same u sporazumu sa referentom saniteta Divizije odrediti mjesto brigadnih previjališta. —

6. Evakuacija plijena i zarobljenika vršiće se za Donju Kupčinu. —

7. Znaci raspoznavanja za 17/18 biće **Puška — Petrinja,** za 18/19. VI. 1944 biće **Sedlo — Samobor,** a ugovoreni znaci za obadva dana poziv Janko, a odziv Miloš. —

8. Ishrana: II. Brigada naručiće u selu jedan obrok, a drugi obrok skuhati u Donjoj Kupčini i jedan obrok suhe hrane. I. i Seljina Brigada jedan obrok uzeti iz sela, a drugi i suhu hranu skuhati na kazanima.
II. Brigada poslije jela u bazi krenuće u 10 časova za Donju

Kupčinu gdje neka je dočeka gotov drugi obrok hrane i suha hrana.

9. Komandna mjesta: Štab I. Brigade nalaziće se na sjevernoj strani ispod i zapadno od kote 116. Štab Brigade „Franje Ogulinca Selje" nalaziće se od pravca sela Ivančići. Štab II Brigade odrediće si sam mjesto. Štab Divizije nalaziće se kod kote 118 sjeverno od sela Zamršje.

10. Početak napada: Napad će se otpočeti 17. VI. 1944 god. u 22 časa.
Napomena: Dijelovi VII Divizije izvršiće fingirani napad na Kamensko i željeznički most na Kupi.[8]

Na izvršenje. —

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

V. d. Politkomesara:
D. Hrstić (M.P.)

Komandant, p. pukovnik
M. Šumonja

Dostavljeno:
Štabu IV. Korpusa NOVJ, na znanje
Štabu I, II. i Seljine Brigade na izvršenje. —

Dostavljeno po kuriru u 1,45 časova. — 17. VI. 44.

[8] Trećoj brigadi Sedme divizije naređeno je da napad izvede 17/18. juna. Redakcija ne raspolaže podacima o izvršenju napada. Iz izvještaja Štaba Treće brigade od 29. juna vidi se da je 25. juna izvršila pritisak na neprijateljske garnizone u Turnju, Kamenskom i na most na Kupi radi sadejstva jedinicama Osme divizije. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 12/1, k. 813, 13–4/I, k. 426 i 7–1, k. 432.)

BR. 59

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE NOU DIVIZIJE OD 17. JUNA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA DA POSTAVE ZASJEDE I SPRIJEČE PRODIRANJE NEPRIJATELJA NA OSLOBOĐENU TERITORIJU[1]

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj 409
Dana: 17/VI. 1944 g. u 12[h]

ZAPOVJEST

(Sekcija Brod—Vinkovci 1:100.000)

U cilju sačekivanja neprijatelja, koji gotovo svaki dan izlazi iz svojih uporišta i kreće se po našem poluoslobođenom teritoriju,

NAREĐUJEMO:

1) XII Ud. brigadi:
Sastav:
4 bataljona,
1 p-t. top 37 mm,
1 t. bacač
i ostali dijelovi.

a) Sa jednim bataljonom postavlja zasjedu u šumi Krndija i to na s-i. dijelu šume zatvarajući put Krndija—Gorjani.

b) Sa jednim bataljonom ostaje u Potnjani.

c) Sa dva bataljona postavlja zasjedu na liniji šuma Panik (z. od Razbojišta) — s-i. ivica šume Šabenovac i u šumi j-z. od Stipanovci.

2) Osječkoj brigadi:
Sastav:
3 bataljona,
1 p-t. top 37 mm,
1 t. bacač
i ostali dijelovi.

a) Sa jednim bataljonom i jednom četom zaposjeda s. Piškorevci (2 čete u selu, 1 s., a 1 j. od sela u žitu). Cestu kroz selo minirati.

b) Sa dvije čete postavlja zasjedu spram Đakovu, između Đakova i Selaca u šumi.

c) Sa jednim bataljonom ostaje u Gašincima.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 18/1—1, k. 882.

3) *Čehoslovačkoj brigadi:*
Sastav:
2 bataljona.

Sa jednim bataljonom postavlja zasjedu na cesti Đakovo—Đak. Satnica na i. ivici šume Gaj. Cestu pred zasjedom minirati.

4) *Konjičkom divizionu:*

Na konjima će se prebaciti u šumu Varčaga, gdje će ostaviti konje. Sa ljudima postavlja zasjedu između Andrijevaca i St. Topolja na pruzi Zagreb—Beograd sa zadatkom da sačeka neprijateljsku patrolu koja krstari prugom i da ju uništi.

5) Sve predviđene zasjede moraju biti na svojim mjestima 18. VI. 1944. g. do 2 sata ujutro

6) Povlačenje sa mjesta zasjeda 18. VI. 1944 u 16 sati ili odmah poslije prve borbe u svoje dotadanje baze.

O izvršenju izvjestite, a po povratku zasjeda pošaljite kratak izvještaj o rezultatu.[2]

XVIII Brigada ostaje u dosadašnjim bazama.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Otmar Kreačić

Komandant. major
Demonja Nikola

Dostavljeno:

Štabu VI Korpusa NOV i POJ i Štabu XVIII Brigade na znanje, Štabu XII Ud., Osječke i Čehoslovačke brigade i Konjičkog diviziona na izvršenje.—

[2] Vidi dok. br. 93.

BR. 60

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 17. JUNA 1944. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOVJ O DIVERZIJI NA PRUZI NOVA KAPELA-BATRINA—VRPOLJE[1]

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj 411
Dana 17/VI. 1944. g.

Operativni izvještaj o diverziji pruge Zagreb—Beograd.

ŠTABU VI KORPUSA NOV I POJ

Jedinice ove divizije dobile su zadatak[2] od štaba divizije da izvrše diverziju pruge Zagreb—Beograd na sektoru Lužani—Vrpolje.

Teren oko pruge je ravan, tu i tamo prekriven šumarcima koji se protežu do na 300—400 met. od pruge. Sama pak polja koja se nalaze pored pruge većinom su zasijana žitom, a ima i livada sa dosta visokom travom.

U akciji su učestvovale: XII Ud., XVIII i Osječka brigada. XVIII Brigada trebala je izvršiti diverziju pruge na sektoru Lužani— Stari Slatinik,[3] Osječka brigada na sektoru Sibinj—Garčin[4] i XII Ud. brigada na sektoru Sapci—Vrpolje.[5] Pored toga XII Ud. brigada dobila je u zadatak da izvrši likvidaciju vaktarne u Sapcima, bunkera na stanici u St. Topolju i St. Perkovcima.[6]

Neprijateljske snage koje su se nalazile na zasjedama oko pruge i u bunkerima na pruzi sastavljene su od Švaba, Čerkeza i domobrana. Naziv jedinica kojima su pripadale kao i imena njihovih komandanata nisu nam poznati.

Namjere neprijatelja bile su da prugu sačuva od sabotiranja iste, a naše pak da ju onesposobimo za saobraćaj, za izvjesno vrijeme.

Zapovjesti su izdane pismeno i iste se prilažu.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 42—2/I, k. 473.
[2] Vidi dok. br. 20 i 29.
[3] Vidi dok. br. 2—1/4, k. 1298, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.
[4] Vidi dok. br. 4—1/1, k. 889, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.
[5] i [6] Vidi dok. br. 12—1/1, k. 893, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

Borba je otpočela 7. VI. 1944. u 24 sata, a kod nekih jedinica i kasnije. Odmah poslije toga otpočela je i diverzija pruge.

XVIII Brigada kad je naišla na prugu dočekana je od neprijateljskih zasjeda. Jednovremeno je bila napadnuta iz vinograda s leđa i neprijatelj ju je gađao jakom bacačkom vatrom. Nakon kraće borbe jedinice su se morale povući. II bataljon XVIII Brigade uslijed olakog shvaćanja dužnosti dozvolio je da ga vodič mota nekoliko sati po šumi tako da nije ni uspio doći do pruge.

Jedinice Osječke brigade naišle su na neprijateljske zasjede na pruzi, ali poslije kraćeg vremena bile su protjerane nazad u bunkere na pruzi i izvršile su postavljeni im zadatak.

XII Ud. brigada jednovremeno sa presjecanjem šina otpočela je i napad na napred navedene bunkere, koji su bili građeni na 3 sprata, a njihov zid protutenkovski top nije mogao probiti, osim bunkera u Sapcima. Ubacivanje bombi u bunkere bilo je nemoguće uslijed toga što su puškarnice imale žičanu mrežu izvana. Videći da se bunkeri u St. Topolju i St. Perkovcima neće moći likvidirati, naređeno je povlačenje u samo svitanje. U Sapcima pak granate su probijale zidove bunkera i nakon 3 ispaljene granate neprijatelj je počeo izlaziti iz njega. Malo iza toga on je na juriš zauzet i sa eksplozivom dignut u vazduh.

Pruga presjecana na 194 mjesta, polupano je 9430 čašica, presjećeno 490 km. žice, presjećeno 192 bandere, pokupljeno: 210 čašica, 7 km. žice, zarobljeno: 1 teški engleski mitraljez, 1 laki mitraljez „Maksim", 8 pušaka mauzer, 5 ruskih pušaka, 1 tromblon sa 6 mina, 12000 engleskih metaka, 1500 mauzerskih metaka, 100 manliherskih metaka, 600 ruskih metaka, 20 ručnih bombi, 10 gas-maski, 10 nepr. vojnika.

Neprijateljski gubici iznose: 11 mrtvih i 1 ranjen.

Naši gubici: 8 ranjenih drugova.

U borbi je utrošeno: 10 granata za protutenk. top, 5 granata za brdski top 65 mm, 21 metak za protutenk. pušku, 1750 metaka, 8 ručnih bombi, 3 mine za t. bacač.

Izgubljenog ili oštećenog oružja nismo imali. —

U borbi su se držali dobro svi borci i rukovodioci Osječke i XII Ud. brigade, kao i jedan dio rukovodilaca XVIII Brigade.

U ovoj diverziji pruge pokazalo se kao nezgodno i nekorisno što sve jedinice nisu otpočele napad jednovremeno. To je omogućeno neprijatelju da se sredi i napadne jedinice koje su prve otpočele sa diverzijom, t.j. u određeno vrijeme, što se ne bi desilo da je na cijelom sektoru napad otpočeo jednovremeno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Otmar Kreačić

(M.P.)

Komandant major,
Demonja Nikola

N A R E D B A Broj 43.

Operativnog štaba na Istru XI.Korpusa NOV.i POJ. od 17/VI.1944.

POHVALA I.BRIGADE "VLADIMIRA GORTANA".

1./ Za uspješne ofanzivne operacije i oslobodjenje Pićna, Gračišća, Dumbera i Svete Nedjelje. U ovim borbama su nanešeni veliki gubitni neprijatelju, zahvaćene velike količine u ušju i drugog ratnog materijala.

Borci i komandni kadar I.brigade "Vladimira Gortana" pokazali su u ovim borbama smjelost, hrabrost i odlučnost, neograničenu odanost Narodno-oslobodilačkoj borbi i sržnju prema svim neprijateljima slobode našeg naroda, uništavajući neprijatelja u njegovim uporištima. Oni dostojno izvršavaju zapovjedi našeg Vrhovnog Komandanta Maršala Jugoslavije druga Tita i riješavaju bez kolebanja postavljene zadatke od strane pretpostavljenih starješina i štabova.

U svoj borbi naročito se isticao III. Omladinski Udarni bataljon "Ante Vrbana" koji je sam potukao 69 njemačkih vojnika i 71 ranio.

2./ Za svo ujajno izvršene zadatke POHVALJUJEMO BORCE I KOMANDNI KADAR I.BRIGADE "VLADIMIRA GORTANA" i ističemo za primjer svim našim jedinicama.

NAROČITO ISTIČEMO I POHVALJUJEMO ŠTAB I.BRIGADE "VLADIMIRA GORTANA" ZA UMJEŠNO RUKOVODJENJE SVOJIM JEDINICAMA i štab III.Omladinskog Udarnog bataljona "Ante Vrbana" i stjeći komandni kadar svog bataljona i ističemo ih za primjer svim štabovima i rukovodiocima naših jedinica.

Ovu narodbu pročitati pred strojem.-

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Politički Komesar: Jozef Kovačić

Komandant, potpukovnik: [signature]

Dostavljeno:
Za znanje: Štabu XI.Korpusa NOV.i POJ.
Za postupak: Svim jedinicama Operativnog štaba na Istru.

Fotokopija dokumenta br. 61

BR. 61

NAREDBA OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU NOV I POJ OD 17. JUNA 1944. O POHVALI BORACA I RUKOVODILACA PRVE BRIGADE „VLADIMIR GORTAN“ ZA USPJEHE POSTIGNUTE PRILIKOM NAPADA NA PIĆAN, GRAČIŠĆE, ŠUMBREG I SVETU NEDELJU[1]

NAREDBA BROJ 43

Operativnog štaba za Istru XI Korpusa NOV i POJ
od 17/VI. 1944.

Pohvala I brigade „Vladimira Gortana“.

1.) Za uspješne ofanzivne operacije i oslobođenje Pićna, Gračišća, Šumbrega i Svete Nedelje.[2] U ovim borbama su naneseni veliki gubitci neprijatelju, zahvaćene velike količine oružja i drugog ratnog materijala.

Borci i komandni kadar I Brigade „Vladimira Gortana“ pokazali su u ovim borbama smjelost, hrabrost i odlučnost, neograničenu odanost Narodnooslobodilačkoj borbi i mržnju prema svim neprijateljima slobode našeg naroda, uništavajući neprijatelja u njegovim uporištima. Oni dostojno izvršavaju zapovjedi[3] našeg Vrhovnog komandanta maršala Jugoslavije druga Tita i rješavaju bez kolebanja postavljene zadatke od strane pretpostavljenih starješina i štabova.

U ovoj borbi naročito se isticao III Omladinski udarni bataljon „Ante Vrbana“ koji je sam potukao 69 njemačkih vojnika i 71 ranio.

2.) Za ove sjajno izvršene zadatke **pohvaljujemo borce i komandni kadar I brigade „Vladimira Gortana“** i ističemo za primjer svim našim jedinicama.

Naročito ističemo i pohvaljujemo Štab I Brigade „Vladimira Gortana“ za umješno rukovođenje svojim jedinicama i Štab

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 35—3/8, k. 1321—A.

[2] Opširnije o borbama za oslobođenje tih mjesta vidi dok. br. 103 i 104.

[3] Vidi objašnjenje br. 9 uz dok. br. 31.

III Omladinskog udarnog bataljona „Ante Vrbana“ i cijeli komandni kadar ovog bataljona i ističemo ih za primjer svim štabovima i rukovodiocima naših jedinica.

Ovu naredbu pročitati pred strojem. –

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politički komesar: **Jože Skočilić** (M.P.) Komandant, potpukovnik **Savo Vukelić**

Dostavljeno:

Na znanje: Štabu XI Korpusa NOV i POJ.
Na postupak: Svim jedinicama Operativnog štaba za Istru.

BR. 62

IZVJEŠTAJ ŠTABA DESETOG KORPUSA OD 18. JUNA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA OD 21. MAJA DO 13. JUNA[1]

ŠTAB
X KORPUSA „ZAGREBAČKOG“
NOV i POJ
Op. broj 321
Dne 18. VI. 44.

Operativni izvještaj
dostavlja

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Od posljednjeg izvještaja jedinice X Korpusa „Zagrebačkog“ i jedinice XXVIII Divizije imale su slijedeće borbe sa neprijateljem:

XXXII Divizija

28. V. 44. Jedinice ove Divizije održale su položaje: Udarna brigada „Braće Radića“ M. Poganac, V. Botinovac, a jedan bataljon

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 71/4, k. 551.

trebao je u noći istog dana zauzeti Prnjavor. Brigada „Matija Gubec“: M. Grabićani, Prnjavor, Grdak, ali su se u toku noći trebale prebaciti na sektor Bilogore.

Ujutro rano 25. stajaća djelatna ustaška bojna iz Koprivnice, u jačini od 450 vojnika, izvršila je prepad na 1. bataljon Udarne brigade „Braće Radića“ u M. Pogancu.

Vlastiti gubici: 4 mrtva, 1 ranjen i 3 nestala druga.

Gubici u oružju: 1 teški mitraljez „Breda“ sa municijom, 2 puškomitraljeza, 1 puška.

Gubici neprijatelja: 3 ubijena i 4 ranjena.

Od rukovodilaca poginuo je komesar čete drug Pavlaković Zvonko.

Brigada „Matija Gubec“ ujutro prebacivala se preko željezničke pruge Koprivnica — Križevci na sektor Bilogore i tom prilikom neprijatelj je sa nepoznatom jačinom izvršio napad na jednu četu 1. bataljona iste Brigade kod M. Grabičana. Četa se povukla na druge položaje bez gubitaka (sekcija Čakovec).

2. VI. 44. Jedinice Brigade „Matija Gubec“ nalazile su se na položajima: Trnovac — M. Mučna.

Istog dana oko 6 sati I bataljon, koji se nalazio na zasjedi kod Carevdara, napao je nekoliko kamiona koji su dolazili iz Koprivnice.

Ubijeno: 20 vojnika.

Uništeno: 1 kamion.

Vlastitih gubitaka nije bilo.

5. VI. 44. Jedinice ove Divizije nalazile su se na slijedećim položajima: Šoštarićko Selo, Lugomerčevo Selo i Turski Brijeg (Ud. brig. B. Radića).

Brigada „Matija Gubec“: Kosovo Selo, Brezovac i Slukićevo Selo (sekcija Čakovec).

Oko 6 sati ujutro neprijatelj je u jačini dvije ustaške bojne izvršio napad na položaje 3. bataljona Udarne brigade „Braće Radića“ na Turskom Brijegu. Taj bataljon nalazio se na lijevom krilu prema Križu—Jakopovac.

U toku borbe neprijatelju je uspjelo sa dijelom svojih snaga da zauzme položaje jedne čete 3. bataljona.

Dva bataljona Brigade „Matija Gubec“ dobili su zadatak da napadnu neprijatelja sa lijevog i desnog boka. međutim su se ta dva bataljona povukla u pravcu piramide iznad Slukićeva Sela.

Isto tako povukao se i 3. bataljon Udarne Brigade „Braće Radića“ prema piramidi iznad Slukićeva Sela, jer je uslijed povlačenja njegove jedne čete bio njegov bok izložen udarcima neprijatelja.

U 13.30 sati 3. bataljon Udarne brigade „Braće Radića“ prešao je u napad i na juriš izbacio neprijatelja sa položaja Turski Brijeg. 2. bataljon iste Brigade nalazio se na boku.

Zarobljeno: 3 vojnika.

Gubici neprijatelja: 36 mrtvih, 85 ranjenih.

Plijen: 10 karabina, 2300 metaka.

Vlastiti gubici: 13 mrtvih, među njima politkomesar Kuba Ljubomir, komandir Benko Slavko, 11 ranjenih i 4 nestala.

Gubici u oružju: 1 puškomitraljez.

12. VI. 44. 1. bataljon Brigade „Matija Gubec“, koji je osiguravao transport kod Bulinca, sukobio se sa neprijateljskim patrolama.

Vlastitih gubitaka nije bilo.

Gubici neprijatelja nepoznati.

Zaplijenjen je 1 karabin.

13. VI. 44. Jedinice ove Divizije vršile su osiguranje prema neprijateljskom uporištu Bjelovar prilikom napada na V. Grđevac, i to na liniji. Dautan—Severin, sa bočnim osiguranjem kod sela Ciglena, i da poruši sve

mostove na pruzi i cesti između Bulinca i Kokinca.[2]

U toku likvidacije samog uporišta V. Grđevac neprijatelj nije izlazio iz uporišta Bjelovar.

XXXIII Divizija

21. V. 44. Jedinice II Brigade izvršile su u zajednici sa III Diverzantskim bataljonom miniranje pruge između Gradeca i Dugog Sela.

Uništeno: 4 mosta.

Pruga presječena na 29 mjesta.[3]

Pri izvođenju ove diverzije došlo je do manje borbe, no vlastitih gubitaka nije bilo.

27. V. 44. Jedinice I Brigade izvršile su osiguranje III Diverzantskom bataljonu kod diverzije željezničke pruge između Križa i Popovače[4] (sekcija Čazma).

Diverzija je izvršena sa manjim smetnjama od neprijatelja, a sama pruga presječena na 80 mjesta.

Jedinice II Brigade porušile su most na potoku Česmi, a isto tako je srušen most preko Česme kod Konšćana. Prilikom rušenja posljednjeg mosta ranjen je jedan borac.

28. V. 44. Jedinice II Brigade nalazile su se na zasjedi pored Česme i pruge u pravcu uporišta Križ. Kod M. Ludine neprijatelj je zaobišao tu zasjedu, odnosno 1. bataljon iste Brigade i isti bataljon iznenadio.

Ubijeno: 4 neprijateljska vojnika.

Vlastiti gubici: 6 mrtvih, 2 ranjena.

Istog dana neprijatelj je iznenadio izviđački vod Brigade kod sela Rečice.

Vlastiti gubici: 1 mrtav, dok je 1 uhvaćen živ.

29. V. 44. Jedinice II Brigade postavile su zasjedu u blizini neprijateljskog uporišta Križ.

---

[2] i [3] Opširnije o napadu na neprijateljsku posadu u Velikom Grđevcu vidi dok. br. 34, 43, 66, 70, 129, 130, 132 i 133.

[3] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 193.

[4] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 198.

Neprijatelj—domobrani izašli su u jačini od 150 vojnika na zasjedu, kojom prilikom je ta kolona potpunoma razbijena.

Gubici neprijatelja: 21 mrtav, 111 ranjenih.

Plijen: 1 puškomitraljez, 12 karabina, 2000 metaka, 21 mina za laki bacač.

Vlastiti gubici: 3 mrtva.

31. V. 44. Jedinice II Brigade pojačane sa jednim bataljonom I Brigade iste divizije izvršile su napad na uporište Vrbovac u kome se nalazilo 150 domobrana. Prije samog početka napada u uporište je stigao jedan transport Nijemaca vlakom, a isto tako i pancer.[5] Zbog tih okolnosti nije se mogao izvršiti pravi napad, već je odlučeno da se izvrši napad sa ciljem da se neprijatelju zadaju gubici i uznemirava.

Gubici neprijatelja: 3 mrtva.

Zarobljeno: 3 domobrana.

Oštećeno: 1 lokomotiva.

Plijen: 2 karabina.

Istovremeno izvršena je diverzija između Gradeca i Vrbovca na 15 mjesta, a pored toga srušeno je 3 mosta.

Vlastitih gubitaka nije bilo.

3. VI. 44. Jedinice II Brigade u zajednici sa III Diverzantskim bataljonom izvršile su diverziju na željezničkoj pruzi između Ivanić-Grada i Križa (sekcija Čazma).

Pruga je presječena na 96 mjesta, odnosno uništeno 190 šinja.

Kod izvršenja ove diverzije jedinice su došle u sukob sa neprijateljskim patrolama, koje su rastjerane bez vlastitih gubitaka.[6]

---

[5] Iz bojne relacije Prvog zbornog područja vidi se da su posadu u Vrbovcu sačinjavali Druga satnija Treće bojne Prvog posadnog zdruga i Drugi vod Pohodne sati osnovne doknadne bojne brzih četa (35 ljudi), koji je neposredno pred napad upućen oklopnim vlakom u Vrbovec kao pojačanje (vidi dok. br. 117 u ovoj knjizi i dok. br. 6/1—13, k. 58, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[6] Vidi dok. br. 118.

4. VI. 44.

Jedinice I Brigade nalazile su se na položajima u neposrednoj blizini mjesta Dubrave. Neprijatelj je iz Vrbovca i Gradeca (Čerkezi) nastupao sa dvije kolone prema položajima I Brigade. Jedinice ove Brigade vodile su 5 sati žestoku borbu i uspjele da ih zadrže.

Obuhvatnim manevrom XVII Brigade[7] i Brodske brigade kao i frontalnim napadom I Brigade uspjelo je neprijatelja potući i raspršiti.

Čerkezi su pripadali 1. Kubanskom divizionu 1. Kozačke divizije.

Gubici neprijatelja: 60—70 mrtvih i veliki broj ranjenih.

Zarobljeno: 3 vojnika.

Ubijeno: 64 konja, a zarobljeno 150 sa opremom.

Plijen: 17 pušaka, 1 šmajser, 1 trombon i 10.000 Mauzer municije.

Vlastiti gubici: 18 mrtvih i 30 ranjenih.

Među ranjenim nalazi se komandant Brigade kapetan drug Kovačić[8] i pomoćnik komesara Keletić.

Vlastiti gubici računani su od svih jedinica koje su u napadu učestvovale.

13. VI. 44.

I Brigada pojačana sa Srpskim bataljonom Istočne grupe imala je zadatak da drži položaje prema uporištima Garešnica, Hercegovac za vrijeme likvidacije uporišta Vel. Grđevac.[9]

Te jedinice zaposjele su položaje na liniji: željez. stanica Trnovitica—Hercegovac—s. Trnava—Zdenački Gaj — k. 142 (isključno).

Za vrijeme likvidacije samog uporišta V. Grđevac nije došlo do sukoba sa neprijateljem.

---

[7] Izvještaj Sedamnaeste brigade o toj borbi nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 3—2, k. 1124.

[8] Alojz

Istočna grupa odreda

Bjelovarski odred

31. V. 44. — 3. bataljon tog odreda nalazio se na zasjedi kod s. Čađavac, na zasjedu naišlo oko 40 neprij. vojnika.[10]
Ubijen 1, 2 ranjena.
Vlastitih gubitaka nije bilo.

3. VI. 44. — 2. bataljon istog odreda prilikom pretresa sela Višnjevac ubio je 1 ustašu.[11]
Plijen: pištolj i 20 bomba.

5. VI. 44. — 1. bataljon tog odreda sukobio se kod G. Zdelica sa neprijateljem.[12]
Gubici neprijatelja nepoznati.
Vlastiti gubici: 1 ranjen.

Moslavački odred

30. V. 44. — 1. bataljon tog odreda sukobio se sa ustašama u Turčević Polju.
Ubijeno 10, 12 ranjeno.
Vlastiti gubici: 2 ranjena.

10. VI. 44. — 2. bataljon tog odreda sukobio se kod V. Ludine sa 80 ustaša i žandara.[13]
Zarobljen 1 ustaša.
Plijen: 1 karabin, 100 metaka.
Gubici neprijatelja: 6 mrtvih i 11 ranjenih.

Udarni bataljon

27. V. 44. — Jedinice tog bataljona u zajednici sa diverzantskim bataljonom izvršile su diverziju između Ivanić-Grada i Deanovca. Uništeno je 500 m pruge.

6. VI. 44. — Prilikom pretresa sela Prgomelje došlo je do sukoba sa neprijateljskom patrolom jačine od 15 ustaša.

---

[10] [11] i [12] Vidi dok. br. 8/1–2, k. 1623, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[13] Na strani neprijatelja učestvovali su u toj borbi i dijelovi Prvog gorskog zdruga iz Popovače (vidi bojnu relaciju Prvog zbornog područja u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 6/1–18, k. 58).

Ubijeno 5, a ranjeno 3.

Plijen: 1 puška, 300 metaka, 5 bombi.

Vlastitih gubitaka nije bilo.

Srpski bataljon

Nemamo podataka.

Posavski odred

Nemamo podataka.[14]

XXVIII Divizija

13. VI. 44.

Jedinice ove Divizije imale su zadatak da sa jednom brigadom izvrše likvidaciju uporišta V. Grđevac, a sa ostalim snagama da izvrše osiguranje prema V. Pisanici, Daruvaru i Grubišnom Polju.[15]

Napad na uporište izvršen je 13. VI. u 24 sata sa XXI Brigadom. Jačina oko 250 domobr. i žandara.

Nakon 8 sati borbe uporište je likvidirano.[16]

Ubijeno 101, zarobljeno 107 (domobrana i pripadnika oružničke škole u Bjelovaru).

Plijen: 9 puškomitraljeza, oko 170.000 metaka, 120 pušaka, 5 kamiona, 1 luksuzni auto, 1 motorkotač, 9,000.000 kuna i dosta ostale spreme.

Vlastiti gubici: 14 mrtvih i 27 ranjenih.

III Diverzantski bataljon

25. III 44.

Na želj. pruzi Zagreb—Zidani Most kod stanice Podsused dignut je u zrak transportni vlak. Uništena 1 lokomotiva i 2 vagona.

---

[14] Vidi dok br. 8—21/4, k. 551—a, i dok. br. 4/1—2, k. 1623, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[15] Prva brigada Trideset treće divizije obezbjeđivala je napad na Veliki Grđevac na liniji želj. stanica Hercegovac — Trnava a Druga brigada na liniji Trnava — Veliki Zdenci (vidi dok. br. 83—13/4, k. 551 A, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[16] U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja o tome piše: „Jače komunističke snage napale su uporište 1. gorskog zdruga Grđevac i zauzele ga, a istodobno su sa 1 brigadom zatvorile i šumu Lipovac..." (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 6/1—24, k. 58).

27. III. 44. Na pruzi Zagreb—Varaždin kod stanice Pušća Bistra dignut je u zrak putnički vlak. Uništena lokomotiva i 6 vagona.[17]

28. IV. 44. Na pruzi Zagreb—Zidani Most kod stanice Podsused dignut je u zrak transportni vlak pun vojske i motornih vozila. Uništena lokomotiva i 4 vagona. Ubijeno 30 i ranjeno 25 njemačkih vojnika. Promet stajao 8 sati.[18]

3. V. 44. Na pruzi Zagreb—Varaždin u stanici Pušća Bistra razbijene su 4 skretnice. Promet je stajao 20 sati.

12. V. 44. Na pruzi Zagreb—Varaždin na stanici Pušća Bistra dignut je u zrak putnički vlak. Uništena lokomotiva i 4 vagona. Ubijeno 7, a ranjeno 3 gestapovca. Promet stajao 12 sati.[19]

26. V. 44. Na stanici Pušća Bistra razbijene su dvije skretnice.[20]

27. V. 44. Na pruzi Zagreb—Varaždin kod stanice Luka uništen je most 9 metara dug i uništeno 6 šinja. Promet stajao 2 dana.

Na pruzi Banova Jaruga—Dugo Selo kod Kutine presječena je pruga na 213 mjesta, odnosno uništeno 426 šinja. Diverzija je vršena uz saradnju XXVIII, XXXIII Divizije i Udarnog bataljona.[21]

29. V. 44. Na pruzi Zagreb—Varaždin kod stanice Pušća Bistra dignut je u zrak most dug 8 metara. Promet stajao 2 dana.

31. V. 44. U Ivanjskoj Rijeci zarobljen 1 oficir njemački te podoficir i 1 vojnik.

Zaplijenjen je 1 motorkotač.

Na pruzi Dugo Selo—Križevci između stanica Prikraj i Gradeca uništeno je 36

---

[17] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 158.

[18] Vidi tom V, knj. 26, dok br. 179.

[19] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 183.

[20] i [21] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 198.

šinja, srušeno 2 mosta. Diverzija je vršena sa jedinicama II Moslavačke brigade.[22]

1. VI. 44. Na cesti Garešnica—Zdenci srušen je most dug 30 m.

Između stanica V. Grđevac i Hercegovac miniran je željeznički most.

Na stanici Pavlovac-Dražica uništene su dvije skretnice i uništeno 24 šinja. Diverzija je vršena u saradnji sa XXVIII Divizijom.

7. VI. 44. Na pruzi Dugo Selo—Križevci između stanica Božjakovina i Vrbovec uništeno je 120 šinja, 3 mosta. Diverzija je vršena u saradnji sa II Moslavačkom brigadom.[23]

9. VI. 44. Na pruzi Zagreb—Banova Jaruga između stanica Ivanić-Grada i Prečeca uništeno je 248 šinja. Diverzija vršena je u saradnji sa II Moslavačkom brigadom.[24]

Neprijatelj. vojnika	
ubijeno	322
ranjeno	156
zarobljeno	120

Vlastiti gubici:	
poginulo	59
ranjeno	73
nestalo	8

Zaplijenjeno:	
p. mitraljeza	10
pušaka	164
šmajsera	1
pištolja	1
tromblon	1
municije	184.700
kamiona	5
auto	1
motorkotač	2
mina za l. bac.	21
konja sa sedl.	150
novaca	9.000.000

Gubitak u oružju:	
t. mitralj.	1
p. mitralj.	3
pušaka	1

[22] Vidi dok. br. 115.
[23] Vidi dok. br. 121.
[24] Vidi dok. br. 124.

Uništeno:

skretnica	8
lokomotiva	4
vagona	16
šinja	700
mostova	11
kamiona	1
konja	64

Oštećeno:

lokomotiva	1

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar, Komandant general-major,

BR. 63

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE DIVIZIJE OD 18. JUNA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA OD 2. DO 9. JUNA[1]

ŠTAB XIII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBOD. VOJSKE
HRVATSKE
Broj 403
Dne 18/VI. 1944

Operativni izvještaj
iz akcije od 2–9. VI. 44.
Broj: 403

Operativni izvještaj iz akcija od 2. VI. do 9. VI. 1944. godine.

ŠTABU XI KORPUSA NOVJ

Akcije su vođene na terenu Karlovačkog područja, Bosiljeva, Močila, Drežnice, Hrv. Primorja, Gorskog Kotara. U ovom vremenu neprijatelj je ispadao iz svojih uporišta u cilju prepada i pljačke. Teren na kome su djelovale naše jedinice je različit – pošumljen i gol, kao i različite konfiguracije. Teren na kome su izvođene akcije nalazi se na sekciji Sušak – Ogulin – Karlovac i Samobor 1 : 100.000.

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 43–1/2, k. 913.

U ovim akcijama bile su angažovane I i II brigada, I i II odred i artilerijski divizion. Susjedne jedinice sa kojima je trebalo koordinirati akciju bila je VIII divizija.[2]

I brigada nalazila se je na terenu Karlovačkog područja — u Ladišić Dragi i okolnim selima sa zadatkom da napada neprijatelja na tome sektoru i na liniji Karlovac — Generalski Stol, da sprečava neprijatelju ispade i da omogući rekviziciju hrane za VIII diviziju.

II brigada nalazila se je na sektoru sjeverozapadno od Ogulina i Bosiljeva sa zadatkom da zatvori pravac ispadanja neprijatelja na oslobođeni teritorij u pravcu Gomirja i Lukovdola — Srpskih Moravica i da napada neprijatelja na tome sektoru.

Jedna i druga brigada imaju zadatak da vrše pojačan pritisak na neprijatelja na liniji Karlovac — Ogulin, kako bi se odteretio pritisak neprijateljske ofanzive u Kordunu.[3]

I odred nalazi se na sektoru Drežnice sa zadatkom da tuče neprijatelja, da mu sprečava njegovo izlaženje i pljačku.

II odred nalazi se na sektoru Fužina i Mrzlih Vodica sa zadatkom da zatvori pravac upadanja neprijatelja na oslobođeni teritorij kao i da napada neprijatelja na tom sektoru.

AKCIJE:

2. VI. 44. vod III bataljona I udarne brigade sačekao je neprijateljsku ustašku kolonu[4] od 30 vojnika, iz zasjede otvorio vatru na nju. Tom prilikom je potukao 5 nepr. vojnika i nepoznat broj ranio, te oslobodio dvije odbornice iz Jasenka, koje su trebale ići na prisilan rad u Njemačku. Naših gubitaka nije bilo.

Istoga dana jedinice I i III bataljona II brigade imale su zadatak da postave neprijatelju zasjedu na cesti između Duge Rese i Generalskog Stola, ali je u samom posjedanju položaja jedna četa naišla na neprijateljsku zasjedu i bila napadnuta sa leđa i prihvatila borbu. Neprijatelj[5] se je u bjegu povukao. Nakon toga postavljena je zasjeda i nagazne mine. U 6 sati neprijatelj je pošao iz Duge Rese sa jakim snagama,[6] tako da su našoj zasjedi došli sa boka i leđa, a desetinu koja je bila na lijevom krilu za osiguranje su napali tako da su je opkolili i tu je ista dosta stradala. Ostale jedinice su prihvatile borbu i vodile

[2] Riječ je o napadu na Dugu Resu i Belaj (vidi dok. br. 10 i 38).
[3] Neprijateljska operacija „Šah" na Kordunu, u Baniji i u Cazinskoj krajini trajala je od 22. do 30. maja 1944 (vidi dok. br. 51 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, dok. br. 123, 163, 166, 199, 200 i 202).
[4] i [5] Odnosi se na dijelove Pete ustaške bojne (vidi dok. br. 33/8—1, k. 159, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).
[6] Vidi izvještaj Župske redarstvene oblasti Karlovac u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 36/8—1, k. 159.

žestoku borbu. Borba je trajala 1 sat, a zatim su se naše jedinice povukle i prebacile preko Dobre.

U ovoj borbi pokazao se nedostatak naših starješina u nedovoljnom snalaženju i pravilnom procjenjivanju situacije, jer iako su bili otkriveni postavili zasjedu na kompromitovanom mjestu i tako bili iznenađeni.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 13 mrtvih i ranjenih. Naši gubici: 5 zarobljenih, 3 nestala, izgubljen 1 puškomitraljez.

Istoga dana Udarna grupa II brigade postavila je zasjedu na cesti između D. Stativa i Karlovca i sačekala neprijatelja, te je tom prilikom ubila 1 ustaškog oficira i 1 domobrana. Naših gubitaka nije bilo.

Istoga dana vod I bataljona I odreda sukobio se sa jednim vodom neprijateljskih vojnika i napao ga, te je tom prilikom ranio 3 nepr. vojnika. Neprijatelj se je povukao. Naših gubitaka nije bilo.

3. VI. 44. jedna i po četa III bataljona nalazila se je u zasjedi na komunikaciji Bosiljevo — Lešće — Generalski Stol i sačekala neprijateljsku kolonu koja je sprovodila vojničke spreme za Bosiljevo.[7] Kolona se je kretala u koloni po jedan na odstojanju od 5 koraka u jačini 50 vojnika. Istu su gornje jedinice napale iznenadnom vatrom, ali budući da je prostor bio velik na kome se je neprijatelj kretao, nije čitava kolona mogla biti obuhvaćena vatrom naše zasjede, te je neprijateljskim puškomitraljescima na čelu i začelju uspjelo — tukući po centru — da [je] spasu od našeg juriša. U isto vrijeme naišao je neprijateljski blindirac. Naši su bili prinuđeni da se povuku. Neprijatelj je u ovoj borbi imao 20 mrtvih, ubijena 3 konja, dok je broj ranjenih nepoznat. Zarobljena je 1 puška. Naših gubitaka nije bilo. U ovoj borbi istakao se puškomitraljezac Šušanj Ivan, koji je potukao najviše neprijateljskih vojnika.

Kritički osvrt:

Operativni oficir III bataljona I brigade kao rukovodilac nije se snašao te je izolirao neprijateljske puškomitraljeze na krilima, što bi bilo omogućilo potpuno uništenje neprijatelja i kupljenje plijena.

4. VI. 44. dvije desetine I bataljona I udarne brigade pojačane sa po 2 puškomitraljeza, dobile su samostalne zadatke da se privuku neprijatelju kod Ogulina na blisko odstojanje i da ga iz zasjede potuku, a zatim da se neopaženo povuku. Jedna desetina privukla se je kod Sv. Petra blizu jednog bunkera u 7.30 sati i otvorila vatru na zgrupisanog neprijatelja ispred bunkera i

[7] Opširnije o tome vidi dok. br. 35/19–1, k. 159, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

potukla 4 ustaše, a 4 ranila i ubila 4 konja. Druga desetina privukla se je na 150 metara kod Badanjkova mosta i otvorila vatru na 6 neprijateljskih vojnika koji su bili zgrupisani na mostu. U ovom napadu neprijatelj je imao 3 mrtva. Gubitaka na našoj strani nije bilo.

Istoga dana minerska grupa I brigade potpuno je uništila most kod Trošmarije.

Istoga dana udarna grupa I udarne brigade postavila je zasjedu na cesti Modruš — Brinje — na Vrhu Kapele. Naišao je 1 legionar, koji je zarobljen, ali se zasjeda nije otkrila, zatim je naišla kolona od 5 kola koja su išla na velikom odstojanju, udarna grupa je dijelom iskočila na kola, gdje je zarobljen 1 legionar i ubijen 1 ustaša i 1 podoficir, koji su pokušali da daju otpor. Ovom prilikom su potrošene samo 2 bombe i nekoliko metaka, a zaplijenjene 2 puške i 1 pištolj, nešto municije i vojničke spreme. Naših gubitaka nije bilo.

5. VI. 44. I i II brigada dobile su zadatak i to: I brigada da sa tri bataljona zatvori pravac Duga Resa — Zvečaj, raskine prugu i sa jednim dijelom tih snaga da napadne sa zapadne strane Dugu Resu, a II brigada da zatvori pravac Karlovac — Duga Resa, raskine put i prugu, kako bi jedinice VIII divizije mogle izvršiti napad na Dugu Resu i likvidirati posadu. Pravci su zatvoreni, cesta i pruga uništena.[8] Jedinice su zauzele određeni položaj u 1 sat, a mjestimično je borba počela u 4 sata i trajala je do 14,30 sati.

Neprijatelj, alarmiran našim prisustvom, zatim kopanjem ceste, razbijanjem pruge dinamitom, pošao je sa jačim snagama iz Karlovca, Duge Rese i Zvečaja sa namjerom da naše snage odbaci.[9] Isti je dočekan jakom vatrom i odbačen u bjegu natrag, zatim je pošao sa pojačanim snagama sa još 300 vojnika u napad u namjeri da nas zaobiđe, a u isto vrijeme došao je blindirani vlak sa vojskom i zaustavio se ispred samih mina i počeo iskrcavati vojsku na suprotnu stranu od naše zasjede. Na neprijatelja u vlaku kao i na njegova ostala pojačanja otvorena je žestoka vatra sa bliskog odstojanja i neprijatelj je ponovno bio odbijen. Na najpogodnijim mjestima je izvršen protivudar. Neprijatelj koji je imao namjeru da zaobiđe naše osiguranje isto je bio odbijen, budući da je bilo predviđeno da će neprijatelj pokušati s tim manevrom.

Budući da VIII divizija nije napadala Dugu Resu,[10] te je neprijatelj oko 13,30 sati pritisnuo sa jakim snagama, a kako se borba nije čula u Belaju,[11] kao i da nije napadana Duga Resa.

[8] Vidi dok. br. 120 i 121.
[9] Vidi dok. br. 122.
[10] Vidi dok. br. 38 i 121.
[11] Ustašku posadu u Belaju napala je Prva brigada Osme divizije 5. juna u 2 časa (vidi dok. br. 38).

donijeta je odluka da se jedinice povuku, što je i učinjeno. Jedinice su se povukle u 14.30 sati u redu i prebacile na lijevu obalu rijeke Dobre. Neprijatelj nije gonio naše jedinice.

Štab VIII divizije nije izvjestio našu diviziju o tome da se napad neće izvršiti iz razloga što se je pokvarila radio-stanica, a znaci koji su dati signalnim pištoljem nisu viđeni zbog velike daljine i magle.

Neprijateljski gubici: 53 mrtva i 75 ranjenih.

Naši gubici: 5 mrtvih, 3 ranjena, 7 nestalih, 2 zarobljena. Izgubljeno 8 pušaka, sa onima koji su zarobljeni i nestali. Među ranjenima nalazi se komandant II batalj. I brigade poručnik drug Platiša Nikola. Zaplijenjeno je 6 bicikala, 1 radio-aparat, nekoliko domobranskih odijela i ostale spreme. Oštećena 1 blindirana lokomotiva.

U ovoj borbi istakao se je komandir 2. čete III bataljona I brigade drug Drago Kućan u pravilnom rukovođenju svoje jedinice kao i držanjem iste na položaju. Istaklo se mnogo boraca i puškomitraljezaca sa svojom smjelošću i neustrašivošću.

U ovoj borbi sve jedinice kao i rukovodioci pokazali su se dobro i prilično su sa svojim jedinicama rukovodili, jedino se još uvjek dešava da neka jedinica zakasni, t.j. nema potrebne tačnosti.

Istoga dana je I bataljon I brigade poslao 2 desetine na sektor Drežnica — Bjelsko sa zadatkom da postave zasjedu neprijatelju koji saobraća komunikacijom Ogulin — Drežnica i jedna desetina je sačekala neprijatelja u jačini od 120 vojnika na cesti Jasenak — Drežnica kod sela Jagetići i po izvršenom zadatku povukla se u pravcu Krakara.

Gubici neprijatelja: 5 mrtvih. Naših gubitaka nije bilo.

Druga desetina privukla se je kod Sv. Petra ka bunkeru i otvorila vatru na neprijatelja koji se je bio prikupio na gomilu. Borba je trajala 20 minuta.

Neprijateljski gubici: 3 mrtva, 2 ranjena. Ubijena 3 konja.

Naših gubitaka nije bilo.

6. VI. 44. II bataljon I odreda postavio je zasjedu u tri pravca oko neprijateljskog garnizona Drežnice i to: jedna četa sjeverozapadno od Drežnice, kod pilane, jedna na koti 545 — Vučjak, a treću zasjedu na cesti Jezerane — Drežnica u Koritima tako, da otkud god naiđe iz Drežnice, mora naići na zasjedu. U 7 sati neprijatelj[12] je krenuo iz Jezerana sa 80 vojnika sa hranom, a iz Drežnice je njima za osiguranje izašlo 40 vojnika koji su se postavili u zasjedu bočno od naše zasjede, tako da je četa u zasjedi morala zauzeti položaj njima iza leđa, a zatim na njih otvorila vatru koja je trajala pola sata, te se zatim povukla. Neprijatelj je imao 8 mrtvih i ranjenih 4.

[12] Vjerovatno dijelovi njemačke 392. legionarske divizije.

Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Na ostale zasjede neprijatelj nije naišao.

U ovoj borbi dobro su se držali borci i rukovodioci.

7. VI. 44. jedna četa I batalj. I odreda postavljena je bila na Stalku da zatvori i kontroliše put Novi — Ogulin — Krivi Put preko Vodica kao i da obezbijedi jedinice u Drežnici. Na ovu četu je naišao neprijatelj u jačini 70 ustaša iz pravca Vodica. Četa je odmah primila borbu, ali usljed nadmoćnijeg neprijatelja bila je odbačena. Borba je trajala 20 minuta. Neprijatelj je uspio da se probije za Drežnicu. U toj borbi neprijatelj je imao 4 ranjena vojnika. Gubitaka na našoj strani nije bilo.

Ista kolona istog dana pri spuštanju naišla je u selo Vukeliće, gdje ju je napao vod III čete I bataljona, koji je bio u zasjedi iznad Vukelića. Vod je otvorio jaku vatru sa kratkog odstojanja i razbio neprijatelja tako da je isti u paničnom bijegu pobjegao za Drežnicu bacajući spremu. U ovoj borbi neprijatelj je imao 6 ranjenih, od kojih su 2 bila teško ranjena, te su se bili zavukli u grm i tamo umrli, odakle su ih drugog dana Švabe izvukli i odnijeli. Zarobljena je izvjesna količina spreme. Naši gubici: 1 drug se je predao, koga je neprijatelj naknadno streljao.

8. VI. 44. II brigada sa tri bataljona, pojačana sa jednim bataljonom I brigade, imala je zadatak da napadne neprijatelja u D. Stativama[13] i da sruši most na Lujzijani[14] preko rijeke Dobre. Raspored je bio slijedeći: jedan bataljon imao je zadatak napasti most sa zapadne strane i sa minerima minirati most, dok bi za to vrijeme baterija bacača i brdskih topova tukla uporište. Sa desne strane rijeke Dobre bila su prebačena 2 bataljona, od kojih je jedan imao postaviti osiguranje prema Karlovcu i Dugoj Resi i osigurati leđa II bataljonu, koji je imao zadatak napasti neprijatelja sa istočne strane i tako privući pažnju na sebe i omogućiti rušenje mosta. Jedan bataljon I brigade imao je postaviti zasjedu prema Vukovoj Gorici, te ne dozvoliti neprijatelju prodor od Bosiljeva.

Sve jedinice su na određeno vrijeme došle na svoja mjesta, jedini nedostatak je bio neblagovremeno razvlačenje telefonske linije kao i nepravilno postavljanje iste, te je to prouzrokovalo zakašnjenje svršetka akcije, kao i netačno gađanje artilerijom.

Borba je počela u 24 sata i trajala do 4 sata ujutro, kada je izdato naređenje za povlačenje. Borba je bila dosta žestoka. Na dati znak sve su se jedinice u redu povukle osim voda I bataljona, koji je imao zadatak da zatvori most i ne dozvoli neprijatelju prelaz preko njega, međutim, neprijatelj je sa artilerijom i teškim bacačima uspio da ih odbaci a zatim da se jedna blinda iza vojnika prebaci preko mosta i da goni onaj vod. Vod

[13] Vidi dok. br. 39/8—1, k. 159. u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[14] Riječ je o mostu na cesti Karlovac — Ogulin — Rijeka.

se nije pravilno povlačio, već je dozvolio da ga neprijatelj natkrili i rastjera.

U ovoj borbi naročito se je pokazao kao dobar II bataljon, koji je sa puno oštrine i upornosti pristupio zadatku. Bataljoni koji su bili u zasjedi nisu došli do izražaja jer neprijatelj nije napadao na njih.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 10 mrtvih i 25 ranjenih, što je ustanovljeno. Naši gubici 2 mrtva i 2 ranjena.

U ovoj akciji pokazao se kao nedostatak održavanje veze i nedovoljna odlučnost — energičnost i snalaženje, a kod povlačenja voda za osiguranje nije bilo budnosti ni snalaženja.

9. VI. 44. vod I bataljona I odreda bio je u zasjedi radi sačekivanja neprijatelja. Toga dana bila je gusta magla. Neprijatelj se je primakao i iznenadio ovaj vod i tom prilikom potisnuo ga. Poginuo zamjenik komesara čete. Gubici kod neprijatelja nepoznati su.

Za sve ovo vrijeme Štab divizije nalazio se je u Srpskim Moravicama, a prilikom akcije na Dugu Resu učestvovali su komandant Divizije[15] i načelnik Štaba,[16] a u prvoj akciji na most u D. Stativama operativni oficir.[17]

Kroz sve ovo vrijeme Štab divizije je sve poduzimao u cilju odterećenja neprijateljskog pritiska u Lici, ali je uvjek ove jedinice vezivao problem ishrane za karlovački teren.

Rezime: U toku ovih borbi naše su jedinice ubile 125 neprijateljskih vojnika, ranile 129, zapljenile 3 puške, 6 bicikla i ostale vojničke spreme, 1 pištolj, ubijeno 10 konja, oštećena oklopna lokomotiva. Naši gubici: mrtvih 10, ranjenih 5, zarobljenih 1, nestalih 17, izgubljenih pušaka 8 sa nestalima, te 1 puškomitraljez.

Utrošeno municije za pušku	15.000
„ „ za šmajser	2.000
„ mina za teške bacače	120
„ „ „ lake „	200
„ ručnih bombi	250.

Kritički osvrt:

U borbama navedenim u ovom izvještaju nigdje nije došla do izražaja cijela divizija, jedino u borbi kod Duge Rese sadejstvovale su dvije naše brigade, ali ne potpuno, gdje smo imali sporedniji zadatak, tako da i tu nismo došli do potpunog izražaja.

[15] Vicko Antić
[16] Dušan Dotlić
[17] Jovo Lončarić

Sve više se vidi da se naše jedinice i starješine snalaze u borbi sa njemačkim okupatorom. Kod boraca se ne osjeća u tolikoj mjeri strah od Njemaca, kao što je to ranije bilo, ali još uvjek nisu dosta pokretljivi i brzo se ne snalaze.

Veza još uvjek ne zadovoljava.

Fizička kondicija boraca se popravlja, ali još uvjek bi trebala biti bolja, kako bi borci mogli biti otporniji i izdržljiviji.

Disciplina, moral i borbenost se popravlja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant, pukovnik:

Prilog: Liste gubitaka.

BR. 64

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE DIVIZIJE OD 18. JUNA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA OD 10. DO 13. JUNA[1]

ŠTAB XIII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBOD. VOJSKE
HRVATSKE
Broj 405
Dne 18/VI-1944.

Predmet: Operativni izveštaj iz borbi od 10. do 13. VI. 1944. g. dostavlja

ŠTABU XI KORPUSA NOVJ

Borbe su se vodile na sektoru Osoji — Mrzle Vodice — Brdo — Benkovac — Fužine — Lokve — Delnice. Zemljište delimično pokriveno, a delom golo, brdovito.

Neprijatelj, sa snagama od oko 1200 vojnika, 24 kamiona, 2 tenka, 2 topa i 2 bacača, imao je zadatak da prodre i prebaci se za Karlovac.[2] Neprijatelj je izvršio pokret u dva pravca i to:

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 45—1/2, k. 913.

[2] Akciju „Zonenvende" preduzele su policijske snage u sadejstvu sa Alarmnim pukom Brandenburg s namjerom da unište jedinice Jedanaestog korpusa NOVJ na prostoriji Delnice — Lokve (Arhiv Vojnoistorijskog instituta reg. br. 50/4, k. 15).

Grobnik — Kamenjak — Škrebutnjak — Mrzle Vodice — Lokve, a druga kolona: Hreljin — Zlobin — Fužine — Lokve. Teren na kome je vođena borba nalazi se na sekciji Sušak R. 1 : 100.000.

U ovoj borbi bile su angažovane jedinice II Odreda i I Udarna brigada XIII Divizije. Drugih jedinica nije bilo koje bi sadejstvovale u borbi.

Neprijateljska jedinica sa kojom je vođena borba je sastavljena od Nemaca i Poljaka, ali se nema podataka kojoj jedinici pripadaju. Ime komandanta ove jedinice je nepoznato.

Naš II Odred nalazio se na položaju i to: sa jednim bataljonom je zatvarao pravac od Čavala preko Kamenjaka ka Mrzlim Vodicama, sa prvim položajima na Gornjem Jelenju, i pravac Zlobin — Fužine, sa položajem na Brdu, dok je njegov drugi bataljon nalazio se u Primorju radi izvođenja izvesnih zadataka. U ovakvoj situaciji naš položaj bio je jako oslabljen i raspoložive snage teško su mogle braniti tako veliki prostor. Prva udarna brigada u tome momentu nalazila se na sektoru severo-zapadno od Ogulina i Bosiljeva[3] i tamo držala položaje, gde je dobila zapovest da hitno uputi dva bataljona na sektor Lokava i da zatvori pravac prema Delnicama i spreči neprijatelja u nadiranju. Neprijatelj se je susreo sa jedinicama II Odreda u 6 sati ujutro na Gor. Jelenju, gde je došlo do borbe. Neprijatelj je nastupao u streljačkom stroju od Škrebutnjaka u tri kolone u takvom rasporedu da je njegov postroj natkriljivao ionako slabe naše snage, koje su se pod borbom povukle na Osoje. U isto vreme neprijateljska kolona koja je nadirala od Zlobina bila je napadnuta od čete pomenutog bataljona na Brdu. Budući da je neprijatelj bio mnogo jači i kretao se desno i levo od komunikacija, navedena četa povukla se iznad Fužina i sačekala neprijatelja sa jakom vatrom, gde mu je nanela dosta gubitaka. Pod jakim pritiskom neprijateljske vatre, četa se je povukla kod Belog Sela, gde se je utvrdila na položaju i tamo ostala do sledećeg dana. Neprijateljska kolona koja je nadirala prema Mrzlim Vodicama sačekana je na Osoju, a zatim u Mrzlim Vodicama sa okolnih kota iz italijanskih bunkera, gde se vodila vrlo žestoka i duga borba, ali je neprijatelj ipak sa upornom borbom i velikim žrtvama uspeo da potisne ovu jedinicu i tek uveče u 21 sat da uđe u Lokve. Budući da je neprijatelj zaposeo Lokve, četa u Belom Selu postavila je zasedu idućeg dana sa istočne strane ceste i čekala neprijatelja, koji je tamo i naišao, i sa vrlo bliskog otstojanja otvorila vatru na njega, a zatim se povukla prema Bukovcu, gde se je postavila tako da zatvori pravac prema Sungeru.

---

[3] Vidi dok. br. 63.

Dne 11. o. m. stigla su dva bataljona I U. brigade u Delnice i odmah je jedan bataljon upućen severno od Lokava sa zadatkom da zatvori pravac Lokve — Delnice, dok je drugi bataljon ostavljen u rezervi, s time da u potrebnom momentu prihvati borbu kako to bude nalagala situacija, kao i da zauzme i utvrdi položaj južno od Delnica, na Lučićkom Vrhu (k. 852).

Bataljon kod Lokava zaposeo je položaj severno od Lokava, na k. 906 — raskrsnica Lokve — Fužine — Delnice — železnička stražarnica, dok dve čete I bataljona II Odreda držale su položaj severno od Homera — Šagarica sa zadatkom da u slučaju neprijateljskog prodora prema Delnicama komunikacijom bace se istome iza leđa, kao i da mu onemoguće prodiranje kroz šumu Homer — Sović Laz. U toku dana neprijatelj je više puta pokušao da izađe iz Lokava i da se probije prema Delnicama. Dolazilo je do borbe na sektoru bataljona II Odreda i sektoru bataljona I U. brigade. Neprijatelj je pokušao da zaobiđe jedinice II Odreda, ali ove su se brzo snašle i brzim manevrom postavile se prema neprijatelju tako, da ih nije mogao zaobići. Na sektoru bataljona I U. brigade, neprijatelj je bio odbijen i povratio se u Lokve. Za sve vreme ove borbe, neprijatelj je izlišno koristio teška oruđa. Na položaju preko noći ispred Lokava ostale su naše slabije snage, dok je ostali deo povučen na odmaranje, budući da su jedinice premaršovale dugi put i bile zamorene.

Dne 12. VI. o. g. stigla su još dva bataljona I U. brigade kao pojačanje jedinicama na gore navedenom sektoru i predviđen je bio napad na neprijatelja u Lokvama, međutim neprijatelj je iz Lokava krenuo prema našim položajima sa jakim snagama u pet kolona, sa tendencom da širokim obuhvatom obuhvati direktno Delnice, dok sa manjim snagama je nadirao paralelno komunikacijom Lokve — Delnice. Neprijatelj je imao nameru da napadom na Delnice kroz šumu sa zapada, juga i istoka automatski izbaci sve jedinice koje se nalaze na terenu oko Lokava, tako da ih pasivizira. U ovom svom poduhvatu neprijatelj je delimično uspeo, a koristeći gustu maglu i šumu koja je pokrivala teren, te je treći bataljon I U. brigade, koji je bio na putu ispred položaja, napadnut i prinuđen da se povuče. Bataljon koji se nalazio južno od Delnica zaposeo je položaj i prihvatio borbu sa neprijateljem, ali posle žestoke borbe bio je odbačen severno od Delnica koje je neprijatelj uspeo zauzeti. Istoga dana oko 12 sati stigla su gore navedena 2 bataljona I U. brigade kao pojačanje. Posednut je položaj severno i istočno od Delnica i neprijatelj je zadržan u Delnicama. Borba je vođena celog dana i sprečeni su svi neprijateljski pothvati u cilju zaobilaženja.

Uveče je izdato naređenje da se I Udarna brigada i II Odred, a kome je stigao bataljon iz Primorja, pripreme i izvrše napad na Delnice i likvidiraju neprijatelja u istim. Za izvr-

šenje toga zadatka učinjen je sledeći raspored: I U. brigada sa tri bataljona imala je zadatak da napadne neprijatelja u Delnicama i okolnim kotama sa severne i istočne strane, a sa jednim delom da zaruši komunikaciju Lokve — Delnice i na istoj da postavi zasedu, kako bi sprečila bežanje neprijatelja iz Delnica i dovlačenja pojačanja iz Lokava. Jedan bataljon ostavljen je u rezervi. Vod teških bacača bio je plasiran istočno od Delnica na raskrsnici pruge i ceste, koji je imao zadatak tući grad i kote na kojima se nalazi neprijatelj.

II Odred dobio je zadatak da sa jednim bataljonom blokira i napada neprijatelja u Lokvama, da zatvori pravac Lokve — Delnice, a u slučaju nadiranja neprijatelja preko Bukovca na Sunger, da zatvori taj pravac, ukoliko bi neprijatelj prodro prema Delnicama, da mu se baci iza leđa i da ga stalno u pokretu tuče. Jedan bataljon dobio je zadatak da napadne neprijatelja sa zapadne strane Delnica i tako pomogne akcije I U. brigade. Izvršenju zadatka I U. brigada pristupila je sa puno energičnosti i izvršena je priprema kako vojnička, tako i politička.

Početak napada je bio određen u 2 sata dne 13. VI. o. g. Borba je počela u 3 sata. Do zakašnjenja je došlo usled jake pomrčine i velike magle. Početak borbe nije bio jednovremen i jak, ali za nekoliko minuta se razvila ogorčena borba. Neprijatelj je bacao rakete, što je vrlo korisno poslužilo našim borcima kao i nišandžijama teških bacača i doprinelo je velikoj preciznosti vatre, koja bi inače bila vrlo slaba, jer se nije raspolagalo sa podacima o zgradama u kojima se neprijatelj nalazi.

Kod boraca i starešina osetio se veliki elan, što se je manifestovalo sa uzvicima, larmom i pesmom, kao i prodiranjem u samo mesto. Posle borbe od jednog sata neprijatelj je u gradu bio razbijen i neorganizovano se povlačio u svim pravcima kuda je mogao, dok su naše jedinice nastavile sa čišćenjem prema zapadu.

U ovoj borbi se pokazao kao veliki nedostatak što jedinice u momentu otstupanja neprijatelja nisu gonile neprijatelja u stopu, t.j. nisu imale dovoljno prodornosti, već su polako nastupale i pevale, dok je neprijatelj se povukao, te su tako izgubile kontakt sa njime. Neprijatelj je napustio sve tačke osim bunkera na k. 852 južno od Delnica, gde je bila vrlo ogorčena borba, a koji su se teško zauzimali usled pokrivenosti istih, prepreka od bodljikave žice, koje su ostale još od Italijana. Ovi bunkeri nisu zauzeti najviše iz razloga što je preko nekog kurira nezvanično došlo naređenje za povlačenje, te su jedinice stale, a neke se povukle, što je neprijatelj iskoristio, pribrao se, preformirao i u isto vreme došlo mu je pojačanje kroz šumu, a cestom 5 kamiona vojnika sa jednim topom i tenkom. Naše jedinice povukle su se izvan Delnica u neposrednoj blizini i zauzele položaje, dok

je udarna četa I U. brigade ostala u Delnicama i vodila žestoku borbu do 14 sati. Neprijatelj je sa svojim snagama došao samo do južnog ulaza u Delnice, gde se zaustavio, slabije delove uputio u grad da pokupe mrtve, a zatim sve pojačanje odmah vratio natrag u Lokve. Bataljon II Odreda, koji je imao zadatak napadati Lokve i zatvarati pravac prema Delnicama, odlučno je izvršio svoj zadatak vodeći upornu borbu, privezavši za sebe veliki deo neprijateljskih snaga, ostavši stalno u borbi od 2 sata 13. VI. do 8,30 sati 14. VI. o. g., uspevši da odbije i nepriajteljsku kolonu koja je imala nameru da prodre šumom i komunikacijom Mrkopalj — Stari Laz, kako bi ugrozila levi bok naših jedinica. Isti bataljon uspeo je da goni neprijatelja prilikom povlačenja preko Belog Sela za Fužine. Bataljon koji je imao zadatak da 13. VI. o. g. u 2 sata sadejstvuje sa I U. brigadom i napadne neprijatelja sa zapadne strane Delnica nije izvršio svoj zadatak, ne učestvujući uopšte u borbi, a razlog je što po prostoru vremena nije mogao stići na određeno mesto.

U četvorodnevnim borbama neprijatelj pretrpivši velike gubitke, a da sa svojom taktikom nije mogao doći do izražaja u toliikoj meri kako bi naše jedinice razbio i odbacio i probio se kroz oslobođeni teritorij prema Karlovcu, budući da je razbijen i potisnut iz Delnica, a istovremeno bio tučen po svome začelju, morao se je povući u svoje polazne baze promenivši pravac preko Trsta.

Rezultat ovih borbi je vrlo veliki politički, dok je vojnički ogroman, ali ipak manji. Situacija kod naroda se vrlo popravila. Narod gaji poverenje prema vojsci. Kod boraca se podigao moral i borbenost, a oslobođeni teritorij odbranjen je od pljačke i razaranja od strane neprijatelja. U ovoj borbi neprijatelj je imao 80 mrtvih i 110 ranjenih. Od neprijatelja u Delnicama i njegovim nastanbama je zaplenjena veća količina vojničke spreme, kao ćebadi, šinjela, šatorskih krila, ranaca, municije, bombi, dve rezervne cevi za šarac i porcija.

Naši gubitci u svim ovim borbama su bili 14 mrtvih, 20 ranjenih, jedna drugarica zarobljena, nestalo 14 drugova za koje se pozitivno zna da neprijatelj nije uhvatio ni jednoga. Među mrtvima je komesar II bataljona I U. brigade drug Košuljandić Cvetko i komandir 3. čete II bat. iste Brigade drug Tatalović Živko. Među ranjenima je komandir mitraljeske čete III batalj. I U. brigade drug Grabar Nikola. Izgubljeno je 16 pušaka i to sa drugovima koji su nestali. Oštećen je puškomitraljez i 3 puške od bacača. —

U toku ovih borbi utrošeno je: 20.000 metaka za pušku i p. mitraljez, 2.900 metaka za šmajser, 300 ručnih bombi, 60 granata za laki bacač, 18 teških mina za teški bacač, 90 lakih mina za teški bacač.

U ovim borbama relativno su se vrlo dobro držali skoro svi rukovodioci i borci, a naročito su se istakli koje bi trebalo pohvaliti ili odlikovati i to: operativni oficir II batalj. I U. brigade drug Dmitar Maravić, koji je u neposrednoj blizini neprijatelja dojurio ranjenom komesaru II bataljona iste Brigade i pod vatrom izvukao ga. kao i za vreme cele borbe pokazao vrlo veliku hrabrost i snalaženje u rukovođenju. zatim komesar 3. čete II batalj. iste brigade drug Maljković Ilija, koji se privukao kroz isprepletenu žicu ka neprijateljskim bunkerima i bacio na iste 60 ručnih bombi koje su mu borci dodavali i tako očistio tri bunkera, i komandir 3. čete II bataljona iste brigade drug Tatalović Živko, koji je svojom hrabrošću kod zauzimanja bunkera pokazao primer junaštva, te ubivši iz šmajsera tri neprijateljska vojnika i sam poginuo. Istaklo se mnogo nižih starešina, boraca i puškomitraljezaca u upornoj žestokoj borbi sa neprijateljem, koji će biti pohvaljeni od strane Štaba ove divizije.

Kritički osvrt: U ovim borbama najveći nedostatak osetio se u stalnom neodržavanju kontakta sa neprijateljem, te se je tako dozvolilo da je neprijatelj na momente mogao vršiti manevre kao i povući se a da ne bude dovoljno kažnjen. Još uvek je nedostatak kod izvesnih jedinica, kao što je slučaj kod III bataljona I U. brigade: vojnički ne obezbeđuju se potrebnim osiguranjima te tako dozvoljavaju da budu iznenađene.

I pored stalnog naglašavanja o održavanju veze neprekidnim slanjem izveštaja. bilo pozitivnih ili negativnih, sa položaja. naše starešine smatraju to drugostepenom vrednošću, te se tako dogodi da viši štabovi ne mogu pravovremeno donositi pravilne odluke, te ih događaji preteku. I pored toga da naše starešine pomalo savlađuju neprijateljsku taktiku, još uvek joj dovoljno ne pariraju, kao i ne raspolažu sa manevarskim sposobnostima a utvrđivanju položaja ne pridaju ni izdaleka onu važnost koja je neophodno potrebna. Niže starešine raspolažu sa velikom borbenošću i prilično visokim moralom ali sa dosta slabim vojničkim teoretskim znanjem, te je to jedan od razloga gubljenja velikog broja boraca i starešina.

Zapovest za ovu borbu nije pisana, već je izdavana usmeno na terenu i preko telefona.

Štab divizije nalazio se je u Srp. Moravicama i stalno rukovodio sa operacijama. Na terenu se nalazio operativni oficir ove divizije.[4]

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar, Komandant pukovnik

[4] Jovo Lončarić

BR. 65

NAREDBA ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 18. JUNA 1944. KOJOM SE POHVALJUJU BORCI I RUKOVODIOCI PRVE I DRUGE ČETE TREĆEG BATALJONA ZA USPJEŠNO IZVEDENU DIVERZIJU KOD SELA ANDRIJEVACA[1]

NAREDBA BROJ 127

Štaba XII Udarne brigade Narodno-oslobodilačke vojske Jugoslavije za dan 18 juni 1944.

I.

Na dan 13 o. mj. je naša brigada imala zadatak da sačeka u zasjedi vlak na pruzi Zagreb — Beograd, na zapadnoj strani sela Andrijevaca. Tom prilikom rukovodstvo, kao i sami borci I i II čete III bataljona ove brigade pokazali su se kao umješni rukovodioci, a i sami borci zadatak koji je bio pred njih postavljen u potpunosti su izvršili i to: kod I čete, čim se čula eksplozija mine na pruzi, koja je trebala da eksplodira pod vlakom, ova četa u razmaku od 1 minute presjekla je šinje na oba kolosjeka i sprečila dolazak pancera od Andrijevaca.[3]

II četa: iako joj nije bilo stavljeno u zadatak da ide na prugu, isti su u jednom jakom naletu, čim su primjetili bandu na pruzi, istu pobili i spriječili istoj odlazak u pomoć napadnutoj bandi u St. Topolju.

U ovoj borbi naročito se istakao drug Sekulić Đuro, borac II čete, koji je kao nišandžija kod p.mitraljeza iz jednog rafala pobio nekoliko bandita.

Za napred učinjena herojska djela

POHVALJUJEMO:

Rukovodioce I i II čete, kao i borce tih četa za hrabro držanje i snalaženje u borbi i ističemo naročito druga Sekulić Đuru, koji neka posluži za primjer svima borcima u njegovom herojskom držanju, kako treba da se bori narodni borac protiv našeg zakletog neprijatelja.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 12/11, k. 893.

[2] Vidi dok. br. 14—1/1, k. 893, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[3] Vidi dok. br. 128 u ovoj knjizi i tom V, knj. 29, izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o izvedenim akcijama u junu 1944.

Ovu naredbu pročitati svima drugovima borcima pred strojem i ukazati im potrebe herojskog držanja svih drugova boraca, koji treba da se ugledaju na napred navedene.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba
poručnik:
Mile Puškarić

(M. P.)

Dostavljeno:

Štabu I, II, III i IV bataljona
i Jurišnoj četi na znanje. –

BR. 66

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESET PRVE BRIGADE OD 18. JUNA 1944. ŠTABU DVADESET OSME NOU DIVIZIJE O NAPADU NA VELIKI GRĐEVAC[1]

ŠTAB XXI UDARNE BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Br. 157
Dana: 18/VI 1944 god.

Operativni izvještaj o
akciji na neprij. uporište
Veliki Grđevac

ŠTABU XXVIII UDARNE DIVIZIJE NOVJ

Dana 13. VI. 1944 u 24 sata po naređenju[2] Štaba naše Divizije, odnosno Štaba X Korpusa, naša Brigada dobila je zadatak da likvidira uporište **Veliki Grđevac.**[3] Sekcija Bjelovar 1 : 100.000.

1. – Kao težište borbe određen je pravac putem koji dolazi od Gornje Kovačice. Ovim pravcem napadao je I bataljon sa svoje dvije čete, dok jednom četom napadao je cestom od Bjelovara. II i IV bataljon nalazili se u rezervi, dok je II bata-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5–1/2, k. 1124.
[2] Vidi dok. br. 43.
[3] O rezultatima napada vidi dok. br. 70, 129, 130, 132 i 133.

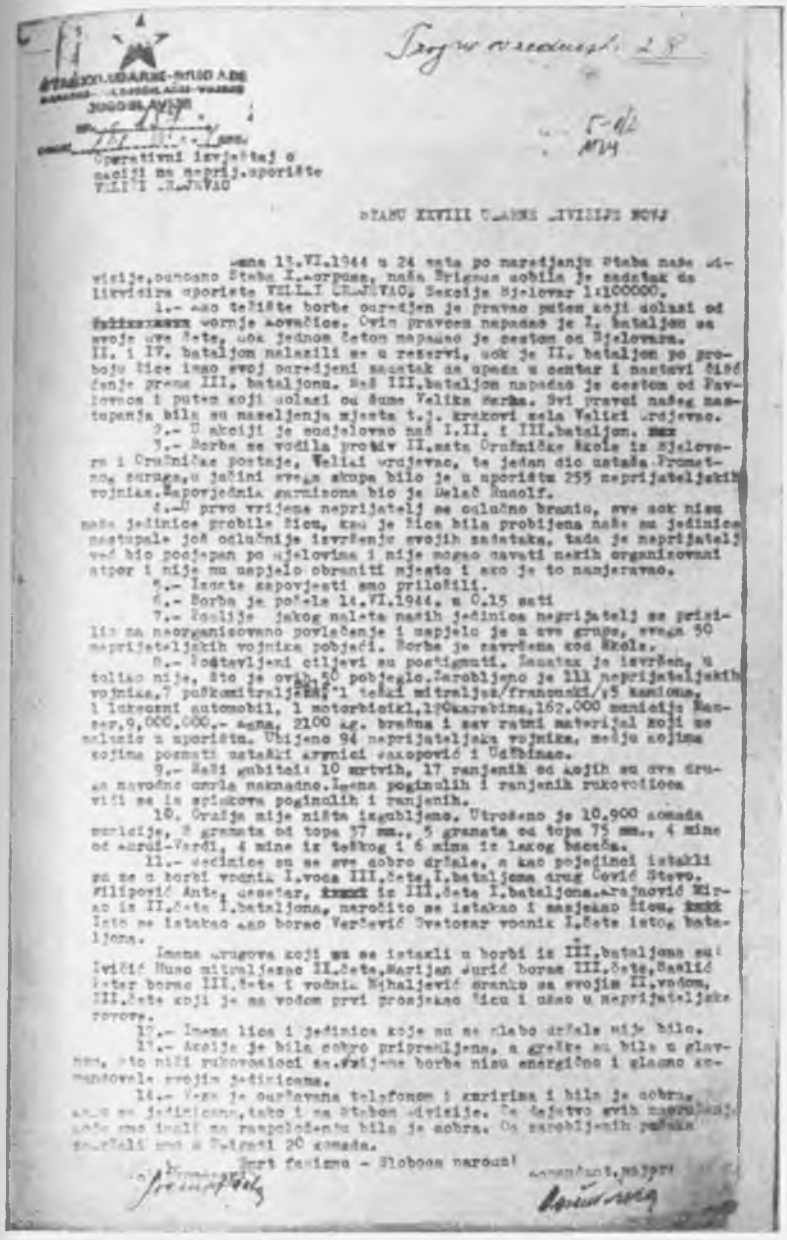

Fotokopija dokumenta br. 66

ljon po proboju žice imao svoj određeni zadatak da upada u centar i nastavi čišćenje prema III bataljonu. Naš III bataljon napadao je cestom od Pavlovca i putem koji dolazi od šume Velika Barna. Svi pravci našeg nastupanja bila su naseljena mjesta, t.j. krakovi sela Veliki Grđevac.

2. — U akciji je sudjelovao naš I, II i III bataljon.

3. — Borba se vodila protiv II sata Oružničke škole iz Bjelovara i Oružničke postaje Veliki Grđevac, te jedan dio ustaša četničkog zdruga; u jačini svega skupa bilo je u uporištu 255 neprijateljskih vojnika. Zapovjednik garnizona bio je Delač Rudolf.

4. — U prvo vrijeme neprijatelj se odlučno branio, sve dok nisu naše jedinice probile žicu; kad je žica bila probijena, naše su jedinice nastupale još odlučnije izvršenju svojih zadataka; tada je neprijatelj već bio pocjepan po djelovima i nije mogao davati neki organizovani otpor i nije mu uspjelo obraniti mjesto iako je to namjeravao.

5. — Izdate zapovjesti smo priložili.[4]

6. — Borba je počela 14. VI. 1944. u 0.15 sati.

7. — Poslije jakog naleta naših jedinica neprijatelj se prisilio na neorganizovano povlačenje i uspjelo je, u dvije grupe, svega 50 neprijateljskih vojnika pobjeći.[5] Borba je završena kod škole.

8. — Postavljeni ciljevi su postignuti. Zadatak je izvršen, u toliko nije što je ovih 50 pobjeglo. Zarobljeno je 111 neprijateljskih vojnika, 7 puškomitraljeza (belg.), 1 teški mitraljez (francuski), 5 kamiona, 1 luksuzni automobil, 1 motocikl, 120 karabina, 162.000 municije Mauzer, 9.000.000 kuna, 2100 kg. brašna i sav ratni materijal koji se nalazio u uporištu. Ubijeno 94 neprijateljska vojnika, među kojima poznati ustaški krvnici Jakopović i Udžbinac.[6]

9. — Naši gubici: 10 mrtvih, 17 ranjenih, od kojih su dva druga navodno umrla naknadno. Imena poginulih i ranjenih rukovodilaca vide se iz spiskova poginulih i ranjenih.

---

[4] Vidi dok. br. 7—1/2, k. 1132, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[5] Neke od njih pohvatala je Brodska brigada, koja je bila na obezbjeđenju prema Velikoj Pisanici (vidi dok. br. 8—2, k. 1124, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[6] U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja o napadu na Veliki Grđevac piše: „13. VI. 1944. g. Noću odmetnici su izvršili napad na posadu V. Grđevac i zauzeli ga. Ovom prilikom nestalo je 2.500 puščanih naboja. Posadu su sačinjavali oružnici, a 6. sat IV. posadne bojne ov. zdruga (odnosi se na Prvi posadni zdrug — prim. red.) davala je stražu na željezničkom mostu kod V. Grđevca, Slatkog Potoka i r. Česmi, te su se ove straže bile povukle u V. Grđevac". (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 6/1—13, k. 58).

10. — Oružja nije ništa izgubljeno. Utrošeno je 10.900 komada municije, 8 granata od topa 37 mm., 5 granata od topa 75 mm., 4 mine od Kurdi-Vardi, 4 mine iz teškog i 6 mina od lakog bacača.

11. — Jedinice su se sve dobro držale, a kao pojedinci istakli su se u borbi vodnik I voda III čete I bataljona drug Čović Stevo, Filipović Ante, desetar iz III čete I bataljona. Krajnović Mirko iz II čete I bataljona naročito se istakao i sasjekao žicu. Isto se istakao kao borac Varčević Svetozar, vodnik I čete istog bataljona.

Imena drugova koji su se istakli u borbi iz III bataljona su: Ivičić Huso, mitraljezac II čete, Marijan Jurić, borac III čete, Šašlić Petar, borac III čete, i vodnik Mihaljević Branko sa svojim II vodom III čete, koji je sa vodom prvi presjekao žicu i ušao u neprijateljske rovove.

12. — Imena lica i jedinica koje su se slabo držale nije bilo.

13. — Akcija je bila dobro pripremljena, a greške su bile, u glavnom, što niži rukovodioci za vrijeme borbe nisu energično i glasno komandovali svojim jedinicama.

14. — Veza je održavana telefonom i kuririma i bila je dobra, kako sa jedinicama, tako i sa Štabom Divizije. Za dejstvo svih naoružanja koja smo imali na raspoloženju bila je dobra. Od zarobljenih pušaka zadržali smo u Brigadi 20 komada.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Šrempf Franjo

Komandant, major:
Dušan Kreća

BR. 67

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 19. JUNA 1944. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O NAPADU NA ČETNIKE U KULI ATLAGIĆA I NA USTAŠE U KORLATU[1]

ŠTAB
XIX DIVIZIJE NOVJ
Op. br. 79
19. juna 1944. god.

Atlagića Kula na dan
10. VI 1944. god.

ŠTABU VIII KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Prema priloženoj zapovjesti[2] ovoga štaba, II brigada dobila je zadatak da likvidira četničko uporište Atlagića Kulu i ustaško uporište Korlat.

Atlagića Kula prostire se 2 km sjev. zap. od Benkovca, između komunikacija Benkovac—Karin i Benkovac—Zemunik i okupatorskih garnizona: Benkovac, D. Karin, Smilčić i D. Zemunik. Istočno od toga sela teren je valovit i brisan i sposoban za prolaz tenkova svih vrsta. U tome mjestu je sjedište II leteće brigade, jačine oko 250 četnika, pod komandom čuvenog bandita Milorada Stegnjajića. Ovo mjesto do sada nije bilo napadano od naših snaga.

S. Korlat nalazi se u produženju Atlagića Kule, sa posadom: u Benkovcu 1 četa III bat. 891. puka 264. njem. divizije; 250 ustaša iz sastava V ust. bojne VII stajaćeg zdruga, i od 80 naoružanih mještana u Korlatu.

Naša je namjera bila likvidirati ovo četničko uporište iz kojega se je centra vršila organizacija četničkih grupa i odakle se je terorisao narod Sjev. Dalmacije. Likvidiranjem ovog uporišta uništio bi se u žarištu sav četnički uticaj i razdrmala se do kraja i inače slaba organizacija. Uporedo sa likvidacijom ovoga uporišta trebala je I brigada likvidirati uporište Polaču[3] koja ima isti vojno-politički značaj kao žarište ustaške propagande i organizacije. Razbijanjem ova dva uporišta otvaraju nam se široke mogućnosti političkog i vojničkog prodiranja u Sjev. Dalmaciju, a naročito u Ravne Kotare, gdje do sada rad bio prilično težak.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 18—1/2, k. 1009.

[2] Vidi dok. br. 30.

[3] Opširnije o napadu na ustašku posadu u Polači vidi dok. br. 74.

Kako su saveznici obećali bombardovati Benkovac, a i inače svoju saradnju, postojala je mogućnost da se ukaže povoljan momenat za napad na Benkovac, što bi se i iskoristilo.[4]

Jednovremenost akcije na Atlagića Kulu i na Polaću nije se postigla, jer I brigada uslijed saobraćajnih teškoća nije primila zapovjest za napad.

Tok borbe:

Brigada se nalazila skoncentrisana u zaseoku Zelić (s. Popović) gdje su izvršene posljednje pripreme. Pred brigadom govorili su komandant divizije, komesar i komandant brigade.[5] Na izvršenje zadatka brigada je krenula u dvije kolone u 21 sat. Na kosama sjeveroistočno od Atlagića Kule iznenada je neprijatelj davao organizovani otpor. Bataljoni se nisu zbunili, nego su ga energično napali i na njegovim leđima upali u samo mjesto. Borba se produžila i u samome mjestu, gdje je neprijatelj davao ogorčeni otpor, ali je dobrom organizacijom napada i hrabrim držanjem boraca i ovaj otpor brzo savladan. Jedan dio neprijateljskih snaga je zarobljen, jedan pobijen, dok je veći dio uspio pobjeći u pravcu Benkovca i Smilčića.[6] Do zore neprijatelj je dva puta pokušao izvršiti povratni napad, ali je svaki puta bio odbijen. IV bataljon napadao je selo Korlat i također je bio sačekan izvan samoga sela, ali je odavde brzo protjeran, našto se je banda i iz sela razbježala. Oba uporišta bila su likvidirana do 3,15 časova. Jedna četa IV bataljona vršila je napad na zaseok Stegnjajić i Vojvodić, koje je za kratko vrijeme likvidirano, poslije čega se četa rokirala na komunikaciju Benkovac—Karin, postavljajući se na liniju Debelo Brdo — Lakića stan, sa zadatkom osiguranja i obezbjeđenja od Karina. II bataljon napao je Kulu Atlagića na južnom djelu i za kratko vrijeme odbacio četnike prema Benkovcu, a potom je postavio osiguranje prema Benkovcu.

I i III bataljon izvlačili su ratni plijen i materijal.

U 10.00 sati neprijatelj je iz Benkovca izvršio napad na II bataljon, ali je dočekan jakom vatrom i vraćen. Poslije 15 minuta ponovo je izvršio protivnapad pojačan sa dva tenka i jednom auto-blindom, te mu je uspjelo da odbaci naš II bataljon koji se nalazio na obezbjeđenju. Kroz streljački stroj ovog bataljona prešli su tenkovi, koji iako su tučeni iz protivkolskih pušaka uspjeli su da prođu streljački stroj. Ovi tenkovi su prolazili kroz streljački stroj, prebacivali svoje mitraljesce na pogodnija mjesta, iste ostavljali, vraćali se po druge, tako da

[4] Vidi primjedbe br. 8 i 9 uz dok. br. 30.

[5] Komandant Druge brigade bio je tada Damjan Damjanović a politički komesar Stevo Maoduš.

[6] Vidi dok. br. 128.

je čitav položaj bio ukršten vatrom šaraca, usljed čega se je ovaj bataljon morao povući na istočnu stranu od komunikacije Benkovac–Karin. Ovim povlačenjem II bataljona, snage koje su se nalazile na sjeverozapadnoj strani bile su otsječene i više ih je bilo nemoguće prebaciti na istočnu stranu. U isto vrijeme nadirao je neprijatelj od pravca Karina, kojega je četa IV bataljona dočekala i otpočela borbu, ali uslijed tenkova koji su se kretali duž ceste (ali izvan ceste) i ova četa se morala povući na istočnu stranu od komunikacije.

Štab brigade nalazio se je sjeverozapadno od komunikacije i donio je odluku da se pokuša probiti na istočnu stranu. Prodor je pokušan, ali uslijed neprijateljskih tenkova koji su se nesmetano kretali čitavim terenom, naše snage su se morale povući. Neprijatelj je uspio zaposjesti dominirajuće položaje na Debelom Brdu, odakle je jakom vatrom tukao naše snage na odstupanju ka Atlagića Kuli i Korlatu. Ostale su još jedino snage našeg IV bataljona na Debelom Brdu, koje su neprijatelja vezale za sebe i nisu mu dozvoljavale da naše odstupajuće djelove prati i pokretom. U 18.00 sati prebačene su naše snage preko komunikacije Benkovac–Zemunik. I bataljon, koji se prebacio prvi, rastjerao je četničku bandu iz Raštevića, te potpomagao sa ovih položaja izvlačenje III i IV bataljona. I bataljon tom prilikom uspio je da sačeka i razbije jedan vod ustaša, koji su četnicima krenuli u pomoć. Tom prilikom je zarobljeno nekoliko ustaša i jedan zamjenik komandanta bataljona (četničkog) i jedan ustaša je ubijen.

Snage koje su ostale na istočnoj strani komunikacije Karin–Benkovac izvršile su protivnapad, težeći da izvuku snage koje su bile otsječene. One su neprijatelja nagnale na bijeg, ali su tenkovi i auto-blinde brzo intervenirali, tako da se neprijatelj opet vraćao. U 19.00 sati one su se povukle u polazne baze. Štab brigade sa snagama koje su bile otsječene preko Jagodnje i Kolarna povratili su se u sastav brigade 12 o. mj. u zoru.

Akcija je potpuno uspjela. Likvidirano je najveće četničko uporište, čime se omogućavaju daljnje operacije u pravcu Ravnih Kotara. Mnogo veći je politički uspjeh jer su ovom prilikom jednim udarom likvidirana dva uporišta, četničko i ustaško, razbijena četnička brigada i stvoreni uslovi za mobilizaciju u N.O.V. Uspjeh bi bio potpun da je I brigada vršila napad koji joj je bio dodjeljen, jer bi time odvukli jedan dio neprijateljskih snaga na sebe.

Rezultati su slijedeći:

Ubijeno	35 Nijemaca, 18 ustaša, 28 četnika . .	ukupno 78.
Ranjeno	25 Nijemaca, 5 ustaša, 10 četnika . .	ukupno 40.
Zarobljeno	15 ustaša i 60 četnika	ukupno 75.

Plijen: 3 t. mitraljeza, 6 p. mitraljeza, 4 šmajsera, 65 pušaka, 2 pištolja, 6950 metaka, 21 bomba, 34 šinjela, 8 bluza, 3 hlače, 54 ćebeta, 10 košulja, 30 šatorskih krila, 3 pisaće mašine, 1 sedlo i 2 bicikla. Stoke i hrane: 157 krupne stoke, 36 konja, 1000 komada sitne stoke, 4000 kg. brašna, 20 gumenih opanaka, 10 sanduka maslaca, 15 kg. kafe, 40 kg. meda, 20 sanduka mesnih konzervi, 100 kg. šećera, 100 kg. masti, 15 kg. sira i 30 kg. pisaćeg papira.

Naši gubici: 5 poginulih (zastavnik Kosović Sava — komandir čete u IV bataljonu i stariji vodnik Kresović Dmitar — zamj. komandira u IV bat.).

21 ranjen (op. of. II bat. poručnik Volf Ivan, vodnik u II bataljonu p. poručnik Gržanov Drago, zamj. komandira u II bat. desetar Morić Ivo, v.d. zamj. politkomesara čete u II bat. desetar Vlahov Grga, komesar čete I bat. Raško Šimun i v.d. komandira u II bat. st. vodnik Tanjiga Miljenko).

11 nestalih.

Utrošeno municije: 10.771 puščani metak (raznih).
795 za strojnice
50 metaka za protikolsku pušku.

Izgubljeno oružja: 2 t. mitraljeza, 2 p. mitraljeza, 6 pušaka, 800 metaka. Mitraljezi su uništeni od tenkova, dok su t. mitraljezi propali krivnjom komande čete, koja je uzeta na odgovornost.

Naročito su se istakli u borbi: I i III bataljon kao cjelina. Štabovi ovih bataljona zalagali su se da bi njihove jedinice izvršile zadatak i umješno su rukovodili istima. Borci ovih bataljona pokazali su sjajan ofanzivni duh i upornost u odbrani.

Pojedinici koji su se istakli hrabrošću jesu: borac I bat. Radić Ljuban koji je iz neposredne blizine tenka uspio da izvuče mitraljez; vodnik u I bat. Babić Simo koji je 2 puta bio zarobljen od neprijatelja i oba puta uspio pobjeći; borci I bataljona Vukojević Boško i Vidić Dušan koji su hladnokrvno dočekali neprijatelja na blisko odstojanje i naneli mu teške gubitke a potom pod kišom nepr. vatre izvukli iz borbe jednog ranjenog druga; borac I bataljona Tanjiga Stevo, koji je pojurio za neprijateljem ostavivši iza sebe ostale drugove za 200 met., a došao na odstojanje neprijatelju na 20—30 met. i stao tući, a zatim se je vratio sa svojim puškomitraljezom; drugarica Grčić Jovanka koja je u neposrednoj blizini neprijatelja, a pod kišom tanadi uspjela da zavije ranjenog komesara čete i istog uz pomoć 2 druga iznese iz borbe; borac I bat. Bjedov Milan, koji je sa puškomitraljezom štitio povlačenje svojih drugova preko ceste dok je nepr. tenk krstario u blizini, a zatim je uspio da se izvuče

i spasi svoj puškomitraljez; vodnik I bataljona Omčikus Jovan sa jednim desetarom štitili su sa jedne čukice prebacivanje svojih drugova preko brisanog terena u pravcu ceste, mada su sami bili sa sviju strana tučeni jakom vatrom, tek kada su se svi drugovi prebacili uspjeli su i sami da se izvuku i prebace: komandir čete II bat, p. poručnik Špar Vice istakao se svojom sposobnošću u rukovanju jedinicom, istu imao cijelo vrijeme čvrstu u ruci i četa mu je pretrpila najmanje gubitaka, mada se borila pod teškim okolnostima; Tomašević Dušan, kurir štaba II bat., koji je na 30 metara iz strojnice otvorio vatru na tenk i time dao primjer ostalim borcima koji su se poveli za njim; delegat u III bat. Gagić Filip prilikom odbijanja neprijateljskog napada jurišao je za neprijateljem i ubio 2 četnika, a zarobio 1 ustašu i 2 četnika: Jokić Milan, komandir čete III bat., koji je kad mu je poginuo p. mitraljezac sam uhvatio p. mitraljez i u jurišu otvorio vatru na neprijatelja, upao u neprijateljski rov gdje se nalazio t. mitraljezac i istoga zarobio; Martinović Krsto, komesar čete III bat., kome je u početku borbe bio ranjen komandir i isti je odmah preuzeo komandu nad četom i za sve vrijeme borbe umjesno njome rukovodio. Zatim su se istakli drugovi iz IV bat. koji su hladnokrvno dočekivali neprijatelja i za sve vrijeme borbe isticali se svojom hrabrošću, i to: vodnik u IV bat. Veselinović Blagoje, komandir čete Radmilović Mirko i borac Zelić Milan.

Općenito svi su se bataljoni držali dobro, izuzev nekoliko pojedinaca koji su se za sve vrijeme borbe slabo držali...

Ova je akcija bila dobro pripremljena kako politički, tako i vojnički. Održate su konferencije sa komandnim kadrom, kao i sa borcima. Bataljoni su jedan drugom izjavili takmičenje u ovoj akciji. Na zbornom mjestu pred brigadom govorio je komandant divizije, koji je ljudstvo upoznao sa situacijom i sa zapovjesti druga Tita.[7]

Odluke i izdate zapovjesti bile su realne. Rukovođenje samom borbom bilo je dobro. Kao greška može se smatrati da je obezbjeđenje prema Benkovcu i prema Karinu bilo slabo. Upotreba teških bacača bila je dobra. Veza je bila spora i slabo organizovana. U evakuaciji plijena nisu iskorišćena sva raspoloživa sredstva, tako da sav materijal koji se je još mogao izvući nije bio izvučen na vrijeme.[8]

Ove uspješne borbe, ma kako teške bile, mnogo su koristile za podizanje samosvjesti, morala i borbenosti kod boraca II

---

[7] Vidi primjedbu br. 9 uz dokumenat br. 31.

[8] Vidi izvještaj Štaba Druge brigade o napadu na Kulu Atlagića (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 16–1/2, k. 1009).

brigade, koja je u glavnom popunjena novim borcima. Može se kazati da je ova brigada u ovoj borbi sa uspjehom položila ispit i dokazala svoju borbenu vrijednost.[9]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar: **Petar Babić** (M.P.) Komandant-p. pukovnik: **Tom. J. Popović**

BR. 68

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET DRUGE DIVIZIJE OD 19. JUNA 1944. ŠTABU DESETOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA KOD SEVERINA[1]

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Oper. broj: 118/44
Dne 19. lipnja 1944. —

Predmet: Izvanredni operativni izvještaj o borbama na dan 17. VI. o.g. kod Severina.

ŠTABU X KORPUSA „ZAGREBAČKOG" NOV I POJ

Dana 17. VI. 1944. god. jedinice ove Divizije nalaze se na položajima koji su bili određeni zapovješću[2] oper. broj 113/44 od 12. lipnja o.g. U 16 sati 30 min. primjećena je po patrolama neprijateljska kolona koja je kretala iz pravca Bulinca prema Severinu.

1. — Opis položaja.

Teren između Bulinca—Patkovca uglavnom je ravan, isprsjecan sa nekoliko potočića, malo rupčast, malo pošumljen i brežuljkast. Neprijatelj se kretao pravcem Bulinac (cestom) — Stara

[9] Glavni štab NOV i PO Hrvatske pohvalio je Devetnaestu diviziju za postignute uspjehe u borbama od 11. do 16. juna, a Drugu brigadu ove divizije proglasio je udarnom (vidi dok. br. 1—1, k. 119/8, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 21—1/3, k. 551 A.

[2] Vidi dok. br. 3/1, k. 1191, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

Rača (početak sela) — poljskim putem preko kote 132 za selo Dautan—Patkovac. Na tom putu nekoliko mostova bilo je porušeno i to je otežavalo pokret neprijateljske kolone koja je u svom sastavu pored pješadije imala tri tenka i oko 30—40 kola (konjskih).

2. — Naziv naše jedinice koja se borila.

U napadu na neprijatelja učestvovala je Udarna brigada „Braće Radića" i jedan bataljon Brigade „Matija Gubec". Brigada „Matija Gubec" u tom momentu držala je položaj Ciglena, Drovački vinogradi, Orovac (početak sela), a Udarna brigada „Braće Radića" Dautan, Severin. U Vel. Pisanici kao zasjedna jedinica nalazila se XXV Brodska brigada XXVIII Divizije N.O.V.J.

3. — Naziv, jačina i sastav neprijateljske jedinice.

U borbi nije se moglo tačno ustanoviti koja je bila neprijateljska jedinica, ali na osnovu svih podataka bio je IV Ustaški zdrug sa nekoliko njemačkih oficira i vojnika koji su kretali od Daruvara do Bjelovara.[3] Ukupne snage neprijatelja bile su jačine oko 600 vojnika naoružanih sa 3—6 mitraljeza, 2 teška bacača mina, jedan brdski top, tri tenka od po 7 i pol tona i nepoznatog broja lakoga automatskog oružja. Jedan tenk imao je top nepoznatog kalibra (poluautomatski top).

4. — Obostrana situacija.

Pokret neprijatelja iz pravca Vel. Grđevca bio je prema našoj pretpostavci izveden sa ciljem da se neprijatelj probije do Bjelovara. Naš štab u tom momentu nije imao pred sobom potpuno jasnu situaciju, jer je u međuvremenu dobio obavjest da je u Bjelovar stiglo 600 Čerkeza koji su se uputili prema selu Brezovcu (sekcija Bjelovar 1:100.000), a dok smo istovremeno dobili obavjest od civila da je jedna neprijateljska kolona krenula u pravcu Vel. Trojstva (sekcija Bjelovar 1:100.000). U prvi mah mislili smo da neprijatelj priprema napad na naše položaje, ali na osnovu brzog izviđanja ustanovilo se da je pravac prema Bjelovaru slobodan. U takvoj situaciji donesena je odluka da se izvrši napad na neprijatelja čiji su se prednji djelovi glavnine nalazili već u selu Stara Rača.

Idejni plan napada bio je: Sa jednim bataljonom napasti zaštitnicu, jednim u bok neprijatelja, jednim postaviti zasjedu

[3] Vidi objašnjenje br. 4 uz dok. br. 70.

na pruzi između Severina—Patkovca (kod porušenog mosta na pruzi) sa zadatkom napada na neprijatelja u momentu dok prethodna dva bataljona budu vodila borbu sa neprijateljem i kada u Dautan izbiju prvi djelovi, t.j. prethodnice neprijateljske kolone, dok se jedan bataljon Brigade „Matija Gubec" nalazi u zasjedi na cesti između sela Prespa — Patkovac (sekcija Bjelovar 1:100.000). Zadatak bataljona bio je napasti one djelove neprijatelja koji bi se probili, a zatim ih goniti prema Bjelovaru.

5. — Vrijeme kad je borba počela.

Borba je počela 17. VI. o. g. u 17 sati i 30 min.

6. — Izdate zapovjesti.

Zapovjest za napad izdana je usmenim putem Štabu Brigade „Braće Radića" po komandantu Divizije, dok je Štabu Brigade „Matija Gubec" izdato naređenje usmenim putem po politkomesaru i operativnom oficiru Divizije da jedan bataljon uputi u Prespu.

7. — Tok borbe.

I bataljon Udarne brigade „Braće Radića" kretao je iz Severina preko kote 121 i na raskršću ceste Bulinac—Severin i puta za Staru Raču sukobio se sa neprijateljskom zaštitnicom. II bataljon Udarne brigade „Braće Radića" izbio je prema koti 132 između s. Dautan—Stara Rača. Čim je neprijatelj primjetio da naše snage nastupaju otvarao je žestoku vatru i ubrzano se povlačio. Ali kad je pritisak bataljona postao jači, on je u paničnom bjegu bježao za selo Dautan dok su zaštitnicu osiguravali tenkovi. Kod sela Dautan I i II bataljon sustigli su neprijatelja i tu je došlo do žestoke borbe, jer neprijateljski tenkovi pošto je bio porušen most prema Patkovcu, bili su se zaglavili i nisu mogli preći potok. Nalet boraca bio je žestok tako da se ponekad sustizavalo neprijateljske tenkove na daljini od 15 metara, a sa neprijateljskom pješadijom tuklo kundacima. Neprijatelj vidjevši da ne može brzo prebaciti tenkove pružio je najžešći otpor, postavio svoja teška oružja i počeo tući naše položaje. Juriši boraca koji su imali za cilj zarobiti tenk nisu uspjeli u potpunosti jer nisu bili potpomognuti antitenkovskim oružjem, koje je bilo zaostalo u dubini položaja bataljona, i dok je isto stiglo, neprijatelj je već bio uspio prebaciti tenkove i krenuti prema Patkovcu. III bataljon Udarne brigade „Braće Radića", koji se nalazio na pruzi, dozvolio je da neprijatelj prođe za Patkovac prihvativši svega sa jednom četom borbu, koja je

pred navalom tenkova bila prisiljena na odstupanje. Time je neprijatelj došavši u s. Patkovac uspio organizovati svoju odbranu u selu Patkovcu, jer mostovi na cesti za Bjelovar bili su porušeni i zbog toga nije mogao produžiti kretanje. Snage I i II bataljona Brigade „Braće Radića" sljedile su ga do Patkovca gdje su ga i uspjele protjerati i nastaviti borbu.

Vidjevši da nema realnih izgleda za likvidaciju neprijatelja donesena je odluka da se jedinice povuku na prvobitne položaje. Neprijatelj je zanoćio u Patkovcu i 18. VI. ujutro produžio pokret za Bjelovar[4] i na putu se sukobio sa nepoznatim snagama Čerkeza koji su kretali prema Severinu. Došlo je do borbe u kojoj je poginulo 4 Čerkeza i nekoliko ustaša, ali detaljnih podataka o tome nema.

Značajniji momenat u borbi jeste gonjenje tenkova počam od prvog sudara do prelaza preko potoka kod Dautana. Borci nekoliko puta jurišali su na tenkove, koji su se uspjeli spasiti samo zato jer je brisani prostor omogućavao njihovoj pješadiji da vatrom iz automatskog oružja usporava napredovanje boraca I i II bataljona.

8. — Ishod borbe.

Borba sa neprijateljem nije u potpunosti uspjela, jer nije postignut konačan cilj — uništenje neprijatelja. Zadaci djelomično su izvršeni, jer se uspjelo nanjeti velike gubitke neprijatelju, koji je imao oko 10 mrtvih i ranjenih prema neprovjerenim podatcima, i tjerati ga od Bulinca do Patkovca na očigled naroda koji je u selu Dautan govorio: „Partizani tjeraju ustaše iako oni imaju tenkove" i to je jedna pobjeda na ovom terenu gdje narod još nije vidio kolika je snaga naše Narodnooslobodilačke vojske. Sada je povjerenje naroda ovog kraja u naše jedinice mnogo veće nego do sada. Zarobljeno i zapljenjeno nije ništa, jer su tenkovi otežavali prilaz mrtvim i ranjenim neprijateljskim vojnicima.

9. — Gubitci u ljudstvu i materijalu:

U borbi je poginulo 6 boraca, a 17 ranjeno. Poginuo je politički komesar II bataljona drug Lupičar Anđelko, pomoćnik politkomesara čete Rojčević Antun, komandir čete Grošić Franjo i 3 borca. Ranjen je v. d. načelnika štaba Udarne brigade „Braće Radića" zastavnik Heremić Mustafa, politički delegati Viher Zvonko i Klemfer Stjepan.

---

[4] Istog dana su te neprijateljske snage stigle u Bjelovar (vidi dok. br. 134).

10. — Utrošak municije, broj i vrsta izgubljenog i oštećenog oružja:

Utrošeno je 3.500 puščanih i mitraljeskih metaka, a od neprijateljske mine oštećen je jedan p. mitraljez „brno".

11. — U borbi su se naročito istakli svojom borbenošću, smjelošću i odlučnošću u jurišanju svi borci i rukovodioci I i II bataljona Udarne brigade „Braće Radića". Posebno treba naglasiti hrabro držanje pomoćnika politkomesara Udarne brigade „Braće Radića" koji se nalazio za čitavo vrijeme u prvim redovima i svim jurišima. Drug Gretić Ivica svojim ličnim primjerom mnogo je doprinjeo da su borci i rukovodioci kretali naprijed i bili nezadržljivi u jurišu. Veliku hrabrost pokazali su politkomesar Udarne brigade „Braće Radića" drug Zlatko Rukavina i v. d. načelnika štaba zastavnik Mustafa Heremić, koji je iako teško ranjen u ruku ostao na položaju, pun ponosa što se nalazio u prvim linijama i nije jaukao, komandiri četa Čorić Josip i Bojanić Ivan, borci Bosanac Mile, Ovčariček Stjepan, vodnici Vuković Pero, Čičko Andro, Juras Ivan i desetar Vršić Anka. Svi pomenuti zaslužuju odlikovanje za hrabrost.

12. — Štab III bataljona nije izvršio dobiveno naređenje i zbog toga bit će pozvan na odgovornost...

13. — Kritika operacije.

Pripreme za napad bile su dobre. Istina, nije se moglo detaljno upoznati sve rukovodioce sa idejnim planom manevra i napada, ali su zaključno do štabova bataljona rukovodioci znali kakav imaju zadatak. Zapovjedi u toku same operacije bile su pravovremeno izdavane, ali nisu sprovađane u djelo usljed pomanjkanja veze među jedinicama i sa štabovima bataljona. Komandno osoblje pokazalo je veliku hrabrost i to je doprinjelo odlučnom jurišu i nastupanju jedinica. Komandni kadar nije u potpunosti rukovodio počam od štaba brigade na niže. Politkomesar Udarge brigade „Braće Radića" i načelnik štaba bili su više strelci, nego rukovodioci, a isti je slučaj i sa štabovima bataljona i ostalim rukovodiocima. Veza između Štaba brigade i štabova bataljona vrlo je slabo funkcionisala. Štabovi bataljona gonili su neprijatelja, a da o tom nisu izvještavali Štab brigade. Članovi Štaba brigade koji su se nalazili sa bataljonima nisu osigurali potrebnu vezu sa preostalim članovima svoga štaba koji su ostali na mjestu gdje je bio određen Štab brigade. Pomoćnik politkomesara drug Gretić Ivica udaljio se iz Staba brigade ostavivši samo komandanta koji nije mogao u potpunosti da rukovodi. Zbog toga jedan od razloga jeste što

III bataljon brigade nije izvršio naređenje, jer ga nije imao tko da kontroliše kakove je položaje zaposjeo.

Ova borba pokazala je da naši rukovodioci ne znaju ostvariti sadejstvo svih rodova vojske i oružja. Tako na pr. prije početka borbe Štab brigade uputio je bolnički vod, četu za vezu i protukolno oružje daleko u pozadinu, koje je po Štabu divizije vraćeno natrag na položaj. Protukolno oružje bilo je upućeno za bataljonima, ali isto nije upotrebljeno samo zato jer nije bilo u sastavu bataljona. Brigadna i bataljonska previjališta ne znaju da odrede svoja mjesta. Ovdje je do sada bila praksa da se bataljonsko previjalište smjesti 2—3 klm. od bataljona. Razumljivo je da u momentu dok bataljon vodi borbu ne može sanitet pravovremeno pružiti pomoć.

Za vrijeme nastupanja bataljona pokazalo se da bataljoni uopće ne znaju preko bojnih patrola prikupljati podatke o neprijatelju i u njegovom rasporedu pronaći najslabiju kariku gdje bi dotična jedinica mogla postaviti težište svoga napada. *Kretanje bataljona* do sudara vršilo se četnim kolonama, a potom streljačkim strojem kad se pristupilo gonjenju neprijatelja iako su postojale mogućnosti kretanja vodnim kolonama.

Borba kod Severina pokazala je da borci i rukovodioci naše Divizije pokazuju hrabrost i volju za borbu, ali i veliko neiskustvo za manevarsko rukovanje i sklanjanje pred neprijateljskim teškim oružjem (od jedne mine poginuo politkomesar bataljona, pomoćnik komesara čete i komandir čete i ranjena dva borca samo zato što su se nalazili u gomili), neznanje ostvariti suradnju i potpomaganje svih rodova vojske i oružja, nedovoljno potpomaganje svojih susjeda.

Sanitet i veza samo su djelomično izvršili svoje zadatke, a pogotovo veza. U ovoj bitci jasno se vidjelo da se sa jedinicama ne može uspješno manevrirati bez dobro organizovane veze.

Da je III bataljon Udarne brigade „Braće Radića“ izvršio zadatak i bila bolja veza sa jedinicama, neprijatelj bi pretrpio daleko veće gubitke i sto posto je sigurno da bi tenkovi bili naši i da bi to ujedno bila jedna od većih pobjeda.

Iskustva i zapažanja iz borbe kod Severina već su na zajedničkom sastanku sa objema brigadama razrađena i analizirana.[5]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M.P.)

V. d. politkomesara,
F.[6] Tuđman

Komandant—potpukovnik,
Bulat Rade

[5] Vidi dok. br. 1—1/3, k. 1191, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.
[6] Franjo

P. S. Jedna od osnovnih grešaka bila je što XXVIII Divizija nije obavjestila naše jedinice o prodoru neprijatelja, a niti je sa svojim snagama nastavila gonjenje neprijatelja. Vjerujemo, da smo bili obavješteni i da je dio snaga XXVIII Divizije nastavio gonjenje, da bi neprijatelj bio potpuno poražen. Ovoga puta pokazalo se što znači pomanjkanje veze sa susjedima, a naročito onda kada ni štab X Korpusa nije imao radio-telegrafsku vezu sa XXVIII Divizijom.

(M.P.)

BR. 69

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE NOU BRIGADE OD 19. JUNA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA PODGORAČ[1]

ŠTAB XII UDARNE BRIGADE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 130
dana: 19/VI 1944 g.

ZAPOVJEST

(Sekcija D. Miholjac — Brod 1:100.000)

U neprijateljskom uporištu Podgorač nalazi se posada od oko 500 feldžandara, od kojih je oko 150 novaka koji izvode obuku. Naoružani su sa 2 topa 37 mm. 5 teških mitraljeza, 19 puškomitraljeza, 2 teška bacača, 3—4 laka bacača, ostalo su puške i nešto šmajsera.[2]

Banda je smještena u bunkerima kojih ima oko 8, u kućama i to: Stari grad, škola, Jonova kuća, birtija, vatrogasno spremište, Hrvatski dom. Pored toga od njih se neki nalaze u kućama između ovih.

Štab divizije odlučio je da sa svojim jedinicama napadne isto uporište, kao i da postavi zasjede na pravcima kojima bi neprijatelj mogao doći prema Podgoraču.

Naša brigada dobila je zadatak da napadne isto uporište i da ga likvidira, radi toga,

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 22—1/I, k. 893.

[2] Po količini zaplijenjenog oružja vidi se da ti podaci nisu bili tačni (vidi dok. br. 75, 94, 108 i 136).

NAREĐUJEMO:

1) **I Bataljonu:**
Sastav:
tri čete. pješ.
top Pito i
ostali djelovi.

Zadatak

Izvršiće napad na školu i Jonovu kuću i birtiju prilazeći k uporištu sa sjeveroistočne strane i to između puteva Podgorač—Budimci, Podgorač—Ledenik. Ispred tih uporišta u bašči nalazi se jedan bunker koga treba nastupajući likvidirati. Bunker se nalazi pozadi škole. Težište napada biće baš na ova dva uporišta.

Ovaj bataljon uputiće jedan vod da likvidira bunker koji se nalazi sa desne strane puta, na kraju sela idući za Ledenik. Za privlačenje k istom bunkeru, kao i uporištu možete koristiti kanal koji ide istočno od puta za Ledenik prema selu.

2) **II bataljonu:**
Sastav:
tri čete, teški bacač i
ostali djelovi.

Izvršiće napad na Stari grad sa zapadne strane, nastupajući od kote 153, zapadno od Podgorača, preko groblja na samo uporište. Napad će izvršiti sa dvije čete. Jedan vod drugova treba da izbije u blizini mosta koji se nalazi u ulici Podgorača idući prema Našicama i da nastupa tom ulicom, dok ne naiđe na bunker i istoga likvidira. U svakom bunkeru se nalazi posada od 5—6 ljudi sa jednim mitraljezom.

Čete koje nastupaju prema Starom gradu trebaju prije samog napada likvidirati dva bunkera od kojih se jedan nalazi južno od groblja, a drugi jugozapadno od prvoga. Poslije toga brzo nastupati prema Starom gradu.

Teški bacač ostaviće kod naše jurišne čete koja će se nalaziti kao rezerva uz štab brigade.

3) **III bataljonu:**
Sastav:
tri čete. prot.
top 37 mm i
ostali djelovi.

Nalaziće se uz štab divizije kao rezerva. Svoj prot. tenkovski top 37 mm ostaviće u našoj jurišnoj četi.

4) **IV bataljonu:**
Sastav:
tri čete i
ostali djelovi.

Izvršiće napad na vatrogasno spremište i Hrvatski dom nastupajući između cesta Podgorač—Budimci i Podgorač—Đakovo.

Jedan vod ovog bataljona izbiće na polovicu ulice koja ide od centra prema Budimcima i nastupaće prema kraju ulice i likvidiraće bunker koji se nalazi na kraju.

5) **Jurišnoj četi:** Preuzeće top 37 mm od III bataljona, teški bacač od II bataljona. teški bacač iz Osječke br. kao i prot. tenkovski top iz Osječke brigade i brdski top 65 od XVIII brig. i nalaziće se kao rezerva uz štab brigade, davaće osig. teškom oružju.

6) **Pionirskoj četi:** Nalaziće se u Podgorju i davaće osiguranje komorama svih bataljona.

7) **Četa za vezu:** Davaće osiguranje brigadnom previjalištu koje će se nalaziti uz štab brigade i ujedno biće upotrebljena za vezu između štaba brigade i bataljona.

8) **Mjesto štabova:** Štabovi bataljona nalaziće se u blizini svojih jedinica, na najzgodnijem mjestu odakle će pravilno moći rukovoditi sa svima.

Štab brigade nalaziće se u kućama na Brestu. ili u prvim kućama idući bivšom šumskom prugom od s. Karlovca za Podgorač.

Štab divizije nalaziće se u sjevernom djelu sela Ostrošinci.

9) **V e z a:** Veza sa štabovima bataljona održavaće se kuririma kao i patrolama. Izvještaje slati svakih šat i pol. Sve jedinice koje napadaju neka održavaju vezu međusobno.

10) **Početak napada:** Napad mora otpočeti noću 19. VI. 1944 u 22 sata. Do tog vremena sve jedinice moraju biti na svojim polaznim položajima za napad.

11) **Znaci raspoznavanja:** Za noć 19 na 20. VI. 1944 biće: **uporište—pada.**

Znaci za dan 20 o.mj. biće:

Poziv: Lijevu ruku tri puta dići u vis.

Odziv: Puška u vodoravnom položaju dignuta u vis.

12) **Previjalište:** Brigadno previjalište nalaziće se uz štab brigade, a divizijsko previjalište sa kirurškom ekipom nalaziće se u selu Ostrošinci.

13) **Evakuacija plijena:** Vršiće se pravcem Podgorač—Ostrošinci gdje će se narediti daljnji pravac.

14) **Povlačenje:** Povlačenje će se izvršiti po pismenom naređenju ili po signalnim raketama i to: jedna bijela i dvije zelene ispaljene jedna za drugom s mjesta štaba divizije.

U koliko se drukčije ne naredi, povlačenje će se izvršiti u polazne baze.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
I.[3] **Miličević** (M.P.) Komandant, major:
I.[4] Senjug

Dostavljeno:
Štabu I, II, III i IV bataljona na izvršenje.

DODATAK ZAPOVJESTI OVOG ŠTABA OP. BROJ 130/1944 OD 19 JUNA 1944.

Treba nastojati da u ovoj akciji polučimo 100%-tni uspjeh a to je moguće ako iskoristimo sve iskustvo iz prijašnjih napada na uporišta, t.j. treba se što konspirativnije privući na polazne položaje za napad i napad treba istovremeno da uslijedi na sva uporišta. Na taj način se neprijatelja obezglavljuje i ne da mu se mogućnosti da se sredi. Dobro iskoristiti automatsko oružje za zatvaranje neprijateljske vatre i za omogućavanje boljeg privlačenja naših jedinica samom uporištu. Ni u kom slučaju ne smije se oklijevati, nego čim se dobije nadmoć u vatri odmah izvršiti juriš. Prije toga treba odrediti specijalne i hrabre drugove koji će u danom momentu skočiti sa upaljenim bombama i pobacati u bunkere. Oni moraju biti jedino s tim zaduženi i jedino misliti na to i moraju raditi u saglasnosti sa mitraljescima, t.j. po komandi svoga pretpostavljenog. U napadu iskoristiti i naše tromblone s kojima se može prilično precizno gađati, a također isti stvaraju paniku u neprijateljskim redovima. U koliko se ne bude moglo drukčije privlačiti uporištu pristupite probi-

[3] Ivica
[4] Narodni heroj Ivan Senjug poginuo je 22. avgusta 1944. kod Grubišnog Polja kao komandant Dvanaeste NOU brigade.

janju i bušenju kuća, a bunkeru se mora prići pod svaku cijenu. Dobićete i izvjesnu količinu eksploziva za rušenje i bacanje na bunkere. Upotrebite također protivtenkovske puške za probijanje bunkera i uporišta i na taj način za stvaranje nereda među samom posadom. Prilikom napadanja na uporišta ili bunkere ne smijete galamiti kao što se to obično dešavalo jer to neprijatelju koristi, jer on, iako ne vidi, pucanjem u pravcu odakle se galami može da nam nanese gubitaka.

Jedinice međusobno neka održavaju vezu i nakon likvidacije uporišta kod njih neka priđu u pomoć jedinici koja još nije likvidirala.

Vezu sa štabom brigade održavati što češće da bi bili uvijek upoznati sa situacijom i da bi mogli iskoristiti naše teško oružje što bolje. U blizini crkve nalaze se topovi neprijateljski, zato jedinice I bataljona neka obrate pažnju na to prilikom napada.

Zadatak nije težak, naročito za nas jer smo obarali i čvršća uporišta, osigurana sa mnogo više bunkera, ograđena žicom i minskim poljima, samo treba iskoristiti sve iskustvo kao i nastojati sačuvati hladnokrvnost, prisebnost duha i izvršavati zadatak što brže. Banda je demoralisana, pošto smo im mi, kao i jedinice Osječke brigade nanijeli u posljednje vrijeme oko 120 gubitaka, zarobivši izvjesnu količinu oružja.[5] Pored toga tu se nalaze novomobilisani koji tek uče i vrše vježbu, a navodno da ih ima vrlo mladih kod kojih će panika i strah, u koliko se brzo i odlučno napadne, vrlo brzo da zavlada.

Zato napnite sve sile i dajte sve od sebe. Zadatak moramo izvršiti.

Ne zaboravite da se nalazimo u danima natjecanja.[6]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
I. Miličević

(M. P.)

Komandant. major:
I. Senjug

---

[5] Vidi dok. br. 108.

[6] Glavni štab NOV i PO Hrvatske pozvao je sve potčinjene korpuse na međusobno takmičenje u vremenu od 15. juna do 15. septembra 1944 (vidi dok. br. 106).

BR. 70

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDAMNAESTE BRIGADE OD 19. JUNA 1944. ŠTABU DVADESET OSME NOU DIVIZIJE O BORBAMA S NEPRIJATELJEM KOJI JE POŠAO U POMOĆ NAPADNUTOJ POSADI U VELIKOM GRĐEVCU[1]

ŠTAB XVII UDARNE BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Broj: 227
dana: 19/VI 1944 god.

Predmet: Operativni izvještaj. —

ŠTABU XXVIII Udarne divizije NOVJ

Položaj

1. Položaj koji je držan za vrijeme akcije na neprijateljsko uporište V. Grđevac[2] bio je prvi na željezničkoj stanici V. Zdenci s jednim djelom, dok su ostale jedinice bile lijevo i desno od stanice. Prvi položaji koji su držani nisu bili povoljni za nas pošto su bili suviše preblizu pri neprijateljskom uporištu V. Zdenci. Sekcija Bjelovar 1 : 100.000.

2. Niti sa jedne strane nije se nalazila jedinica susjedna, sem desnog krila s kojim smo održavali vezu pomoću patrola, to je bio Srpski bataljon koji je bio pod komandom I Moslavačke brigade.[3]

3. Naziv i jačina neprijatelja s kojim je vođena borba: bile su uglavnom izmešano ustaše, zdrugovci, i nešto Švaba i žandara. Jačina nam nije poznata kao i imena njihovih komandanata.

4. — Neprijatelj koji je nadirao prvoga dana na naše položaje — njegove su namjere bile: da bi pomogao opkoljenim trupama u mjestu V. Grđevac isti je nadirao 5 puta na položaje, svakoga puta bio je odbijen i otjeran u uporište V. Zdenci. Trećega dana: držanje položaja na ivici sela Pavlovac i lijevo i desno od sela Pavlovca, neprijatelj je imao namjeru da se probije u pravcu V. Grđevca, koja mu je i uspjela.[4] U ovoj borbi

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 7—1/2, k. 1124.

[2] Opširnije o toj akciji vidi dok. br. 34, 43, 62, 66, 129, 130, 132 i 133.

[3] Vidi dok. br. 34.

[4] U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja za jun 1944. rečeno je o tome slijedeće: „Po nalogu 1. kozačke divizije ovaj zdrug (odnosi se na

nekoliko puta nalazio se je neprijatelj u ofanzivi a nekoliko puta i naše su se jedinice nalazile u ofanzivi.

5. — Izdate zapovjesti prilažemo k ovom izvještaju.[5]

6. — Borba je počela 14. VI. 1944. g. u 7 sati te je trajala preko cijelog dana samo na momente jer neprijatelj je nailazio i tada kada smo ga odbili duže vremena trebalo dok se skoncentriše. Uglavnom završena je istog dana u 9 sati naveče. Druga borba, koja je počela 16. VI. 1944. g. u 6 sati poslije podne, završena je u 9 sati naveče.

7. — Tok ove borbe razvijao se je prvog dana po planu u korist našu s tim što je neprijatelj u svakom nailasku bio razbijen i otjeran nazad u uporište, dok 16. VI poslije podne, kada je neprijatelj nadirao na druge naše položaje, situacija za vrijeme same borbe bila je na momente povoljna ali je mnogo puta bilo i stanje kritično, a i samo naše držanje prema borbi — nije bila dovoljno ocjenjena situacija, tako da smo sve svoje raspoložive snage utrošili i posljednju rezervu većinom na bokove, dok su nam položaji na koje neprijatelj nadirao u posljednje vrijeme ostali skoro prazni, tako da je neprijatelj u posljednjem naletu ušao bez ikakvih žrtava u selo Pavlovac. Tako da nas je bio razdvojio, da nam je polovica od Brigade ostala na jednoj a druga polovica na drugoj strani.

8. — Ishod borbe uglavnom nije postignut nikakav, jedino što je postignuto da prvoga dana neprijatelj ne prodre opkoljenom uporištu u pomoć, dok trećeg dana rezultat kao i ciljevi [nisu postignuti], a tako isto nisu izvršeni ni zadatci oni koji su trebali da budu [izvršeni] odnosno [koji su] postavljeni pred naše jedinice. U ovoj borbi neprijatelj je pretrpio dosta osjetne gubitke, od ostalog uništen je jedan tenk koji je naletio na minu.

9. — Naši gubitci u ljudstvu su 9 mrtvih, 15 ranjenih, izgubljena 3 puškomitraljeza i jedan drug zarobljen, odnosno otišao k neprijatelju.

Četvrti gorski zdrug — prim. red.) je postrojio podhvatnu skupinu koja je upućena preko Grđevca u Bjelovar, za dalje podhvate oslobođenja Bjelovara. Jačina skupine: XI. ustaška bojna, 6. i 7 sat II bojne 4. gorske pukovnije, oklopni vod 4. gorskog zdruga i gorska bitnica XIII. topničkog sklopa sa 2 topa. Jače komunističke skupine nalazile su se u šumi Zdenački Gaj. Borbena skupina uz vrlo žilav otpor komunista izbila je kroz Zdenački Gaj u s. Pavlovac gdje je zanoćila. Naši gubitci: 5 mrtvih 20 ranjenih. Gubitci komunista 35 mrtvih... 1 kombinirana bojna upućena iz Zdenaca u smjeru V. Jasenovača za pomaganje podhvatne skupine Majer protjerala i razbila XVII komunističku brigadu". (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 6/1—24, k. 58).

[5] Zapovijest se nalazi u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 28/1, k. 1134.

10. — U ovoj borbi utrošeno je 10.000 kom. puščanih i mitraljeskih metaka a izgubljena 3 puškomitraljeza, 7 karabina mauzer i 1 karabin manliher.

11. — Imena učesnika i lica koja su vodila borbu sa neprijateljem koje treba pohvaliti u ovim borbama — to ćemo Vam naknadno dostaviti njihova imena kao i karakteristike...

13 — *Kritika:* na ovu akciju ne bih se imao osvrnuti u pitanju kritike, pošto je bila pripremljena po svim pitanjima prodiskutovano. Naređenja proučena, kako usmeno tako i pisnemo. pošto je bilo vremena. Sama upotreba i rukovanje borbom nije bilo onako kako bi već danas učinili za to, pošto smo mnogo dali na bokove, tako da smo oslabili položaje...

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Bosanac Krsto** (M. P.) Komandant-kapetan: **Andrija Petković**

BR. 71

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 20. JUNA 1944. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA OD 15. MAJA DO 16. JUNA[1]

ŠTAB
XIX DIVIZIJE NOVJ
Op. br. 81
20. juna 1944. god.

ŠTABU VIII KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Dostavlja se prikaz akcija od 15. maja do 16. juna 1944. god.

16. maja 1944: *I brigada.* Štab u s. Bjelini, I bat. u Brgudu, II bat. Đevrske — Gošić, III bat. Kistanje i IV bat. Zečevo. U toku dana vršene pripreme za napad na Bribir, te je I bataljon privučen u Đevrske, a na njegovo mjesto došao III bat. II brigade. III bataljon prebačen u Smrdele, a IV u s. Varivode. Štab u Đevrske kod crkve.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 35—1/2, k. 1009.

Neprijateljska kolona — Nijemci i četnici izvršili su ispad iz Bribirskih Mostina i Bribira u pravcu Divića (k. 324) i kose Planikovac i pravcem Bribir — k. 328 — Đevrske.[2] II bataljon prihvatio je borbu u 10.00 sati. Nepr. kolona koja je napadala u pravcu Divića odbijena je jakom mitr. vatrom sa Divića. Nepr. kolona koja se je kretala iz Bribira pravcem k. 228 bila je nadkriljena lijevim krilom II bataljona i bočnim udarom odbačena u pravcu Mostina pod zaštitom četn. snaga sa Bribirske Glavice (crkva Sv. Aćim i Ana). Srednja kolona koja je nadirala od Bribirskih Mostina — Kosa Planikovac uzduž komunikacije Mostine — Đevrske odbacila je naše isturene djelove sa pomenute kose i oko 12 sati nastavila nadiranje u pravcu Đevrsaka. Odbijanjem lijeve i desne neprijateljske kolone preduzet je obuhvatni napad na centralnu kolonu od koje je prijetila opasnost da ne uđe u Đevrske. Uz pomoć mitraljeske vatre sa Divića, neprijatelj je bočno napadnut na Planikovcu, što je učinilo i naše desno krilo od pravca kote 228. Pod zaštitom bacačke vatre oko 16 sati izvršila je napad četa koja je frontalno bila raspoređena prema srednjoj neprijateljskoj koloni. Sa Planikovca neprijatelj je jurišem odbačen. Gubici neprijatelja nepoznati, a vjeruje se da ih je bilo 15—20 mrtvih i više ranjenih. Naši gubici 4 ranjena (zamj. komesara bataljona Alagić Slobodan) i 1 mrtav, plijen 500 metaka.

Noću 16/17. maja izvršen je napad na Bribir, o čemu je podnijet izvještaj sa Op. br. 43 od 24. V. 1944. g.[3]

II brigada: Štab u Žegaru, I btlj. u Turovcu na položajima Tremzina i Lipač, II btlj. Bilišani, III btlj. Zelengrad i IV btlj. Krupa. U toku dana prebačen je III bataljon u Brgud, gdje je smjenio I bataljon I brigade, a IV bataljon u Zelengrad.

Inžinjerski bataljon: Pridodat I brigadi.

17. maja 1944: Štab divizije u s. Parčićima.
U toku noći 16/17. V. 44. g. od Gračaca stiglo

[2] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 190.
[3] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 124.

u Obrovac oko 200 vozila sa snagama koje su vršile ofenzivu u Lici.[4]

I brigada: Vođena odbrambena borba o kojoj je podnijet izvještaj sa Op. br. 43 od 24. V. 1944. g.

II brigada: Bez promjene.

18. maja 1944: Noćas je iz Svetinje izašlo na Manojlovačko groblje i Jabukovac oko 150 četnika, a u Obrovac došlo iz Gračaca oko 80 četnika. U Gračac od Bruvna stigla jača motorizovana kolona, od koje se je 500 Švaba smjestilo u Smrekovac, ostatak ostao u Gračacu. Neprijateljska kolona koja se juče nalazila u Obrovcu stigla je u Benkovac, jedan dio produžio za Mostine, a u Benkovcu ostalo 1000 Nijemaca. O ponoći stiglo u Zrmanju 20 kamiona i 7 topova sa vojskom, koji su zadanili ovdje.

I brigada: Štab u zapadnom dijelu Zečeva. I btlj. u Kistanju, II i IV btlj. na položaju Zečevo, a III btlj. u Gošiću. Osim nasilnog izviđanja i uznemiravanja neprijatelja dan prošao bez značajnije borbene djelatnosti. Ranjena 1 drugarica i 2 druga.

II brigada: Bez značajnijih promjena. Na cesti Gračac — Obrovac nagaznom minom uništen jedan kamion i ubijeno 7 neprijateljskih vojnika. Na putu Otrić — Zrmanja nagaznom minom uništen 1 kamion i 20 vojnika.

19. maja 1944: U Zrmanju iz Srba stiglo oko 120 vojnika. Ostali garnizoni bez promjena.

I brigada: Iz pravca Đevrsaka neprijatelj nastupao dvjema kolonama u pravcu južne strane Kuline, Zečeva i u pravcu zapadnog dijela Zečeva, uz pomoć 2 brdska topa i 4 bacača. Treća kolona krenula je pravcem Đevrske crkva — s. Gošić. Neprijatelju je uspjelo ovladati Kulinom, a naši su se povukli na k. 234 i 242, odakle mu je spriječeno dalje nadiranje. I bataljon kasno je prihvatio borbu sa kolonom prema

[4] Odnosi se na operaciju „Morgenstern", koju su Nijemci, u sadejstvu sa ustašama i četnicima, izveli u Lici od 7. do 30. maja 1944 (vidi dok. br. 88 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, dok. br. 31 i 88).

Gošiću. Da neprijatelj ne bi izbio na kose zapadno od II bataljona. prebačeni su dijelovi mitraljeske čete na desno krilo i ovi su bočnom vatrom zaustavili neprijateljsko nadiranje u visini s. Gošića. U tom momentu I bataljon prešao je u napad, a neprijatelj je na brzinu odstupio ka Đevrskama. Neprijateljski gubici 10 mrtvih i 15—20 ranjenih. Naši gubici 2 mrtva, 8 ranjenih (komesar II bataljona Spaso Zaklan i p.poručnik Smilja Rakić) i 2 nestala. Utrošeno 3243 metka za puške i 15 mina za t. bacač.

II brigada: Bez promjene.

U Zrmanjskom Klancu nagaznom minom uništen 1 kamion i 2 bureta benzina.

20. maja 1944: *I brigada:* Bez promjene.

II brigada: Noću 19/20. maja t. g. jedna četa III bataljona postavila zasjedu na komunikaciji Lisičić — Benkovac, oko 23 sata naišao je 1 tenk i 6 kamiona sa Nijemcima i ustašama. Ubijeno 7 i ranjeno 15 neprijateljskih vojnika, a 4 kamiona oštećena, plijen se nije mogao izvući, jer ih je tenk štitio. Ista četa je u Lisičiću zaplijenila 100 komada blaga. Jedna četa I bataljona napala je iste noći četnike na Culumu i protjerala ih je ranivši dvojicu.

21. maja 1944: Kod neprijatelja na liniji Otrić — Gračac bez promjene.
U Zrmanju od Bihaća stiglo 110 kamiona, nepoznato da li sa vojskom ili materijalom. Posada u Zrmanji pojačana sa 500—600 njemačkih vojnika i legionara,[5] koji prikupljaju kola i konje, a civilima je zabranjeno kretanje. Na Kozlovac je došla neka njemačka jedinica jačine oko 250 vojnika, 5 t. bacača i 2 topa i tamo se utvrđuje i naseljava.

I brigada: bez promjene.

II brigada: bez promjene.

22. maja 1944: U Đevrske došlo 70—80 kamiona sa njemačkom vojskom, ima i 200 četnika. Između Mostina i

[5] Iz sastava njemačke 373. legionarske divizije.

Žažvića stigla jedna kolona od 200—300 kamiona sa vojskom.

I brigada: bez promjene.

II brigada: Noću 21/22. V. t. g. I bataljon izvršio napad na Culum, gdje su četnici uz prkos jakog otpora protjerani. Ubijen 1 četnik, plijen 1 puška, 300 metaka, 1 šinjel, 1 cipele. III bataljon osiguravao prelaz ranjenika za Primorje. U 10,00 sati I bataljon izvršio je pokret do Žegara.

23. maja 1944: *I brigada:* bez promjene.

II brigada: I bataljon prebačen u s. D. Bruška sa 1 četom u Zelićima. II bataljon sa jednom četom postavio je zasjedu na cesti Obrovac — Gračac iznad Muškovaca. Naišla kolona od 30 četnika, na koju je otvorena vatra. Ranjena 2 četnika.

IV bataljon u G. Karinu odbio napad Nijemaca i četnika. Neprijatelj imao 2 ranjena. Isto je zarobljen 1 ustaša i zaplijenjena 1 puška i 1 vol.

Inžinjerski bat.: Na cesti Mostine — Đevrske minom uništen 1 kamion i ubijeno 20 Nijemaca.

24. maja 1944: Neprijateljske koncentracije razišle su se. Četnici iz Zrmanje otišli u Tiškovac.

I brigada: bez promjene.

II brigada: Štab u s. Medviđe. I btlj. u Bruškoj, II btlj. u Bilišanima, izvršio napad na Kruševo, ali se je ustaška banda na vrijeme povukla. III btlj. u s. Brgudu, a IV btlj. u Karinu.

25. maja 1944: *I brigada:* bez promjene.

II brigada: II btlj. odbio napad četnika i Nijemaca i ranio 3 neprijateljska vojnika. Na našoj strani 1 mrtav.

26. maja 1944: *I brigada:* bez promjene.

II brigada: I i IV btlj. vršili pripremu za akciju na selo Šuše, Ivanići i Dubrave. Ista je otpočela

u 23.00 sati. Četnička banda slabe borbenosti i morala brzo se povukla u pravcu Karina i Kule Atlagića. Neprijatelj je imao 2 mrtva, 3 ranjena i 1 zarobljenog četnika. Plijen 1 puška, 500 komada sitne stoke, 1000 kg. brašna i 600 metaka. Naši gubici 1 lakše ranjen. IV btlj. u istoj akciji uspio je zarobiti 2 četnika, 1 pušku, 200 metaka, 500 kg. brašna, 3 šinjela i 5 komada čebadi. II btlj. postavio je nagaznu minu na cesti Gračac — Obrovac i istom je uništen 1 tenk u kojemu su ubijena 2 i ranjen 1 Nijemac. III btlj. osiguravao prelaz karavana za Primorje, a po završenom prelazu izvršio akciju na selo Podgrade. Neprijatelj se blagovremeno povukao. Kod ovog bataljona te noći dogodio se nesretan slučaj, jer je jedan drug misleći da su ustaše iz strojnice teško ranio 3 borca. Jedna grupa ustaša sa kolima natovarenim minobacačkom municijom naišli su na minu i tom prilikom poginulo je 10 i oko 15 ranjenih.

I ud. grupa: ubijena 2 ustaška oficira (čuvena koljača), plijen 3 puške, 1 pištolj, 300 pušč. metaka, 4 bluze, 1 hlače, 2 bicikla.

Noću 26/27. maja u Zrmanjskom Klancu, Karinu i Lepurima II brigada nagaznom minom uništila je 1 tenk, 3 kamiona i ubila 60 neprijateljskih vojnika.

27. maja 1944: *I brigada:* U toku noći 27/28. maja t.g. prebačeni su I i II bataljon preko Kozlovca za Radošinovce u Ravne Kotare. Na prelazu preko ceste preko Kozlovca postavljene su nagazne mine i zasjeda. Nagaznim minama i borbom uništen je 1 top i 2 legionarska kola. Ubijena su 2 oficira (nadporučnik i poručnik) i 5 vojnika.

II brigada: Bez promjene. Nagaznom minom uništena 1 kola sa municijom, 1 ustaša i 2 konja.

28. maja 1944: Štab divizije u s. Parčićima.

I brigada: I i II bataljon u Ravnim Kotarima na osiguranju kanala.

II brigada: I bataljon u selu D. Bruška, II bataljon u Bilišanima, III bataljon izvršio pokret iz Brguda do Parčića, IV bataljon izvršio pokret iz

G. Karina za selo Bilišane. Nagaznom minom kod Lepura uništen 1 kamion i ubijeno 20 Nijemaca. Na cesti Obrovac — Gračac uništen 1 kamion i 9 vojnika.

29. maja 1944: *I brigada:* I bataljon osigurava prebacivanje robe preko komunikacije Benkovac — Mostine. III i IV bataljon ostali u Bukovici. Benkovački bataljon stavljen pod komandu ove brigade.

II brigada: I bataljon u s. Bruška, jedna četa Brgud. II bataljon izvršio pokret iz sela Bilišana na Rujište. III bataljon izvršio pokret od Parčića do Rujišta. IV bataljon u Bilišanima. I brigada nagaznim minama na cesti Đevrske — Mostine ubila 10 vojnika i uništila 1 kamion. II brigada minama između Benkovca i Lišana uništila 1 kamion, oštetila jedan auto i ubila 20 neprijateljskih vojnika. Iz zasjede i minama oštećen 1 tenk, 2 kamiona, ubijena 4 a ranjeno 8 neprijateljskih vojnika. Terenski radnici postavili nagaznu minu na cesti Benkovac — Zadar i uništili jedan kamion, broj žrtava nije poznat. Sutradan došli Nijemci da sakupljaju ostatke, a naišao savezнički avion i ubio još 4, a ranio 5 Nijemaca.

30. maja 1944: *I brigada:* Noću 30/31. V. t. g. prebačen je ostatak brigade u Ravne Kotare pravcem Kozlovac — Kolarine — Radošinovci. Od nagazne mine postavljene tom prilikom uništen je 1 tenk.

II brigada: I bataljon u toku noći 30/31. V. izvršio pokret za Rujište. III bataljon postavio je zasjedu kod Prevjesa, uništio 1 kamion, ubio 7 Nijemaca, zaplijenio 1 „šarac" sa 1100 metaka, 1 pištolj, 6 šinjela, 8 ćebadi, 4 šatorska krila, 7 ranaca, 1 akumulator, 1 telefon i 1 gumeni točak.

31. maja 1944: *I brigada:* I bataljon upućen je za pratnju karavana u pravcu Bukovice. Kod Kolarina naišli na zasjedu i karavan se vratio. Raspored: I bataljon Radošinovci, II bataljon na kanalu, III u Banjevcima, a IV u Otonu.

II brigada: bez promjene.

1. juni 1944: Štab divizije u s. Parčićima.

I brigada: Iz Radošinovaca krenuo je veći karavan pod pratnjom I i IV bataljona za Bukovicu. U sumrak izbila su dva njemačka tenka u s. Pristeg i karavanu je bio spriječen polazak za Bukovicu.

II brigada: I i II bataljon na Rujištima. III bataljon iz Rujišta krenuo za Bilišane, IV bataljon od Bilišana za G. Karin. Štab brigade na Rujištima.

Grupa bukovačkih bataljona: Od S.D.P.[6] odreda i I bataljona Kninskog p. odreda formirana je Grupa bukovačkih bataljona, za koju se predviđa da će se pretvoriti u IV brigadu ove divizije.[7] Raspored: Štab u selu Gračak, I bataljon Dobropoljci (Šapan), II bataljon u Ivkovićima — zatvara pravac prema Đevrskama. III bataljon u selu Banići. IV bataljon (Kninski) još nije stigao u sastav.

2. juni 1944: *I brigada:* Noću 1/2. VI krenuli su I, III i IV bataljon za osiguranje karavana za Bukovicu. Karavan je imao preći preko Ostrvice i I bataljon dobio je zadatak osiguranje prema Ostr. Lišanima, III bataljon prema Mostinama, a IV bataljon nalazi se u pratnji kao i osiguranju samog karavana. Neprijatelj je po mraku i neprimjećeno posio k. 163 sa 60 vojnika. Naše snage krenule su na izvršenje zadatka. Oko 22 sata krenula je od Benkovca jedna kolona od 6 kamiona i 2 tenka, a istovremeno od Mostina 10 kamiona i 1 tenk. Isti su se sreli između k. 163 i Žažvića. U tom momentu naišao je savezнički avion i pošto je neprijatelj svjetlio ovaj je otvorio vatru po njima. Naše patrole nalazile su se uz sami drum, dok su ostale snage bile još oko 1 klm. udaljene. Kako se neprijatelj nalazio na k. 163, tj. na prostoru kojim je trebao da prođe karavan, Štab brigade donio je odluku napasti neprijatelja i protjerati ga. I bataljon dobio je zadatak da napadne sa dvije čete od jugoistoka a sa jednom četom da prezida komu-

[6] Sjevernodalmatinskog partizanskog
[7] O formiranju te brigade vidi tom V, knj. 25, dok. br. 94.

nikaciju i postavi nagazne mine. III bataljon imao je pročistiti komunikaciju od Žažvića, da ju prezida i da postavi mine, kao i da spriječi prolaz neprijatelju. I bataljon energičnim naletom u roku od 15 minuta zbacio je neprijatelja sa k. 163, prezidao cestu, postavio nagazne mine. III bataljon posio je položaj i postavio mine, ali cestu nije prezidao. Bataljoni su izvjestili da karavan može proći i karavan je došao do 200 metara od ceste. Uto je neprijateljska kolona od pravca Mostina od 15 kamiona i 4 tenka prošla pored zasjede III bataljona, mine su bile slabo maskirane, te je nesmetano prošao. Tenkovi i kamioni naišli su na prepreke koje je postavio I bataljon i otvorio jaku vatru. Iako je neprijatelj došao za leđa bataljonu, ovaj se nije zbunio nego je ostao na položaju uporan. Tenk je porušio prepreku i produžio u pravcu Lišana, gdje je naišao na minu koja ga je uništila. Na kamione i tenkove koji su se htjeli vratiti otvorila je vatru zasjeda III bataljona i otvorila se je žestoka borba. Kako se borba vodila baš tamo gdje je trebao proći karavan, to se karavan vratio. Za ovaj neuspjeh kriv je III bataljon jer nije prezidao cestu. Gubici neprijatelja 10 mrtvih i nepoznat broj ranjenih. Uništen 1 tenk i oštećena 2 kamiona, zaplijenjena 1 puška i 2 šinjela. Preko dana ova tri bataljona i karavan čekali su noć na području Klarići — Morpolača — Velika Čista.

II brigada: bez promjene.

Grupa bukovačkih bataljona: Noću 1/2. VI t. g. sa I i III bataljonom izvršio akciju na Lepure i tom prilikom zarobio 1 t. mitraljez, 2500 metaka, 1 pušku, 1 pištolj i ostalu ratnu spremu.

I ud. grupa: zarobila u Zrmanji 2 četnika.

3. juna 1944: *I brigada:* I i III bataljon prebacili su karavan u Bukovicu. Od karavana bila su izdvojena kola, tako da je ostala samo tovarna stoka, a nešto materijala nosila je dopunska četa na leđima. III bataljon i dopunska četa ostali su i sutradan na odmoru u s. Gošiću.

II brigada: I i II bataljon postavili su zasjede na komunikaciji Gračac — Otrić kod Ma-

lovana, ali neprijatelj nije naišao. Ostalo bez promjene.

Grupa buk. bat.: bez promjene.

4. juna 1944: *I brigada:* Neprijatelj jačine 80—100 vojnika izvršio je ispad prema Banjevcima. Neprijatelj odbijen i izbrojano 8 ubijenih njemačkih vojnika. Seljaci iz Pirovca tvrde da ih je bilo 16.

II brigada: I bataljon izvršio je akciju na Vel. Popinu, odakle su se četnici razbježali i bataljon je zaplijenio 20 volova i 200 komada sitne stoke. Ostalo bez promjene.

Grupa buk. bat.: bez promjene.

IV ud. grupa: ubila 4 ustaše, 2 teže ranila i zaplijenila 6 pušaka i 4 konja.

5. juna 1944: *I brigada:* Noću 5/6. o. mj. II bataljon postavio je zasjedu na komunikaciji Benkovac – Skradin i ubio 10 njemačkih vojnika.[8]

II brigada: bez promjene.

Grupa buk. bat.: bez promjene.

6. juna 1944: *I brigada:* Benkovački bataljon postavio je zasjedu na komunikaciji Benkovac — Zemunik. Uništena su 2 kamiona i 10 vojnika ubijeno. Plijen 4 puške, 1 pištolj, 5 bluza i 600 kg. kruha.[9]

II brigada: I i II bataljon izvršili pokret za Ervenik.

Grupa buk. bat.: I bataljon vršio pretres šume oko Čekića u svrhu hvatanja špiljara. Nehotice od jednoga druga ubijen zamjenik komesara 1. čete Tamburin Lenko. U selu Bruškoj uhvaćena su 2 četnika, zaplijenjene 2 puške.

7. juna 1944: *I brigada:* Sa ojačanim I bataljonom napadano uporište Vrana, gdje je zarobljeno 3, ubijeno 3 i ranjeno 20 ustaša. IV bataljon sa djelovima benkovačkog bataljona napadao je Polaču,[10] gdje je ubio 4 ustaše i više njih ranio. Uz pomoć minerskog voda Inžinjerskog bata-

[8] i [9] Vidi dok. br. 121.
[10] Vidi dok. br. 30 i 74.

ljona divizije, porušena su 3 velika mosta preko glavnog kanala na komunikacijama Benkovac — Pakoštane, Benkovac — Biograd i Benkovac — Filipjakov, kao i dva propusta na cesti Miranje — Ceranje. Akcija na Vranu i Polaču nije uspjela i neprijatelj nije likvidiran. Naši gubici: 1 mrtav i 3 ranjena.

II brigada: I bataljon prebačen je iz Ervenika u s. D. Brušku, II bataljon u s. Brgud. IV bataljon u 20 sati izvršio je napad na četničku bandu u s. Ivaniš, ali uslijed pojačanja koje im je stiglo napad nije uspio i četa se povukla na stare položaje.

Grupa buk. bat.: Noću 6/7. o. mj. prebačen je IV bataljon u Primorje, da bi se naoružao i obukao. U toku dana II bataljon koji zatvara pravac prema Đevrskama odbio je napad jedne manje ustaško-četničke bande, koja je u cilju pljačke napala od Ostrvice.

8. juna 1944: *I brigada:* podnijet je izvještaj pod Op. br. 78/44.[11]

II brigada: III bataljon prebačen je u Brgud.

Grupa buk. bataljona: bez promjene.

9. juna 1944: *I brigada:* podnijet je izvještaj pod Op. br. 78/44.[12]

II brigada: Štab brigade u Rodaljicama. Po bataljonima vršene su pripreme za napad na Atlagića Kulu.[13]

Grupa buk. bataljona: bez promjene.

II ud. grupa: minom uništen 1 kamion i 1 motorbicikl.

10. juna 1944: *I brigada:* na položajima bez značajnih borbi.

II brigada: napad na Atlagića Kulu preduzet naveče, o čemu je podnijet izvještaj pod Op. br. 79/44.[14]

[11] i [12] Vidi dok. br. 73.
[13] i [14] Vidi dok. br. 30 i 67.

Grupa buk. bat.: I bataljon u Bilišanima, a ostali raspored prema priloženoj zapovjesti ovoga štaba broj 148.[15]

IV ud. grupa: ubila 1 ustaškog poručnika, ranila 1 vodnika i 1 ustašu. Ubijen 1 konj.

11. juna 1944: *I brigada:* Noću 10/11. VI ponovo su srušeni mostovi preko glavnog kanala kroz Vransko polje na komunikacijama Benkovac—Pakoštane, Benkovac—Biograd i Benkovac—Filipjakov. Zatrpavan kanal u svrhu stvaranja poplave i blizu mosta kod Vrane srušen je nasip i prekinuti vodovodi za Biograd, Pakoštane i Filipjakov. Od razbijenog vodovoda razrovana je cesta. Na mostu koji je srušen u noći 6/7. o.mj. a ponovo uništen noću 10/11. o. mj. istovremeno je uništen 1 kamion i ubijeno 30 vojnika.

Na komunikaciji između porušenog mosta i Pakoštana minom je uništen 1 kamion sa posadom i građevnim materijalom. Dva bataljona brigade i Benkovački bataljon prebacili su se zapadno na komunikaciju Benkovac—Vrane—Pakoštane, i tu su ubijena 4 ustaše i zaplijenjene 2 puške.

II brigada: Borba u Atlagića Kuli—vidi pod Op. br. 79/44.

Grupa buk. bat.: I bataljon fingirao napad na Obrovac, III bataljon izbacio ustaše iz Lepura i Bulića i posjeo k. 273, ali je nadmoćnijim neprijateljskim snagama odbačen sa iste i povukao se na stare položaje.

12. juna 1944: *I brigada:* Vršene su svestrane pripreme za napad na Polaču.

II brigada: I, III i IV bataljon nalazili su se u selu D. Jagodnja, odakle su se u toku noći 12/13. o.mj. prebacili u Brgud.

Grupa buk. bataljona: Na svojim položajima bez znatnije borbene djelatnosti. U toku borbe 11/12. o.mj. vlastiti gubici bili su 3 mrtva i 7 ranjenih. Iz svojih jedinica dezertiralo je 40 boraca (koji se polako prikupljaju).

---

[15] Zapovijest se nalazi u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 37/5, k. 1020.

I ud. grupa: nagaznom minom u Zrmanji uništen 1 kamion i ubijeno 13 neprijateljskih vojnika.

13. juna 1944: *I brigada:* Borba za Polaču — vidi Op. br. 80/44.

II brigada: Odmor i sređivanje jedinica.

Grupa buk. bat.: II bataljon odbio jednu ustašku patrolu od pravca Lisičića, a IV bataljon od pravca Lišana. Na cesti Benkovac—Kozlovac uništeno 5 kamiona. Nepoznat broj ubijenih i ranjenih neprijateljskih vojnika (mora da je bio znatan).

II ud. grupa: između Smrdelja i Varivoda minom uništen 1 kamion i ubijeno 5 Nijemaca.

14. juna 1944: *I brigada:* Neprijatelj skoncentrisao jače snage u Benkovcu i Biogradu, te se brigada prebacila istočno od komunikacije Benkovac—Pakoštane u toku noći 13/14. o.mj. Oko 11 sati neprijatelj je sa 3 tenka i oko 300 vojnika izvršio napad preko Kolarina i Miranja. Glavni napad bio je usmjeren na položaj Mijovac na kome je bio Benkovački bataljon. II bataljon uputio je odmah 2 čete preko Dobre Vode da bočno ugroze neprijatelja. IV bataljon uputio je dvije kolone, jednu u pravcu komunikacije Benkovac—Vrana, a drugu jugoistočno od Mijovca da bi frontalno nabacio neprijatelja olakšavši time odbranu Benkovačkog bataljona i da bi nabacio neprijatelja na četu II bataljona. Prema izjavi jednog zarobljenog neprijateljskog vojnika na otsjeku II bataljona neprijatelj je imao 10 mrtvih i 50 ranjenih, među kojima i njemački komandant bataljona kapetan Fišer, kome su slomljene obadvije noge. Neprijatelj je odbijen u pravcu Kolarina i Benkovca.[16] U ovoj borbi ukupni gubici neprijatelja, u koliko se moglo ustanoviti, jesu: 24 mrtva i 100 ranjenih. Zaplijenjena su 4 sanduka municije, uništen 1 tenk i 1 kamion (kod Miranja minom). Naši gubici: 7 mrtvih, 2 ranjena. —

[16] Vidi dok. br. 128 i 129.

II brigada: I bataljon prebačen iz Bruške za Turovac. II bataljon iz G. Karina za s. Duboki Dol. III bataljon iz Brguda u Medviđu, a IV bat. iz Popovića u Bilišane.

Grupa buk. bat.: I bataljon u Šaponu, II bat. u Brgudu, III bat. u Bijelini, IV bat. u Ivkovićima,[17] prateća četa u Kalanjavoj drazi, Štab u s. Gračak.

15. juna 1944: *I brigada:* U toku noći neprijatelj je ovladao komunikacijom Benkovac–Vrana–Pakoštane.[18] Most popravljen. Naređeno je IV bataljonu da ne reagira cijelim bataljonom u pravcu komunikacije, nego da manjim dijelovima kontrolira neprijatelja, a glavnini bataljona da omogući odmor. Radi odmora koji je bio neophodan, otkopčali smo bataljone od komunikacije Benkovac—Vrana. Benkovački bataljon smjestio se je u Radošinovcima, I u Putičanju, II u Budaku a III na kanalu. Štab brigade se prebacio u Klariće.

II brigada: na istim položajima bez promjene.

Grupa buk. bat.: Dan prošao u pripremama za napad I i II bataljonom na k. 237 (juž. od Lepura) i demonstrativni napad na Lišane u cilju olakšanja I brigade koja vodi teške borbe na svome sektoru.

16. juna 1944: *I brigada:* Noću15/16. ov. mj. iz pravca Mostine kroz M. Čistu prošao veći broj nepr. motorizacije i krenuo u pravcu Pirovca. Izvjestan broj pješadije ostao je u M. Čistoj. Iste noći preko Žažvića u Morpolaču stiglo je 250—300 ustaša, četnika i domobrana. Iz pravca Vrane krenulo je 700 nepr. vojnika—Nijemaca u pravcu Radošinovaca sa 3 kolone potpomognute artilerijom i bacačima. Jedna se je kolona kretala poljem od Hana za Radošinovce, a druga preko kose sjev. od Vranskog jezera u pravcu Crnogorke, treća kolona preko Baka i Zamine u pravcu Radošinovaca. Oko Putičanja otpočela je borba u 04,30 sati. Od Benkovca preko Ceranja nastupao je neprijatelj jačinom od 500—600 Ni-

[17] Vjerovatno se odnosi na Ivandićev stan.

[18] Vidi dok. br. 131.

jemaca. Jasno je bilo da se sprema opšti napad na brigadu sa svih strana.[19] Štab brigade donio je odluku da se postepenim izvlačenjem međusobno povezuju i potpomognu svi bataljoni. IV bataljonu naređeno je da se postepeno izvuče u pravcu Budaka preko Radošinovaca, s tim da u povlačenju bočno udari neprijatelja koji je od pravca Ceranja nadirao prema Budaku. II bataljon dobio je zadatak da omogući IV bataljonu izvlačenje i da prihvati borbu na visini Dobre Vode. Jedna četa ovog bataljona dobila je zadatak da izbije iznad Vukšića u pravcu Kolarina, kako bi iz tih pravaca bili izvješteni. Jedna četa I bataljona prebačena je iznad Morpolače i u međuprostor V. Čiste u svrhu izviđanja i sprečavanja nepr. nadiranja iz tih pravaca. I bataljon odbio je do 10 sati nadiranje nepr. iz Čiste preko Putičanja. Oko 11 sati neprijatelj vrši jak pritisak u pravcu Budaka baš u momentu kada se je prebacivao IV bataljon iz Radošinovaca. Benkovački bataljon dobio je zadatak da se povlači sa IV bataljonom. Tim naređenjem nije bio upoznat cijeli bataljon nego samo komandant sa 1 četom koja je došla sa IV bataljonom. Ostale čete sa komesarom bataljona povukle su se na Crnogorku. Pred podne je neprijatelj pod jakom vatrom bacača i uz pomoć 2 tenka izbacio naše snage iz Budaka i ovladao Gradinom. II bataljon rokirao se je u desno na međuprostor između Budaka i Vukšića do k. 180, ostavivši najviši vrh iznad stankovačke crkve pod kontrolom jedne čete i prema Gradini je ostala 1 četa IV bataljona koja je bila u zaštitnici i koja je stigla kasnije. IV bataljon prebacio se između k. 180 i kosa iznad Vukšića u pravcu Kolarina. Oko 15 sati, neprijat. kolona je nadirala od Vrane preko G. Stankovaca, a druga kolona spustila se je između Banjevaca i Putičanja na Klariće. Istovremeno iz pravca M. Čiste na bregove ist. od Klarića u pravcu Čiste izvršen je jak nepr. pritisak na položaj I bataljona. Tri puta upućivana je veza do III bataljona koji je bio na kanalu radi iskrcanja zbjega i ranjenika, i očekivano je da on dođe pravcem

[19] Opširnije o tome vidi dok. br. 133 i 134.

preko Putičanja za Klariće. Međutim tim je pravcem nadirala četnička kolona, što je stvorilo izvjesnu zabunu. Tek kada je neprijatelj zapucao, bilo je jasno da su to četnici. Neprijatelj je prebacio svu art. i bacačku vatru na brda iznad Klarića i Stankovaca odakle se je davao jaki otpor i sprečavalo neprijatelja da ne prelazi od Banjevaca za Stankovce. Oko 20,00 sati pokrenuo se je neprijatelj iz V. Čiste u zaleđe našoj odbrani, a preko polja od Lišana nastupale su ustaše u pravcu Vukšića, gdje ih je sačekao dio IV bataljona i odbacio ih preko jaruge. Neprijateljsko nadiranje iz pravca Kolarina bilo je odbijeno. U 20,30 sati neprijatelj je pod zaštitom art. vatre jurišao na vrhove iznad Stankovaca i iznad Klarića. Izdano je naređenje da se naše snage preko tih bregova povlače u pravcu Vukšića. Uspjelo se je u tome da se položaj održi do noći, a potom su jedinice sređene i prikupljene i donesena je odluka da se pređe cesta Benkovac—Mostine između Bulića i Lišana. U prethodnicu stavljen je II bataljon, pozadi njega I bataljon, prateća četa, intendantura, bat. komore, četa za vezu, Benkovački bataljon i IV bataljon. Jedna četa II bataljona dobila je zadatak da krene u pravcu Bulića, a 1 četa I bataljona u pravcu Lišana kao pobočnica, a ostale 2 čete u prethodnici. Pred izlazak na cestu čula se je izvjesna vatra iznad Kozlovca, koju su otvarali dijelovi Grupe buk. bataljona. Neprijateljska zasjeda kod Kozlovca reagirala je vatrom iz tenkova i ostalog pješ. naoružanja. U Mostine stiglo je 5—6 kamiona. Na cesti nas je dočekala slabija zasjeda, koja je jurišem II bataljona odbačena. Karavan je prebačen. U naletu ubijen je 1 ustaša, plijen: 1 sanduk municije i 2 šatorska krila. Na putu od ceste za Bukovicu naišli na 2 mine. Neprijateljski gubitci u toku borbe 16. ov. mj. su nepoznati, ali nisu ispod 30. Naši gubitci: 2 mrtva (inf. oficir brigade drug Mažar Joso) i 13 ranjenih i 2 nestala. Izgubljeno oružja: 1 t. mitraljez, 1 p. mitraljez i 2 konja.

Napomena: Prikaz borbi I brigade na dan 16. ov. mj. iznijet da bi se upotpunio i završio period borbi vođenih južno od komunikacije Benkovac—Mostine.

Ukupan rezultat borbi od 15. V — 16. VI 1944. god.:

I brigada:

Ubijeno 517 nepr. vojnika
ranjeno 375 „ „
zaroblj. 57 „ „

Plijen: 9.500 pušč. metaka, 3 t. bacača sa 21 minom, 1 p.k. top sa municijom, 1 t. mitraljez, 1 p. mitraljez, 56 pušaka, 6 šmajsera, 14 pištolja, 1 tromblon, 4 kare, 108 bicikla, 1 telemetar, 1 radio-stanica, 2 tel. aparata, 5 konja, 70 uniformi kompl., 150 ćebadi, 11 šinjela, 5 bluza, 10 km telef. kabla, 89 pari cipela, 2 šator. krila, 42 porcije, 50 čuturica, 26 košulja, 77 gaća, 4.800 kg. žita, 1.300 kg. brašna, 600 kg. kruha, 45 goveda i 400 ovaca.

Uništeno: 2 brd. topa, 3 kola, 6 konja, 6 kamiona, 4 tenka, 3 vel. mosta, 2 propusta, 1 auto-blinda, 1 vodovod i 8 zgrada.

Oštećeno: 2 kamiona.

Naši gubici: 24 mrtva, 56 ranjenih i 4 nestala druga.

Izgubljeno: 1 t. mitraljez, 1 p. mitraljez, 3 km. kabla i 2 konja.

II brigada:

Ubijeno 248 nepr. vojnika
ranjeno 91 „ „
zaroblj. 79 „ „

Plijen: 3 t. mitraljeza, 7 p. mitraljeza, 69 pušaka, 4 šmajsera, 3 pištolja, 9.150 pušč. metaka, 21 ruč. bomba, 1 tel. aparat, 1 akumulator, 2 bicikla, 34 šator. krila, 7 ranaca, 1 sedlo, 44 šinjela 1 cipele, 67 ćebadi, 8 bluza, 3 hlača, 10 košulja, 20 pari opanaka, 36 konja, 3 pisaće mašine, 278 goveda, 1.700 ovaca, 5.500 kg. brašna, 10 sanduka maslaca, 15 kg. kafe, 40 kg. meda, 20 sanduka mesnih konzervi, 100 kg. šećera, 100 kg. masti, 15 kg. sira.

Uništeno: 2 tenka, 9 kamiona, 2 kola, 4 konja.

Oštećeno: 1 tenk, 1 auto i 6 kamiona

Naši gubici: 6 mrtvih, 25 ranjenih i 5 nestalih drugova.

Izgubljeno: 2 t. mitraljeza, 2 p. mitraljeza, 6 pušaka i 800 pušč. metaka

Grupa buk. bataljona:

zarobljena 2 nepr. vojnika.

Plijen: 1 t. mitraljez, 3 puške, 1 pištolj i 2500 pušč. metaka.

Uništeno: 5 kamiona.

Naši gubici: 4 mrtva i 7 ranjenih drugova.

Ostale jedinice:

Ubijeno 38 nepr. vojnika
ranjeno 22 nepr. vojnika
zaroblj. 2 nepr. vojnika.

Plijen: 9 pušaka, 1 pištolj, 300 pušč. metaka, 4 konja, 2 bicikla, 4 bluze i 1 hlače.

Uništeno: 3 kamiona i 1 konj.

Naših gubitaka nema.

Svega: Ubijeno 803, ranjeno 488 i zarobljeno 140 nepr. vojnika.

Plijen: 1 p.k. top sa municijom, 3 t. bacača sa 21 minom, 5 t. mitraljeza, 8 puškomitraljeza, 137 pušaka, 10 šmajsera, 19 pištolja, 1 tromblon, 4 kare, 21.450 pušč. metaka, 1 telemetar, 21 ruč. bomba, 1 radio-stanica, 3 tel. aparata, 10 km. tel. kabla, 1 akumulator, 112 bicikla, 45 konja, 36 šat. krila, 217 ćebadi, 90 pari cipela, 70 kompl. uniformi, 55 šinjela, 17 bluza, 4 hlača, 20 pari opanaka, 3 pisaće mašine, 50 čuturica, 42 porcije, 36 košulja, 77 gaća, 323 goveda, 2.100 ovaca, 4.800 kg žita, 6.800 kg brašna, 600 kg kruha, 10 sanduka maslaca, 15 kg kafe, 40 kg meda, 20 sanduka mes. konzervi, 100 kg šećera, 100 kg masti i 15 kg sira.

Uništeno: 2 brd. topa, 5 kola, 11 konja, 23 kamiona, 1 autoblinda, 6 tenkova, 3 vel. mosta, 2 propusta, 1 vodovod i 8 zgrada.

Oštećeno: 1 tenk, 8 kamiona i 1 auto.

Naši gubici: 34 mrtva, 88 ranjenih i 9 nestalih (zarob.) drugova.

Izgubljeno: 2 t. mitraljeza, 3 p. mitraljeza, 6 pušaka, 800 pušč. metaka, 3 km kabla i 2 konja.

Napominje se da gubici neprijatelja mora da su znatno veći, jer je ovamo unošen samo onaj broj za koji je ustanovljeno da ih je imao.

U borbama za ovih mjesec dana naročito su se istakli i zaslužili su svaku pohvalu:

— Štab I ud. brigade kao cjelina, za umješno rukovođenje i uporno sprovođenje svojih odluka u borbama u kojima je postigao zavidne uspjehe.

— Štab I i III bataljona I ud. brigade, za prodornost i umješnost u rukovanju svojim jedinicama.

— 1. četa I bataljona I ud. brigade, koja se je istakla svojom upornošću i manevarskom sposobnošću u borbama oko Vrane i komunikacije Vrana—Pakoštane 8. ov.mj. Zaslugom ove čete razbijen je neprijatelj u Vrani i zapaljen Han.

— 2. vod 3. čete I bataljona I ud. brigade. koji se je istakao u upornoj odbrani kote iznad Stankovaca 16. ov. mj. i njegovom

odbranom dobile su ostale jedinice na vremenu da se mogu sre-diti za proboj obruča.

— 2. i 3. četa II bataljona I ud. brigade za smjele juriše i nalete i zauzimanje bunkera u Polači.

— 3. četa II bataljona I ud. brigade za hrabro držanje kao cjelina i uspješno manevrisanje u borbama u Dazlini 9. ov. mj.

— 1. četa IV batalojna I ud. brigade, koja se je istakla kao cjelina u borbama oko Vrane 8. i 9. ov. mj. i svojim manevrom razbila neprijatelja, kojom je prilikom zaplijenjena veća količina ratne spreme.

— Stankovačka četa Benkovačkog bataljona grupe S.D.P. odreda, koja se istakla u svim borbama u kojima je učestvovala sa I ud. brigadom, a naročito kod Ceranja i Raštevića.

— Minerski vod Inžinjerskog bataljona XIX divizije, koji su pokazali veliku upornost i požrtvovanost pri rušenju mostova na komunikaciji Vrana—Pakoštane, a izvanrednu hrabrost pri privlačenju i potpaljivanju mina na Polači pod bedeme ustaških kasarna, koji su bili stalno pod jakom vatrom.

Kao pojedinci se ističu:

— komandant I ud. brigade major Parmač Stanko, koji se ističe svojim odlučnim držanjem u svim borbama, umješno i sa uspjehom rukovodi i manevruje svojim jedinicama u borbama;

— st. vodnik Došen Đuro, komandir 3. čete I bataljona I ud. brigade, koji je 16. ov. mj. kod Stankovaca sa jednim svojim vo-dom zadržavao neprijatelja, stvarajući na taj način vremena ostalim snagama da se prikupe i srede za probijanje obruča;

— komesar 3 čete III bataljona I ud. brigade Milan Šepo, koji je u borbi kod Dazline (ispad kod Pirovca) 9. ov. mj. stalno jurišao na čelu svoje čete;

st. vodnik Petričić Mane, inf. of. II bataljona I ud. brig., koji se je herojski držao pri napadu na Polaču, upao u jednu konobu i iz strojnice ubio 4 ustaše;

— potporučnik Pavlica Milan, zamj. komandira 4. čete II bataljona I ud. brigade, uporno je branio svoj položaj iznad Stankovaca i nije dozvolio neprijatelju da izađe, sve dotle dok mu se nije pokvario t. mitraljez;

— Danica Škundrić, bolničarka 1. čete III bataljona I ud. brigade, koja je pod kišom nepr. tanadi izvlačila ranjenike i da-vala im prvu pomoć;

— nišandžija na šarcu Jure Klarin i pomoćnik Cota Ivan, prvi jer je u jurišu — pomješan sa Švabama uspio ubiti trojicu i odbiti njihov juriš, a drugi jer je iz udaljenijeg mjesta na poziv svoga nišandžije u ovakovoj situaciji pritrčao sa municijom;

— p. mitraljezac 3. čete I bataljona Radas Ivan, koji je na koti iznad Stankovaca čitavo vrijeme tukao iz ležećeg stava, a kada je neprijatelj prišao na blisko odstojanje, ustao je i otvo-

rio paljbu iz stojećeg stava sa riječima: „Nek poginem, ne dam na čuku“;

— p. mitraljezac Rogić Ivan, koji je, iako je četa odstupila a sam teško ranjen, izvukao p. mitraljez i kazao: „Za 10 dana i opet će pucati“;

— mineri Inž. bat. XIX div. Petar Šešo, Macura Marko i Vujasinović Veljko, koji su pokazali izvanrednu hrabrost u napadu na Polači, privlačeći teške razorne mine zidovima ust. kasarni koji su bili pod stalnom i jakom vatrom;

— p. mitraljezac 3. čete I bat. Drča Laza, koji iako je bio ranjen produžio je i dalje u borbi za Polaču;

— partizan Škelja Joso, koji je spasio život svome komandiru ubivši u odlučnom momentu u jednoj konobi 3 ustaše;

— bolničarka 3. čete IV batalojna Rodin Marinka istakla se neobičnom hrabrošću i požrtvovanim radom oko ranjenika;

— hrabrim držanjem i pravilnim rukovođenjem svojih jedinica:

vodnik 1. čete I bataljona Bolonja Šime
vodnik 2. čete I bataljona Čavlina Joso
vodnik Manojlović Jovo
zast. Delić Nikola, komandir 3. čete II bataljona
vodnik 1. čete I bataljona Obradović Vlado
vodnik 3. čete III bataljona Macura Marko
komandir 1. čete IV bataljona Vojinović Sava
pom. politkomesara bataljona Obradović Branko
pom. politkomesara 1. čete I bataljona Dejanović Nikola
delegat 2. čete IV bataljona Šakić Đuro
v. d. ref. saniteta II bataljona Bjedov Milan;

— kao hrabri borci, uvijek dobrovoljci — bombaši:

borac Raste Joso
borac Popović Đuro
p. mitraljezac Santini Vito
borac Torbica Uroš i
p. mitraljezac Kolega Rade.

Napominje se da su ovdje iznijeti prijedlozi za pohvalu samo za jedinice i pojedince I ud. brigade, dok je za II brigadu iznijeto u oper. izvještaju za Atlagića Kulu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politkomesar:
Petar Babić

Komandant, p. pukovnik:
Tom. J. Popović

BR. 72

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE SREDNJODALMATINSKIH NOP ODREDA OD 20. JUNA 1944. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA I DIVERZIJAMA OD 18. MAJA DO 15. JUNA[1]

ŠTAB
GRUPE SREDNJODALMATINSKIH PART. ODREDA
20. VI. 1944

Dostavlja operativni
izvještaj

ŠTABU VIII KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Od prošlog izvještaja[2] pa do danas naše su jedinice izvele sljedeće akcije i nanijele neprijatelju gubitaka:

I

SVILAJSKO-MOSEĆKI ODRED:

Na dan 18/V. ov. god. II bataljon Svilajsko-mosećkog odreda dobio je u zadatak: u zajednici sa snagama od tri bataljona II brigade da napadne i likvidira neprijateljsko uporište u selu Vinovu, koje je brojilo 130—140 ustaša i milicionera, naoružanje neprijatelja 1 bacač, 3 p. mitraljeza i ostalo puške.[3]

Prilikom podilaženja naših snaga neprijatelj je primjetio naše jedinice i na iste otvorio vatru sa k. 584 (gradina), nakon kraće borbe bio je sa iste potisnut i naše su jedinice posjele navedenu kotu. Pošto je neprijatelj bio obavješten (vjerovatno) o akciji, ubrzo mu je pristigla pomoć iz sela Kljaka i prisilili II bataljon S. M. Odreda da se povuče i snage II brigade bile su potisnute iz samoga sela u koje su bile upale i ovladale istim. Borba je trajala od 5 sati ujutro do 14 sati istoga dana.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 3 mrtva, 1 nadporučnika teže ranjenog i 30 lakše ranjenih. Naši gubitci u ovoj borbi jesu 5 nestalih, 5 lakše i teže ranjenih, od oružja izgubljeno je 2 p. mitraljeza i 3 puške sa nestalim drugovima i 4000 metaka za puške i p. mitraljeze.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 29/7, k. 1603.

[2] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 101.

[3] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 126.

29. V. ov. god. Neprijateljska jača patrola od 30—40 vojnika pokušala je da se probije u pravcu sela Milešine radi ispitivanja položaja i naših snaga te je posjela položaje iznad sela Bračevića i kotu 365—Veli Vrh više sela Crivaca. I bataljon Svil.-mosećkog odreda dobio je zadatak da neprijatelja protjera, što je i izvršio, nanoseci neprijatelju gubitke: 1 mrtav i nekoliko ranjenih; sa naše strane nije bilo nikakovih gubitaka.

3/VI. ov. god. I bataljon Svil.-mosećkog odreda dobio je zadatak da napadne neprijatelja u selu Mirilović Polju, na jugozapadnim padinama Svilaje, i da vrši pritisak na neprijatelja u pravcu Baljaka te na taj način da onemogući neprijatelju da pruži pomoć četničkoj bandi u selu Otišiću koji su bili napadnuti od snaga II brigade XX divizije. Neprijatelj je brojio u Mirilović Polju 40—50 četnika. Pošto se neprijatelj ne nalazi stalno na jednom mjestu, tada je napustio selo, i I bataljonu S. M. Odreda uspjelo je da upadne u selo i zauzme dominirajuće položaje, te daljno vršenje pritiska na G. Baljke. U ovoj akciji sa naše strane nije bilo nikakovih gubitaka, a također ni sa neprijateljske.

6/VI. ov. god. Odjeljenje iz I bataljona S. M. Odreda postavilo je jednu nagaznu minu na cesti Muć—Drniš, na koju je naišao neprijateljski kamion i isti je dignut u zrak. U istome je bilo žrtava od 8 mrtvih i 6 ranjenih.

7. VI. ov. god. Dvije čete iz I bataljona S. M. Odreda napale su neprijateljsku kolonu motornih vozila na prostoru Tjesna Vrba—k. 580, koju pustile na sasvim blizo odstojanje i zatim otvorile vatru. Borba je trajala 45 min. Pošto je neprijatelj bio puno nadmoćniji brojčano i tehnički naoružaniji, čete su se povukle. U ovoj borbi neprijatelj je imao 5 mrtvih i 10 ranjenih, kako se moglo da ustanovi preko ob. povjerenika. Sa strane naših jedinica nije bilo nikakovih gubitaka.

8/VI. ov. god. I bataljon S. M. Odreda minirao je cestu na prostoru Tjesna Vrba—Muć i postavio 3 nagazne mine, na koje je naišla neprijateljska kolona i tada su dignuti u zrak 3 kamiona, u kojima je bilo 24 mrtva i 21 ranjen neprijateljski vojnik.

10/VI. ov. god. Po danu naišao je jedan neprijateljski kamion u kojemu su bila nekolika vojnika, naišli su na postavljenu nagaznu minu, koja je digla kamion u zrak, u kojemu su bila 2 mrtva i 2 ranjena neprijateljska vojnika. Istoga dana pred večer postavljena je nagazna mina na istoj cesti kroz Mućku dolinu, a koju je nagazio jedan kamion i bio uništen, u kojemu je bilo 3 mrtva i 5 ranjenih neprijateljskih vojnika.

11/VI. ov. god. Neprijatelj radi osiguranja puta i svoga prilaza pokušao je da zauzme položaje koje su držale snage S. M. Odreda na prostoru G. Postinje—Vrba, neprijatelj je napao naše

snage i poslije kraće borbe neprijatelj je bio odbiven i sprečen u njegovoj namjeri, nanevši mu gubitke od 4 ranjena. Istog dana postavljena je nagazna mina i čekano da će neprijatelj da naiđe, ali pošto neprijatelj nije naišao do pola noći, nakon toga su se naše snage povukle na svoje polazne položaje. Pred samu zoru neprijatelj je naišao sa nekoliko kamiona, te je jedan naišao na nagaznu minu i uništen, u kojemu je bilo 1 mrtav i nekoliko ranjenih neprijateljskih vojnika.

13/VI. ov. god. Ujutro oko 9 sati neprijatelj—četnici i ustaše izvršili su napad na I bataljon S. M. Odreda koji se nalazio na sektoru Pribude—Milešina. U G. Ogorju nalazile su se snage I brigade XX divizije. Neprijatelj je naglo u naletu spustio se do sela Milešine obuhvatajući prostor od Pribuda pa prema Zelovu, spuštajući se prema Ogorju, dok ustaška banda nadirala je od pravca Tjesne Vrbe i Radunića kako bi odsjekli i uništili I bataljon S. M. Odreda koji se nalazio na pomenutom prostoru. Borba je prihvaćena čim je neprijatelj primjećen i u samome selu Milešini; pošto je neprijatelj bio brojčano nadmoćniji prisilio je da se naše snage povuku na liniju Kapetanovići prema Karanovim stajama. U isto vrijeme i jedinice I brigade odmah su stupile u dejstvo, tako da je jedan dio snaga bio raspoređen prema Bačinim stajama i Jarebinjaku, dok drugi dio prema selu Raduniću. Za ono vrijeme dok se neprijatelj nalazio u Selu Milešini i zaselku Banovci uspio je da popali i da ubije nekoliko starčadi. Poslije kraće borbe naše su snage izvršile protivnapad na neprijatelja i izbacile ga iz samoga sela a zatim prešle u gonjenje za njim. Jačina neprijateljskih snaga je bila do 1200 vojnika sa nekoliko bacača i automatskog oružja. U ovoj borbi zarobljena su 3 četnika, a imali su veći broj mrtvih i ranjenih, zaplijenjeno je 2 puške i 100 metaka za iste. Sa naše strane gubitci su bili 3 mrtva, 2 teže i 6 lakše ranjenih, od oružja i spreme nije ništa izgubljeno. U ovoj borbi I bataljon kao cjelina pokazao se vrlo dobro u brzom snalaženju, davanju otpora neprijatelju i u vršenju protivnapada.

15/VI. ov. god. I bataljon S.M. Odreda u zajednici sa snagama I brigade XX divizije dobio je zadatak da likvidira neprijateljsko uporište u selu Kljaci,[4] kojemu je zadatku pristupljeno. Borba je počela u 2,30 sati, koja je trajala dosta kratko vrijeme ali žestoko, nakon čega je uspjelo našim snagama da upadnu i ovladaju sa selom, a zatim je pređeno u gonjenje neprijatelja i uništavanje u pravcu Umljana i Ružića. U ovoj borbi neprijatelj je imao na prostoru našeg bataljona 5 mrtvih, koji su nađeni još za vrijeme napada, i više ranjenih. Na našoj strani bilo je 1 teže i 1 lakše ranjen. Zaplijenjeno 2 puške i 300 metaka za iste i ostalog drugog materijala.

[4] Vidi dok. br. 33/2, k. 1029, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

II

ŠIBENSKO-TROGIRSKI ODRED:

15/V. ov. god. Postavljene su dvije nagazne mine, na koje su naišla dva neprijateljska kamiona na cesti Prapatnica—Trogir, kamioni su dignuti u zrak, u kojima je bilo nepoznat broj žrtava, pošto je iza tih kamiona kretala druga kolona i pokupila mrtve i ranjene.

18/V. ov. god. III četa postavila je jednu nagaznu minu i zasjedu neprijatelju na cesti Marina—Rogoznica, na zasjedu je naišao jedan kamion, na koga je otvorena vatra, ali pošto nije ubijen šofer, kamion je uspio da izmakne, dok se u samome kamionu čuo metež i jauk, broj žrtava nije ustanovljen.

20—21. V. ov. god. II četa S. T. Odreda otišla je u selo Sitno u kojem se nalazilo 7 milicionera, kod kojih je pronađeno 6 pušaka.

21—22. ov. god. III četa S. T. Odreda u zasjedi na cesti Marina—Rogoznica napala je neprijateljski kamion i luksuzni automobil, tom prilikom uništen je luksuzni automobil, dok kamion je uspio da pobjegne, u automobilu su se nalazila nekolika neprijateljska oficira i vojnika, koji su zapaljeni bombama zajedno sa automobilom. Iste noći naišao je jedan neprijateljski tenk na postavljenu minu 18. ov. mj. i dignut je u zrak te uništen, kod automobila je zaplijenjena jedna puška, nešto municije, 2 čuturice i 1 ćebe.

22—23. ov. god. Na cesti G. Seget postavljena je nagazna mina, na koju je naišao neprijateljski kamion pun vojske, koji je uništen. Broj žrtava nije se mogao da ustanovi zbog prisustva neprijatelja na položaju Vlaška i Gradina.

23/V. ov. god. na minu je naišao neprijateljski kamion, koji je uništen na prostoru Donj. Segeta, žrtve nisu ustanovljene zbog blizine garnizona.

9/VI. ov. god. Jedan vod I čete imao je borbu sa neprijateljskom patrolom od 40 vojnika koji su se uputili iz Prapatnice put Labina i nakon kraće borbe neprijatelj se povukao u svoj logor (Prapatnicu).

10/VI. ov. god. I četa vodila je borbu sa neprijateljem koji je sa položaja Dabgora (k. 523), 443, iznad raskrsnice ceste Seget—Bristivica. došao u zaselak Tomaši; četa ga je napala i natjerala ga u bjeg nanoseći mu gubitke od 2 mrtva i nekoliko ranjenih.

15. VI. ov. god. I četa i jedan vod III čete S. T. Odreda odbili su napad neprijatelja koji je krenuo iz Sedam Kaštela preko Malačke s namjerom da dođe u Lećevicu i da se tu zadrži. Vatru

na neprijatelja otvorile su četa koja se nalazi pri Komandi područja i pri Komandi mjesta Sedam Kaštela, te naša 1. četa. Naša četa vodila je borbu frontalno, dok vod 3. čete je zaobišao neprijatelju iza leđa ispod same Malačke. Ovaj vod je otvorio jaku mitraljesku, puščanu i iz strojnica vatru, tako da neprijatelj nije bio u mogućnosti da ispali ni jedan metak na ovaj vod, već se počeo povlačiti u neredu u pravcu odakle je i došao. Borba je trajala od 12 do 17 sati. U ovoj borbi neprijateljski gubitci su 6 mrtvih i 16 ranjenih. Naši gubitci jedan poginuo od tromblona.

III

MOSORSKI ODRED:

Noću između 19 i 20, 2. i 3. četa I bataljona na komunikaciji Sinj—Split vršile su akciju kupljenja žice. Rezultat toga je 5 km sakupljene čelične žice i 90 uništenih stupova. 3. četa II bataljona pri svom pokretu u selu Budimiru uhapsila je jednog domobrana, koji je htio da bježi i bio likvidiran.

23. V. 44. g. I bataljon sa jednom četom odbiva neprijateljski pokušaj da iz pravca Dugog Polja prodre u selo Kotlenice. Neprijateljske snage su bile u jačini od 60 do 80 ustaša. Borba se vodila od 9 do 11 sati. Neprijatelj je odbiven sa gubitcima od 1 mrtvog i 1 ranjenog. Istoga dana II bataljon sa jednom četom vrši hapšenje špijuna po naređenju Štaba III brigade u selima Jabuka i Biorine i uhvaćena su dva špijuna i dva dezertera. Isti su predani Štabu III brigade.

24. V. 44. g. 3. četa I bataljona postavlja nagaznu minu na komunikaciji Omiš—Dupci, te kod sela Mimica uništava jedan kamion. Neprijateljski gubitci 7 mrtvih njemačkih vojnika i 3 ranjena.

25. V. 44. g. udarne grupe 3. čete I bataljona na komunikaciji Split—Omiš napale su 2 neprijateljska kamiona (Njemci) sa vojskom, 1 kamion napadnut kod sela Podstrane, a 1 kod Splita (Novo groblje). Kod oba slučaja zatajila municija (nađena u bunkerima na sektoru Mosora), te tako nisu naneseni gubitci neprijatelju. II bataljon: jedna udarna grupa vrši hapšenja dezertera u selu Budimiru po naređenju Štaba III brigade. Istoga dana vršene su pripreme za napad na neprijateljski garnizon Aržano.[5]

26. V. 44. g. Jedna udarna grupa I bataljona na cesti Omiš—Split kod sela Stobreča postavila je nagaznu minu. Neprijateljski gubitci: 8 njemačkih vojnika mrtvih i 1 kamion uništen. II bataljon u 8 sati uveče vrši pokret prema Aržanu za osiguranje pravca Aržano—Studenci. Bataljon je zatvarao slijedeće pravce slijedećim rasporedom: jedna četa postavila je zasjedu duž same

[5] Opširnije o napadu na Aržano vidi dok. br. 56.

ceste kod Janjine Drage. Druga četa zaposjela je Orlovaču (k. 776) isturivši jedno izviđačko odjeljenje u pravcu sela Babića, a jedno u pravcu sela Vinica. 3. četa zaposjela je Stražbenicu (k. 849) isturivši obezbjeđenje u pravcu V. Sviba. Pri samom dolasku na položaj primjetila su se 4 neprijateljska kamiona koja su se kretala u pravcu Aržana. Na cesti su postavljene 3 pješadijske mine i 1 nagazna mina (engleska). Kroz to vrijeme započet je napad III brigade XX divizije na Aržano. Intervencija koja je kretala iz pravca Studenaca sa kamionima zaustavila se je na pola puta između Orlovače i Studenaca, razvila se i krenula u pravcu naših položaja. Isti su pušteni na odstojanje od 300 m te je na njih otvorena vatra iz automatskih oružja i pušaka, te nakon jednosatne borbe bili su prisiljeni da se povuku u pravcu Studenaca. Neprijateljski gubitci: 3 mrtva Njemca, jedan ustaša, i jedan zarobljen, koji je na licu mjesta likvidiran. Zarobljeno: 3 puške sa 200 metaka, 4 bombe, te sakupljeno 1500 m telefonskog kabla na liniji Aržano—Studenci. Naši gubitci: 1 mrtav, koji je ubiven od mrtve straže, pošto nije znao znakove raspoznavanja.

27. V. 44 g. Jedna udarna grupa I bataljona prekinula je telefonsku liniju Perun—Sukmasin i sakupila 600 m kabla.

28. V. 44. g. II bataljon vrši pokret prema pravcima Čačvina—Nova Sela—Katuni u sadejstvu sa III brigadom koja je vršila napad na neprijateljski garnizon Čista—Provo.[6] Postavlja zasjedu u jačini od dvije čete kod Donjih Vukovića na komunikaciji Šestanovac—Čista. Zasjeda je bila postavljena. 3. četa postavljena je kod sela Urličića i zatvarala pravac Katuna da neprijatelj ne bi presjekao pravac povlačenja četama koje su na zasjedi. Pola sata poslije pola noći naišao je 1 kamion iz pravca Čiste, jedna kolona od 10 kamiona i jedna velika borna kola iz pravca Zadvarje—Šestanovac. Na iste je otvorena automatska vatra, dok su borna kola pogođena prvim metkom iz protivtenkovske puške i bila su zapaljena. Uništivši borna kola izvršen je juriš na kamione. Uništena su 3 kamiona u kojima se nalazila hrana, 10 bačava benzina i topovskih djelova. Ostali kamioni pobjegli su u pravcu Šestanovca. Ubijen je šofer i 1 domobran. Zaplijenjena je 1 puška, 1 pištolj i nešto robe. U 4 sata ujutro neprijatelj u jačini od 100 Njemaca pokušao da prodre u pravcu Čiste ali je bio odbiven uz gubitke. Uslijed zore snage II bataljona povukle su se pravcem Urličići—Kraljević—Budimir—Čačvina.

31. V. 44 g. I bataljon sa II brigadom XX divizije vrši napad na ustaški garnizon u selu Dicmo. Sa dvije čete vršen je napad na neprijateljsko uporište u zaseoku Butige, sa 3. četom

[6] Vidi dok. br. 81.

zatvaran je pravac Sinj—Split. U napadu na zaselak Butige neprijatelj je protjeran...

5. VI. 44. g. Udarna grupa I bataljona na sektoru Dicma vrši hapšenja 3 ustaša i 1 špijuna.

6. VI. 44. g. Jedna četa II bataljona postavlja zasjedu na komunikaciji Šestanovac—Grabovac. Neprijateljski gubitci: jedan Njemac mrtav (šofer). Zaplijenjeno 2 akumulatora za radio-stanice i 2 antene. Jedna motorbicikla uništena.

7. VI. 44. g. Jedna četa II bataljona postavlja zasjedu na sektoru Šestanovac—Zadvarje, na koju je naišao taksi-auto sa 5 njemačkih oficira. Neprijateljski gubitci: 4 mrtva oficira, 1 teže ranjen; auto je poslije toga udario u zid i uništen.

9. VI. 44. g. II bataljon sa jednom četom i jednim vodom druge čete vrši napad na Dugo Polje (zaselak Đakici). Neprijateljski garnizon bio je jačine od 40 ustaša, naoružanih sa 4 laka mitraljeza. Napad je izvršen u pola noći. Nakon dvosatne borbe neprijatelj je protjeran. Neprijateljski gubitci: 3 mrtva i 3 ranjena. Zaplijenjeno: nešto spreme. Naši gubitci: 1 mrtav (Talijan). Zapaljene su kuće u kojima je neprijatelj stanovao.

Grupa na sektoru Krilo—Jesenice po direktivama KK Omiš izvršila je likvidaciju jednog špijuna.

10. VI. 44. g. Jedan vod I bataljona izvršio je prepad na Trilj i prisilio neprijatelja da duže vremena tuče mitraljeskom vatrom kao i minobacačkom.

11. VI. 44. g. Udarna grupa II bataljona na komunikaciji Majdan—Klis sakupila je 2 km kabla i predala ga terenskim radnicima. Jedna četa istog bataljona izvršila je napad na jednu neprijateljsku patrolu jačine 40 ljudi na cesti Dicmo—Bisko. Druga grupa koja je imala zadatak da sačeka komoru neprijateljsku koja kreće iz Žrnovnice prema Mosoru nije naišla uslijed bombardovanja, pa je promjenila pravac. Neprijateljskih kao i naših gubitaka nije bilo.

12. VI. 44. g. Noću je postavljena zasjeda neprijateljskoj patroli koja je imala naići iz garnizona Ćiste u Dobranje. Neprijatelj se uputio, ali zasjeda je bila otkrivena i neprijatelj se vratio. Špijun koji je otkrio zasjedu uhvaćen je od naše patrole. Istoga dana vratila se udarna grupa koja je operisala na sektoru Klis—Majdan;[7] ista je uhvatila 6 dezertera i 1 špijuna. Dezerteri su upućeni u komandu Splitskog područja. Ista grupa postavila je nagaznu minu na tom području, na koju su naišla jedna kola sa konjima. Neprijateljski gubitci: 4 ubivena njemačka vojnika, dok su kola uništena.

15. VI. 44. g. Neprijatelj je u 5 sati ujutro počeo vršiti napad na naše snage iz pravca Dugo Polje. Jednom kolonom u

[7] Vjerovatno se odnosi na tvornicu cementa.

pravcu Juranića staja. drugom kolonom cestom pravcem zaseoka Vukovića, trećom kolonom pravcem Krušvar—Liska—Punde, četvrtom pravcem Bisko—Trišnjevo—Osoje, petom Bisko—Rošca—Dolac. Neprijatelj je napadao jačinom od 500 do 600 vojnika (domobrana, Njemaca, ustaša i četnika). Nakon borbe koja je trajala do 2 sata poslije podne neprijatelj se povukao u pravcu Dugo Polje—Dicmo—Bisko. Neprijateljski gubitci: 8 mrtvih i 1 njemački oficir i veći broj ranjenih. Naši gubici: jedan mrtav i jedan ranjen. Neprijatelj je popalio Kotlenice i ubio 2 civila.

IV

DINARSKI ODRED:

Za taj odred dostavićemo podatke naknadno jer nam izvještaji još nisu stigli.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Sl. otsutan (M. P.) Za komandanta — kapetan **Milan Počuča**

BR. 73

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 21. JUNA 1944. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA NA PODRUČJU BENKOVCA OD 6. DO 9. JUNA[1]

ŠTAB
XIX DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
Op. br. 78
21. VI. 1944. g.

Vrana 8. VI. 1944. g.

ŠTABU VIII KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Napad na Vranu koji je noću 6/7. VI. 1944. g. izvršio I bat. I brigade, ojačan djelovima II bataljona, nije uspio, ali su zato tom prilikom točno ispitane sve teškoće, plan neprijateljske vatre itd. Iste noći srušeni su mostovi na komunikacijama Benkovac—

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 17—1/2, k. 1009.

Pakoštane, Benkovac—Biograd i Benkovac—Filipjakov, te su na taj način stvoreni uslovi da se pod povoljnijim okolnostima napadne Vrana.

U toku 7 o. mj. izvršene su svestrane pripreme za napad na Han u Vrani.

8. o. mj. ujutro napao je neprijatelj od pravca Benkovca Stankovačku četu Benkovačkog bataljona između komunikacije Benkovac—Vrana i iznad Ceranja. Jedna neprijateljska kolona prodrla je cestom do iznad Vrane i zaposjela Veliki i Mali Umac, a ustaše iz Hana krenuli u pravcu M. Umca—k. 148. Neprijateljska kolona je usmjerena na Stankovačku četu, koja je držala svoje položaje na Miovcu (k. 214) sa oslonom na jarugu između Miovca i [V.] Baka (k. 217). Težnja je neprijatelja bila prodrijeti između Umca i Miovca, kako bi odvojili Stankovačku četu od IV bataljona koji je bio raspoređen na Velikom Baku—k. 206 i Zamini. Sa bacačkom vatrom neprijatelj je odbacio naše prednje djelove sa Baka i u jačini jedne čete krenuo je sjeverno od k. 206 u pravcu V. i M. Umca (k. 163). IV bataljon parirao je takovu namjeru neprijatelja ubacivanjem jedne svoje čete sa kote 206 u pravcu jaruge i jednim djelom napada na Veliki Bak. Sa Baka je neprijatelj odbačen, a četa koja se kretala u pravcu k. 163 bila je odsječena i stavljena pod vatru čete IV bataljona i Stankovačke čete. Iz pravca D. Ceranja neprijatelj je dva puta jurišao na Stankovačku četu na položaju Miovac i oba puta je bio odbijen. Odsječeni neprijatelj između Miovca, k. 206 i k. 163 bio je nabačen između Miovca i Velikog Umca, gdje je pretrpio velike gubitke (25 mrtvih i 60 ranjenih). Boljim zalaganjem Benkovačke čete sa Miovca u pravcu Umca moglo se potpuno zasporiti odstupanje neprijatelja u pravcu Pristega i gubici bi bili po neprijatelja mnogo veći, a vjerovatno se je mogao sav uništiti. Djelovi neprijatelja koji su se nalazili uz komunikaciju na Velikom i Malom Umcu, k. 159 i 148, pod pritiskom ostalih djelova IV bataljona sa Baka, [povukli su se] južnim padinama Baka u pravcu oštre okuke kroz selo Vranu. Neprijatelj je naglo odstupio u pravcu Hana, za Pakoštane. Istog dana je od posječenih jablanova improviziran most preko glavnog kanala između Pakoštana i Vrane. U 15 sati dovedena je 3. četa I bataljona iz Radošinovaca u Oton da bi služila kao rezerva prema situaciji koja se je očekivala. Neprijateljska kolona jačine 250 ljudi koja je odstupala za Pakoštane vraćena je natrag. U susret ovoj koloni iz Pakoštana došao je motorcikl — vjerovatno kurir koji je donio naređenje da se ponovo vrate u pravcu Vrane i Baka, da bi pritekli u pomoć odsječenoj četi između Miovca i Umca. Ona neprijateljska kolona koja je napadala na Stankovačku četu iz pravca D. Ceranja bila je odbačena u pravcu Benkovca. Oko 17 sati neprijatelj je od porušenog mosta po-

novo ušao u Han i Vranu. Greška je IV bataljona što nije ostatkom svojih snaga progonio neprijatelja i odmah upao u Han. Vod IV bataljona toga dana nalazio se je na kosi sjeverno od Vranskog Jezera i sela Vrane iznad Sv. Mihajla, sa zadatkom da tuče cestu Pakoštane—Vrana. Oko 17.30 sati neprijatelj je nastupao cestom u pravcu Umca i preko polja na izvor p. Bibe iznad jaruge između M. Umca i Baka. IV bataljon je prikupljen, bačeno pojačanje na Bak i upućena jedna četa sjevernom padinom Baka da izbije preko jaruge sjeveroistočno od Umca. Stankovačka četa dobila je u zadatak da izbije na komunikaciju između Umca i Vrane i da se orijentiše nastupanjem u pravcu Vrane. 3. četa I bataljona, koja je bila u brigadnoj rezervi podno Baka, ubačena je kroz polje na južnom podnožju Baka — oštra okuka komunikacije Vrana—Pakoštane, tako da svojim lijevim krilom ispita stanje u Hanu, izvrši prepad, po mogućnosti upadne u Han i zapali ga, a onda da se orijentiše u pravcu M. Umca i prebaci preko ceste u pravcu Pećina. Vodu IV bataljona iznad Sv. Mihajla izdano je naređenje da na kosi iznad ceste ostavi jedno automatsko oružje sa 3—4 strelca, a ostalim dijelom da krene pravac Han sa oslonom svog desnog krila na sam ćošak Zamka i da izbije na raskrsnicu Vrana—Pakoštane, Vrana—Sokoluša. 3. četa I bataljona sjajno je izvršila svoj zadatak, upala je u Han i zapalila ga. Svojom pojavom oko Hana, paljenjem istoga i nastupanjem u pravcu Umca i Pećine dovela je neprijatelja u nezgodan položaj. Četa IV bataljona koja je trebala da pređe jarugu i da izbije sjeverno od Umca, zakasnila je usljed lošeg terena spuštanjem kroz jarugu. Neprijatelj se je bacio na četu I bataljona, ali sat i pol docnije, kad je četa IV bataljona izbila na određeno mjesto a Stankovačka četa već prelazila cestu u pravcu Markovca, neprijatelj je na Velikom i Malom Umcu pokazivao sve znakove nervoze i panike, osjetio se je opkoljen, sa jedinom mogućnošću da se probije južnim padinama Markovca u pravcu Pećina. Četa I bataljona bila je brojno slaba za zadatak koji se pred njom postavljao na terenu dugačkom 2—3 klm. U 18 sati, predviđajući ocjepljivanje i opkoljavanje neprijatelja na Umcu, hitno su pozvani ostali dijelovi I bataljona, a koji su imali biti upućeni jednim dijelom na prostor 3. čete, a jednim djelom između Hana i Sv. Nedjelje. Ostali djelovi I bataljona stigli su kod izvora Bibe tek u 21 sat. Pod zaštitom mraka opkoljeni neprijatelj na Umcu uspio se je izvući u pravcu Pećina. Dvije čete I bataljona, iako su zakasnile, ubačene su po planu koji je iznesen. U mrak je iz Pakoštana došlo u Vranu 150 biciklista, vjerovatno da pomognu onima opkoljenima na Umcu. Oko 23 sata dvije čete I bataljona sukobile su se sa neprijateljem između Sv. Nedjelje i podno Umca. Neprijatelj je pokušao odbaciti četu I bataljona i vod IV bataljona kod

Sv. Nedjelje i iznad Sv. Mihajla, ali kako je bila noć i pritisak na komunikaciju između Sv. Nedjelje i oštre okuke podjednak, neprijatelj je počeo bježati u pravcu Pakoštana pod zaštitom artilerijske vatre iz Biograda. Artilerijska vatra bila je beskorisna jer je lupala oko zapaljenoga Hana. Zasjedama kod Sv. Nedjelje spriječeno je neprijatelju odstupanje prema Pakoštanima. Neprijatelj je panično pobjegao kroz polje u pravcu Sokoluše, ostavivši na mjestu borbe 108 bicikla, protikolski top 47 mm sa municijom, nišanske sprave itd. Nastavilo se je sa potpunim paljenjem Zamka i rušenjem masivnih zidova.

Noću 8/9. VI. t. g. Nijemci i legija sa 3 tenka i 10 kamiona upali su od Kolarine u Pristeg i napali Benkovački bataljon iznad D. Ceranja u pravcu Miovca i Umca. Borba se vodila cijelu noć na sjevernim padinama Miovca. II bataljon iz Budaka uputio je dvije čete preko Dobrih Voda u pravcu Ceranja. Ove čete stupile su u borbu pred zoru iznad Pupovčevih stanova i Umca. Neprijateljski pokušaji da ovlada Umcem i Miovcem bili su osujećeni. Ubijeno je 12 Nijemaca i 6 legionera, a veći broj ranjeno.

Na dan 9. VI. t. g. iz pravca Benkovca Nijemci su upali sa dva tenka i 3 kamiona u Vranu, u pravcu naših položaja u zaselak Oton. Prodiranje neprijateljske motorizacije uz pratnju pješadije spriječeno je jakom mitraljeskom vatrom sa Baka. Neprijatelj je odstupio, a pod pritiskom IV bataljona pobjegao u pravcu Benkovca. Kod D. Ceranja sačekan od djelova Stankovačke čete dao se u bjekstvo. Njemački tenk napušten od svoje pješadije povlačio se svom brzinom po cesti Vrana — Benkovac. Kod Miranja tenk od preko 15 tona sa 6 vojnika posade uništen je od nagazne mine. Dva Nijemca koja su sjedila na tenku izvana, po pričanju seljaka, odletili su 30 metara u vis i razmrskali se u kamenjaru. Istoga dana Nijemci su izvršili ispad sa 300 vojnika iz sela Pirovca u pravcu Putičanja i Banjevaca. III bataljon i jedna četa II bataljona prihvatili su borbu na Oštrom, Plišivici i Mujića Grumili. Našim jedinicama uspjelo je vještim manevrom odvojiti neprijateljske kolone i podvojeno ih tući. Ubijen je 31 Nijemac i 12 zarobljeno. Zaplijenjeno 1 t. bacač, 1 radio-stanica, 5 strojnica, 3 puške, 4 pištolja, 1 tromblon, 2 telefona sa 10 klm. kabla, 2 kare, 2 konja i 1 telemetar. U bježanju neprijatelj bio prisiljen da uništi vlastiti top.

Podnoć istoga dana iz Benkovca je došao blindirani automobil sa namjerom da odvuče olupinu uništenoga tenka kod Miranja. Ovaj je auto pun Nijemaca naišao na minu i bio uništen. Pet Nijemaca koji su čuvali stražu kod uništenog tenka ubijeni su od strane Benkovačkog bataljona.

Ukupni rezultati borbi 8, 8/9. i 9. VI. o. g. jesu:

Ubijeno: 119 neprijateljskih vojnika.

Ranjeno: 104 neprijateljska vojnika.

Zarobljeno: 12 neprijateljskih vojnika.

Zaplijenjeno: 1 p. k. top sa municijom. 1 t. bacač, 5 strojnica, 3 puške, 1 tromblon, 1 šarac, 4 pištolja, 500 pušč. metaka, 4 karete, 1 telemetar, radio-stanica, 2 telefonska aparata, 10 km. kabla, 108 bicikla i 3 konja.

Uništeno: 1 tenk, 1 auto-blinda i 1 brdski top (koga su Nijemci sami u bjegu uništili).

Naši gubici: 5 mrtvih i

5 ranjenih (komandir čete Rade Škundrić).

U ovim borbama I ud. brigada ponovo je dokazala svoju udarnu moć i manevarsku sposobnost. Svi rukovodioci ove brigade pokazali su se kao vrlo sposobni da spretno manevruju na terenu, da koriste zamljište i sve greške neprijatelja — odnosno prednosti koje im momentalno položaj pruža. Borci su pokazali veliku upornost u odbrani i osobitu energiju i polet u napadu. Usporedbi između gubitaka neprijatelja i naših gubitaka nije potreban komentar. Smatramo za potrebno da se I ud. brigada pohvali naredbom za ove svoje borbe, a posebno Štab brigade.

Osim vojničkog uspjeha, koji je neosporno sjajan jer je izboren na otvorenom zemljištu i u ravnopravnoj borbi, još je veći uspjeh politički, jer je ova naša pobjeda odjeknula širom Sjeverne Dalmacije i dokazala je svima onima koji još nasjedaju neprijateljskoj propagandi, da smo u stanju da tučemo „svemoćnog“ okupatora. Ovo je nadalje osobito značajno još i zbog toga jer ova pobjeda pada baš u vrijeme kada se neprijatelj trudi da uvjeri narod kako su partizani uništeni, ubijeni drug Tito i članovi Nacionalnog Komiteta itd.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar: **Petar Babić** (M. P.) Komandant-p.pukovnik: **Tom. J. Popović**

-- 3 --

Ranjeno: 104 neprijateljska vojnika
Zarobljeno: 12 neprijateljskih vojnika
Zaplenjeno: 1 p.k. top sa municijom, 1 t.bacač, 5 strojnica, 3 puške, 1 troblon, 1 šarac, 4 pištolja, 500 p.šč. metaka, 4 karete, 1 telemetar, 1 radio stanica, 2 telefonska aparata, 10 km. kabla, 108 bicikla i 3 konja.
Uništeno: 1 tenk, 1 auto blinda i 1 brdski top /koga su Nijemci sami u bjegu uništili/
Naši gubici: 5 mrtvih
5 ranjenih /komandir čete Rade Škundrić/.

U ovim borbama I ud.brigada ponovo je dokazala svoju udarnu moć i manevarsku sposobnost. Svi rukovodioci ove brigade pokazali su se kao vrlo sposobni da spretno manevriju na terenu, da koriste zemljište i sve greške neprijatelja - očnosno prednosti koje im momentalno položaj pruža. Borci su pokazali veliku upornost u odbrani i osobitu energiju i polet u napadu. Usporedbi izmedju gubitaka neprijatelja i naših gubitaka, nije potreban komentar. Smatramo za potrebno da se I ud.brigada pohvali naredbom za ove svoje borbe, a posebno Štab brigade.

Osim vojničkog uspjeha koji je neosporno ajajan jer je izboren na otvorenom zemljištu i ravnopravnoj borbi još je veći uspjeh politički, jer je ova naša pobjeda odjeknula širom Sjeverne Dalmacije i dokazala je svima onima koji još nasjedaju neprijateljskoj propagandi, da smo u stanju da tučemo "svemočnog"okupatora. Ovo je nadalje osobito značajno još i zbog toga jer ova pobjeda pada baš u vrijeme kada se neprijatelj trudi da uvjeri narod kako su partizani uništeni, ubijen drug Tito i članovi Nacionalnog Komiteta itd.

Smrt fašizmu-----sloboda narodu!

Politički komesar: Petar Brebrić

Komandant-p.pukovnik: Tom J. Popović

17 2/2
1000

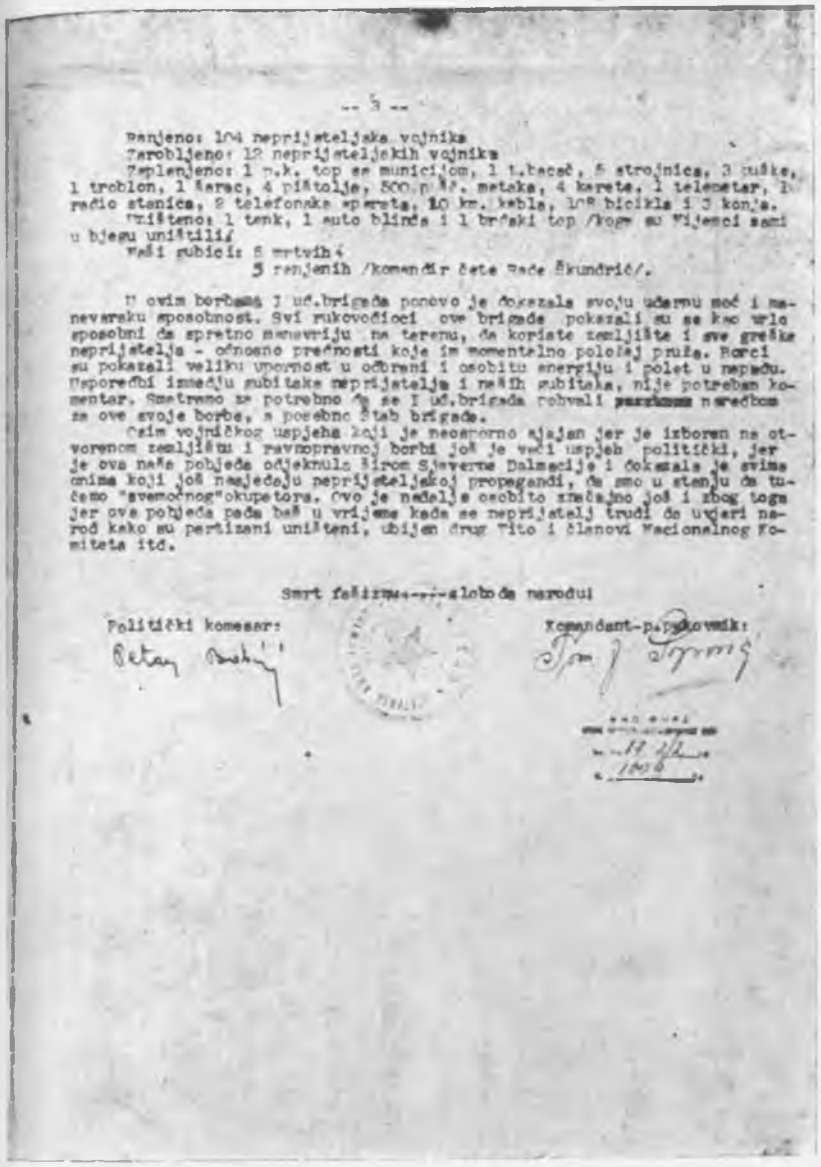

Fotokopija treće stranice dokumenta br. 73

BR. 74

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 21. JUNA 1944. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O NAPADU NA USTAŠE U POLAČI[1]

ŠTAB
XIX DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
Op. br. 80
21. 6. 1944. g.

Polača 12. 6. 1944. g.

ŠTABU VIII KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Prema zapovjesti[2] ovoga štaba od 9. o. mj. trebala je I brigada noću 10—11. o. mj. napasti uporište Polaču, međutim usljed saobraćajnih teškoća kurir nije mogao na vrijeme prenijeti zapovjest, a usljed vremenskih smetnji je veza putem radia bila nestalna. Brigada je pristupila likvidaciji ovog uporišta noću 12—13. o. mj. poslije temeljito i svestrano izvršenih priprema.

Selo Polaču pretvorile su ustaše u svoje uporište, i upravo se u njemu vršilo formiranje jedne nove ustaške bojne, tako da je u njemu bilo 50 oficira i podoficira — starih ustaških boraca, koji su kao kadrovi bili upućeni za formiranje ove nove bojne. Nadalje je bilo 100 domaćih ustaša i oko 80 novomobilisanih. Usljed povoljnih uslova za odbranu smatrali su ustaše da je ovo uporište nezauzimljivo. Detalji se vide iz priloženih skica.

Noću 6—7. o. mj. vršio je na ovo uporište napad IV bataljon I brigade, ali nije imao odlučujućeg uspjeha.[3]

12. o. mj. u toku dana izvršena su izviđanja i dodjeljivanje zadataka, tako da se borba odvijala manje-više onako kako je to planom i zapovješću bilo predviđeno.

Sam napad izvodili su I i II bataljon, dok je Benkovački bataljon davao osiguranje prema Benkovcu, Raštevića i Nadinu. IV bataljon ostao je na prostoru Vrane sa zadatkom osiguranja prolaza kod s. Vrane u pravcu Pakoštana i Ceranja. III bataljon ostao je na kanalu sa zadatkom prihvata materijala i prebacivanja ranjenika.

U prvom naletu osvojena je k. 154 sa strane I bataljona. II bataljon likvidirao je do 24 sata zgradu Luke Skare i nastavio je poslije pola noći likvidacijom zaposjednutih kuća oko Končareva guvna. Isti bataljon svojim desnim krilom likvidirao je Prptenjaču i manji otpor u jugoistočnom komšiluku Polače.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 19/2, k. 1009.
[2] Vidi dok. br. 30.
[3] Vidi dok. br. 121.

U zadatku I bataljona još su ostali nelikvidirani objekti Tokić i tvrđava povrh sela. Likvidaciji Tokić kasarne prišlo se je jednovremeno sa likvidacijom k. 154. Neprijatelj se nije ograničio na odbranu zgrade Tokić kasarne, nego je branio i prilaze istoj iz susjednih zgrada, u čemu je unekoliko bio poremećen stvoreni plan. Utrošeno je mnogo napora da se ućutka vatra iz okolnih zgrada, i za njihovu likvidaciju utrošeno je 7 lakših mina — razornih. Da bi se iskoristila noć, tj. bez čekanja na likvidaciju Tokić kasarne, prišlo se je likvidaciji tvrđave sa koje je šarac na sve strane brisao prilaze samoj Kulini i Tokić kasarni. Pod bedeme Kuline dovučena je teška razorna mina pod zaštitom p. mitraljeske i l. bacačke vatre. Izravni pogodak m. bacača na vrh Kuline likvidirao je 4 ustaše, među kojima i 1 ustaškog bojnika. Mina je potpaljena uz bedeme i stvorena je rupa od 4 kvadratna metra. Ustaše su se i dalje branile sa vrha i podno tvrđave. Već je svitalo. Na Tokić kasarnu vršeno je 4—5 juriša. Dvorišni zid oko kasarne sprečavao je direktan prilaz zidovima kasarne. U svitanje je donijeta odluka da se ne napušta Polača, nego da se smanji opsada na polovinu, time što je polovina I bataljona upućena u pravcu Kakne na izviđanje i osiguranje od pravca Zemunika, Biograda i Pakoštana, a polovina II bataljona u s. Tinj sa zadatkom izviđanja i obezbjeđenja od pravca Biograda i Nadina. Benkovački bataljon ostao je sa istim zadatkom. Dok su gorile okolne zgrade, ustaše su uporno branile u posljednjim utvrđenjima kule i kasarne. Dnevna blokada Polače izvršena je pravcem istok — zapad, kako se proteže kosa na kojoj je smješteno selo. Sa južne strane selo se nije blokiralo, jer je ravan teren — vinogradi i njive. Sa sjeverne strane nije bilo potrebno, jer je bila mala vjerovatnost da će se penjati u eventualnom bježanju na brdo i izložiti se našoj bliskoj vatri. Svaki pokret ustaša i prelaženje iz Kuline u kasarnu bio je popraćen našom tačnom vatrom.

Oko 10 sati intervenisao je neprijatelj, većinom ustaše, iz pravca Benkovca preko Raštevića i Miranja. Na Raštevićkom polju dočekao je ustaše Benkovački bataljon i odbio ih. Jedna četa I bataljona rokirana je u pravcu Miranja i neprijatelja odbacila u Benkovac. Opkoljene ustaše u polurazorenoj kuli i kasarni uvidjele su rješenost da se borba vodi do uništenja. Posljednja nada da će im doći u pomoć Njemci i ustaše od Benkovca razbila se odbacivanjem neprijatelja sa Raštevićkog polja i od Miranja. Ostala im je još samo jedna mogućnost, tj. da ne čekaju noć — što bi značilo uništenje, nego im je preostalo jedino da se spase bijegom ili da se predaju.

13. o. mj. oko 12 sati bježali su kroz vinograde i žita ostaci ustaške posade Polače u pravcu Tinja i Nadina.[4] Priredili smo

[4] Vidi dok. br. 131.

hajku na razbježalog neprijatelja... Oko 10 sati naišla su jedna kola na minu blizu s. Raštević. Oko 15 sati neprijatelj je ponovo intervenirao iz pravca Benkovca preko Miranja i Raštevića i od Nadina. Ponovno je neprijatelj odbijen, a kolona od Nadina u potpunosti raspršena.

Rezultat borbe: ubijen 121 nepr. vojnik. Vjerojatno da ih je bilo znatno više, ali nije moglo biti sa sigurnošću ustanovljeno. Sve ruševine nisu pretresane, a pod njima mora da je ostalo još dosta mrtvih. (Pod ruševinama samo jedne kuće nađeno je 18 leševa). Među mrtvima bilo je 4 oficira i 5 podoficira.

Ranjeno: broj ranjenih nepoznat, ali nije ispod 100.

Zarobljeno: 30 neprijateljskih vojnika.

Plijen: 21 puška
4 pištolja (ostalo oružje uništeno)
1.300 kg brašna, 4.800 kg raznog žita, 45 komada krupne stoke, 400 komada sitne stoke, 70 novih ustaških uniformi, 150 ćebadi, 26 košulja, 77 gaća, 9 šinjela, 89 pari cipela, 42 porcije, 50 čuturica i 2 konja.

Uništeno: 8 zgrada i nepoznat broj oružja, 1 kola i 2 konja.

Naši gubitci: 4 mrtva (među njima op. oficir drug Pandža Čedo i Rajko Kosanović, komesar bataljona),
ranjenih: 13.

Ova akcija je brižljivo pripremljena i do u detalje razrađena sa svim starješinama. Zapovjesti i naređenja odgovarala su situaciji. Borbeni postupci svih dijelova brigade prilagođeni su situaciji, te uspjeh nije ni izostao. Sve starješine, počam od štaba brigade, pa do svakog desetara, unijeli su maksimum svojih sposobnosti da postignu što bolji uspjeh, a borci su zajedno sa svojim starješinama ispoljavali vanrednu hrabrost i dokazali su da su zaista majstori svoga oružja.

Ovaj vojnički uspjeh odjeknuo je širom Ravnih Kotara i omogućio je naše dalje političko i vojničko prodiranje u ovome kraju. Narod je upoznao snagu našega oružja, te su proširene mogućnosti našeg daljeg mobilisanja i onih koji su do sada ostajali pasivni.

Predlozi za pohvalu iznijeti su u izvještaju Op. br. 44.[5]

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Babić Petar s. r.

(M. P.)

Komandant, p.pukovnik:
T. Popović s. r.

Ovjerava,
šef op. otsjeka
kapetan
(potpis nečitak)

[5] Redakcija ne raspolaže tim izvještajem.

BR. 75

NAREDBA ŠTABA DVANAESTE NOU DIVIZIJE OD 22. JUNA 1944. KOJOM SE POHVALJUJU BORCI I RUKOVODIOCI DVANAESTE I OSJEČKE BRIGADE ZA POKAZANO JUNAŠTVO, ODLUČNOST I SAMOINICIJATIVU PRILIKOM NAPADA NA PODGORAČ I U BORBI KOD BRAČEVCA[1]

12. DIVIZIJA
22-VI-1944.
POHVALA

NAREDBA BR. 34

Štaba XII Divizije Narodno-oslobodilačke vojske Jugoslavije od 22 juna 1944 g.

I.

XII Udarna brigada napala je 19. VI. o. g. neprijateljsko uporište Podgorač i nakon 11-satne žestoke borbe likvidirala ga.[2] U ovim borbama zaplijenjen je ogroman ratni materijal i među ostalim 2 topa, 45 mitraljeza, 8 teških bacača, 600 pušaka, 300.000 metaka, 2.360 mina za bacače, i još 30 kola raznog ratnog materijala. U samom uporištu ostalo je na bojnom polju preko 230 neprijateljskih vojnika i oficira.[3]

II.

Osječka brigada dne 21. VI. o. g. sačekala je neprijateljsku kolonu od preko 800 gestapovaca, i nakon žestoke jednosatne borbe razbila i nagnala u bjeg. U ovoj borbi su među ostalim zarobljena 2 topa.[4]

Za primjerno držanje u ovim borbama, pokazano junaštvo, odlučnost i samoinicijativnost

POHVALJUJEMO:

Borce i rukovodioce XII Udar. i Osječke brigade i ističemo ih za primjer svim ostalim jedinicama. Vjerujemo da će one nastaviti i dalje u budućim borbama koje nas očekuju napadati

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 10/7, k. 882—a.

[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 69, 94 i 136.

[3] Prema izvještaju Štaba Dvanaeste divizije i Štaba Šestog korpusa NOVJ gubici neprijatelja su bili: 361 ubijen i 101 zarobljen (vidi dok. br. 94 i 108).

[4] Borba se vodila između Razbojišta i Bračevca (vidi dok. br. 108).

neprijatelja još nesmiljenije, još energičnije, sve dok neprijatelj ne bude do posljednjeg čovjeka uništen.

Ove pobjede i sjajni rezultati spomenutih brigada doprinijeli su još više u ispunjavanju zadatka,[5] kojeg je pred našu Narodnooslobodilačku vojsku postavio naš Vrhovni komandant, a taj je preći u napad još jače i nemilosrdnije tući neprijateljska uporišta, neprijateljske kolone i neprijateljske komunikacije. Ove su pobjede [pokazale] da naše junačke brigade u stanju su doprinjeti sve da njihov Korpus bude najbolji korpus u Hrvatskoj. Naše jedinice to mogu i moraju učiniti.

Smjelo i odlučno naprijed u nove borbe i pobjede!

Ovu naredbu pročitati pred strojem.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Otmar Kreačić v. r.

Komandant-major: Demonja Nikola v. r.

Da je prepis vjeran originalu tvrdi i ovjerava:

St. vodnik[6]

BR. 76

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 22. JUNA 1944. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O ORGANIZACIONOM STANJU DIVIZIJE[1]

ŠTAB
XIX DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
A. br. 279
22. VI. 1944. g.

Opći izvještaj

ŠTABU VIII KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

I. OPĆE VOJNIČKO STANJE U JEDINICI I NA SEKTORU DJELOVANJA:

Od prošlog izvještaja stanje se je u povoljnom smislu u mnogome izmjenilo. Vrijeme od 15. V. do 16. VI. t. g. mogli

[5] Vidi primjedbu br. 9. uz dok. br. 31.
[6] Potpis nečitak.
[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 25—1/2, k. 1009.

bi podjeliti u dva perioda, tj. od 15. V. do 1. VI. i od 1. VI. do 16. VI. t. g.

Prvi period, tj. od 15. V. do 1. VI. t. g. značajan je, jer:

— predstavlja period mobilizacije i popune jedinica novomobilisanim ljudstvom. I ud. i II brigada popunile su svoje redove novim borcima mobilisanim većim dijelom na poludobrovoljnoj bazi. Većina ovih boraca je sa novoproširene teritorije Karina, Kistanja i Đevrsaka.

— Predstavlja period proširivanja ranije postignutih uspjeha. I. ud. brigada obračunava se sa četnicima koji su prodrli u Kistanje i Đevrske, koje su Nijemci napustili. Vidni uspjeh ovih borbi je borba na Bribirskoj glavici. U ovim borbama rastrojene su tri četničke brigade, a na Bribiru je Kosovska četnička brigada pretrpila tako težak udarac da je odmah utekla na Kosovo, a iz nje je dezertiralo preko 100 boraca.[2] Banda Stegnjajića vratila se u Atlagića Kulu. Kako su se Nijemci osjetili i suviše ugroženi na svojoj životnoj arteriji Skradin — Mostine—Benkovac, to su uprli sve mogućnosti i ponovno zauzimaju Bribir i Đevrske.[3] Naš uticaj na Kistanje, Varivode i Smrdelje nisu u stanju da spriječe. II brigada manjim vojničkim akcijama proširuje i učvršćuje uspjeh postignut akcijama na Lisičić i G. Karin.[4] Četnički redovi se proređuju (od 200 karinskih četnika, ostalo ih je svega 40) i oni — koje milom, koje silom — stupaju u naše redove. Problem špiljara još je uvjek aktuelan, iako je znatno umanjen. Od prijašnje bahatosti četnika više nema ni traga. Ovome je znatno doprinijelo i djelovanje savezničke avijacije (bombardovanje četničkih uporišta itd.), kao i opšta (spoljna) vojno-politička situacija, ali kao glavni razlog ostaju vojnički udarci koje su im zadavale naše jedinice. —

— Predstavlja period manje-više očekujućeg stava, jer su u svim garnizonima nagomilane neprijateljske trupe, a nije bilo jasno na koju će stranu udariti. Ova neizvjesnost zahtijevala je i posebne mjere opreze.

— Predstavlja period u kome se jačaju i bolje do izražaja dolaze odnosi sa civilnim i vojno-pozadinskim vlastima.

Drugi period karakteriše se:

— proširivanjem našeg vojničkog djelovanja u Ravne Kotare. Koristeći angažovanost neprijatelja u zapadnoj Bosni, prebačena je I ud. brigada na prostoriju između mora i komunikacije Benkovac — Mostine. Ovdje u borbama postiže upravo sjajne uspjehe,[5] koji bi sigurno bili još veći da nije znatnim dijelom svojih snaga vezana na zadatak osiguranja kanala, prebacivanje

[2] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 124.
[3] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 190.
[4] Vidi dok. br. 71.
[5] Vidi dok. br. 71, 73 i 74.

ranjenika i robe itd. Ove svoje uspjehe postigla je u otvorenoj borbi sa Nijemcima iz okolnih garnizona i nanjela im osjetne gubitke. Ovi su uspjesi osobito značajni, jer dokazuju udarnu moć i manevarsku sposobnost I ud. brigade.

— Uništenjem ustaškog uporišta Polače[6] i Vrane i najjačeg četničkog uporišta Atlagića Kule.[7] Ovim uspjesima razbijen je odlučno svaki četnički i ustaški uticaj, a narod i neprijateljska vojska upoznali su snagu našeg oružja. Ovime je stvorena mogućnost za naše daljnje uspješno prodiranje u ovim krajevima u vojničkom i političkom smislu.

— Formiranjem grupe bukovačkih bataljona kao prelazno stanje za formiranje u IV brigadu.[8] Ova je grupa formirana od S. D. P.[9] odreda i jednog bataljona Kninskog odreda.

Općenito stanje se nije u mnogome promjenilo. Neprijatelj i nadalje drži komunikacije: Pađene — Otrić — Bihać, Drniš — Mostine — Benkovac — Zemunik, Gračac — Obrovac — Benkovac — Biograd. Na ovim komunikacijama neprijatelj je vrlo osjetljiv. Za njihovo osiguranje ponajviše koriste četničke bande, kojih, kako se vidi, najviše ima baš duž tih komunikacija. Saobraćaj se ne vrši svakodnevno, nego neredovito u većim kolonama, tako da je u vrijeme kada ove saobraćaju pojačano i osiguranje na njima. Na oslobođeni teritorij sjeverne Bukovice neprijatelj nije vršio nikakvog ispada, ali je zato oštro reagirao poslije uspjeha I brigade [u napadu] na Vranu i Polaču, tako da se je ova morala povući sjeverno od komunikacije Benkovac — Mostine. Četnički uticaj naglo opada. Njihove jedinice nalaze se u raspadanju, pogotovo poslije našeg uspjeha na Atlagica Kulu, gdje je razbijena banda cuvenog bandita Stegnjajića, i raspadanjem četničke zadarske brigade, dolaskom njenog komandanta i zamjenika u naše redove. Banda Mane Rokvica i Marici otvoreno su ustali protivu Đujića i otvoreno su letcima izjavili svoju privrženost Nijemcima.

Ustaški uticaj i propaganda popušta. Uz jaku podršku Nijemaca oni su uspjeli mobilisati dosta stanovništva u Ravnim Kotarima u vremenu kada naš vojnički uticaj tamo nije dosezao. Našim uspjehom na Vranu i Polaču i uspješnim borbama sa Nijemcima i inače slab moral novomobilisanih u ustaške redove još je više poljuljan. Uspjeh ustaša u prikupljanju veceg broja stanovništva može se pripisati i tome, što su iz Hrvatske poslali veliki broj oficira, podoficira i ustaša — starih i isprobanih boraca i koljača. Smatramo, da bi jačim djelovanjem u Ravnim Kotarima bili brzo razbijeni.

[6] Vidi dok. br. 74.
[7] Vidi dok. br. 67.
[8] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 94.
[9] Sjevernodalmatinskog partizanskog

Ni četnici ni ustaše nisu u stanju da sa nama samostalno povedu bilo kakovu borbu, a pogotovo ne neku ofenzivu.

Naše jedinice, tj. I ud. i II brigada u borbama ovog mjeseca dokazale su svoju udarnu moć i borbenu sposobnost. Broj novomobilisanih, iako su to mladi borci, ubrzo je bio obuhvaćen i pokazuje znake da će se od njih stvoriti vrlo dobri borci. Ovo osobito vredi za I ud. brigadu koja je u stanju da primi u svoje redove znatno veći broj novih boraca, koji će sigurno u najkraćem roku poprimiti sve karakteristike ostalih boraca ove brigade. Smatramo kao jedan od najvažnijih zadataka koji se sad pred nas postavlja da ovu brigadu popunimo preko broja 1000. Ovo mislimo postići odvajanjem izvjesnog broja boraca iz raznih odreda Grupe S. D. P. odreda.

III brigada naše divizije nalazi se u Lici, operativno pod komandom 35 divizije. Od Štaba XI korpusa primili smo radiotelegrafsku obavjest da je naša III brigada uklopljena u sastav toga Korpusa.[10] Međutim ovakovo naređenje nismo primili niti od Štaba VIII korpusa, niti od Glavnog štaba.

Novoformirana grupa bukovačkih bataljona po svojoj borbenosti i udarnoj moći znatno zaostaje iza ostalih brigada naše divizije. Ovome je krivo malo brojno stanje i slabo naoružanje jedinica. Preduzete su mjere da se jedinice popune oružjem, a pomognuto im je i dodjeljivanjem kadra iz ostalih naših jedinica. Postepenim uvođenjem u borbu smatramo da će se i njena borbena vrijednost podići.

U sastav naše divizije došla je i brdska baterija, koja ima samo 1 top. Borbena vrijednost ove jedinice još nije provjerena, ali joj pokretljivost nije nikakova, jer konji sa kojima raspolaže nisu u stanju da prenose ovaj top, zbog iznurenosti i slabog zdravstvenog stanja. Preduzete su mjere da se ova baterija popuni sposobnim konjima, ali je ovo teško, jer takovih na ovome terenu nema.

II. ORGANIZACIONO STANJE JEDINICA:

Najteže pitanje, tj. malobrojnost donekle je riješena u I ud. i II brigadi, dok je za Grupu bukovačkih bataljona potrebno da se i ona ojača. Potrebno bi bilo da se pripadnici ove divizije, koji su zbog rana i raznih bolesti zadržani na Visu i u Bariu, što prije vrate u svoje jedinice.

---

[10] Štab Jedanaestog korpusa je tu depešu poslao 16. juna 1944. U njoj piše: „III brigada XIX divizije potpala je po naređenju GŠH (Glavnog štaba Hrvatske — prim. red.) pod XXXV diviziju operativno i organizaciono. Kako je ta brigada malog brojnog stanja, bilo bi potrebno da je Vi prethodno popunite". (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 2/3, k. 572).

Štab divizije: U glavnom je potpun. Osjeća se nedostatak oficira na službi. Intendantura nam je popunjena, ali usljed velikih poslova koji nam se nameću nedovoljan je broj osoba, te će se morati dopuniti. Ofanzivom neprijatelja na Dugi Otok[11] moralo se naše oporavilište premjestiti na Vis. Usljed nevraćanja naših preboljelih ranjenika iz Korpusne bolnice, preduzete su mjere za stvaranje naše bolnice na Visu.

Komesar ove divizije drug Petar Babić vratio se je sa kursa i primio svoju dužnost.

I ud. brigada: Štab je u glavnom potpun. Dužnost komesara brigade preuzeo je opet drug Ilija Radaković, koji je vršio dužnost komesara Divizije. Načelnik štaba kapetan Ilija Repac mlađi je na ovoj dužnosti i još se teško snalazi. Dosadašnji informativni oficir drug Joso Mažar poginuo je 16. VI. t. g.

Štabovi bataljona i komande četa od posljednjeg izvještaja znatno su se izmjenjali. Tako je na pr. Štab II bataljona tri puta potpuno izmjenjen. Općenito štabovi bataljona zadovoljavaju i pokazuju sve veći napredak. Niži komandni kadar u glavnom je popunjen. Kod Štaba III bataljona ove brigade pokazale su se nezdrave pojave i osjeća se da je smjenjivanjem ovoga štaba kroz bataljon prostrujao novi život.

II brigada: Štab je u glavnom popunjen. Nema liječnika. Komandant brigade major Damjanović[12] vratio se iz bolnice i preuzeo dužnost.

Štabovi bataljona također su u glavnom popunjeni. Niži komandni kadar isto je popunjen, osim onih drugova koji se momentalno nalaze na kursu.

III brigada: komandant brigade major Breka Mane vratio se je sa kursa i preuzeo dužnost. Inače je štab potpun.

Štabovi bataljona su popunjeni, dok niži komandni kadar nije, usljed slanja na razne kurseve. Točan uvid u stanje kod ove brigade nemamo, jer je održavanje kontakta sa istom veoma teško.[13]

---

[11] Zapovijest za napad na Dugi otok i Kornat izdao je Štab njemačke 264. pješadijske divizije 21. maja 1944. U njoj se, pored ostalog, kaže: „Pribrežni otoci u području 891. grenad. puka najvećim dijelom služe bandama kao mjesta za pretovar dotura. Za neprijatelja su od naročite važnosti otoci Kornat i Dugi Otok... 891. grenadirski puk očistiće ove otoke. Pri tome svi uređaji koji služe neprijatelju imaju se zaplijeniti ili razoriti, skloniti nepr. brodove i — ukoliko je moguće — izvršiti evakuaciju cjelokupnog stanovništva sa otoka, a u najmanju ruku moraju se pohapsiti sva sumnjiva lica". — Iskrcavanje neprijateljskih snaga na Dugi otok počelo je 31. maja. (Opširnije o tome vidi tom VIII, knj. 2, dok. br. 112 i 196).

[12] Damjan

[13] Ona je bila u Lici pod komandom Trideset pete divizije (vidi dok. br. 92).

Grupa bukovačkih bataljona:

Štab grupe bukovačkih bataljona u glavnom je popunjen. Ostao je stari štab iz Sjevernodalm. p. odreda koji vrši dužnost do imenovanja naredbom. Nedostaje informativni oficir i jedan liječnik.

Štabovi bataljona i niži komandni kadar nepotpun je, što se misli riješiti vraćanjem drugova sa kurseva i izdizanjem novih kadrova.

Formacijsko stanje:

Četiri bataljona sa po 3 pješadijske čete i mitraljeskim vodom. Svaka četa po dva voda, svaki vod po dvije desetine.

Vod pri štabu, četa za vezu, minerski vod, sanitetski vod, vozarska četa i prateća četa.

Sanitet i intendantura novoorganizovana.

III. OCJENA RADA ŠTABOVA:

Štab I ud. brigade vrlo je dobar. Pokazao se snalažljiv i prodoran. U posljednjim borbama u Ravnim Kotarima Štab brigade pokazao je da umije korisno manevrovati svojim jedinicama, a akcija na Polaču bila je brižljivo i temeljito pripremljena.

Štabovi bataljona u glavnom zadovoljavaju. Pokazali su se prodorni i snalažljivi. Ovo osobito vrijedi za I i II bataljon. Niži komandni kadar ima još nedostataka, što se u glavnom ogleda u nedostatku teornog znanja. Ali ovaj nedostatak oni nadoknađuju prodornošću i ličnom hrabrošću.

Štab II brigade pokazao se zauzimljivim u radu i zadovoljava, ali još se uvjek osjeti površnosti i sporo reagiranje na iskrsle momente u brigadi. Štabovi bataljona, uz manje nedostatke, u glavnom zadovoljavaju. Najveću pomoć biti će potrebno pružiti IV bataljonu.

III brigada: Usljed udaljenosti nemamo kontrolu nad njihovim radom, ali je brigada u ovo vrijeme postigla dosta uspjeha i narod južne Like ju voli. Ocjenu rada štabova ne možemo dati, ali u glavnom zadovoljavaju.

Grupa bukovačkih bataljona: Rad štabova u grupi bataljona jedva zadovoljava. Štab grupe teško se snalazi, ima još dosta neumješnosti, ali i površnosti. Biti će im potrebna jača pomoć.

Štabovi bataljona jedva zadovoljavaju, te će biti potrebno da im se pruža stalna i jača pomoć i potpora.

Niži starješinski kadar najbolnije je pitanje u ovoj jedinici, jer je isti izdignut od novih boraca, još nije obučen, a niti isproban u borbi.

IV. ISHRANA VOJSKE:

Ishrana vojske nailazila je u ovom periodu na velike teškoće, jer je ovaj kraj, koji je inače siromašan, dugim boravkom vojske potpuno iscrpljen, tako da je snabdjevanje žitaricama moguće samo u neznatnim i potpuno nedovoljnim količinama. Potrebe u mesu ovaj kraj može zadovoljiti. Vojska se u glavnom hrani mesom, hrana je jednolična i nedovoljna, te ovo nepovoljno utiče na zdravlje i izdržljivost boraca.

Snabdjevanje potrebama ishrane vrši se: ratnim plijenom, konfiskacijom od narodnih neprijatelja i rekvizicijom. Pomoć vojno-pozadinskih vlasti (komande područja i mjesta) slabo se osjeća. Ovo dolazi otuda što pomenute komande nisu popunjene dovoljnim brojem odgovornih drugova, te preopterećene poslom ne mogu odgovoriti svojim dužnostima. Ima pojava neodgovornosti, oportunizma i birokratizma. Fali im samoinicijativa i razumijevanje za potrebe vojske. Potrebno bi bilo da im se pruži jača pomoć od strane Korpusne vojne oblasti. Ipak stanje se sređuje i uz jaču pomoć odgovoriti će. Mi smo dali neke rukovodioce iz vojske u komande mjesta.

Pitanje kanala: Ovo je pitanje koje predstavlja za našu diviziju najveći teret i koje bi trebalo radikalno riješiti. Neprijatelj je upoznat sa našim kanalom, te preduzima sve da spriječi njegovu upotrebu. Iz ovog razloga potrebno je da na kanalu samo za zaštitu istoga stalno boravi jedna jedinica (najmanje bataljon). Osim toga za prebacivanje materijala iz Primorja u Bukovicu i opet je potrebno da se angažuju naše jedinice. Za prebacivanje materijala od Bukovice do Štaba korpusa potrebno je angažovati jače snage. Ovome pristupa problem transportnih sredstava, jer materijal treba prebaciti od mora do Štaba korpusa. Raspolaže se samo sa vrlo ograničenim brojem tovarne stoke, tako da se ni u kom slučaju ne može prebaciti više od 1000 kg. dnevno. Iz Bukovice do Štaba korpusa prebacivanje materijala imalo bi se izvršiti u glavnom na leđima omladinaca. Ovih ovdje nema u tolikoj množini. Ako se uzme u obzir da jedan ranac teži 15—20 kg. dolazi se do zaključka da je ovakav način transportovanja dosta težak.

Kada bi i uspjeli da redovno i svakodnevno prebacimo 1000 kg. materijala iz Primorja u Bukovicu, to bi bila količina koja bi jedva zadovoljila potrebe naše divizije, grupe odreda i vojno-pozadinskih vlasti. Održanje kanala (organizacija) kao i osiguranje istoga palo je na teret ovoj diviziji, što znatno slabi i otežava rad, kako naše intendanture tako i samih operacija.

V. VOJNIČKA NAOBRAZBA:

U tome pogledu stanje se je od poslednjeg izvještaja popravilo i svaki se dan osjeća sve veći napredak. Ovo naročito vrijedi za I ud. brigadu u kojoj se, staranjem komandanta brigade,[14] u veliko radi na vojničkom uzdizanju, kako starješina tako i boraca. Najteže je stanje kod Grupe bukovačkih bataljona, usljed već ranije navedenih uzroka. U Diviziji se održava vojni kurs za izobrazbu nižeg komandnog kadra i na istome ima oko 40 slušalaca. Kod I ud. i II brigade postoje brigadni vojnički kursevi, koji pokazuju lijepe rezultate. Novina koju je uvela I ud. brigada, tj. dopunska četa pokazala se je kao vrlo praktična, jer kroz nju prolaze novi borci i primaju prvu izobrazbu. Bilo je slučajeva da su novi borci već poslije nekoliko dana boravka u dopunskoj četi tražili da se upute u borbenu jedinicu, jer im se nije dalo biti „dopunac".

Postoji potreba za osnivanjem bacačkog kursa. Isto tako postoji potreba za osnivanjem intendantskog kursa. Oba kursa ne bi trebali da imaju trajanje duže od 10 dana i slušaocima trebali bi da daju samo osnovna znanja. Sanitetski kursevi održavaju se stalno i postigli su do sada vrlo dobre rezultate, što se ogleda u dosta dobrom stanju na kome se nalazi naša sanitetska služba.

VI. DISCIPLINA I BORBENI MORAL:

Uvođenjem većeg broja novomobilisanih boraca ne bi se moglo reći da su popustili disciplina i borbeni moral. Uspjesima I brigade u Ravnim Kotarima, a II brigade na Atlagića Kuli, nesumnjivo je dokazana visoka borbena vrijednost i moral ovih dviju jedinica. Novi borci, rame uz rame sa starim borcima, položili su težak ispit, prošli vatreno krštenje u uspješnim borbama, te se ukazuju sve mogućnosti za njihov dovoljan daljnji razvoj.

Grupa bukovačkih bataljona: U pogledu discipline i borbenog morala stoji daleko iza I ud. brigade i II brigade. Ovo s razloga jer je popunjena novomobilisanim i borcima i nižim starješinskim osobljem. Nema svoje borbene tradicije... Biti će potrebno mnogo rada i vojničkog, a još više političkog da se kod njih postigne disciplina i vojnička sposobnost. Borbeni moral postići će se izvođenjem uspješnih akcija i postepenim uvođenjem u borbu.

VII. PREDLOZI PO PITANJU BUDUĆEG PROGRAMA I AKCIJA:

a) Kako na ovom sektoru postoje široke mogućnosti za uspješno djelovanje protivu neprijatelja, samo bi u tom slučaju

[14] Komandant Prve udarne brigade je bio Stanko Parmač.

bile potrebne jake snage, predlažemo da se na ovaj sektor uvede još jedna jača jedinica (divizija). U tom slučaju bi se jedna divizija mogla angažovati na sektoru Ravnih Kotara, potpuno uništiti ustaško-četnički uticaj i izvršiti masovnu mobilizaciju ovoga još neiscrpljenog kraja.

b) U koliko se ova jedinica ne bi mogla angažovati namjera nam je likvidirati uporišta Obrovac i Karin i sami prodirati u Ravne Kotare.

c) Popuniti ljudstvo preko broja 1000, sve brigade (a naročito I brigadu).

d) Posvetiti pažnju obuci boraca i rukovodilaca, naročito u IV brigadi.

e) Unijeti sve sile za održanje i što bolje iskorišćenje postojećeg kanala.

f) Uspostaviti što bolje odnose sa vojno-pozadinskim vlastima. Učvrstiti vezu sa ostalim pozadinskim vlastima radi zajedničkog rada i postizanja što boljeg uspjeha u radu političkom, vojničkom, tako i po pitanju ishrane vojske.

g) Potrebno bi bilo dodjeliti ovoj diviziji jaču artiljeriju (do jednog diviziona).

h) Za borce treba nabaviti što više čuturica, porcija i kašika.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politički komesar: **Petar Babić** (M. P.) Komandant-p.pukovnik: **Tom. J. Popović**

BR. 77

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE BRIGADE OD 22. JUNA 1944. ŠTABU TRIDESET PETE DIVIZIJE O NAPADU NA USTAŠE NA PRAVCU ŠIROKA KULA — BUNIĆ[1]

ŠTAB
III BRIGADE XXXV DIVIZIJE NOVJ
22. juna 1944. g.

Operativni izvještaj
za akciju na Ljubovu
— za 13. VI. 1944. g.

ŠTABU XXXV DIVIZIJE NOVJ

I. *Opis položaja:* Akcija izvedena na dosta širokom prostoru, pošumljen, ispresijecan teren, a mjestimično kamenit i neprohodan. Preko istoga se pružila komunikacija koja veže Široka Kula — Bunić. Isti je teren pogodniji za branioca nego napadača.

2) *Naše jedinice:* III Brigada sa četiri pješadiska bataljona, četom pratećeg oruđa i jedinicama pri štabu.

3) *Borba je vođena* sa ustaškom bandom 31. ustaške bojne, jačine 400 bandita—ustaša.

4) *Obostrana situacija:* Neprijatelju koji je držao navedeni položaj isti je služio kao predstraža njegovih garnizona Široka Kula i Lički Osik. Naša brigada imala je zadatak da protjera neprijatelja sa njegovih položaja i da zauzme njegove položaje. Po protjerivanju neprijatelja sa položaja pristupiti gonjenju i uništavanju neprijatelja.

5) *Izdata zapovjest* dostavlja se u prilogu.[2]

6) *Borba je počela* 14. VI. t. g. u 5 časova, uslijed zakašnjenja I bataljona nije otpočela prema datoj zapovjesti.[3]

7) *Tok borbe:* Naša brigada u toku noći uspjela je da se privuče na blisko odstojanje neprijateljskih položaja, s tim što su I i IV bataljon, potpomognuti minobacačkom vatrom, napadali neprijatelja na Krivoj Glavici. Nakon borbe koja je kraće trajala, a koristeći bombaška odjeljenja uspjelo se neprijatelja protjerati sa istih položaja. Zauzimanjem neprijateljskih položaja isti su bataljoni produžili gonjenje neprijatelja, koji se je

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 9—1/14, k. 1237 A.

[2] Vidi dok. br. 1/13, k. 1237 A, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[3] Prema zapovijesti trebalo je da napad počne u 3,30 časa.

neorganizovano povlačio prema Širokoj Kuli i Karauli. II bataljon je vršio pritisak na Gradinu. Po zauzeću Krive Glavice, štab brigade procjenio je situaciju i donio odluku da sa II bataljonom napadne neprijatelja na Gradini. Isti je bataljon bio potpomognut sa minobacačkom vatrom. Borba je otpočela u 13 časova. Nakon kratkog vremena, uz pomoć bombaških odjeljenja i koncentrične vatre, neprijatelj je bio zbačen sa Gradine. Po zauzeću navedenog položaja, neprijatelj je tukao jakom artileriskom vatrom i vršio sređivanje svojih jedinica i izvršio povratni napad, ali je bio odbijen i protjeran sa položaja, te se je u paničnom bjegu povukao na Karaulu i Vukavu.[4] Naše jedinice ostale su na položaju i vršile pripremu za napad na Karaulu i Široku Kulu. Oko 17 časova neprijatelju je stiglo pojačanje od Vrhovina i Gospića, u jačini oko 500 vojnika, 4 tenka, 2 haubice i 2 teška minobacača. U 20 časova I, II i IV bataljon napali su neprijatelja na Karauli. Neprijatelj je davao jak otpor iz automatskih oruđa i tukao jakom artileriskom i minobacačkom vatrom naše položaje, dok je sa tenkovima štitio neprijateljske snage od podilaženja naših snaga. Pošto je neprijatelj davao jaki otpor, naše snage povučene su na polazne položaje. I bataljon povukao se je na Čardak (k. 942). II bataljon povukao se je na kotu Jezerski Vrh. IV bataljon povukao se je na kotu Tepšanovac, dok je III bataljon za cjelo vrijeme borbe nalazio se na osiguranju na Crnome Vrhu.

8) *Ishod borbe:* Akcija je djelomično uspjela. Zarobljeno je od oružja: 2 ispravna puškomitraljeza, 1 uništen, 20 pušaka, 70 bomba, 6000 metaka raznoga kalibra, kao i ostale ratne spreme. Gubitci neprijatelja u ljudstvu oko 25 mrtvih, od kojih je 5 ostalo na položaju dok su ostale uspjeli izvući, dok ranjenih je bilo oko 50.

9) *Naši gubitci:* 2 mrtva i 6 ranjenih, od kojih su 3 teže ranjena. Poginuli drugovi su obadva vodnici i to Belić Umberto i Štrbac Jovan.

10) *Utrošak municije:* Utrošeno je po oružju 4500 metaka, ručnih bomba 100 kom., mina za teški minobacač 40 komada. Izgubljenog i oštećenog oružja, kao ni druge ratne spreme nije bilo.

11) Od jedinica u borbi naročito se je istakao II bataljon kao cjelina sa svojom borbenošću, koji je u 12.30 tri puta jurišao i uspio izvršiti svoj zadatak u potpunosti. U bataljonu sa svojom borbenošću naročito su se istakli: Crvak Tode, vodnik III čete, Gnjidić Lazo, puškomitraljezac iste čete, i Vitas Jovan, vodnik II čete. Isti se drugovi za svoje hrabro držanje predlažu za pohvalu...

[4] Vidi dok. br. 131.

13) Akcija je izvedena po predviđenom planu. Odluka za napad: izdata je zapovjest. Rukovođenje operacijom bilo je dosta dobro. Štabovi bataljona, kao i niži komandni kadar za vrijeme operacije snalazili se dobro. Upotreba teških bacača bila je pravilno iskorišćena, kao i drugih rodova vojske. Uzajamno potpomaganje jedinica po raznim granama bilo je pravilno.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Stevo Ilić

Komandant-major:
Mane Breka

BR. 78

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG DIVERZANTSKOG BATALJONA OD 22. JUNA 1944. O IZVRŠENIM DIVERZIJAMA I BORBAMA OD 20. MAJA DO 19. JUNA[1]

24. 6. 44.

ŠTAB IV. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj 194/44

ŠTAB II. DIVERZANTSKOG BATALJ.
INŽINJERISKOG OTSJEKA GLAVNOG ŠTABA
HRVATSKE
Broj 151.
Dne 22-VI-44

I Z V J E Š T A J

o izvršenim diverzantskim akcijama u vremenu od 24. V. 1944. do 23. VI. 1944. godine, kao i nama naknadno stigli izvještaji iz mjeseca maja koje Vam nismo još javili:

20. V. 1944. Na pruzi Zagreb—Beograd, kod Staze dignut je u vazduh vlak. Uništena je lokomotiva i jedan vagon, a 2 vagona su oštećena. Saobraćaj je stajao 10 sati. Mrtvih i ranjenih je bilo, ali nam broj nije poznat.—

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 35—1/7, k. 426 A.

28. V. 1944. Na pruzi Zagreb—Karlovac između s. Jastrebarsko (Jaska) i s. Desinec, dignut je u vazduh armirani betonski bunker, koji je služio bandi za čuvanje pruge.—

29. V. 1944. Na pruzi Zagreb—Beograd, kod Mošćenice, postavljen je aparat. Prošla je sama mašina, te je eksplozija uslijedila iza nje. Presječena je pruga na jednom mjestu. Promet je stajao 4 sata.—[2]

29. V. 1944. Na pruzi Sunja—Banja Luka, kod Majura, dignut je u vazduh vojni transportni vlak. Uništena je lokomotiva i 5 vagona, a 2 vagona su oštećena. Mrtvih i ranjenih bilo ali nam broj nije poznat. Promet je stajao 24 sata.—

30. V. 1944. Na pruzi Zagreb—Karlovac, između Jaske i Desinca, dignut je u vazduh ustaški oklopni voz sa ustašama. Uništena je cijela kompozicija, t.j. lokomotiva i 5 vagona. Ubijeni su mašinovođa i ložač, a ustaša je bilo veći broj mrtvih i ranjenih. Promet je stajao 24. sata.—[3]

1.VI.1944. Na pruzi Zagreb—Karlovac između Karlovca i s. Draganići, dignut je u vazduh ustaški oklopni vlak. Uništen je jedan oklopni vagon, a 4 oklopna vagona su oštećena. Po podacima dobivenim od domobrana koji se je vozio u tom vozu, bilo je 4 mrtva i 4 teško ranjena. Promet je stajao 8 sati.—[4]

1.VI.1944. Na pruzi Karlovac—Ozalj, između Karlovca i Mahično dignut je u vazduh transportni ustaško-domobranski vlak. Uništena su 3 vagona. Promet je stajao 24 sata.—[5]

1.VI.1944. Na pruzi Zagreb—Beograd, kod Capraga, dignut je u vazduh teretni vlak. Uništena su 2 vagona, a lokomotiva je teško oštećena. Mrtvih i ranjenih je bilo ali nam broj nije poznat. Promet je stajao 12 sati.—[6]

1.VI.1944. Na pruzi Zagreb—Karlovac, dignut je u vazduh, između Jaske i Domagovića, transportni vlak sa ratnim materijalom. Uništena je lokomotiva i 2 va-

[2] i [3] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 201.
[4] Vidi dok. br. 114.
[5] i [6] Vidi dok. br. 115.

gona, a oštećena su 4 vagona. Promet je stajao 13 sati.—

1.VI.1944. Na pruzi Zagreb—Karlovac, između Zdenčine i Horvata, dignut je u vazduh ustaški oklopni vlak sa ustašama. Uništena je lokomotiva i 2 vagona, a 3 vagona su oštećena. Promet je stajao 48 sati.

3.VI.1944. Na pruzi Zagreb—Beograd, između Šaša i Staze, dignut je vojni transportni vlak. Uništena je lokomotiva i 6 vagona. Mrtvih je bilo 19 ustaša, 6 Nijemaca, 5 domobrana, 1 četnički komandant najveći krvolok **Marko Košuta,** a ranjenih je bilo 69. Saobraćaj je stajao 16 sati.—

5.VI.1944. Na pruzi Zagreb—Karlovac, između Desinca i Jaske, dignut je u vazduh ustaški oklopni vlak. Uništena su 3 vagona a lokomotiva je oštećena.[7]

5.VI.1944. Na ciglani Ilovac kod Karlovca, postavljena je kutija sa poskočnim aparatom. Ista je ubila 2 domobrana.—

5.VI.1944. Na pruzi Zagreb—Karlovac, između Desinca i Jaske, sječena je pruga na 8 mjesta u suradnji sa Ž. P. Odredom.—[8]

7.VI.1944. Na pruzi Zagreb—Sisak, između Lekenika i Peščenice, dignut je u vazduh pružni tenk. Uništena su 2 vagona sa šoderom a pružni tenk je izbačen iz šina. Promet je stajao 4 sata.—[9]

9.VI.1944. Na pruzi Zagreb—Sisak, između Lekenika i Grede, presječena je pruga na jednom mjestu, budući je korda zatajila, i eksplozija je uslijedila iza vlaka. Promet je stajao 3 sata.—[10]

10.VI.1944. Na pruzi Zagreb—Sisak, između Lekenika i Peščenice, bačen je u vazduh vlak sa ratnim materijalom, kamionima i motornim vozilima. Uništena je lokomotiva i 4 vagona, a 2 vagona su oštećena. Uništena su 4 kamiona koji su bili na tim vagonima.

---

[7] Vidi dok. br. 119.
[8] Vidi dok. br. 120.
[9] Vidi dok. br. 122.
[10] Vidi dok. br. 124.

Bilo je mrtva 4 njem. vojnika a više ih bilo ranjeno. Promet je stajao 6 sati.—

10.VI.1944. Na pruzi Zagreb—Sisak, između Lekenika i Peščenice, dignut je u vazduh njemački transportni voz sa vojskom. Uništena su službena kola i 2 vagona, a oštećen je jedan vagon. Mrtvih je bilo 9 vojnika i 2 strojovođe, a mnogo ranjenih. Promet je stajao 5 sati.—

14.VI.1944. Na pruzi Zagreb—Sisak, između Lekenika i Grede, sječena je pruga na 10 mjesta.[11]

18.VI.1944. Na pruzi Zagreb—Sisak, između Sv. Klare i Zagreba, nedaleko Savskog mosta, dignut je u vazduh vlak. Uništena je lokomotiva i cijela kompozicija. Mrtvih je bilo 150, a ranjenih 50. Promet je stajao 12 sati.—[12]

19.VI.1944. Na pruzi Zagreb—Karlovac između Desinca i Jaske sječena je pruga na 28 mjesta u suradnji sa Ž. P. Odredom. Promet je stajao 24 sata.—[13]

Akcije bi bile mnogo bolje ali treba napomenuti sljedeće: da su drugovi ovog bataljona jako slabo stajali sa obućom i odjećom i da su morali jedni od drugih pozajmljivati cipele za odlaženje u akciju, te je to dosta i moralno uticalo na njih. Putovanje druge čete ovog bataljona za Karlovački Odred, sa 34. Divizijom dva pokušaja uzaludna, znači zbog velike udaljenosti gubitak u vremenu. Sakupljanje 3. čete sa pruge Zagreb—Sisak i prebacivanje njenog djelovanja na pugu Zagreb—Karlovac, zbog velike udaljenosti također je gubitak na vremenu. U napred navedenim akcijama nisu iznijete poteškoće i borbe kod dolaska na prugu tako da je 1. četa ovog bataljona naišla na zasjedu i prihvatila borbu 4 puta, gdje je bio uhvaćen jedan, ubito i ranjeno više neprijateljskih vojnika. Druga četa naišla je na zasjedu 2 puta i prihvatila borbu, tako da je jednom prilikom 5 drugova rastjeralo 50 bandita koji su pobjegli i vratili se u svoju bazu sa jednim mrtvim i jednim ranjenim banditom, dva puta bila je protjerana neprijateljskim naletima daleko u pozadinu. Treća četa ovog bataljona naišla je na zasjede prilikom odlaženja na prugu 5 puta, također nismo naveli akcije koje nisu uspjele, t.j. mine koje je neprijatelj pronašao.

[11] Vidi dok. br. 129.
[12] Vidi dok. br. 132.
[13] Vidi dok. br. 135.

U svim tim akcijama imali smo jednog zarobljenog druga, 2 nestala druga i 1 ranjenog druga. Od ovih nestalih nemamo nikakovih podataka jer su taj puta naišli na zasjedu.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
Bogomil Ivković

(M. P.)

Komandant, kapetan:
Mićo Bulat

BR. 79

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 23. JUNA 1944. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O NAPADU NA USTAŠE U BUŠEVCU[1]

ŠTAB VIII. UDR. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
Opr. Br. 37/44.
23 juna 1944. g.

Operativni izveštaj
o napadu na Buševac

ŠTABU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Opis položaja. Borba se vodila na jugozapadnoj strani pruge između Velika Gorica—Lekenik. Sam teren dosta ravan i nepogodan za borbu, djelomično pošumljen ispresjecan sa komunikacijama i potocima. Predstavljen na sekciji Zagreb 1 : 100.000.

Naša i susjedne jedinice. Naša Divizija ojačana sa jednom brigadom[2] 34 Divizije, jednim bataljonom Turopoljskog P. Odreda, jednom četom II. diverzantskog bataljona, jednim topom 65 mm, jednim topom 75 mm, i protukolskom baterijom.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 20—1/5, k. 426.

[2] Brigada „Franjo Ogulinac Seljo“ (vidi dok. br. 48).

Neprijateljske snage.

Posada u Buševcu u jačini 300 ustaša, naoružani 3 p.mitraljeza i 1 teški bacač, a ostalo karabini, utvrđeni u zidanim zgradama i bunkerima. Od Mraclina i Velike Gorice nailazio neprijatelj u pomoć napadnutom garnizonu Buševac u jačini od 600 ustaša i Čerkeza, naoružani oko 30 šaraca, 6 teških bacača a potpomognuti sa dvoja oklopna kola, 4 topa. Zatim neprijateljske snage koje su nadirale sa želj. stanice Turopolje, želj. stanice Peščenica i s. Turopolje u jačini od 400 ustaša sa nepoznatim naoružanjem. Isto tako na ovom sektoru neprijatelj je branio iz dva bunkera prilaz pruzi. Sve gore navedene snage bile su potpomognute sa jednim pancirnim vlakom koji je bio plasiran na gore navedeni međuprostor i još prije napada na sam Buševac odnosno početak borbe. Ovaj vlak je omogućio neprijateljskim snagama da zadrže prugu u svojim rukama, tj. našim snagama spriječio svaki prilaz k pruzi za izvršenje zadatka.

Obostrana situacija.

Neprijatelj se uporno branio u mjestu Buševac. Iz samog toka borbe vidiće se da je neprijatelj želio pod svaku cijenu da se održi u garnizonu. Pojačanja koja su očekivana nisu uspjela da oslobode napadnutog neprijatelja u Buševcu, što više sama pojačanja nisu bila aktivna u napadaju već samo na mjestu odnosno na pruzi. Prema podatcima neprijatelj je blagovremeno otkrio dolazak naših snaga i pripremio se, tj. očekivao je naš napad, a ujedno i prelaz na sjeveroistočnu stranu pruge. Da je to tako vidi se iz toga što je neprijatelj dan ranije evakuisao nenaoružane ustaše iz garnizona Buševca, a za eventualni naš prelaz preko pruge postavio je zasjede odnosno mrtve straže koje su postigle im željeni uspjeh, a ujedno i blagovremeno plasirao blindirani vlak na prostor Mraclin—Peščenica.

Naše namjere, likvidirati neprijatelja u s. Buševcu, likvidirati neprijateljski bunker koji je izgrađen na križanju pruge i ceste južno od Mraclina, porušiti prugu i komunikacije zatim porušiti obližnje mostove i spre-

čiti svako neprijateljsko nadiranje u pravcu napadnutog Buševca.

Početak borbe. Borba je počela 14/VI. 1944. g. u 24 sata.[3]

Tok borbe. U noći između 14/15 ov. mj. naše snage otpočele su napadom na neprijatelja u Buševcu, postavljanje osiguranja, rušenje saobraćajne i telefonske veze na prostoru Sisak—Zagreb.[4]

a) II. U. Brigada: ojačana sa jednom baterijom protukolskih topova, 2 brdska topa i jednim bataljonom Turopoljskog P. Odreda napala je neprijateljski garnizon u Buševcu.[5] Nakon trosatne borbe neprijateljski garnizon bio je savladan sem jednog manjeg dijela koji je pomoću noći uspio da pobjegne. U ovoj borbi naša artiljerija odnosno protivkolci iskorišćeni su u potpunosti. Za vrijeme borbi protivkolci kao i brdski topovi bili su stalno u streljačkom stroju, baš na ovaj način mogli smo ih s obzirom da je noć iskoristiti potpuno. Udarne minerske grupe naše II. Brigade potpuno su zadovoljile i dosta pridonijele za brzi uspjeh i likvidaciju neprijatelja u Buševcu.

b) I. U. Brigada: dobila je zadatak da osigura leđa i bokove II Brigade, da sruši most između D. Vukojevca i Pešćenice, da poruši prugu i telefonsku liniju Lekenik—Turopolje i minira komunikacije te da spreči neprijatelju svako nadiranje u pravcu naše II Brigade.[6] Ova brigada sa jednim bataljonom zaposjela je položaj na jugozapadnoj strani pruge Buševac—Turopolje, tj. na tome pravcu da izvrši diverzije i spreči neprijateljsko nadiranje, sa jednim bataljonom da za-

[3] U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja o tome piše: „Napad odmetnika na Buševac izveden je sa svih strana, te im je uspjelo nakon žestoke borbe prodrieti u Buševac. Uz pomoć jednog tenka i odjela Turopoljske posade uspjelo je odmetnike izbaciti iz Buševca. Naši gubici 4 mrtva, 9 ranjenih. Gubici odmetnika: 27 mrtvih." (Arhiv Vojnoistorijskog instituta reg. br. 6/1—15, k. 58.)

[4] Vidi dok. br. 129.

[5] Vidi dok. br. 13—1/11, k. 831 i 6/2, k. 827 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[6] Vidi dok. br. 8—1/11, k. 830 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

tvori pravac želj. stanica Pešćenica—Drvosek. a sa dva bataljona da smesti na prostoru Dol. Vukojevac—Pešćenica sa isturenim jačim dijelovima u pravcu Lekenika. Prilikom zauzimanja položaja dijelovi brigade naišli su na neprijateljsku zasjedu. Nakon kraće borbe neprijatelj je odbačen i jedinice su zaposjele određene položaje. U međuvremenu trosatne borbe neprijatelj je u više navrata vršio protunapade na dijelove I. Brigade, u čemu nije uspio. S obzirom na opreznost neprijatelja i izvršene pripreme uspjelo mu je zadržati prugu u svojim rukama i na taj način spriječio je izvršavanje jačih diverzija na toj pruzi.

c) III. U. Brigada: zadatak ove brigade bio je zaposjesti jugozapadni prostor od želj. stanice Mraclin prema Vel. Gorici, a prethodno sa jednim bataljonom likvidirati neprijateljski bunker južno od Mraclina i srušiti jedan most sjevero-istočno od Mraclina. Prilikom pokreta brigade dijelovi iste naišli su također na zasjedu i nakon kraće borbe jedinice ove brigade sredile su se i zauzele određene položaje. Za vreme borbe neprijatelj nije pokušavao da prodre od pravca Vel. Gorice—Mraclin. Pred samo povlačenje naše II. Brigade, tj. oko 3 sata i 30 m. neprijatelj je krenuo od Vel. Gorice i Mraclina u pravcu položaja III. Brigade. Borba je trajala 1 sat, a u kome je vremenu dobito naređenje za povlačenje od štaba Divizije. U ovoj borbi neprijatelj je u glavnom štitio svaki naš pokušaj na prugu za izvršavanje diverzija, u čemu je i uspio.

d) Brigada 34 Divizije bila je u Divizijskoj rezervi. Ova borba trajala je 3 sata dočim kod III Brigade trajala je 4 i pol sata.

Ishod borbe.

Postavljeni zadatci nisu izvršeni u potpunosti. Uspjeh je postignut i to djelomično, jer I. i III Brigada nisu izvršile svoj dobiveni zadatak.

U ovoj borbi neprijatelj je imao sledeće gubitke:

Ubijeno 117 neprijateljskih vojnika, a ranjeno 130 te zarobljeno 48. Zaplenjeno 7 ka-

rabina, 4000 mauzer metaka, 4 bicikla, 33 para cipela, 18 šinjela, 6 bluza, 4 ćebeta, 4 hlače, 3 šator. krila, 1 telefon, 7 okvira za p.mitraljez, 11 porcija, 5 konja, 1 kola, 1 pisaći stroj. Srušeno 200 m. pruge i 1 most.

Naši gubitci: u ljudstvu i materijalu: 17 mrtvih od kojih su starješine i to: potporučnik Živković Mile, i 69 ranjenih, od kojih su strarješine i to: Trbojević Nikola, polit. komesar čete, i potporučnik Miljenović Mirko.

Naši gubitci u materijalu.

Izgubljeno je 14 karabina, 1 postolje za mitraljez bredu, 1 cijev za teški bacač, 1 šmajser (engleski) i cijev za mali jugoslav. bacač, 1 nišanska sprava od topa, 50 granata za protukolski top, 18 mina za teški talijanski bacač, 35 mina za mali jugoslav. bacač, 130 metaka za protiv-avionski mitraljez, 3 konja, 1 samar i 2 hama.

Utrošak municije.

12.600 mauzer metaka, 700 za bredu, 130 za tal. p.mitraljez, 27 mina za mali bacač, 24 mine za teški bacač, 110 granata za protukolski 37 mm. i 12 bombi.

Imena lica koja su se naročito istakla u borbi.

U ovim borbama naročito su se istakli I. četa III. bataljona II. U Brigade na čelu sa svojim komandirom Ljubanom Gvozdićem, zatim II vod III čete IV bataljona na čelu sa svojim vodnikom Vojnović Đurom, II vod II čete II bataljona na čelu sa svojim vodnikom Dušanom Vuksanom. Dobrim rukovođenjem i ličnom hrabrošću istakle su se sledeće starješine: Šikman Ilija, komandir čete iz I bataljona, i Mile Popović, vodnik iz III bataljona, vodnik iz III bataljona Maljković Dane, ml. vodnik iz III bataljona Bućan Mile, desetar iz III bataljona Blanuša Dragan, vodnik iz IV bataljona Relić Miloš, ml. vodnik iz II bataljona Basara Mile i desetar iz II bataljona Krnjeta Petar. Svi gore napomenuti drugovi kao i jedinice jesu iz II Udarne Brigade ove Divizije. U ovoj borbi također se istakla i minerska grupa na čelu s vodnikom Rajak Milovanom, također iz II Brigade.

Kod protukolskih topova istakli su se kao lično hrabri i to: ml. vodnik Mirić Sava i borac Ribar Mile.

...

Kritički osvrt.

Za ovu operaciju neprijatelj se u glavnom dobro osigurao zbog čega nije postignut potpuni uspjeh. Sama operacija bila je dobro pripremljena, ali i pored toga nisu postignuti rezultati. U ovoj operaciji osjetilo se nedovoljno energije i zalaganja pojedinih štabova bataljona.

Veza nije funkcionisala kako treba tako je na prim. proteklo čitavo vreme borbe, a da veza nije bila uspostavljena između štaba I i III Brigade sa štabom Divizije. U ovoj borbi naše jedinice pretrpile su veće gubitke nego što su u stvari morali biti. Ovdje je bila slaba opreznost naših rukovodilaca i pojedinih boraca tako da je prilikom miniranja jedne zgrade zatrpano 6 boraca i ovo neka nam posluži kao iskustvo za buduće operacije. Kod III Brigade primijetilo se nevojničko nastupanje u pravcu položaja gdje je neprijatelj iznenadio i tom prilikom nestalo je više spreme, a zbog samog iznenađenja bilo je potrebno više [vremena] da se iznenađeni bataljon sredi i ponovno zauzme svoj određeni položaj. Također se prilikom povlačenja naših jedinica pokazalo slabo vođenje računa o neprijateljskoj avijaciji gdje smo također pretrpili manji broj gubitaka. Sanitet također nije funkcionisao, naročito u III Brigadi, iako je u zapovjesti predviđeno za organizaciju sanitet. službe i mjesto saniteta, ali tih naređenja nije se pridržavalo u potpunosti.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

v. d. Politkomesara: **D. Hrstić** (M. P.) Komandant p.pukovnik: **M. Šumonja**

BR. 80

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 23. JUNA 1944. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O NAPADU NA BLATNICU I REČICU[1]

ŠTAB VIII. UDR. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
Op. Br. 38/44
23 juna 1944. g.

Operativni izveštaj o napadu na Rečicu i Blatnicu.

ŠTABU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE.

Opis položaja. Borba se vodila na prostoru Rečica—Blatnica na sjeveroistočnoj strani Kupe. Sam teren dosta nepogodan za borbu, položaj pokriva čistina, a k tome je i ravan, ispresjecan sa komunikacijama, a pored toga ima zaštitu neprijatelj u Rečici i Blatnici od prirodne prepreke reke Kupe. Teren je predstavljen na sekciji Karlovac—Samobor 1 : 100.000.

Naše i susjedne jedinice. Naša Divizija bez III Brigade a ojačana sa brigadom 34 Divizije i inžinjerskom i pratećom četom naše III Brigade.

Neprijateljske snage. Rečica: 170 domobrana i slunjskih ustaša, naoružanih sa 2 teška mitraljeza i 6 p.mitraljeza, 1 teški bacač, slabije su utvrđeni. Blatnica: 80 domobrana i 30 žandara i ustaša, naoružanje nepoznato, a stanuju u zidanim zgradama i bunkerima, Draganići 350 vojnika sa nepoznatim naoružanjem i Karlovac 4000 vojnika sa nepoznatim naoružanjem.[2]

Obostrana situacija. Neprijatelj je nastojao svakako da zadrži svoja uporišta koji je došao naročito sa zadatkom na taj sektor da tu ostane radi političkog djelovanja i mobilizacije ljudstva sa

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 21—1/5, k. 426.

[2] Vidi dok. br. 58.

toga sektora, a k tomu da služi kao predstraža i osiguranje Karlovcu.

Naša odluka bila je likvidirati neprijatelja u Rečici i Blatnici u zajednici sa brigadom „Franje Ogulinca Selje“ te na taj način ovaj narod istrgnuti iz ruku neprijatelja i ispod njegove propagande. Za ovu operaciju izdata je pismena zapovjest.

Početak borbe. Sa napadom je otpočeto 17/VI. 1944 g. u 22.40 m.

Tok borbe. Dana 17 ov. mj. oko 22 časa i 40 m. naše snage otpočele su sa napadom na neprijateljsko uporište Rečicu i Blatnicu, zatim postavljanje osiguranja sa pravca Draganića i Karlovca te izvršiti potrebne diverzije na komunikacije koje vode u pravcu napadnutih uporišta.[3]

a) I. Brigada: Ojačana sa jednim bataljonom II Brigade i inžinjerskom i pratećom četom III Brigade i brdskim topom 65 mm. napala je neprijatelja u mjestu Rečica. Neprijatelj je davao jači otpor tako da je sve pokušaje brigade odbijao. Pored toga prema dobivenim podatcima neprijatelj je bio ograđen bodljikavom žicom kroz koju je provedena struja tako da je neiskustvo boraca i komandnog kadra došlo do izražaja. Borba je trajala ukupno oko 4 sata.

b) Brigada „Franje Ogulinca Selje“ ojačana sa tri protukolska topa i dva brdska topa napala je neprijatelja u s. Blatnici; nakon dvosatne borbe samo selo je osvojeno, tj. neprijatelj je uspio da se izvuče i pobjegne u

---

[3] U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja za jun 1944. o napadu na ova ustaško-domobranska uporišta rečeno je slijedeće: „Tokom noći neprijatelj je na području Rečice i Blatnice prikupio jake snage, oko tri brigade 8. divizije, i oko pola noći napao jakim snagama na posadu u Blatnici. Uslijed premoćnijeg neprijatelja 1. sat X. ustaške bojne morala se povući preko Kupskog mosta kod Rečice u Kamensko.

Iste noći poslie zauzeća uporišta Blatnica odmetnici su napali i posadu u Rečici. 5. sat IV. bojne 2. posadnog zdruga usled premoći neprijatelja počela se djelomično povlačiti iz Rečice. Rano u zoru stiglo je pojačanje od 3 sati iz Karlovca, te je neprijatelj potisnut iz djelom zauzetog uporišta Rečice i protjeran preko Blatnice...“ (Arhiv Vojnoistorijskog instituta reg. br. 6/1, k. 58).

pravcu Karlovca. Detaljne podatke dostaviti će u operativnom izveštaju štab 34 Divizije.[4]

c) II Brigada bez jednog bataljona postavila je osiguranje i to: na cesti i pruzi koja vodi iz Karlovca prema Rečici, porušiti mostić na pruzi na bezimenom potoku sjeverno od s. Vuglenica i potrgati prugu na više mjesta te minirati cestu i porušiti stablove.[5] Jača odeljenja uputiti u pravcu Draganića koji će kontrolisati taj sektor kako ne bi neprijatelj napravio iznenađenje sa toga pravca. Kroz sve vreme borbe neprijatelju nije stizala nikakva pomoć niti iz Karlovca, a ni iz Draganića. Neprijateljsku posadu iz Blatnice koja je uspjela pobjeći oko 3 sata i 20 m. iza leđa je napao bataljon II brigade koji je bio kao rezerva u I brigadi.

Nakon kraće borbe neprijatelj je pobjegao uz manje gubitke.

Ishod borbe. Postavljeni zadatak nije izvršen, a niti su postignuti željeni rezultati.

Gubici neprijatelja: U ovoj borbi neprijatelj je imao 28 mrtvih i nepoznat broj ranjenih. Zaplenjeno je 1 bicikl, 2 torbice, 1 bluza, 100 metaka, uništeno 250—300 vreća cimenta i 1 mostić.

Naši gubici u ljudstvu i materijalu: 9 mrtvih, među kojima je od starješina Janjanin Božo, komesar čete, 24 ranjena, među kojima je drug poručnik Ljepović Vojin, i jedan nestao. Od materijala je izgubljeno i postolje za teški mitraljez i 9 karab.

Utrošak municije. 4000 mauzer metaka, 1600 talijanskih metaka, 800 metaka za teški mitraljez bredu, 15 mina za laki bacač, 14 tromblona, 20 ručnih bombi, 40 mina za teški bacač, 50 granata za protukolski top.

Kritički osvrt: Ova je akcija dobro pripremljena. Odluke i zapovjesti koje su za istu izdate djelomično su izvršene. U ovoj operaciji niži komandni kadar, naročito u I brigadi, nije se osjećao

[4] Vidi izvještaj Štaba brigade „Franjo Ogulinac Seljo", dok. br. 82.

[5] Vjerovatno se misli na tt stubove.

kao starješine. Štab Brigade nije pravilno procijenio situaciju i smatramo da se prerano povukao. U ovoj operaciji trebala je brigada sačekati zoru na položaju kako bi se u samo svanuće mogla iskoristiti protukolska i teška oruđa, a vjerojatno bi se uspjelo i presjeći dovod struje oko neprijateljskog uporišta i na taj način mogli bi se postići željeni rezultati. Srazmjerno na neprijatelja i tok same borbe, sopstveni gubitci su preveliki. Koordinirani rad između brigada slabo je funkcionisao što je u glavnom uslovilo neuspjeh.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

v. d. Politkomesara: **D. Hrstić** (M. P.) Komandant p.pukovnik: **M. Šumonja**

BR. 81

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE BRIGADE OD 23. JUNA 1944. ŠTABU DVADESETE NOU DIVIZIJE O BORBAMA OD 20. MAJA DO 20. JUNA[1]

Br. sp. 105.

ŠTAB
III UDARNE BRIGADE XX DIVIZIJE
Položaj 23. VI. 1944.

Operativni izvještaj o manjim akcijama od 20. V. do 20. VI. o. g.

ŠTABU XX DIVIZIJE N.O.V.J.

Položaj

21.V. 3. četa našeg I bataljona vodila je kraću borbu sa ustašama na položaju poviše Obrovca. Oko 10 sati prije podne oko 30 ustaša uputilo se je iz Hana prema Obrovcu, u komšiluk Živaljići. Jedan vod pomenute

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 37–1/2, k. 1029.

čete stupio je u borbu sa neprijateljem, te je neprijatelj nakon kraće borbe pobjegao pretrpivši gubitke od jednog mrtvog i jednog ranjenog. Sa naše strane nije bilo gubitaka.

Istoga dana jedna neprijateljska patrola iz Aržana uputila se je u pravcu naših položaja. Na njih je zapucala izvidnica, koja se je nalazila na Tovarnici. Ostao je mrtav jedan neprijateljski vojnik, a ostalima je uspjelo pobjeći.

22.V. U noći između 21./22. V naš minerski vod postavio je jednu tešku nagaznu minu na položaju Kukuzovac na komunikaciji Sinj—Split. Toga dana naletio je na ovu minu jedan luksuzni auto sa 3 Njemca i jednim ustašom.

23.V. Mina postavljena na Mojanci, komunikacija Sinj—Split, koja je postavljena od našeg minerskog voda, digla je u zrak jedan neprijateljski kamion pun hrane. Tom prilikom poginula su dva njemačka vojnika.

24.V. Naša udarna grupa dobila je zadatak da likvidira neprijateljski položaj na Visokoj (k. 891). Ovaj položaj je bio dobro utvrđen i ograđen sa bodljikavom žicom, a držalo ga je 60 neprijateljskih vojnika.

Napad je otpočeo u 23 sata uvečer, te je nakon borbe od pola sata neprijatelj svladan. Na položaju je nađeno 8 neprijateljskih vojnika mrtvih. Zarobljeno je 5 nepr. vojnika, dok je ostalima uspjelo pobjeći, među njima i veći broj ranjenih.

Zaplijenjeno je 10 pušaka, 4.500 metaka, jedan telefon, 25 signalnih metaka i razne vojne spreme.

Ovom akcijom je rukovodio poručnik Sladoja Ilija, zamj. komandanta IV bataljona, vrlo dobro i bez ikakovih grešaka.[2]

26.V. akcija na Aržano o kojoj je podnesen posebni operativni izvještaj.[3]

28.V. Naša Brigada dobila je zadatak da likvidira neprijateljski garnizon u Čista—Provo. Ovaj zadatak trebali su izvršiti naša tri bataljona sa bataljonom Mosorskog odreda.

---

[2] Vidi dok. br. 50.

[3] O uništenju ustaške posade u selu Aržanu 26/27. maja vidi dok. br. 56.

Bataljon Mosorskog odreda i naš III bataljon postavljeni su na osiguranje, dok su II i IV bataljon trebali likvidirati sam garnizon. Bataljoni su odlično podišli, ali je napad u posljednjem momentu odgođen radi velikog pojačanja, kojeg je neprijatelj dobio. U međuvremenu II bataljon je likvidirao jedan neprijateljski bunker i ubio dva Njemca.

Bataljon Mosorskog odreda koji se je nalazio u zasjedi prema Šestanovcu uništio je jedan tank i tri kamiona.

30.V. Jedna četa IV bataljona vodila je borbu sa neprijateljem u jačini od oko 150 vojnika na položaju Tovarnica. Neprijatelj je došao iz tri pravca. Jedna grupa je išla iz pravca Aržana prema Tovarnici, druga grupa iz pravca Liskovače prema Tovarnici, dok je treća grupa došla preko Braovčeve Glavice.

Ova četa IV bataljona spremno je sačekala neprijatelja na bliskom otstojanju, te ga obasula ručnim bombama. Neprijatelj je odbijen uz gubitke od 4 mrtva i 7 ranjenih neprijateljskih vojnika. Sa naše strane nije bilo gubitaka.

2.VI. Naša Brigada dobila je zadatak da sa dva bataljona napadne neprijatelja — četnike u uporištima Koljane, Garjak, Vinalić i Ježević. Ovaj napad u svrhu likvidacije ovih uporišta vršili su naši I i III bataljon. I bataljon je napadao sa lijeve i desne strane Cetine od Koljana do Duvnjaka. Jedan vod je pregazio Cetinu kod Manastira Dragovića i zašao neprijatelju iza leđa, te ga napao na koti 509, dok su ostale jedinice nastupale frontalno sa lijeve strane Cetine.

Jedinice su se privukle na blisko otstojanje, te poslije minobacačke vatre izvršile su juriš i neprijatelja natjerale na povlačenje. Neprijatelj je u paničnom bijegu pobjegao u pravcu Vrlike. Neprijatelja je najviše demoralisala pojava našega voda njemu iza leđa, te paljenje vatre od strane toga voda.

Naši borci su iskoristili ovo demoralisanje neprijatelja i jednim djelom snaga počeli su snažno prodirati sa desne strane na Garjačku Glavicu, radi ispomaganja III bataljona, koji je nastupao sa lijeve strane Cetine na Garjak, Ježević i Vinalić.

III bataljon je napadao dio neprijateljskog položaja od Garjaka do Ježevića. Neprijatelj je davao dosta slabi otpor, kada je vidio jačinu našeg napada.

Gubici neprijatelja u ovim borbama su 4 mrtva i jedan zarobljen.

Zaplijenjene su tri puške, postolje teškog mitraljeza „Fijat“ i jedna cijev od „Fijata“, 2.200 metaka, 30 granata za laki bacač, te razne vojne spreme.

5.VI. Naša udarna grupa sačekala je ustašku patrolu u zasjedi između Kelavinih kuća i Vidića u Čitluku. Ova patrola sastojala se je od 7 ustaša. Sa bliskog otstojanja obasuli su neprijatelja, te 6 ubili, a sedmoga teško ranili.

Zaplijenjen je jedan puškomitraljez, jedna puška sa 360 metaka, jedan signalni pištolj, te dvije ručne bombe.

6.VI. Neprijatelj je u jačini od oko 200 vojnika došao iz pravca Hana preko Bajagića na Rumin i pošli u pravcu Bitelića.

Naše snage su neprijatelja spremno dočekale, te mu je odmah 2. četa I bataljona podišla sa boka i bočno ga udarila, dok je četa III bataljona sa jednim vodom I bataljona udarila neprijatelja do same ceste koja vodi za Buljan. Neprijatelj je postavio teške mitraljeze sa druge strane mosta, da mu štite otstupnicu prilikom otstupanja. Nakon borbe koja je trajala od 10 sati ujutro do 13 sati neprijatelj je bio protjeran pretrpivši gubitke od 14 mrtvih i 12 ranjenih ustaša. Sa naše strane bio je ranjen jedan borac, koji je naknadno umro.

8.VI. IV bataljon postavio je zasjedu na cesti Aržano—Studenci, gdje je naišao jedan kamion, koji je bio od strane ove zasjede zapaljen, a dvojica neprijateljskih vojnika su ranjena. U kamionu je zaplijenjen jedan šarac i jedan njemački pištolj.

12.VI. Jedna četa IV bataljona, koja je bila poslata u zasjedu na cestu Aržano—Prisika, sukobila se je prije dolaska na položaj sa jednom neprijateljskom patrolom. U tome su naišli neprijateljski kamioni, te su dva kamiona oštetili, a 3 neprijateljska vojnika ranili.

16.VI. Na minu koju je postavio naš minerski vod na položaju Kukuzovac (komunikacija Sinj—Split) naišao je jedan njemački kamion pun vojnika. Kamion je uništen, te je tom prilikom poginulo 20 njemačkih vojnika, dok ih je 5 ranjeno.

18.VI. Mina koju smo postavili na Orlovači (cesta Aržano—Studenci) digla je u zrak jedan neprijateljski kamion.

19.VI. Naša Brigada dobila je zadatak likvidacije Karlov Hana. Za to su bili određeni I i IV bataljon. Neprijatelj je osjetio dolazak ovih bataljona, te je u paničnom bijegu napustio garnizon. Borbe nije bilo, osim sukoba patrola.

Zarobljeno je 7 domobrana, a među njima zapovjednik satnije nadporučnik Fišćur. Sa naše strane nije bilo gubitaka.

Zaplijenjen je jedan puškomitraljez, 9 pušaka, jedna kutija rezervnih dijelova za šarac, te nešto ostale vojne spreme. Porušen je most u Karlov Hanu koji je služio za prolaz neprijateljske motorizacije u pravcu Duvna i Livna.

U ovome periodu od 20. maja do 20. juna o. g. u svim akcijama izbacili smo 457 neprijateljskih vojnika iz stroja, od toga 281 mrtav, 40 ranjeno i 136 zarobljeno. Uništeno je 6 kamiona, a dva oštećena.

Zaplijenjeno je 123 puške, 12 puškomitraljeza, 5 teških mitraljeza, 6 bacača, 18.850 metaka, 188 mina za bacač, 1 motorbicikl, 150 ručnih bombi, 5 pištolja, 5 strojnica, 4 telefona, 1 poljska kuhinja, 208 odijela, 20 šatorskih krila, 25 ćebadi, 1 pisaća mašina, te ostale vojne spreme.

Naši gubici u tom periodu bili su 5 mrtvih i 18 ranjenih.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Polit. komesar

(M. P.)

Komandant, major
Ivan Vulin

BR. 82

IZVJEŠTAJ ŠTABA BRIGADE „FRANJO OGULINAC SELJO" OD 23. JUNA 1944. ŠTABU TRIDESET ČETVRTE NO DIVIZIJE O NAPADU NA USTAŠE U BLATNICI[1]

ŠTAB BRIGADE
„FRANJE OGULINCA-SELJE"
Dne 23. VI. 1944. g.
Op. br. 135/44. g.

Operativni izvještaj
o akciji na Blatnicu dana 17. VI. 1944.

ŠTABU XXXIV. DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V.J.

Sekcija Karlovac 1 : 100.000.

Selo Blatnica nalazi se na levoj obali reke Kupe na cesti Karlovac — Pokupsko 17 km udaljeno od Karlovca. Selo je izgrađeno većinom od drvenih kuća, a u sredini se nalazi nekoliko zidanih u kojima se smjestio neprijatelj. Oko sela osim prema r. Kupi je podignuta žičana prepreka širina 4 metra sa nagaznim minama u i ispred žice, a okolno zemljište je tučeno iz bunkera od drveta sa stijenama 0,50 m debljine i iz samih kuća.

U akciji je učestvovala cijela brigada, pojačana sa 4 p. o. topa i 2 brdska topa iz VIII i XXXIV. Divizije.

Neprijateljsku posadu sačinjavalo je 80 domobrana i žandara i 30 ustaša iz X. ust. bojne.[2] Imena zapovjednika nepoznata.

Istovremeno je I. brigada VIII. Divizije izvršila napad na Rečicu.[3]

Neprijateljska posada u Blatnici imala je zadatak predstraže u zaštiti grada Karlovca.

Za napad je bila izdana pismena zapovjest koja se prilaže.[4]

Borba se vodila 17. VI. 1944. g. i počela je u 22,30 sati.

Obzirom da je neopaženi pokret na ovom zemljištu nemoguće izvršiti sa većim jedinicama, neprijatelj je bio od strane

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 34—1/4, k. 1230.
[2] Vidi dok. br. 80.
[3] Vidi dok. br. 58 i 80.
[4] Vidi dok. br. 3—1/2, k. 1230 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

pučanstva obavješten o našem prisustvu, te je mogao sa dosta sigurnosti predpostaviti i našu namjeru.

Priprema je izvršena točno prema izdatoj zapovjedi i bataljoni su se privukli do pred samu žičanu prepreku. Pojava prepreke zbunila je oba bataljona i ako je bilo poznato da ona postoji. Ovo je razlog da se sa daljnim napredovanjem zaostalo, a time se i sa početkom akcije zakasnilo. Pri prerezivanju žice kod I. bataljona eksplodirala je jedna mina, na što je neprijatelj otvorio slabiju vatru u pravcu naših jedinica. Žica je presječena na svega dva mjesta i kroz iste su se bataljoni provukli i izvršili juriš. I. bataljon je u jurišu zakasnio, tako da je II. bataljon već bio u selu i potisnuo neprijatelja dok je I. bataljon stigao u selo. I ako se sigurno može predpostaviti da je neprijatelj znao za naš napad, on je dao vrlo slab odpor i sve je preduzeo da se bez gubitaka izvuče iz sela. On je to uspio učiniti izvukavši se u malim grupama u pravcu sela Zamršje, ali je od ovih samo jedna grupa naletjela na našu zasjedu.

Akcija u selu Blatnici završena je 18. VI. o. g. u 0,30 sati.

Gonjenje neprijatelja po njegovom probijanju iz obruča nije vršeno jer bi to u vrlo tamnoj i kišnoj noći bilo bezuspješno. 18. V. o. g. u 8 sati u dve grupe od 50—60 ljudi od pravca kote 118 i iz sela Zamršje pokušao je neprijatelj opet doći u selo Blatnicu. Kako je u svanuće dato naređenje III. bataljonu da zaposjedne položaj između sela Zamršje i Blatnice radi osiguranja naših jedinica u Blatnici, ove dve grupe neprijatelja su naišle na ovaj bataljon. Bataljon je u prvom trenutku bio iznenađen i imao nešto gubitaka, no jurišem je potisnuo neprijatelja, koji se povukao u selo Zamršje.

Postavljeni zadatak da se neprijatelja uništi samo je djelomično izvršen.

Zarobljeno je 9, ubijeno 12, ranjeno 16 neprijateljskih vojnika. Zaplijenjeno je: 1 mitraljez „Maksim" 2 puškomitraljeza, 3 cijevi za puškomitraljez, 10 pušaka, 7070 puščanih i mitraljeskih metaka, 10 ručnih bombi, 16 ranaca, 16 šinjela, 5 šatorskih krila. 22 ćebeta, 4 bluze, 2 hlače, 2 para cipela. 6 fišeklija.

Naši gubitci: 6 mrtvih (od ovih vodnik Kukurić Ivan, desetar Sučić Tomo), 19 ranjenih (od ovih zamjenik komandanta I. bataljona Tepšić Vaso, operativni oficir III. bataljona Žokalj Josip, vodnik Topoljnjak Juraj, vodnik Stepanić Vinko, sekretar SKOJ-a III. bataljona Špišić Stevo i desetar Miloš Ivan), 2 nestala.

Utrošeno je: 2145 puščanih i mitr. metaka, 27 tromblon bombi. 50 bombi za laki bacač, 6 ručnih bombi i 16 raketa.

U ovoj borbi je bio dobar rad II. bataljona, a slab I. bataljona.

U ovoj borbi nije se nitko naročito odlikovao. Kritički osvrt na akciju:

Tok borbe pokazao je da je zapovjed pravilno izdata i realna. Nepotpunom uspjehu razlog u najvećoj mjeri je vrlo tamna i kišna noć, koja je neprijatelju omogućila neprimjetno izvlačenje iz obruča. Isto ovo je bio razlog nedovoljnom snalaženju rukovodioca i boraca u borbi. Pridodata artiljerija nije bila iskorišćena u dovoljnoj mjeri, no ni sama situacija tj. slab odpor neprijatelja nisu zahtjevali njenu veću upotrebu.

Ova akcija daje nam slijedeće pouke: Napad na utvrđena naseljena mjesta mora se ranije dobro pripremiti a naročito pripremiti sredstva za uklanjanje žičane prepreke. O neprijateljskom položaju, utvrđenjima i preprekama oko položaja treba imati točne i sigurne podatke da bi se izbjegle ljudiske žrtve.

Taktika je neprijatelja da čim se malo sredi ili mu stigne pojačanje nastoji ponovno zauzeti mjesto, te se mora preduzeti mjere osiguranja, ako se naše jedinice u mjestu zadrže.

Vrlo tamne noći nisu pogodne za vršenje napada u kojima se neprijatelj može opkoliti, jer se on iz obruča može neopaženo izvući i lako probiti.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar: (M. P.) Komandant-kapetan:
Rkman[5] **M. Tojagić**

[5] Božo

BR. 83

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 24. JUNA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA KOJE SU VOĐENE OD 29. APRILA DO 31. MAJA[1]

ŠTAB
XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA
N.O.V.J.
Br. 382 24-VI-1944

Dostavljaju se izostavljeni operativni izvještaji za mjesec april i maj 1944. g.

ŠTABU XI KORPUSA N.O.V.J.

29. aprila 1944. g.

Ujutro ovoga dana raspored divizije bio je slijedeći: I brigada sa tri bataljona Trnovac—Živulja, jednim bataljonom Kuzmanovača. II brigada sa jednim bataljonom Turjanski, dva bataljona Gornji Babin Potok, jedan bataljon na V. Ogratku. III brigada sa dva bataljona u Končarevu Kraju, a sa dva bataljona u Homoljcu.

U 8 časova neprijatelj — ustaše jačine 3 satnije[2] izvršili su napad, sa dvije satnije preko Dumana u pravcu Živulje i Trnovca, a sa jednom satnijom u pravcu Turjanskog. I brigada prihvatila je borbu sa neprijateljem na prostoru k. 1045 — Štampar — k. 936, a bataljon II brigade koji se nalazio u Turjanskom prihvatio borbu sa neprijateljem kod zaseoka Narandžići. Borba je bila kratka, jer je neprijatelj osjetio naše jače snage koje su se kretale u pravcu položaja i počeo se povlačiti. I brigada dala je zadatak 2. bataljonu da progoni neprijatelja prema Ramljanima. Neprijatelj u odstupanju pretrpio je gubitke 1 mrtav i 2 ranjena. Na našoj strani nije bilo gubitaka. Zaplijenjena je jedna puška i 100 metaka. Utrošeno 2320 metaka za puške i puškomitraljeze.

Istog dana dva bataljona II brigade sadejstvovali su sa III brigadom VIII divizije u napadu na kote 944, 913 i k. Perušić.[3] Ova dva bataljona imali su zadatak da vrše pritisak na k. Perušić i osiguranje prema Crnoj Vlasti. Napad na pomenuta uporišta počeo je u 23 časa i trajao je do 6.30 časova. Jedinice

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 9—1/16, k. 1234.

[2] [6] Iz sastava Četvrtog ustaškog zdruga (vidi tom V, knj. 26, dok. br. 127 i 146).

[3] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 90.

VIII divizije uspjele su ovladati k. 944, dok sa k. 913 i Perušić, gdje su sadejstvovali i bataljoni II brigade, nisu ovladale. Pritisak bataljona II brigade bio je dosta slab i neefikasan. U 6.30 časova bataljoni su se povukli u Borić Selište, a jedinice VIII divizije na polazni položaj.

Gubitci neprijatelja nisu poznati, sopstveni gubitci: 1 borac nestao sa puškomitraljezom. Izgubljen jedan mali bacač. Utrošeno 1812 metaka i 16 mina za laki bacač.

30. aprila 1944. g.

Neprijatelj jačine dvije satnije 34. ust. bojne izvršio je napad preko Čanka na Grabar, gdje se nalazio 3. bataljon I brigade. Ovaj neprijatelj iznenadio je ljevo krilo bataljona i prisilio ga na povlačenje. Drugom kolonom jačine dvije satnije iz Crne Vlasti preko Klanca — Velike Grede izbio je neprijatelj na Lisinu (k. 1182). Manjim djelovima neprijatelj se kretao preko Hinića — Turjanskog Polja za Gradinu. I brigada sa dva bataljona izvršila je napad na neprijatelja koji se je nalazio na Lisini, bataljon koji je odbačen sredila i pripremila za napad, bataljonu koji se nalazio u Kuzmanovači naredila je da odmah izvrši pokret pravcem s. Markovići — Goli Vrh, da izbije na Duman i napadne neprijatelja na Dumanu — Oštrom Griču (k. 1053) u cilju odsjecanja neprijatelja od baze. Ovaj napad usljedio je u 13 časova na cjelom sektoru. Sam napad od I brigade bio je energičan i čim je neprijatelj osjetio bataljon u zaleđu počeo se naglo povlačiti. Ovaj napad efikasno je potpomognut sa teškim bacačima i kod samog povlačenja neprijatelja, tako da neprijatelj usljed jače vatre nije se uspio srediti i dati ponovni otpor, nego se povlačio do svojih polaznih baza.[4]

Ishod borbe: U ovoj borbi neprijatelj je pretrpio gubitke 25 mrtvih, od kojih i jedan oficir, i 37 ranjenih. Zapljenjen je jedan telefon, 6 klm. kabla, jedna mazga sa samarom, jedan ham, 10 ćebadi, 8 šatorskih krila, 10 ranaca, 800 metaka, 20 ručnih bombi.

Sopstveni gubitci: 4 mrtva, među kojima desetar u 3. bataljonu drug Kolak Ivan, ranjeno 9 drugova, od kojih 3 lakše i ostali su u svojoj jedinici. Izgubljen 1 puškomitraljez, utrošeno 3350 metaka, 32 mine za teški bacač, 4 granate za top, 4 mine za mali bacač.

U toku ove borbe bataljoni I brigade dobro su se držali za vrijeme samog napada, ali gonjenje neprijatelja nije bilo samoinicijativno, a naročito 4. bataljon, koji je izbio na Duman, nije nastojao pri odstupanju neprijatelja da ga napadne u bok i nanese što osjetnije gubitke.

---

[4] Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 146 i knj. 27, dok. br. 19.

U toku ovih borbi nije se naročito niko istakao, koji bi se mogao istaknuti i služiti za primjer.

1. maja 1944. g.

Jedinice ove divizije bile su raspoređene ovako:

I brigada na prostoru Živulja—M. Čanak. II brigada sa dva bataljona na prostoru G. Babin Potok — k. 940, sa jednim bataljonom na Metli, a jednim na Prijeboju. III brigada sa dva bataljona u pokretu do 8 časova za smjenu djelova VIII divizije na položajima k. 940, 913 i V. Ogradak. Ujutro u 7 časova neprijatelj[5] je izvršio energičan napad na položaje djelova VIII divizije k. 913 i k. 944. Ovaj napad neprijatelja odbijen je uz veće gubitke po neprijatelja. U 8 časova bataljoni III brigade izvršili su smjenu djelova VIII divizije i u tom momentu neprijatelj je izvršio ponovan napad na pomenute položaje, a jednom kolonom u pravcu G. Babina Potoka i jednom kolonom na Metlu (k. 910). U ovom napadu neprijatelj uspjeva potisnuti djelove VIII divizije i bataljone III brigade na V. Ogradak (k. 970). Djelovi VIII divizije po naređenju povukli su se u sastav, a bataljoni III brigade ostali su na pomenutoj koti. Isto tako neprijatelj uspjeva potisnuti bataljon II brigade sa Metle. Bataljon se povlači dosta neorganizovano na Kosu. Jakom artiljerijskom pripremom neprijatelj ovladava sa k. 940 sjeverno od G. Babina Potoka. II brigada zauzela položaj na Čudinom Klancu i Kosi. Dva bataljona III brigade ostaju i dalje na V. Ogratku, sa kojeg položaja su odbijali manje neprijateljske djelove od ž. st. Rudopolje da ovladaju navedenom kotom. Neprijatelj jačine tri satnije[6] od Ramljana i Kose izbija na Duman i Čanak i vrši manji pritisak u pravcu Turjanskog i Živulje.

Jačina neprijateljskih snaga koje učestvuju u napadu: u pravcu Čudina Klanca: jedna bojna ustaša i jedna bojna legionara i tri satnije ustaša[7] koje vrše pritisak prema Turjanskom i Trnovcu.

Pošto je neprijatelj ovladao k. 901, k. 940, svoj glavni napad usmjerio je obuhvatom na Čudin Klanac, gdje je i skoncentrisao svu artiljerijsku i minobacačku vatru. Kolona koja se kretala preko Metle produžila je napad u dva pravca; sa jednom kolonom napada bataljon na Kosi i uspjeva ga potisnuti, sa jednom kolonom izbija na k. 1097 i Lisinu (k. 1182). Tenkovi štićeni pješadijom ulaze u G. Babin Potok. Jaka artiljerijska vatra ponovno skoncentrisana na Čudin Klanac. Situacija kod II brigade pogoršava se.[8] Od artiljerijske vatre ginu dva koman-

[5] i [7] Pravcem Vrhovine — Babin Potok — Čudin klanac napadali su Izviđački odred i Treći bataljon 846. puka njemačke 392. legionarske divizije i Devetnaesti ustaški bataljon (Arhiv V. I. I., reg. br. 39/14, k. 18).

[8] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 20.

danta bataljona i nekoliko boraca. Da bi se popravila situacija, dva bataljona III brigade iz rezerve štab divizije uvlači u borbu.[9] Jedan bataljon na Čudin Klanac, a jedan bataljon u pravcu Kose, sa zadatkom da napadne neprijatelja na Kosi. I brigadi naređeno je da sa dva bataljona izvrši napad na Lisinu. Dva bataljona iz III brigade VIII divizije upućena u pomoć iz Pl. Leskovca pravcem Sučanjska Draga, koji se razdvajaju u dvije kolone; jedna kolona prema Crnom Vrhu, a jedna kolona prema Borić Selištu. Neprijateljska artiljerijska i minobacačka vatra u 16 časova ponovo je koncentrisana na Čudin Klanac i neprijatelj manjim djelovima otpočinje sa podilaženjem. U istom momentu I brigada napada neprijatelja na Lisini, II brigada pojedinim djelovima napušta položaje na Čudinom Klancu, bataljoni III brigade VIII divizije još nisu stupili u kontakt sa neprijateljem. Izviđačka četa, straža i kuriri štaba divizije ubacuju se u borbu i sa preostalim djelovima odbija se i ovaj napad neprijatelja. Djelovi koji su otpočeli sa podilaženjem vraćaju se prema dolini.

Neprijatelj je otpočeo sa povlačenjem sa Lisine čim je došao u sukob sa I brigadom, a u 17 časova primjećuju se jači neprijateljski djelovi da se rokiraju prema Vrhovinama. U ovoj situaciji naređeno je svima jedinicama da pređu u napad, ali neprijatelj vrlo se organizovano povlačio, a jedinice bile su iznurene i protunapad nije imao svoj značaj.

U 19 časova neprijatelj se i zadnjim djelovima povukao na polazne položaje za napad.

Ishod borbe: U ovoj borbi neprijatelj je pretrpio gubitke 23 mrtva i 31 ranjena, zaplijenjen jedan puškomitraljez „šarac", 1800 metaka za šarac, jedan par cipela.

Sopstveni gubitci: 10 mrtvih i 35 ranjenih, 7 nestalih. Među poginulima nalaze se komandant 1. bat. 3. brigade Ivošević Đuro, komandant 3. bat. 3. brigade poručnik drug Stipe Karakaš, politdelegat Marović Nedjeljko iz III brigade, st. vodnik Paskaš Luka iz 3. brig. Među ranjenim nalazi se komesar bataljona drug Radaković Dane iz II brigade. Izgubljeno: jedan puškomitraljez, 13 pušaka. Uništeno 30 komada mina za mali bacač i jedan sanduk municije i jedno postolje od teškog mitraljeza, od topovske granate. Utrošeno 8050 met., 70 t. mina, 82 l. mine.

Kritički osvrt: Nebudnost kod smjene djelova VIII divizije od bataljona III brigade. Nakon prodora neprijatelja ova dva bataljona za cjelo vrijeme nisu se osjećala na neprijateljskom ljevom krilu, već su za cjelo vrijeme posmatrali događaj. Kod II brigade nedovoljna opreznost i budnost 2. bataljona na Metli, neutvrđivanje novog položaja, slaba povezanost jedinica

[9] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 17.

međusobno, slab plan vatre na Klancu, sporo manevrisanje, nedovoljno iskorišteni protukolski topovi.

Slab uvid štabova brigada u situaciji i rad jedinica, te su često puta bili izvještaji nepotpuni i netačni, što se naročito očitovalo kod štaba II brigade.

30. maja 1944. g.

III brigada ove divizije vodila je borbu sa ustašama kod Krbavice.[10] 4. bataljon ove brigade bio je smješten u Krbavicu radi kontrolisanja pravca Trnovac — Homoljac — Vujnove Glave — Krbavica. Neprijatelj jačine dvije satnije 32. bojne krenuo je u pljačkaški pohod na Krbavicu pravcem Kozjan — Šijanova Kosa — Krbavica i uspio je neopaženo posjesti kote zapadno od Krbavice. Bataljon nije imao osmatrača nego se kretao oko kuća kod izvora rijeke. Neprijatelj je zapucao prema selu u kome se nalazio bataljon i počeo se spuštati u samo selo. Bataljon je odmah izvukao se ispod neprijateljske vatre u pravcu Gradine i izvršio napad na neprijatelja na k. 838 i bezimenoj koti zapadno od Krbavice. Neprijatelj je uporno držao položaje, dok je izvršio pljačku blaga, a zatim se naglo povukao u pravcu Cjepala — Šijanova Kosa. Bataljon je uspio goniti neprijatelja i nanjeti mu gubitke 2 mrtva i 3 ranjena. Sopstveni gubitci 3 ranjena, 1 zarobljen. Izgubljeno je 1 teški mitraljez i 2 puškomitraljeza, koje je oružje zarobljeni drug gonio na opravku. Utrošak municije: 1320 metaka za puške i puškomitraljeze.—

Kritički osvrt: Kod ovog bataljona očitovala se opšta nebudnost kod starješina i izviđačkih dijelova, a naročito kod starješina nedovoljna odgovornost za vođenje računa o svojoj jedinici.

31. maja 1944. g.

U 17 časova jedna neprijateljska satnija napala je položaje bataljona Odreda[11] na Gradini (k. 1083). Neprijatelj je uspio ovladati Gradinom i potisnuti djelove bataljona Odreda za 200 metara unazad, gdje su se ovi djelovi sredili i ponovno napali neprijatelja, koji se je povukao sa Gradine u pravcu ceste prema Kruzima. Ovaj napad na neprijatelja bio je energičan i nanjeti su neprijatelju gubitci 2 mrtva i 4 ranjena. Kod bataljona nije bilo gubitaka. Utrošeno je 130 metaka. Nedostatci kod ovog bataljona bili su, što je neprijatelj uspio podići na vrlo blisko odstojanje, da ne bude primjećen.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S. Mrđa

Komandant, potpukovnik:
N. R. Grubor

[10] Vidi dok. br. 9—8/6, k. 1234 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.
[11] Odnosi se na Lički NOP odred.

BR. 84

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA LJUDSTVA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 24. JUNA 1944.[1]

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA XXXV DIVIZIJE ZA 24-VI-1944 g.

JEDINICA	Brojno stanje po spisku	SOCIJALNI SASTAV								NACIONALNI SASTAV											
		Brojno stanje po spisku	Radnika	Seljaka	Intelektualaca	Obrtnika i sitnih trgovaca	Namještenika i srednjoškolaca	Vojnih lica	Policija Žandarma i Ustaša	Broj lica	Hrvata	Slovenaca	Crnogoraca	Muslimana	Talijana	Rusa	Jevreja	Madara	Čeha	Nijemaca	
Štab XXXV Divizije i pomoćno osoblje	komandni kadar	11		2	2	2	1	4		7	2	1	1								
	boraca	12	1	4	4		2	1		6	6										
Straža i kuriri pri štabu	komandni kadar	9		6	1	2				9											
	boraca	54	13	35	1	5				39	16										
Intendantura, radionica i magazini	komandni kadar	5	3	1				1		3	2										
	boraca	30	15	12	1	1	1			28	8				1		1				
Sanitet	komandni kadar	4		1	2			1		3	1	1									
	boraca	17	1	13	2			1		9	7						1				
Prihvatna bolnica i bolnička četa	komandni kadar	11	3	4	3			1		10	1										
	boraca	42	14	22		4	1	1		23	19										
Radna četa	komandni kadar	5	3	2						4	1										
	boraca	29	12	8		9				29	9										
Kurs desetarsko-vodnički	komandni kadar	5		2	1			2		4	1										
	boraca	4		4						4											
Četa za vezu XXXV Divizije	komandni kadar	11		10	1					10	1										
	boraca	47	2	37	3	3	1	1		35	12										
Izviđačka četa	komandni kadar	12	3	4	3			2		11	1										
	boraca	30	12	12		4	1	1		21	9										
I brigada XXXV Divizije	komandni kadar	175	25	120	7	7	5	8	3	134	41										
	boraca	702	72	590	9	23	7	1		410	273	1	8	4	4		2				
II Brigada XXXV Divizije	komandni kadar	194	132	25	10	4	21	2		65	127		1			1					
	boraca	656	505	97	6	35	12	1		70	568	7	2	1	8						
III brigada XXXV Divizije	komandni kadar	217	107	50	8	30	7	10	5	100	117										
	boraca	678	245	405	2	20	2	2	2	300	378										
Lički partizanski odred	komandni kadar	81	2	73			3	3		81											
	boraca	236	7	222	1		2	1	3	196	40										
I Art. divizion	komandni kadar	52	10	34	4	1	2	1		47	5										
	boraca	116	11	94	1	9	1			92	23	1									
U k u p n o:	komandni kadar	792	288	334	42	46	39	35	8	487	300	2	2								
	boraca	2653	910	1555	30	113	30	10	5	1244	1368	9	10	5	13	1	4				

Politički komesar
S. Mrđa

Komandant, potpukovnik
N. R. Grubor

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 12—4/7, k. 1234.

BR. 85

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 24. JUNA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O PRODORU USTAŠA U KORENICU I DRUGIM BORBAMA[1]

ŠTAB
XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA
N.O.V.J.
Br. 384/24-VI. 1944.

Dostavlja se operativni izvještaj za manje vođene borbe na dan 1, 8, 14, 17. i 18. VI. o. g.

ŠTABU XI KORPUSA N.O.V.J.

1. juna 1944. godine

II brigada nalazila se na prostoru: sa jednim bataljonom Ćujića Krčevina, jedan bataljon na Klokočevici, jedan na Poljanku i jedan na Pogledalu, sa zadatkom da zatvara pravce prema neprijatelju.

Istog dana u 14.30 časova neprijatelj je krenuo sa jednom ustaškom bojnom (XIX) pravcem Babin Potok — Homoljac — Pogledalo — Korenica, a drugom kolonom — tri satnije 20. bojne neprijatelj je izvršio ispad pravcem Pl. Leskovac — Uvalica — Ćujića Krčevina.[2] Neprijatelj koji se kretao preko Homoljca napao je položaje 4. bataljona II brigade na Pogledalu. Bataljon je bio iznenađen i bez borbe odbačen u pravcu Rudanovca, gdje je ostao pasivan. Neprijatelj po zauzeću Pogledala vodio je manju borbu sa izviđačkom četom i stražom ove divizije i uspio prodrijeti u Korenicu.[3] Kolona koja je kretala prema Ćujića Krčevini napala je položaje 1. bataljona koji se nalazio na toj prostoriji, na položajima k. 758 — 804 i 833. Ovaj bataljon osjetio je neprijatelja blagovremeno i na istog otvorio vatru, nanjevši mu osjetne gubitke. Neprijatelj se razvio za borbu i bacio jače snage na krila bataljona i prisilio ga na povlačenje. Poslije jednosatne borbe bataljon se povukao na Oštri Mihaljevac

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 10—1/6, k. 1234.

[2] Vidi dok. br. 115, 117 i 118.

[3] Devetnaesti ustaški bataljon ušao je u Korenicu 2. juna. Dva dana kasnije napale su ga jedinice Trideset pete divizije i istjerale iz Korenice, nanijevši mu znatne gubitke (vidi dok. br. 14, 86 i 121).

(k. 1050), a neprijatelj oko 19 časova povukao se u pravcu Uvalice — Babina Potoka.

Gubitci neprijatelja: 6 mrtvih i 9 ranjenih, zaplijenjena jedna cijev od šarca.

Sopstveni gubitci: 2 mrtva, 5 ranjenih i 6 nestalih. Od oružja izgubljeno 4 puške koje su odnjeli nestali. Utrošeno 1275 metaka puščanih i 100 metaka za šmajsere.

8. juna 1944. godine

Dva bataljona Odreda[4] napali su neprijateljski logor selo Vučijak zapadno od Zavalja. Neprijatelj u samom logoru nalazio se po kućama, šatorima i kamionima bez osiguranja. Jedinicama Odreda uspjelo se privući pošumljenim terenom na neposredno odstojanje da ih neprijatelj ne osjeti, a mjestimično pojedini djelovi uspjeli su se privući i do samih šatora i kamiona u kojima su se nalazili njemački oficiri i slušali radio. Ova odjeljenja otvorila su vatru po šatorima i kamionima i nanjela neprijatelju osjetne gubitke. Jedan njemački oficir uhvatio se u koštac sa vođom odjeljenja drugom Grahovcem Danom, koji ga je poslije kraće borbe uspio ubiti. Poslije kraće borbe neprijatelj je odmah izvršio protunapad i odbacio bataljone Odreda, koji su se povukli na polazne položaje. U ovom napadu neprijatelj je imao 12 mrtvih, od kojih veći broj oficira, i više od toliko ranjenih. Zaplijenjeno 2 para cipela i 1 ručni sat. Oštećen je jedan kamion i jedna radio-stanica.

Sopstveni gubitci: 2 ranjena druga. Utrošeno 1765 metaka i 22 ručne bombe. Dvije nagazne mine ostale su postavljene na cesti Zavalje — Vučijak.

Kritički osvrt: U ovoj akciji postignuto je iznenađenje, ali je malo snaga ostavljeno za izvršenje zadatka, a veći dio dat na osiguranje, tako da se nije mogao postići veći rezultat usljed slabog rasporeda.

U ovoj akciji dobro se držala 2. četa 1. bataljona, a kao pojedinci istakli su se vodnik 2. čete 2. bataljona drug Grahovac Dane i desetar u istom vodu drug Njegomir Ilija, koji zaslužuju pohvalu.

14. juna 1944. godine

Jedna satnija legionera[5] jačine od 120 vojnika izvršila je ispad iz Babinog Potoka preko Sječivice u pravcu Živulje, gdje se je nalazio 2. bataljon III brigade. Bataljon je otvorio vatru sa dosta velike udaljenosti, a neprijatelj se odmah počeo

[4] Odnosi se na Lički odred.

[5] Iz sastava 846. puka njemačke 392. legionarske divizije (vidi dok. br. 41/3, k. 74, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

povlačiti. Bataljon je krenuo u gonjenje neprijatelja, a bio je osmotren od neprijateljske osmatračnice i izložen artiljerijskoj vatri. U ovom sukobu neprijatelj je imao 1 mrtvog i 5 ranjenih.

Sopstveni gubitci: 3 teže i 2 lakše ranjena. Utrošeno je 750 metaka i 2 mine za teški bacač.

17. juna 1944. godine

Udarna grupa bataljona Odreda postavila je dobro maskiranu zasjedu zapadno iznad s. Kalinovače neprijatelju — ustašama jačine 35 vojnika, koji svakog dana dolaze u sela i izlaze na obližnje kote iznad sela u cilju izviđanja i obezbjeđenja od pravca Kamenskog.

Neprijatelj je pušten na blisko odstojanje i otvorena je na njega vatra. Poslije ispoljene vatre grupa se povukla, a isto tako povukao se neprijatelj u pravcu Kruga, usljed čega se patrola povratila i zaplijenila jednu pušku.

Gubitci neprijatelja 6 mrtvih i 1 ranjen, zaplijenjena jedna puška, 50 metaka, 1 fišeklije, 1 cokule i 1 signalni pištolj.

Sopstvenih gubitaka nije bilo. Utrošak municije: 231 metak.

18. juna 1944 godine

1. bataljon Odreda nalazio se na položajima Lopata (k. 1138) — Gradina (k. 1083) — Ćuma (k. 1141), sa zadatkom da zatvori pravac od Lapca i Nebljusa prema Kamenskom.

Jedna neprijateljska kolona jačine 250—300 četnika, među kojima se nalazilo oko 20 legionera,[6] pod komandom Gene Kovačevića i Nikole Plećaša izvršili su obuhvatni napad na položaje bataljona Odreda. Pod zaštitom mraka neprijatelj uspio je nadkriliti i podići na blisko odstojanje jedinica. Ujutru u 8.30 časova neprijatelj je bacio raketle, uhvatio vezu sa svim djelovima i krenuo u napad u 8.30 časova. Snage bataljona bile su iznenađene i odmah su se povukle sjeverozapadno od V. Kamenskog, gdje su se sredile i krenule u protivnapad. Protivnapad pritiskom na neprijateljsko desno krilo otpočeo je u 11 časova. Poslije kraće borbe neprijatelj je otpočeo sa povlačenjem u pravcu Dnopolja, a jedinice su nastavile gonjenje neprijatelja do k. 1014, gdje im se neprijatelj izgubio u šumu. Gonjenje neprijatelja završeno je u 14 časova.

Ishod borbe: Gubitci neprijatelja 3 mrtva i 5 ranjenih.

Sopstveni gubitci: 3 mrtva i 1 ranjen, među mrtvima je vodnik 1. voda 2. čete 1. bataljona drug Rade Dejanović. Izgubljeno oružja: 8 pušaka, 1 mali bacač, pisaća mašina. Utrošeno 1570 metaka.

---

[6] Iz sastava njemačke 373. legionarske divizije.

Kritički osvrt: Velika razvučenost jedinica na pošumljenom terenu, slaba budnost u držanju položaja. Jedinice trebalo je držati prikupljene, a dodjeljeni im sektor — pravce kontrolisati izviđačkim ili patrolnim odjeljenjima.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S. Mrđa

Komandant, potpukovnik:
N. R. Grubor

BR. 86

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 24. JUNA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O PROTJERIVANJU USTAŠA IZ KORENICE[1]

ŠTAB
XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA
N.O.V.J.
Br. 383/24-VI-1944

Operativni izvještaj za
vođenu borbu 4. VI. o. g.

ŠTABU XI KORPUSA N.O.V.J.

Dostavlja se operativni izvještaj za izvedeni napad na neprijateljsku posadu u Korenici.

2. ov. mj. u 19 časova XIX ustaška bojna prodrla je u Korenicu,[2] gdje je uspostavila svoj garnizon sa osiguranjem na Varićaku (k. 860), k. 731 i manjim djelovima duž komunikacije prema Vrelu. Jačina neprijatelja 500—550 ustaša. Ispred neprijatelja zatvarajući pravce Korenica — Bjelo Polje i Korenica — Bunić nalazila se III brigada XIII divizije.

Štab divizije donio je odluku da izvrši koncentraciju brigada i napadne neprijateljski garnizon Korenicu. U vezi sa donesenom odlukom izvršena je koncentracija divizije ovako: I brigada Baljkuša — Vujnove Glave, II brigada Mihaljevac — Šeganovac bez jednog bataljona, koji se nalazio na Poljanku, III brigada Vrpile — Oravac. Bateriju haubica od dvije cijevi u s. Ponoru.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 33—1/5, k. 1234.
[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 85 i 120.

Raspored jedinica za napad: I brigada napadala je neprijatelja pravcem jugoistočnim padinama Mrsinja, sa polaznim položajem Mrsinj Grad (k. 1097) — 1153. Sa jednim bataljonom osigurava bok od pravca Homoljca i Vrela.

II brigada dobila je zadatak da sa jednim bataljonom postavi zasjedu neprijatelju na k. 723 radi osiguranja krila od pravca Koreničke Kapele, Koreničke Reke i Homoljca. Sa dva bataljona napadati na Korenicu zapadno od puta Vrelo — Korenica, sa ljevim krilom preko k. 671 kroz selo, a desnim krilom padinama Mrsinja i Vranovače, vodeći računa o pokretu I brigade sa pravca Mrsinja Grada, da ne dođe do sukoba. Ova brigada nije pristupila ovakvom rasporedu, nego je napadala neprijatelja od pravca Mihaljevca preko k. 671 i M. Suvaje, a bataljon koji je trebao postaviti osiguranje nije izišao na određeni položaj.

III brigada XIII divizije: napala je neprijatelja na Varićaku s pravca k. 907 i k. 761 u pravcu Gradine i Korenice, sa jednim bataljonom osigurava se prema Buniću na k. 1048.

Težište borbe III i I brigade Varićak (k. 860).

Početak napada zapovješću[3] štaba divizije određen je u 4 sata. Prvi napad otpočeo je u 4.30 časova i to III brigada na Varićaku (k. 860). I brigada otpočela je sa napadom u 5.30 časova. II brigada otpočela je sa napadom u 6.20 časova. Prvi napad bataljona III brigade bio je energičan i uporan, ali je neprijatelj uporno se branio, bacajući ručne bombe i otvarajući jaku mitraljesku vatru. Ovaj napad bio je potpomognut dosta jakom bacačkom vatrom, ali se neprijatelj i dalje uporno branio na svojim položajima. Bataljoni III brigade vršili su i dalje pritisak na Varićak, a desno krilo brigade podilazilo je sve više prema Korenici. U 5.30 časova I brigada izvršila je pritisak prema k. 731 i prema Vranovači. Čim je neprijatelj osjetio ovaj pritisak, otpočeo je sa evakuacijom materijala i komore. U 6.20 časova pojavljuje se i II brigada od pravca Mihaljevac, što je još više uznemirilo neprijatelja. U 6 časova neprijatelj je dobio pojačanje na Varićak oko 20 ustaša, dok 40 koji se nisu mogli probiti od vatre I brigade, ostali su u zidovima oko Kalebovca.

U 7 časova koncentrisala je minobacačku vatru III brigada i I brigada na k. Varićak, a haubička baterija žestoko je tukla padine k. 731 i samo mjesto Korenicu. Neprijatelj u Korenici počeo je sa bjegstvom, a odmah zatim i neprijatelj sa Varićaka (k. 860). Neprijatelj u svom povlačenju tučen je minobacačkom vatrom I i III brigade, artiljerija produžavala je tučenje samog mjesta Korenice. III brigada dok je neprijatelj napustio Varićak, produžila je gonjenje neprijatelja, a I brigada bataljon iz re-

[3] Vidi dok. br. 85.

zerve upućuje hitno na Pogledalo sa zadatkom da u sadejstvu sa 3. bataljonom koji se nalazio na osiguranju ljevog boka brigade, energično napadne neprijatelja i odsječe odstupnicu.

Druga dva bataljona I brigade produžili su gonjenje neprijatelja prema Pogledalu u sadejstvu sa djelovima III brigade XIII div. II brigada u samom napadu zakasnila je i nije bila dovoljno energična da posjedne pogodne položaje prema komunikaciji, da svojom vatrom može tući ubitačno neprijatelja koji se povlači u paničnom bijegu, nego je ovu vatru otvarala sa padina k. 769 i k. 685, i tako je neprijatelju uspjelo da se izvuče sa manjim gubitcima. Bataljoni I brigade, koji su imali zadatak da napadnu neprijatelja na Pogledalu i da mu odsjeku odstupnicu, nisu postupili energično u sprovođenju svog zadatka, uništavanju neprijatelja, a naročito 4. bataljon koji nije izbio na Pogledalo, nego lijevo od istog prema Homoljcu. 3. bataljon iste brigade, koji je imao zadatak da napada Pogledalo, sukobio se sa neprijateljem, napao istog sa ručnim bombama, ali je neprijatelj uspio da ga izmanevriše i odbaci, te dok se bataljon ponovno skoncentrisao za napad, neprijatelj je uspio da se izvuče.

Ishod borbe: Gubitci neprijatelja 40 mrtvih i 56 ranjenih ustaša. Zaplijenjeno: 19 pušaka, 5300 metaka, 16 mina za teški bacač, 2 poljska i 12 brdskih kazana sa hranom, 14 pari odijela, 10 pari cipela, 15 šatorskih krila, 20 pari veša, 21 ranac, 6 konja, 1 kola, 1 signalni pištolj i ostale sitne spreme.

Sopstveni gubitci: 7 mrtvih, 15 ranjenih i 3 nestala, među poginulima nalazi se pomoćnik komesara čete Grbac Celestin i delegat Piškilić Andrija. Među ranjenima nalazi se pomoćnik komesara bataljona drug Nikica Kosanović, vodnik Kolić Marko i vodnik Kovačević Stevo. Imenovani drugovi su iz III brigade XIII divizije.

Utrošeno municije: 9011 metaka, 104 mine za teški bacač, 107 mina za laki bacač, 56 ručnih bombi i 41 tempirna granata za haubicu.

Kritički osvrt na akciju: Ova akcija pripremljena je sa izvjesnim zakašnjenjem, ali uglavnom dobro. Raspored snaga i uloga pojedinih jedinica tačno je predviđena. Nedostatci su bili ovi:

1. — I brigada došla je na polazne položaje i otpočela borbu sa izvjesnim zakašnjenjem, što je imalo za posljedicu da III brigada nije u prvom naletu zauzela ključ neprijateljskog položaja (Varićak), na koji je trebala da dejstvuje sa dominantnih položaja u bok I brigada, a kada je ovo uslijedilo — u drugom naletu III brigade Varićak je zauzet.

2. — II brigada nije uopšte izvršila svoj zadatak, t.j. nije uzela predviđeni joj raspored u zapovjesti i ovo je u najvećoj

mjeri uticalo da zadatak nije izvršen onako kako treba, t.j. onako kako su to prilike dozvoljavale.

3. — Nakon unjete demoralizacije kod neprijatelja, kada je usljedilo njegovo neorganizovano povlačenje, sve brigade nisu se snašle u ovoj situaciji, t.j. pristupile inicijativnom, brzom i energičnom gonjenju do u najveću moguću dubinu neprijateljsku, već su se u manjoj mjeri sa slabim elanom na kratkom odstojanju angažovale u gonjenju vatrom, a pokretom tek nakon intervencije od štaba divizije. Izvjesni bataljoni čak su bili neangažovani u gonjenju.

4. — Propust od strane ovoga štaba je bio u tome, što nije pružio veću pomoć II brigadi i što je procjenio situaciju da neprijatelj neće navedenom brzinom biti demoralisan.

Svi ovi nedostatci imali su za posljedicu da zadatak nije izvršen kako treba, te su neprijatelju nanjeti manji gubici, no što se to sa većim zalaganjem moglo učiniti.

Ovdje je bilo i objektivnih poteškoća kao: opšte slaba borbenost i otpornost svih brigada; slaba kondicija boraca, što je razlog tako rekuć neprekidne borbe, teških klimatskih uslova i vrlo slabe ishrane,[4] a kao najglavniji nedostatak nedovoljna sposobnost štabova brigada i bataljona, čija se u ovoj fazi borbe inicijativa trebala ispoljiti u najvećoj mjeri, pošto kod gonjenja trebaju i moraju sve starješine raditi sa puno inicijative i goniti neprijatelja do zadnjeg daha u pravcu njegova odstupanja i odsjecati ga natkriljavanjem.

Ovaj štab će nastati da svoj navedeni nedostatak odkloni, dok je štabovima brigada na konferenciji skrenuta pažnja detaljno na sve propuste, pa koliko se ovakvi i slični propusti u buduće ponove, postupaće se primjenom odgovarajućih mjera za nehate.

Štab II brigade zbog ovih i prije toga sličnih propusta po rasformiranju ove brigade, a nakon ukazatih razloga raspoređen je (komandant i komesar) na druge sporednije dužnosti. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S. Mrda

Komandant potpukovnik:
N. R. Grubor

[4] Vidi dok. br. 88.

BR. 87

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 24. JUNA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O BORBI U HOMOLJAČKOM KLANCU I NAPADU NA ČUDIN KLANAC I GORNJI BABIN POTOK[1]

ŠTAB
XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA
N.O.V.J.
Br. 383/24/VI. 1944.

Operativni izvještaj za
vođenje borbe 6, 7, 8. i
9. ov. mj.

ŠTABU XI KORPUSA N.O.V.J.

Dostavlja se operativni izvještaj za vođenu borbu na Homoljačkom Klancu — Kosi i za napad na Čudin Klanac i G. Babin Potok.

5. VI. o.g. divizija je izvršila koncentraciju ovako: I brigada Živulja—Turjanski, sa zadatkom da prikuplja podatke o neprijatelju na prostoru Crna Vlast—G. i D. Babin Potok. III brigada Homoljački Klanac, Lukići, II brigada Uvalica—Končarov Kraj. Zadatak ovih brigada: zatvaranje pravca i prikupljanje podataka o neprijatelju.

6. ov. mj. u 9.30 časova neprijatelj je izvršio ispad sa Čudina Klanca u dva pravca[2] i to: jednom kolonom jačine dvije satnije pravcem Končarov Kraj — s. Lukići — Homoljački Klanac, drugom kolonom preko Kose — Previje za Baćinovac (k. 1207). Kolona koja se je kretala preko Lukića u pravcu Homoljačkog Klanca iznenadila je bataljon III brigade i uspjela ga odbaciti na Homoljački Klanac. U ovom iznenađenju neprijatelj je uspio pored naše nebudnosti, t.j. bataljona, zato što je imao kape partizanke i titovke i uspjeva se približiti 4. bataljonu III brigade koji se nalazio sjeverno od Lukića na položaju, te kada je neprijatelj otvorio vatru, bataljon je odgovorio vatrom, ali nije

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 34—1/5, k. 1234.

[2] U istorijatu njemačke 392. legionarske divizije piše o tome slijedeće: „6.6. su I/846 (Prvi bataljon 846. puka — prim. red.) i 19. ust.[aški] batalj. iz Babinog Potoka i 31. i 32. ust. batalj. ponovo preduzeli jedan poduhvat protivu Trnovca, da bi proterali jednu brigadu 13. divizije (odnosi se na Treću brigadu koja je tada u operativnom smislu pripadala Trideset petoj diviziji — prim. red.) koja se sve više primicala našem putu za dotur". (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 39/14, k. 18).

bilo upornosti zato što se bataljon odmah osuo kada ga je neprijatelj iznenadio i bio prisiljen na povlačenje prema Uvalici. Neprijatelj je produžavao sa pritiskom uz pomoć artiljerijske i minobacačke vatre u pravcu Homoljačkog Klanca.[3]

I brigada u 14.45 časova istog dana izvršila je pokret iz Živulje za s. Lukiće, gdje joj je bilo predviđeno mjesto koncentracije za napad.[4] Kad je izbila na Baćinovac čula je jaku vatru prema Homoljačkom Klancu. Sa dva bataljona produžila je preko Baćinovca u pravcu Lukića, a dva bataljona uputila je preko Paleža (k. 970) — Korito istočno od Homoljačkog Klanca. Ova dva bataljona koja su kretala preko Baćinovca sukobili su se se neprijateljem na sjevernim padinama Baćinovca. Borba je bila dosta oštra i neprijatelj je uspio natkriliti desno krilo bataljona i potisnuti na samu kotu Baćinovac (1207). Neprijatelj je iskoristio ovo povlačenje i odmah je uporno progonio ova dva bataljona, tako da se nisu mogli zadržati na samoj k. 1207, nego su morali odstupiti u pravcu Obljaja (k. 935), kada su izgubili kontakt sa neprijateljem.[5]

U 19 časova neprijatelju uspjeva ovladati i k. 931, a snage III brigade potisnuti na k. 980. Sa k. 931 u 19.30 časova neprijatelj se prebacio preko Klanca na k. 913, gdje je ponovo prihvatio borbu sa I brigadom i u 20.30 časova povukao se za Babin Potok.

Ishod borbe: Gubitci neprijatelja 7 mrtvih i 11 ranjenih. Sopstveni gubitci 1 mrtav i 2 ranjena, 3 nestala, izgubljen je jedan teški mitraljez „Breda" od I brigade. Utrošeno municije 1821 metak, 39 mina za male bacače i 68 ručnih bombi.

U ovoj borbi istakla se 2. četa 2. bataljona I brigade, koja je izvršila napad na neprijatelja sa ručnim bombama. Kod ostalih snaga I i III brigade očitovala se nebudnost i neopreznost, slabo držanje jedinica u rukama na pošumljenom terenu i precjenjivanje neprijateljskog oružja, a potcjenjivanje sopstvenog.

7. juna o. g.

Neprijatelj se nalazio na sektoru Vrhovine—G. i D. Babin Potok u jačini jedne ustaške bojne, jedne legionarske bojne i djelovi XX bojne, sa naoružanjem tri topa i nepoznat broj teških bacača i automatskog oružja.

Naše snage: tri brigade, haubička baterija—dva topa.

Naš zadatak: napasti i likvidirati neprijatelja na Čudinu Klancu i goniti ga dalje prema Vrhovinama.

I brigada napadala je neprijatelja na Čudinom Klancu i k. 828 sa tri bataljona, a jedan bataljon držala je u neposrednoj re-

[3] Opširnije o tome vidi izvještaj Štaba Treće brigade Trinaeste divizije u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 25—1/4, k. 1237 A.

[4] Riječ je o koncentraciji za napad na Čudin klanac (vidi dok. br. 22).

[5] Vidi dok. br. 7/1, k. 1237, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

zervi na glavnom pravcu napada.[6] II brigada napadala je k. 923 sa pravca Crni Vrh, a zatim k. 940.[7] III brigada napadala je neprijatelja sa Kose u pravcu G. Babina Potoka sa dva bataljona, a sa dva bataljona osiguravala se od pravca Crne Vlasti.[8]

Početak napada predviđen u zapovjesti[9] 7. VI. u 22 časa, ali jedinice su zakasnile i prvi napad otpočeo je tek 8. VI. u 1.30 časova i to I brigada. II i III brigada na prvim predviđenim uporištima nisu naišle na neprijatelja i otpočele su sa napadom na druga uporišta u 3.15 časova.

U napadu neprijatelj je davao jak otpor, a upornost jedinica u napadu bila je nedovoljna, tako da u prvom naletu ni jedna jedinica nije uspjela uništiti neprijatelja. Poslije ovog napada vršeni su pritisci na neprijatelja, a jedinice sređivale na ponovni napad. U 4.30 časova III brigada otvorila je bacačku vatru na mjesto G. Babin Potok, a mitraljeskom vatrom tukla je položaj neprijatelja na Čudinom Klancu i po samom mjestu. I brigada vrši ponovni napad nastojeći da ovlada k. 828 i prednjim isturenim položajem od Čudina Klanca. II brigada sa jednim bataljonom i jednom bombaškom grupom vrši pritisak na k. 940. Ovaj napad potpomagat je artiljerijskom i minobacačkom vatrom i produžavao se do 5 sati. U 5 sati jedinice se povukle na polazne položaje I i II brigade, a bataljoni III brigade ostaju i dalje na položaju vršeći pritisak na neprijatelja.[10]

Istog dana u 9 časova brigade su ponovo krenule u napad. I brigada potpomagata artiljerijskom vatrom, ali neprijatelj daje ponovo energičan otpor i jedinice se povlače na polazne položaje, a III brigada u pravcu Previje, gdje je sreta sa naređenjem kurir štaba divizije da ponovo zauzme položaje prema neprijatelju na polaznom položaju za napad. Jedinice su se sređivale i pripremale za dalje borbe.

U 21 sat ponovno vrši napad I i II brigada, u koji napad angažuju se i tri bataljona III brigade, napadajući G. Babin Potok i pilanu. Ovaj napad potpomognut je haubičkom baterijom i teškim bacačima III i I brigade. I brigada podilazi na jurišno odstojanje i 9. VI. u 0.30 časova izvrši juriš i neprijatelj je energično odbaci. III brigada je zakasnila u određeno vrijeme za napad, a kada je krenula u napad u 22.30 časova nije bilo dovoljno energičnosti, te se zadržala na padinama Kose vršeći pritisak vatrom iz automatskih oružja. II brigada zakašnjava u napad i u svom napadu nije se zalagala dovoljno za izvršenje dobivenog zadatka, te sam napad svodi se na pripucavanje na

[6] Vidi dok. br. 8/1, k. 1237, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.
[7] Vidi dok. br. 5/2, k. 1237 A, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.
[8] Vidi dok. br. 25—1/4, k. 1237 A, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.
[9] Vidi dok. br. 22.
[10] Vidi dok. br. 126.

neprijateljske položaje. U toku napada neprijatelj vrši ispad prema III brigadi sa kolonom 50 vojnika, ali uz gubitke bude odbijen na polazni položaj. U 4 časa poslije neuspjelog napada jedinice se povlače na polazne položaje, sem jednog bataljona III brigade koji i dalje ostaje da vrši pritisak na neprijatelja.

Ishod borbe: Gubitci neprijatelja 50 mrtvih i 63 ranjena. Zapljenjeno: 1 puška, 500 metaka, 4 km. kabla i jedan par konja.

Sopstveni gubitci: 9 mrtvih, 30 ranjenih i 7 nestalih. Među poginulim pomoćnik komesara bataljona drug Vlatković Vajo, pomoćnik komesara čete Milošević Rade, komesar čete drug Jurjević Ivica, zamjenik komandira čete drug Orlović Lazo i vodnik Kovačević Đuro. Među ranjenima zamjenik komandira Žužić Dane, komesar čete Rađenović Mićo, komandir čete Vujnović Mile, v.d. komandira čete Ćuruvija Dragan, vodnik Basta Đuro, vodnik Egić Đuro, vodnik Maljković Miloš, delegat Čiča Jovo. Ovi drugovi su iz I brigade. Među ranjenima iz II brigade nalaze se komesar čete Vojvodić Boško, komandir čete potporučnik First Vlado, zamjenik komesara bataljona Barac Mihovil, vodnik Stipeč Vinko, delegat Barać Sava, vodnik Čubrilo Nikola, desetar Francetić Viktor, zamjenik komandanta brigade major Ratković Bude.

Izgubljeno: 5 pušaka, 1 teški mitraljez, 1 puškomitraljez, 1 pištolj i 800 metaka.

Utrošeno municije: 17417 metaka, 146 mina za teški bacač, 25 mina za mali bacač i 116 ručnih bomba.

Kritički osvrt: Zadatak koji je dobila divizija i pored najveće moguće upornosti nije mogao biti uspješno izvršen. U ovoj akciji većih nedostataka i propusta nije bilo, izuzev zakašnjenja na polazne položaje i nejednovremenog početka akcije, što je razlog iznurenost i vrlo slaba kondicija boraca, koji su opterećeni, zbog nedostataka tovarne stoke, nošenjem teškog oružja, a pored ovoga bilo je i djelimično slaba snalaženja kod štabova brigada, no bez većih posljedica. Iako ova akcija nije uspjela ipak je imala korisnih rezultata, zbog toga što je razbila neprijateljsko uvjerenje i propagandu o uništenju partizana u ofanzivi[11] i o slaboj borbenosti XXXV divizije. Njome je uzeta inicijativa dejstva od neprijatelja i spriječeno svakodnevno drsko prodiranje neprijatelja na naš teritorij, te smo tako dobili slobodno vrijeme za nesmetano sređivanje i odmaranje svojih jedinica. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **S. Mrda**

Komandant, potpukovnik: **N. R. Grubor**

[11] Odnosi se na operaciju „Morgenstern" koju su Nijemci, u sadejstvu sa ustašama i četnicima, preduzeli protiv jedinica Jedanaestog korpusa NOVJ u maju 1944 (vidi dok. br. 88 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, dok. br. 31 i 88).

BR. 88

IZVJEŠTAJ ŠTABA JEDANAESTOG KORPUSA OD 25. JUNA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA OD 8. APRILA DO 11. JUNA[1]

ŠTAB
XI KORPUSA N.O.V.
– JUGOSLAVIJE –
Op. br. 125/25/VI 1944 Kopija

Dostavlja operativni izvještaj o akcijama jedinica ovog korpusa izvedenim u vremenu od 8. aprila do 11. juna 1944. godine.

GLAVNOM ŠTABU N.O.V. I P. O. HRVATSKE

Dostavlja se operativni izvještaj o akcijama XIII i XXXV divizije i Operativnog štaba za Istru, koje su izvedene u vremenu od 8. aprila do 30 maja 1944. godine:

8. aprila 1944. god.

Jedan vod 3. bataljona 1. brigade XIII divizije, koji je djelovao samostalno na sektoru Primorja, izvršio je 8. aprila napad na jednu grupu Njemaca i Poljaka kod Triblja, koji su pripadali organizaciji „Todt" i navedenog dana su opravljali kod Triblja električne vodove.

Jačina neprijateljske grupe je bila 25 vojnika.

Borba je trajala oko 20 minuta, nakon čega neprijateljska grupa se je razbježala, ostavivši mrtve i razne spreme na mjestu borbe.

Neprijateljski gubitci: 8 mrtvih, 7 ranjenih.

Zarobljeno 5 neprijateljskih vojnika.

Zapljenjeno: 5 pušaka, 1 pištolj i nešto spreme.

Naših gubitaka nije bilo.

12. aprila 1944. god.

12. aprila jedna četa 2. odreda XIII divizije, koji se je nalazio na sektoru Zlobin — Mrzla Vodica, izvršila je akciju kod

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—1/4, k. 569.

Trsata na koti 229 ispred Orehovice, gdje se je vježbala zemaljska milicija.

Na vežbalištu je bilo oko 50 neprijateljskih vojnika iz sastava zemaljske milicije, koji su vježbali egzercir.

Četa se je privukla na oko 100 metara i sa položaja iznad neprijateljskog vježbališta otvorila iznenadnu vatru iz pušaka i automatskog oružja, koja je trajala svega 10 minuta, nakon čega četa se povukla u svoju bazu, kako ne bi bila odsječena, opkoljena i uništena od strane jačeg neprijatelja, koji se je nalazio na tome sektoru.

Neprijateljski gubitci: 12 mrtvih i 7 ranjenih

Četa gubitaka nije imala.

Istog dana jedan bataljon 2. brigade XIII divizije postavio je zasjedu na Goljaku na cesti Brinje — Senj.

Oko 8 sati sa pravca Brinje naišao je jedan neprijateljski kamion pun vojske.

Zasjeda je na istog otvorila jaku mitraljesku vatru te je nanjela neprijatelju osjetne gubitke, a sama se je morala povući, jer iz Brinja u pomoć napadnutom kamionu ubrzo su došla 3 tenka.

Gubitci neprijatelja: 14 mrtvih i 18 ranjenih.

Uništen je jedan kamion.

Pljen se nije mogao pokupiti zbog prisustva tenkova.

Bataljon gubitaka nije imao.

14. aprila 1944. god.

Na položajima Gostovo Polje — Tužević nalazila se je 2. brigada XIII divizije sa jednim bataljonom prema Bukovlju, sa jednim bataljonom prema Tužević—Draškovica i jednim bataljonom u rezervi u Škaliću.

Neprijatelj jačine 500—600 vojnika iz sastava „Plave divizije“[2] i Njemci iz Brinjskog garnizona.

Namjere neprijatelja bile su da potisne jedinice 2. brigade sa položaja kod Bukovlja i bočnim manevrom da ovlada Ivakušom (trig. 940) koja dominira nad čitavim Gornjim Krajem, a zatim da nastavi sa čišćenjem terena oko Miškovice (k. 1011), gdje su se nalazili naši magazini. Zadatak i odluka jedinica 2. brigade bio je da neprijatelju spreče upad u Gornji Kraj i da zaštite naše magazine.

Zapovjesti za odbranu su bile izdate usmeno na licu mjesta.

Napad neprijatelja je počeo 14. aprila 1944. g. u 8 časova.

Tok borbe: Neprijatelj je počeo da nadire borbenim rasporedom preko Bukovlja i Kamenice, potpomognut sa jednom hau-

[2] Odnosi se na njemačku 392. legionarsku diviziju (vidi tom V, knj. 26, dok. br. 99).

bičkom i jednom brdskom baterijom, na položaje brigade Gostovo Polje — Tužević. U prvom naletu neprijatelj je zadržat jakom mitraljeskom i minobacačkom vatrom, te je potisnut do samog Bukovlja.

U 12 časova neprijatelj je jednom kolonom jakom 100 vojnika napao naše položaje na Ivakuši sa pravca Županjol preko Ploča (k. 304), te je uspio da potisne djelove brigade sa Ivakuše i istu zauzme. 2. brigada brzo je pregrupisala svoje snage, uvela je u borbu rezervu i energičnim napadom u 14 časova 30 minuta ponovno je zauzela Ivakušu, a neprijatelja je natjerala u paničan bjeg preko Tuževića za Draškovicu.

Cjelog dana neprijatelj je jurišao na položaje 2. brigade, te je dolazilo do borbe prsa u prsa, a pojedine kote više puta su prelazile iz ruke u ruku. Borba nesmanjenom žestinom vođena je sve do mraka, kada je prestala. Neprijatelj je zanoćio u Morvama. Oklinku i na kotama oko Tuževića.

Ishod borbe u toku dana: neprijatelj nije postigao svoj cilj i bio je zadržat. Brigada je izvršila zadatak i sprečila neprijatelju da zauzme Gornji Kraj i da opljačka magazine.

Gubitci neprijatelja: 80 mrtvih i 115 ranjenih.

Zapljenjeno: 10 pušaka, 3 pištolja, i 1 bicikl.

Naši gubitci: 2 mrtva, 6 ranjenih i 4 nestala.

15. aprila 1944. god.

U 10 časova 15. aprila neprijatelj je sa položaja, na kojima se je zadržao uveče prethodnog dana, preduzeo ponovno napad na položaje 2. brigade sa namjerom da se probije od Bukovlja prema Škaliću i da ovlada cijelim Gornjim Krajem.

Bataljon, koji je bio na položajima prema Bukovlju, dočekao je neprijatelja snažnom vatrom iz svojih automatskih oruđa, a zatim izvršio protujuriš i odbacio neprijatelja natrag u Bukovlje. U 15 časova neprijatelj je prenio težište napada prema Tuževiću, koncentrisao artiljerijsku i minobacačku vatru na s. Tužević i Ivakušu i pojačao je svoje pješadijske snage sa jednom kolonom jakom oko 300 vojnika, koja je došla iz Brinja. Vršeći neprestano pritisak vatrom i pokretom pješadijskih djelova, poslije trosatne žestoke borbe neprijatelj je uspio odbaciti jedinice brigade sa položaja i zauzeo je s. Tužević i kotu Letište iznad s. Tužević. Za vrijeme nadiranja neprijatelja prema Tuževiću, bataljon sa Ivakuše uputio je jednu četu ispod Ritavca (k. 937) naoružanu šarcima sa zadatkom da vatrom napadne neprijateljske kolone, koje su se kretale prema Tuževiću. Ova četa je nanjela neprijatelju osjetne gubitke.

Borba je trajala do mraka, kada je prekinuta.

Neprijatelj je zanoćio u s. Tužević i na Letištu, a snage 2. brigade na položajima: Ivakuša — bezimena kota sjev. zapadno Bukovlja.

U toku dana neprijatelj je imao gubitke: 35 mrtvih i 61 ranjenog.

Naši gubitci: 3 mrtva, 6 ranjenih i 8 nestalih.

Izgubljeno 6 pušaka i 2 puškomitraljeza.

16. aprila 1944. god.

U toku ovoga dana neprijatelj nije vršio pokret iz Tuževića, niti je napadao položaje 2. brigade, već samo tukao žestokom artiljerijskom vatrom položaje Ivakuša—Škalić. Brigada se je sređivala i pripremala je napad na Tužević i neprijateljske položaje iznad Tuževića, na Oklinku i Macanima. Napad je počeo istog dana u 24 sata. Namjere brigade su bile zbaciti neprijatelja sa kota iznad Tuževića i nabaciti ga na samo selo, opkoliti i izolovati od Brinjskog garnizona, a potom i uništiti.

Bataljon, koji je napadao sa Ivakuše u pravcu Tuževića, uspio je nabaciti neprijatelja na samo selo i očistiti sve kote iznad sela, ali dalje uspjeh nije mogao biti razvijen zbog zakašnjenja bataljona, koji su napadali Macane i Oklinak, te su sa napadom otpočeli tek u 3 časa 30 minuta 17. aprila 1944. god.

U prvi momenat neprijatelj je bio zbunjen silovitim napadom bataljona sa Ivakuše i počeo da se povlači, ali videći, da u napadu sa naše strane učestvuju male snage, brzo se je sredio i izvršio pred zoru protivnapad, te je brzo povratio izgubljene položaje, a jedinice 2. brigade povukli su se na polazne položaje.

U toku dana neprijatelj nije vršio više pritisak pješadijskim djelovima, već jedino tukao položaje brigade artiljerijskom i minobacačkom vatrom. U toku dana jedinice brigade vršile izviđanja i sređivale su se na položajima od prethodnog dana.

Gubitci neprijatelja u borbama ovog dana:

39 mrtvih, 49 ranjenih i 6 zarobljenih.

Zapljenjeno: 7 pušaka, 1 šmajser, 1 bicikl, 2 tovarna konja i nešto vojničke spreme.

Naši gubitci: 4 mrtva, 7 ranjenih i 6 nestalih.

18. aprila 1944. godine:

U 8 sati 18. aprila t.g. neprijatelj je jačine 500—600 Njemaca i legionara napao položaje brigade u Gornjem Kraju sa pravca Bukovlje — Tužević. Jednovremeno jedna neprijateljska kolona jačine 150 vojnika sa 8 tenkova i 10 drugih motornih vozila prodirala je sa pravca Krivog Puta ispod Ritavca prema Tuževiću.

Skoro istovremeno pošla je iz Senja neprijateljska kolona jačine oko 1000 vojnika sa 150 natovarenih konja u pravcu Alana, odakle je počela nadirati prema Vodicama i Stalku na cesti Mošune — Jasenak.

U isto vrijeme primjećena je jedna neprijateljska kolona jačine 600—700 vojnika, sastavljena većinom od Njemaca, u pokretu iz pravca Ogulina prema Breznom,[3] koja je uspjela da se probije preko Breznog za Krakar.

Oko 10 časova jedna neprijateljska kolona jačine 600—700 vojnika sa motorizacijom probila se je iz Novog preko Ledenica do Mošuna.

Namjere neprijatelja su bile da brzim i višestrukim prodorom razdvoji naše snage na ovom sektoru, odbaci sa komunikacija i naseljenih mjesta u šumi, a potom čišćenjem šuma naše snage uništi, a magacine opljačka.

Pošto je postojala naročita opasnost opkoljavanja i uništavanja naših snaga na sektoru Škalić od strane jačih neprijateljskih snaga, štab XIII divizije se je rješio da orijentiše snage sa sektora Tužević—Škalić prema glavnom neprijateljskom prodoru na cesti Mošune — Stalak i na pogodnom mjestu u šumi napadne neprijatelja i odbaci ga na njegove polazne položaje prema Novom i eventualno Ogulinu.

U tu svrhu izvršena je pregrupacija snaga: za odbranu magazina na sektoru Škalića ostavljen je na položaju kod Škalića jedan bataljon 2. brigade u šumi, dok su dva druga bataljona upućena prema cesti Mošune — Stalak. Bataljon iste brigade koji se je nalazio u Primorju rokiran je prema Maloj Gori kod Mošuna u cilju povezivanja sa bataljonima iste brigade koji su izbijali na cestu Mošune — Stalak i sarađivali sa istima u napadu na protivnika na tome sektoru. Bataljon 1. odreda ostavljen je na položajima Brezno—Krakar sa zadatkom suzbijanja neprijateljskog nadiranja u pravcu Drežnice, dok bataljon 1. odreda i 1. bataljon 1. brigade dobili su zadatak da na položajima kod Vrbovskog i Gomirja spreče neprijateljski prodor iz Ogulina preko Musulinskog Potoka za Drežnicu, napadajući ga s leđa.

Zapovjest za raspored i dejstvo bila je izdata usmeno preko telefona, jer hitnost situacije je nalagala neodložnost izdavanja ovim putem potrebnih zapovjesti.

Tok borbi: Na sektoru Tužević — Škalić borba je vođena u toku cjelog dana, u kojoj su bili angažovani sva tri bataljona 2. brigade, te nisu mogli pristupiti izvršenju dobivenog zadatka u toku dana. Neprijatelj je jurišao bezbroj puta u cilju da ovlada našim položajima na Ivakuši i magazinima u šumi, ali jedinice

[3] Pravcem Ogulin—Brezno prodirala je Trideset treća ustaška bojna (vidi tom V, knj. 26, dok. br. 99).

su uspjevale da ga zadrže na svojim položajima, a kod Tuževića čak su uspele da ga odbace nazad.

Neprijateljska kolona, koja je prodirala preko Alana i Vodica u pravcu Mošuna, bila je dočekana od bataljona iz Primorja, koji je uspio da se rokira na određeni sektor, te je sa tom kolonom vodio borbu čitav dan kod Vodica i Mošuna.

Na sektoru Brezno—Krakar neprijateljska kolona uz pomoć avijacije i artilerije uspjela je da se pri kraju dana probije do Drežnice i poslije žestokih borbi, koje je vodila sa bataljonom 1. odreda, uđe u samu Drežnicu.

Pred sumrak 2 bataljona 2. brigade izvukli su se iz borbe i sa položaja Ivakuše krenuli na izvršenje zadatka u pravcu ceste Mošunc — Stalak.

Ishod borbe: postavljeni ciljevi jedinicama XIII divizije u toku dana nisu bili u potpunosti postignuti zbog veće nadmoćnosti neprijatelja kako u živoj sili, tako i tehnici. Jedinice uporno su branile prilaze središtu naših magazina, ali nisu mogle u potpunosti i duže vremena vršiti odbranu istih zbog nesrazmjerno jačih neprijateljskih snaga, kao i opasnosti potpunog opkoljavanja na relativno malom prostoru naših djelova, a zatim i uništenja istih, te se je zbog ove situacije izvršila i pregrupacija snaga divizije na tome sektoru.

Gubitci neprijatelja u toku dana pozitivno poznati:

20 mrtvih i 32 ranjena.

Naši gubitci nisu još u potpunosti ustanovljeni, te će se za ovaj dan naknadno dostaviti, umrla su 3 druga od gladi.

Kritički osvrt na vođene borbe u vremenu od 8. do 18. aprila zaključno, koje su izložene gore:

U borbama, koje su vođene u toku ovih dana, pripreme za izvršenje pojedinih taktičkih radnji izvedene su dobro i odluke su donesene na osnovi pravilnog razmišljanja i realno donetog zaključka.

Kao cjelina 2. brigada, koja je uglavnom i vodila gore iznete borbe, pokazala se je otpornom i dobro se snašla u odbranbenim radnjama.

Rukovodstvo u bataljonima bilo je prilično dobro, dok niži komandni kadar pokazao se je dosta slab i neumješan u vođenju jedinica, te je često puta u borbi gubio komandu nad svojim jedinicama i mješao se je u prednje linije — prvi borbeni red kao običan borac, gdje je u većini slučajeva i nastradao.

Upotreba pojedinih vrsta oružja je bila dobra.

Sadejstvo između bataljona i vidova oružja je bilo dobro osim u noći 16/17. kada su dva bataljona zakasnili i nisu na taj način doprinjeli još većem porazu neprijatelja.

Borbeni i taktički postupci su bili u skladu sa situacijom.

Uopće uzev držanje 2. brigade kod Tuževića je bilo vrlo dobro. Drskost i prodornost očitovala se je u svim napadnim radnjama, kao i u protunapadima.

U ovim borbama Istrani su se pokazali kao dobri borci, izdržljivi i disciplinovani, ali opet njihova otpornost prema gladi i zamoru nije velika.

Utrošak municije u ovim akcijama nije pokazat po danima, već je iznet sumarno za sve borbe vođene u toku od 8. do 18. zaključno, te isti iznaša:

25000 puščane i mitraljeske municije, 2000 metaka za šmajser, 350 komada mina za teški bacač, 100 komada mina za laki bacač i 263 ručne bombe.

Na putu od Škalića do Stalka od iznemoglosti i gladi umrla su 3 druga Istrijanca.

21. aprila 1944. god.

Borba je vođena kod s. Vukava na prostoru k. 773 — k. 912 (Gradina) — k. 570 — sve je na sektoru Široke Kule kod Ličkog Osika.

Borbu je vodio 1. bataljon 1. brigade XXXV divizije, koja je bila raspoređena na tome sektoru po slijedećem: 1. bataljon u Vukavi, 2. bataljon u Serdarima i 3. i 4. bataljon u Kuzmanovači.[4]

Neprijatelj koji je napao bataljone 1. brigade bile su 3 ustaške satnije iz sastava 31. ustaške bojne.

Vjerojatne namjere neprijatelja su bile: ispad na našu oslobođenu teritoriju u cilju pljačke i uznemiravanje naših djelova koji su se nalazili na tome sektoru sa zadatkom zatvaranja pravaca od Osika[5] i Perušića prema našem oslobođenom teritoriju.

Zapovjesti su bile izdate usmeno.

Borba je počela 21. aprila u 5 sati 30 minuta.

Tok borbe: neprijatelj jačine 3 satnije, koristeći mrak, privukao se je položajima 1. batalojna 1. brigade sa tri pravca: jednom kolonom pravcem Š. Kula—Klenovac—Koraći na k. 773, drugom kolonom istim pravcem na k. 912 (Gradina) i trećom kolonom pravcem sjeveroistočno od Čukovca na k. 570.

Bataljon se je nalazio u Vukavi, sa slabim osiguranjem u neposrednoj blizini rasporeda bataljona.

U označeno gore vrijeme, neprijatelj, koga niko od osiguravajućih nije primjetio, iznenada otvorio vatru na bataljon, koji se je počeo neorganizovano povlačiti iz Vukave prema Knežević stanu, gdje se je zaustavio i počeo da se sređuje, a potom je krenuo prema neprijatelju u pravcu Vukave sa namjerom da ga

[4] Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 147.
[5] Lički Osik

napadne, ali neprijatelj je već počeo da se povlači u svoje polazne baze i bataljon nije uspio da ga stigne.

2. bataljon, koji se nalazio u Serdarima, kad je čuo borbu, nije se postarao da pritekne u pomoć 1. bataljonu, već se je ograničio da zauzme položaje na liniji: Tepšanovac — Serdari — k. 738 i tako i ovaj bataljon nije dejstvovao, te je neprijatelju dozvoljeno da nekažnjeno napusti naš teren i povuče se u svoje baze.

Gubitci neprijatelja nisu poznati.

Gubitci 1. bataljona: 3 mrtva i 1 ranjen. Među poginulim nalazi se komandir čete drug Žegarac Đuro.

Utrošeno je 750 metaka. Izgubljeno 1 puškomitraljez, 2 konja, 2 samara i 2 mine za bacač.

Kritika: 1. bataljon se je slabo osigurao, tako da osiguravajući djelovi nisu primjetili neprijatelja sve dok nije otvorio vatru na bataljon.

Uzajamno potpomaganje između bataljona nije bilo, tako da 2. bataljon nije ništa preduzeo da pritekne u pomoć 1. bataljonu i da napadne neprijatelja s boka i da mu nanese gubitke.

Iznenađeni bataljon nije smeo da se u neredu i neorganizovano povuče čak u Kneževića stan, već je trebao da prihvati borbu i ako nije mogao da izdrži neprijateljski pritisak, trebao sa prihvatom da se povuče na prihvatni položaj i da sa njega izvrši protunapad, što uopće nije učinio, već je izgubio u vremenu i dozvolio neprijatelju da nekažnjeno vrati svoje djelove u polazne baze.

22. aprila 1944. god.

Borba je vođena na prostoriji: Perušić (k. 913) — k. 944 — Borić Selište — V. Ogradak — k. 940 — Čudin Klanac — Stajina — Kosa — Metla, sve na sektoru Babinog Potoka.

Borbu je vodila 2. brigada XXXV divizije i 3. brigada XIII divizije.

Neprijatelj je jačine jedne bojne legionara i ustaša iz nepoznatih jedinica.[6] Imena njihovih komandanata također nisu poznata.

Namjera neprijatelja je bila da prodre u Gornji Babin Potok, da ga opljačka i popali i da zauzme Čudin Klanac, a eventualno da se probije komunikacijom Čudin Klanac — Pl.[itvički] Leskovac — L.[ičko] Petrovo Selo — Bihać i na taj način da se poveže sa svojim djelovima na sektoru Bihaća i da zaposjedne navedenu komunikaciju.

Naši djelovi: 2. brigada XXXV divizije, koja se je nalazila sa dva bataljona na prostoru G. Babinog Potoka, a sa dva u

[6] Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 147.

Turjanskom. i 3. brigada XIII divizije, koja se je nalazila sa dva bataljona u Borić Selištu, a sa dva bataljona kod Prijeboja i Dabra, imali su zadatak da spriječe neprijatelju probijanje iz Vrhovina prema Turjanskom i Babinom Potoku i da ne dozvole pljačku i paljenje.

Zapovjesti su bile izdate usmeno.

Borba je počela 22. aprila 1944. god. u 3 časa i 30 minuta.

Tok borbe: u 3 sata patrole 3. brigade primjetile su kretanje neprijatelja od Vrhovina prema Perušiću, te su zapucale na neprijatelja i povukle su se na Perušić.[7] Jedan bataljon 3. brigade odmah je posjeo položaje k. 913—944.

U 5 časova 15 minuta jedna neprijateljska kolona jačine jedne satnije izbila je na Metlu, a jedna manja kolona izbila je kroz šumu ka k. 901. U isto vrijeme jedna kolona jačine satnije nadirala od tunela prema k. 944. Bataljon 3. brigade, koji se je nalazio na k. 944, prihvatio je borbu sa ovom kolonom, ali pošto je neprijatelj izbio već i na Perušić, osjetio se je odsječenim i poslije kratke borbe povukao se je na V. Ogradak, a bataljon iz Borić Selišta prebacio se je na k. 923, gdje je zauzeo položaj za odbranu. Istovremeno neprijateljska kolona. koja je izbila na Metlu, produžila sa nadiranjem prema Stajini i Kosi i ka k. 990, gdje se je sukobila sa bataljonom 2. brigade, koji se nije snašao u šumi i poslije kraće borbe povukao se na Lisinu [trig. 1182]. Na desnom krilu neprijatelj je uspio da ovlada Perušićem i da potisne bataljone 3. brigade sa V. Ogratka i k. 923 u šumu prema Crnom Vrhu.

Pošto je neprijatelj ovladao Perušićem i počeo da se spušta u Donji Babin Potok, naređeno je 2. brigadi da bataljon iz rezerve odmah uputi na k. 940 sa zadatkom da se spriječi neprijatelju probijanje u pravcu G. Babinog Potoka, a drugi bataljon da uputi od G. Babinog Potoka u pravcu Metle sa zadatkom da se spriječi spuštanje neprijateljskih djelova od pravca Metle u Babin Potok. Bataljonu u Turjanskom naređeno je da pravcem Lisina — Kosa napadne neprijatelja u bok, jer je isti uspio da se spusti sa Metle u Babin Potok, potisnuvši bataljon 2. brigade na Čudin Klanac. U isto vrijeme pod pritiskom neprijatelja, koji je zaobilazio k. 940, bataljon sa te kote također se je povukao na Klanac.

U 11 sati neprijatelj počeo tući jakom artiljerijskom i minobacačkom vatrom Klanac i naše položaje na njemu, a zatim preduzeo je i napad pješadijom, ali je bio odbijen.

U 12 sati naređeno je bataljonu 2. brigade, koji se je nalazio na desnom krilu našeg rasporeda na Čudinom Klancu, da u sadejstvu sa bataljonima 3. brigade izvrši napad na k. 940 i da

[7] Perušić (k. 913) nalazi se sjeverozapadno od sela Donji Babin Potok.

je zauzme. Napad uspjeva i bataljon 2. brigade zauzima k. 940, ali neprijatelj odmah vrši protunapad i odbacuje bataljon na polazne položaje.

Cjelo popodne neprijatelj je tukao naše položaje artilerijskom vatrom, a pred veče oko 17 sati počeo bez našeg pritiska da se povlači prema Vrhovinama.

Preduzeto je gonjenje, te je očišćen Babin Potok, ali neprijatelj se je zadržao na Perušiću i nije mogao biti sa istog izbačen i pored energičnih napada bataljona 2. i 3. brigade.

Bataljon, upućen iz Turjanskog, nije došao uopće do izražaja, lutao po šumi i izbio je na Kosu onda, kada se je neprijatelj povukao.

Pred kraj dana neprijatelj se je uglavnom povukao u Vrhovine, odnosno u Crnu Vlast, a zadržao se je sa jednom satnijom na kotama Perušić i 944 te je pristupio odmah utvrđivanju istih.

Jedinice 2. brigade zauzele su svoje položaje, a bataljon 3. brigade XIII divizije zaposjeli su Borić Selište.

Gubitci neprijatelja: 32 mrtva i 45 ranjenih.

Zapljenjeno: 1 „šarac" sa postoljem i optičkim nišanskim spravama, 300 metaka za šarac i jedan ranac.

Naši gubitci: 10 mrtvih i 12 ranjenih. Među mrtvima ima i tri vodnika: Mile Mrvoš, Tomić Pero, Dimitrović.

Utrošeno municije: 6615 puščanih metaka, 80 mina za teški bacač, 56 mina za mali bacač i 40 ručnih bombi.

Kritika: ovdje se je ponovno pokazala nedovoljna budnost, naročito kod bataljona 2. brigade, čiji djelovi za obezbjeđenje uopće nisu primjetili podilaženje i uvlačenje neprijatelja na Metlu, te je bilo dozvoljeno neprijatelju sasvim nesmetano da zauzme Metlu i da izbije kroz šumu sve do Kose.

Sporo manevrisanje bataljona iz Turjanskog omogućilo je nesmetano povlačenje neprijatelja sa Kose i Metle u pravcu Crne Vlasti. Precjenjivanje neprijateljskih snaga i povlačenje jedinica pod i najmanjim neprijateljskim pritiskom bila je redovna pojava u ovoj akciji. Jedinice nisu pokazale nikakvu upornost u odbrani posjednutih položaja kao [što] nisu bile uporne u odbrani otetih neprijatelju položaja.

Istog dana jedan vod Ličkog partizanskog odreda postavio je zasjedu sjeverno od s. Ornice i dočekao je u zasjedi jednu neprijateljsku kolonu, jačine oko 150 ustaša, koja se je kretala sa pravca Gospića, te kada kolona prišla zasjedi na 200 metara, ista je na kolonu otvorila vatru, koja se je poslije kratke borbe povukla natrag prema Gospiću, a vod se je vratio u sastav bataljona u Vrepcu.

Gubitci neprijatelja: 5 mrtvih i više ranjenih.

Vod gubitaka nije imao.

24. aprila 1944. god.

22. aprila u 22 časa dva bataljona 2. brigade izvršili su napad na neprijatelja na koti Perušić i k. 944.

Podilaženje neprijateljskim položajima je bilo izvršeno neprimjetno i pravilno, ali čim je neprijatelj primjetio naše djelove, otvorio vatru iz automatskih oruđa i bacača, bataljoni su se zaustavili, otvorili vatru i nisu dalje produžili napad, već poslije 2-satne borbe na prilazima neprijateljskom položaju, koja se je ogledala u vatri, povukli su se na svoje polazne položaje.

Gubitci neprijatelja nisu poznati.

Naši gubitci: 1 mrtav i 1 ranjen.

Utrošak municije: 1200 metaka za puške i automatsko oružje i 12 mina za teški bacač.

25. aprila 1944. god.:

2. i 3. bataljon 2. brigade i 3. bataljon 3. brigade XIII divizije, potpomognuti sa 4 teška bacača i baterijom poljskih topova, dobili su naređenje da u zajednici izvrše u toku noći napad na neprijateljsko uporište na Perušiću i k. 944.

Neprijatelj je jedna ojačana satnija ustaša i legionara dobro utvrđena, sa automatskim oružjem i bacačima.

Neprijatelj je imao namjeru da na ovim položajima spreči naše ofanzivne akcije u pravcu Vrhovina, a eventualno da mu ovi položaji posluže docnije za izvođenje akcija u pravcu Čudinog Klanca. Zadatak bataljona određenih za napad je bio da se neprijatelj protjera sa Perušića i k. 944 i time da mu se osujeti kontrola D. Babinog Potoka.

Napad je počeo 25. aprila 1944. g. u 22 časa 30 minuta artilerijskom i minobacačkom pripremom napada na pomenute kote.

U 23 sata bataljoni su prišli neprijateljskim položajima u slijedećem rasporedu: 3. bataljon 2. brigade napadao je sa sjev. istočne strane k. 913, 2. bataljon sa sjev. i sjev. zapadne k. 944, a bataljon 3. brigade je bio u rezervi.

Prvi nalet bataljona je bio dobar, naročito kod 3. bataljona, te su bataljoni prišli na jurišno odstojanje, ali neprijatelj otvorio žestoku vatru iz sviju automatskih oruđa i bacača, te ručnim bombama, i bataljoni su se povukli za nešto unazad. U 1 sat i 30 min. 26. aprila bataljoni su ponovili napad, ali ponovno su bili odbijeni, te su se poslije neprijateljskog protivnapada povukli u svoje baze.

Gubitci neprijatelja nisu poznati.

Naši gubitci: 1 mrtav i 3 ranjena.

Utrošak municije: 1200 puščanih metaka, 30 komada mina za teški bacač, 20 komada mina za laki bacač.

26. aprila 1944. god.

Jedna desetina 1. bataljona Ličkog partizanskog odreda postavila je zasjedu na cesti između Gospića i Bilaja. U 11 sati pored zasjede nailazila jedna ustaška patrola jačine 10 vojnika. Naša zasjeda otvorila je na ustašku patrolu vatru i nanjela je istoj gubitke. Nakon borbe od 15 minuta u pomoć patroli došla je jedna ustaška satnija, na koju je naša zasjeda otvorila vatru sa dosta velike daljine; kada je primjetila da satnija obilaznim manevrom hoće da zaokruži našu desetinu u zasjedi, desetina se je povukla u svoju bazu.

Gubitci neprijatelja: 10 mrtvih i više ranjenih.

Gubitci zasjede: 1 drugarica mrtva.

Utrošak municije: 480 metaka za puške i puškomitraljeze.

Istog dana jedinice XIII divizije izvodile su akciju na mjesto Bosiljevo i vodile borbe na komunikaciji: Ogulin — Trošmarija — Bosiljevo i Generalski Stol — Lešće — Bosiljevo.[8]

Mjesto Bosiljevo je bilo neprijateljsko uporište koje je trebalo likvidirati, a komunikacije su bile prostorije na kojima je vođena borba sa neprijateljskim pojačanjima. Uporište Bosiljevo je ograđeno žicom i opasano jednim redom bunkera, izrađenih od drveta, zemlje i kamena, ali nisu solidno građeni, već na brzu ruku. Samo mjesto se nalazi na cesti, teren je blagog nagiba i otkriven, bez kamenjara.

U akciji učestvovali: 1. brigada, ojačana brdskom baterijom, dva bataljona 2. brigade i Karlovačka brigada.

Posada Bosiljeva je bila jačine 250 legionara i Njemaca iz jeger-bataljona,[9] koja je u toku noći 25/26. istog mjeseca bila pojačana nepoznatim snagama. Imena komandanata također nisu poznata.

Posada neprijateljska u Bosiljevu imala je zadatak da osigurava komunikacijsku vezu između Ogulina i Vinice i da sprečava našim djelovima upad na još neoslobođeni teritorij.

Namjera i odluka naših snaga je bila likvidacija ovog neprijateljskog uporišta, kako bi se omogućilo našim snagama snabdjevanje sa ovog sektora.

Zapovjesti za akciju su bile izdate pismeno od strane štaba XIII divizije.[10]

Borba je trebala početi 25. aprila 1944. g. u 22 časa 30 minuta, no zbog zakašnjenja jedinica počela je tek 26. aprila 1944. god. u 5 sati i 45 minuta, a sve iz razloga, što su vodiči, koji su trebali dovesti jedinice na polazne položaje, putem ute-

[8] Opširnije o toj akciji vidi tom V, knj. 26, dok. br. 135.

[9] U Bosiljevu se nalazio jedan bataljon njemačkog Prvog lovačkog rezervnog puka (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 39/14, k. 18).

[10] Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 102.

kli, te su jedinice po mraku lutale, dok nisu stigle na određena mjesta.

Tok borbe: 1. brigada imala je zadatak da sa 3 bataljona neposredno napadne Bosiljevo i isto likvidira. 1 bataljon je bio u rezervi i služio je jednovremeno kao zaštita baterije.

2 bataljona 2. brigade zatvarali su pravac prema Ogulinu i Generalskom Stolu na sektoru Ravno — Špehari, a jedna četa imala je zadatak da izvrši fingirani napad na Ogulin sa Kopanika.

Karlovačka brigada postavila je zasjede prema Karlovcu na Lujzijani[11] ispred Vukove Gorice sa dva bataljona, sa jednim bataljonom zatvarala pravac Bosiljevo — Donje Stative kod Sv. Jelene, a sa jednim bataljonom Bosiljevo — Generalski Stol ispred toplica Lešće. Artilerijski divizion — jedna brdska baterija potpomagao je napad 1. brigade.

Prilaženje polaznim položajima za napad 1. brigade neprijatelj nije primjetio i 4. bataljon iste, koji je napadao pravcem Bosanci — Bosiljevo, iznenada upao je u zgrade u samom mjestu u kojima su stanovali oficiri i stvorio je zabunu kod neprijatelja, ali istu nije iskoristio, već je počeo da pretražuje stanove, te je na taj način stvorio vrijeme neprijatelju da se sredi i da iz bunkera sjeverno od crkve otvori na naše djelove vatru.

2. bataljon, koji je napadao sa pravca Resnika, bio je dočekan također jakom vatrom i zaustavljen u svome naletu na mjesto. Bataljoni su se prikupili i poslije kratke pripreme izvršili su juriš na mjesto, ali juriš nije potpuno uspio, zbog svitanja, te je neprijatelj na vrijeme opazio pripreme juriša i skoncentrisao žestoku vatru na bataljone, a naročito na 2. bataljon i 3. bataljon, koji je napadao sa pravca Majke Božje. No i pored ove koncentrisane vatre 4. bataljonu je pošlo za rukom da prodre u mjesto, gdje je poveo uličnu borbu, ali istu vodio neenergično i više se bavio prikupljanjem pljena, umjesto da svoj prodor proširi i da neprijateljska pojedina uporišta razdvoji radi lakše likvidacije. Ovakav rad ovog bataljona neprijatelj je iskoristio i kontrajurišem izbacio ga iz mjesta u pravcu Varoši.

3. bataljon, koji je napadao od k. 296, uspio je koncentrisanom vatrom iz bacača izbaciti neprijatelja iz nekoliko bunkera te je u 9 časova 30 minuta izvršio pritisak i živim snagama na mjesto sa tog pravca, ali nije uspio, jer su neprijateljske snage, u mjestu bile mnogo veće nego što se je smatralo, te su dalnji pokušaji prodora u selo ostali bez uspjeha. Donjeta je odluka da se mjesto blokira i stalnim pritiskom neprijatelj sabije u nekoliko utvrda, gdje će biti lako uništen koncentrisanim napadima djelova brigade i vatrom brdske baterije i bacača.

[11] Riječ je o komunikaciji Karlovac—Sušak.

Oko 10 sati neprijatelj je pokušao da se iz Generalskog Stola preko Lešća probije u Bosiljevo, ali Karlovačka brigada, koja se je nalazila na ovome sektoru, cjelog dana uspješno sprečavala neprijateljski prodor sa toga pravca, iako je neprijatelj na tome sektoru dovlačio pojačanje u živoj sili i motorizaciji, te je žestokom vatrom tukao položaje brigade iz artilerijskih oruđa i protutenkovskih topova. Položaje brigade nije mogao probiti, te je oko 17 časova povukao se nazad u svoje polazne baze.[12]

Bataljoni 2. brigade, koji su zatvarali pravac od Ogulina na položajima kod Trošmarije, već u 3 časa 30 minuta sukobili su se svojom patrolom sa neprijateljskim snagama jakim oko 200 vojnika, koje su se kretale iz Ogulina prema Trošmariji, vjerojatno osjetivši prisustvo naših snaga na ovome sektoru. Neprijatelj je uspio poslije kraće borbe da uđe u selo, ali između Tonkovića i Trošmarije dočekale su ga glavne snage djelova 2. brigade, te su mu osujetile prebacivanje preko rijeke. Također su odbile i zaobilazne pokrete u cilju nadkriljavanja naših snaga i zaobilaska istih, te je neprijatelj poslije jednog sata borbe bio prinuđen da se povuče u pravcu Ogulina.

Do 11 sati borba je vođena na pristupima mjesta Bosiljevo. U 11 sati neprijatelj je dobio pojačanje iz Karlovca i Ogulina jačine 600 vojnika, 4 tenka, 6 blindiranih automobila, te je napao frontalno naše snage kod Trošmarije, ali nije uspio, te je preduzeo bočni manevar i preko Lalić Dola i Munjasa uz potporu jake topovske i minobacačke vatre prinudio je snage 2. brigade na povlačenje. U 14 sati neprijatelj se je konačno probio i počeo da nadire prema Ponikvama i u 16 sati 30 minuta je uspio da se sjedini sa snagama u Bosiljevu.

U 17 sati 30 minuta neprijatelj je izvršio ispad iz Bosiljeva na djelove 1. brigade, koji su baš pripremali juriš, i pod pritiskom neprijatelja. pod teškom borbom, 3. bataljon brigade počeo da se povlači prema Ponikvama. Jačim snagama neprijatelj je zaobilazio naše ljevo krilo preko Skoblić Brda i Fučkovca kod Resnika, a sa jednom kolonom napadao je pravcem Vrtlišće, težeći da opkoli naše snage kod Bosiljeva. Bataljon iz rezerve bio je upućen na k. 469 sa zadatkom sprečavanja neprijateljskog zaobilaska sa toga pravca i potpomaganja eventualnog izvlačenja djelova od Bosiljeva. Neprijatelj je uspio jakom artilerijskom i minobacačkom vatrom i pritiskom živih snaga i motorizacije odbaciti naše snage od Bosiljeva, a preko Mrzljaka zaobišao ih i sa leđa i primorao da se povuku na Lokve — k. 206 — Drage, gdje su se jedinice sredile i protivnapadom u 19 sati i 30 minuta uspele da neprijatelja odbace do sela Resnika, kada je pao i mrak, te je jedinicama od strane štaba divizije bilo izdato na-

[12] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 26.

ređenje da se povuku prema s. Zdihovo radi sređivanja i prikupljanja rasutih djelova.

U isto vrijeme u okviru akcije divizije kod Bosiljeva 2 bataljona 2. brigade i 1 bataljon 1. odreda sa položaja: Lisina — Tomić — Krakar napali su noću 25/26. neprijatelja u Drežnici i okolnim mjestima.[13] Napad je počeo u 23 časa 30 minuta slijedećim rasporedom snaga: jedan bataljon napadao preko Krakara — Zečevi i Mravići, jedan bataljon napadao samu Drežnicu preko Trbovića i k. 557, a bataljon 1. odreda napadao Vukelić i Jezera. Bataljon koji je napadao Drežnicu kod Vučjaka dočekan je od neprijatelja, koji je prešao sam u protunapad, te je poslije puškaranja i borbe u zoru 26. o. m. potisnuo bataljon na njegove polazne položaje. Bataljon koji je napadao Vukelić i Jezera vršio je manji pritisak koji je trajao sve do zore, te nije postigao nikakav uspjeh, ostao na svojim polaznim položajima. Bataljon koji je trebao da napada Zečeve i Bosniće zalutao je i uopće nije došao na određeni polazni položaj, te je u zoru povukao se na svoje polazne položaje. Na ovome sektoru neprijatelj nije vršio ispade, već je cjeli dan tukao okolna mjesta artiljerijskom i minobacačkom vatrom.

2. odred istog dana, koji se je nalazio na položajima Mrzlih Vodica, uputio je jednu četu prema Krasici i ista je po danu napala grupu kamiona, koja se je kretala za Kraljevicu, te je uništila jedan kamion i pobila 5 i ranila više Švaba, te se je povukla u svoju bazu.

Ishod borbe: postavljeni zadaci jedinicama nisu u potpunosti bili izvršeni zbog toga, što su snage neprijatelja u Bosiljevu bile podcjenjene i zbog brze intervencije neprijatelja iz Ogulina i Karlovca.

Gubitci neprijatelja: 115 mrtvih, 140 ranjenih.

Uništena 2 kamiona i oštećen 1 tenk.

Zapljenjeno 1 oficirsko odjelo i nešto sitne spreme.

Naši gubitci: 19 mrtvih, 52 ranjena i 60 nestalih. Između poginulih nalaze se: operativni oficir 1. brigade zastavnik Marušić Ivan, zamjenik komesara bataljona Kalić Nikola, komandir čete Vraneš Milan, a među ranjenim: zamjenik politkomesara 2. brigade Simo Vučković, komesar 1. bataljona 1. brigade Mile Trbović, zamjenik komesara bataljona 1. brigade Rade Zrnić, komesar čete u 1. brigadi Jovanović Radovan, komandir ruske čete potporučnik Mandikov Nikola, komandir čete u 1. brigadi Radulović Đuro i dva vodnika i 6 desetara.

Izgubljeno: 2 puškomitraljeza (jedan raznesen bacačkom bombom, a jedan je ostao zajedno sa puškomitraljescem na položaju) i 11 pušaka.

[13] Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 135.

Utrošeno: 20835 puščanih i mitraljeskih metaka
200 mina za teški bacač
33 mine za laki bacač i
180 granata 75 mm za brdski top i
150 komada ručnih bombi.

U ovoj akciji naročito se niko nije istakao.

Slabo su se držali: poručnik Frković Petar, komandant IV bataljona 1. brigade, koji je pokazao nemarnost, slabu brigu i nerazumjevanje svoje dužnosti. Također se loše pokazali nekoliko komesara i zamjenika komesara četa, koji su svojim nemarom samovoljno vodili svoje jedinice pogrešnim pravcima.

Kritika: mada su bataljoni u 1. brigadi dobili na vrijeme detaljno prorađenu zapovjest od strane brigade, nisu izvršili pokret prema neprijatelju po utvrđenom planu sve dotle, dok nije usljedila intervencija štaba divizije, odnosno štaba brigade, i štabovi bataljona su se pravdali nemanjem vodiča, koji su njima pobjegli, što nije smjelo da se dogodi, da se je o tome vodilo računa.

Nedovoljna kontrola štabova nad potčinjenim jedinicama u pogledu početka akcije i tačnog izvršenja postavljenih zadataka u mnogome je doprinjela slabom uspjehu akcije.

Jedinice nisu naučene da po kiši i mraku nađu sebi potrebne vodiče i da blagovremeno stignu na određena mjesta, te da iskoriste noć za neprimjetno kretanje. Po noći nisu uspjele da održavaju stalnu i neprekidnu vezu između sebe, te se je primjetilo, da se plaše noćnih akcija i da vole voditi borbu po danu više negoli po noći.

Potrebna i trenutna probojnost i upornost kod jedinica kod samog mjesta Bosiljevo nije iskorišćena kako treba, te nije postignuto iznenađenje u punoj mjeri, već se je pristupilo nepotrebnom i preuranjenom kupljenju pljena umjesto da se iskoristi zbunjenost neprijatelja i isti rastroji i potuče; jednom riječi, nije se vodilo računa o neprijatelju, kao da on nije u stanju preduzeti protivmjere radi paralisanja našeg napada.

U napadnim i odbranbenim radnjama zemljište se ne iskorišćava u potpunosti radi zaklanjanja i maskiranja, već se na položaju jedinice kreću potpuno otvoreno, saobraćaj se ne reguliše, a utvrđivanje se vrši u vrlo manjim razmjerama, ili se nikako ne vrši, te jedinice trpe od neprijateljske vatre i redovno imaju nepotrebno velike gubitke, a često podležu zbog neprijateljske vatre i vlastitih gubitaka demoralizaciji.

U pogledu upotrebe teških pješadijskih oruđa i artilerije, može se reći, da ne postoji povezanost u radu i ne iskorišćavaju se stvorene mogućnosti za izvršenje napada i likvidacije neprijateljske žive snage poslije snažne i vrlo dobre artilerijske pripreme i dejstva teških i automatskih oruđa u sastavu jedinica.

Tako naprimjer se dešava, da artilerija uspije svojom preciznom vatrom istjerati neprijatelja iz utvrđenih otpornih tačaka, ali pješadija posmatra njezino dejstvo pasivno i ne preduzima energičnog udara, koji bi morao sljediti poslije ovakve uspješne pripreme napada.

No ipak i pored gore iznetih nedostataka, jedinice su pokazale izvjesno poboljšanje u radu i težnju da se snađu u šumi, napadnute sa sviju strana od neprijatelja, koji se je probio kroz naše odbranbene linije i da kontrajurišima osujete njegove namjere opkoljavanja i uništavanja pojedinih borbenih grupa, razdvojenih jedna od druge prodorom neprijatelja.

Iz ove akcije komandni kadar i borci izvukli dosta dobre pouke i uvidjeli su, da noć treba do maksimuma iskoristiti, kao masku za prikriveno kretanje i iznenadni udar na neprijatelja. Isto tako se je uvidjelo, da artilerijska vatra može korisno poslužiti za približavanje neprijateljskim položajima, koje ona tuče, pa istu treba do maksimuma iskoristiti kao zaštitu i u pogodnom momentu uletiti u očišćena artilerijskom vatrom uporišta neprijatelja, a ne da se čeka njegovo sređivanje i ponovno posjedanje napuštenih uporišta.

4. maja 1944. god.

Kod Severina na pravcu Vrbovsko — Severin nalazio se je 1. bataljon 1. brigade XIII divizije sa zadatkom zatvaranja pravca od Bosiljeva prema Vrbovskom.

4. maja ove godine ovaj bataljon vodio je borbu sa neprijateljem, koji se je kretao iz Bosiljeva u dvije kolone pravcima: Bosiljevo — Osojnik i Bosiljevo — Zdihovo.

Bataljon je sačekao kolonu, koja se je kretala prema Zdihovu, na položajima kod Zdihova i vodio je sa istom borbu od 11 sati pa do 17 časova, te je uspio kolonu potpuno razbiti i protjerati istu u njenu bazu. Druga kolona, koja se je kretala prema Osojniku, povukla se je sama bez borbe u svoju bazu.

Gubitci neprijatelja: 7 mrtvih i 10 ranjenih.

Naši gubitci: 1 ranjen.

Istog dana 4. bataljon 1. brigade dobio je zadatak da postavi zasjedu kod Žnidovca u cilju napada na neprijateljske kolone koje su prolazile iz Jasenka za Ogulin. Bataljon je postavio zasjedu na određenom mjestu i oko 11 sati opazio jednu neprijateljsku kolonu u pokretu prema Ogulinu, jačine oko 500 vojnika. Zasjeda je na istu otvorila vatru, čim se je kolona približila na 150—200 metara. Ali u isto vrijeme zasjeda je dobila vatru s leđa, koju je otvorila neprijateljska kolonica — pobočnica, koja se kretala u visini čela kolone preko Josipovca u pravcu Musulinskog Potoka. Zasjeda je bila prinuđena da se povuče u pravcu

Musulinskog Potoka, kako bi izbjegla opkoljavanje i eventualno uništavanje, jer je neprijatelj, koji se kretao glavnom cestom, počeo da se razvija za borbu.

Borba je svega trajala jedan sat.

Gubitci neprijatelja: 13 mrtvih i 7 ranjenih.

Naši gubitci: 1 mrtav i 3 ranjena.

Oštećen je jedan puškomitraljez rafalom iz mitraljeza i izgubljene su 2 puške.

Kritika: zasjeda je trebala da se osigura sa bokova, pa ne bi doživila iznenadnu vatru sa leđa.

Inače rukovodioci se dobro držali.

5. maja 1944. godine:

Borba je vođena kod Ramljana sa neposrednom bližom i daljom okolinom: Oštri Grič (k. 1053), kuće na Dumanu i sjeveroistočne padine Lisca (k. 1062), V. Vidovača (k. 741), Bojište (k. 804), Vijenac (k. 734) i s. Magarice.

Borbu je vodila 1. brigada XXXV divizije i 3. brigada XIII divizije uz sadejstvo 3. brigade VIII divizije, koja je vršila osiguranje dejstva i akcije 1. brigade XXXV divizije.

Borba je vođena sa 31. ustaškom bojnom sastava 4 satnije, ojačana sa 2 brdska topa.[14]

Obostrana situacija: neprijatelj sa glavnim snagama nalazio se je u Ramljanima, dok na pojedinim kotama oko Ramljana držao osiguranja od jedne desetine do jednog voda u bunkerima ili manjim utvrđenjima poljskog tipa. Njegova je namjera bila osiguranje komunikacije: Otočac — Lešće — Perušić — Gospić i sprečavanje naših napada na tu komunikaciju.

Naša je namjera bila da se likvidiraju neprijateljska uporišta na sjeveroistočnim padinama Lisca, na Oštrom Griču i na Dumanu, a da se sa pravca Perušić osigura 1. brigada, koja je imala glavni zadatak likvidacije ovih uporišta.

Zapovjest za akciju je izdata pismena.[15]

Borba je počela 5. maja 1944. god. u 4 sata.

Tok borbe:

1. brigada: u 4 sata sa jednim bataljonom preduzela je napad i likvidaciju neprijateljskog uporišta na sjeveroistočnim padinama Lisca pravcem: s. Markovići — k. 885 — Lisac; sa jednim bataljonom napad i likvidaciju neprijateljskog uporišta na Dumanu pravcem: s. Markovići — k. 885 — Goli Vrh — Duman i sa jednim bataljonom napad i likvidaciju neprijateljskog uporišta na Oštrom Griču pravcem: Trnovac — Štampar — Korito — Oštri Grič. Jedna četa iz bataljona u rezervi bila je kod škole na

[14] i [17] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 36 i 39.

[15] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 23.

Ivčevića Kosi sa zadatkom osiguravanja brigade sa pravca Križanovo Brdo — Ivčevića Kosa — Duman. U 5 sati bataljoni se neprimjetno privukli neprijateljskim položajima i tek onda su bili primjećeni od strane neprijatelja, koji je na njih otvorio vatru. Jedinice, koje su podišle na vrlo blisko odstojanje, odgovorile su na neprijateljsku vatru kratkom i snažnom vatrom iz pušaka, automatskih oruđa i bacača i poslije ove kratke vatrene pripreme energičnim udarom ručnim bombama likvidirale su neprijatelja sa Golog Vrha, Lisca, sjeveroistočnih padina Lisca i sa Oštrog Griča. Poslije osvajanja prvih neprijateljskih položaja, jedinice su nastavile sa brzim napadom na sam Duman. Neprijatelj, djelomično rastrojen i iznenađen prvim naletom, nije dao efikasan otpor, već poslije kratke borbe od 15—20 minuta dao se u paničan bjeg i uspio je da se izvuče jugoistočnim padinama k. 909, jer jedinice 3. brigade VIII divizije nisu na vrijeme posjele određene položaje. Gonjenje neprijatelja nastavljeno je vatrom i pokretom sve do položaja jedinica VIII divizije, koje su preuzele dalje gonjenje.

Po izvršenju ovog zadatka jedinice 1. brigade su bile prikupljene na Golom Vrhu.

U 10 sati brigadi je naređeno od strane štaba divizije da sa tri bataljona napadne neprijatelja na Vidovači i Bojištu. Neprijatelj nije dao jak otpor i poslije kratke borbe jedinice 1. brigade zauzele su Bojište, ali kada su izašle na isto, osmotrile su jednu neprijateljsku kolonu jačine oko 120 ustaša, koja se je kretala pravcem: Janjče — Ivčevića Kosa — prema Golom Vrhu, na kome je bio jedan bataljon iste brigade. Kolona je napala bataljon i prisilila ga poslije kratke borbe na povlačenje, te je zauzela Goli Vrh prije negoli tom bataljonu stigla poslata pomoć. Po zauzeću Golog Vrha neprijatelj je jednim djelom snaga produžio zaobilaznim putem ispod Ivčevića Kose napad na Vidovaču, gdje je ugrozio 1. bataljon iste brigade, kome je izdato naređenje da se rokira na bezimenu kotu sjeveroistočno Bojišta, gdje se je već nalazio i 4. bataljon. 2. bataljon, koji je bio na Bojištu, rokiran je u Vuliće.[16] Sa položaja: Bojište — bezimena kota sjeveroistočno Bojišta — Vulići neprijatelju je bio dat snažan otpor i ovi bataljoni, potpomognuti divizijskom rezervom, odbili su neprijatelja, koji se povukao prema Vidovači, a jedinice 1. brigade na novoosvojenim položajima zanoćile zbog iznurenosti ljudstva, koje nije bilo u stanju da goni neprijatelja, koji se povlačio.

6. maja u 7 časova brigadi je naređeno da izvrši napad na neprijatelja na Vidovači i Bojištu, a po zauzeću istih da produži sa gonjenjem prema Perušiću. Brigada je bila ojačana sa 2 bataljona VIII divizije, od kojih je jedan bio ostavljen na Golom Vrhu, kao osiguranje desnog krila. Jedan bataljon 1. brigade i

[16] Vjerovatno: Lulice.

1. bataljon kordunaške brigade bili su zadržani u brigadnoj rezervi.

U 8 časova jedinice su izvršile napad na Vidovaču i Bojište, te je neprijatelj poslije kratke borbe napustio položaj i povukao se je u pravcu Perušića, te su jedinice 1. brigade, potpomognute snažnom vatrom teških pješadijskih oruđa, do 14 časova izbile na liniju: Jasenovača — sjev. istočne kote kod Kiljera — Vrščić [k. 670].

3. brigada XIII divizije, koja je napadala u pravcu M. Čardaka [k. 696] — Sv. Trojice nije ovladala neprijateljskim položajima na tome pravcu, već se je u 15 časova povukla na svoje polazne položaje na Vijencu, čime je bilo omogućeno neprijatelju da jačim snagama pritisne ljevo krilo 1. brigade i istu prisili na povlačenje. Povlačenje se je vršilo do Bojišta i Vidovače u redu i bez gubitaka.

Ishod borbe: svi postavljeni ciljevi brigadi bili su izvršeni i da je bila tešnja saradnja dviju brigada: 3. brigade XIII [divizije] i kordunaške, neprijatelj bi bio potpuno potučen i divizija bi mogla izbiti na komunikaciju Lešće — Perušić.

U toku ova dva dana na sektoru 1. brigade neprijatelj je imao gubitke: 60 mrtvih, među kojima je jedan oficir i nekoliko podoficira. Od mrtvih ostalo je na položajima 40 vojnika, sa kojih je bila skinuta i ratna sprema. Zarobljena su dva neprijateljska vojnika.

Zapljenjeno: jedan protukolski top 47 mm sa 94 granate, jedan teški bacač sa 100 teških i 100 lakih mina, jedan puškomitraljez „Z.B.“, 4 postolja za švarcloze mitraljeza, 17964 metka za pješadijska oružja, 92 ručne bombe, 17 pušaka, 2 pištolja, jedan signalni pištolj, 45 signalnih metaka, 51 šinjel, 8 bluza, 13 šatorskih krila, 35 ćebadi, 5 pari cipela, 1 par čizama, nešto kapa, torbica i ranaca, 3 km telefonskog kabla, 10 konja, 1 kola, 7 kareta, 12 zaprežnih pribora, nešto porcija i čuturica.

Gubitci brigade: 12 mrtvih, 17 ranjenih i 12 nestalih. Među mrtvima nalaze se komesar čete Pavičić Marko, tri vodna oficira i to: vodnik Polovina Nikola, Ćopić Đuro, Ćorak Nikola. Među ranjenima nalaze se dva komesara čete: Uzelac Mišo, komesar čete za vezu, i Rađenović Mića, komesar čete u 2. bataljonu, i dva vodnika: Guteša Dane i Dimić Jovo.

Brigada je izgubila: 11 pušaka, 1 puškomitraljez, jedno postolje od teškog bacača i oštećen jedan laki bacač.

Brigada je utrošila: 18837 metaka za pješadijsko oružje, 41 minu za laki bacač i 71 minu za teški bacač.

3. brigada XIII divizije: imala je zadatak da osigura dejstvo 1. brigade sa pravca Perušića po slijedećem: sa jednim bataljonom da posjedne Vidovaču, sa jednom četom Bojište, a sa dvije čete Vijenac, dok jedan bataljon je bio zadržat u brigadnoj re-

zervi u Magaricama, a jedan bataljon je bio upućen u divizijsku rezervu.

Prema izdatoj zapovjesti brigadi, ista je 5. maja 1944. godine u 5 časova pristupila izvršenju svoga zadatka, ali prilikom izbijanja na određene položaje uspostavilo se je, da se neprijatelj nalazi na njima. Kada su bataljoni došli do bezimene kote sjeverno od Gostovače, neprijatelj je otvorio na njih vatru, ali kratkim i snažnim udarom bataljona brigade sa iste je bio odbačen. Na Bojište brigada nije napadala, jer se je neprijatelj nalazio iznad s. Magarice, te je ugrožavao ljevo krilo i bok brigade, koje se je pomjerilo prema Prosincu i Gradini. Međutim manevrom 4. bataljona te brigade sa Gradine neprijatelj je bio odbačen i prisiljen na povlačenje prema Sv. Trojici, a zatim poslije kratke borbe zauzet je i Vijenac. U isto vrijeme 1. brigada zauzela Bojište i Vidovaču.

Na ovim dostignutim položajima brigada je 5. maja 1944. i zanoćila.

6. maja 1944. g. u 8 časova neprijatelj je počeo sa napadom na Bojište i odbacio je bataljon 3. brigade na bezimenu k. sjeveroistočno Bojišta.[17] No potpomognuti jedinicama 1. brigade, bataljoni 3. brigade izvršili su napad na Vijenac i na Sv. Trojicu i zauzeli su Vijenac i neprijatelja su protjerali na V. Čardak, u isto je vrijeme vršen napad i na Vrščić i na k. 674, ali je neprijatelj ubacio u borbu pristigla pojačanja i odbacio bataljone 3. brigade prema Pocrniću.

U 20,30 časova brigada je preduzela napad na V. Čardak, ali napad nije uspio, te je bio obustavljen, a brigadi je bilo naređeno da se povuče u Krbavicu na odmor i rezervu.

Ishod borbe: brigada je uglavnom izvršila postavljene joj zadatke, ali da je rad bataljona bio više povezan i koordiniran, mogli bi se postići bolji rezultati

U toku ova dva dana neprijatelj je imao slijedeće gubitke na sektoru ove brigade: 60 neprijateljskih vojnika izbačenih iz stroja.

Zapljenjeno je: 500 puščanih metaka za mauzer pušku, 5 šinjela, 2 para veša i 20 porcija.

Gubitci brigade: 8 mrtvih, 20 ranjenih, 3 nestala. Među mrtvima v. d. komandanta 4. bataljona Milan Dadasović, među ranjenima komesar čete Frančišković Josip, zamjenik komesara čete Juretić Drago i vodnici: Blažević Branko i Maravić Živko.

Brigada je utrošila: 26070 metaka za pješadijska oruđa, 203 mine za laki bacač, 60 mina za teški bacač i 35 ručnih bombi.

Lički partizanski odred: u ovoj akciji sudjelovao je i Lički partizanski odred sa zadatkom upućivanja jedne čete u Sv. Trojicu radi osiguranja dejstva 1. brigade sa pravca Ličkog Osika i Perušića. Četa je otpočela borbu 5. maja u 10 sati na k. 702,

gdje se nalaze neprijateljski istureni osiguravajući djelovi, te je iste poslije kratke borbe protjerala i napala neprijatelja u Sv. Trojici i do 18 časova istog dana, potpomognuta sa drugom četom, ovladala je Sv. Trojicom, a neprijatelj se je povukao prema Perušiću.

6. maja u 5 sati neprijatelj je napao bataljon u Sv. Trojici jačim snagama i uspio je da ga odbaci na polazne položaje, ne vršeći nikakve dalje pokrete iz Sv. Trojice. Pred kraj dana bataljonu je naređeno da se povuče na svoj sektor.

Gubitci neprijatelja su bili: 2 mrtva i 4 ranjena.

Bataljon gubitaka nije imao.

Bataljon je utrošio: 730 puščanih i p.mitraljeskih metaka, 20 mina za laki bacač.

Opći ishod borbe 5. i 6. maja 1944. g.: Svi postavljeni ciljevi su bili postignuti, no zbog zakašnjenja kordunaške brigade, neprijatelj je uspio da se prvog dana izvuče sa izvjesnim djelom snaga u pravcu Ramljana.

U ovim borbama naročito se je istakao u energičnom napadu 2. bataljon 1. brigade i 2. i 3. bataljon 3. brigade XIII divizije.

Slabo se je držao i dosta labavo vršio napade 1. bataljon 3. brigade.

Kritički osvrt: akcija je bila dobro pripremljena, odluke i izdate zapovjesti su bile realne i u duhu situacije. Rukovodstvo jedinicama je bilo dobro, osim kod 1. bataljona 3. brigade, koji je nastupanje vršio mlitavo i nije se osvrtao na rad susjednih jedinica. Ovdje se je ispoljila slaba budnost kod 3. bataljona 3. brigade na Golome Vrhu, te je neprijatelju bilo omogućeno da neopaženo priđe našim položajima, a zatim ubrzo da zađe u bok i leđa našim jedinicama i prisili ih na povlačenje.

Upotreba pojedinih vrsta oruđa bila je dobra, ali dosta neracionalna, a što se vidi iz velikog broja utrošenih metaka.

Obezbjeđenje i osmatranje nije bilo na dovoljnoj visini, te se u pojedinim momentima borbe dozvolilo neprijatelju neopaženo povlačenje u našu pozadinu i bok, zbog čega je borba bez potrebe bila produžena i postavljeni ciljevi su kasnije postignuti.

6. maja 1944. godine:

6. maja 1944. god. udarna grupa 1. brigade XIII divizije izvršila je u luci Omišalj na otoku Krku prepad na brod „Plav", koji je toga dana bio došao iz Sušaka i dovezao, kao redovno, putnike. Ovaj brod trebao biti 8. maja naoružan od strane Njemaca.

Udarna grupa sačekala je veče, upala u brod, otvorila je na istom ventile i na taj način potopila. Posadu, hranu i njemačku zastavu zarobila je.

U isto vrijeme druga grupa od 7 drugova napala je također jedan brod u luci Aleksandrovo, koji je bio u službi Njemaca, i na istomu povadila glavne djelove iz motora i docnije predala iste N.O.O. Ista grupa 7. maja ujutru napala je jedan motorni čamac sa posadom od 14 Njemaca u istoj luci, ali čamac je uspio da otplovi i pobjegne prema kopnu.

Gubitci neprijatelja u ovim pothvatima: 3 mrtva i 1 ranjen.

Udarna grupa gubitaka nije imala.

Istog dana 3. brigada XIX divizije izvršila je akciju čišćenja na prostoru Kukelj — Balena Plana — Tvrdi Klanac — Poljana — Cerjanska Poljana — Kukelj, sve na sekciji Novi Grad južno od Lovinca.[18] Teren na kome se je izvodila akcija je ispresjecan, pošumljen, a mjestimično i kamenit. Na sjevernoj polovini terena protiče gazna rječica Opsenica.

U akciji su učestvovali: 1. i 2. bataljon brigade, pojačani sa jednim bacačkim odjeljenjem, četa 2. ličkog područja i jedna desetina komande mjesta Gračac kao vodiči po terenu.

Neprijatelj sa kojim je vođena borba: jedna ustaška banda, jačine oko 100 bandita, naoružanih sa 3 puškomitraljeza i 1 trombonom, koja je navodno pobjegla iz Gospića, a u stvari je imala zadatak ometanje naše mobilizacije, političkog rada i kurirskog saobraćaja između Like i Dalmacije, kao i da napada naše ustanove i organizacije.

Naša je namjera bila da se sa dva bataljona opkoli teren na kome je ta banda operisala, da se banda napadne, uništi ili rasprši.

Zapovjest za akciju je bila izdata pismeno.[19]

Borba je počela 6 maja 1944. g. u 7 časova.

Tok borbe: Još pod zaštitom mraka jedinice određene za izvršenje akcije neprimjetno su zauzele položaje: Bukova K. (k. 822) — Japundžić Vrh (k. 721) — Bukova Glava (k. 616) — Krastova Kosa (k. 612) — Tvrdi Klanac (k. 615) — Plan (k. 617) — Balena Plana (k. 600) — Kukelj (k. 595), kao i kotice istočno potoka Holijevac.

U zoru bataljoni počeli su da pretražuju teren, te oko 7 sati naišli na jednu grupu bandita na k. 617 (Plan) i na istu su otvorili vatru. Banda nije dala nikakav jači otpor i poslije kraće borbe počela da bježi prema Velebitu i Raduču. U isto vrijeme banda koja se nalazila na cesti kod k. 708 pripucala na naše djelove iza leđa, ali čim je osjetila da se naši djelovi približavaju njoj, raspršila se je po terenu u pravcu Velebita, Gudure i Gračaca.

Borba je sa prekidima trajala do 11 sati. Banda je posakrivala oružje po kamenjarima, bacajući u bjekstvu šinjele, kape

[18] Vidi dok. br. 13—15, k. 1237 A, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.
[19] Redakcija ne raspolaže tom zapovješću.

i deke.[20] Uglavnom je uspjela da pobjegne kroz kotlinu potoka Krušnica prema Raduču, jedan dio pobjegao je u Velebit, a jedna desetina uspjela je pobjeći prema Guduri i Gračacu.

U 11 sati gonjenje je prekinuto, jer nije bilo moguće stići bandu u bjegu.

Ishod akcije: postavljeni zadatak je djelimično riješen, jer banda nije bila potpuno uništena.

Neprijateljski gubitci: 5 mrtvih, 9 ranjenih, 1 zarobljen.

Zaplijenjeno: 700 puščanih metaka, 12 ručnih bombi i 3 šinjela.

Gubitci brigade: jedan teže i jedan lakše ranjen. Teže ranjen docnije podlegao ranama.

Utrošak municije: utrošeno 500 puščanih i 800 puškomitraljeskih metaka i 4 mine za teški bacač.

Borci 1. bataljona dobro su se držali, bili su brzi i snalažljivi na terenu.

Kritika akcije: Pripreme za akciju nisu bile dovoljne. Tačnijih podataka o neprijatelju nije se imalo, a vremena na raspoloženju za provjeru podataka nije bilo, te se je morao opkoliti nesrazmjerno veliki prostor i k tomu još jako ispresjecan i pošumljen, pa ipak banda nije bila sva blokirana, već je veći dio bio ostao izvan obruča kod k. 708 i Smolčića, te je uspjela da pobjegne. Također četa [komande] područja nije postupila po naređenju da zatvori pravac Sv. Rok—Raduč, već je zauzela položaje južno od Ličkog Cerja i na taj način dozvolila je izvlačenje ostataka bande prema Raduču. 2. bataljon pak nije uočio nedostatak čete komande područja i nije dovoljno intervenisao na pravcu koji je ostao otvoren i kroz koji je banda pobjegla.

7. maja 1944. godine:

Jedinice XXXV divizije ujutru 7. maja 1944. god. nalazile su se na sektorima:

1. brigada Kozjan — Kuzmanovača — Ljubovo: dva bataljona u Kozjanu, jedan bataljon u Kuzmanovači, a jedan bataljon na Ljubovu.

2. brigada sa dva bataljona na liniji: V. Ogradak — Metla, sa jednim bataljonom u Turjanskom, a sa jednim bataljonom kod Ličkog Petrovog Sela.

3. brigada XIII divizije na odmoru i sređivanju u s. Trnovcu.

3. brigada XIX divizije na sektoru Lovinac — Sv. Rok.

3. brigada VIII divizije na sektoru Trnovac — Živulja.

Lički partizanski odred sa jednim bataljonom na Kamenskom a sa jednim bataljonom u Vrepcu.

[20] pokrivače

Artiljerijski divizion 35. divizije sa jednom baterijom u s. Trnovac, a sa jednom u s. Končarov Kraj.

Artelerijski divizion korpusa na Ljubovu.

Štab korpusa u Uvalici.

Štab 35. divizije u Crnoj Rjeci.

Borbu u toku 7. maja[21] vodile su jedinice 2. brigade 35. divizije: 4. bataljon.

Naziv neprijateljske jedinice sa kojom je vođena borba nije poznat.[22]

Namjere neprijatelja su bile da se probije iz Bihaća komunikacijom: Ličko Petrovo Selo — Prijeboj — Plit. Leskovac — Babin Potok — Vrhovine, vjerojatno u cilju prebacivanja svojih snaga tom komunikacijom i vezivanja djelova u Vrhovinama sa djelovima svojih snaga u Bihaću.

Naša namjera je bila da se spriječi prodor neprijatelju prema našem oslobođenom teritoriju i onemogući neprijatelju zaposjedanje naprijed navedene komunikacije.

Zapovjesti su izdate usmeno.

Borba je počela 7. maja 1944. god. u 7 sati.

Tok borbe: u 7 sati neprijatelj je počeo nadirati sa motorizovanim djelovima od Izačića i Valjevca u pravcu Ličkog Petrovog Sela, gdje je bio na položajima Cesarov Kamen — Čelopek 4. bataljon 2. brigade 35. divizije. Isti je imao zadatak da zatvori pravac Ličko Petrovo Selo — Prijeboj. Poslije kratke borbe neprijatelj je zauzeo Ličko P. Selo, a bataljon na položaje zapadno od sela, iznad prekopa na samoj cesti kod zavoja, te je tu sačekao u borbenom rasporedu neprijateljsku kolonu, koja je, popravivši brzo prve prekope iznad sela, produžila sa nadiranjem prema Prijeboju sa motorizacijom cestom, a jednom kolonom ustaša kroz šumu preko Klokočevice. Jačina ove kolone bila oko 100. Ova kolona je nadirala šumom u pravcu Matića Krčevine, vjerojatno sa zadatkom zaobilaženja bataljona sa leđa i odsjecanja, a potom i uništenja.

Pošto se bataljon našao ugrožen sa leđa, povukao se je u Soriča Krčevine, gdje je ponovo zauzeo položaje zapadno od sela.

U 12 časova 30 minuta naređeno je od strane korpusa da se bataljon iz Turjanskog prebaci na sektor Prijeboja sa zadatkom da zatvori pravac: Prijeboj — Plit. Leskovac, gdje je morao ostati sve do dolaska jednog bataljona iz 3. kordunaške brigade,

---

[21] Sedmog maja 1944. Nijemci su, u sadejstvu sa ustaško-domobranskim i četničkim snagama, započeli operaciju „Morgenstern" radi uništenja naših jedinica i ovladivanja slobodnom teritorijom Like. (Opširnije o tome vidi tom V, knj. 27, dok. br. 31 i 88; Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945, knj. 2, str. 144—146).

[22] O sastavu i jačini neprijateljskih snaga i o pravcima njihovog nastupanja vidi tom V, knj. 27, dok. br. 31 i 88.

koji je imao na tome pravcu smjeniti bataljon 2. brigade 35. divizije, koji je poslije smjenjivanja imao da se prebaci na sektor Prijeboj — Korenica i kod Prijeboja zajedno sa 4. bataljonom da zatvori ovaj pravac.

4. bataljon je vodio borbu sve do 18 časova, kada je bio potisnut i neprijatelj je ušao u Prijeboj, odakle u toku ovog dana nije vršio daljeg pokreta.

S obzirom na nastalu situaciju, Korpus je naredio[23] 35. diviziji: da se dva bataljona sa Ogratka i Metle u toku noći povuku na Čudin Klanac sa zadatkom zatvaranja pravca: Babin Potok — Leskovac i Babin Potok — Homoljac, gdje se ova dva bataljona imala da zadrže sve do dolaska bataljona 3. brigade VIII divizije, koja je dobila naređenje da u toku noći smjeni ova dva bataljona 2. brigade 35. divizije. Po dolasku djelova kordunaške brigade, 2. brigada je dobila zadatak da sa dva bataljona zatvori pravac Prijeboj — Korenica, a sa dva bataljona da posjedne Homoljački Klanac sa zadatkom zatvaranja pravca od Čudinog Klanca prema Homoljcu.

Poljska baterija diviziona, koja je bila u Končarovom Kraju, prebačena je u Homoljac, a poljska baterija VIII divizije, koja se također nalazila u Končarovom Kraju, upućena je u Poljanak u sastav svoje divizije.

3. brigada XIII divizije je prebačena u Krbavicu, gdje je zadržata u korpusnoj rezervi.

Štab korpusa je prešao u Krbavicu, štab 35. divizije u Baljkušu.

U toku dana neprijatelj je imao slijedeće gubitke:

oko 35 izbačenih iz stroja.

Uništeno dva kamiona i 3 tenka, koji su naišli na postavljene mine na cesti od L. P. Sela do Prijeboja.

Naših gubitaka nije bilo.

8. maja 1944. g.

U toku noći 2. brigada je bila smjenjena od strane kordunaške brigade i zauzela je slijedeći raspored: sa dva bataljona na Čujića Krčevini sa zadatkom zatvaranja pravca od Prijeboja prema Korenici i sa dva bataljona na sektoru Homoljačkog Klanca sa zadatkom zatvaranja pravaca: Čudin Klanac — Homoljac — Korenica.

U 7 sati neprijatelj jačine dvije satnije ustaša počeo je nadirati prema Turjanskom i Trnovcu sa pravca Dumana i manjim djelovima prema Kuzmanovači sa pravca Gostovače.

Neprijatelj, koji je nadirao od Gostovače, bio je primjećen od izviđačkih djelova 1. brigade, koji su se nalazili u visini za-

[23] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 31.

padnih kuća Kuzmanovače. Ovi djelovi otvorili na neprijatelja vatru i poslije kraće borbe uspjeli su neprijatelja odbaciti na njegove polazne položaje.

Dvije ustaške satnije, koje su nadirale od Dumana, iskoristile su gustu maglu i neprimjećeno izbile do podne na kote južno od Turjanskog: k. 1045 — k. 843 i na kote zapadno od Trnovca — [Vršak, trig.] 1030 — 1045, kada su bile primjećene od djelova 1. brigade, koji su na neprijatelja otvorili vatru.

U 13 sati naređeno je 1. brigadi da sa dva bataljona iz Kuzmanovače napadne neprijatelja u bok i leđa na gore navedenim položajima, a haubičkoj bateriji 35. divizije i brdskoj bateriji VIII divizije je naređeno da se odmah postave na položaj istočno od s. Trnovca i da potpomažu napad 1. brigade.

Osjetivši zaobilazni manevar i smeten našom artiljerijskom vatrom, neprijatelj poslije kraće borbe povukao se je do 19 časova na svoje polazne položaje.

Na drugim sektorima 35. divizije nije vođena borba.

U toku dana neprijatelj je imao gubitke: 5 mrtvih i više ranjenih.

Naši gubitci: 2 lakše ranjena.

Pred pad mraka neprijatelj je izbio preko Plitvičkog Leskovca na Čudin Klanac, spojio se sa neprijateljskim djelovima iz Babinog Potoka i poslije kraće borbe odbacio djelove kordunaške brigade prema Uvalici.[24]

U toku noći haubički divizion korpusa spremio je dvije haubice u Plješevici.

9. maja 1944. god.

U 8 sati neprijatelj, koristeći maglu, ponovno je počeo nadirati od Dumana prema Trnovcu i pod zaštitom magle je uspio neprimjećen da izbije kod Živulje i na kote zapadno i južno od s. Trnovca: 1030 — 1045 — 1098 — 975, gdje je otvorio vatru na naše djelove — djelove 1. brigade, koji su se nalazili na sektoru Trnovca. Kod Živulje neprijatelju je dao otpor jedan bataljon 1. brigade, koji se je tamo nalazio.[25]

U 12 sati naređeno je 3. brigadi XIII divizije da u sadejstvu sa 1. brigadom napadne neprijatelja u bok i leđa pravcem: Krbavica — Budina Kosa — Korita — M. Čanak i da ga protjeraju u njegove polazne baze. Po završenom zadatku naređeno je da 3. brigada smjeni 1. brigadu i preuzme njezine položaje, a 1. brigada da se povuče na sređivanje i odmor u Krbavicu. Artilerija, koja se je nalazila na istim položajima, tukla je vatrom neprijateljske položaje.

[24] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 102 i 131.
[25] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 47.

Do predviđenog kombinovanog udara sa dvije brigade na neprijateljske djelove kod Živulje i Trnovca nije došlo, jer se je neprijatelj prije povukao u svoje baze negoli brigade zauzele polazne položaje za kombinovani napad.

3. brigada je preuzela sektor 1. brigade, koja je došla u toku noći u Trnovac.

Zbog nejasne situacije je naređeno divizionu da pripremi sve za zakopavanje oruđa na sektoru Vujnovih Glava. Poljska baterija iz Homoljca povučena je u Vujnove Glave.

Gubitci neprijatelja nisu poznati.

Na našoj strani gubitaka nije bilo.

10. maja 1944. god.

Noću 9/10. maja u 24 časa 30 minuta 3. bataljon 2. brigade sa Homoljačkog Klanca izvršio je napad na neprijatelja na Čudinom Klancu, ali bez uspjeha, jer se je neprijatelj utvrdio i bio jači u ljudstvu i materijalu.[26]

U toku noći izvršena je pregrupacija snaga na sektoru Ćujića Krčevina — Uvalica — Homoljački Klanac. Usljed nastale situacije, potreba prebacivanja Kordunaške brigade u sastav svoje divizije bilo je neophodno potrebno.[27] II brigadi XXXV divizije naređeno je da zaposjedne sa dva bataljona položaje Homoljački Klanac i Uvalicu a sa dva bataljona da zatvori komunikaciju Prijeboj — Korenica. Pre izvršene pregrupacije, neprijatelj je rano u zoru 10. maja počeo da tuče jakom artiljerijskom i minobacačkom vatrom položaje bataljona II brigade. Poslije artiljerijske pripreme u 5.30 časova neprijatelj je počeo napadati jakim snagama i motorizacijom sa pravca Čudinog Klanca i jednovremeno od Prijeboja. Jedinice Druge brigade nisu bile sređene za odbranu navedenih položaja.

Sa pravca Čudinog Klanca neprijatelj je napao sa tri kolone: jednom kolonom preko Brezovca, jednom kolonom preko Kose i k. 1038 u bok i leđa bataljonu na Homoljačkom Klancu a jednom kolonom preko Uvalice, Karleušine Plase na desno krilo i bok istog bataljona.

Poslije jednosatne borbe uspio je razbiti odbranu bataljona na Homoljačkom Klancu i isti odbaciti prema Homoljcu uz osjetne gubitke. Potpomognut blindiranim automobilima i tenkovima, odmah je nastavio daljnje prodiranje i prinudio je bataljone sa Homoljačkog Klanca da se povuku u neredu prema Vujnovim Glavama.

U isto vrijeme sa motorizovanom kolonom neprijatelj je probio odbranu bataljona kod Ćujića Krčevine i nabacio iste je-

[26] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 63.
[27] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 102.

dan na padine Plješevice, a jedan prema Pogledalu, te je produžio nadiranje prema Korenici. Pred veče bataljon sa Pogledala uspio da se probije padinama zapadno Mrsinja i Krbavice, gdje je ušao u sastav brigade koja se je prebacila u Svračkovo Selo.

1. brigada VIII' divizije, koja je trebala da se prebaci u Kordun, bila je također napadnuta sa pravca Uvalice i poslije borbe povukla se je u Krbavicu, dok je jedan bataljon[28] iste uspio da se probije preko ceste: Prijeboj — Plitvički Leskovac.

S obzirom na ovu situaciju u 10 časova naređeno je bilo 1. brigadi da se odmah sa sektora Trnovac — Kozjan prebaci na sektor Vedašić — Gorica sa zadatkom zatvaranja i zaštite pravca od Korenice prema prostoriji: Gorica — Vedašić — Duboko, gdje su se nalazili naši ranjenici i magazini.[29]

Oko 12 sati neprijatelj je sa motorizacijom ušao u Korenicu.[30] Sa manjim snagama pokušao je da se probije preko Kamenskog iz Lapca za Korenicu, što je i uspio. Poslije kraće borbe sa jednom četom Ličkog partizanskog odreda kod Bjelog Potoka spojio se je sa svojim djelovima u Korenici.

U toku svoga prebacivanja na novoodredenu prostoriju 1. brigada je vodila borbu sa jednim bataljonom sa neprijateljskim djelovima, koji su uspjeli izbiti na Vrpila, ali znatnih rezultata bataljon nije postigao zbog nadmoćnosti neprijatelja.

Oko 17 sati neprijatelj je sa tenkovima ušao u Krbavicu.[31] Štab divizije je prešao u Pišać. 2. brigada je prikupljena na sektoru Podlapače i zadržata u korpusnoj rezervi. 3. brigada XIII divizije je prebačena na sektor Ljubovo, a 1. brigada VIII divizije prikupila se kod Vukmirovića Stanova.

U toku dana neprijatelj je imao gubitke: 33 mrtva i oko 50 ranjenih.

Naši gubitci: 14 mrtvih, 22 ranjena, 40 nestalih, 24 dezertera, 4 vojnika su se otrovala u Krbavici, popivši neku tečnost u mjesto rakije. Izgubljeno je: 74 puške, 1 puškomitraljez, 4 teška mitraljeza „Breda", 1 teški bacač, 2 mala bacača, 4 telefona, 1 telefonska centrala i 1200 metara kabla.

Istog dana na sektoru XIII divizije u s. Kučevici, na prostoru: Karlovac — Stative, neprijatelj je uspio da iznenadi 3. bataljon 1. brigade XIII divizije, koji se je bio rasporedio po kućama radi jela. Obišavši patrole, neprijatelj se je povukao kroz šumu u namjeri da pohvata naše borce žive i ušao u selo, kada je bio primjećen i na njega otvorena vatra. Bataljon se je odmah

[28] Odnosi se na Prvi bataljon (vidi tom V, knj. 27, dok. br. 102).
[29] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 131.
[30] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 45.
[31] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 47.

povukao iz sela, sredio se, izvršio protunapad i protjerao neprijatelja iz sela u njegove polazne baze.

Neprijatelj je imao gubitke: 5 mrtvih i 7 ranjenih.

Gubici bataljona: 2 mrtva, 2 ranjena, 8 nestalih. Među poginulima nalazi se komesar bataljona Božanić Petar, a među ranjenima poručnik Klepac Vlado. Izgubljeno: 1 pištolj, 8 pušaka i 2 tovarna konja.

U borbama u toku ovoga dana jedinice XXXV divizije, a naročito 2. brigada, nisu pokazale upornost u branjenju položaja, već su se pod pritiskom neprijatelja povlačile u neredu, bez prihvata i ne dajući neprijatelju ozbiljni otpor.

3. bataljon 1. brigade XIII divizije nije poklonio dovoljnu pažnju na osiguranje i nije bio budan, te je dozvolio da ga neprijatelj iznenadi na rasporedu u selu.

11. maja 1944. god.

Štab XXXV divizije je prešao u Vukmirovića Stanove, a Štab korpusa u Breštane.

1. brigada XXXV divizije nalazila se na sektoru Gorica — Vedašić; 2. brigada iste divizije sa tri bataljona u Breštanima u rezervi, a bataljon iste na sektoru Šeganovac; 3. brigada XIII divizije na sektoru Ljubovo — Podovi — Kuzmanovača; 1. brigada VIII divizije na sektoru Svračkovo Selo sa eventualnim zadatkom zatvaranja pravca od Salamunića prema Svračkovom Selu u slučaju nadiranja neprijatelja sa toga pravca.

U 7 sati neprijatelj je pokušao sa jednom satnijom da napadne položaje 1. brigade na Gorici i Vedašiću, ali je odbijen, te se je povukao u svoje baze poslije kraće borbe.

U isto vrijeme 3. bataljon 3. brigade XIII divizije, koji se je nalazio u Kuzmanovači, odbio je napad jedne satnije ustaša, koja je pokušala da prodre u Kuzmanovaču sa pravca L. Osik. Borba je trajala 1 sat i neprijatelj nije mogao da ovlada položajima 3. bataljona zapadno od Kuzmanovače, te se je povukao u svoje baze.

Pred veče neprijatelj sa motorizacijom i nešto pješadije ušao u Kozjan i Bunić, ali dalje nije se kretao u toku ovoga dana.

U 20 časova bataljon Druge brigade XXXV divizije, koji se je nalazio na sektoru Šeganovac, postavio je jednu zasjedu na cesti: Prijeboj — Korenica, te je u zasjedi sačekao neprijateljsku motorizovanu kolonu, istu je napao i nanio neprijatelju osjetljive gubitke.[32]

U 24 sata od strane Korpusa izdato je naređenje[33] XXXV diviziji da izvrši slijedeći raspored svojih snaga, a u vezi sa mo-

[32] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 63.
[33] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 51 i 53.

mentalnom situacijom: 1. brigada ima da krene na sektor: Mihaljevac — [s. Korenička] Kapela — Uvalica sa zadatkom sječenja neprijateljskih komunikacija na tome pravcu i prostoru i vršenja napada na njegovu živu snagu; 2. brigada upućena je na sektor Gorica — Duboko — Kamensko sa zadatkom zatvaranja pravca od Kamenskog i pravca Bijelo Polje — Jošane i napadanja neprijatelja na tim komunikacijama. Pod komandu 2. brigade stavlja se i 2. bataljon Lič. partizanskog odreda; 3. brigada XIII divizije ostaje i dalje na svome sektoru sa istim zadatkom; štab divizije prelazi u Podlapaču.

U toku dana neprijatelj je imao gubitke: 11 mrtvih i oko 25 ranjenih. Na minskim poljima od Gorice, koje je postavila 1. brigada, u toku dana uništeno je: 1 blinda i 1 tenk.

12. maja 1944. god.

U 7 sati neprijatelj sa 4 tenka i 2 blinde došao je u Salamunić, a sa pravca Pećana preko Krbavskog Polja u Laudanov Gaj došla je jedna manja kolonica pješadije i vršila pretres Gaja.

1. brigadi VIII divizije je naređeno[34] da posjedne položaje prema Salamuniću: Prošina — Kosa, sa jednim bataljonom u rezervi Svračkovo Selo, sa zadatkom sprečavanja izbijanja neprijatelja na Kosu, zapadno Salamunića, i spuštanja u Svračkovo Selo. Dalji pokret neprijatelj nije vršio.

U 11 sati neprijatelj je krenuo sa motorizacijom i pješadijom iz Bunića prema Ljubovu. Na položajima istočno od Tonkovića bio je dočekan od 1. i 4. bataljona 3. brigade XIII divizije i borbom zadržan na položajima 2 sata, poslije čega bataljoni, pod jačim pritiskom neprijatelja, počeli su se povlačiti pod borbom prema Ljubovu.

U 17 sati neprijatelj jačine jedne bojne napao 3. brigadu XIII divizije i sa pravca Široke Kule i to sa tri kolone: jednom pravcem Široka Kula—Ljubovo, jednom pravcem Ćukovac—Miloševac—Vukovac a jednom pravcem Š. Kula—Koraći—Podovi—Mileusnići. Borba je vođena sve do 18 sati, kada se je cela brigada povukla prema Vrebačkoj Stazi. U isto vrijeme neprijatelj je napao pod zaštitom jake artiljerijske vatre položaje 1. brigade na Gorici i potisnuo brigadu prema jugu i ovladao Vrškom i Gradinom, ali na tome otsjeku bio zadržat, a pred mrak se povukao na svoje polazne baze.

U isto vrijeme neprijatelj je prodro iz Gračaca preko Lovinca i Ploče u Udbinu, iz Lapca preko Kuka u Udbinu, a iz Lovinca preko Ploče u Srednju Goru, te je na taj način ugrozio ranjenike na tome sektoru i sve pozadne dijelove, prikupljene u okolini Srednje Gore, Breštana i Podlapače. Odlučeno je da se ra-

[34] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 54.

njenici i pozadinski dijelovi pod zaštitom jednog bataljona Kordunske brigade, cijele 3. brigade XIII divizije, jednog bataljona Lič. partizanskog odreda i formiranog bataljona pozadinskih dijelova prebace u Velebit.[35] Sve ostale snage i ustanove sa potrebnijim ljudstvom imali su da pređu u toku noći na sektor Gorica—Pećane—Jošane—Duboko—Kamensko, a štab korpusa i divizije sa 2 bataljona 1. brigade VIII divizije u Padališta više Pećana.

Pokret sviju dijelova počeo je u 21 čas.

Istog dana 2. bataljon 2. brigade koji se je nalazio na sektoru Šeganovac—Ponor napao je iznenada neprijateljsku kolonu jačine jednog voda, koja je pljačkala stanovništvo u selu Ponor, te je istu sa gubitcima odbacio u njezine polazne baze.

Neprijatelj je imao u toku dana gubitke: 27 izbačenih iz stroja.

Sopstveni gubitci: 3 mrtva, 6 ranjenih.

Istog dana 3. brigada XIX divizije vodila je borbu sa neprijateljem na položajima: Opčuo (trig. 972) — zapadna kosa Opčua —Gradina (755) — k. 756 — k. 729 — k. 701, koji je prodirao od Bruvna preko Klapavice za Udbinu.[36]

Jačina neprijatelja je oko jedne bojne sa tenkovima i kamionima. Naziv jedinice nije poznat, nisu poznati komandanti iste.

Obostrana situacija: Neprijatelj je imao namjeru da se probije sa pješadijom i motorizacijom preko Bruvna i Klapavice za Udbinu i preko Bruvna za Mazin, vjerojatno radi posjedanja sviju komunikacija koje su vodile iz Dalmacije prema sjeveru, kako bi se osiguralo prebacivanje neprijateljskih dijelova iz Dalmacije prema sjeveru, a ujedno da opljačkaju oslobođenu teritoriju. Zadatak brigade bio je da zatvori pravce: Bruvno—Mazin i Bruvno —Klapavica — Udbina i da spriječi neprijatelju prodiranje tim pravcima na oslobođenu teritoriju.

Zapovjesti za rad dijelova brigade izdate su usmeno.

Borba je počela 12. maja 1944. god. u 5 časova.

Tok borbe: Ujutro do 5 časova 3. bataljon brigade posjeo je položaje Visoko Brdo — k. 729 — k. 756 — 755, a 4. bataljon posjeo je Mazinsku previju i zapadne padine Urljaja (trig. 1297). Neprijatelj se nalazio na Vodenoj Glavi, njezinim padinama zapadno od komunikacija Radaković dragi i u prvim kućama Bruvna. Sa ovih položaja ovog dana počeo napad na položaje bataljona 3. brigade XIX divizije.

Iskoristivši maglu neprijatelj je ubrzo uspio da ovlada jednim dijelom Bruvna, crkvom u istom i da se povuče pod Opčuo.

[35] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 131 i 138.

[36] Navedenim pravcem prodirao je njemački Devedeset drugi motorizovani puk (vidi tom V, knj. 27, dok. br. 31 i 94).

4. bataljon brigade je prihvatio borbu i uspio je vatrom i kontranapadom preko Savatovića i Krneta zadržati nadiranje neprijatelja a zatim je slijedio kontranapad. 3. bataljon: poslije borbe koja je vođena skoro cijeli dan neprijatelj je odbačen u Radakovića dragu, gdje je bio blokiran sa tri strane. Bataljoni su se spremali da ga konačno u toj dragi likvidiraju. Napad je počeo u 18 časova, ali nije uspio jer u tom momentu neprijatelju su stigla pojačanja iz Gračaca, neprijatelj se dobro utvrdio na Vodenoj Glavi a u Radakovićima je bio u tvrdo zidanim kućama koje nisu mogle biti osvojene, zbog nemanja teškog oružja za razbijanje istih.

U to vrijeme je već bio pao mrak, a neprijatelj je uspio da se probije iz Gračaca preko Lovinca i Ploče za Udbinu, iz Lapca preko Kuka za Udbinu i jednom kolonom iz Lapca preko Sulešević za Mazin.

S obzirom na nastalu situaciju štab brigade je odustao od daljnjih ofanzivnih akcija, te su bataljoni u 23 časa povučeni na Solobanicu i Urljaj i prema Paklariću.

Postavljeni ciljevi i zadatci brigadi su donekle izvršeni i ista je uspjela da sa uspjehom zatvara date pravce, ali zbog pridolaska neprijateljskih pojačanja i probijanja neprijatelja prema Udbini i Mazinu, bataljoni sa ovoga otsjeka su se povukli, da ne bi bili opkoljeni od jačih neprijateljskih snaga i uništeni.

Neprijateljski gubitci: 21 mrtav i 35 ranjenih.

Zapljenjeno: 10 bacačkih mina.

Gubitci brigade: 5 mrtvih, među kojima zamjenik komandira čete Korolije Jandrija, delegat Stjelja Gojko, vodnik Lazinica Sava, ranjeno je 8 drugova, među kojima zamjenik komandanta 3. bataljona Miljuš Bogdan, komandir čete Kuridža Stevan, delegat Babajko Ivo, delegat Bobić Vladimir i komesar 2. čete Štrbac Mile.

Oštećen je jedan puškomitraljez pogotkom iz protukolskog topa.

Utrošeno municije: 2148 puščanih metaka, 3177 puškomitraljeskih metaka, 850 mitraljeskih metaka i 12 mina za laki bacač.

Naročito su se istakli u ovoj borbi rukovodioci i borci 3. bataljona.

Kritika: Pripreme za akciju uopće nisu vršene, jer nije bilo vremena, zapovjesti su izdavane usmeno u duhu situacije i bile su potpuno realne. Rukovođenje akcijom je bilo uglavnom dobro, samo što niži komandni kadar nije bio dovoljno uporan i nije pokazao dovoljno energičnosti u komandovanju.

Istog dana jedinice 1. odreda XIII divizije vodile su borbu sa jednom neprijateljskom kolonom legionara, jačine 100 ljudi,

koja je radi pljačke i čišćenja terena izašla iz Krakara. Poslije kratke borbe neprijatelj se povukao u Drežnicu.

Gubitci neprijatelja: 2 mrtva i 4 ranjena.

Gubitci odreda: nije bilo.

13. maja 1944. god.

U toku dana kod Gorice uništen je jedan neprijateljski tenk koji je naišao na minu.[37]

U toku dana nisu vođene borbe, samo je neprijatelj gađao artilerijom položaje 1. brigade na Gorici.

Ranjen je jedan vojnik iz 1. brigade od artilerijskog zrna.

14. maja 1944. god.

Uslijed izbijanja neprijatelja u Udbinu, Jošane, Pećane, Bjelo Polje i dolaska istog sa manjim djelovima u Frkašić, na kojim sektorima je primjećena veća koncentracija neprijateljskih snaga, izvršen je slijedeći raspored jedinica 35. divizije: 2. brigada na sektoru Frkašić—Gorica—Pećane sa tri bataljona, a sa jednim bataljonom na sektoru Dubokog. U sastavu tri bataljona na sektoru Frkašić—Gorica—Pećane nalazio se je i jedan bataljon Ličkog partizanskog odreda, a jedan bataljon brigade i dalje se nalazio kod Šeganovca.

1. brigada je zadržata u rezervi radi sređivanja na sektoru Padališta.

Dva bataljona kordunaške brigade su dobili zadatak da prebace ranjenike za Kordun.[38]

U toku dana neprijatelj je napao sa jednom satnijom bataljon 2. brigade kod Dubokog i poslije kraće borbe, koja je trajala oko jedan sat, uspio je da odbaci bataljon od Dubokog na položaje sjeveroistočno Dubokog, gdje od strane bataljona bio zadržat u svome daljem nadiranju.

U isto vrijeme bataljon Ličkog partizanskog odreda, koji se je nalazio na položajima iznad Frkašića, bio je napadnut od strane jedne neprijateljske satnije, koja je pokušala da zauzme Frkašić i da ovlada položajima bataljona. Bataljon je prihvatio borbu i ručnim bombama i automatskim oruđima odbio je neprijateljski napad i primorao je neprijatelja da se povuče u svoje polazne baze.

U toku dana neprijatelj je imao gubitke: 7 mrtvih i 12 ranjenih.

Naših gubitaka nije bilo.

---

[37] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 131.

[38] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 102.

Istog dana udarna grupa komande mjesta Drežnica izvršila je akciju u Zalesini, istočno od mjesta Drežnica.

Udarna grupa se je nalazila u zasjedi, te je sačekala jednu neprijateljsku kolonu, jačine 100—150 vojnika, koja se je kretala od Drežnice prema Breznom. Kada je kolona naišla pored zasjede, ista je otvorila na kolonu vatru i poslije kraće borbe se je povukla u svoje baze, da ne bi bila opkoljena od mnogo jačeg neprijatelja i uništena.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 5 mrtvih i više ranjenih, broj kojih nije poznat.

Udarna grupa nije imala gubitaka.

Istog dana neprijatelj jačine 40 vojnika napao je 2. četu 1. bataljona 1. brigade XIII divizije u s. Žakanje na sektoru Karlovac u namjeri da četu izbaci iz sela i da vrši pljačku. Četa je primila borbu u 6 sati 30 minuta, te je vodila istu dva sata, poslije čega neprijatelj bio natjeran na povlačenje, te se je povukao u svoje polazne baze.

Neprijatelj je imao 4 mrtva i 5 ranjenih

Četa je imala 2 ranjena i 3 odbjegla neprijatelju.

15. maja 1944. god.

Usljed nejasne situacije i koncentracije jačih neprijateljskih snaga na sektoru Korenica, Pećane, Jošane, Podlapača i Bunić, izvršena je u toku noći 14/15. maja pregrupacija snaga 35. divizije. 1. brigada je zaposjela položaje na sektoru: Pećane—Jošane: 2. brigada, bez jednog bataljona, zaposjela položaje na sektoru Frkašić—Gorica, a bataljon Ličkog partizanskog odreda zaposjeo je položaje jugoistočno Kamenskog. Zadatak jedinicama 35. divizije bio je dat da spriječe prodiranje neprijatelja na prostoriju: Frkašić — Gorica — Pećane — Jošane — Duboko — Kamensko.[39]

Štab korupsa i štab 35. divizije prešli su sa Padališta na Bjeli Potok, a pred kraj dana na Unjku.

1. brigadi je naređeno da u sadejstvu sa 2. brigadom izvrši napad na neprijatelja u Pećanima i da se prebaci na sektor Srednje Gore i Ljubova i da na tome sektoru napada neprijatelja na komunikacijama.[40]

U toku dana oko 16 časova neprijatelj je pokušao da napadne sa manjim snagama, pod zaštitom tenkova i blinda, položaje 2. brigade, ali poslije kratke ali žestoke borbe bio je odbijen i vraćen na svoje polazne položaje.

Gubitci neprijatelja: 8 mrtvih, 14 ranjenih.

Uništen jedan tenk i jedna blinda na minskim poljima na cestama od Bjelog Polja do Gorice i Pećana.

[39] i [40] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 79 i 131.

Gubitci brigade: 4 lakše ranjena i 15 dezertera.

Istog dana neprijatelj je krenuo iz Zlobina u dvije kolone pravcem: Zlobin—Zvirjak—Benkovac i Zlobin—Gorica—Jelenčić vjerovatno sa zadatkom da odbaci naše djelove prema Fužinama a eventuanlo i da zauzme same Fužine. Jačina neprijatelja je bila jedna ojačana satnija. Jedna manja kolonica je išla cestom prema Benkovcu.

2. odred XIII divizije, koji se je nalazio u Fužinama, sa osiguravajućim djelovima na liniji Brdo—Zvirjak—Lič, na ovim položajima prihvatio borbu sa neprijateljskim kolonama, koje su bile blagovremeno otkrivene, te je poslije kraće borbe odbacio neprijateljsku kolonu, koja je išla prema Jelenčiću i ista je u paničnom bjegu povukla se u svoje baze, a dvije ostale kolone povukle su se bez borbe.

Gubitci neprijatelja: 1 mrtav i 2 ranjena.

Gubitci odreda: 1 mrtav.

Istog dana jedna neprijateljska patrola iznenadila je zasjedu 2. bataljona 1. brigade XIII divizije, koja je bila postavljena kod s. Jadrča (sektor Bosiljevo), te je neprijateljska patrola otvorila vatru na zasjedu prije negoli zasjeda istu primjetila. Patrola je odgovorila na vatru i primorala neprijateljsku patrolu da se povuče.

Gubitci neprijatelja nisu poznati.

Gubitci zasjede: 2 mrtva i 2 ranjena.

Istog dana jedna neprijateljska kolona jačine do jedne satnije legionara napala je položaje 2. bataljona 1. odreda na Nedrugu (k. 674), na sjeveroistočnim padinama istog prema s. Radojčićima; bataljon je prihvatio borbu i poslije 2 sata borbe neprijatelja je odbio i primorao ga na povlačenje prema Drežnici.

Gubitci neprijatelja: 1 mrtav, 2 ranjena.

Bataljon gubitaka nije imao.

16. maja 1944. god.

U 3 sata 1. brigada 35. divizije je izvršila napad na neprijatelja u Pećanima,[41] ali je bila odbijena i vraćena na svoje prvobitne položaje, jer je neprijatelj bio jači u živoj sili i tehnici. 2. brigada u napadu nije učestvovala, jer je bila angažovana na osiguranju izvlačenja hrane iz zemunica na Gorici.

Jedan bataljon 1. brigade je uspio da se prebaci preko ceste te je otišao u pravcu Breštana, gdje je trebala da dođe kasnije i cjela brigada.

U 9 sati neprijatelj, koristeći maglu, iznenada napao je položaje 35. divizije na Gorici i Pećanima, potpomognut snažnom

[41] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 79 i 86.

artilerijskom vatrom i tenkovima. Sa pravca Pećana napadao je pješadijom, a sa pravca Bjelog Polja napadao je pješadijom i oklopnim kolima.

Jačina neprijatelja koji je napadao bila je oko 600 legionara i ustaša. Neprijatelj je nastupao energično, tukući naše položaje jakom minobacačkom i artilerijskom vatrom, ali, blagovremeno primjećen, naišao je na jaki otpor djelova 1. i 2. brigade, koje su prihvatile borbu i upornom odbranom zadržavale neprijatelja u njegovom nadiranju.

Ali neprijatelj je bio jzači, te je uspio da potisne brigade sa njihovih položaja sve do Zečević stanova, gdje je bio u 14 časova zadržat u svome nadiranju.

1. brigada se je sredila i poslije kratke pripreme, potpomognuta 2. brigadom, prešla je u protivnapad i nanoseći neprijatelju velike gubitke odbacila je istog sa zauzetih položaja i daljnjim energičnim udarima odbacila ga sa Gorice i položaja istočno Pećane, te je neprijatelj bio primoran da se povuče na svoje polazne položaje. Pred veče brigade su izbile na svoje položaje.

Istog dana 2. bataljon 3. brigade XIII divizije, koji se je nalazio na osiguranju kod Metka, bio je u 8 časova napadnut od strane neprijatelja iz Ribnika, ali poslije kratke borbe bataljon je odbio neprijateljski napad i odbacio neprijatelja u njegove polazne baze.[42]

U toku dana neprijatelj je imao gubitke: 58 mrtvih i oko 72 ranjena.

Zapljenjeno 300 metaka za „Bredu", 2 ručne bombe, 115 puščanih metaka, jedna tromblonska puška i jedan ranac sa sanitetskim materijalom. Oštećena je jedna neprijateljska blinda.

Naši gubitci: 4 mrtva, među kojima v.d. komesara čete Geno Basta i delegat Ljuština Nikola i 3 ranjena.

Neprijatelj je opljačkao zemunice na Gorici.

Utrošeno je 4363 metka za pušku i mitraljeze, 36 mina za teški bacač, 17 ručnih bombi, 28 mina za mali bacač, 35 granata za protutenkovsku pušku.

U borbi na Gorici naročito se je istakao komesar 2. čete 2. bataljona 1. brigade drug Rađenović Mićo, kao borac i kao rukovodilac koji je sa puškomitraljezom u ruci ubio 3 neprijateljska vojnika. Kao cjelina istakla se je izviđačka četa 1. brigade u pravilnom manevrisanju i energičnom gonjenju neprijatelja.

Istog dana neprijatelj je pokušao ispad prema Fužinama. Krenuo je iz Zlobina u dvije kolone: jednom kolonom cestom Zlobin—Brdo a drugom kolonom jugoistočno od Zvirjaka prema Fužinama.

---

[42] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 131 i 138.

Kolonu, koja je išla cestom primjetili djelovi 2. odreda XIII divizije, te su nju dočekali vatrom na položajima kod Brda i poslije kraće borbe odbacili tu kolonu prema Zlobinu. Druga kolona, koja se je kretala kroz šumu sa namjerom da se privuče groblju, gdje je baš u to vrijeme vršen pogreb poginulog vojnika, na vrijeme je bila također primjećena, te je na nju otvorena vatra i ista je pobjegla u pravcu Zlobina.

Gubitci neprijatelja: 4 mrtva i 3 ranjena.

Odred gubitaka nije imao.

17. maja 1944. god.

U 8 časova 17. maja 3. brigada XIII divizije, koja se je nalazila na sektoru Vrebac — Pavlovac, bila je napadnuta od ustaša sa pravca Bilaja, sa pravca Mogorića i sa pravca Lišine; jačina neprijatelja je bilo do dvije bojne. Tri bataljona brigade, koji su bili na ovome sektoru, prihvatili su borbu, odbili napad neprijatelja na svima pravcima i složnim jurišem tri puta su odbacili neprijatelja i natjerali su ga konačno u paničnо bjegstvo, naročito u pravcu Bilaja, nanjevši njemu velike gubitke.[43]

U 11 sati neprijatelju je stiglo pojačanje iz Gospića i Metka sa tenkovima i artiljerijom. Neprijatelj je ponovno izvršio napad na položaje 3. brigade i ovog puta uspio je, potpomognut snažnom artilerijsko-bacačkom vatrom, da potisne brigadu sa njezinih položaja i pred kraj dana brigada se je pod borbom povukla u pravcu Međugorja.[44]

U toku dana upućeni su mineri 1. i 2. brigade i Ličkog odreda u Končarov Kraj da uzmu iz zemunica mine, a potom da izvrše slijedeće zadatke: mineri 1. brigade: da miniraju put između Ramljana i Bunića, između Široke Kule i Kuzmanovače, između Široke Kule i Bunića i između Bunića i Pišaća. Mineri 2. brigade da miniraju ceste između Plitvičkog Leskovca i Babinog Potoka, između Čudinog Klanca i Homoljca, između Prijeboja i Vrela, između Korenice i Bunića i između Bjelog Polja i Pećana. Mineri odreda da miniraju put između Lapca i Drenovače, između Lapca i Udbine i između Lapca i Dnopolja.

1. brigada je upućena na sektor Srednja Gora — Podlapača — Ljubovo sa zadatkom izviđanja neprijatelja i napada na neprijateljske djelove na komunikacijama na tome sektoru.[45]

Pred veče neprijatelj je napustio Korenicu. Pećane, Jošane i Debelo Brdo. 2. brigadi je naređeno[46] da se još u toku noći prebaci Prijeboj — Homoljac — Homoljački Klanac sa zadatkom

[43] i [44] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 138.

[45] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 96, 99 i 131.

[46] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 88, 91 i 96.

izviđanja neprijatelja na tome sektoru i napada na neprijateljske djelove na komunikacijama na tome pravcu.

U toku dana neprijatelj je imao gubitke: 65 mrtvih i veći broj ranjenih.

Naši gubitci: 2 mrtva i 6 ranjenih.

Istog dana 1 bataljon 1. udarne brigade XIII divizije vodio je borbu sa 70 ustaša, koji su napali jedinice bataljona na cesti Grdun—Hrašće. Borba je vođena 1 sat i 30 minuta, nakon čega neprijatelj se je povukao u svoje baze u Donje Stative.

Gubitci neprijatelja: 2 mrtva i 2 ranjena i zapljenjeno nešto spreme.

Gubitci bataljona: 1 zarobljen.

Istog dana 2. bataljon 2. odreda XIII divizije je vodio borbu sa jednom neprijateljskom kolonom, koja je nadirala iz Zlobina preko Tuhobića za Mrzle Vodice, ali je kod Tuhobića neprijatelj bio sačekan u zasjedi od jedinica bataljona i iznenadno napadnut ručnim bombama i puščanom vatrom. Ovaj napad neprijatelj nije mogao da izdrži, te je odmah pobjegao u paničnom bjegu prema svojim polaznim bazama. Jačina kolone je bila oko 150 vojnika.

Gubitci neprijatelja: 8 teže i lakše ranjenih mještana.

Bataljon gubitaka nije imao.

Istog dana neprijatelj jačine oko 100 vojnika krenuo je iz Dreznice u dvije kolone sa dvoja kola pravcima: jedna kolona cestom Drežnica — Jagetići, a druga kolona pravcem: Drežnica —s. Trbovići sa vjerojatnom namjerom da pljačka po okolnim selima.

2. bataljon P. odreda pustio je ove dvije kolone da priđu sasvim blizu položajima, koje je bataljon držao u neposrednoj bliziri pravaca kretanja neprijateljskih kolona, i iznenada otvorio na kolone vatru. Neprijatelj se je poslije kratke borbe povukao u Drežnicu.

Gubitci neprijatelja: 2 mrtva i više ranjenih.

Bataljon gubitaka nije imao.

Istog dana neprijatelj jačine 60—80 ustaša pokušao je ispad iz Stativa prema Netretiću. Četa 3. bataljona 1. brigade XIII divizije sačekala je neprijateljsku kolonu u zasjedi iznad Vinskog Vrha i napala je. Neprijatelj nije prihvatio borbu i pobjegao nazad u Stative. Poslije 6 sati jedna neprijateljska kolona jačine 120 ustaša i 30 Njemaca pošla je u pravcu s. Grdun—Kolevac, preko k. Sv. Križ. Kod k. Sv. Križ neprijateljska kolona je bila sačekana u zasjedi od dvije čete 3. bataljona 1. brigade XIII divizije, pojačane sa teškim mitraljezima i bacačima, i napadnuta. Poslije kraće borbe neprijatelj se povukao u Stative.

Gubitci neprijatelja: 3 mrtva i 7 ranjenih.

Čete gubitaka nisu imale.

U ovoj borbi dobro su se pokazali borci i starješine 2. čete 3. bataljona 1. brigade.

Dobro se je držao i štab 3. bataljona koji je vrlo umjesno rukovodio borbom i vršio manevrisanje sa četama.

Istog dana 3. brigada XIX divizije vršila je akciju čišćenja kod Vučipolja. Napad je vršen na Smrekovaču, koja je bila zaposjednuta od strane legionara jačine 90, kao i na Vučji Vrh i Čulum, koga su držali četnici jačine 150.

Napad je montiran na slijedeći način: jedan bataljon je vršio osiguranje prema Otriću—Gračacu, jedan bataljon je napadao Čulum i Vučji Vrh, a jedan bataljon je napadao Smrekovaču, četvrti bataljon je vršio fingirani napad preko Crnog i Bukovog Vrha na gračački garnizon u cilju vezivanja snaga garnizona i sprečavanja dolaska pojačanja iz toga garnizona napadnutim djelovima na Smrekovači i Čulumu.

Napad je počeo u 6 sati 17. maja 1944. godine.

Napad su vršili jednovremeno obadva bataljona na postavljene ciljeve. Bataljon koji je napadao Smrekovaču uspio je ručnim bombama i vatrenim oružjem, kombinovanim sa jurišem, da zauzme Smrekovaču i da sa iste istjera legionare. 3. bataljon, koji je napadao Čulum, bio je već istog zauzeo, ali pošto nije više čuo borbu na Smrekovači, misleći da se je bataljon kod iste povukao, bez ičijeg naređenja napustio borbu sa četnicima i povukao se. Uskolebani neprijatelj već bio počeo da bježi, ali kada se je bataljon povukao sa zauzetih položaja Čuluma i Pumpe, neprijatelj se je brzo ponovno prikupio i zauzeo izgubljene položaje. Uto su njemu stigla pojačanja iz Gračaca te je neprijatelj preduzeo napad na naše položaje. Na Smrekovači i Kamari pokušavao nekoliko puta da zbaci djelove brigade sa tih položaja, ali nije uspio.

U 16 sati poslije podne brigada je dobila naređenje[47] da djeluje na komunikacijama Gračac — Gospić i Gračac — Lovinac, te je napustila položaje i povukla se je na izvršenje novog zadatka.

Gubitci neprijatelja: 10 mrtvih i 15 ranjenih.

Zapljenjen jedan sanduk puškomitraljeske municije.

Gubitci brigade: 1 ranjen — komandir 2. čete 1. bataljona.

18. maja 1944. godine:

Štab divizije je prešao u Krbavicu. U 8 sati neprijatelj je prodro iz Vrepca u Podlapaču sa tenkovima i jačim pješadijskim

[47] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 77 i 94.

djelovima, a sa nekoliko tenkova je dospio i do Bunića.[48] Njegovi prednji djelovi su izbili na kote južno Krbavice. Štab divizije je prešao u Vujnove Glave.

1. brigada nalazi se na sektoru Srednja Gora — Ljubovo, a 2. brigada sa jednim bataljonom kod Prijeboja, sa jednim bataljonom na Homoljačkom Klancu, sa jednim bataljonom u Trnovcu i sa jednim bataljonom na Pogledalu. 3. brigada nalazi se u Međugorju.

U 5 sati 30 minuta neprijatelji jačine 700 ustaša i legionara, ojačanih sa motorizacijom i artilerijom, napali su 3. brigadu XIII divizije, koja se je nalazila u Međugorju, sa tri pravca:[49] Vrebačke Staze, Mogorića i Breštana. Brigada je vodila borbu oko dva sata i pod pritiskom jačeg neprijatelja, koji je još k tome napadao sa tri pravca, povukla se je pod borbom u pravcu Bajnovca, gdje je posjela položaje i na istima je zanoćila.

Neprijatelj je imao 20 izbačenih iz stroja.

Brigada gubitaka nije imala.

Istog dana u 8 sati 30 minuta neprijatelj jačine oko 3000 vojnika krenuo je iz Drežnice u tri pravca, s jednom kolonom pravcem: Drežnica — Jagetići, jednom Drežnica — Tomić šumom i jednom Zečevići — Pražići. 2. bataljon 2. odreda, koji se je nalazio na položajima na Nedrugu, dočekao je neprijatelja i primio borbu. Borba je trajala jedan sat, te se je bataljon pod pritiskom jačeg neprijatelja povukao zapadno od Vučević stanova i Lisine.

Gubitci neprijatelja nisu poznati.

Gubitci bataljona: 1 ranjen i 3 nestala.

Pred veče neprijatelj se je povukao u Drežnicu.

Istog dana udarne grupe komande mjesta Drežnica i komande mjesta Tužević dočekale su u zasjedi u klancima na cesti Brinje — Brlog jednu neprijateljsku kolonu kamiona i kola, na kojima se je vozila vojska, te na istu kolonu otvorile vatru.

Prema prikupljenim podacima neprijatelj je imao gubitke:

28 mrtvih vojnika, 5 oficira, među kojima jedan njemački general, te je veći broj ranjenih.

Uništen je jedan luksuzni automobil. Ubijeno 6 konja i 3 vola i oštećeno: jedan kamion i nekoliko kola.

Udarne grupe gubitaka nisu imale.

Utrošile su 200 komada puščanih metaka.

Istog dana u 2 sata neprijatelj je počeo ofanzivu na otok Krk. Izvršio je iskrcavanje na osam mjesta do 1800 vojnika sa jednim topom, nekoliko bacača, jednim tenkom, jednom blindom, 13 kamiona i nekoliko konja, te je u streljačkom stroju počeo pretres otoka.

---

[48] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 96 i 131.

[49] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 95.

Kod Risike jedna udarna grupa Komande Primorskog područja sačekala manju neprijateljsku kolonu i na istu pripucala, ali se je morala brzo povući zbog nadmoćnosti pridolazećeg neprijatelja.

Izvršio je masovna hapšenja. Uhapšeno je do 700 osoba.

Nekoji su počeli da bježe, ali su poubijani.

Popaljene su kuće pristalica N.O.B.

19. maja 1944. god.

U 9 sati dva bataljona 1. brigade 35. divizije sa štabom brigade stigli su iz Ratković Poljane u Kračicu, gdje su bili napadnuti od neprijateljskih aviona. Odmah poslije izvršenog bombardovanja usljedio je i napad od jedne ustaške kolone, koja se je kretala od Čistulja (k. 928) i Tomašević stanova preko Male Lisine u pravcu V. Lisine.

Bataljoni su prihvatili borbu i poslije dva sata uporne borbe neprijateljska kolona je bila odbačena u pravcu odakle je došla, a brigada se je povukla na Ljutik.

Istog dana u isto vrijeme jedan bataljon iste brigade, koji je bio odvojen od brigade i nalazio se je u Međugorju, vodio je borbu sa neprijateljem u blizini Jelovog Vrha, te je neprijatelja odbio, a zatim čuvši borbu u pravcu Međugorja, krenuo je tamo i oko 13 časova izbio na Vučju Glavu, gdje je zaposjeo položaje i na istima je vodio borbu sa jednom neprijateljskom kolonom ustaša jačine oko 100 vojnika sve do 17 sati, kada je uspio neprijatelja odbiti u pravcu Breštana i Podlapače.[50]

U isto vrijeme 3. brigada XIII divizije je vodila borbu u Međugorju sa ustašama. koji su pretresali Međugorje, a koji su bili jačine oko 400, pojačani sa tenkovima i blindiranim kolima.[51] Brigada je vodila borbu 4 sata te je bila prisiljena pod pritiskom nadmoćnijeg neprijatelja da se povuče u pravcu Tušića.

U ovim borbama u toku dana neprijatelj je imao gubitke: 18 mrtvih i više ranjenih.

Naši gubitci: 1 mrtav, 3 ranjena, 1 nestao.

Ubijena 2, a ranjena 2 konja.

U Međugorju neprijatelj je minirao jednu zemunicu sa oružjem i municijom i digao istu u zrak, ali veće štete nije pričinio. Minirao je također i drugu zemunicu, ali nije stigao da upali.

Istog dana 4. bataljon 2. brigade 35. divizije, koji se je nalazio na sektoru Prijeboja, privukao se u toku dana kod samog Prijeboja i napao je neprijatelja na odmoru u samom Prijeboju

---

[50] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 131.

[51] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 131.

te je pobio 30 neprijateljskih vojnika i više ranio, a potom se je bez gubitaka povukao u svoju bazu.

U toku istog dana na komunikaciji Prijeboj—Korenica i Čudin Klanac — Homoljac odletjela su u zrak dva njemačka kamiona sa vojskom, koja su naišla na mine, koje je postavila 2. brigada 35. divizije. Kamioni su potpuno uništeni, a neprijatelj je imao veliki broj mrtvih i ranjenih, ali broj tačno nije se mogao ustanoviti.[52]

Istog dana jedna patrola Komande mjesta Novi iz zasjede je pripucala na jednu ustašku ko'onu jačine 65, koja se je kretala u pravcu Mošuna sa namjerom da napadne Komandu mjesta Novi. Neprijateljska kolona povukla se je u šumu i slijedećeg jutra izbila je kod Mošuna i pokušala je napasti poštu i punkt, ali je bila na vrijeme primjećena i ove ustanove su na vrijeme evakuisane — sklonjene u šumu.

Neprijatelj nije imao gubitaka.

Patrola je imala 1 mrtvog.

Uništeno od strane neprijatelja 3 km kabla.

Istog dana 4. bataljon 1. brigade XIII divizije, pojačan sa dvije čete i izviđačkim vodom, dobio je zadatak da likvidira neprijatelja u tvornici ferbanta (zavoja) „Tulić Mlin", koja se nalazi na lijevoj obali rijeke Mrežnice između Švarče i Železnjaka kod Karlovca.

Neprijateljska posada je bila jaka 80 ustaša i domobrana, koji su bili razmješteni u dvije zgrade i blindiranim vagonima.

Zapovjest za akciju je bila izdata pismeno.[53]

Borba je počela 19. maja 1944. g. u 3 sata i 30 minuta.

Jedinice su po mraku neprimjetno prišle fabrici na jurišno odstojanje i u jurišu su prišle zgradama na 15 koraka, gdje su bile zaustavljene preprekama od žice. Bio je ubijen jedan neprijateljski stražar. Neprijatelj je otvorio vatru iz pušaka i automatskih oruđa. Bataljon je bio na čistini. Borci su težili da savladaju prepreke od žice, ali u tome nisu bili dovoljno energični, što je omogućilo neprijatelju da se organizuje i sredi za borbu. Borba je trajala jedan sat, nakon čega bataljon se je morao povući, jer je na njega otvorena jaka vatra iz blindiranog vlaka. Povlačenje je izvršeno na ivicu šume gdje je borba nastavljena još pola sata, poslije čega bataljon se je povukao u svoju polaznu bazu.

Neprijateljski gubitci: 1 ubijen i više ranjeno.

Gubitci bataljona: 1 ranjen.

Postavljeni zadatak nije izvršen, jer borci nisu mogli brzo da savladaju prepreke od žice, našli su se na čistini pod jakom neprijateljskom vatrom i više nisu bili u stanju da priđu dobro

[52] Opširnije o tome vidi tom V, knj. 27, dok. br. 121 i 131.

[53] Redakcija ne raspolaže tom zapovješću.

branjenim preprekama od žica, da ih posjeku i da sebi stvore prolaz za napad na zgrade.

Istog dana 2. bataljon 1. brigade XIII divizije postavio je zasjedu na cesti između Karlovca i Zvečaja kod mjesta Belavića, sa južne strane ceste, sa namjerom da u zasjedi sačeka koju neprijateljsku kolonu, koje krstare ovom cestom, i da istu napadne, uništi ili nanese istoj gubitke.

U 8 sati 30 minuta naišla je jedna neprijateljska kolona i prva je otvorila vatru na zasjedu, jer je vjerojatno od neprijateljski raspoloženog stanovništva bila obavještena o prisustvu zasjede.

Borba je vođena jedan sat. Neprijatelj, koji se je razvio za borbu, počeo da zaobilazi ljevo krilo zasjede, koja, da ne bi bila zaobiđena, prebacila se je na drugu stranu ceste i zauzela je položaje sjeverno od s. Dvorjanci na ivici šume. Uto je naišao neprijatelj i iz Banove Drage sa namjerom da zaobiđe zasjedu sa desnog krila, ali manevar neprijatelja bio na vrijeme primjećen, te je istureno osiguranje prema desnom boku. Na ovim položajima je borba trajala 2 sata, te je zasjeda pod pritiskom jačeg neprijatelja, a da ne bi bila potpuno opkoljena i uništena, povukla se i prebacila se je preko rijeke Dobre na lijevu obalu i vratila se je u svoju polaznu bazu.

Gubitci neprijatelja: 6 mrtvih i 5 ranjenih.

Gubitci bataljona: 1 ranjen i 2 nestala.

Bataljon zadatak nije izvršio, te nije uspio da iznenadno napadne neprijateljsku kolonu i istu ili uništi ili nanese veće gubitke iz razloga što je bio prije vremena otkriven.

Borci i starješine su se dobro držali.

Istog dana udarna grupa 1. bataljona 1. brigade XIII divizije izvršila je napad na grupu neprijateljskih vojnika u Ozlju, te se je poslije kraće borbe povukla.

Neprijateljski gubitci: 3 mrtva i 1 ranjen.

Udarna grupa gubitaka nije imala.

20. maja 1944. god.

U 11 sati neprijatelj iz Korenice izbio je na Mrsinj, a manjim djelovima preduzeo je pokret iz Dumana u pravcu Turijanskog i Trnovca.[54].

Štab 35. divizije i 2. brigada u 18 sati počeli su prebacivanje preko Homoljca — Vrela — Mihaljevca — Šeganovca na sektor Frkašića.

Istog dana 4. bataljon 2. brigade, koji se je nalazio na sektoru Prijeboja, napao je iznenada jednu neprijateljsku pobočnicu, koja se je kretala šumom istočno od komunikacije Kore-

[54] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 131.

nica — Prijeboj i koja je vršila osiguranje prolaza motorizovane kolone prema Prijeboju.

Poslije kraće borbe neprijateljska pobočnica se je rasturila i pobjegla prema Prijeboju.

U isto vrijeme na nagaznu minu južno od Prijeboja naišao je jedan neprijateljski kamion sa vojskom i odletio u zrak.

Gubitci neprijatelja: oko 25 mrtvih neprijateljskih vojnika. Uništen jedan kamion.

Bataljon gubitaka nije imao.

Pred veče 3. brigada XIII divizije je izbila u Srednju Goru, gdje se je pristupilo sređivanju brigade.

Istog dana udarna grupa 1. bataljona 1. brigade XIII divizije napala je jednu neprijateljsku kolonicu, koja se je kretala iz Ozlja u pravcu s. Restova. Kolonu je poslije kratke borbe razbila i ista se je u paničnom bjegu povukla nazad u Ozalj.

Gubitci neprijatelja: 4 mrtva i 3 ranjena.

Udarna grupa gubitaka nije imala.

Istog dana 3. bataljon 1. brigade XIII divizije nalazio se je na sektoru Kolenovac — Mali Modruš — Vinski Vrh sa zadatkom sprečavanja ispada neprijateljskih djelova iz Donjih Stativa i da napadima vrši uznemiravanja neprijateljskog garnizona u D. Stativama.

U borbi toga dana učestvovao cjeli 3. bataljon sa pridodatim teškim bacačem.

Neprijatelj je bio jačine 300 ustaša X bojne sa automatskim oruđima i teškim bacačima.

Namjera neprijatelja je bila da iznenadno napadne bataljon i da ga razbije i uništi, te osigura sebi slobodan prolaz na našu oslobođenu teritoriju. Bataljon je dobio zadatak da odbije neprijatelja i da mu nanese što veće gubitke.

Zapovjesti su bile izdate usmeno na licu mjesta.

Borba je počela 20. maja 1944. god. u 14 sati 30 minuta.

U 14 sati i 30 minuta neprijatelj je počeo nadirati u više kolona u pravcu Vinskog Vrha, koristeći za prikriveno kretanje šumu, koja se proteže do samih položaja 3. bataljona. Svoje podilaženje neprijatelj je potpomagao teškim bacačima, gađajući položaje 3. bataljona.

Bataljon je primio borbu i jednu neprijateljsku kolonu, koja je nadirala u pravcu Malog Modruša Potoka, poslije jednosatne borbe odbio.

Kolona koja je nadirala prema Vinskom Vrhu poslije žestoke borbe uspjela da ga zauzme, a djelovi bataljona se povukli i zauzeli položaje Mali Modruš Potok — Orešnjak (k. 355).

U isto vrijeme udarna grupa, koja se je nalazila u zasjedi kod Donjih Stativa, izvršila je napad na neprijatelja na Vinskom Vrhu s leđa, ali je bila odbijena i povukla se je prema Kućevici.

U 17 sati, poslije sređivanja i pripreme, bataljon je izvršio protunapad na neprijatelja i istog odbacio u pravcu G. Stativa, gdje se je neprijatelj pred kraj dana i povukao.

Gubitci neprijatelja: 10 mrtvih i 20 ranjenih.

Gubitci bataljona: 1 mrtav, 1 ranjen—zarobljen i 2 nestala.

Bataljon nije u potpunosti izvršio svoj zadatak a sve zbog povlačenje 3. čete i mitraljeskog odjeljenja, koji su se nalazili kod Vinskog Vrha i imali zadatak da spriječe neprijatelju izbijanje na Vinski Vrh. Ova četa i mitraljesko odjeljenje povukli su se bez borbe i omogućili neprijatelju lako izbijanje na Vinski Vrh.

Istog dana jedna četa 4. bataljona 1. brigade XIII divizije bila je u zasjedi na cesti Karlovac — Duga Resa kod Železnjaka.

U 8 sati jedna neprijateljska kolona jačine 100 vojnika, koja je vjerojatno bila obavještena o mjestu zasjede, privukla se je zasjedi iza leđa i otvorila na nju vatru. Poslije jednosatne borbe četa se je povukla u pravcu Sv. Filipa i tu je naišla na neprijateljsku zasjedu, sa kojom je vodila jedan sat borbu, izvršila je juriš i probila se je, te je prešla na lijevu obalu Dobre.

Gubitci neprijatelja nisu poznati.

Gubitci čete: 5 nestalih. Izgubljen jedan puškomitraljez i 4 puške.

Istog dana udarna leteća grupa 1. brigade XIII divizije, preobučena u domobranske uniforme, oko Karlovca uhvatila je jednog domobrana.

23. maja 1944. godine:

Ovog dana izvršena je akcija na Mekinjar, gdje se je nalazila ustaška posada.[55]

Akciju je izvršio 4. bataljon 3. brigade XIII divizije i po jedna četa iz 1. i 2. bataljona.

U Mekinjaru se je nalazila 4. satnija 34. ustaške bojne sa jednim protikolskim topom.

Neprijateljska posada u Mekinjaru imala je vjerojatno zadatak osiguranja ulaza na komunikaciju Mekinjar — Vrebac.

Naša je odluka bila sa manjim snagama 3. brigade izvršiti napad na neprijatelja u Mekinjaru i likvidirati ga.

Zapovjest za napad je bila izdata usmeno.

Napad je počeo 23. maja 1944. godine u 23 časa.

Tok napada: 4. bataljon je napadao pravcem Crni Vrh — trig. 745 — crkva u Mekinjaru sa zadatkom da zauzme mjesto Mekinjar i da u njemu iznenadnim napadom likvidira ustašku posadu. Jedna četa 1. bataljona napadala je pravcem: Oštra Strana — Golo Brdo — istočni dio Mekinjara sa zadatkom da

[55] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 125.

izbije prema centru Mekinjara, sprečavajući eventualno povlačenje neprijatelja prema Rebiću. Četa 2. bataljona napadala je od kose prema k. 707, u pravcu centra Mekinjara, sa zadatkom zatvaranja pravca povlačenja neprijatelja prema Vrepcu.

Napad je bio iznenadan i energičan, te je borba trajala vrlo kratko vrijeme i neprijatelj se je razbježao po šumama i u pravcu Tolića, jer čete, koje trebale da dejstvuju na krilima bataljona i zatvore krug opkoljavanja, nisu dejstvovale brzo i energično, te su dozvolile rasturanje neprijatelja u označenim pravcima.

Rezultat borbe mogao bi biti veći, da su čete 1. i 2. bataljona dejstvovale brzo i energično, ali i sa ovim propustom bilo je postignuto iznenađenje i neprijatelj je istjeran iz svoje posade.

Gubitci neprijatelja nisu mogli biti ustanovljeni zbog mraka.

Zarobljeno je dva ustaše.

Bataljon gubitaka nije imao.

Zapljenjeno: 1 protukolski top 47 mm, 3 puške, 7 pari odjela. 15 šatorskih krila, 700 puščanih metaka i 8 vreća žita.

Kritika akcije: napad je bio dobro pripremljen, ali se nije energično i dovoljno brzo radilo i nije bilo povezanosti u radu između bataljona i krilnih četa 1. i 2. bataljona.

Istog dana udarna grupa Komande mjesta Drežnica dočekala je u zasjedi između sela Zrnića i Škipina 1 neprijateljski kamion, koji je išao iz Jezerana za Drežnicu, te je na istog otvorila vatru, ali kamion je uspio da pobjegne, ne zaustavljajući se.

Gubitaka kod neprijatelja nije se moglo utvrditi.

Udarna grupa gubitaka nije imala.

Istog dana jedan vod 1. bataljona 1. brigade XIII divizije privukao se je na 200 metara Ogulinskoj stanici i otvorio je vatru na grupu ustaša, koji su se smjenjivali, ležali pored stanice i šetali se, a zatim se je povukao u svoju bazu.

Ubijeno je 5 neprijateljskih vojnika.

Vod gubitaka nije imao.

25. maja 1944. godine:

Udarna grupa 2. brigade XIII divizije postavila je zasjedu na željezničkoj pruzi kod Gornjih Dubrava u namjeri da uništi neprijateljsku patrolu, koja je krstarila prugom svakodnevno. Međutim patrola ovog dana nije naišla, već je naišao blindirani vlak sa nekoliko otvorenih vagona, na kojima su stajali ustaše. Zasjeda je otvorila vatru na otvorene vagone i vodila je borbu oko 40 minuta, ali iz Ogulina ovom vlaku je došla pomoć, te se je grupa povukla u svoju bazu.

Neprijateljski gubitci: 7 mrtvih i ranjenih ustaša.

Udarna grupa gubitaka nije imala.

26. maja 1944. god.

Dvije čete 4. bataljona 1. brigade XIII divizije dobile su zadatak da u toku noći 25/26. maja 1944. godine likvidiraju neprijateljske zasjede, koje je neprijatelj bio postavio na sektoru Dubravci — Mračin u cilju osiguranja mobilizacije, koju je vršio na tome sektoru.

Pokret četa preduzet je pod zaštitom mraka i izvršen je bez ikakvih smetnja sve do mjesta neprijateljskih zasjeda, ali iste nisu bile zatečene na svojim mjestima, jer su se bile povukle prije dolaska četa u svoje garnizone.

Pošto prvi dio zadatka nije uspio zbog odsutnosti neprijateljskih zasjeda, čete su pristupile izvršenju drugog djela — postavljanju zasjeda sa naše strane kod Duge Rese i Zvečaja.

U isto vrijeme izviđački vod brigade postavio je zasjedu kod Železnjaka na komunikaciji: Karlovac — Duga Resa, a udarna leteća grupa brigade postavila je zasjedu kod Sv. Roka.

U 8 sati 30 minuta izviđački vod primjetio je jednu neprijateljsku kolonu jačine 30 vojnika u pokretu prema Dugoj Resi na pruzi, te je na istu otvorio vatru, ali u isto vrijeme jedna neprijateljska satnija krenula u pravcu Sv. Roka sa namjerom da napadne udarnu grupu, a jedna neprijateljska kolona jačine 80 ustaša krenula u pravcu Železnjaka i izbila je iza leđa izviđačkom vodu.

Borba je bila prihvaćena, ali s obzirom na nadmoćnost neprijatelja i mogućnost potpunog opkoljavanja djelova u zasjedi, naši djelovi su se povukli na ljevu obalu rijeke Dobre, gdje su nastavili borbu sve do 15 sati i 30 minuta, kada se je neprijatelj povukao u svoje baze, a naše jedinice na svoje prijašnje položaje.

Neprijateljski gubitci: 32 mrtva i oko 25 ranjenih.

Naši gubitci: 2 mrtva, 2 ranjena i 4 nestala.

U ovoj borbi se je pokazala slaba inicijativa štabova 2. i 4. bataljona, koji su dozvolili slobodu manevrisanja neprijatelju bez da su sami preduzeli potrebno da se ovo manevrisanje osujeti i ne dozvoli neprijatelju zaobilaženje naših jedinica na položajima.

Također je bio propust štabova bataljona da su dozvolili i nisu osujetili povlačenje pojedinih jedinica bez borbe.

Istog dana jedna četa 1. bataljona 1. brigade XIII divizije postavila je zasjedu na pravcu selo Relići — Sv. Križ — Donje Stative. U 11 sati naišla je jedna neprijateljska kolona jačine 70 vojnika sa pravca Stativa prema Sv. Križu, koja se je po izlasku iz Stativa raščlanila u tri kolone sa opštim pravcem nastupanja Stative — Sv. Križ. Kod Sv. Križa četa koja je bila u zasjedi iznenada otvorila vatru na neprijatelja i poslije borbe,

koja je trajala jedan sat i pol, natjerala neprijatelja na povlačenje u D. Stative.

Gubitci neprijatelja: 3 mrtva i veći broj ranjenih.

Četa gubitaka nije imala.

U ovoj borbi se je naročito istakao svojom hrabrošću Rus drug Vasilije.

27. maja. 1944. godine:

Akcija se je izvodila na istočnim padinama Mrsinja, k. 1153, k. 1048, Varićaku i Derikravi (k. 907) i mjestu Korenica.

Naziv naše jedinice koja se je borila:

Borbu je vodila III brigada XIII divizije ojačana sa dva bataljona II brigade ove divizije.[56]

Borba je vođena sa XIX ustaškom bojnom Ivana Mesića jačine do 400 ljudi, ojačana sa još dvije satnije iz druge neke bojne.

Namjera neprijatelja bila je držati Korenicu sa jačim osiguranjima na okolnim kotama, dok se ne opljačkaju okolna sela. a s druge strane da se vežu naše snage na tome sektoru, kako bi se omogućio neprijatelju prolaz kolonama u pravcu Prijeboja i Bihaća.

Zapovjest je izdata usmena na licu mjesta, a po prethodnom izviđanju u toku dana: III brigada napadala je sa dva bataljona k. 1153, 1048, Vrpile, po zauzeću kojih trebalo je očistiti istočne padine navedenih kota i vršiti pritisak na samu Korenicu. Napadni pravac za ova dva bataljona bio je: Vrelo — Mrsinj Grad — Vrpile. Sa dva druga bataljona brigada je imala da napada pravcem Jasikovac — k. 761 — k. 907 neprijateljske položaje Varićak — k. 907, po zauzeću kojih ova dva bataljona imaju da vrše pritisak na Korenicu sa južne strane.

II brigada sa jednim bataljonom dobila je zadatak da čisti istočne padine Mrsinja u sadejstvu sa bataljonima III brigade, a jedan bataljon da zadrži u rezervi na prostoru južno od Police, sa zadatkom eventualnog dejstva protiv neprijatelja, koji bi napao bataljone III brigade u leđa sa pravca Krbavica. Dva druga bataljona ove brigade ostali su na osiguranju prema Homoljcu i Prijeboju.

Borba je počela 27. V. o. g. u 3.45 časova.

Tok borbe: 1. i 2. bataljon III brigade, koji su napadali Varićak i k. 907, u toku noći neopaženo privukli su se do navedenih kota, koje je neprijatelj utvrdio i opasao sa redom bunkera od kamena. U isto vrijeme 3. i 4. bataljon iste brigade stigli su na polazne položaje ispod kota 1153 i 1048, odakle su trebali dati ugovoreni znak raketlom za opšti napad. Kako se dati signal

[56] i [57] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 157.

od strane ovih bataljona zbog magle nije vidio kod 1. i 2. bataljona, ovi su otpočeli borbu — napad na 10 minuta ranije, te su se privukli skoro do samih bunkera na Varićaku i k. 907, kada je iste neprijatelj primjetio i otvorio vatru iz automatskih oruđa. Borci su odgovorili na vatru i bacili su ručne bombe, ali usljed jake neprijateljske vatre, pretrpjevši izvjesne gubitke, povukli su se nazad, kako bi se mogli zakloniti od neprijateljske vatre, jer su dotle bili na čistini. Sa novih položaja bataljoni su izvršili pripremu napada vatrom i otpočeli su sa novim napadom, ali ni ponovni napad nije uspio i bataljoni su se povukli ponovno na polazne položaje. Borba je vođena sve do 18 sati, kada je bilo naređeno ponovno da se pređe u napad, ali uto neprijatelj je dobio pojačanje sa pravca Bunića u jačini od dvije satnije, izvršio ponovno napad na ova dva bataljona, koji su se počeli povlačiti pod borbom u pravcu Tuka, dokle je neprijatelj gonio sa jednom satnijom, gdje je bio od strane ovih bataljona zaustavljen i nakon jedan sat povukao se je na svoje položaje.

3. i 4. bataljon, koji su izbili na polazne položaje u određeno vrijeme, počeli su sa napadom 10 minuta kasnije, bez borbe posjeli su k. 1153, te su produžili sa napadom prema neprijateljskim položajima, koji su se nalazili na istočnim padinama k. 1153 i na samoj k. 1048, te su uspjeli da neprijatelja nešto potisnu prema Korenici, ali je neprijatelj ubacio u borbu pojačanje od jedne satnije, te je uspio da potisne 3. bataljon i zauzme dominantne kote na njegovom sektoru, kao i k. 1153. Pošto se je ovaj bataljon povukao u neredu prema Vrelu, otpočeo je sa povlačenjem i 4. bataljon, koji je napadao k 1048 i koji je sada bio ugrožen u bok i leđa, te se je i on povukao padinama Mrsinja prema Vrelu.

Bataljoni II brigade, koji su zakasnili zbog lutanja po šumi i teškom terenu, videći povlačenje bataljona III brigade i oni su se povukli u pravcu Vrela, a potom u Mihaljevac.

Oko 12 sati neprijatelj se je povukao u Korenicu i na svoje polazne položaje.

Napad na Korenicu i okolne kote trebao je biti ponovljen istoga dana u 24 sata, ali neprijatelj se je u toku noći povukao iz Korenice[57] u pravcu Homoljca i Bunića, tako da su brigade zorom 28. o. mj. bez borbe izbile u Korenicu i na sve okolne kote.

Ishod borbe: Postavljeni ciljevi u toku borbe nisu bili postignuti, zbog dolaska pojačanja neprijatelju sa pravca Bunića, što je uslijedilo zbog neaktivnosti južne grupe brigada,[58] kao i zbog slabe borbenosti jedinica II i III brigade a naročito 3. bataljona, koji nije dao potrebnu upornost da odbije pritisak neprijatelja, koji je vršio na njega.

[58] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 157, primjedba br. 3.

Gubitci neprijatelja iznašaju 15 mrtvih i ranjenih, među kojima i jedan zapovjednik satnije poručnik.

Naši gubitci: 7 mrtvih, 12 ranjenih i 16 nestalih. Među ranjenima nalazi se komesar čete John Adolf i informativni oficir brigade poručnik Knežević Branko.

Kao 16. nestali pokazat je kapetan Besić Drago, koji je nestao 10. V. o. g. kod Živulje, za koga ranije nisu dostavljeni podaci, jer se nije znalo šta je sa njime i očekivalo se da će se povratiti u svoju jedinicu.

Utrošak municije: Utrošeno 5.400 puščanih metaka, 20 mina za teški bacač, 30 mina za laki bacač i 16 ručnih bombi.

Izgubljeno je 8 pušaka, 1 p.mitraljez i 1 mali bacač sa nestalim borcima.

Nema nikoga koji se je naročito istakao u borbi.

U ovoj borbi naročito se slabo držao 3. bataljon III brigade, kao i sam štab bataljona i štab brigade, koji će biti pozvati na odgovornost.

Kritika akcije: Sama akcija bila je pripremljena dobro, ali zadatci nisu bili izvršeni zbog:

1) Slabog i vojnički nesposobnog starješinskog kadra brigada.

2) Iznurenosti boraca i vrlo slabe kondicije, koja se odražavala na neaktivnosti i slaboj upornosti svih jedinica.

3) Komandni kadar često uzima ulogu borca — strelca i zaboravi da rukuje svojom jedinicom, što prouzrokuje neaktivnost većeg djela boraca, koji se prepuste sami sebi.

4) Slabo shvatanje opšteg zadatka, pa uslijed toga slabo sadejstvo sa susjednom jedinicom i samoinicijativna aktivnost. Često opravdano povlačenje jednog bataljona prouzrokovalo je napuštanje položaja susjednog bataljona, na koga uopšte napad nije bio upravljen i pružala mu se je mogućnost da udari u bok neprijatelja i tako povuče u napad ugroženog susjeda, te pretvori odstupanje u uspješan napad.

5) Štab brigade smatrao je za svoju dužnost da izda zapovjest za napad i kada isti otpočne, stavlja se u ulogu posmatrača, a u najkritičnijim fazama povlači se, nemajući veze ni sa jednom jedinicom.

6) Slaba vojnička izvježbanost boraca, što otežava svaku vojničku radnju, pa je ovo sve dovelo do neaktivnosti, nepreduzimljivosti, pa čak i apatije starješinskog kadra.

Preduzete su potrebne mjere da se jedinicama sve ovo ukaže i popravi opšte stanje.

Istog dana jedna desetina IV bataljona I brigade XIII divizije nalazila se je na osiguranju kod brvna na porušenom mostu

preko rijeke Dobre. Oko 8 sati bila je iznenada napadnuta od neprijatelja u jačini 40 vojnika. Pod jakom neprijateljskom vatrom, braneći se desetina se je povukla a neprijatelj je uspio da se prebaci preko rijeke.

Neprijateljski gubitci nisu poznati.

Naši gubitci: 1 mrtav — stariji vodnik Berto Ligatić, 1 zarobljen, a 1 ranjen.

Izgubljene su dvije puške.

28. maja 1944. godine:

Prvi bataljon II brigade XIII divizije u toku noći postavio je zasjedu kod samog Ogulina u namjeri da sačeka neprijatelja koji bi imao doći u pomoć posadi u Bosiljevu na koju je trebao II bataljon iste brigade da izvrši fingirani napad.

U isto vrijeme udarna grupa sa minerskim vodom postavila je minu na željezničkoj pruzi između Dubrave i Tounja.

Oko podne je naišao vlak, mina je eksplodirala i uništila je lokomotivu i 2 vagona. Na vlak je otvorena vatra koja je trajala oko sat i pol. Neprijatelj je odgovarao mitraljeskom vatrom i tukao je udarnu grupu sa teškim bacačima. Pošto je udarna grupa izvršila svoj zadatak povukla se je sa minerskim vodom u svoju bazu.

Po dobivenim podacima neprijatelj je na pruzi imao 9 mrtvih i ranjenih.

Pošto neprijatelj nije izlazio iz Ogulina, kako se je pretpostavljalo, u pomoć posadi u Bosiljevu, na koju je vršio fingirani napad II bataljon, bataljon koji je bio kod Ogulina otvorio je vatru po neprijateljskim bunkerima i stanici iz mitraljeza i teškog bacača, i nakon pola sata povukao se u svoju bazu.[59]

Neprijateljski gubitci: ubijena su 2 neprijateljska stražara, ostali gubitci neprijatelja nisu poznati.

Naši djelovi gubitaka nisu imali.

U 14 časova II bataljon izvršio je rokiranje svojih jedinica u pravcu k. 203 preko Kozalj Vrha, u pravcu k. 225 i u pravcu k. 223 prema crkvici Sv. Tri Kralja. Prilikom pomeranja jedinica u visini k. 223 i Sv. Tri Kralja, kod sela Dubravčani jedinice bataljona sukobile su se sa neprijateljem koji se je na tome sektoru nalazio, napale su ga i odbacile sa položaja na kojima se je nalazio. U tom momentu udarna grupa koja se je nalazila sjeverozapadno od Sinčić sela udarila je neprijatelju s leđa, izvršivši juriš te je tom prilikom zarobila jednog ustašu. Zatim zajedničkim napadom sa II bataljonom natjerala je neprijatelja u paničan bijeg u pravcu Duge Rese. Borba je završila oko 18 časova.

[59] Vidi dok. br. 21 i 114.

Gubitci neprijatelja: 10 mrtvih i 8 ranjenih.

Naši gubitci: 2 Rusa su se predala neprijatelju.

Izgubljena je 1 puška.

U ovoj borbi najveći nedostatak je bio neodržavanje veze između pojedinih jedinica i nedovoljno snalaženje starješina, zbog čega su bili propušteni idealni momenti za potpuno uništenje neprijatelja, te se je istome dala mogućnost da se takoreći nekažnjeno izvuče u svoje garnizone.

Istog dana I brigada XIII divizije imala je zadatak da očisti teren na desnoj obali rijeke Dobre i da razbije i protjera neprijateljska lutajuća odjeljenja u njihove garnizone, a zatim sa jednim bataljonom da fingira napad na Dugu Resu, dok sa dva druga bataljona da postavi zasjedu ispred Duge Rese tako da između ta dva bataljona prođe neprijatelj, koga je fingirani napad imao da izvuče iz Duge Rese.

Borba je počela u 10 sati fingiranim napadom na Dugu Resu, ali uto neprijatelj je prodro sa jakim snagama iz Stativa, te je primorao naše snage da se djelomično prebace preko rijeke Dobre gdje su prihvatile borbu sa neprijateljem koji je nadirao u tome pravcu. IV bataljon izvršio je jedan protivnapad i natjerao je neprijatelja u bijeg prema Sv. Roku. Borba se je završila u 15 časova kada su se jedinice I brigade povukle u svoje baze.

Gubitci neprijatelja: 32 mrtva i 40 ranjenih.

Naši gubitci: 1 mrtav, 2 ranjena i 1 nestao — referent saniteta 3. bataljona Volčanšek Pavao, koji je nestao prilikom prebacivanja preko Dobre.

2. bataljon iste brigade i udarna grupa ostali su na određenom mjestu do 14 sati. U 10.40 časova udarna grupa bila je primjećena od neprijateljske kolone, koja se je kretala u pravcu Petrakova brda, te je na tu neprijateljsku kolonu otvorila vatru i odmah se zatim prebacila preko rijeke Dobre, a zatim je ušla u sastav brigade. U 14 časova je 2. bataljon se povukao u svoju bazu.

29. maja 1944. godine:

Dva voda 3. bataljona I odreda i 1 omladinski vod XIII divizije izvršili su fingirani napad na neprijateljski garnizon u Crikvenici.

Borba je počela u 23 časa.

Neprijateljski garnizon napadnut je iz neposredne blizine sa tri pravca ručnim bombama i mitraljeskom vatrom. Napad je unio kod neprijatelja veliku pometnju i zabunu, te je neprijatelj cijele noći otvarao jaku pješadijsku vatru a iz Novog gađao artiljerijom, dok u samoj Crikvenici neke jedinice su se spremale da otplove čamcima na otok Krk.

Borba je trajala do 4 sata 30. maja 1944. godine.
Gubitci neprijatelja nisu poznati.
Gubitaka na našoj strani nije bilo.

31. maja 1944. godine:

Jedna četa 3. bataljona I odreda XIII divizije i udarna četa XIII divizije postavile su zasjedu na cesti Novi — Selce sa zadatkom da sačekaju neprijateljsku kolonu koja je redovito tom cestom prolazila, sa namjerom da istu napadnu i unište, ali neprijatelj nije naišao i zasjede su se poslije određenog vremena povukle u svoju bazu.

Istog dana jedna patrola Komande Primorskog područja sačekala je u zasjedi jednu neprijateljsku kolonu koja je izišla iz Crikvenice u obližnje selo sa namjerom pljačke u ovim selima, i na tu kolonu otvorila je vatru, te je poslije kraće borbe povukla se u svoju bazu.

Gubitci neprijatelja: 2 domobrana mrtva i 1 ranjen.

Zapljenjeno je: 2 puške, 2 fišeklije, 80 metaka, 2 para cipela i 2 para odijela.

Patrola Područja gubitaka nije imala.

1. juni 1944. godine:

Jedna četa iz I odreda XIII divizije postavila je zasjedu na cesti Novi — Selce sa zadatkom da sačeka neprijateljsku radnu grupu i osiguranje, koji su vršili prekopavanje ceste radi osiguranja od iskrcavanja. Kad je neprijatelj naišao, zasjeda je na njega otvorila vatru iz neposredne blizine, ali neprijatelj na vatru nije odgovarao, niti je opalio i jedan metak, već je bio potučen.

Gubitci neprijatelja: 10 mrtvih, 6 ranjenih i 2 ubijena konja.

Zapljenjeno: 1 šarac, 2 puške, 1 pištolj, rezervni dijelovi za šarac i ostale spreme i duhana. Ostali u životu neprijateljski vojnici u paničnom bijegu vratili su se u svoje garnizone.

Na našoj strani gubitaka nije bilo.

Istog dana jedan vod 3. bataljona I odreda XIII divizije postavio je zasjedu na cesti između Crikvenice i Sv. Jakoba te je tu sačekao 1 neprijateljski kamion pun legionara, te je na njega otvorio žestoku vatru iz neposredne blizine.

Neprijateljski gubitci: 7 mrtvih i 7 ranjenih vojnika. Kamion je survan niz škarpu.

Nije ništa zapljenjeno iz razloga što su u tom momentu naišla još 3 neprijateljska kamiona sa vojnicima kao pojačanje onom prvom kamionu, te se je vod povukao u svoju bazu.

Vod gubitaka nije imao.

2. juna 1944. godine:

Poznavajući neprijateljsku taktiku opkoljavanja i zaobilaženja, jedinice XIII divizije, koje su se nalazile u Bribiru, u toku noći izvukle su se iz mjesta Bribira na istočne i sjeverne vrhove, koje dominiraju Bribirom, i postavile su se u iščekivanje sa namjerom da napadnu neprijatelja sa leđa i s bokova, koji bi pokušao da prodre u Bribir.

U 6.30 sati neprijatelj je počeo napad na Bribir i to sa pravca Novog u 3 kolone a sa pravca Crikvenice u 2 kolone, uputivši 1 kolonu sa zapadne strane ceste Novi — Bribir a drugu sa sjeverne strane ceste Novi — Bribir, a treću kolonu je uputio planinom sa namjerom da opkoli naše jedinice u Bribiru. Ova posljednja kolona kretala se je cestom: Novi — Sv. Anton — raskrsnica ceste Novi — Bribir — Ledenice, zatim planinskom cestom koja vodi za Lukovo sa namjerom da se spusti ispod kote 722 preko Pokojišća u Bribir, dok dvije kolone koje su se kretale iz Crikvenice, jedna je pošla cestom Crikvenica — Peski — Kričina, a druga pravcem Crikvenica — Grižane — Planina, te na taj način imale su da zatvore obruč oko samog mjesta Bribira sa jedinicama koje su nadirale iz Novog.

Neprijateljska kolona, koja je došla iz Novoga preko Planine, kad se je našla na najpodesnijem terenu, koji je bio predviđen od strane naših jedinica, za izvršenje napada, dobila je iznenada jaku bočnu i leđnu vatru i bila je otsječena kako od pravca kojim je došla tako isto i od pravca kojim bi trebala da se spusti u Bribir. Bila je pritisnuta uz provaliju koja se okomito spuštala u Bribir i tu je bila primorana da primi borbu. Oko 15.30 časova udarna četa XIII divizije i 1 vod 3. bataljona I odreda izvršili su juriš i sa žestokom vatrom iz puškomitraljeza, pušaka, malog bacača i ručnih bombi nagnali su neprijatelja da skoči niz okomite stijene u provaliju iznad Bribira.

Poslije ovoga jedinice su se povukle u svoje baze.

Neprijatelj je imao: 10 mrtvih i 15 ranjenih.

Zapljenjeno je: 2 puške, 3 ranca municije i rezervna cijev za šarac.

Naši gubitci: 2 lakše ranjena.

11. juna 1944. godine:

11. o. mj. patrola Komande mjesta Korenica sačekala je kod Baljevca 1 luksuzni neprijateljski auto i na njega otvorila puškomitraljesku i puščanu vatru. Auto je bio odmah stao, ali patrola nije bila u stanju da osmotri rezultat svoga napada, jer prema neprijateljskom automobilu stigla je i jedna jača neprijateljska kolona, koja je prisilila našu patrolu na povlačenje.

Gubitci neprijatelja nisu poznati.

Istog dana jedna grupa vojnika iz Komande mjesta Korenica sačekala je jednu neprijateljsku kolonu u jačini od 60 vojnika, koja je gonila prema Baljevcu oko 100 ovaca i 30 kom. goveda. Grupa vojnika napala je neprijatelja, natjerala ga na bjegstvo a stoku je zapljenila.

Gubitci neprijatelja nisu poznati.

Naših gubitaka nije bilo.

Opšti kritički pogled na izložene akcije:

Akcije su uglavnom od pojedinih štabova bile pripremljene dosta dobro u duhu momentalne situacije, koja je upravo zahtjevala u svakom danom momentu izvršenje akcije onako, kako je to bilo od strane pojedinih štabova zamišljeno i pripremljeno.

Odluke i zapovjesti su prosječno bile realne.

Upravljanje i rukovođenje borbom bilo je dosta pravilno, izuzev pojedinih slučajeva, kada se niži štabovi gubili i u toku same borbe prepuštali su jedinice slučajnostima u situaciji i snalaženju i borbenosti boraca, gubeći se u streljačkim strojevima i ispuštajući u mnogim slučajevima komandovanje iz svojih ruku do završetka pojedinih faza borbe.

Štab Korpusa u toku ofenzive na Liku preuzeo je rukovođenje neposredno nad jedinicama, pošto je štab XXXV divizije nanovo primio dužnost (komandant) i nije se dovoljno snašao u nastaloj situaciji, i samim tim nužno se ukazala potreba za svestranom pomoći, što je ovaj štab preuzeo, još u početku ofenzive.

Manevrovanje jedinicama najveći je problem komandovanja, naročito nižeg. Za vrijeme borbe starješine uopće ne vode još dovoljno računa o ovoj važnoj činjenici, a naročito važnoj u našoj borbi koja svojom prirodom zahtjeva baš primjenu u najširem obimu manevrovanja jedinicama na bojištu. Donekle ovo proističe kao posljedica slabih i nedovoljnih veza između jedinica za vrijeme borbe, ali ni ovo ne bi smjelo da utiče na sposobnost manevrovanja, kad bi i daljna veza uvijek bila zastupljena kod starješinskog kadra i umješnost pravilno shvatiti potrebu pojedinih faza same borbe.

Upotreba pojedinih vrsta oružja još nije na željenoj visini, pojedini starješine upravo se boje svog teškog naoružanja i isto smatraju teretom, odašiljući ga za vrijeme borbe u pozadinu, komore ili intendanture. Donekle se ovakav način slabog korišćenja teškog naoružanja može shvatiti zbog bojazni izgubiti isto, jer se nosi na leđima pojedinih boraca, naročito u XXXV diviziji, ali ima tu i jedan dio neznanja, kako da se to teško oružje upotrebi u pojedinim borbenim fazama, te se jednostavno i sklanja u bližu ili dalju pozadinu, naročito se ovo primjećuje u vre-

menu kada neprijatelj ima inicijativu u svojim rukama, zbog čega, naravno, ne može se očekivati pravilan ishod i željene rezultate u pojedinim akcijama i operacijama, a naše jedinice pored svega trpe veće gubitke nego što bi trebalo da bude, jer nemaju zaštite i potrebne pomoći svoga teškog oruđa.

Sadejstvo i saradnja pojedinih jedinica još uvijek ramlje, ne održava se uzajamna veza niti materijalnim sredstvima niti pravilnim pogledom na razvoj situacije i zahtjev razvoja borbenih faza, niti osjećanjem potreba susjeda u pojedinim fazama borbe. Tako se često dešava da pojedine akcije ne daju dobrih i pravilnih rezultata samo zbog toga, što su susjedne jedinice sasvim zaboravile na postojanje susjeda lijevo ili desno i na potrebu da svoj rad usklade sa radom susjeda, pa se čak dešava da se povlače bez prethodnog obavještavanja o situaciji kod susjeda i bez stvarne potrebe, nemajući momentalno uzajamne veze, a ne osjećajući borbene potrebe za sadejstvom i potpomaganjem međusobno.

U vezi s naprijed izloženim i taktički postupci pojedinih starješina ponekad nisu pravilni s obzirom na opštu potrebu uzajamnog rada i sadejstvo za vrijeme borbe, te nisu u skladu sa razvojem situacije na bojištu.

Otpornost i upornost u pojedinim taktičkim radnjama još nije dovoljno razvijena, te se propuštaju sjajne mogućnosti odbrane pojedinih zauzetih ili otetih neprijatelju položaja, čime se gubi smisao svega prethodnog rada dotične jedinice u akciji ili operaciji. No ovo ne treba pripisivati isključivo svima jedinicama u sastavu divizije pod komandom ovog korpusa, već samo pojedinim, ali i to je bilo u vezi sa fizičkom kondicijom boraca, koja je bila u velikoj mjeri zavisna od slabe u posljednje vrijeme ishrane.

No u posljednje vrijeme naprijed izloženi nedostaci se popravljaju i jedinice svladavaju svoje nedostatke, te se pokazuju naprednim u pojedinim akcijama, i može se očekivati da u skoro vrijeme svi ovi nedostaci budu svedeni na najmanju mjeru i postepeno će iščeznuti iz obihoda i vojničkog rada na bojištu.

Prilažu se liste gubitaka, koje nisu potpune, jer nisu dobiveni svi podatci od potčinjenih jedinica, te će se dostaviti naknadno, čim se dobiju.[60]

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant, pukovnik:

[60] Vidi dok. br. 9.

BR. 89

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME DIVIZIJE OD 25. JUNA 1944. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O STANJU U JEDINICAMA I NA TERENU[1]

ŠTAB
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Br. 343/44
Dne 25. VI-1944

Opći vojni izvještaj
za mjesec juni
dostavlja.—

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE.—

1) Opća vojna situacija:

Opća vojnička situacija na Baniji u ovom periodu vremena u znaku je preuzimanja inicijative od strane naših jedinica. Našim stalnim napadima na neprijatelja na njegovim najosjetljivijim komunikacijama prinudili smo ga na pasivnu odbranu. Snažan vojnički udarac u Komarevu imao je presudnog uticaja na uzimanje inicijative na ovome sektoru.[2]

Općenito na ovome sektoru osjeća se da neprijatelj momentalno nema dovoljno snaga sa kojima bi mogao ofanzivno dejstvovati prema nama. Posljednjih dana ovoga perioda osjeća se vrlo živ saobraćaj na neprijateljskim komunikacijama. Neprijatelj prolazi sa jačim snagama sa nešto motomehaniziranih jedinica. Za cilj ovih pokreta nismo mogli saznati. Isto tako nismo mogli saznati ni koje su to jedinice. Po svemu izgleda da se vrši smjena izvjesnih snaga jer ima tu vrlo mnogo različitih manjih jedinica. Isto tako ni pravac im nije isti. Jedni kreću prema Zagrebu a jedni prema Slavonskom Brodu. U drugom pravcu jedni idu prema Bihaću a jedni prema Prijedoru.

Neprijatelj uporno brani svoje komunikacije. Nakon učestalih naših napada na komunikacije Sunja — Kostajnica,[3] ne-

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 11—1/4, k. 426.

[2] Jedinice Sedme divizije, u sadejstvu sa Omladinskom brigadom „Joža Vlahović" napale su 6/7. juna dijelove njemačke Prve kozačke konjičke divizije u Komarevu i nanijele im znatne gubitke (vidi dok. br. 15. 27. 36 i 124 u ovoj knjizi i dok. br. 14—1/8, k. 1296 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[3] Vidi dok. br. 109 i 112.

prijatelj je sada posjeo istu komunikaciju i tenkovima krstari prugom i cestom. Vjerujemo da je posjedanje prolazno i da je to samo osiguranje za prolaz izvjesnih trupa.

Osjeća se naročito odliv kozačkih jedinica koje su sada apsolutno neaktivne na ovome sektoru. Znatan deo ovih snaga odlazi prema Bosni.

Uporedo sa povoljnom vojničkom situacijom na ovome sektoru poboljšala se i politička situacija. Ovo naročito vrijedi za Petrinjski i Kostajnički kotar. Stalno prisustvo naših jedinica na tome sektoru i vojnički uspjesi suzbili su četnički uticaj na pojedina sela koji su oni do sada imali. Osjeća se još potreba intenzivnijeg vojnog i političkog rada u „Trokutu".[4]

2) Organizaciono stanje:

Naša divizija ima u svome sastavu 4 brigade, P. O. Banije, art. divizion, inž. četu te jedinice za vezu i sanitetske jedinice.

Organizacione promjene koje su izvršene u ovome periodu jesu sledeće: P. O. Banije ušao je u sastav naše divizije.[5]

Od minerskih odeljenja po brigadama formirali smo inžinjersku četu koju smo popunili tako da sada ima oko 80 boraca. Ovakva četa kakova je sada može izvršavati sve zadatke koji se pred nju postavljaju.

Isto tako prikupili smo sve protivkolske topove iz brigada i formirali smo protivkolsku bateriju u sastavu našeg artiljerijskog diviziona. Vjerujemo da ćemo ovako mnogo bolje moći koristiti svoje protivkolske topove i da ćemo sa njima polučiti mnogo više uspjeha.

Svoj izviđački vod od 10 ljudi pojačali smo na 18 jer se pokazalo u praksi da je njihov broj bio nedovoljan. Isto tako dali smo im par jahaćih konja tako da sada vrše službu onako kako treba.

Od udarne čete koja se nalazi u „Trokutu" ovih dana mislimo formirati bataljon koji bi bio u sastavu P. O. Banije i koji bi stalno operisao u „Trokutu".

U komandnom kadru izvršili smo dosta izmjena izdižući svuda mlađe ljude koji pokazuju volje za rad i imaju perspektive za razvoj. Ova izmjena ljudi i premještaji pokazali su se vrlo korisni. Svi štabovi su popunjeni i u koliko neko mjesto ostane upražnjeno odmah se popunjava.

3) Ocjena štabova:

Naši štabovi brigada ovakvi kakvi su danas zadovoljavaju. Odnos njihov prema štabu divizije pravilan je. Izvjesni nedo-

[4] Područje između komunikacija Sunja—Dubica—Kostajnica—Sunja.
[5] Ranije je bio pod neposrednom komandom Štaba Četvrtog korpusa NOVJ.

staci u tome smislu kod štaba II. brigade otklonjeni su i sada taj štab pravilno radi... Novi komesar unio je dosta živosti u taj štab... Od štabova brigada za sada je najbolji štab III. i IV. brigade i isti štabovi pokazuju najviše uspjeha u radu.

O štabu Odreda ne možemo dati još svoj sud. Njima je potreban načelnik štaba i mi smo odlučili da vam predložimo za načelnika njihovog štaba kapetana Đuru Mrkšića, komandanta bataljona u II. brigadi.

Štabovi bataljona svi su mladi. Nedostaje im rutina u komandovanju i vojničko znanje, ali ovo dvoje nadopunjuju svojom hrabrošću i odvažnošću kao i poletom koji unose u svoj rad. Potrebna im je stalno pomoć i za vrijeme akcija i u obuci i sa tom pomoći mogu zadovoljiti.

4) Pregled vojničke obuke:

Vojnička obuka izvodi se u našim jedinicama po programu koji izdaje štab divizije za svaki mjesec dana. Imamo program za vodnike, desetare i vojnike i program za komandire, komandante bataljona.

Program za mjesec maj nije prorađen i zato smo ga produžili i za mjesec juni. Rezultati u nastavi nisu zadovoljavajući. Razlog je tome što komandanti bataljona i komandiri prilično slabo raspolažu sa vojničkim znanjem a i ono što znaju ne umiju prenijeti na svoje mlađe. Izvođenje nastave stalno se forsira i kontroliše od strane štaba divizije. U svima brigadama sa štabovima bataljona prorađen je po jedan taktički zadatak gdje su im date konkretne upute za daljnje izvođenje i rješavanje ovakovih zadataka.

Za uzdizanje vodnika i desetara postoji pri štabu divizije stalni kurs. Na istome kursu nalaze se 3 stalna nastavnika i jedan politkomesar koji su dosadašnjim radom potpuno zadovoljili. Rezultati koje kursevi daju vrlo su dobri.

Pored ovoga kursa postoji kurs za vodnike i desetare jedinica za vezu i kurs za bataljonske bolničare.

Obuka u art. divizionu izvodi se po planu i programu dostavljenom od strane artiljerijskog otsjeka GŠ. — Obuka je izvedena u potpunosti i ljudstvo je osposobljeno za vršenje određenih im dužnosti.

Sada je otpočela obuka u protivkolskoj bateriji. Pokazalo se ovom prilikom da posluga ovih oruđa nije znala gađati iz svojih oruđa te ih zbog toga nije ni mogla uspješno upotrebljavati.

U divizionu se sada održava kurs iz matematike za sve borce i rukovodioce.

5) Vojno i političko stanje jedinica.—

Posmatrajući našu diviziju općenito može se reći da je ona ozdravila. Nakon teških kriza koje je proživljavala ona je najzad oživila i krenula napred. Svoju udarnu snagu divizija još nije u potpunosti dobila. III. i IV. brigada položile su ispit u Komarevu sa prilično uspjeha. Udarnu snagu I. i II. brigade nismo još iskušali.

Borbenost naših jedinica porasla je. Da je na potpunoj visini to ne možemo još reći. Ali jedno što je pozitivno to je da borbenost postepeno raste.

Pravo stanje naših jedinica i njihovu čvrstinu još nismo prokušali. Pod ovakovim okolnostima kakve su sada ona zadovoljava. Vjerujemo međutim da bi jedinice mogle dejstvovati i pod težim uslovima. Naravno sa težim uslovima morao bi se pojačati i vojnički i politički rad.

6) Način i kvalitet ishrane:

Snabdijevanje hranom vrši se preko narodno-oslobodilačkih odbora.

Sve jedinice hrane se sa kazana dok se samo II. brigada hrani sa sela. Ishrana je dobra i obilna.

Zdravstveno stanje jedinica je dobro. Pojava zaraznih bolesti svedena je na minimum. Lična higijena isto tako je zadovoljavajuća. Nedostatak veša otežava održavanje lične higijene.

U jedinicama imamo još uvijek veliki broj bosih drugova što nam znatno otežava duže marševe.

7) Sadašnji raspored jedinica:

Naš sadašnji raspored jeste: I. brigada na prostoriji Borojevići — Mečenčani, II. brigada V. Gradusa — Staro Selo, III. brigada Vukmanić — Trebinja, IV. brigada Tržac — Šturlić, i Banijski Odred, jedan bataljon na Dvorskom kotaru, jedan bataljon kod s. Gore i jedan bataljon u s. Svinjica.

8) Planovi budućih operacija:

Sa snagama sa kojima momentalno raspolažemo dejstvovaćemo uglavnom na neprijateljske komunikacije Petrinja — Sisak, Sisak — Sunja i Sunja — Kostajnica.[6] To bi bilo težište našega rada. Drugi vrlo važan zadatak jeste aktiviziranje „Trokuta" i pojačana mobilizacija na tome sektoru. U tu svrhu formiraćemo u „Trokutu" ovih dana bataljon a stalnim ubaci-

[6] Vidi dok. br. 109.

vanjem svojih snaga u „Trokut“ vjerujemo da ćemo ga i vojnički i politički aktivizirati.

Na ovome sektoru gdje prolaze vrlo važne neprijateljske komunikacije ima uslova za operacije većim snagama te u koliko to situacija dozvoljava bilo bi potrebno da sada cijela VII. divizija ukupno operiše na ovome sektoru.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar, ppukovnik: Sl. otsutan (M. P.) Komandant, ppukovnik: **Mil. Pavlović**

BR. 90

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE OD 25. JUNA 1944. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O MOBILIZACIJI NOVIH BORACA I O STANJU U DIVIZIJI[1]

ŠTAB
XX DIVIZIJE NOVJ
Br. 1211
Dne 25. VI. 1944.

Opći izvještaj
za mjesec juni.—

ŠTABU VIII KORPUSA NOVJ

1. Opće vojničko stanje u Diviziji i na sektoru gdje Divizija djeluje: U toku prošlog mjeseca u naše jedinice prišlo je 1223 borca mobilizovano sa sektora na kome ova jedinica operiše. Priliv ovolikog broja novomobilisanog ljudstva nije oslabio borbenost i elan jedinice, već u znatnoj mjeri ojačao, što se vidi i iz rezultata takmičenja koje je bilo sprovedeno unutar jedinica ove Divizije od 20. V. do 20. VI. o. god. Takmičenje je pobudilo više elana i samoinicijative kod naših jedinica. Potpunom ovojničenju smeta u mnogome neobučenost ljudstva u odgovarajuće odijelo, a još uvijek trpimo i radi neimanja oružja (pušaka), što

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 38/2, k. 1029.

sve donosi da i borbeni potencijal ove Divizije nije onakav kakav bi mogao biti.

Već duže vremena neprijatelj nije pokušavao neke ofanzivne akcije u pravcima gdje se nalaze naše jedinice i odakle one vrše ispade na neoslobođenu teritoriju. Neprijatelj se u svim svojim garnizonima (Sinj, Han, Obrovac, Hrvace, Trilj) i dalje utvrđuje. Istovremeno vrši mobilizaciju, a u Cetinskoj Dolini i Vrličkoj Krajini, gdje se nalaze pored ustaša i četnici, neprijatelj također sprovodi stalno mobilizaciju. (U ranijim izvještajima ovoga štaba, kao i informativnim izvještajima prikazana je detaljna situacija na ovom sektoru.)[2]

U vezi žetve, a i bombardovanja neprijatelj je sa svojim djelovima izišao iz Sinja u obližnja sela, sa namjerom sprovođenja žetve, pljačke žita sa partizanskih imanja, a isto tako i radi izbjegavanja od bombardovanja.

Neprijatelj je imao jaku špijunsku službu na sektoru Kamešnice i u pravcu Vrlike, te su obje bande otkrivene i krivci predani OZNI. Likvidiranjem špijunskih gnijezda u mnogome se olakšava sprovođenje naših planova, ali još uvijek ima špijunskih centara.

2. Organizaciono stanje Divizije: Organizaciono stanje jedinica ove Divizije ostalo je neizmijenjeno osim što smo formacisko stanje prištabskih djelova povećali, a štabovima brigada pridodali po jednu pušku „Bazuku", kako bi je mogli upotrebiti gdje to bude nalagala stvarna potreba.

S obzirom na veliki broj teških mitraljeza i da imamo teške bacače, puške „Bazuke", „Džonbule" i da, ukoliko se ovo oružje nalazi u bataljonima, isto u mnogome otežava pokretljivost bataljona (što je do sada slučaj) naročito na terenu na kome mi djelujemo, [izvršiće se] popuna jedinica šarcima, koji uspješno mogu zamijeniti teške mitraljeze, jer su mnogo lakši, a povlačićemo teške mitraljeze.

3. Ocjena rada štabova, kao i starješinskog kadra: Naše dvije brigade, I i III, imaju načelnike (bivši zamjenici), ali II Brigada nema načelnika, jer je zamjenik komandanta major Njeguš[3] premješten za komandanta Šibenskog područja; momentano nemamo sposobnog za načelnika brigade. Rekonstrukcija štabova: ovaj štab iznio je usmene konkretne predloge u vezi prednjeg komesaru Korpusa[4] kada je bio u ovom štabu.

Pošto je data u majskom opštem izvještaju ocjena štabova, mislimo da nije potrebno ponavljati istu ocjenu, jer su štabovi uglavnom neizmijenjeni osim komesara II Brigade.

---

[2] Vidi dok. br. 39 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, dok. br. 40, 60 i 145.
[3] Bogde
[4] Boško Šiljegović

4. Ishrana vojske: Ishrana je bila redovna i jedinice su snabdjevene uglavnom putem konfiskacije i rekvizicije, a dobrim dijelom primala se ishrana preko Komande Cetinskog područja. U zadnje vrijeme osjeća se oskudica brašna. Uglavnom jedinice jedu meso i kašu, a rjeđe hljeb, dočim drugih namirnica, kao krompir, pasulj i sl. jedinice ne primaju.

5. Vojnička naobrazba: Radi priliva velikog broja novih boraca, koji većim dijelom ne posjeduju vojničku naobrazbu, a i radi starijih boraca, sa jedinicama se rade osnovne stvari: „Rukovanje oružjem, postrojavanje, kretanje, držanje veze, zatim desetična i vodna borbena obuka." U nekim brigadama izvedene su praktične vježbe u napadu i odbrani u kojima je učestvovao cijeli bataljon sa komandnim kadrom. Održane su teme „Borbe u planinama", „Postavljanje zasjeda", „O čuvanju vojničke tajne", „O tajnosti i konspiraciji pripremanja pokreta i operacija", „O zauzimanju utvrđenih naselja, bunkera i zgrada". Pri ovome štabu završen je III niži vojni kurs, a 1. VII otpočeće održavanje IV kursa.

6. Disciplina i moral jedinica su na visini, te se ona sve više pojačava i uzima čvrsta korijena, a razlog dobrom moralu su postignuti uspjesi u I takmičenju, koje je doprinijelo jačoj disciplini prilikom sprovođenja II takmičenja, tako da se je i moral boraca uzajamno uzdizao. Kod boraca osjeća se želja za borbom, što je rezultat da je takmičenje bilo uspješno izvedeno i što je prožimalo sve ljudstvo. Danas je uglavnom svim borcima jasno, da je disciplina doprinijela, da su uspjesi u ovom takmičenju bili 150% bolji nego u prvom takmičenju. Mi se sa ovakovim stanjem ne možemo još zadovoljiti, nego ćemo nastojati, da ono stvarno bude temeljito uvriježeno u sve ljudstvo.

7. Predlozi: Predlažemo zajedničku akciju sa još jednom divizijom u svrhu čišćenja Cetinske Doline i Vrličke Krajine od četnika i ustaša.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar, p.pukovnik: **Edo Santini** (M. P.) Komandant, potpukovnik: **Mile J. Uzelac**

BR. 91

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 26. JUNA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O RAZMJEŠTAJU I POKRETIMA NEPRIJATELJSKIH JEDINICA I O DEJSTVIMA I STANJU SOPSTVENIH JEDINICA[1]

ŠTAB
XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA
N O V J
Br. 385/26-VI-1944.

Opći vojno-organizacioni
izvještaj za mjesec juni
1944. g.

ŠTABU XI KORPUSA N.O.V.J.

I. OPERATIVNA SITUACIJA:

U toku proteklog mjeseca raspored i promjene u neprijateljskim snagama bile su slijedeće na sektorima naše divizije:

4. ustaški djelatni stajaći zdrug u Gospiću većim djelom snaga nalazi se na prostoru Perušić — [Široka] Kula — Lički Osik — Bilaj[2] i vršio je ispade prema Kuzmanovači i Ljubovu i Ostrovici. Manjim snagama iz Gospića vršio je ispade prema Divoselu, Čitluku i Počitelju.[3] XIX i XX ustaška bojna sa jednom bojnom legionera nalazile su se na prostoru Vrhovine — Babin Potok, od kuda su izvršile ispad i to XIX ustaška bojna za Korenicu, gdje je uspostavila svoj garnizon.[4] Dvije pukovnije

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 12—1/7, k. 1234.

[2] Četvrti ustaški djelatni stajaći zdrug je od 15. do 30. juna 1944. imao slijedeći raspored: Stožer (štab) zdruga u Gospiću, Streljačka satnija u Ličkom Novom, dvije satnije Jedanaeste bojne u Sušnju i Baškim Oštarijama a druge dvije na otoku Pagu, Trideset prva i Trideset druga bojna u Širokoj Kuli, na Gradini (k. 912), Tepšanovcu (k. 852), Rakićima (k. 904), u Mileusnićima, Strilićima, Senokosu, tri satnije Trideset četvrte bojne u Ribniku i jedna u Rizvanuši. U Gospiću i njegovoj bližoj okolini nalazili su se još i dijelovi Trećeg posadnog zdruga (Prva i Treća bojna) i Treća satnija bojnih kola Brzog sklopa PTS (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 6/1—97, k. 58).

[3] Vidi dok. br. 106 u ovoj knjizi i dok. br. 9—4/6, k. 1234, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[4] Prema izvještaju Štaba Trideset pete divizije ustaše su ušle u Korenicu 2. juna, a u dnevnom izvještaju Zapovjedništva glavnog stožera domobranstva piše da su ustaše zaposjele to mjesto 3. juna 1944 (vidi dok. br. 14, 86 i 120).

motorizovane[5] prošle su iz sjeverne Dalmacije preko Gospića i Gacke doline za Primorje. Jače neprijateljske snage u toku mjeseca prolazile su komunikacijom Knin — Lapac a manje snage obratno.

Naša divizija u toku cijelog mjeseca vodila je borbu ofanzivnog karaktera i to: napad na Korenicu,[6] borbe kod Ljubova,[7] napad na Čudin Klanac[8] i bacanje manjih djelova u neprijateljsku pozadinu. U toku cijelog mjeseca naša divizija imala je inicijativu u svojim rukama.

II. ORGANIZACIJA ŠTABOVA JEDINICA:

a) U štabu divizije izvršene su slijedeće promjene: načelnik štaba major drug Slobodjaninov Vlado odkomandovan je za Korpus, na njegovo mjesto odkomandovan je drug major Vlaisavljević Dušan. Major drug Vlaisavljević Dušan odkomandovan je za Korpus, a na njegovo mjesto postavljen major drug Momčilo Novković, dosadanji operativni oficir ove divizije. Za operativnog oficira divizije postavljen je načelnik štaba III brigade kapetan drug Morović Šime. Njegovo mjesto za sada ostalo je upražnjeno.

b) U štabu I brigade za pomoćnika komesara brigade postavljen je drug Nikola Radulović. U štabu II brigade za obavještajnog oficira postavljen je drug Kezele Anton. U štabu III brigade načelnik štaba brigade postavljen je za operativnog oficira ove divizije. Njegovo mjesto ostalo upražnjeno.

Štabovi I i II brigade u svom sadanjem sastavu uz pomoć štaba divizije zadovoljavaju. Štab III brigade još za sada ne možemo pravilno ocijeniti. Štabovi bataljona prosječno zadovoljavaju, ali su još vrlo mladi i nedostaje im dovoljno iskustva i rutine u komandovanju i vođenju jedinica, teže se saživljavaju sa zadatkom precjenjujući objektivne poteškoće. U posljednjim borbama izgubljeno je dosta komandnog kadra nižeg, a na njihovo mjesto uzdignut je novi kadar od boraca, koji se nedovoljno osjećaju starješinom i ne uživaju dovoljan autoritet kao takvi.

III. **Formacijsko stanje:** Vidi se iz priloženog izvještaja.[9]

Reorganizacija u jedinicama izvršena je u slijedećem: II brigada rasformirana je i ljudstvo je raspoređeno u I brigadu i u

[5] Vjerovatno se odnosi na jedinice (Izviđački bataljon i dvije čete 846. puka) njemačke 392. legionarske divizije koje su 25. maja 1944. upućene u sjevernu Dalmaciju i stavljene pod komandu 264. pješadijske divizije. One su 21. juna vraćene u sastav svoje divizije. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5/14, k. 18 i reg. br. 41/3, k. 74).

[6] Vidi dok. br. 14 i 86.

[7] Vidi dok. br. 106.

[8] O napadu na Čudin klanac vidi dok. br. 87 i 106.

[9] Vidi dok. br. 92.

III brigadu XIII divizije, koja je potpala organizaciono pod ovu diviziju i dobila naziv II brigada XXXV divizije. Bataljon „Plavi Jadran" stavljen je organizaciono i operativno pod komandu štaba Zadarskog partizanskog odreda.

IV. Brojno stanje i naoružanje jedinica i pregled naoružanja prilaže se.[10]

V. Pregled nacionalno-socijalnog sastava prilaže se.[11]

VI. VOJNIČKO STANJE:

1. — Komandovanje:

a) Odnos štabova prema borcima nije zadovoljavajući, ali se popravlja. Štabovi nemaju puno povjerenje u svoje jedinice niti u pojedine niže starješine. Disciplina s formalne strane dosta je dobra, ali u borbi i pri izvršavanju zadataka osjeća se nedostatak discipline. Zadatci postavljeni pred jedinice — borce ne izvršavaju se sa mnogo volje i poleta.

b) Odnos viših i nižih štabova dosta je dobar. Familijarnost u štabovima prilično je uklonjena.

c) Odnos unutar našeg štaba dobar je. U štabovima brigada i bataljona odnosi su dobri. Štabski sastanci održavaju se, ali ne redovito, već po potrebi.

d) Naš štab pružio je pomoć nižim štabovima putem sastanaka. U toku ovog mjeseca održat je sastanak sa svima štabovima brigada, osim štaba odreda i štaba diviziona. Pored toga komandant i komesar divizije odilazili su pojedinačno u štabove brigada. Na ovim sastancima davata su konkretna uputstva za rad u jedinicama i analizirane operacije.

e) U našem štabu odnos užeg štaba prema referentima dobar je, a u štabovima brigada također.

2. — U cilju podizanja stručnog znanja starješinskog kadra, pri štabu naše divizije održava se vodničko-desetarski kurs (četvrti). Prošli kurs završen je sa dobrim uspjehom. Održava se također i minobacački kurs, za kojeg nemamo dobrog stručnjaka — nastavnika. U toku je i jedan bolničarski kurs.

Obuka boraca izvođena je po četama i bataljonima. Ova obuka izvodi se sa prekidima usljed čestih pokreta, nije ujednačena i ne izvodi se dovoljno intenzivno. Razlog je, pored ostalih poteškoća, slaba fizička kondicija kod boraca. Obuka u četi za vezu i artiljerijskom divizionu izvodi se planski i redovitije. Minerska odjeljenja upotrebljavaju se sve češće, ali u posljednje vrijeme nedostatak je u minama.

3. — Moral jedinica popravlja se svakog dana, ali izdržljivost boraca dosta je slaba, zbog slabe ishrane i zbog pomanjka-

[10] Vidi dok. br. 11—3/7, k. 1234, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.
[11] Vidi dok. br. 84.

nja vitamina i nedostatka soli. Kod jednog dijela boraca osjećaju se oboljenja iz gore navedenih razloga.

4. — U vođenim borbama zapazilo se da nema uzajamnog potpomaganja jedinica, manevarska sposobnost jedinica vrlo slaba, razlog su slabe veze i opterećenost boraca sa materijalom u nedostatku tovarnih konja i fizička iscrpljenost. Često puta jedinice doživljuju iznenađenje usljed slabog obezbjeđenja. Budnost na položajima općenito je slaba. Efikasnost i disciplina vatre nije još postignuta. Vatra se otvara bez komande i na dosta veliko odstojanje. Utvrđivanje, maskiranje i prikriveno držanje položaja nije još postignuto kod boraca. U odbrani se ne preduzimaju potrebne ofanzivne radnje i odstupanje se vrši bez plana i korišćenja prihvatnih položaja. Na ove nedostatke ukazano je štabovima na održanim konferencijama i da stručna sprema starješina treba što prije da se uzdigne.

5. — Specijalne službe:

a) Veza: Korištene su telefonske i kurirske veze, radio-veze, a ponegdje i relejne veze. Veze su bile spore i slabe, a naročito od štabova brigada na niže. Signalne veze nisu još dovoljno korištene.

b) Informativna služba: Vrlo je slaba, spora, neprecizna, nepouzdana i nije sistematska. Razlog što ta služba u jedinicama nije još razvijena i postavljeni za to odgovorni ljudi. Preduzeto je potrebno.

c) Sanitet je dosta dobro organizovan, nedostaje mu stručnog osoblja. U toku je jedan bolničarski kurs kako je napred rečeno.

6. — Ishrana jedinica je slaba. Nedostaje soli i povrća.

Obuća i odjeća malo je popravljena, ali još uvjek ima dosta boraca poderanih i u slabom odjelu.

7. — Zdravstveno stanje dosta je slabo. U ambulantama ima dosta bolesnika, najviše iznemoglih, reumatičnih, a u posljednje vrijeme ima oboljenja na želudcu, zbog nestašice soli i nedostatka vitamina. Od zaraznih bolesti bila su tri slučaja tifusa, što je lokalizovano.

Napomena: Naš divizion raspolaže sa svega 7 pari konja, od kojih svega tri para sposobni su da vuku topove.

U toku ovog mjeseca primili smo 60 novomobilisanih drugova. Veći broj dezertera komande mjesta upućuju u jedinicu.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **S. Mrđa** (M. P.) Komandant, potpukovnik: **N. R. Grubor**

BR. 92

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 26. JUNA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O FORMACIJSKOM STANJU I NAORUŽANJU DIVIZIJE[1]

ŠTAB
XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA
N.O.V.J.
Br. 385/26-VI 1944

Dostavlja formacijsko stanje i organizaciju štabova, kao i pregled brojnog stanja ljudstva i naoružanje po jedinicama.—

ŠTABU XI KORPUSA N.O.V.J.

1. — FORMACIJSKO STANJE:

Naša divizija ima tri brigade, jedan odred, artiljerijski divizion, prihvatnu bolnicu sa sanitetskom četom, divizijsku ambulantu, četu za vezu pri štabu divizije, izviđačku četu pri štabu divizije, radnu četu, vodničko-desetarski kurs, intendanturu sa radionicama, kurire i stražu pri štabu divizije.

Formacijsko stanje naših jedinica je sljedeće:

I Brigada:

U sastavu četiri bataljona, prateća četa, četa za vezu, izviđačka četa, straža i kuriri, sanitet, intendantura sa radionicama. Jačina i naoružanje ovih jedinica je sljedeće:

1. bataljon: Po spisku 111 muških i 8 ženskih, u rashodu 20 muških, na licu 91 muški i 8 ženskih. Naoružanje: 54 puške, 4 šmajsera, 12 puškomitraljeza, 1 laki bacač, 15 pištolja, 1 teški mitraljez, 80 ručnih bomba.

2. bataljon: Po spisku 167 muških i 12 ženskih, u rashodu 69 muških i 1 ženska, na licu 98 muških i 11 ženskih. Naoružanje: 60 pušaka, 9 šmajsera, 12 puškomitraljeza, 1 teški mitraljez, 1 laki bacač, 10 pištolja.

3. bataljon: Po spisku 138 muških i 12 ženskih, u rashodu 43 muška i 2 ženske, na licu 95 muških i 10 ženskih. Naoružanje: 64 puške, 9 šmajsera, 12 puškomitraljeza, 1 teški mitraljez, 1 laki bacač, 9 pištolja i 160 bomba.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 12—1/7, k. 1234.

4. bataljon: Po spisku 176 muških i 9 ženskih, u rashodu 83 muških i 1 ženska, na licu 93 muška i 8 ženskih. Naoružanje: 74 puške. 6 šmajsera, 10 puškomitraljeza, 1 teški mitraljez, 1 laki bacač, 1 šarac, 7 pištolja i 137 bombi.

Prateća četa: Po spisku 88 muških i 3 ženske, u rashodu 40 muških, na licu 48 muških i 3 ženske. Naoružanje: 43 puške, 3 šmajsera, 2 teška mitraljeza, 3 teška bacača, 2 pištolja, 3 protivavionska mitraljeza.

Četa za vezu: Po spisku 43 muških i 5 ženskih, u rashodu 12 muških, na licu 31 muški i 5 ženskih. Naoružanje: 30 pušaka, 2 šmajsera i 33 bombe.

Izviđačka četa: Po spisku 28 muških i 1 ženska, u rashodu 11 muških, na licu 17 muških i 1 ženska. Naoružanje: 14 pušaka, 2 šmajsera, 1 puškomitraljez.

Minerski vod: Po spisku 8 muških, u rashodu 2, na licu 6. Naoružanje: 5 pušaka, 1 šmajser, 6 bombi.

Straža i kuriri: Po spisku 15 muških i 2 ženske, na licu 15 muških i 2 ženske. Naoružanje 10 pušaka, 4 šmajsera, 1 puškomitraljez i 16 bombi.

Sanitet: Po spisku 18 muških i 4 ženske, u rashodu 1 muški, na licu 17 muških i 4 ženske. Naoružanje 11 pušaka i 1 pištolj.

Intendantura sa radionicama: Po spisku 14 muških i 2 ženske, u rashodu 3 muška, na licu 11 muških i 2 ženske. Naoružanje 6 pušaka, 3 šmajsera, 2 pištolja i 6 bombi.

Štab sa osobljem: Po spisku 10 muških i 2 ženske, na licu 10 muških i 2 ženske. Naoružanje: 2 puške, 2 šmajsera, 7 pištolja i 2 ručne bombe.

Organizaciono stanje Štaba I Brigade i štabova bataljona:

Štab brigade: Komandant, komesar, zamjenik komandanta, pomoćnik komesara, operativni oficir, obavještajni oficir, intendant i referent saniteta. Nedostaje informativni oficir.

Štabovi bataljona: Komandant, komesar, zamjenik komandanta, pomoćnik komesara, operativni oficir, referent saniteta, intendant bataljona. U 1. i 3. bataljonu nedostaje operativni oficir.

II Brigada:

U sastavu četiri bataljona, prateća četa, vod za vezu, sanitet i vod pri štabu.

1. bataljon: Po spisku 129 muških i 3 ženske, u rashodu 31 muški, na licu 98 muških i 3 ženske. Naoružanje: 65 pu-

šaka, 4 šmajsera, 8 puškomitraljeza, 2 teška mitraljeza, 12 pištolja i 144 bombe.

2. bataljon: Po spisku 233 muška i 3 ženske, u rashodu 140 muških, na licu 93 muška i 3 ženske. Naoružanje: 56 pušaka, 7 šmajsera, 7 puškomitraljeza, 1 šarac, 2 teška mitraljeza, 9 pištolja i 168 ručnih bomba.

3. bataljon: Po spisku 161 muški i 3 ženske, u rashodu 70 muških, na licu 91 muški i 3 ženske. Naoružanje: 50 pušaka, 9 šmajsera, 7 puškomitraljeza, 2 teška mitraljeza, 1 laki bacač, 16 pištolja i 181 bomba.

4. bataljon: Po spisku 143 muška i 3 ženske, u rashodu 48 muških, na licu 95 muških i 3 ženske. Naoružanje: 64 puške, 5 šmajsera, 8 puškomitraljeza, 1 teški mitraljez, 1 laki bacač, 12 pištolja i 168 bomba.

Prateća četa: Po spisku 48 muških, u rashodu 17 muških, na licu 31 muški. Naoružanje: 38 pušaka, 2 šmajsera, 2 teška bacača, 5 pištolja, 25 ručnih bomba i 2 protivkolska topa.

Vod za vezu: Po spisku 37 muških i 3 ženske, u rashodu 3 muška, na licu 34 muška i 3 ženske. Naoružanje: 33 puške, 2 šmajsera, 1 pištolj i 7 ručnih bomba.

Sanitet: Po spisku 17 muških i 3 ženske, u rashodu 1 muški, na licu 16 muških i 3 ženske. Naoružanje: 15 pušaka i 6 ručnih bombi.

Vod pri štabu: Po spisku 50 muških i 5 ženskih, u rashodu 1 muški, na licu 49 muških i 5 ženskih. Naoružanje: 41 puška, 7 šmajsera, 2 puškomitraljeza, 5 pištolja i 42 ručne bombe.

Štab brigade: Po spisku 8 muških, 1 u rashodu, na licu 7. Naoružanje: 5 šmajsera, 7 pištolja i 2 bombe.

Organizaciono stanje Štaba II Brigade i štabova bataljona:

Štab brigade: Komandant, komesar, zamjenik komandanta, pomoćnik komesara, obavještajni oficir, informativni oficir, intendant i referent saniteta.

Štabovi bataljona: Komandant, komesar, zamjenik komandanta, pomoćnik komesara, operativni oficir, intendant i referent saniteta. U štabu 4. bataljona nedostaje operativni oficir.

III Brigada:

U sastavu četiri bataljona, četa za vezu, prateća četa, inžinjerska četa, sanitetski vod i vod pri štabu.

1. bataljon: Po spisku 125 muških i 7 ženskih, u rashodu 30 muških i 1 ženska, na licu 95 muških i 6 ženskih. Naoružanje: 74 puške, 3 šmajsera, 10 puškomitraljeza, 1 teški mitraljez, 5 pištolja i 152 ručne bombe.

2. bataljon: Po spisku 180 muških i 12 ženskih, u rashodu 84 muška i 2 ženske, na licu 96 muških i 10 ženskih. Naoružanje: 79 pušaka, 5 šmajsera, 11 puškomitraljeza, 1 teški mitraljez, 1 laki bacač, 9 pištolja i 185 ručnih bombi.

3. bataljon: Po spisku 161 muški i 3 ženske, u rashodu 78 muških i 2 ženske, na licu 83 muška i 1 ženska. Naoružanje: 68 pušaka, 4 šmajsera, 9 puškomitraljeza, 1 teški mitraljez, 1 laki bacač, 7 pištolja, 87 ručnih bomba.

4. bataljon: Po spisku 139 muških i 8 ženskih, u rashodu 64 muška i 2 ženske, na licu 75 muških i 6 ženskih. Naoružanje: 65 pušaka, 5 šmajsera, 11 puškomitraljeza, 1 teški mitraljez, 1 laki bacač, 6 pištolja i 90 ručnih bomba.

Četa za vezu: Po spisku 37 muških i 2 ženske, u rashodu 13 muških, na licu 24 muška i 2 ženske. Naoružanje: 23 puške, 1 puškomitraljez, 2 pištolja i 18 ručnih bomba.

Prateća četa: Po spisku 74 muška i 2 ženske, u rashodu 23 muška, na licu 51 muški i 2 ženske. Naoružanje: 32 puške, 2 teška bacača, 2 pištolja, 20 ručnih bomba i 4 protivoklopne puške, 3 protivavionska mitraljeza.

Inžinjerska četa: Po spisku 25 muških, u rashodu 8, na licu 17. Naoružanje: 16 pušaka, 1 šmajser, 1 puškomitraljez, 1 pištolj i 7 ručnih bombi.

Sanitetski vod: Po spisku 68 muških i 10 ženskih, u rashodu 8 muških i 1 ženska, na licu 60 muških i 8 ženskih. Naoružanje: 35 pušaka, 1 pištolj i 22 ručne bombe.

Vod pri štabu: Po spisku 30 muških i 3 ženske, u rashodu 2 muška, na licu 28 muških i 3 ženske. Naoružanje: 27 pušaka, 1 puškomitraljez, 5 pištolja i 21 ručna bomba.

Štab brigade: Po spisku 9 muških, u rashodu 1. na licu 8 muških. Naoružanje: 1 puška, 3 šmajsera, 8 pištolja i 6 ručnih bomba.

Organizaciono stanje Štaba III Brigade i štabova bataljona:

Štab brigade: Komandant, komesar, zamjenik komesara, operativni oficir, obavještajni oficir, informativni oficir, intendant, referent saniteta.

Štabovi bataljona: Komandant, komesar, zamjenik komandanta, pomoćnik komesara, operativni oficir, intendant, referent saniteta.

Lički part. odred:

U sastavu dva bataljona i vod pri štabu.

Štab odreda i vod pri štabu: Po spisku 40 muških i 8 ženskih, svi na licu. Naoružanje: 30 pušaka, 7 šmajsera, 1 puškomitraljez, 8 pištolja i 40 ručnih bomba.

1. bataljon: Po spisku 151 muški i 10 ženskih, u rashodu 57 muških, na licu 94 muška i 10 ženskih. Naoružanje: 62 puške, 8 šmajsera, 7 puškomitraljeza, 2 teška mitraljeza, 1 laki bacač, 10 pištolja, 63 ručne bombe i 1 protivkolska puška.

2. bataljon: Po spisku 103 muška i 5 ženskih, u rashodu 21 muški i 1 ženska, na licu 82 muška i 4 ženske. Naoružanje: 76 pušaka, 7 šmajsera, 7 puškomitraljeza, 1 teški mitraljez, 8 pištolja i 102 ručne bombe.

Organizaciono stanje Štaba odreda i štabova bataljona:

Štab odreda: komandant, komesar, zamjenik komandanta, pomoćnik komesara, operativni oficir, obavještajni oficir, intendant i referent saniteta.

Štabovi bataljona: komandant, komesar, zamjenik komandanta, pomoćnik komesara, intendant i referent saniteta.

Artiljerijski divizion:

U sastavu haubička, poljska i protukolska baterija i vod za vezu te intendantura i radionice.

Štab diviziona: Po spisku 9 muških i 1 ženska, svi na licu. Naoružanje: 8 pušaka, 6 pištolja i 8 bomba.

Vod za vezu: Po spisku 11 muških i 1 ženska, svi na licu. Naoružanje 11 pušaka i 12 bomba.

Haubička baterija: Po spisku 57 muških i 2 ženske, u rashodu 7 muških, na licu 50 muških i 2 ženske. Naoružanje: 43 puške, 3 puškomitraljeza, 2 pištolja, 17 bomba, 2 topa haubice 100 mm.

Poljska baterija: Po spisku 55 muških i 1 ženska, u rashodu 11 muških, na licu 44 muška i 1 ženska. Naoružanje: 41 puška, 3 puškomitraljeza, 4 pištolja, 8 bomba i 3 poljska topa 75 mm.

Protivkolska baterija: Po spisku 21 muški, svi na licu. Naoružanje: 18 pušaka, 1 pištolj, 15 bomba, 2 protivkolska topa 47 mm i 1 37 mm.

Intendantura i radionice: Po spisku 8 muških i 2 ženske, svi na licu. Naoružanje: 8 pušaka, 1 pištolj i 5 bomba.

Organizaciono stanje diviziona i baterija:

Štab diviziona: Komandant, komesar, zamjenik komandanta, oficir pri štabu, intendant, referent saniteta i referent veterine.

Baterije: Komandir, komesar, zamjenik komandira i pomoćnik komesara.

Sanitet, sanitetska četa i prihvatna bolnica:

U sastavu sanitetski vod, bolnička četa i uprava bolnice. Po spisku 56 muških i 18 ženskih, u rashodu 7 muških, na licu 49 muških i 18 ženskih. Naoružanje: 40 pušaka, 7 šmajsera, 1 puškomitraljez, 3 pištolja i 16 bomba.

Organizaciono stanje po otsjecima: Uprava bolnice: upravnik, komesar i pomoćno osoblje. Sanitetski vod kao pomoćno osoblje kod referenta saniteta. Sanitetska četa kao straža pri bolnici.

Četa za vezu pri Štabu divizije:

U sastavu dva voda. Po spisku 51 muški i 7 ženskih, u rashodu 4 muška i 1 ženska, na licu 47 muških i 6 ženskih. Naoružanje: 42 puške, 8 šmajsera, 3 pištolja i 22 bombe.

Organizaciono stanje čete za vezu: Komandir, komesar i zamjenik komesara.

Izviđačka četa:

U sastavu dva voda. Po spisku 42 muška, u rashodu 11, na licu 31. Naoružanje: 13 pušaka, 11 šmajsera, 4 puškomitraljeza, 1 šarac, 2 pištolja i 57 ručnih bombi.

Organizaciono stanje izviđačke čete: Komandir, komesar i pomoćnik komesara.

Radna četa:

Po spisku 33 muška i 1 ženska, u rashodu 9 muških, na licu 24 muška i 1 ženska. Naoružanje: 25 pušaka, 4 šmajsera, 2 pištolja.

Organizaciono stanje radne čete: Komandir i komesar.—

Intendantura i radionice:

Po spisku 30 muških i 5 ženskih, u rashodu 2 muška, na licu 28 muških i 5 ženskih. Naoružanje 15 pušaka, 9 šmajsera, 6 pištolja i 28 bomba.

Vojni kurs:

Po spisku 7 muških i 2 ženske, svi na licu. Naoružanje: 2 puške, 2 šmajsera, 1 laki bacač, 3 pištolja i 2 bombe.

Štab XXXV Divizije:

Komandant, komesar, načelnik štaba, operativni oficir, obavještajni oficir, načelnik intendanture, referent saniteta i referent za vezu.

NAPOMENA:

Formacijsko i organizaciono stanje naše divizije iznjeto je u onakvom stanju kakvo je sada. Rashod koji je iznjet većina je u bolnici i oni koji su samovoljno napustili svoje jedinice, ali do danas nije utvrđeno da li su prešli na stranu neprijatelja ili ne. Naoružanje iznjeto u ovom izvještaju je ono koje se nalazi kod boraca, t.j. ono u jedinicama.

II brigada rasformirana je 16. ov. mj., a ljudstvo iz nje dodjeljeno je sadašnjoj II brigadi i I brigadi. III brigada XIX divizije pripada u formacijsko i organizaciono stanje naše divizije.—[2]

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **S. Mrda** (M. P.) Komandant, potpukovnik: **N. R. Grubor**

[2] Vidi primjedbu br. 186 uz dok. br. 106.

BR. 93

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 27. JUNA 1944. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA KOD ĐAKOVA, KRNDIJE I NAŠICA[1]

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj 426
Dne: 27 VI. 1944 g.

Operativni izvještaj o borbi kod Krndije, Stipanovaca, Selaca i Piškorevaca dostavlja.—

ŠTABU VI KORPUSA NOV i POJ

Prema zapovijesti[2] ovog Štaba postavljane su zasjede oko Đakova, Krndije i Našica. Jedinice Osječke brigade postavile su zasjedu u selu Piškorevci i između Đakova i Selaca, jedinice XII Udarne brigade postavile su zasjedu oko Krndije i Stipanovaca.[3]

Na naše zasjede naišli su feldžandari iz Đakova, Krndije i Našica. Osim toga na jedinice na zasjedi kod Đakova i Piškorevaca naišlo je nešto ustaša i boraca iz Suljine bojne.

Naša namjera bila je sačekati neprijateljske snage koje iz uporišta izlaze na oslobođeni teritorij i uništiti.

Neprijatelj je preduzeo svoje uobičajeno patroliranje oko uporišta i vjerovatno je imao namjeru da pljačka naša sela.

Zapovjesti su izdane pismeno.

Idući ka Piškorevcima neprijatelj je iz daljine primjetio naše snage, malo pripucao na njih i odmah pobjegao u pravcu Đakova.[4]

Kod Selaca neprijatelj je išao glavnim snagama cestom a lijevo i desno od ceste imao je pobočnice koje su se kretale u streljačkom stroju.

Naša zasjeda ih je propustila sasvim blizu nje i otvorila vatru na njega. Pretrpivši dosta osjetne gubitke neprijatelj se povukao u pravcu Đakova.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 43—2/I, k. 473.

[2] Vidi dok. br. 59.

[3] Vidi zapovijest Dvanaeste brigade u Arhivu Vojnoistorijskog instituta. reg. br. 21—1/1, k. 893.

[4] Vidi dok. br. 142, 143 i 144.

Na zasjedu kod Krndije naišao je neprijatelj koji se kretao u pravcu Gorjana. Poslije napada iz neposredne blizine na njega povukao se neprijatelj u pravcu Krndije.

Na zasjedu kod s. Stipanovci naišao je neprijatelj iz Podgorača u jačini od oko 120 vojnika.

III bataljon XII Ud. brigade sukobio se s neprijateljem i nakon kraće borbe neprijatelj se povukao u Podgorač.

U svim ovim borbama neprijatelj je imao 72 mrtva, 10 ranjenih i 1 zarobljenog narednika. Ostali broj mrtvih i ranjenih kod neprijatelja nije nam poznat.

Zarobili smo: 2 teška mitraljeza, 1 laki mitraljez, 2 šmajsera, 13 pušaka, 1 pištolj, 5400 metaka, 10 bombi.

Naši gubici: 2 poginula i 5 ranjenih, među kojima jedan komesar bataljona i jedan komandir čete.

Sve jedinice koje su vodile borbu na zasjedama dobro su se držale. Jedinice i lica koja su se slabo držala nije bilo.

Kod svih zasjeda borba se vodila 18. VI. o. g. ujutro.

U svim ovim borbama pokazalo se kao i uvijek do sada da se brzim i odvažnim naletom na neprijatelja istome nanose veliki gubici uz minimalne naše gubitke.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Otmar Kreačić

(M. P.)

Komandant. major:
Demonja Nikola

BR. 94

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 27. JUNA 1944. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOVJ O UNIŠTENJU NEPRIJATELJSKE POSADE U PODGORAČU[1]

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 428
Dana: 27/VI. 1944 g.

Operativni izvještaj o akciji na Podgorač dostavlja

ŠTABU VI KORPUSA NOV i POJ

Jedinice XII Udarne brigade dobile su zadatak da likvidiraju neprijateljsko uporište Podgorač, jedinice XVIII Brigade potpomognute sa jednim bataljonom dobile su zadatak da postave zasjedu prema Našicama, jedinice Čehoslovačke brigade prema pruzi i cesti Našice — Osijek, jedinice Osječke brigade prema Osijeku i Đakovu.

Teren oko Podgorača je najviše ravan, sa vrlo blagim uvalama sa zapadne strane. Oranice su u glavnom zasijane žitom a ima i dosta livada obraslih travom. Neprijatelj je bio skoncentrisan u Starom gradu i u kućama u neposrednoj blizini istoga, kao u Vatrogasnom domu, Hrvatskom domu, školi i Jonovoj kući. Glavno uporište bio je Stari grad. Teren oko samoga dvorca obrastao je debljim drvećem i isti se mogao upotrebiti za privlačenje sa vrlo malim gubitcima samom uporištu.

Borbu sa neprijateljem vodili su: I, II i IV bataljon, jurišna četa i izviđački vod XII Ud. brigade, te I i III bataljon te jedna četa IV bataljona XVIII Brigade.

U uporištu Podgorač bile su kao posada dvije nepotpune bojne feldžandara.

Neprijatelj je, izgleda, namjeravao da od Podgorača napravi jače uporište i zbog toga je u isti navukao mnogo razne municije. U samom uporištu nađeno je dosta cementa, iz čega se može zaključiti da su namjeravali napraviti uporište jačim zidajući nove bunkere.

U borbama sa jedinicama naše divizije prije akcije na Podgorač neprijatelj je imao osjetne gubitke u ljudstvu i materijalu.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 45—1/2, k. 473.

Iz tih borbi ocjenili smo da je neprijatelj prilično slabog morala i da otpor neće biti naročito jak. U samoj borbi neprijatelj je nastojao da pod svaku cijenu zadrži Stari grad i time spasi veliku količinu oružja i municije koja se tamo nalazila.

Naša pak namjera bila je likvidirati uporište i ne dozvoliti da se neprijateljska pomoć probije do uporišta prije njegove potpune likvidacije.

Zapovjest za akciju izdana je od strane ovog štaba pismeno, a isto tako i od strane štabova brigada.[2] U samoj borbi izdavane su usmene zapovjesti u vezi sa situacijom koja se brzo mijenjala.

Borba je otpočela 19. VI. 44. u 20 sata. Do 22.20 sati borba je otpočela kod svih jedinica koje su vršile napad.

Neprijatelj je imao osiguranje izvan sela u žitu, a ta osiguranja obilazile su patrole. Naše jedinice najpre su se sukobile sa tom predstražom. Poslije prve paljbe neprijatelj se skoncentrisao u gore navedene zgrade. Napad naših jedinica bio je žestok. Pristupilo se odmah likvidaciji bunkera i zgrada koje su se nalazile oko St. grada. Jedan dio posade tada je izmakao u pravcu Našica, a jedan manji dio krenuo u pravcu Našičke Breznice. Iz zgrada koje su se nalazile oko St. grada neprijatelj je bio istjeran po ubacivanju bombi i kesica sa eksplozivom u iste. Kad se sabilo neprijatelja u St. grad određene su jedinice za evakuaciju zarobljene spreme i oružja koje je neprijatelj za sobom ostavio. Stari grad bio je blokiran sa jedinicama II bataljona, jednom četom iz I i jednom četom iz IV bataljona. Napad je otpočeo na grad bacanjem bombi i vrećica sa eksplozivom na južni dio zgrade. Neprijatelj je bio istjerivan iz sobe u sobu. Bacajući vrećice sa eksplozivom na krov, bio je razbijen crijep i drvena građa na St. gradu počela je goriti, od čega se uhvatio požar postepeno po cijelom gradu. Porušena i ogorela građa je padala u sobe u kojima se nalazila municija kao i mine i granate, koje su se uslijed vatre ugrijale i počele eksplodirati. To je još više doprinijelo istjerivanju neprijatelja iz soba sa južne strane dvorca odakle je bio počeo požar. Iako je pola zgrade bilo izgorilo, iako je eksplozija mina u zgradi i naših bombi slijedila jedna za drugom, neprijatelj se povukao u sjeverni dio zgrade i odatle pružao jak otpor. Tada smo poslali diverzante koji su minirali zgradu oko polovice iste. Eksplozija je bila strašna. Srušen je jedan dio zgrade, koji je napravio veliki otvor. Nakon ove eksplozije pojedini neprijateljski vojnici počeli su bježati iz zgrade ali su svi bili potučeni. Ostali su i dalje davali otpor. Tada je stigla jurišna četa. Bombaši su pobacali bombe. Istovremeno su eksplodirale i neprijateljske mine za teški bacač, što je još više uticalo na moral neprijatelja. Neprijatelj je počeo u većem broju ska-

[2] Redakcija ne raspolaže zapovješću Štaba divizije. (Vidi zapovijest Štaba Dvanaeste brigade, dok. br. 69.)

kati kroz prozore napolje. Svaki od njih padao je pogođen od naših pušaka i mitraljeza. Nanovo su bačene bombe i izvršen je juriš na goruću zgradu sa zapadne strane. Neprijatelj je ponovo počeo skakati kroz prozore, ali su svi pali pokošeni našim mitraljezima. Tada smo zarobili topove koji su se nalazili na 20 met. od našeg streljačkog stroja i koji od početka blokade dvorca nisu bili ni neprijateljski ni naši. Oko 130 nepr. vojnika poskakalo je kroz prozore i pokušalo bježati. Željezna ograda koja se nalazila s istočne strane dvorca ih je spriječila u bježanju i svi su bili pokošeni osim njih 20 koji su se predali videći da ne mogu pobjeći. Poslije toga zarobljena je još jedna grupa nepr. vojnika. I oni su poiskakali kroz prozore. Ostali, koji nisu izašli van ostali su pod zidovima i ruševinama Staroga grada koji se postepeno rušio od eksplozija mina i municije, koja je bila tamo naslagana, kao i od vatre. Borba je završena likvidacijom Starog grada.

U ovoj borbi potpuno su postignuti postavljeni ciljevi i zadatak je izvršen u potpunosti.

U samom uporištu neprijatelj je imao 320 mrtvih.

20. VI. u 2 sata na jedinice XVIII Brigade naletio je neprijatelj koji je bježao iz uporišta. On je naišao u međuprostor između dva bataljona. Istoga dana oko 7.30 čas. jedinice XVIII Brigade sukobile su se sa neprijateljem koji je išao iz Našica u pomoć napadnutom uporištu.[3] Poslije 2 sata borbe on je bio razbijen i natjeran u paničan bijeg nazad u Našice.

Na zasjedu Čehoslovačke brigade naišao je neprijatelj koji je bježao u pravcu Našičke Breznice. Jedan dio je uništen, a manji dio se razbježao.

Zarobljeno je:

2 topa 47 mm,
8 teških bacača,
6 lakih bacača,
46 što teških, što lakih mitraljeza,
4 šmajsera,
650 pušaka,
40 pištolja,
320000 puščanih i mitraljeskih metaka,
1200 mina za teški bacač,
1200 mina za laki bacač,
285 granata za top 47 mm,
600 ručnih bombi,
2 automobila,
410 ćebadi,
2 vojnička kola,

[3] Vidi dok. br. 136.

odakle je bio padao pušar. I ako je pola zgrade bilo izgorilo, i ako je, eksplozije mine u zgradi i naših bombi slijedile jedna za drugom neprijatelj se povukao u sjeverni dio zgrade i odatle pružao jak otpor. Tada smo pozvali diversante koji su minirali zgradu oko polovice iste. Eksplozije je bila strašna. Zrušen je jedan dio zgrade koji je napravio veliki otvor. Nakon ove eksplozije poječini neprijateljski vojnici počeli su bježati iz zgrade ali su svi bili potučeni. Ostali su i dalje davali otpor. Tada je stigla juriška četa. Bombaši su pobacali bombe. Istovremeno su eksplodirale i neprijateljske mine za teški bacač, što je još više uticalo na moral neprijatelja. Neprijatelj je počeo u većem broju skakati kroz prozore napolje. Svaki od njih padao je pogođen od naših pušaka i mitraljeza. Nanovo su bačene bombe i izvršen je juriš na goruću zgradu na zapadne strane. Neprijatelj je ponovo počeo skakati kroz prozore, ali su svi pali pokošeni našim mitraljezima. Tada smo zarobili topova koji su se nalazili na 20.met. od našeg streljačkog stroja i koji od početka blokade dvorca nisu bili ni neprijateljski ni naši. Oko 130 nepr. vojnika poskakalo je kroz prozore i pokušalo bježati. Željezna ograda koja se nalazila s istočne strane dvorca ih je spriječila u bježanju i svi su bili pokošeni osim njih 20 koji su se predali videći da nemogu pobjeći. Poslije tega zarobljena je još jedna grupa nepr. vojnika. I oni su poiskakali kroz prozore. Ostali, koji nisu izašli van ostali su pod zidovima i ruševinama staroga grada koji se postepeno rušio od eksplozija mina i municije, koje je bila tamo nezalagena, kao i od vatre. Borba je završena likvidacijom starog grada.

U ovoj borbi potpuno su postigmuti postavljeni ciljevi i zadatak je izvršen u potpunosti.

U samom uporištu neprijatelj je imao 320 mrtvih.

20.VI.u 2 sata na jedinice XVIII. Brigade naletio je neprijatelj koji je bježao iz uporišta. On je nišlo u mediterraneo izmedju dva bataljona. Istoga dana oko 7.30.čas. jedinice XVIII. Brigade sukobile su se sa neprijateljem koji je išao iz Sašice u pomoć napadnutna uporištu. Poslije 2 sata borba on je bio razbijen i natjeran u poničen bijeg, a nazad u Sašice.

Za zasjedu Čehoslovačke Brigade naišao je neprijatelj koji je bježao u pravcu Sašičke Brezmice. Jedan dio je uništen, a manji dio se razbježao.

Zarobljeno je:

2.topa 47 mm.
8.teških bacača,
6.lakih bacača,
46.što teških, što lakih mitraljeza,
4.šmejsera,
650.pušaka,
40.pištolja,
30000.puščanih i mitraljeskih metaka,
1200 mina za teški bacač,
1200 mina za laki bacač,
285.granata za top 47 mm.
600 ručnih bombi,
2.automobila,
410.čehodi,
2.vojnička kola,
2.para kunja,
magacin sa hranom,
400 pari uniformi,
dosta sanitetskog materijala i ostale ratne spreme.

Potpuno je uništena zgrada u kojoj se neprijatelj branio do kraja. Sa njome skupa uništeno je mnogo oružja i vrlo velika količina municije.

Ubijeno je 361 neprijateljski vojnik, dok ih je zarobljeno 101.-

U ovoj borbi imali smo 9 mrtvih i 28 ranjenih drugova. Medju ranjenima nalazi se inf. oficir bataljona Mirko Vuković, istražitelj pri Štabu Brigade Rudolf Štorh, komandir Bogdanović Pero, zamj. komandira Ratković Andrije. Komandir Prodanović Ljuban poginuo je.

Fotokopija druge stranice dokumenta br. 94

2 para konja,
magacin sa hranom,
400 pari uniformi,
dosta sanitetskog materijala i ostale ratne spreme.

Potpuno je uništena zgrada u kojoj se neprijatelj branio do kraja. Sa njom skupa uništeno je mnogo oružja i vrlo velika količina municije.

Ubijeno je 361 neprijateljski vojnik, dok ih je zarobljeno 101.

U ovoj borbi imali smo 9 mrtvih i 28 ranjenih drugova. Medu ranjenima nalazi se inf. oficir bataljona Mirko Vuković, istražitelj pri Štabu brigade Rudolf Štorh, komandir Bogdanović Pero, zamj. komandira Ratković Andrija. Komandir Prodanović Ljuban poginuo je.

U borbi je utrošeno: 14900 metaka, 900 metaka za šmajser, 148 ručnih bombi, 35 tromblonskih bombi, 20 metaka za protutenk. puške, 10 kom. iz protutenk. mitraljeza 20 mm., 17 granata za brzomet. top 20 mm., 9 mina za t. bacač.

Od jedinica u ovoj borbi istakle su se 1. i 3. četa II bataljona kao i vod jurišne čete. Od pojedinaca istakli su se: zamj. politkomesara I bataljona XVIII Brigade drug Miloš Panjković koji je sam izletio pred neprijatelja i zarobio 3 nepr. vojnika sa t. mitraljezom, zamj. komandira diverzantske čete drug Milan Gredeljević koji je hladnokrvno prilazio dvorcu, postavio eksploziv pod njega i minirao isti, drugovi Prodanović Stojan, Biberović Marijan, vodnici, desetar Miličević Lazo, Stanić Pero i desetar Ramljan Jure koji je poginuo u borbi. Napred navedeni drugovi pripadaju I bataljonu XII Udr. brigade. Iz II bataljona iste brigade istakli su se drugovi: Divljak Drago, Božić Adam, vodnik Lazić Zoran, politdelegat Čizić Marijan, Sekulić Milan, Vučković Petar, Bartulović Božo, Šeatović Stjepan, Katulić Jakob, Ninković Ivan i Radovanović Đoko koji je poginuo. Iz IV bataljona istakli su se drugovi: Bogdanović Petar, komandir čete, vodnik Suša Janko, Valičević Tomo, Hegedušić Josip, desetar Jozo Detelić, Radmilović Drago, Prodanović Ljuban, komandir, i Štajminger Drago.[4]

Akcija je bila dobro pripremljena. Zapovijest i izdata naređenja bila su ostvarljiva. Rukovođenje jedinicama bilo je dobro. Sadejstvo između teškog oružja i pješadije bilo je dobro.

Griješilo se u izdavanju naređenja u tome, što su članovi štaba bataljona i štaba brigade izdavali naređenja neposredno borcima a ne preko svojih podređenih starješina.

---

[4] Za postignuti uspjeh i pokazano junaštvo, odlučnost i samoinicijativu u borbi za Podgorač, Štab Dvanaeste divizije naredbom je pohvalio borce i rukovodioce Dvanaeste brigade (vidi dok. br. 75).

Veza između Štaba brigade i njezinog IV bataljona nije bila uhvaćena sve do 2 sata ujutro. Da se znalo da je IV bataljon izvršio svoj zadatak, moglo se prije pristupiti likvidaciji Starog grada.

Po izvršenju postavljenih zadataka, štabovi bataljona nisu imali borce u svojim rukama, jer su se oni razilazili i vršili premetačine kuća i tražili neprijateljske vojnike koji su se po njima bili sakrili. To se također desilo i po likvidaciji uporišta, kad je naređeno bataljonima zaposjedanje položaja u samom Podgoraču.

Evakuacija oružja i ratne spreme izvršena je pravilno. Evakuacija hrane vršena je neorganizovano i nju su vršili pozadinski intendanti.

Više pažnje treba obraćati na međuprostore jedinica, jer je to najslabija tačka rasporeda na nekom položaju.—

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Otmar Kreačić** (M. P.) Komandant, major: **Demonja Nikola**

BR. 95

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 27. JUNA 1944. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOVJ O BORBI NA PRAVCU RAZBOJIŠTE–BRAČEVCI[1]

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 429
Dana 27/VI. 1944 g.

Operativni izvještaj o
borbi kod Bračevaca,
dostavlja. —

ŠTABU VI KORPUSA NOV i POJ

Borba se vodila između sela Razbojišta i Bračevaca, sekcija Brod 1 : 100.000.

Sa naše strane u ovoj borbi učestvovao je I i III bataljon i vod jurišne pješadije Osječke brigade.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 46–2/I, k. 473.

Sa strane neprijatelja učestvovao je VIII bataljon SS policije u jačini od oko 800 Njemaca i gestapovaca.

Poslije poraza u Podgoraču[2] neprijatelj je krenuo sutradan iz Našica i Đakova da pokopa svoje mrtve u Podgoraču. Predviđajući da će se jedinice iz Đakova vratiti istim putem nazad, Štab Brigade odlučio je da im postavi zasjedu između Bučja i Bračevaca.

Budući da je bilo malo vremena za izdavanje pismene zapovijesti, izdana je usmena zapovijest, u kojoj je bilo naređeno III bataljonu da sačeka neprijatelja na z. ivici sela Bračevci frontalno, I bataljon je imao da udari neprijatelja s boka iz sela Bučja, a II bataljon trebao je udariti neprijatelja s leđa iz šume Panik. I i III bataljon izvršili su svoj zadatak u potpunosti, dok II bataljon svoj zadatak nije izvršio radi toga što je neprijateljska pobočnica koja se kretala prema Našicama išla prema Ostrošincima, a kasnije skrenula prema Kršincima, te je izgledalo da neprijatelj ima namjeru napasti Ostrošince.

Borba je otpočela 21. VI. o. g. u 16,30 sati i trajala je do 17.30 sati.

Neprijatelj je najpre došao u sukob sa III bataljonom Osječke brigade na z. ivici sela Bračevci. Sa bacačkom i topovskom vatrom neprijatelj je tukao položaje III bataljona. Prema izdatoj zapovijesti I bataljon udario je neprijatelja s boka, te u zajednici s III bataljonom izvršio juriš na neprijatelja. Iako su naše snage kako po broju ljudstva tako i po naoružanju bile skoro dva puta slabije od neprijatelja, ipak su ga natjerale u paničan bijeg prema Krndiji i Budimcima a neke prema Podgoraču.

Na bojnom polju ostalo je 35 mrtvih neprijateljskih vojnika. Broj ostalih mrtvih kao i broj ranjenih koje je neprijatelj u ovoj borbi imao nije nam poznat.

Zarobljeno je: 2 protutenkovska topa 45 mm, 2 kompletna tvrđavska mitraljeza, 1 teški bacač, sa nišanskim spravama, 5 postolja za tvrđavske mitraljeze, 80 probojnih granata i 60 udarnih granata za top 45 mm, 10 mina za laki bacač, 11000 mauzer metaka sa redenicima, 70 limenih za mitr. municiju, 5 konja, 3 kola, 1 poljska kuhinja, 30 mina za teški bacač, 4 čistilice za teški bacač, 1 podloga za teški bacač, 1 šmajser, 17 pušaka, 5 pištolja, 200 kom. šmajserske municije, 6 okvira za puškomitraljez „Šoša".

Zarobljena su 2 domobrana.

Mi smo imali 2 mrtva i 15 ranjenih. Među ranjenima se nalazi komandir 1. čete I bataljona drug Sović (Pane) Spasoja i komandir Ruske čete drug Gutikov Pavel.

---

[2] O uništenju neprijateljskih snaga u Podgoraču vidi dok. br. 69, 75, 94. 108 i 136.

Utrošeno je 5100 puščanih i mitraljeskih metaka, 500 šmajserskih metaka, 17 mina za teški bacač, 10 mina za laki bacač.

U ovoj borbi naročito se istako komandir 2. čete III bataljona drug Jašarević Bešlo i vodnik iste čete drug Tadić Mihajlo. Skoro nema borbe u kojoj se ova dva druga ne istaknu dobrim rukovodstvom i dobrim držanjem.[3] —

Slabo se držao borac Ruske čete drug Abdulajev Miško. To se kod njega ponavlja u svim borbama.

Primjetilo se da se neprijatelj služi trikovima. Da bi sačuvao glavninu, on uputi manje snage u pravcu oslobođenog teritorija tako da izgleda kao da će krenuti na oslobođeni teritorij. U zgodnom trenutku, kad mu se glavnina izvukla, naglo povlači i dio snaga koji se kretao u pravcu oslobođenog teritorija.

Inače ova akcija nam može poslužiti kao primjer kako se brzim i energičnim napadom kao i manevrisanjem snaga može uništiti mnogo nadmoćnijeg neprijatelja. —

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Otmar Kreačić

Komandant, major:
Demonja Nikola

[3] Štab Dvanaeste divizije, svojom naredbom, pohvalio je borce i rukovodioce Osječke brigade za uspjeh postignut u toj borbi (vidi dok. br. 75).

BR. 96

ZAPOVIJEST ŠTABA TREĆE BRIGADE DVADESETE DIVIZIJE OD 27. JUNA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKU POSADU U TRILJU[1]

ŠTAB
III U. BRIG. XX DIVIZIJE
POLOŽAJ
27/VI-44.

ŠTABU III UDAR. BRIG.[2]

Položaj

ZAPOVJEST
Sekcija Split 1 : 100.000

U Sinju se nalazi III bojna 15 pj. p. sa brojnim stanjem oko 1000 vojnika. Pored ovih ovdje se nalazi oko 400 njemačkih vojnika. Sveukupno naoružanje: 7 topova raznog kalibra, nekoliko tenkova i pješadijsko naoružanje.

Dicmo: ovdje se nalazi oko 80 ustaša i 120 milicionera. Naoružanje lako.

Blato n/c[3] ima 60 njemačkih vojnika i oko 20 ustaša i žandara. Ukupno naoružanje: 2 topa srednjeg kalibra, 2 ili više tenkova po potrebi i pješadijsko naoružanje. Čista—Provo: ovdje ima 80 njemačkih vojnika i do 70 ustaša i domobrana. Ukupno naoružanje: 5 topova, manjeg i srednjeg kalibra, 2 tenka i ostalo pješadijsko naoružanje. Aržano: ovdje se nalazi 350 njemačkih vojnika. Ukupno naoružanje: 8 tenkova, 2 haubice od 105 mm., 2 mala topa od 20 mm., 15 „šaraca", 5 teških breda i ostalo pješadijsko naoružanje.

U Trilju se nalazi IX satnija 15 pj. p. iz Sinja, sa brojnim stanjem oko 300 vojnika. Zapovjednik satnije Mazalin Mate. Ukupno naoružanje: 1 top od 65 mm., 1 teški bacač od 81 mm., 7 teški mitr., 10 puškomitr., 3 laka bacača, 250 pušaka i nekoliko parabela. Komanda smještena u kući Dragušića, u kojoj se pored komande nalazi još 30 domobrana sa 1 teškim mitr., 1 teškim bacačem, 2 puškomitr. Ostala vojska razmještena na 22 mjesta. Najveći broj nalazi se na Gardunu, Sv. Petar, tu ih

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—2, k. 1032—II.

[2] Vjerovatno je ovaj primjerak zapovijesti poslao u Štab brigade komandant, nalazeći se s jedinicama na položaju.

[3] Blato na Cetini

ima oko 130 vojnika sa nekoliko teških mitr. i nekoliko puškomitr. te puškama. Na ovom dijelu imaju i nekoliko utvrđenja. Na Biloj glavici nalazi se 20 domobrana, 1 top od 65 mm., 1 laki bacač, 1 teški mitr. i puške. Ispod Bile glavice, na cesti za Sinj, nalazi se jedna kuća u kojoj ima 20 domobrana sa puškama, oko ove kuće postavljene su nagazne mine koje su povezane sa žicom. Stara škola: 15 žandara i 1 laki mitr. Ostali raspored snaga, oružja i utvrđenja vidi se u priloženoj skici.

Naša Brigada, u zajednici sa Mosorskim i Dinarskim odredom, u noći između 28 i 29 o. mj. napasti će i likvidirati neprijateljsko uporište **Trilj.**[4] Naša Brigada i Mosorski odred imaće da izvrše glavni zadatak, dočim Dinarski odred izvršiti će demonstrativni napad na Brnaze—Glavice—Han.

NAREĐUJEMO:

I. Naš IV bataljon napasti će neprijatelja na Biloj glavici, tj. prema planu točke 12, 13, 14, 15, 11 i 10; po likvidaciji ovog uporišta produžiti će sa napadom prama potrebi na ispomoć našem II bataljonu ili jedinici Mosorskog odreda. Prije napada odrediti jedan vod za rezervu, koju upotrebiti u povoljnome momentu i prama procjeni situacije gdje bude ista ustrebala.

Naš II bataljon napasti će neprijatelja i to sa dvije čete na točke 20, 22, 21, 19, 18, zatim po padu ovih produžiti na točke 16, 9, 8, 7 i 17, rezervnu četu upotrebiti tek kada se zauzme točka 20 i 22, te od točke 22 sa ovom četom napasti točku 10 i 11 i time ispomoći naš IV bataljon; ovo važi u koliko ne bi IV bataljon uspio prije sa likvidiranjem svoga zadatka.

Mosorski odred sa jednim bataljonom napasti će neprijatelja na „Gardunu", tj. prema skici točke 1, 2, 3, 4, 5, i po likvidaciji isti ostaviće na točki 1, 5, 6 manja osiguranja a sa glavninom produžiti napad na točke 17, 8, 7 i 10, i to važi u koliko ne bi iste bile prethodno likvidirane. Na desnom svom krilu spustiti jednu desetinu prama Cetini za zatvaranje prolaza uza samu Cetinu prama Gardunskoj mlinici, na ljevom krilu održavati vezu sa našim IV bataljonom i, obratno, naš IV bataljon održavati će stalnu vezu sa ljevim krilom Mosorskog odreda.

II. Naš I bataljon postaviti će osiguranje iz pravca Sinja i Mojanke, i to sa dvije čete postaviti će zasjedu u Turjacima

[4] Vidi dok. br. 113.

kod raskrsnice puta koji vodi za Vojnić, porušiti propust na cesti kod bunara Crkvina i na više mjesta istu dobro zabarikadirati, jednu patrolu jaču uputiti u Brnaze do raskrsnice ceste koja vodi za Split i tu održavati vezu sa Dinarskim odredom. Jednu četu postaviti kod sela Didovići i sa istom kontrolisati cestu Sinj—Split, i to od Mojanke do Kukuzovca, te ne dozvoliti da bi nas neprijatelj iznenadio iz toga pravca. Od težeg naoružanja ponijeti samo protutenkovku.

Naš III bataljon sa jednom četom postaviti će osiguranje na Ugljanima, patrole upućivati u pravcu Novih Sela i Budimira te porušiti cestu iz tih pravaca. Druge dvije čete smjestiti u komšiluke Grubišići i Plazibat, osiguranje postaviti na Tovarnici i prema Aržanu.

Mosorski odred zatvoriti će pravac od Blata n/c i sa jednim vodom vršiti demonstrativni napad na Klanac u Dicmu i time se ujedno osigurati iz tog pravca. Po mogućnosti zarušiti cestu Dicmo—Bisko.

III. Naš I, II i IV bataljon poslati će u ovaj štab teške bacače komplet sa minama i poslugom, te po jedan teški mitraljez, isti će se skoncentrisati i sa njima će se tući Trilj sa ljeve strane Cetine i to sa Šušnjarine glavice, rukovodiće sa istima jedan član ovoga štaba. Štabovi ovih bataljona od težeg naoružanja ponesti će sa sobom jedino protutenkovke, a ostalo koje nije raspoređeno i komore ostaviti u logoru.

IV. Minerski vod stavlja se na raspoloženje našem I bataljonu za rušenje propusta i postavljanje nagaznih mina kod Brnaza.

V. Sanitetsko brigadno previjalište nalaziće se u selu Dadik kod ceste, od kuda će se eventualne ranjenike evakuisati pomoću civila preko Cetine za Udovičić i dalje za Brigadnu ambulantu.

VI. Intendantura Brigade skoncentrisati će konje svoje i bataljonske i sa istima čekati u Jabuki, članovi intendanture nalaziće se sa Štabom brigade, od kuda će dobiti naređenje za evakuaciju materijala.

VII. Štab bigade nalaziće se u selu Kalini, gdje će sve jedinice upućivati najhitnije izvještaje o svim promjenama.

VIII. Početak napada biće tačno 28-VI-1944. g. u 24 sata, za slučaj prisilnog ili kakvog drugog povlačenja Štab brigade dati će znak sa tri crvene rakete bačene ravno u vis.

IX. Znakovi raspoznavanja biće: Soko—Solana. Borbeni: Mate—Mile.

Napomena: Dinarski odred minirati će dobro cestu koja vodi iz Sinja u polje i to na mjestu koje je odredio sam komesar Odreda.

Naš I bataljon baciti će dvije crvene rakete u slučaju da ne bi mogli neprijatelja zadržati u koliko bi se probijao u pravcu Trilja, rakete baciti ravno u vis.

Sve jedinice međusobno moraju održavati najtješnju vezu i ispomagati jedna drugu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar (M.P.) Komandant, major,
Ivan Vulin

BR. 97

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET DRUGE DIVIZIJE OD 28. JUNA 1944. ŠTABU DESETOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA KOD RASINJE I DIVERZIJAMA NA PRUZI I CESTI KOPRIVNICA—LUDBREG[1]

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Oper. broj: 135/
Dne 28. lipnja 1944

ŠTABU X KORPUSA „ZAGREBAČKOG" NOV I POJ

Po dolasku naše Divizije na sektor Rasinje,[2] Udarna brigada „Braće Radića" zauzela je položaj vinogradi iznad Cvetkovca, položaji iznad Segovine, kota 278 i 282, dok je bataljon kod Cvetkovca držao kotu 249. Jedan bataljon: Lukovec, sa Štabom Divizije.

Brigada „Matija Gubec": Pesek—kota 293, Leptan—kota 256 i Razbojište sa kotom 228.

U 6 sati i 30 min. naišla je cestom od Koprivnice ustaška patrola u jačini 4 ustaše sa motociklima. Od tih 4 ustaše dva su

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 26/3, k. 551 a.

[2] O njenom dolasku na taj sektor vidi dok. br. 100.

ubijena, dok su dva uspjela uteći. Zarobljeno je dva motocikla, 2 šmajsera i dvije puške. Pri tom je poginuo jedan naš drug.

U 7,45 sati neprijatelj je naišao od pravca Koprivnice sa tri tenka od 7,5 tona i nešto pješadije koja je nastupala prema koti 228. Bataljon koji je držao kotu 228, odnosno jedna četa tog bataljona uspjela je odmah neprijatelja potisnuti na cestu. Neprijatelj je produžio sa kretanjem u Suboticu za tenkovima, dok je jedna mala grupa išla ispred tenkova. Ukupne snage neprijatelja kretale su se u jačini od 150 do 200 ljudi. Kada se neprijatelj dobro zavukao između položaja naših jedinica, izvršen je manevar i napad na neprijatelja i to tako da je jedan bataljon udario neprijatelja sa čela i u bok, i to III bataljon Brigade „Matija Gubec", gdje se je komandant bataljona Tepšić dobro snašao. II bataljon spustio se je sa kote 228, sa namjerom da neprijatelju odsječe odstupnicu u pravcu Koprivnice, ali je bataljon zakasnio i manevar radi uništenja neprijatelja opkoljavanjem nije uspio u potpunosti.

Neprijatelj je u ovoj borbi imao oko 30 mrtvih i veći broj ranjenih, dok je na samom bojnom polju usljed jakog pritiska naših jedinica ostalo 11 mrtvih. Pri nailasku tenkova upotrebljena je samo jedna antitenk. puška, od koje je oštećen jedan tenk. Da je bilo iskorišćeno više antitenk. oružja, motorizaciji se moglo nanjeti više gubitaka.

Naši gubitci 1 mrtav, 1 srednje ranjen i 4 lakše ranjena. Od rukovodilaca ranjen politkomesar bataljona Peleš Momčilo, komesar čete Janeš Josip, pomoćnik komesara čete Lutman Slavko, vodnik Maleković Milan, i vodnik Kovačić Antun.

Oko 11 sati od pravca Ludbrega pored pruge nastupalo je 10 žandara sa jednim vodom ustaša u pravcu položaja II bataljona Udarne brigade „Braće Radića" kod Cvetkovca.[3]

Saznavši od seljaka da se naše jedinice tu nalaze na položaju, banda je htjela pobjeći, ali su borci II bataljona Udarne brigade „Braće Radića" izvršili brz i energičan napad i uspjeli dva žandara zarobiti, od kojih je jedan bio narednik, 1 bicikl, 1 telefon i tri fišeklije.

Ranjeno 3 neprijateljska vojnika.

Na našoj strani nije bilo gubitaka.

U borbama u toku današnjeg dana naša Divizija uništila je preko 30 neprijateljskih vojnika. 2 zarobila i nepoznati ali veći broj ranila.

[3] U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja za jun 1944. rečeno je o tome slijedeće: „Oko 11.00 sati iz Ludbrega pošao je u razviđanje odred ustaško-oružnički u s. Bolfan i Cvetkovac. Pri povratku kod s. Rasinjica ova postrojba došla je u borbu sa skupinom odmetnika nepoznate jačine. Borba je trajala sve do 13.00 sati, kada su se odmetnici povukli..." (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 6/1—23, k. 58).

Zarobljeno 2 motocikla, 1 bicikl, 2 šmajsera, 11 pušaka, 1 telefon, 3 fišeklije i manja količina municije.

Diverzanti naše Divizije i III čete III Diverzantskog bataljona razrušili su 3 i pol kilometra željez. pruge, uništili skretnice na željez. stanici Rasinja i bunker na potoku Gliboki i 5 mostova na cesti i pruzi Ludbreg—Koprivnica.[4]

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara, (M.P.) Komandant-potpukovnik,
F. Tudman **Bulat Rade**

BR. 98

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA OD 29. JUNA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O IZVRŠENIM DIVERZIJAMA I BORBAMA OD 23. DO 28. JUNA[1]

ŠTAB IV KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Br. Sl.
Dne 29. juna 1944

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Diverzije:

23. VI. o.g. na pruzi Zagreb—Sisak između Lekenika i Grede dignut je u vazduh osobni voz. Uništena su 3 vagona. Mrtvih i ranjenih veći broj. Nakon detonacije ovih mina, izišao je iz Siska pomoćni voz, koji je naletio na minu.[2] Uništena je lokomotiva i 3 vagona, broj mrtvih je nepoznat. Promet je stajao 14 sati.

25. o. mj. na pruzi Zagreb—Sisak kod Grede dignut je u vazduh njemački oklopni voz. Uništena lokomotiva i 3 vagona. Mrtvih 8, a ranjenih 15. Promet stajao 8 sati.[3]

---

[4] Vidi dok. br. 143.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 52—3, k. 426.

[2] Vidi dok. br. 137.

[3] i [5] Vidi dok. br. 140.

Isti dan na pruzi Zagreb—Sisak kod Velike Gorice dignut je u vazduh voz. 2 vagona uništena, a 2 oštećena.[4]

25. o. mj. na pruzi Zagreb — Karlovac dignut u vazduh radnički voz za popravku pruge. Uništena lokomotiva i 4 vagona. Bila su 4 mrtva i više ranjenih.[5]

27. VI. o.g. na pruzi Zagreb—Sisak kod Velike Gorice dignut njemački transportni voz. Lokomotiva oštećena, a 4 vagona uništena. U uništenim vagonima nalazili su se tenkovi i vojska.[6]

Akcije:

27. o.mj. jedinice Unske Grupe odbile su ispade neprijatelja iz Cazina prema Skokovima. Neprijatelj je imao 5 mrtvih i 2 ranjena, a mi nismo imali gubitaka.

28. o. mj. su 2 satnije ustaša bile prešle Mrežnicu kod Kejića i krenule prema Brijestu. Dijelovi Kordunaškog Odreda stupili su u borbu i odbacili neprijatelja preko Mrežnice. Neprijatelj je imao 1 mrtvog i 2 ranjena, a mi nismo imali gubitaka.[7]

28. o. mj. je iz Dabra u Ličke Jesenice došlo 100 četnika i 150 ustaša. Njihove namjere nepoznate su. Snage Plaščanskog Odreda upućene su prema neprijatelju i došle s njim u kontakt.[8]

Dana 28. o. mj. prije podne I Brigada VII Divizije postavila je zasjedu kod Gornjeg Hrastovca u cilju napada na voz. Vojnici koji su popravljali prugu pronašli su mine. Jedinice su izvršile napad na njih. Neprijatelj je imao 15 mrtvih Nijemaca i Talijana i 3 zarobljena. Spaljen je 1 kamion, zaplijenjen 1 puškomitraljez, 1 šmajser, 1 pištolj i 9 karabina te ostala sprema. Naši gubici 2 mrtva i 5 lakše ranjenih.[9]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba
potpukovnik:
P. K.[10]

---

[4] Vidi dok. br. 141.
[6] Vidi dok. br. 143.
[7] [8] Vidi dok. br. 4—12/13/I, k. 429A u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.
[9] Vidi dok. br. 112.
[10] Petar Kleut

BR. 99

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA OD 29. JUNA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O MOGUĆNOSTIMA USPOSTAVLJANJA ČVRSTE VEZE I OBEZBJEĐENJU SAOBRAĆAJA IZMEĐU BANIJE I SLAVONIJE[1]

A. 285/1944
29. VI. 1944

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

U vezi vašeg naređenja da se ispitaju mogućnosti uspostavljanja jake veze između našeg i VI. Korpusa u cilju prebacivanja transporata na sektoru Banije,[2] izvještavamo slijedeće:

Na pravcu kojim treba da se uspostavi veza imamo tri prepreke—cesta i pruga Sunja—Kostajnica, cesta i pruga Sunja—Dubica, rijeka Sava i cesta na njenoj obali.

1.) Cesta i pruga Sunja—Kostajnica koja je stalno pod našim dejstvom i nema fortifikacijskih objekata nego je osiguravana pokretnim neprijateljskim snagama (tenkovi i oklopni voz) iz Sunje i Kostajnice može se uz osiguranja naših jedinica prelaziti na više mjesta većim transportima i kolima za vrijeme noći a po potrebi čak i danju, ako se izvrše osiguranja sa jakim snagama. Transportovanje na toj prepreci može da bude otežano u slučaju prolaza tim komunikacijama većih neprijateljskih jedinica, koje u tom slučaju vrše jaka osiguranja.

2.) Pruga Sunja—Dubica osigurana je utvrđenim stanicama i dobro izgrađenim bunkerima sa stalnim posadama. Prelaz preko nje vrši se za sada samo noću i to u manjim grupama na rampi ispod s. Čapljani i Kostreši. Na udaljenosti manjoj od 1 km. nalaze se kraj tih prelaza bunkeri. Da se osigura prelaz većim transportima i kolima preko te ceste i pruge potrebno bi bilo uništiti ta dva ili tri susjedna bunkera, što bi pod pretpostavkom da neprijatelj ne bi poduzeo u tom slučaju mjere većeg opsega, omogućilo transport preko te pruge. Kako je ta pruga glavna neprijateljska komunikacija u dolini Save, mora se pretpostaviti da bi on u tom slučaju žestoko reagirao. Likvidiranje bunkera na toj pruzi zahtijeva upotrebu teškog naoružanja i stanoviti rizik za njega s obzirom na prostoriju na kojoj bi se vodila borba, a koja je izložena uslijed guste komunikacione mreže neprijateljskoj motorizaciji. Po današnjim uslovima

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 17—8, k. 426A.

[2] Glavni štab je to naredio depešom od 25. juna (vidi dok. br. 106).

preko te komunikacije mogu se noću prebacivati borbene jedinice svake veličine uslijed svoje lake pokretnosti i borbene sposobnosti.

3.) Za omogućavanje dobre veze za veće jedinice i transporte preko rijeke Save potrebno je na desnoj obali uništiti ustaše i četnike u Strmenu i Bobovcu, koji kontrolišu Savu od Bistrača do Ivanjskog Boka. Oni ne pretstavljaju neku vojničku snagu za jače jedinice, ali svojom budnošću onemogućavaju većim jedinicama, a naročito transportima da se manje više neopaženo primaknu obali. Na rijeci Sunji koja teče paralelno sa Savom budno stražarče sve prelaze tako da su na vrijeme obaviješteni o našem približavanju. U njihovim rukama nalaze se svi čamci na toj prostoriji i skela u Bobovcu. Ta im prevozna sredstva ujedno služe da se na njima prebace preko Save u slučaju našeg jačeg pritiska. Temeljito čišćenje tih sela moglo bi se izvesti, s nekim izgledom na uspjeh, kombinovanom akcijom s obje strane Save kako bi im se onemogućilo prebacivanje sa jedne obale na drugu. U tu svrhu potrebne bi bile brojno jake jedinice (najmanje dvije brigade) koje bi mogle kordonski obuhvatiti tu prostoriju i vršiti temeljito pretraživanje kuća i grmova pogodnih za sakrivanje itd. Jedinice koje bi vršile tu akciju moraju biti pripremne da im neprijatelj tokom dana nametne borbu intervencijom iz Sunje, Dubice i Jasenovca na prostoriji koja je vrlo podesna za upotrebu motorizacije.

Najveća poteškoća za omogućavanje stalnoga kontakta preko Save jest nestašica u prevoznim sredstvima, pošto mi rijeku ne možemo stalno držati pod kontrolom jakih naših jedinica, a prevozna sredstva koja bi mogli u nekoj količini pribaviti jednom širokom akcijom može neprijatelj lako uništiti čim bi se mi sa obale povukli. Pod sadašnjim uslovima mogu da se uz pomoć naših drugova na političkom radu i nama naklonog stanovništva prebacuju kuriri i pošta. Jake vojničke jedinice imaju također mogućnosti da si nasilno otvore prelaz, pa makar i uz oskudna prevozna sredstva da se prebace, s obzirom da mogu vojničkom snagom određeno vrijeme držati kontrolu jednog dijela obale.

Na drugoj obali Save (lijevoj) ima neprijateljsko uporište u Puski i izgrađen i utvrđen bunker na ušću Trebeša u Savu, što bi jedinice VI. Korpusa trebale uništiti u vezi sa uništenjem uporišta u Strmenu i Bobovcu.

S obzirom na napred izloženo potrebno bi bilo slijedeće:

1.) Pristupiti likvidaciji dva ili tri bunkera na pruzi Sunja—Dubica;[3]

[3] Jedan od tih bunkera uništila je Druga brigada Sedme divizije 23/24. jula 1944. kod sela Papići (vidi knjigu depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 4—23/13. k. 429A).

2.) u tijesnoj suradnji sa jedinicama VI. Korpusa izvršiti široku akciju na obalama rijeke Save, koja treba da se poveže sa dejstvom na susjednim prostorijama (na našoj strani u pravcu Sunje, Kostajnice i Siska). Ta akcija treba da očisti obale Save na stanovitoj dužini i da bi njome dobili potrebna prevozna sredstva;

3.) VI. Korpus trebao bi da organizuje na svojoj prostoriji transport koji bi se prebacivao čim bi obala bila očišćena, a dotle stajao pripreman na obližnjoj podesnoj prostoriji:

4.) prebačeni transport produžio bi pod zaštitom naših jedinica put preko obiju komunikacija do oslobođene teritorije.

Čišćenje obale, prebacivanje transporta i transportovanja do slobodne teritorije trajalo bi najmanje 2—3 dana.

U tim operacijama morale bi uzeti učešća sve jedinice naše VII Divizije, te bi za zatvaranje pravca iz Petrinje i Dvora bilo potrebno da se predvide neke druge snage izvan te divizije.[4]

U vezi gornjega molimo Vas da nam javite kada bi VI. Korpus mogao pomoći našim snagama da bi se pristupilo izvršenju ovoga zadatka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamjenik komandanta
p. pukovnik,

[4] Na obezbjeđenju saobraćaja i transportu hrane i drugih materijala iz Slavonije u Baniju bile su angažovane jedinice Sedme divizije, Banijski NOP odred i jedinice Šestog korpusa NOVJ (vidi dok. br. 1—1, k. 119/7 i 4—13/I u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

BR. 100

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET DRUGE DIVIZIJE OD 29. JUNA 1944. ŠTABU DESETOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA OD 13. DO 29. JUNA[1]

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Oper. broj: 143/44
Dne 29. lipnja 1944.

Predmet: Operativni izvještaj za drugu polovicu mjeseca juna 1944 godine.

ŠTABU X KORPUSA „ZAGREBAČKOG" NOV I POJ

13. juna 1944 god. Naša divizija držala je položaje sa Udarnom brigadom „Braće Radića": Šandrovac sa zaselcima, a Brigada „Matija Gubec": Vel. i Mala Pupelica — Lasovac.

U toku dana vršene su vojno-političke pripreme sa borcima i rukovodiocima, jer je dobiven zadatak[2] od Štaba X Korpusa „Zagrebačkog" da XXXII Divizija za vrijeme vršenja napada na neprijateljsko uporište Vel. Grđevac[3] osigurava prema Bjelovaru.

Oko 14 sati neprijatelj je u jačini 80 ustaša krenuo iz Vel. Pisanice prema selu Lasovac radi pljačke, ne znajući da se tamo nalazi I bataljon Brigade „Matija Gubec". Bataljon je odmah krenuo u napad prema neprijatelju, ali do sukoba nije došlo, jer je neprijatelj odmah pobjegao, čim je osjetio približavanje naših boraca.

U 20 sati 45 min. jedinice su izvršile pokret u vezi dobivenog zadatka od Štaba X Korpusa i zauzele nove položaje i to: Udarna brigada „Braće Radića": Severin—Dautan, kota 134 (sekcija Bjelovar 1:100.000), a Brigada „Matija Gubec": Ciglena — Orovački Vinogradi — Severin (sekcija Bjelovar 1:100.000).

Da bi onesposobili komunikacije za saobraćaj prema Bjelovaru porušeni su mostovi na cesti i pruzi Bulinac — Bjelovar i most na cesti Dautan — Nevinac — Bjelovar.

Ukupno 6 mostova i oko 1700 met. pruge.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 8—18/4, k. 551 a.

[2] Vidi dok. br. 34.

[3] Neprijateljsku posadu u Velikom Grđevcu napala je Dvadeset prva brigada Dvadeset osme divizije (vidi dok. br. 43 i 66).

U toku noći do sukoba sa neprijateljem nije došlo.

14. juna 1944 godine. U toku dana jedinice su ostale na istim položajima. Neprijatelj nije kretao prema našim položajima, već je samo vršio bliska izviđanja oko grada.

Po likvidaciji neprijateljskog uporišta Vel. Grđevac, neprijatelj je iz straha napustio uporište Vel. Pisanica i krenuo preko Drljanovca — Stare Rače — Nove Rače za Bjelovar, provukavši se pored položaja III bataljona Udarne brigade „Braće Radića" nezapaženo.[4]

Čim je dobivena vijest da je neprijatelj napustio V. Pisanicu i da je krenuo u pravcu Drljanovca, a to je bilo oko 15 časova Udarna brigada „Braće Radića" stavljena je u pripravnost i izvršena je rokada snaga, kako bi se neprijatelja još zahvatilo, ali dok su naše jedinice stigle na određene položaje, iako je to bilo vrlo brzo, neprijatelj je već pobjegao, pošto je obavjest došla vrlo kasno.

Navečer jedinice su povučene sa položaja s obzirom na likvidaciju neprijatelja u Vel. Grđevcu i što je neprijatelj iz Vel. Pisanice pobjegao; radi veće sigurnosti i obezbjeđenja jedinica postavljena su pripravna odjeljenja po bataljonima.

15. juna 1944 godine. Jedinice na istim položajima, sa istim zadatkom — osiguranje u pravcu Bjelovara. Jedan bataljon Brigade „Matija Gubec" ujutro rano držao je zasjedu prema Bjelovaru, kod mjesta Novoseljani, šuma Obršina. Bataljon se zadržao u zasjedi do 10 sati istoga dana, ali neprijatelj nije naišao.

U toku dana jedan borac Brigade „Braće Radića" poginuo, a jedan je ranjen, od razbježalih neprijateljskih vojnika koji su uspjeli pobjeći iz uporišta Vel. Grđevac, te su se krili po žitu okolnih sela.

U 19 sati i 30 min. Udarna brigada „Braće Radića" isprobala je dejstvo svog antitenk. bacača u prisustvu boraca iste brigade.

Navečer po selima gdje su se nalazile naše jedinice održani su mitinzi.

16. juna 1944 godine. Jedinice ostaju i dalje na istim položajima. Produžava se sa paljenjem i rušenjem pruge Bjelovar — Bulinac. Ujedno se po jedinicama radi na vojno-političkoj izgradnji boraca.

U 19 časova Brigada „Matija Gubec" isprobala je dejstvo svog antitenk. bacača, uz prisustvo boraca iste brigade.

U 19,30 časova održano je savjetovanje svih komandanata bataljona, operativnih oficira, načelnika štabova brigada i komandanata brigada o upotrebi manevarske taktike u današnjoj borbi, sa dosta živom diskusijom.

---

[4] Neprijatelj je istovremeno napustio i Severin (vidi dok. br. 130).

Do sukoba sa neprijateljem u toku dana nije došlo.

17. juna 1944 godine. Jedinice i dalje ostaju na istim položajima. U toku noći 16/17. VI. 1944 godine razrušeno je 3 klm. pruge na sektoru Severin — Bulinac.

U 16 i 30 sati istoga dana primjećena je neprijateljska kolona koja se je kretala od pravca Vel. Grđevac, prema Severinu — Dautanu. Namjera neprijatelja od strane Štaba Divizije bila je prozreta — probiti se za Bjelovar.[5] Donjeta je odluka da se udari po neprijateljskoj zaštitnici. U tom smislu odmah je izvršena rokada snaga, i za vrlo kratko vrijeme došlo je do oštre borbe, koja je svoj vrhunac dostigla oko Dautana.

Neprijatelj je imao oko 100 ranjenih i mrtvih.

Naši gubitci: 6 mrtvih i 17 ranjenih, zarobljeno nije ništa. Gubitaka u oružju nije bilo, samo jedan p. mitraljez lako je oštećen od minobacača.

Utrošeno 3.500 puščanih metaka i mitraljeskih.

Detaljan operativni izvještaj o ovoj borbi podnijet je Štabu Korpusa pod oper. brojem 118/1944 god. od 18. VI. o.g.[6]

18. juna 1944 godine. Ujutro rano jedinice su zauzele nove položaje i to: Udarna brigada „Braće Radića" sa dva bataljona Ravneš, a jedan bataljon sa Štabom Divizije Kašljavac. Brigada „Matija Gubec" sa dva bataljona: Orovački Vinogradi, a jedan bataljon: Sv. Nikola.

U toku dana jedinice su se odmarale i sređivale s obzirom na vođenu borbu prošlog dana i noći.

U 19,30 sati održana je analiza borbe kod Dautana na dan 17. VI. 1944 godine, sa komandantima brigada, načelnicima štabova brigada, komesarima i pomoćnicima politkomesara brigada.[7]

Učestvovanje u diskusiji bilo je vrlo živo i drugovi su dobro zapazili nedostatke u vođenju borbe.

U toku dana i noći nije došlo do sukoba sa neprijateljem.

19. juna 1944 godine. Jedinice su ostale na istim položajima. Vršena su patrolna izviđanja u pravcu Bjelovara i Vel. Trojstva, a ujedno se nastavilo sa sređivanjem jedinica i radom po već postojećem programu. Neprijatelj je iz uporišta Bjelovar vršio patrolno izviđanje sa konjicom (Čerkezima) do Ciglene u jačini 9 ljudi. Međutim do sukoba nije došlo.

U 20 časova istoga dana izvršen je pokret i zauzeti su novi položaji i to: Udarna brigada „Braće Radića": Vel. i Mala Pupelica, a Brigada „Matija Gubec": Šandrovac sa zaselcima (sek-

[5] Vidi dok. br. 70.

[6] Taj izvještaj je poslan 19. juna 1944 (vidi dok. br. 68).

[7] Vidi dok. br. 1—1/3, k. 1191, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

cija Bjelovar 1:100.000). U toku noći nije bilo nikakovih promjena.

20. juna 1944 godine. Ujutro rano neprijatelj je u jačini jedne satnije iz Vel. Trojstva vršio prisilno izviđanje u pravcu položaja III bataljona Brigade „Matija Gubec", koji je držao položaj kod Spašnika.

Bataljon je blagovremeno primjetio neprijatelja, izvršio je raspored snaga i krenuo u napad prema neprijatelju. Kada je neprijatelj osjetio nastupanje našeg bataljona, odmah je otpočeo sa otstupanjem, koje se je pod pritiskom naših boraca pretvorilo u paničan bijeg prema Vel. Trojstvu.

U 20 časova izvršena je zakletva svih nezakletih drugova iz Divizije, a poslije zakletve izvršen je pokret prema naređenju Štaba Korpusa, za zauzimanje novih položaja.

21. juna 1944 godine. Ujutro rano jedinice su stigle na novoodređeni položaj i to: Udarna brigada „Braće Radića": dva bataljona Gor. Velika, jedan bataljon Hudovljani, a Brigada „Matija Gubec": Gor. i Donji Maslarec, Gor. Križ. Štab Divizije: Donja Velika (sekcija Čakovec 1:100.000). U toku dana jedinice su se odmarale s obzirom na izvršeni marš u toku noći.

U 23 sata izviđački vod Divizije izvršio je prema naređenju Štaba Divizije fingirani napad na jedinice Udarne brigade „Braće Radića" u Gor. Velikoj, a podoficirska škola na položaje Brigade „Matija Gubec" u Donjem Maslarcu, da bi se vidjela snalažljivost jedinica i rukovodilaca i osiguranja u toku noći, kao i budnost i opreznost.

Jedinice kao i rukovodioci vrlo dobro su se snašli. Vatra nije otvarana velika, već su odmah jedinice krenule u napad prema neprijatelju, nastojeći manevrom neprijatelja opkoliti.

U toku noći nije došlo do sukoba sa neprijateljem.

22. juna 1944 godine. Jedinice su ostale na istim položajima. Rad se sastojao u vojnoj — političkoj izobrazbi boraca.

Poslije podne oko 15,30 sati naišao je neprijatelj od pravca Koprivnice, u jačini jedne satnije ustaša, na položaje II bataljona Ud. brigade „Braće Radića", iznad Hudovljana, kota 304 (sekcija Čakovec 1:100000), radi prisilnog izviđanja naših položaja. Bataljon se je brzo snašao i poslije kratke borbe prešao na juriš, tjerajući neprijatelja sve do Jagnjedovca. Neprijatelj je u toj borbi imao 2 mrtva i 8 ranjenih, dok je na bojnom polju ostavio jednog mrtvog.

Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Zarobljeno je od neprijatelja jedna puška i jedan ranac sa municijom.

Ovaj ispad neprijatelja ocjenjen je od Štaba Divizije kao prisilno izviđanje i priprema za akciju koju će izvoditi sutra

23. VI. 1944 godine, te su s obzirom na to izdana od strane Štaba Divizije sva potrebna naređenja radi boljeg obezbjeđenja i uvlačenja neprijatelja u klopku.

U toku noći nije bilo nikakovih promjena.

23. juna 1944 godine. S obzirom na neprijateljsko izviđanje od prošlog dana, Štab Divizije izdao je naređenje da Udarna brigada „Braće Radića" sa dva bataljona zauzme ujutro rano 23. VI. 1944 godine u 4 sata 30 min. kotu 220 i 230. a sa jednim bataljonom da zaposjedne kote poviše Gor. Velike, Donje Velike i Hudovljana (sekcija Čakovec 1:100.000). Zadatak je tog bataljona da izvrši izviđanje u pravcu Koprivnice i da u slučaju neprijateljskog nastupanja uhvati vatreni dodir sa neprijateljem, zatim da se povlači u sastav brigade i da zauzme položaje na putu D. Velika — Gor. Sredice u šumi i prema koti 220.

Na taj način, neprijatelja treba dobiti u dolinu između položaja Udarne brigade „Braće Radića" — Gor. i Donje Velike i tu zajedno sa snagama Brigade „Matija Gubec", koja je ostala na istim položajima, uništiti. Jedinice su u određeno vrijeme zauzele položaje.

U 8 sati 30 min. neprijatelj je počeo nadirati od pravca Gor. i Donje Velike, ali i od Mostova — Poljančana,[8] što se nije očekivalo s obzirom na to da su se tu trebale nalaziti jedinice XXVIII Divizije.[9]

Bataljon Udarne brigade „Braće Radića" povukao se je u sastav brigade, ali je pogrešno zauzeo položaje, ne one koji su mu određeni, već se je povukao prema selu Gor. Sredice.

Dva bataljona Udarne brigade „Braće Radića" na kotama 220, 230 bili su odjednom napadnuti sa tri strane iako nisu očekivali nikako napad neprijatelja od strane Mostova. Pod jakom vatrom neprijatelja, a s obzirom na položaj, uska kosa, bataljoni su se povukli prema Sredicama.

Čim je Brigada „Braće Radića" prihvatila borbu sa neprijateljem na koti 230, odmah je jedan bataljon Brigade „Matija

[8] Na tim pravcima su prodirali dijelovi njemačke Prve kozačke konjičke divizije. Prva bojna Prvog puka PTS i Sedma bojna Petog stajaćeg djelatnog zdruga. (Vidi dok. br. 140 i 142 u ovoj knjizi i dnevno izvješće PTS—I a u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—268/26, k. 112).

[9] Jedinice Dvadeset osme divizije bile su tada na maršu u pravcu sela Zdjelice. U izvještaju štaba te divizije od 13. jula 1944. o tome piše: „23. VI. o. g. XXI Udarna brigada pri prebacivanju za selo Zdjelice naišla je na neprijatelja koji je izvršio prepad na Štab X Korpusa u Gornjim Zdjelicama, napala istog, razbila ga i protjerala preko sela Mosti za Koprivnicu. Neprijatelj je imao 10 mrtvih, dok se za ranjene nije moglo ustanoviti. Istoga dana XVII Udarna brigada odbila je neprijatelja koji je nadirao iz Bjelovara prema selu Rakitnici". (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 8—2/4, k. 473—B).

Gubec" krenuo preko kote 304 iz Donjeg Maslarca prema D. Velikoj.

Neprijatelj je odmah produžio dalje sa nastupanjem za bataljonima Udarne brigade „Braće Radića" prema Sredicama, gdje je došlo do krvavih i teških borbi i hvatanja za guše. Neprijatelj je odlučno napadao i naši su se borci, nanijevši neprijatelju teške gubitke, poslije nekoliko juriša i protujuriša, povukli na položaje oko Sredica. Dva bataljona držala su položaj prema Svinčinama, a jedan bataljon prema Gor. Križu.

O svim ovim borbama i povlačenju Udarne brigade „Braće Radića" sa položaja, kota 220, 230, Štab Divizije nije ništa znao sve do 11 sati 45 min., kada je izvještaj podnio ob. oficir Brigade. Tada su odmah angažovane ostale snage Brigade „Matija Gubec" i to jedan bataljon je zauzeo položaj: put Donja Velika — Gor. Sredice u šumi, te rubom šume prema Jakopovcu, dok je jedan bataljon dobio zadatak da napadne neprijatelja u Sredicama sa kote 220.

Međutim kada je neprijatelj osjetio približavanje bataljona Brigade „Matija Gubec", u panici se je počeo povlačiti u pravcu Pavlin Kloštra—Bjelovara, praćen vatrom naših jedinica. Istovremeno jedan bataljon Udarne brigade „Braće Radića", sa položaja kod Svinčine, bačen je da kroz šumu napadne neprijatelja sa boka, koji se je povlačio prema Pavlin Kloštru.

Prije toga jedna četa istog bataljona dobila je naređenje da se prebaci na kosu koja se proteže paralelno sa kosom gdje se nalazi crkva Gor. Sredica, kako bi zatvorila put neprijatelju, koji bi se u tom pravcu povlačio. Četa nije izvršila zadatak, a bataljon isto tako, i zbog neodlučnosti neprijatelj se je izvukao.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 85 mrtvih i ranjenih vojnika.

Od neprijatelja je zarobljeno 2 p. mitraljeza.

Naši gubitci: 11 mrtvih, 22 ranjena.

Gubitci u oružju: 1 p. mitraljez.

Utrošeno 7000 puščanih i mitraljeskih metaka.

Kritički osvrt:

Jedinice XXVIII Divizije nisu na vrijeme zauzele određene položaje, te je Brigada sa te strane bila napadnuta.

Povlačenje jedinica bilo je nepravilno prema Sredicama, već se je trebalo povlačiti kosom prema koti 220, prema putu koji vodi od puta Donja Velika — Gor. Sredica uz rub šume prema Jakopovcu. Sa te strane neprijatelja se moglo uspješno napasti i tući u njegovom povlačenju iz Sredica. Štab Brigade „Braće Radića" nije blagovremeno poslao izvještaj o situaciji na kotama 220 i 230 i o povlačenju za Sredice, te na taj način snage Brigade „Matija Gubec" nisu mogle biti angažovane na vrijeme.

Poslije završene borbe jedinice su još iste večeri 23. VI o.g. zauzele nove položaje i to: Udarna brigada „Braće Radića": dva bataljona Jakopovac, jedan bataljon Gor. Križ, a Brigada „Matija Gubec": Gor. i Donji Maslarec — Pešćenik.

24. juna 1944 godine. Jedinice su ostale na istim položajima.

Oko 9 sati istoga dana neprijatelj je ponovno u jačini jedne bojne izvršio napad od gornjih uslova[10] na Gor. Sredice, gdje je zatekao jedinice Bjelovarskog p. područja, koje su se ipak uspjele izvući, i probio se ponovno prema Bjelovaru preko Pavlin Kloštra. U tom svom probijanju vodio je borbu sa jedinicama XXVIII Divizije.

U vrijeme neprijateljskog nastupanja, Udarna brigada „Braće Radića" zauzela je položaje kota 224, šuma Svinčine sa jednim bataljonom, dok Brigada „Matija Gubec" dobila je zadatak da sa dva bataljona zauzme položaj kota 220 i put Donja Velika—Gor. Sredice u šumi, te putem pored ruba šume za Jakopovac, i na taj način zajedničkim snagama sa XXVIII Divizijom neprijatelja uništiti.

Zbog slabe veze između naše i XXVIII Udarne divizije neprijatelj je uspio da se probije za Bjelovar, a da uopće sa jedinicama naše Divizije nije došao u sukob.

25. VI. 1944 godine. Brigada „Matija Gubec" zauzela je položaj Pešćenik—Paunovac, s tim što je predstražu isturila prema Vel. Mučni.

Udarna brigada „Braće Radića": Srijem, M. i Vel. Branjska.

Zagorska brigada, koja je naređenjem Štaba X Korpusa stavljena privremeno pod komandu Štaba Divizije: M. Mučna, Brđani i Donji Maslarec.

U toku dana neprijatelj je izašao iz uporišta Koprivnice na sektoru Brigade „Matija Gubec" do Jagnjedovca. Do sukoba sa njime nije došlo.

Kasnije od ovoga, primljena je vijest od R.O.C.-a da je neprijatelj u Koprivnici spreman za pokret i da će se kretati pravac Jagnjedovac, cestom prema Križevcima i preko Vrhovca.

Izdato je naređenje da Brigada „Matija Gubec" u toku noći zauzme položaje Miličani, Gor. Maslarec—Brđani.

Zagorska brigada: Gor. Križ—Široko Selo. U toku noći nije došlo do sukoba sa neprijateljem.

26. juna 1944 godine. Jedinice su ostale na istim položajima. U toku dana neprijatelj je u jačini 80 ustaša izašao iz uporišta Koprivnica do Vel. Mučne. U selu se sukobio sa našim patrolama i poslije kraće pucnjave povukao se prema Koprivnici. Gubitaka nije bilo.

[10] Tako piše u originalu.

Navečer primljena je obavjest od obavještajne službe da neprijatelj 27. VI. 1944 godine namjerava jednu bojnu lovačkog zdruga prebaciti iz Križevaca za Koprivnicu, kao pojačanje uporišta Koprivnica, i to cestom Križevci — Koprivnica. S obzirom na ove podatke izdato je naređenje da jedinice naprave neprijatelju zasjedu ujutro rano na sektoru Grdak, kota 250 (sekcija Čakovec 1 : 100.000) — Donjara.

27. juna 1944 godine. U 5 sati ujutro jedinice su zauzele položaje prema izdatom naređenju Štaba Divizije za zasjedu i to: Udarna brigada „Braće Radića": kota 205, kota 251 i manastir Lepavina, sa bočnim osiguranjem na koti 275 (sekcija Čakovec 1 : 100.000).

Brigada „Matija Gubec": kota 250 (Grdak), kota 192 i M. Poganac (sekcija Čakovec 1 : 100.000). Jedinice su ostale na tim položajima do 14 sati istoga dana, poslije kog vremena su se povukle sa istaknutih položaja i odmarale do 20 sati.

U 20 sati izvršen je pokret cijele Divizije na sektor Rasinje.

28. lipnja 1944 godine. Oko 1 sat u noći jedinice su zauzele nove položaje i to: Udarna brigada „Braće Radića": Lukovec — Cvetkovec na kotama iznad Cvetkovca, Segovina oko kota 282, 278 i 249 (sekcija Čakovec 1 : 100.000).

Brigada „Matija Gubec": Pesek (kota 293), Leptan (kota 256), kota 228 i Razbojište. U toku dana došlo je do sukoba na sektoru Brigade „Matija Gubec" i Udarne brigade „Braće Radića".

Uništeno preko 30 neprijateljskih vojnika, dok je znatno veći broj ranjenih.

Zarobljeno: 2 nepr. vojnika, 2 šmajsera, 11 pušaka, 1 telefon, 1 bicikl, 2 motocikla i oštećen jedan tenk.

Naši gubitci: 1 mrtav i 5 ranjenih.

Utrošeno municije: 3.350 puščanih i mitraljeskih metaka i 275 komada šmajserskih metaka. Za antitenk. pušku 20 metaka.

U ovom razdoblju naša Divizija izbacila je iz stroja ukupno:
250 neprijateljskih vojnika,
zarobila: 2 neprijateljska vojnika,
2 šmajsera,
2 p.mitraljeza,
12 pušaka,
2 motocikla,
1 bicikl,
1 telefon,
1 tenk oštećen od 7,5 tona.
Naši gubitci u ljudstvu:
18 mrtvih,
44 ranjena.

Naši gubitci u oružju:

1 p.mitraljez pao neprijatelju u ruke,
1 p.mitraljez oštećen od bacača.

Utrošeno municije:

13850 mitraljeskih i puščanih metaka,
275 komada šmajserske,
20 komada antitenk. puška.

Od rukovodilaca poginuo: politkomesar II bataljona drug Lupić Anđelko, pomoćnik politkomesara čete drug Rojčević Antun, komandir čete Grošić Franjo (borba na dan 17. VI. 1944 godine kod Dautana).

Komandir čete Martinović Marko, politdelegat Videc Vinko, vodnik Malević Vojo (borba kod Sredica na dan 23. VI. 1944 godine).

Od rukovodilaca ranjen: v. d. načelnika štaba Udarne brigade „Braće Radića" zastavnik Heremić Mustafa, politdelegat Viher Zvonko i Klenfer Stjepan (borba na dan 17. VI. 1944 godine kod Dautana).

Komandir čete Čorić Josip, komesar bataljona Mezga Ernest, komandir čete Romanić Ivan, komandir čete Lončar Vinko, zastavnik Princ Ivan, vodnik Mudni Nikola, vodnik Ćićko Josip, vodnik Čopor Dragutin, koji je naknadno umro, vodnik Rožan Franjo i politdelegat Horvat Antun (borba kod Sredica na dan 23. VI. 1944 god.).

Komesar bataljona Momčilo Peleš, komesar čete Janeš Josip, pomoćnik komesara čete Rudmah Slavko i vodnik Malekoviće Milan. (Borba na dan 28. VI. 1944 godine kod Rasinje).

U ovim borbama koje su vodile jedinice naše Divizije pokazalo se je da je moral boraca na velikoj visini, jer je njihovo nastupanje prema neprijatelju neustrašivo, sa mnogo odlučnosti i hrabrosti.

Rukovodioci jedinica u borbama pokazali su hrabrost i odlučnost kao borci, ali kao rukovodioci ne raspolažu potrebnim znanjem za rukovođenje sa jedinicama u borbama.

Službi izviđanja i veze rukovodioci, također, ne poklanjaju dovoljno pažnje i nisu dovoljno upoznati sa njom.

Teškom oružju ne znaju odrediti pravilno mjesto za vrijeme borbe i ne iskorišćavaju ga u potpunosti.

Štab Divizije na vojnim savjetovanjima, koje održava poslije svake borbe, nastoji da ove nedostatke otkloni, a također i razradom i čitanjem referata, koje dobijaju pojedini rukovodioci.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Robić Ivan

(M. P.)

Komandant — potpukovnik,
Bulat Rade

BR. 101

DIREKTIVNA ZAPOVIJEST ŠTABA TRIDESET PETE NO DIVIZIJE OD 29. JUNA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA RASPORED I DEJSTVO U SLUČAJU NEPRIJATELJSKOG PRODORA NA OSLOBOĐENU TERITORIJU LIKE[1]

Direktivna zapovjest — strogo pov.

ŠTAB
XXXV DIVIZIJE XI KORPUSA
NOVJ
Br. 390/29-VI-1944
u 8 sati

ŠTABU I. II i III BRIGADE XXXV DIVIZIJE

Neprijatelj je izvršio jaču koncentraciju na sektoru Gospić—Perušić—Otočac—B. Potok—Saborski—Ličko Petrovo Selo—Bihać—Drenovača—Nebljusi—Kruge—Lapac. Tačna namjera neprijatelja nije još poznata.[2] Ima izgleda da će ove snage osigu-

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 33—1, k. 1234.

[2] O njegovim namjerama kaže se u bojnoj relaciji Prvog zbornog područja slijedeće: „Prema zapovjedi 392. pješačke divizije poduzet je podhvat u cilju čišćenja područja Živulje—Turjanski, a sa krajnjim ciljem izbijanja na Krbavsko Polje.

U podhvatu sudjeluje: Njemačka bojna „Kruger", pravcem: Plitvička Jezera—Prijeboj—Korenica—Bunić.

XIX. bojna IV. S.D.S. (stajaćeg djelatnog zdruga — prim. red.) pravcem: Babin Potok—Homoljac—Krbavica.

XXXI. bojna IV. S.D.S. pravcem: Široka Kula—Mileusnići—Bunić sa zadaćom, da zauzme i drži postave (položaje — prim. pred.): Bunić—Šalamunić.

XXXII. bojna IV. S.D.S. pravcem: Široka Kula—Jagodnje—Mekinjar sa zadaćom, da zauzme i drži postave: Vijenac (839) — Ljutica (984) — Goli Vrh (913). —

XXXIV. bojna S.D.S. pravcem: Ribnik—Barlete—Vujnovac—Prkos—Jelov Venac, sa zadaćom, da posjedanjem postava u području Jelovog Venca štiti desno krilo XXXII. bojne.

I. bojna 3. posadnog zdruga pravcem: Bil.[ajsko] Novo Selo—Ribnik—Medak, vrši nasilno razviđanje...

Sam pothvat počeo je u 02.00 sata (30. juna 1944 — prim. red.) i tekao je po slijedećem: Njemačka bojna „Kruger" nije dostigla određenog cilja i uobće se ne zna, dokle je dostigla, jer nikakvi podaci nisu dobiveni.

XIX. bojna također nije dostigla do određenog cilja jer je uslied jakog otpora odmetnika zadržana na 10 km. od polazne točke. (Devetnaesti ustaški bataljon prodro je do Homoljačkog klanca, ali je protivnapadom Prve brigade Trideset pete divizije odbačen sa dostignute linije. — Prim. red.).

ravati prebacivanje neprijateljskih snaga sa juga na sjever, no postoji vjerovatnoća da bi pri tome osiguravanju izvršile jaču ofanzivu na naš oslobođeni teritorij, a ima vjerovatnoće da je koncentracija izvršena u cilju same ofanzive na oslobođeni teritorij.

U duhu ove situacije

NAREĐUJEMO:

1. — Sve jedinice odmah staviti u pripravnost i preduzeti na svome sektoru svima mogućim sredstvima izviđanja, te na vrijeme otkriti svaki neprijateljski pokret i namjere.

2. — Sve komunikacije minirati.

3. — Ako usljedi neprijateljska ofanziva, jedinice će se prebacivati najpogodnijim pravcem na sektore:

I brigada: na sektor: Kapela (sjeverno od Dabra),

II brigada na sektor: Kosinj—Pazarište,

III brigada na sektor Velebita,

Lički partizanski odred na sektor: jedan bataljon Plješivica, a jedan bataljon neka ostane na dosadašnjem sektoru.

XXXI. i XXXII. bojna u jednom snažnom naletu razbile su II. brigadu 35. divizije kod Ljubova, te su istog dana posjele određene postave.

XXXIV. bojna uspjela je preći r. Jadovu kod Barleta i posjesti postave: Vranjak—Vučjak—Crni Vrh, ali dalje napredovanje nije mogla poduzeti uslied jake bočne vatre iz Vrebca i uslied prebacivanja odmetnika od Vrebca ka Barletama. (Prebacivanje su vršila dva bataljona Treće brigade Trideset pete divizije sa zadatkom: dejstvovati u bok neprijatelja a zatim sadejstvovati sa Drugom brigadom koja je zatvarala pravac Široka Kula—Ljubovo—Bunić. — Prim. red.).

I. bojna 3. posadnog zdruga u nasilnom razviđanju, dostigla je Medak i Počitelj, no dalje nije mogla, uslied jake odmetničke vatre.

U 10.00 sati povučena je I. bojna u Ribnik, pa zatim odmah upućena u napadaj i to: sa 1 sati u pravcu Vrebca, a sa 2 sati u pravcu Barleta, sa zadaćom da pređe r. Jadovu, potisne odmetnike ka jugu i na taj način osigura desni bok i omogući dalje napredovanje XXXIV. bojni.

Bojna nije mogla izvršiti dobivenu zadaću, uslied brojne slabosti, jake vatre odmetnika i zbog porušenih mostova na r. Jadovi, koja se ne može gaziti.

Tako je uslied nedolaska njemačke bojne „Kruger" i XIX. bojne kao i zbog zakašnjenja XXXIV. bojne podhvat doživio podpun neuspjeh.

XXXI. i XXXII. bojna morale su se pred veče povući na postave: Čardak — Konjski Vrh — jer je prietila opasnost, da budu napadnute s leđa i odsječene od jakih odmetničkih snaga, koje su se sa sjevera počele prikupljati na Crnom Vrhu. (Položaje na Crnom Vrhu zauzela je Druga brigada Trideset pete divizije. — Prim. red.).

XXXIV. bojna koja je ostala usamljena na zauzetim postavama povučena je u toku noći na Zubar, a I. bojna 3. posadnog zdruga povučena je u Bil. Novo Selo na svoje uporište.

Naši gubitci: 20 mrtvih, 28 ranjenih, 10 nestalih..." (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 6/1—28, k. 58).

Artiljerijski divizion skloniće na najpogodnije mjesto sadanjeg sektora sva oruđa, a potom doći u sastav štaba divizije.

Bolnica — ranjenici — intendantura — radnička četa — kurs —marvena bolnica na sektor Velebit sa III brigadom, koja će služiti za obezbjeđenje ranjenika.

Štab divizije u ovoj situaciji bio bi kod štaba Bogdanove brigade.[3]

Radio-vezu održavati svakog sata.

Kolske komore odstraniti i najpotrebnije prenjeti na tovar, a ostalo skloniti.

Borcima objasniti situaciju kod neprijatelja i razlog njegovih zadnjih pokušaja, te upotrebiti sva sredstva da se jedinica održi u ruci i sačuva njena cjelovitost.

Ishranu regulisati prema situaciji i nahođenju štaba brigade.

Ovo naređenje štabovi da odmah prodiskutuju i upoznaju se sa sektorom na koji će, ako se to naredi, orijentisati svoje snage.

Na ovim sektorima razviti najveću aktivnost, te kako bi se osujetili neprijateljski planovi akcije.[4]

III brigada krenuće na pomenuti sektor kada primi ranjenike koje mora zaštititi, a koji će joj biti upućeni.

Ako pri pokretu na dodjeljene položaje — sektore se naiđe na neprijatelja, razbiti ga napadom na najpogodnijem mjestu i pod svaku cijenu težiti da se izbije na dodjeljene sektore.

Po ovom naređenju postupite kada od nas dobijete naređenje: *„Postupite po naređenju broj 390“*. Ako ma iz kojih razloga budu telefonske veze pokidane, držite radio-vezu, a ako i ona ne bude ma iz kojih razloga mogla se upotrebiti, a ispolji se jaka neprijateljska ofanziva, tada ne čekajući naređenje postupiti po ovoj direktivi i težiti da što prije uspostavite radio-vezu, javljajte se svaki parni sat dok ne dobijete vezu.

Prijem naređenja depešom potvrdite. —

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S. Mrda

Komandant, potpukovnik:
N. R. Grubor

---

[3] Bogdan Mamula bio je tada komandant Treće brigade.

[4] Vidi tom, V, knj. 29, izvještaje Štaba Trideset pete divizije Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ od 6. jula 1944.

BR. 102

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU OD 29. JUNA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O UNIŠTENJU NEPRIJATELJSKIH KAMIONA KOD KLANE[1]

OPERATIVNI ŠTAB ZA ISTRU
XI KORPUSA N.O.V. I P.O.
– JUGOSLAVIJE –
Br. 366 dne 29. VI. 1944.

Operativni izvještaj
iz akcije od 30. V. 1944.

ŠTABU XI KORPUSA N.O.V. i P.O.J.

1.) Poslije neprijateljske ofenzive na Istru,[2] neprijatelj je ostavio garnizon koji do tada nije postojao u Klani. Neprijatelj skoro svaki drugi-treći dan saobraća cestom Matulje — Breza — Klana, radi snabdjevanja toga garnizona. I udarni bataljon II brigade nalazio se oko sela Marčelji i dobio je zadatak da postavi zasjedu na cesti Breza — Klana između kote Židovje (561) i bezimene kote 501, što je isti i učinio. Teren na tome prostoru je vrlo dobar za zasjedu, malo pošumljen, a oko ceste ima podesne kote.

2.) U toj akciji učestvovala je II četa I udarnog bataljona II brigade, jedno mitraljesko odjeljenje i jedan vod III čete istog bataljona. Drugih jedinica u blizini nije bilo.

3.) Naziv neprijateljske jedinice sa kojom je vođena borba nije nam poznat. Jačina iste je bila 3 kamiona i 1 luksuzni auto sa oko 60 vojnika, koji su vozili hranu za garnizon u Klani.

4.) Neprijatelj je imao zadatak da kao i obično preda sljedovanje hrane navedenom garnizonu, kretao se sasma sigurno jer na tome mjestu još do tada nije bio napadnut. Zadatak naših jedinica bio je da neprijatelja ako bude išao oprezno propuste i napadnu po mogućnosti iznenadno, unište ga i pokupe plijen.

5.) Zapovjesti su izdate usmeno.

6.) Borba je počela 30. V. točno u 11.30 sati.

7.) Gore navedene jedinice postavile su zasjedu blizu same ceste na navedenom mjestu, i ostale neprimjetne. Neprijatelj

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 6–2/4, k. 1321.

[2] Ona je počela 25. aprila i trajala do 8. maja 1944 (vidi tom V, knj. 27, dok. br. 72).

je ujutro oko 5.30 sati prošao mimo zasjedu iz Breze za Klanu sa četiri kamiona, koji su vozili hranu za garnizon u Klani. Kretao se je prilično oprezno, s time što je išao na rastojanju kamion do kamiona oko 150 do 200 metara. Naša zasjeda je vidila da ne bi polučila uspjeh, te ih je propustila i čekala dok se vrate natrag. Oko 11.30 sati 3 kamiona i 1 luksuzni auto vraćali su se natrag iz Klane za Brezu sasma sigurno i na malom otstojanju. Kada su upali u zasjedu, koja je bila dosta blizu same ceste, na njih je otvorena dosta jaka vatra. Uto je neprijatelj ustavio kamione, poskakao iz njih i počeo da bježi, osim svega dvojice koji su se snašli i pružili manji otpor. Izvršen je juriš, u jurišu su bacane bombe od kojih su se kamioni zapalili, jer je bilo u istima ulje koje se je od naše vatre prosulo iz bačava po kamionima, i zapalilo se od bombi. U jednom kamionu nalazila se municija topovska i minobacačka koja je počela da praska, uslijed čega su se naši borci morali povući. Borba je trajala 30 minuta i završila se na istom mjestu. Neprijatelj za to vrijeme nije dolazio u pomoć napadnutima.

8.) U toj borbi zadatak je izvršen i postavljeni cilj je postignut. Na strani neprijatelja ubijeno je i ranjeno oko 25 vojnika, među kojima i jedan niži oficir. Zapaljena su 3 kamiona i jedan luksuzni automobil, zaplijenjeno je 1 puška, 1 radio-aparat i nešto sanitetskog materijala.

9.) Na našoj strani bio je 1 borac lakše ranjen.

10.) Utrošeno je 1.120 puščanih i mitraljeskih metaka, 420 šmajserskih i 42 ručne bombe.

11.) Lica koja su se naročito istakla u toj borbi nije bilo, a isto tako koji su se slabo ponesli nije bilo.

12.) Nedostatak je u tome što borci nisu pravilno gađali, te je veći dio neprijateljskih vojnika uspio da pobjegne. Drugo što su se bombe bespotrebno bacale na kamione i zapalile ih, zbog čega se nije mogao pokupiti plijen.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Jože Skočilić** (M. P.) Komandant, potpukovnik, **Savo Vukelić**

BR. 103

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU OD 29. JUNA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O UNIŠTENJU NEPRIJATELSKIH POSADA U PIĆANU I GRAČIŠĆU[1]

OPERATIVNI ŠTAB ZA ISTRU
XI KORPUSA N.O.V. I P.O.
– JUGOSLAVIJE –
Br. 367 dne 29. VI. 1944.

Operativni izvještaj
iz akcije 11. VI. 1944.

ŠTABU XI KORPUSA N.O.V. i P.O.J.

1.) Neprijatelj do sada u Istri, a osobito u južnom dijelu Istre, nije bio ozbiljnije napadat u garnizonima, te je isti svoje snage rasporedio u manje jedinice i zaposjeo više važnih mjesta kako bi što bolje mogao da kontroliše teritorij i pljačka narod. U vezi ofenzivnih operacija naših jedinica, čišćenja teritorija, zadavanja neprijatelju udaraca i spasavanja naroda od pljačke, a osobito sada kada je prispjela žetva, predviđeno je da se likvidiraju neprijateljska uporišta, prije svega Pićan i Gračišće, pošto su ta uporišta bila najpogodnija za uspješno napasti i osvojiti ih. Neprijatelj je u tim garnizonima ozidao bunkere bez krova i zazidao prozore od zgrada, iz kojih je svako toliko ispadao i vršio pljačku. Pored toga bio je prilično drzak, jer do sada na tome terenu nije pretrpio ozbiljnijeg udarca. Obadva garnizona nalaze se na brdu, imaju uzdignute tornjeve koji dominiraju terenu. Ipak pored svega toga, pošto se uspjelo neprimjetno upasti među zgrade, neprijatelju [to] nije pomoglo. Kroz te garnizone prolazi jedna glavna cesta koja vodi iz Pazina na asfaltiranu cestu Rijeka — Pula. Pored toga jedna glavna cesta vodi od Pićna za Žminj. Drugih važnih ili industrijskih područja na tome sektoru nema.

2.) U toj borbi učestvovali su II i III bataljon I brigade „Vladimira Gortana“, dok su I i IV bataljon iste brigade bili kao sadejstvujuće jedinice i to I bataljon je napravio zasjedu na cesti Cerovlje — Paz, a IV talijanski bataljon dobio je zadatak da djeluje na pruzi Lupoglav — Buzet. Pored toga na samoj akciji učestvovale su neke jedinice od I bataljona I partiz. odreda „Učka“ kao vodiči i slično.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 7–1/4, k. 1321.

3.) Neprijatelj se nalazio jačine i to u Pićnu 30, a u Gračišću 27 karabinjera koji su pripadali II karabinjerskom istarskom bataljonu, među njima bio je i jedan tenente.[2]

4.) Neprijatelj je bio prilično slobodan, pošto još nije ozbiljnije bio napadnut. Pored toga nekoje odredske jedinice već su dva puta bile napale garnizon u Gračišću, te su obadva puta bili odbijeni i morali se povući, te je ista posada toga garnizona mislila da će tako biti i ovoga puta, pa su odlučili da daju otpor dulje vremena. Naša odluka bila je da se brzim energičnim i iznenadnim napadom čim prije likvidiraju ti garnizoni i potuku neprijateljska pojačanja koja bi imala doći iz susjednih garnizona, a osobito iz pravca Pazina.

5.) Zapovjest štabu brigade izdata je usmeno i u direktivnom pismu, dok zapovjest štaba brigade u cjelosti prilažemo.

6.) Napad i borba je počela u Pićnu i Gračišću 11/VI u 2.45 minuta, dok je kod I bataljona borba počela istog dana u 18.30 sati.

7.) Naš napad bio je jednovremen na obadva garnizona. Radilo se o tome da se najprije likvidira garnizon u Pićnu, a potom prijeđe na likvidaciju garnizona u Gračišću, u tu svrhu jedinicama koje su napadale na Pićan dodijeljen je bio top. Naši borci i u jednom i u drugom garnizonu došli su po mraku do samih zgrada. Otvorila se borba i karabinjeri su pozvati na predaju, na što nisu htjeli da pristanu, tako je trajalo tri sata. Nakon toga naši artiljerci dovukli su top pred bunkere na otstojanje do 20 metara i otvorili brzu paljbu na dva bunkera, koji su sa 6 metaka bili razbijeni, zatim je jedna desetina jurišača izvršila juriš sa bombama u kasarnu i tako je neprijatelj bio primoran na predaju, kroz pola sata poslije toga, t.j. u 6.15 sati bio je likvidiran garnizon u Pićnu. Odmah pri prvom naletu poginuo je komandant bataljona, koji se je nalazio sa tom četom. Garnizon u Gračišću uvijek je davao žestok otpor. Poslije likvidacije garnizona u Pićnu prešlo se energično na likvidaciju garnizona u Gračišću. U tom garnizonu neprijatelj je davao žestok otpor i nepristojno se izražavao prema našim borcima koji su ga pozivali na predaju. Međutim držao je borbu sve do 14 sati, a kada su vidili da mi ne otstupamo i da im nije stigla pomoć, odlučili su i predali se. Tako su likvidirani obadva garnizona. Za sve vrijeme borbe neprijatelj nije pokušao da napadnutim garnizonima pritekne u pomoć, već je sa kolonom od oko 100 vojnika izvršio pokret iz Cerovlja za Gologoricu, sa kojom namjerom nije nam poznato, gdje ga je sačekao I bataljon i potjerao natrag. To je bilo u 18.30 sati. Borba se završila na istim

[2] poručnik

mjestima gdje je i počela. Naše jedinice ostale su u novooslobođenim mjestima sve do noći, a u Pićnu su i zanoćile.

8.) Postavljeni zadatak i cilj je u potpunosti postignut, zapravo može se reći i iznad očekivanja. Oslobođena su dva mjesta sa okolnim selima, t.j. dvije općine, zarobljeno je 40 karabinjera, među kojima i jedan tenente. Neprijatelj je imao 11 mrtvih i 12 ranjenih vojnika. Zaplijenjeno je 6 teških mitraljeza, 3 puškomitraljeza, 10 šmajsera, 61 puška, 38 pištolja, 28.000 metaka, 750 bombi, 5 bicikla, jedan motorkotač i mnogo druge ratne spreme.

9.) U toj borbi poginula su naša dva druga, među kojima komandant bataljona drug Maganja Marijo, a 5 ih je ranjeno, od kojih 1 komandir čete.

10.) U toj borbi utrošeno je 24 topovske granate, 85 mina za bacač, 48 ručnih bombi, 6.446 puščanih i mitraljeskih metaka i 1.294 šmajserska metka.

11.) U toj borbi istakao se je Štab I brigade „Vladimira Gortana", a pojedinačnog naročitog isticanja nije bilo.

12.) Isto tako nisu pravljene neke naročite griješke za koje bi se moralo pozivati na strožiju odgovornost, osim tu i tamo pojedini novomobilisani borci nisu se dobro održali, zbog čega su kasnije upozoreni i popravnom mjerom kažnjeni od strane štabova bataljona.

13.) Akcija je bila dobro pripremljena i odluke su bile realne. Upravljanje i rukovođenje u samoj borbi bilo je prilično, osim pojedinih rukovodilaca od nižeg komandnog kadra koji se nisu dovoljno snašli i nisu držali jedinice u rukama. Teško oružje, a naročito top, je u potpunosti iskorišćeno. U borbi su došle do izražaja prvenstveno ručne bombe i top koji je iz blizine tukao.

Pouke treba izvući, da je pogriješno napadati neki garnizon ako se nije sigurno da ga se može likvidirati; u vezi sa time garnizon u Pićnu, koji nije do tada napadat, predao se je i nije bio uvjeren da se može odbraniti, dok garnizon u Gračišću, koji je ranije dva puta napadat i uspio odbiti napade, nije se htio predati, jer su bili uvjereni da će i ovoga puta odbiti napad kao i ranije. Pored toga potrebno je prvim naletom udariti najoštrije i neprijatelja nastojati odmah savladati dok se još ne snađe, jer kad se snađe i organizuje odbranu onda savlađivanje ide mnogo teže.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant, potpukovnik:

BR. 104

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU OD 29. JUNA 1944. ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O UNIŠTENJU NEPRIJATELJSKIH GARNIZONA U ŠUMBREGU I SVETOJ NEDELJI[1]

OPERATIVNI ŠTAB ZA ISTRU
XI KORPUSA N.O.V. I P.O.
– JUGOSLAVIJE –
Br. 368 dne 29. VI. 1944.

Operativni izvještaj
iz akcije 13. VI. 1944.

ŠTABU XI KORPUSA N.O.V. I P.O.J.

1. Na sekciji Pazin 1:100.000 nalazi se Šumbreg na cesti Labin—Pićan i Sveta Nedelja uz glavnu asfaltiranu cestu Rijeka —Pula sjeverno od Labina. Neprijatelj stalno saobraća cestom Rijeka—Pula, a da bi očuvao tu cestu i imao kontrolu nad terenom, a osobito Čepićkim poljem, on je postavio svoje garnizone u Šumbregu, Svetoj Nedelji, Štrmcu i Labinu. Teren je na tome sektoru dosta krševit, ispresjecan sitnijom šumom i prilično dobrim cestama. Neprijatelj je sve te garnizone utvrdio pomoću bunkera koje je zidao oko kasarni i zazidao na kasarni prozore i vrata.

2.) U toj borbi učestvovala je I brigada „Vladimira Gortana" bez IV bataljona.

3.) U garnizonu Šumbreg bio je neprijatelj jačine 33 karabinjera, a u garnizonu Sveta Nedelja 40, od kojih je neki dio bio fašisti. Svi ti karabinjeri pripadali su I karabinjerskom istarskom bataljonu. Među njima su se nalazili 2 oficira sottotenenta.[2]

4.) Neprijatelj je otprilike znao da će uslijediti napad na ta dva garnizona poslije Pićna i Gračišća,[3] ali prema fašističkom običaju njihove starješine su ih reskirali i dali im zadatak da se brane dok im stigne pomoć. Naša odluka bila je da se likvidiraju ta dva garnizona i potuče pojačanje koje bi im prišlo u pomoć. Situacija za to bila je na našoj strani povoljna jer smo bili nadmoćniji i kod vojske je bio moral na visini.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 8—1/4, k. 1321.

[2] potporučnika

[3] Prva istarska brigada „Vladimir Gortan" napala je te neprijateljske garnizone 11. juna 1944 (vidi dok. br. 103).

5.) Zapovjest štabu brigade izdata je usmeno i pismeno u vidu direktivnog pisma, a zapovjest štaba brigade odnosno kopiju dostavljamo.[4]

6.) Borba je počela 13. VI. u Svetoj Nedelji u 3.50 sata, u Šumbregu u 4 sata, kod III bataljona na zasjedi prema Raši počela je u 6 sati, a kod zasjede na cesti Cerovlje—Paz borba je počela u 7 sati istog dana.

7.) Neprijatelj je davao iz obadva garnizona žestoki otpor, a osobito iz garnizona u Sv. Nedelji gdje je u borbi učestvovao i protikolski top, a u napadu na Šumbreg učestvovao je teški bacač. Naši borci približili su se kasarni u Sv. Nedelji i bombama obasipali kasarnu sa jedne druge zgrade koja je bila u neposrednoj blizini, tako da je na krov i gornji dio neprijateljske kasarne bačeno 700 komada ručnih bombi, koje su onesposobile kasarnu i istjerale neprijatelja u donji dio zgrade, zatim je borba produžena i izvršen juriš u 7 sati, neprijatelj savladan dajući otpor kada su naši borci već bili upali i u samu zgradu i tom prilikom ranjena su 4 druga od trojice fašista koji se nisu htjeli predati nakon što su se svi ostali predali. Borba u Šumbregu bila je nešto mekša, neprijatelj nije davao tako ogorčen otpor već je pregovarao sa našima i u 9 sati predao se. Dva sata poslije napada neprijatelj je došao u pomoć iz pravca Pule sa 19 kamiona i jednom autoblindom i naišao u zasjedu III bataljona kod Vineža. Mina koja je bila postavljena na cesti digla je prvi kamion koji je naišao. Razvila se žestoka borba. Autoblinda je pokušala da prođe kroz naše položaje, ali je vatrom iz protukolske puške natjerana u bjeg. Neprijatelj je dobio pojačanje i nastojao pod svaku cijenu da priteke u pomoć napadnutim garnizonima. III bataljon odbijao je sve napade sve dotle dok ostale jedinice nisu potpuno izvukle sve iz osvojenih garnizona, t.j. do 14 sati, a potom se bataljon povukao po naređenju štaba brigade. Neprijatelj je produžio put i u 16 sati stigao u Svetu Nedelju gdje ga je čekala razbijena prazna kasarna i nekoliko mrtvih lješina njegovih fašista. U to isto vrijeme, odnosno istog dana u 6 sati neprijatelj je krenuo iz Cerovlja za Gologoricu u jačini oko 70 vojnika u namjeri da pljačka ta sela. Tamo ga je sačekala četa II bataljona I brigade, primila borbu i vodila je sve od 7 do 16 sati a potom ga potisnula nazad otkuda je i došao i ostala dalje na svojim položajima. Nakon izvršenih akcija naše jedinice povukle su se sjeverno na sektor Čepić—Brdo—Grobnik i tu su se smjestile za odmaranje. Neprijatelj nije pokušavao dalje od svojih nastradalih garnizona, t.j. Šumbrega i Svete Nedelje.

---

[4] Vidi dok. br. 15/1, k. 1327, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

8.) U toj borbi zarobljeno je 73 neprijateljska vojnika, ubijeno 78 a ranjeno 45. Zaplijenjeno je: 1 teški mitraljez, 8 puškomitraljeza, 6 šmajsera, 84 puške, 30 pištolja, 280 bombi, 17.000 metaka, 3 radio-aparata, 2 pisaće mašine, jedan jahaći konj, 6400 kg hrane i ostale ratne spreme.

9.) Na našoj strani bili su 6 mrtvih i 10 ranjenih drugova. Među ranjenima nalazi se jedan komandir čete.

10.) Utrošeno je 22.185 puščane i mitraljeske municije, 1.413 šmajserske, 903 ručne bombe, 153 granate za lake bacače i 59 granata od topa.

11.) U toj borbi dobro se snašao i držao štab brigade, štab III bataljona i čitavi III bataljon. Pojedinačnog naročitog isticanja nije bilo osim desetar izviđačke desetine štaba I brigade.

12.) U toj borbi slabo se je držao operativni oficir I bataljona I brigade, koji je pozvan na odgovornost. On se je bespotrebno odvojio od svoje jedinice i nije vodio računa o istoj.

13.) Akcija nije bila dovoljno pripremljena, ali ipak odluka da se akcija izvede bila je realna, zato što je neprijatelj u tim garnizonima bio u strahu poslije zauzeća Pićna i Gračišća, pa je bilo pravilno čim prije iskoristiti taj njihov strah. Većina drugova rukovodilaca nije se dovoljno snašla u borbi, dok je jedan dio rukovodilaca iz štaba brigade i štabova bataljona prilično se snašao. Nekoji drugovi griješili su u tome što su kao više starješine uzeli komandu nad podređenom jedinicom i time onemogućili nižim rukovodiocima komandovanje jedinicom. Taktički i borbeni postupci starješina bili su u skladu sa razvojem situacije i donašane su pravilno odluke.[5]

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Jože Skočilić** (M.P.) Komandant. potpukovnik: **Savo Vukelić**

[5] Zbog postignutog uspjeha i pokazane hrabrosti i odlučnosti u borbama za oslobođenje tih mjesta. Operativni štab za Istru pohvalio je borce i rukovodioce Prve istarske brigade „Vladimir Gortan" pismenom naredbom (vidi dok. br. 61).

BR. 105

IZVJEŠTAJ ŠTABA NERETVANSKOG NOP ODREDA OD 29. JUNA 1944. GRUPI JUŽNODALMATINSKIH NOP ODREDA O DIVERZIJAMA IZVRŠENIM OD 23. FEBRUARA DO 23. JUNA[1]

ŠTAB
NERET. PART. ODREDA
29. VI. 1944.

PODATCI

o izvršenim saboterskim (minerskim) akcijama i nanesenoj šteti neprijatelju u vremenu od 23. II. do 23. VI. 1944. god.

1. — Dana 23. II. 1944. postavljene su 2 nagazne mine na cesti Zaostrog—Podaca. Istoga dana naišla su jedna njemačka radna kola sa vojskom, koja su odletjela u zrak. Ubijeno je 7, a ranjeno 9 neprijateljskih vojnika.

2. — Dana 24. II. 1944. na istoj cesti prema Podaci naišao je jedan luksuzni auto na minu. Mina je eksplodirala i auto je odletio u zrak. O tome slučaju podataka nemamo.

3. — Dana 24. II. 1944. naišao je jedan njemački kamion na minu koja je bila postavljena na cesti Gradac—Podaca. Kamion je odletio u zrak. Tom prilikom neprijatelj je imao 6 mrtvih i 10 ranjenih vojnika.

4. — Dana 25. II. 1944. jedan neprijateljski automobil naišao je na minu na cesti Gradac—Podaca. Tom prilikom poginuo je 1 oficir i 1 vojnik.

5. — Dana 5. III. 1944. diverziona grupa postavila je minu na cesti Ploča—Rogotin; naišao je jedan motorbicikl, koji je uništen, te ubijena 2 oficira i šofer.

6. — Dana 11. III. 1944. postavljena je mina na cesti Mali Prolog—Veliki Prolog. Uništen je jedan autotaksi Dr. Franića iz Metkovića. Tom prilikom je poginula majka od njegove žene, a on je teško ranjen. Pomenutom Franiću pošao je jedan njemački bolnički auto u pomoć, isti je naišao na drugu minu, auto je odletio u zrak sa bolničkim osobljem, gdje je bilo 3 teže ranjena, među njima i 1 njemački doktor.

7. — Dana 11. III. 1944. postavljena je mina na cesti Rogotin, te uništila jedna kola, gdje je ubijeno 3 talijanska zarobljenika i 2 mazge.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 23/10, k. 1617.

8. — Dana 12. III. 1944. postavljena je mina na cesti Vrgorac—Kozica, te uništila jedan kamion sa vojskom. Žrtve nisu nam poznate.

9. — Dana 13. III. 1944. postavljena je mina na cesti Vrgorac — Vel. Prolog, uništila jedan kamion sa vojskom. Tom prilikom bilo je 7 mrtvih i više ranijenih neprijateljskih vojnika.

10. — Dana 15. III. 1944. postavljena je mina na cesti Vrgorac — Kozica, uništila jedan kamion, gubitci neprijatelja iznose 27 mrtvih.

11. — Dana 19. III. 1944. mina postavljena na cesti Opuzen —Metković, uništila 1 njemački kamion, ubijeno 8, a ranjeno 6 neprijateljskih vojnika.

12. — Dana 28. III. 1944. postavljena mina na cesti Ploča—Rogotin. Istog dana eksplodirala i uništila jedan njemački motocikl. Ubijen 1 oficir i šofer.

13. — Dana 12. III. 1944. postavljena mina na cesti Vrgorac—Kozica, uništila jedna civilna kola, ubila 2 civila, među njima jednog narodnog neprijatelja.

14. — Dana 2. IV. 1944. postavljena mina na cesti Metković — Opuzen. Istog dana naišao je 1 njemački motocikl na minu, koja je eksplodirala i uništila motocikl i šofera.

15. — Dana 8. IV. 1944. postavljena mina na cesti Mali Prolog, na koju je isto naišao jedan njemački kamion. Mina je eksplodirala, uništila kamion, te je tom prilikom ubijeno 6, a ranjeno 8 njemačkih vojnika.

16. — Dana 8. IV. 1944. naišao je na minu koja je postavljena na cesti Mali Prolog — Crveni Grm jedan njemački kamion; kamion je uništen, ubijeno 7, a ranjeno 11 njemačkih vojnika.

17. — Dana 9. IV. 1944. naišla su na minu jedna civilna kola na cesti Vrgorac — Kozica; kola su uništena i ubijena 3 civila.

18. — Dana 12. V. 1944. postavljena je mina na želj. pruzi Komin—Rastoka; 13. V ujutro naišao je voz, mina je eksplodirala i izbacila iz tračnica 2 vagona, dočim je lokomotiva bila iza vagona. Ubijeno 2, a 10 ranjeno neprijateljskih vojnika.

19. — Dana 13. V. 1944. postavljena je mina na pruzi Komin—Rastoka. Naišao je voz iz Komina, mina je eksplodirala i uništila 2 vagona, dočim je lokomotiva bila iza kompozicije. Tom prilikom je bilo 2 mrtva, 4 teže i 4 lakše ranjena neprijateljska vojnika.

20. — Dana 15. V. 1944. postavljena je mina na želj. pruzi Gabela—Čapljina; 16. V naišao je voz iz Čapljine, mina je eksplodirala, uništila lokomotivu i 12 vagona. Poginula 2, a ranjeno 10 neprijateljskih vojnika.

21. — Dana 17. V. 1944. postavljene su mine i eksploziv pod mostove na Duvratu, 2 kilometra južno od Metkovića, na cesti i pruzi Metković—Norinska Kula. Mostovi, kako cestovni tako i željeznički, bili su dužine od 12 metara. Željeznički most bio je od željeza, a cestovni od kamena. Mostovi su potpuno uništeni.

22. — Dana 25. V. 1944. postavljena je mina na želj. pruzi Ploča—Rogotin. 26. V u 8 sati naišao je voz iz Rogotina, mina je eksplodirala, uništila mašinu i 2 vagona. Poginulo 8 i ranjeno 6 neprijateljskih vojnika.

23. — Dana 26. V. 1944. postavljena mina na cesti Drvenik —Zaostrog. Istoga dana naišao je kamion, mina je eksplodirala i kamion srušen pod cestu. Poginula 2, a ranjeno 6 neprijateljskih vojnika.

24. — Dana 27. V. 1944. postavljena je mina na želj. pruzi Komin—Rastoka. Istog dana u 8 sati naišao je voz na minu, koja je eksplodirala, uništila lokomotivu i 2 vagona. Ubijeno 6, a ranjeno 8 neprijateljskih vojnika.

25. — Dana 3. VI. 1944. postavljena je mina na cesti Opuzen —Metković. Na istu je naišao neprijateljski kamion. Mina je eksplodirala, uništila kamion, te je tom prilikom ubijeno 4, a ranjeno 5 neprijateljskih vojnika.

26. — Noću između 7. i 8. VI. 1944. postavljena je mina pod most na Čeveljuši. Most je uništen. Isti je bio dužine 10 metara na želj. pruzi Ploča—Rogotin.

27. — Dana 6. VI. 1944. postavljena je mina na želj. pruzi Ploča—Rogotin kod Stabline. Pravovremeno neprijatelj je minu pronašao i kad je počeo da je vadi naša vojska iz zasjede je zapucala i ubila 2 neprijateljska vojnika.[2]

28. — Dana 8. VI. 1944. postavljena je mina na žel. pruzi Gabela—Čapljina kod mjesta Struge. 9. VI naišao je voz iz Gabele, mina je eksplodirala i bacila iz kolosijeka lokomotivu i 2 vagona. Ubijeno 5, a ranjeno 4 neprijateljska vojnika.

29. — Dana 8. VI. 1944. postavljena je mina na želj. pruzi Metković—Gabela kod tunela zapadno od Gabele 250 metara. Naišao je voz iz Metkovića, mina je eksplodirala i izbacila iz kolosijeka lokomotivu i 2 vagona. Ubijeno 3, a ranjeno 2 neprijateljska vojnika.

30. — Dana 13. VI. 1944. postavljena je mina na cesti Metković—Dubravica, naišao je neprijateljski kamion na minu, koja je eksplodirala i uništila kamion. Ubijeno je 5, a ranjeno 3 neprijateljska vojnika.

---

[2] Vidi dok. br. 122.

31. — Dana 14. VI. 1944. postavljena je mina na cesti Kozica—Saranč. Istog dana naišla su neprijateljska kola na minu, koja je eksplodirala, uništila kola, 2 konja; 2 ubijena i 1 ranjen neprijateljski vojnik.

32. — Dana 15. VI. 1944. postavljena je mina na cesti Makarska—Tučepi. Istog dana naišao je kamion, mina je eksplodirala, uništila kamion, ubijeno 6, a ranjeno 7 neprijateljskih vojnika.

33. — Dana 15. VI. 1944. postavljena je mina na cesti Opuzen—Metković u neposrednoj blizini Metkovića. 16. VI mina je pronađena, te prilikom vađenja eksplodirala i ubila 1 podoficira i 3 njemačka vojnika.

34. — Dana 17. VI. 1944. postavljena mina na cesti Ravča—Vrgorac. Na minu su naišla neprijateljska kola, mina je eksplodirala te uništila kola, 2 konja; ubijena 2 i ranjena 3 neprijateljska vojnika.

35. — Dana 18. VI. 1944. postavljena je mina na cesti Zaostrog—Drvenik. Naišla su jedna neprijateljska kola na minu, koja je eksplodirala, uništila kola; ubijen 1 neprijateljski podoficir, a ranjena 2 naša zarobljenika.

36. — Dana 19. VI. 1944. postavljen je eksploziv pod most na cesti Ljubuški—Čapljina na rijeci Studenci. Most je porušen, koji je bio dug 25 met.

37. — Dana 20. VI. 1944. postavljena je mina na cesti Metković—Bijeli Vir kod Sv. Ante. Istog dana naišao je kamion iz Metkovića na minu, koja je eksplodirala, uništila kamion; ubijeno je 6, a ranjeno 2 neprijateljska vojnika.

38. — Dana 21. VI. 1944. postavljena je mina na želj. pruzi Čapljina—Mostar u selu Šurmanci. 21. VI u 1 sat naišao je voz iz Čapljine, mina eksplodirala i bacila u rijeku Neretvu lokomotivu i 13 vagona.[3] Ubijeno je 15 ustaša, 3 domobrana, 6 željezničara i 1 civil.

39. — Dana 23. VI. 1944. postavljena je mina na cesti Mali Prolog—Crveni Grm. Minu je neprijatelj pronašao i prilikom dizanja, pošto je bila ispod nje engleska bomba, ova je eksplodirala te ubila 1 oficira, 2 vojnika i 1 teže ranila.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
Mili Urlić

(M.P.)

Zamj. komandanta:
poručnik
Batinić Nikola

[3] Vidi dok. br. 136.

BR. 106

IZVOD IZ KNJIGA DEPEŠA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA I RADU JEDINICA OD 1. DO 30. JUNA 1944. GODINE[1]

Za IV. Korpus.[2] Odmah depešom javite koliko imate brojno zarobljenih njemačkih, ustaških i domobranskih oficira, podoficira, i vojnika.[3] U buduće ovakvu depešu šaljite svakog prvog i petnaestog u mjesecu. Razmjena zarobljenika ne može se vršiti bez našeg znanja.
Ob: 1. VI. 44 Br. 2173

Za IV. Korpus.[4] Naša NOV prerasla je u modernu regularnu armiju i ako je zadržala izvesne partizanske karakteristike. Razvitak mnogih naših vojnih rukovodilaca išao je u raskorak, zaostali su iza razvoja naše vojne organizacije. Ova zaostalost ogleda se ponekad u izgledu i opremi jedinica, ponekad u pogrešnim procjenama situacije i nezrelim odlukama, u slabom iskorišćavanju oružja, sredstava i jedinica u borbi, odsustvu prodornosti i upornosti, što dovodi do neuspjeha u borbi sa svim svojim štetnim posledicama, te slabog rada organa korpusne vojne oblasti. Da

[1] Originali depeša, pisani na mašini, latinicom, nalaze se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—1, k. 119/4, 4—13/I, k. 429A, 1—1, k. 119/7, 1—1, k. 119/8, 1—1, k. 119/9 i 1—1, k. 119/10.

[2] i [4] Depešu iste sadržine poslao je Glavni štab NOV i PO Hrvatske i ostalim korpusima koji su tada bili pod njegovom komandom (Šestom, Osmom, Desetom i Jedanaestom).

[3] Štabovi korpusa javili su slijedeće: Četvrti: „Kod Kordunaškog područja imamo za razmjenu svega jednog njemačkog vojnika. Ustaša, domobrana i ostalih za razmjenu nemamo". Šesti: „U zarobljeništvu imamo 2 domobranska oficira, 1 podoficira, 13 domobrana i 4 Nijemca". Osmi: „26 div.[izija] ima dosta zarobljenih Nijemaca. Šta da radimo s njima?" (Glavni štab NOV i PO Hrvatske odgovorio je Štabu Osmog korpusa 14. juna slijedeće: „Pitanje zarobljenih Nijemaca rešite sa V.Š." (Vrhovni štab — prim. red.). Deseti: „Imamo u logoru slijedeće Nijemce: aktiv. narednik avijatičar Schamacher Franc, avijatički mehaničar Recher Heintz, vojnici: Staegerhein, Richakeller Adalbert, Jochanes Jozef, Semann Hans, Roler Petar, Madeja Ludvig, Karl Katmueller, Karnuerpf". Redakcija ne raspolaže odgovorom Jedanaestog korpusa (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 4—13/I, k. 429A, 1—1, k. 119/7, 1—1, k. 119/8, 1—1, k. 119/9 i 1—1, k. 119/10).

bi se ove slabosti otklanjale na najbrži način, G.Š.H.[5] zakazuje međukorpusnu utakmicu unutar Korpusa. Utakmica traje od 15 juna do 15 septembra. Korpus koji postigne najbolje rezultate kako na vojničkom tako i na organizacionom polju, biće od strane G. Š. proglašen kao najbolji Korpus u Hrvatskoj i dobiće zastavu G.Š.H. Unutar Korpusa razvit će se utakmica između Brigada. Na kraju takmičenja Štab Korpusa u dogovoru sa štabovima divizija i brigada organizuje komisiju koja će utvrditi koja je najbolja brigada u Korpusu. Na ovakav način G.Š.H. dobiti će podatke o najboljoj brigadi svakog Korpusa. Najbolja od ovih pet najboljih brigada biti će proglašena proleterskom. Najbolji Korpus biti će proglašen od strane G.Š.H. na osnovu opšteg delovanja i rada svih operativnih jedinica i korpusne vojne oblasti, koje će prilikom obilaska, te na osnovu podataka i izvještaja utvrditi G.Š.H.[6] Brigade se takmiče po sledećim točkama: 1) koja je brigada najbolje usavršila strojnu obuku, izvodi postrojavanje, maršuje, uspostavila najčvršću strojnu i borbenu disciplinu, uspostavila pravilne starešinske i drugarske odnose. 2) Čiji su borci najčistiji. Lična higijena, čistoća veša, odeće i obuće, pokrpljeni, sa najpotpunijom i ispravnijom spremom te imaju propisne kape. 3) Koja je brig. najbliža

---

[5] Glavni štab Hrvatske

[6] U depešama Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske Štabu Šestog korpusa o rezultatima takmičenja rečeno je slijedeće: „U tromjesečnom takmičenju najbolje rezultate postigle su jedinice VI. korpusa a među brigadama XII. udarna brigada. Čestitamo Vam i pohvaljujemo borce, podoficire, oficire i politkomesare na čelu sa komandantom pukovnikom Matom Jerkovićem i politkomesarom pukovnikom Vladom Janićem za postignute rezultate. Nastojte da u pobjedničkom takmičenju sačuvate prvo mjesto i vašem korpusu izvojujete naziv „Udarni". U tromjesečnom međukorpusnom takmičenju i takmičenju unutar korpusa među brigadama najbolje rezultate postigla je XII. Udarna brigada XII. Div. VI. Korpusa. U borbama pri likvidaciji nepr. uporišta Podgorač, Grubišno Polje, Badljevina, Perkovci, Vrpolje, zatim u borbama na Dilju, oko Požege, Daruvara, Pakraca i Sirača kao i na mnogim drugim bojnim poljima, borci i rukovodioci ove brigade pokazali su visoku svijest, primjernu hrabrost, požrtvovanost i inicijativu. Za postignute uspjehe pohvaljujemo borce, podoficire, oficire i politkomesare XII. Udar. Brig. XII. Div. VI Korpusa i ističemo ih za primjer. XII. Ud. brigadi dodijeljujemo naziv „Proleterska". Ovu Naredbu pročitati pred strojem. Komandant general-lajtnant Ivo Gošnjak, Politkomesar Rade Žigić". (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, depeše br. 35 i 40 od 19. i 26. oktobra 1944, reg. br. 2—1, k. 119/7.)

punom formacijskom sastavu prema Naredbi V.Š.[7] i kasije dopune G.Š.H.[8] 4) U kojoj brigadi su najbolje organizovane i najbolje funkcionišu sve jedinice pomoćne službe. 5) Čiji su borci najbolji majstori oružja i borbe. Ovdje ulazi veština i brzina u rukovanju i gađanju, te u korišćenju oružja i drugih okolnosti u borbi. 6) U kojoj brigadi su u borbama najviše došla do izražaja sva raspoloživa sredstva i jedinice, te najbolje ostvareno sadejstvo. 7) Koji je k-dant brig. odnosno štab pokazao najbolje majstorstvo u izvođenju bojeva i ispoljio smelost u kombinacijama. 8) Koji je štab brigade i svi vojni rukovodioci, najbolje izučio vojnu teoriju i primenio Titovu taktiku. 9) Koja je brig. izvela najviše uspešnih borbi i nanela npr. najveću štetu. Ovdje ulaze svi ljudski i materijalni gubitci. 10) U kojoj brig. je naintenzivniji politički rad i kulturno-prosvetni život, te pomogla narodu u poljskim radovima. Nastavak sa nekim objašnjenjem slijedi.[9]...
Br. dep. 221512

VIII. Korpusu: Izvjestite odmah što ste do sada preduzeli i učinili za olakšanje situacije V.Š.[10] Izvjestite nas i o vašim namerama i mogućnostima.
1. VI. 1944 Br. 2175/126.

---

[7] i [8] Redakcija ne raspolaže pomenutim naređenjem Vrhovnog štaba NOVJ niti dopunom Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.

[9] Nastavak depeše glasi: „Na kraju 1. točke dodajte: „najbolje funkcioniše stražarska služba". A na kraju 7: „te propisno postupa u svim taktičkim radnjama". Najbolje ispunjavanje zadataka po svim točkama, tokom celog takmičenja, daje ocenu 10 poena podrazumevajući ispunjavanje zadataka bez greške, odnosno postignut najveći mogući rezultat. Razne potrebne detalje o takmičenju dostavićemo Vam pismeno. Komesar Rade Žigić, komandant general-lajtnant Ivan Gošnjak."

[10] Riječ je o situaciji u kojoj se našao Vrhovni štab NOVJ poslije desanta na Drvar. Od 1. do 10. juna jedinice Osmog korpusa NOVJ izvele su 27 akcija u kojima je ubijeno 1168, ranjeno 768 i zarobljeno 273 neprijateljskih vojnika. One su uništile 1 tenk i 88 kamiona i zaplijenile 3 topa kalibra 105 m/m, 1 protivtenkovski top, 7 teških minobacača, 4 mitraljeza, 1 protivavionski mitraljez, 42 puškomitraljeza („šaraca"), oko 500 pušaka, 4—5 vagona municije, 5 radio-stanica i drugu vojnu opremu. U istom vremenskom razdoblju vlastiti gubici bili su: 103 poginula, 365 ranjenih i 14 nestalih. Ovdje su unijeti i gubici koje je Dvadeset šesta divizija pretrpjela u borbama za Brač. (Opširnije o tome vidi dok. br. 31 u ovoj knjizi, depešu Štabu Osmog korpusa br. 8/3166 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1/1, k. 119/8, i „Oslobodilački rat naroda Jugoslavije od 1941—1945", knj. 2. str. 93—106.)

Za V. Š. U Lici se produžavaju lokalne borbe sa ustaškim, nemačkim i četničkim snagama. Pokušaji prodora na oslobođenu teritoriju sa pravca Gračaca i Babinog Potoka odbijeni su. Neprijatelj je pretrpio gubitke.[11] Ofanzivne akcije naših snaga imale su uspjeha. Zauzete su važne taktičke tačke i neprijatelju naneti veliki gubitci.[12] Iznad Bruvna vodila se zračna borba između savezničkih i nemačkih lovaca. 1 Meseršmit je oboren, pilot je zarobljen. U Slavoniji bataljon „Hajduk Veljko" sačekao je u zasedi kod sela Šagovina jednu nemačku kolonu. Neprijatelj je razbijen uz teške gubitke. Na terenu je ostalo 15 mrtvih dok je veći broj odvukao. Zaplenjen je 1 šarac, 1 laki bacač, 3 sanduka mina, 13 pušaka i dosta municije.[13] Na cesti Moslavina — Čađavica, jedna druga zasjeda sačekala je 1 nepr. kamion i uništila ga. Poginuo je 1 ustaški poručnik i 8 vojnika, 3 vojnika su zarobljena.[14] Kod s. Konšćani jedinice XXXIII Div. vodile su borbu sa gorskim zdrugom iz Križa. Ubijeno je 28 nepr. vojnika i zaplenjeno dosta oružja i municije.[15] Na pruzi Beograd—Zagreb između Vrpolja i Perkovaca dignut je u zrak 1 nepr. teretni voz sa ratnim materijalom. Neprijatelj je pretrpio veliku štetu.[16]
1. VI. 1944 Br. 2179

XI. Korpusu: U vezi s ofanzivom u zapadnoj Bosni preduzeti će se niz akcija za olakšanje situacije V. Š. Po tome planu vaši su zadaci:
1/III. Brig. XIX Div. odmah će se aktivirati na komunikaciji Bihać—Knin na način koji najbolje odgovara situaciji.[17] Osnovni cilj je otežati snabdjevanje neprijateljskih snaga koje učestvuju u ofanzivi. 2) Dve brigade XIII. Div. sadejstvovati

---

[11] i [12] Vidi dok. br. 14, 22, 83 i 85.

[13] Vidi dok. br. 3.

[14] Zasjedu je postavio Prvi bataljon Osamnaeste brigade 26. maja 1944. (vidi dok. br. 3).

[15] Vidi dok. br. 62.

[16] Diverziju je izvela Dvanaesta divizija (vidi dok. br. 1—4/1, k 119/7, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[17] Brigada je u junu 1944. vodila borbe na pravcima: Široka Kula — Ljubovo i Gospić — Lovinac (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 2/3, k. 572, 1—1, k. 119/10).

će snagama IV. Korpusa u akciji kod Karlovca.[18] U tom cilju naredite im da odmah stupe u vezu sa IV. Korpusom preko radio-stanice Karlovačkog odreda, i da se za ovu akciju stave pod komandu IV. Korpusa. 3) Sa ostalim snagama dejstvujte prema vašoj situaciji.
1. IV. 1944

Za V. Š. U Lici su vođene oštre borbe sa neprijateljskom kolonom jačine 1000 legionara koja se je probijala preko Prijeboja ka Bihaću. Poginulo je i ranjeno 45 nepr. vojnika i oficira.[19] Na sektoru Crikvenica—Novi vode se već 2 dana ogorčene borbe sa neprijateljem.[20] Na pruzi Duga Resa—Karlovac jedinice XIII Div. u borbama su ubile i ranile 50 nepr. oficira i vojnika.[21] U Slavoniji su naše jedinice u noći 31. V. na 1. VI. porušile 4 mosta na pruzi Križevci—Dugo Selo.[22] Na željezničkoj stanici Vrbovec napadnut je 1 transportni voz sa njemačkim trupama. Neprijatelj je pretrpio velike gubitke.[23]
2. VI. 1944 br. 309/2209

Za IV, VI, VIII, X i XI korpus. Odsad depešom izvještavajte: Datum, koliko aviona i kakav su materijal uglavnom donijeli.[24] Pismeno u duplikatu, šaljite nam detaljan popis primljenog materijala.
2. VI. 44 Br. 2186

Za V. Š. U Lici se produžavaju borbe sa ustaškim i četničkim snagama.[25] Na pruzi Karlovac—Generalski Stol pojačavaju se napadi jedinica XIII Div.[26] Kod Zvečaja ubijeno je 15 i ranjeno više ustaša koji su obezbjeđivali ovu neprijateljsku saobraćajnu vezu.[27] Na istoj željezničkoj pruzi iz-

---

[18] U tim akcijama učestvovale su Prva i Druga brigada (vidi dok. br. 88).
[19] Opširnije o tome vidi dok. br. 83 u ovoj knjizi i dok. br. 1—1, k. 119/10 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.
[20] i [21] Vidi dok. br. 21 i 88.
[22] i [23] Vidi dok. br. 62.
[24] i [199] Vidi knjige depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 4—13/I, k. 429 A i 1—1, k. 119/7—10.
[25] Vidi dok. br. 83 i 91.
[26] Vidi dok. br. 21.
[27] i [25] Vidi dok. br. 1—8/1, k. 119/10 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

bačen je iz šina 1 voz sa trupama. Neprijatelj je pretrpio velike gubitke.[28] Jake borbe se nastavljaju. Na sektoru Žumberka jedna naša brigada napala je neprijateljsko uporište Ponikve. Ubijeno je 15, zarobljeno 8 i veći broj ranjeno nepr. vojnika. Zaplenjen 1 teški bacač sa 120 mina, 1 laki bacač i drugi ratni materijal.[29] Željeznička pruga Karlovac—Zagreb i električni vodovi oštećeni su na više mjesta. 2 nepr. kamiona sačekana su u zasjedi kod Košara i oštećeni. Poginulo je 10 nepr. vojnika.[30] U Slavoniji su naše jedinice u vremenu od 26—29 maja srušile na pruzi Beograd—Zagreb 4 nepr. voza. Uništene su 3 lokomotive i 45 vagona. Ubijeno je 112 nepr. vojnika i oficira, a ranjeno mnogo više. Zarobljeno je 18 nepr. vojnika. Izgorelo je 15 kamiona, 2 vagona obuće, 2 vagona cigareta, 1 vagon sa benzinom, dosta municije i pušaka. Zaplijenjena su 2 teška mitraljeza, 1 šarac, 30 pušaka i drugi ratni materijal. Saobraćaj na ovoj pruzi bio je obustavljen 48 časova.[31]
2. VI. 1944 Br. 2199

Za V.Š. Ob: Pojedine manje ustaške jedinice prebacuju se u Njemačku. Navodno idu na Istočni front. Dio Nijemaca iz Bjelovara otišao u Koprivnicu. Pruga Dugo Selo — Kutina još nije popravljena.[32]
30. V. prugom Sunja — Bos. Novi prošla 2 voza legionara, 20 pk. topova, 1 haubica, 6 topova, 10 kamiona, nešto pješadije, ostalo konja i spreme.
31. V. 44 cestom Sunja—Petrinja prošlo 300 konjanika, nešto pješadije, 6 topova, 4 kamiona, 10 automobila i 5 motocikla.
3. VI. 1944 Br. 306/2213.

Za V. Š. Na Kordunu i Baniji dovršeno je čišćenje terena posle nepr. neuspjele ofanzive.[33] Po konačno

[29] Ponikve je napala brigada „Franjo Ogulinac Seljo" 31. maja 1944. (vidi dok. br. 16).

[30] Zasjedu je postavio Treći bataljon Osme divizije (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 4—4 13—I. k. 429 A).

[31] Vidi dok. br. 108 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, dok. br. 199, 201 i 203.

[32] Vidi dok. br. 62 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, dok. br. 198.

[33] Odnosi se na operaciju „Šah" koju su Nijemci u sadejstvu sa ustaško-domobranskim i četničkim snagama preduzeli protiv jedinica Četvrtog korpusa NOVJ od 22. do 30. maja 1944. (vidi dok. br. 18, 19, 37 i 51 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, dok. br. 123, 166, 200, 201, 202 i 203).

prikupljenim podatcima nepr. je imao 397 poginulih i 480 ranjenih vojnika i oficira. Zarobljeno je 23 neprijateljska vojnika. Zaplijenjeno je 64 konja, a više od 100 ubijeno. Naši su gubitci iznosili 39 poginulih i 180 ranjenih. Oštećena su i uništena 2 tenka i 1 auto-blinda. U Lici je nepr. dovukao nova pojačanja i ponovno započeo napade protivu naših jedinica.[34] 2. VI. dok su se vodile ogorčene borbe sa ustaškim i legionarskim snagama oko Korenice,[35] prodrla je iz Lapca jedna četnička banda do jedne naše bolnice. Ubijena su 34 nepokretna ranjenika i 2 lekara, dok je 1 lekar ranjen.[36] U Slavoniji naše jedinice izbacile su 31. V. iz šina 2 teretna, 1 oklopni vlak. Uništene su 2 lokomotive i 15 vagona, ubijeno je 26, a zarobljeno 4 nepr. vojnika. Zaplijenjeno 2 teška i 1 laki mitraljez, 9 pušaka i 4.000 metaka.[37] Kod Pavlovca, jugoistočno od Bjelovara, uništeni su 1 kolski i 1 željeznički most dug po 26 m. Uništeno je 20 željez. šina.[38] U bolnici Krčane četnici su ubili Dr. Kajfeša i Dr. Uppe. Dr. Finderle ranjen je u ruku.[39] Ubijen je i komesar VIII. Div. Backović.[40]

4. VI. 1944 Br. 311/2226

Za XI. korpus. Od 4/VI. od 24 sata čekajte hranu na određenoj liniji[41] sa 25 kola za pretovar.

Br. 70/2214.

13 div. se ne može uputiti u Liku.[42] Jača koncentracija u Lici u ovom momentu bila bi za nas nepovoljna i baš ono što nepr. želi. Ravnotežu

---

[34] Vidi dok. br. 83.

[35] Vidi dok. br. 85 i 86.

[36] – [39] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 90.

[37] Vidi dok. br. 115 i 118.

[38] Mostove su porušile jedinice Trideset treće divizije (vidi dok. br. 62).

[40] Aleksandar. Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 90.

[41] Odnosi se na liniju Prijeboj – Plitvice (vidi depešu br. 76/2918 od 3. juna 1944. u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1–8/1, k. 119/10).

[42] Dovođenje Trinaeste divizije iz Gorskog kotara u Liku predložio je Štab Jedanaestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 3. maja 1944. navodeći slijedeće razloge: „Neprijatelj je pored gospićkih i otočačkih bojni pojačan sa 33. ustaškom bojnom iz Ogulina, te jačim legionarskim jedinicama razvio veću aktivnost i postigao veću nadmoćnost na teritoriju Like. Takav odnos snaga izražen u neprekidnim borbama teško se odražava na div. (odnosi se na Trideset petu diviziju – prim. red.)

povratite primenom partizanske taktike: izbegavajte frontalne borbe a učestajte napade manjim grupama na npr. saobraćanje veze i pozadinu. Ovim ili onim načinom moramo na svim sektorima oteti neprijatelju inicijativu iz ruku. Ovo je sada važnije od integralne odbrane jedne oblasti. Proučite i primenite našu okružnicu br. 18 koja vam je poslata juče.[43] Mali pokreti, ako su i česti, mogu stvoriti bolje uslove za odmor trupa nego duži odmor na opasnom pravcu. Verujemo u vaš štab i očekujemo da će iznaći način dejstva koji će najbolje odgovoriti novostvorenoj situaciji. Hranu vam šaljemo. „Plavi Jadran" ući će u sastav zadarskog P.O. kome je naređeno da izvršava obaveze prema vama.[44] Komesara Božu Prpića izvucite iz „Plavog Jadrana" i upotrebite u nekoj od vaših operativnih jedinica. (Javite kakvo motorno vozilo trebate). Žigić—Gošnjak.
Br. 74/2228. 4/VI.

Za XI. Korpus: Objasnite kako je bilo organizovano obezbeđenje bolnice i kako je došlo do toga da budu u bolnici poubijani ranjenici.[45]
Br. 2220/73 — 4. VI. 1944.

Za V. Š. U Lici je npr. vršio napade iz Korenice na Mrsinj. Odbijen je uz osjetne gubitke. Nepr. je u

a također i na pozadinu, isto se svakim danom sve više pogoršava. Pod ovim uslovima neće se uspeti odmoriti, srediti div. i parirati nepr.[ijatelju], preuzeti inicijativu (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—8/1, k. 119/10).

[43] U Okružnici je objašnjeno po kojim pitanjima treba organizovati međukorpusno takmičenje i kako ocjenjivati postignute uspjehe (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 28—2/1, k. 111).

[44] Iz depeše Štaba Jedanaestog korpusa NOVJ od 10. juna 1944. Štabu Drugog pomorskog obalskog sektora vidi se da je bataljon „Plavi Jadran" ušao u sastav Zadarskog odreda, i da je njegov zadatak pored ostalog bio da za potrebe Korpusa vrši prebacivanje materijala i ranjenika (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 2—11/3, k. 572).

[45] Štab Jedanaestog korpusa NOVJ dao je slijedeće objašnjenje: „Za neposredno osiguranje ranjenika bila je jedna četa jačine 26 stražara sa 2 puškomitraljeza breda. Straža koja se odmarala bila je iznenađena i pola je zarobljeno sa svim tim oružjem. Neprijatelj je nesmetano upao u selo [Krčana — prim. red.], tražio ranjenike i ubijao. Upućena pojačanja sprečila su dalnja ubijanja. U borbi sa pojačanjima neprijatelj je imao preko 10 mrtvih i veći broj ranjenih. Prema dosadašnjim obaveštenjima neprijatelj je tačno obaviješten o situaciji. U bolnici uhapšen je seljak koji je prokazao komesara Backovića, a vjerovatno je bio u vezi sa četnicima. Čitavu stvar ćemo ispitati" (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—1, k. 119/10).

ovoj oblasti doveo nova pojačanja i povećao svoju aktivnost. Vode se stalne odbranbene borbe.[46] U Istri saobraćaj Trst—Pula stalno se prekida. Na cesti Labin—Sv. Nedelja I. istarski Odred napao je jednu auto-kolonu. Ubijeno 10 a ranjeno 6 nepr. vojnika.[47] Zagorska brig. vodila je borbu sa ustašama kod Kraljevca i Ladanja.[48] Ubijeno je 40, a ranjeno 15, zarobljeno 25 nepr. vojnika. Zaplijenjeno oružje i municija. Naši gubitci minimalni. 3/4. VI. XXXIII. Div. presjekla glavnu prugu između Križa i Ivanić-Grada na 96 mesta u dužini od 3 km.[49] Da bi poremetili pojačani nepr. saobraćaj na pruzi Kostajnica — Bihać prebačena je cela VII. Div. na taj sektor. U noći 4/5. VI. pod borbom sa garnizonom iz Kostajnice porušeno je 8 km. želj. pruge. Borbe se nastavljaju.[50] Vaše naređenje Sloveniji i Slavoniji za radio-vezu odmah smo prosledili.[51] Hoćemo li i dalje slati operativne izvještaje od 6. Korpusa vama,[52] a izvještaje za R.S.J.[53] Sloveniji.
5. VI. 44 br. 315/2238.

Za IV, VI, VIII, X i XI korpus. Kako bi osigurali potrebnu količinu hrane za iduću godinu, uređeno je sa Zavnohom[54] da sijeno sve napuštene zemlje pripada vojsci. Organizujte sa O.N.O.O.[55] i svim masovnim organizacijama košenje, sušenje, prešanje i spremanje sijena. Nač. ek. odela Puk. Magašić.[56] Br. Telefonom.

Za V. Š. U Lici se nastavljaju oštre borbe. 4. VI. 44 35. div. prešla je u protivnapad, zauzela Korenicu

[46] Vidi dok. br. 14, 85 i 86.
[47] Napad je izvršen 29. maja 1944. (vidi dok. br. 1—9/1, k. 119/10 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).
[48] Borba je vođena 2. juna 1944 (vidi dok. br. 32).
[49] Opširnije o tome vidi dok. br. 62.
[50] Vidi dok. br. 89 u ovoj knjizi i dok. br. 25/2, k. 816 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.
[51] Vidi dok. br. 1—4/1, k. 119/4 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.
[52] Vrhovni štab NOV i POJ imao je tada direktnu radio-vezu sa Štabom Šestog korpusa pa je na postavljeno pitanje odgovorio: „Ne prenosite nam izvještaje iz Slavonije". (Vidi depešu br. 3661 od 7. jula 1944. u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—14/1, k. 119/4.)
[53] Radio-stanica „Slobodna Jugoslavija"
[54] Zavnoh (Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske)
[55] Oblasni narodnooslobodilački odbori
[56] Mauricije (Moro)

— Vrelo i Homoljac. Gonjenje neprijatelja nastavlja se. Nepr. gubitci 25 mrtvih i 9 ranjenih, naših 9 mrtvih i 14 ranjenih.[57] U Istri jedna minerska grupa srušila kod Pule transportni vlak. 30 mrtvih Nijemaca.[58] U Baniji nastavlja se uz borbu rušenje pruge Kostajnica — Bihać. Porušeno ukupno 10 km. Jedan nepr. tenk uništen. 2 tenkista poginula. Pojačane ofanzivne akcije nastavljaju se.[59] U Moslavini Kubanski kozački puk napao I. brig. Nepr. potučen i razbijen. Ubijeno 64, zaplenjeno 50 osedlanih konja. Poginulo 6 Kozaka. 3 zarobljena i više ranjeno. Plen dosta oružja i materijala. Naši gubitci 18 poginulih i 30 ranjenih.[60] Poginuo k-dant Brigade Kovačić.[61] Na glavnoj pruzi 1. VI. kod Capraga dignut u zrak 1 teretni, a 3. VI. kod Save osobni vlak. Uništena 1 lokomotiva i 7 vagona. 1 lokomotiva oštećena. Ubijeno i ranjeno 100 nepr. vojnika.[62] Na bihaćkom sektoru Muslimanske jedinice[63] u borbama ubile 10 Nemaca i 2 četnika. U noći 4/5. VI. izvršen je napad na nepr. objekte kod Duge Rese,[64] kombinovan sa rušenjem pruge Karlovac — Ogulin. Neprijatelj je u Dugoj Resi davao žestok otpor. Pruga je na velikoj dužini oštećena. U bolnici blizu Duge Rese zarobljena 4 domobrana i 1 ustaša. Naši gubitci minimalni.
6. VI. 1944 Br. 2257

Za V. Š. Komunikacijama iz Like za Ogulin prolaze nepr. snage, navodno treba da prođe jedna div. U okolini Bihaća 114.[65] i 373 div. i X. lovačka pukov-

---

[57] Vidi dok. br. 86.

[58] U depeši Jedanaestog korpusa NOVJ od 3. juna 1944. o tome piše: „18. maja mineri I part.[izanskog] odreda srušili transportni vlak. Uništeno 6 vagona i nekoliko oštećeno. Preko 70 mrtvih i ranjenih Nijemaca". (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—9/1, k. 119-10.)

[59] Vidi dok. br. 15, 36 i 89.

[60] Vidi dok. br. 62.

[61] Alojz Kovačić nije poginuo (vidi dok. br. 62).

[62] Vidi dok. br. 115 u ovoj knjizi i dok. br. 4—6/13/I, k. 429 A u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[63] Iz sastava Unske operativne grupe Četvrtog korpusa NOVJ.

[64] i [67] U napadu su učestvovale slijedeće jedinice: Osma divizija, Prva i Druga brigada Trinaeste divizije, Karlovački i Kordunaški NOP odred (vidi dok. br. 10, 38 i 63).

[65] Njemačka 114. lovačka divizija otišla je iz Jugoslavije u Italiju u januaru 1944 (vidi tom V, knj. 23, dok. br. 101).

nija. Neke snage kreću prema Brezovcu. Promet: 3. VI. Bihać — Novi 52 vagona vojske i 16 materijala, 3/4. VI 44 Bihać — Novi jedan vlak nepoznato. 4. VI. 44 Kostajnica — Novi 1 vlak vojske i praznih vagona. 4. VI. 44 Kostajnica — Drvar 12 kamiona sa malo vojske. Natrag 6 kamiona.
6. VI. 1944 br. 2267

7/VI.

Za V. Š. U našim protivnapadima pri zauzeću Korenice nepr. je imao 50 mrtvih i veći broj ranjenih.[66] Akcija na Dugu Resu i ako nije uspela nanela je nepr. osetne gubitke. 13 div. je ubila 40 i zarobila 10 ustaša.[67] U Baniji nastavlja se ofanziva na saobraćaj Sunja — Bihać. — U noći 6 na 7 napadnuto je uporište Komarevo, napad je uspeo. Detalji slede.[68] Iste noći II. brig. 33. div. presekla je prugu Dugo Selo — Križevci na 52 mesta. Porušena 2 kolska i 2 željez. mosta na reci Lonji, dugi po 20 metara. Zarobljeno 13 nepr. vojnika i 6 ubijeno. Zaplijenjeno 1 p.mitraljez, 14 pušaka, dosta municije i materijala.[69]
Br. 317/227907/VI.

Za XI. korpus. U čijim je rukama Ljubovo.[70] Nastojte da se prije omogući evakuacija avionima teških ranjenika i tuberkuloznih. Jeste li vršili najavljenu akciju na Čudin Klanac.[71]
Br. 83/2276. 7/VI.

---

[66] Vidi dok. br. 86.

[68] i [72] Neprijateljsku posadu u Komarevu napale su Treća i Četvrta brigada Sedme divizije i Omladinska brigada „Joža Vlahović“ (vidi dok. br. 15, 27 i 36).

[69] Vidi dok. br. 121 u ovoj knjizi i dok. br. 83—13/4, k. 551A u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[70] i [75] O borbama za Ljubovo u depešama Štaba Jedanaestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske piše 6. juna 1944: „III. Brig. XIX. Div. vodila je cijeli dan borbu za Ljubovo i zauzela ga“; 8. juna: „Na sektoru XXXV. Div. neprijatelj je napadao slabijim snagama u pravcu Trnovca i odbijen, a jačim snagama na Ljubovo gdje je uspio potisnuti dva bataljona III. Brig. 19. div. na položaju Velonj — Čubrić Brdo“. „9. juna neprijatelj je izvršio ispad prema Ljubovu ali je bio odbijen. Naše snage drže Ljubovo.“ (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—1, k. 119/10.)

[71] i [76] O borbama za Čudin klanac vidi dok. br. 87 u ovoj knjizi i depeše Štaba Jedanaestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—1, k. 119/10.

Za V. Š.: U napadu na neprijateljsko uporište Komarevo blizu Sunje neprijateljski gubitci su: poginulo 5 oficira i 144 podoficira i vojnika; ranjenih 195. Zaplijenjen 1 teški bacač, 1 teški mitraljez, 1 p. mitraljez, 17 pušaka, 24.500 metaka, 4 strojnice, 4 pištolja, 170 hlača, 100 ćebadi, 3 radio-stanice, 2 telefonske centrale i 7 aparata, 1 motocikl, 1 kola sanitetske spreme i 122 konja, dok je mnogo konja bilo ubijeno. Jedan magazin sa municijom i spremom bio zapaljen. Neprijatelj je napustio ovo uporište. Naši gubitci 17 poginulo i 100 ranjenih.[72] Na ostalim sektorima pojačana aktivnost protivu neprijateljskog sabiračaja i odbijanje neprijateljskih ispada. U napadu se naročito istakla III. Brig. VII. Div.[73] U Baniji nastavlja se pritisak na komunikaciju Sunja — Bihać.[74]
8. VI. 1944 br. 2295

9/VI.

Za V. Š. U Lici se vode odbrambene borbe protivu jačih snaga koje ispadaju u pravcu Homoljačkog Klanca i Ljubova.[75] Naše jedinice napale su Čudin Klanac. Oštre borbe su u toku. Neprijatelj dovlači pojačanja i vrši povratne napade. Imao je do sada 45 mrtvih i ranjenih.[76] Delovi istarske brigade napali su 3/VI. jaku auto kolonu na Učki. Zajedno sa gubitcima prethodnog dana na istom mjestu — neprijatelj je imao ukupno 71 mrtvog i 36 ranjenih oficira i vojnika.[77] Uništena su 4 kamiona na cesti Trst — Rijeka i ubijeno 7 Nijemaca.[78] Na Bilo Gori naša 32 div. i brig. braće Radića vodile su borbu 5/VI. sa tri ustaške bojne. Ubijeno je 26 i ranjeno 55 nepr. vojnika. Zaplenjeno 20 pušaka i dosta municije.[79]
Br. 2300. 9/VI.

---

[73] Za pokazanu hrabrost, požrtvovanje i primjerno držanje boraca i starješina u napadu na Komarevo i u borbama kod Katinovca, Čemernice i Vojnića, Brigada je pohvaljena naredbom Štaba Sedme divizije (vidi dok. br. 47).

[74] i [92] Vidi dok. br. 89 u ovoj knjizi i dok. br. 4—13/I, k. 429 A u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[77] i [78] Vidi knjigu depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, reg. br. 1—1, k. 119/10 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[79] Opširnije o tome vidi dok. br. 62.

Za VI. Korpus. Javite šta ste učinili od 1. VI. u vezi sa naredbom V. Š. u kojoj se zahteva naša pojačana aktivnost.[80]
Br. 2303. 9/VI.

10/VI.

Za V. Š. Situacija na sektoru Hrvatske u glavnom normalna. Ustaška i legionarska pojačanja u Lici stalno nam nameću borbu.[81] Našim napadima nastojimo da održimo i učvrstimo vezu između Like i Korduna kojom sada teče redovno snabdevanje iz Korduna. U Gorskom Kotaru ostali samo odredi. Zbog nedostatka hrane dve brigade 13 div. prebačene su na sektor Bosiljeva na prugu Karlovac — Generalski Stol.[82] U Istri posle ofanzive ponovo je pojačana naša aktivnost. Jedinice su uglavnom očuvane te sada dejstvuju na komunikacijama Trst — Rijeka i Trst — Pula sa dobrim rezultatima. U Kordunu cela 8 i 34 div. prebacuju se na sektor Karlovca sa ciljem vođenja ofanzivnih operacija.[83] U Muslimanskoj Krajini[84] stanje se znatno popravilo. Skoro svi koji su dezertirali poslije Huskinog ubijstva prikupljeni.[85] Organizacijski i operativno ove se jedinice jačaju.[86] I u 7 div. stanje se popravlja. U posljednjim akcijama brigade su se držale vrlo dobro. Prebacivanje 28 div. na sektor 10. Korpusa nije donelo očekivane rezultate.[87] Nepr. se pokazao osetljivim za Zagorje i oštro reagirao. Sada se akcije vode na Bilo Gori i na gl. pruzi.[88] U Slavoniji otsustvom

---

[80] Štab Šestog korpusa NOVJ javio je 11. juna slijedeće: „Od zapovijesti druga Tita do danas je učinjeno: na pruzi Beograd — Zagreb srušeno 6 transportnih vlakova i jedan oklopni. Uništene 3 lokomotive i više vagona. Srušena 2 željeznička mosta, jedan dužine 12 a drugi 6 m. Pruga presečena na 167 mjesta. Porušeno 250 bandera i uništena telefonska veza. Saobraćaj obustavljen ukupno 50 sati." (Vidi primjedbu br. 9 uz dok. br. 31 u ovoj knjizi i dok. reg. br. 1—1, k. 119/7 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.)

[81] Vidi dok. br. 91 u ovoj knjizi i dok. br. 11—1/7, k. 1234 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[82] Vidi dok. br. 21.

[83] Vidi dok. br. 26, 38, 48, 58, 79, 80, 82 i 107.

[84] Odnosi se na Cazinsku krajinu.

[85] Husku Miljkovića ubili su agenti njemačko-ustaške obavještajne službe u maju 1944. (vidi tom V, knj. 19, dok. br. 26).

[86] Riječ je o brigadama Unske operativne grupe koja je bila pod komandom Štaba Četvrtog korpusa NOVJ.

[87] i [88] Vidi dok. br. 34, 43, 62, 66, 68 i 70.

	28 div. zadatci su ograničeni na akcije na glavnoj pruzi i odbijanje nepr. manjih napada.[89] Br. 318/2313. 10/VI.
Za VI i X Korpus	Javite odmah ovim putem do kojeg datuma i do kog mesta možete doturiti hranu namenjenu za Liku.[90] Br. 167/2315 10/VI.
	11/VI.
Za V. Š.	Lički odred napao jednu auto kolonu, uništen 1 kamion i jedna radio stanica, ubijeno 14 njem. oficira i vojnika.[91] Odbijeni su nepr. lokalni ispadi. Banija nastavlja sa rušenjem pruge Sunja — Kostajnica.[92] U Zagorju završena nepr. ofanziva.[93] Nepr. se povukao u uporišta. Uništena 3 kamiona i 2 tenka. Izbačeno iz stroja 100 nepr. vojnika. Noću 9 na 10 juna presečena pruga Ivanić Grad — Dugo Selo na 128 mesta uz borbe duž cele pruge.[94] Jed. 12. div. noću 7/8. VI. presekle prugu Brod — Vinkovci, na 20 mesta. Porušili P.T. stubove, uništili izolatore i žice. Likvidirana stražarnica Sapci — ubijeno 14, zarobljeno 10 Nijemaca. Zaplenjen 1 teški i 1 laki mitr., 12 pušaka i dosta municije.[95] Br. 321/2324. 11/VI. 44.
Za IV. Korpus.	Pristupite rasformiranju Kordunaškog i Plaščanskog odreda. Sa ljudstvom iz ovih odreda popunite VIII. div. Ovo izvršite u što kraćem vremenu.[96] Gošnjak—Žigić. Telefonom.

[89] Vidi dok. br. 49 i 108.

[90] Štab Šestog korpusa javio je 19. juna slijedeće: „Nemamo vreće za prebacivanje žita. Hitno molimo 1.500 vreća, u tom slučaju možemo za 6—8 dana prebaciti 10 vagona žita". Štab Desetog korpusa odgovorio je istog dana: „30 kola žita krenulo je 18. VI iz Čazme u pravcu Oborova. Uputite osiguranje na desnu obalu Save". (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—1, k. 119/7 i 119/9.)

[91] Vidi dok. br. 1—1, k. 119/10, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[93] Vidi tom V, knj. 27 dok. br. 113, 141 i 165.

[94] Diverziju je izvela Druga moslavačka brigada u sadejstvu sa Trećim diverzantskim bataljonom (vidi dok. br. 62).

[95] Vidi dok. br. 108.

[96] U izvještaju Štaba Četvrtog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 7. avgusta 1944. piše „da je sa Kordunaškim i Plaščanskim odredom popunjena VIII. divizija". (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5—6/8, k. 426 A.)

Za VI. Korpus. Za VI. Korpus. Bilo bi potrebno da izvršite napad na željezničku stanicu Vinkovci sa ciljem uništenja lokomotiva.[97]
Br. 169/2329. 11/VI. 44.

Za X. korpus. Za komesara[98] Iz izvještaja vidi se da je kod vas političko stanje vrlo slabo.[99] Odavde je teško reći šta je osnovni uzrok tome stanju. Svakako je vrlo važan momenat vojnička i propagandna aktivnost neprijatelja. Međutim vaša je propagandna djelatnost slaba, gotovo nikakva. Vi niste znali da iskoristite sve uspjehe koje ste imali, a niti političke događaje kod nas i u svijetu. Treba preći u ofanzivu u propagandi, tim prije kad postoje povoljne mogućnosti. Mi imamo takvoga materijala da smo u mogućnosti paralizirati svaku neprijateljsku parolu. U času kada Crvena armija napreduje neprijatelj je parolom „Amnestija" uspio odvući tolike ljude u vojsku. Šta ste vi učinili da raskrinkate parolu „Amnestija"? Koliko se zna niste ništa! Već je davno bilo reči da vi pokrenete svoj list. Od kako je formiran Korpus[100] samo jedan letak ste izdali. Vi morate pojačati pismenu i usmenu agitaciju i propagandu. Žigić.
Br. 171/2331. 11/VI.

Za X. Korpus. Omogućite Gromovniku[101] stvaranje i ubacivanje diverzantskih grupa u Mađarsku.
Br. 170/2326. 11/VI. 44

Za V. Š. Neprijatelj je jačim snagama pješadije i motorizacije napadao sa zapada Gorski Kotar. Zauzeo je Fužine i Lokve. 11/VI. produžio ka Delnicama, ali je odbijen uz teške gubitke. Borbe su u toku.[102] — 1. brig. 13. div. upala u predgrađe

---

[97] Jedinice Šestog korpusa nisu napadale želj. stanicu Vinkovci.
[98] Politički komesar Desetog korpusa NOVJ bio je Ivan Šibl.
[99] Vidi tom V. knj. 26. dok. br. 52, knj. 27. dok. br. 9, 10, 165 i depeše br. 144 od 24. maja i br. 2502 od 27. juna 1944. u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—9/1, k. 119/9.
[100] Deseti korpus NOVJ formiran je 19. januara 1944. (Vidi tom V, knj. 23, dok. br. 67.)
[101] Ivan Hariš — Ilija Gromovnik bio je tada šef diverzantske sekcije inžinjerijskog odsjeka Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.
[102] Vidi dok. br. 1—1, k. 119/10 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

Ogulina. Uništen most kod Puškarića[103] i vodovod. Ubijeno 10 i zarobljen 1 nepr. vojnik. Zaplijenjen 1 teški mitraljez, odijela, oružja i dosta municije.[104] — Vod komande mesta Gračac i Lovinac ubio 8 i ranio 7 ustaša. Zapljenjeno oružje, municija i stoka. — Na ostalim sektorima normalna borbena aktivnost.
12. VI.

13/VI.

Za V. Š. Op. Na teritoriju Like postoje 2 aerodroma sposobna za spuštanje aviona i to na Krbavskom Polju i Bijelom Polju, a na Kordunu kod Vrgin Mosta. U najkraćem vremenu mogu se osposobiti aerodromi kod Topuskog, Kladuše i Gline. Navedena mjesta sposobna su za spuštanje većeg broja jedrilica i padobranaca. Pored ovih za spuštanje padobranaca podesni su tereni oko Plaškog i Korenice. Za X i VI. Korpus javit ćemo naknadno. Kao stalno mjesto za prijem materijala od Sovjeta najpogodnija je Vel. Kladuša i Bijelo Polje u Lici.
13. VI 1944 Br. 2355

Za VI, X Korpus Odgovorite gdje se na vašoj teritoriji mogu baciti padobranci, a gdje i spuštati naši avioni. Javite stalna mesta za prijem materijala od Rusa.[105] I za Ruse i za Engleze biti će isti znaci. Je li ove podatke V. Š. tražio od vas posebno.[106]
13. VI. 1944 Br. 2351/

14/VI.

Za X. Korpus: U Gorskom Kotaru nastavlja se nepr. ofanziva. Juče je obnovio napade i uspeo da zauzme Delnice, ali je pred veče posle oštre borbe izbačen iz mesta i gonjen ka Lokvama...[107]
Br. 2361. 14/VI 44.

---

[103] Puškarić Selo

[104] Opširnije o tome vidi dok. br. 44/2. k. 913 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[105] i [106] Štab Šestog korpusa NOVJ odgovorio je 14. juna 1944. slijedeće: „Padobranci, materijal i mali avioni mogu se za sada spuštati jedino na zvečevskim livadama (kod sela Zvečevo na Papuku — prim. red.). To važi za Ruse. V. Š. (Vrhovni štab — prim. red.) je to od nas tražio". (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—1, k. 119/7.)

[107] i [108] Vidi dok. br. 64 u ovoj knjizi i tom V, knj. 29, izvještaj Štaba Trinaeste divizije Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ od 8. jula 1944.

Za V. Š. — Neprijatelj u Gorskom Kotaru dovodi pojačanja i obnavlja napade na Delnice. Borbe se vode u blizini mesta. Neprijatelj trpi velike gubitke.[108] — Omladinska brigada [„Jože Vlahović"] rasterala je grupu četnika. Nekoliko je ubijeno i uhvaćeno a 26 stupilo odmah u partizansku četu u okolini Sunje.[109] — Pruga Zagreb — Koprivnica presečena na 5 mesta i porušen most preko potoka Černec. Zaplenjen materijal i municija posade koja je čuvala most.[110] U Istri je završeno formiranje II Istarske brigade.[111]
Br. 5/2368. 14/VI. 44.

Za V. Š.: 15. VI. 44 jedinice IV. Korpusa posle oštre borbe zauzele nepr. uporište Buševac na liniji Zagreb — Sisak. Ubijeno 70, zarobljeno 70 i mnogo ranjeno, ostalo se razbježalo.[112] Posada bila 400 ustaša. Detalji slijede. Noću 14/15, srušen transportni vlak između Siska i Sunje.[113] Pri likvidaciji nepr. uporišta Vel. Grđevac (jugoistočno od Bjelovara) ubijeno 99, zarobljeno 100 nepr. vojnika i 1 poručnik. Zaplenjeno 7 p. mitralj., 100 pušaka, 5 kamiona, 1 auto, 1 motocikl, 150 hiljada metaka i mnogo ostale spreme. Naši gubitci: 14 poginulih i 24 ranjena. Neprijatelj je poslije toga napustio Vel. Pisanicu i povukao se u Bjelovar.[114] 14. VI. 44 jedinice XXXV. Div. u ofanzivnim borbama kod Perušića nanijele nepr. osjetne gubitke. Zaplijenjeno 2 p.mitraljeza, više pušaka i ostale spreme.[115] Neprijatelj dovlači pojačanje iz Gospića. Kod Suvaje ubijeno 16 a ranjeno 2 četnika.[116] U Gor. Kotaru jedinice XIII. Div. posle oštre borbe izbacile su nepr. iz Delnica i Lokava.

---

[108] Vidi dok. br. 7—7, k. 432 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[110] Akciju je izvela Druga brigada Trideset treće divizije u sadejstvu sa Trećim diverzantskim bataljonom (vidi dok. br. 8/4, k. 551 A u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[111] Opširnije o tome vidi dok. br. 44.

[113] Vidi dok. br. 48 i 79.

[113] Vidi dok. br. 89.

[114] Neprijateljsku posadu u Velikom Grđevcu napale su jedinice Dvadeset osme divizije 14/15. juna 1944 (vidi dok. br. 34, 43, 66, 68 i 70).

[115] Vidi dok. br. 77.

[116] Vidi dok. br. 4—13/I, k. 429 A u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

Borbe su još u toku i nepr. trpi velike gubitke.[117] Do sada se spustilo 6 savezničkih aviona na Kordun. Odneli 68 ranjenika i 31 savez. avijatičara. Među njima i čehoslovačke delegate.[118] 16/VI. 44. Br. 2390.

15/VI.

Za VI. korpus. — Formiranje ruskog bataljona nema svoje svrhe. Ruse podeliti po jedinicama.[119]
Br. 2384. — 15/VI. 44.

Za V. Š. U trodnevnim borbama kod Fužina, Lokava i Delnica Nijemci i Poljaci su imali 80 mrtvih i više ranjenih. Neprijatelj se povlači ka Sušaku. Naše ga jedinice gone iz prvobitnih položaja, što je podiglo moral stanovništvu. Zaplijenjeno oružje, municija i sprema. Naši gubici 13 mrtvih i 17 ranjenih.[120] Kod Ogulina i Bosiljeva vodile uspešne borbe.[121] 15/16 I. Brigada je izvršila prepad na Crnu Vlast.[122] Neprijatelj se povukao u Vrhovine i M. Obljaj. Gubici nepoznati. U isto vreme II. Brigada je očistila selo Ramljane, a III Brigada vodila borbu sa 31 i 34. ustaškom bojnom oko Vrhovina. Ova poslednja ubila je 30 neprijateljskih vojnika. Zaplenjeno 2 p. mitraljeza, 20 pušaka, municije, ručnih bombi i dosta spreme i stoke. Gubici Brigade: 3 mrtva i 2 ranjena.[123] 16/17. juna srušen je na pruzi

---

[117], [120] i [121] Vidi tom V, knj. 29, izvještaj Štaba Trinaeste divizije Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ od 8. jula 1944.

[118] Na oslobođenu teritoriju Korduna oni su stigli iz Praga početkom juna 1944. Preko radio-stanice Glavnog štaba Hrvatske oni su 4. juna poslali Vrhovnom komandantu NOV i POJ slijedeću depešu: „P. T. Maršalu Jug. Titu: 2 delegata čehoslovačkih patriota nalaze se na putu k Vama. Pozdravljaju Vas i mole da im omogućite prevoz u London do Dr Eduarda Beneša, pretsj. Čehoslovačke Republike. S bratskim nazdar zahvaljuju. Hejl Joahim, Pojer Josef". (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 2—1, k. 423 i 1—1/1, k. 119/4.)

[119] Odnosi se na Ruse koji su iz njemačke Prve kozačke konjičke divizije prišli jedinicama NOVJ. Od ukupno 120, koliko ih je tada bilo u Slavoniji, formirana je u junu 1944. četa. Štab Šestog korpusa tražio je 13. i 16. juna odobrenje od Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske za formiranje ruskog bataljona koji bi ušao u sastav Osječke brigade. U izvještaju od 2. jula Štab Šestog korpusa javio je slijedeće: „Ruse smo u Osječkoj brigadi pojačali Srbima i Hrvatima i formirali Četvrti bataljon". (Vidi dok. br. 57 u ovoj knjizi i dok. br. 10—4, k. 473 V u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.)

[122] i [123] Opširnije o tome vidi dok. br. 4—12/1, k. 572 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

Sisak — Kostajnica 1 vlak.[124] Dve brigade[125] srušile su prugu Sunja — Kostajnica. Neprijatelj vrši ispade iz Sunje i Kostajnice.[126] Savezнички avioni odneli 16/17 još 60 ranjenika. Br. 2396. 17/VI. 44.

Za VI. Korpus: Omladinska brigada [„Jože Vlahović"] treba da bude spremna da se prebaci preko Save noću 18/19 juna. Pokret se mora organizovati tako da se u jednom maršu prevali put sa Banije kroz „Trokut" i pređe Sava, gde će se predaniti na levoj obali, a tek onda krenuti dalje. Brigada se može pre mraka spustiti do blizu pruge i onda padom mraka produžiti.[127] Četiri jahaća konja treba da čekaju drugove G. Š. H. na mjestu odakle neće moći dalje autom.[128]

G. Š. H.

17. VI. 1944 Telef. dep.

Za 6. Korpus. Imamo utisak da vi ne koristite dovoljno sve svoje snage i da niste dovoljno aktivni. Aktivirajte odrede i pojačajte napade na komunikacije...[129]
Br. 178/2394. 17/VI. 44.

---

[124] Vidi dok. br. 131 i 132.

[125] i [126] Odnosi se na Prvu i Drugu brigadu Sedme divizije (vidi dok. br. 89 i 109).

[127] O povratku Omladinske brigade „Jože Vlahović" u Slavoniju vidi objašnjenje br. 9 uz dok. br. 57.

[128] Zajedno sa Omladinskom brigadom „Jože Vlahović" prešli su tada komandant Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske Ivan Gošnjak i Veljko Kovačević.

[129] Štab Šestog korpusa javio je o dejstvima svojih jedinica 21. juna 1944. slijedeće: „XII. Div.[izija] operiše stalno u istočnoj Slavoniji sa Istočnom grupom odreda. Svim snagama ne možemo uspješno napadati veća uporišta. Zato operišemo sa brigadama i bataljonima uspješno. S tim snagama smo napali četiri manja uporišta od kojih su dva već likvidirana, a dva su pred likvidacijom. Sve pruge stalno su pod udarcima. O uspjesima stalno izvještavamo Vas i V. Š. (Vrhovni štab — prim. red.) ali „Slobod.[na] Jugoslavija" (odnosi se na radio-stanicu — prim. red.) ništa ne govori o nama, pa ne znamo da li ste primili operativne depeše. Neaktivan je jedino Požeški O.[dred.] Za posljednjih 20 dana bilans naše aktivnosti je: Ubijeno: 416, ranjeno oko 650, zarobljeno 17 mitraljeza, 103 puške, 10 pištolja, 2 tromblona, 1 bacač, 10.500 metaka i ostale spreme i materijala. Srušeno 15 vozova od kojih 5 oklopnih, 7 željezničkih mostova. Pruga presječena na 305 mjesta. Uništeno 7 lokomotiva, 67 vagona, 6 tenkova. Poduzećemo sve mere da se aktivnost poveća do maksimuma". (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—10/1, k. 119/7.)

Za VIII. korpus. Pohvaljujemo I. brigadu XIX. div., III. brigadu XX. div., II. brig. XIX. div. i II. brig. XXVI. div. i proglašujemo ih Udarnim brigadama. Gošnjak—Žigić.
17/VI. 1944. Br. 150/2392.

Za 4, 6, 8,10 i 11 Korpus: Kad šaljete izvještaj o akcijama naznačite pod čijim je rukovodstvom izvođena operacija. Naznačite ko se istakao od boraca i starješina da bismo ih popularisali. Šaljite predloge za pohvalu i sami ih pohvaljujte. Vaša propaganda neka bude konkretna, tj. da ističete pojedine primjere. Uopće pojačajte propagandu. Žigić.
18. VI. 1944 Br. 181/2405

Za V. Š.: U Lici naše jedinice prepadima sve više otimaju inicijativu i nateruju neprijatelja na odbranu.[130] Posljednjih dana I. Istarska brig. razvila je veliku aktivnost. 11. VI. posle ogorčene borbe likvidirana su uporišta Fidijan[131] i Gradišće. Ubijeno nekoliko, a zarobljeno 61 fašista. Zaplijenjeno 5 teških i 3 laka mitraljeza, 61 puška, 10 strojnica, 38 pištolja, 28 hiljada metaka, 700 bombi, 5 bicikla, 1 motor i druge spreme — uz gubitke od 2 mrtva i 5 ranjenih. 13. VI. 44 zauzeta su uporišta Šumberk i Sv. Nedjelja posle ogorčene borbe.[132] Pokušaj nepr. da ukaže pomoć posadama nije uspio. Ubijeno je 49 Nijemaca, zaplenjen 1 t. i 8 l. mitraljeza, 84 puške, 6 strojnica, 30 pištolja, 280 bombi, 18.000 metaka i druge spreme uz gubitke od 6 mrtvih i 8 ranjenih. Na sektoru s. Gologorica — Cerovlje borbe se nastavljaju.[133] P. O. Učke na odbrani sela Buzet od pljačke ubio 3 i ranio 10 nepr. vojnika.[134] 9. minerska grupa raznela je minom 1 kamion sa 19 fašista. Moral stanovništva jako porastao, neprijatelj je demoralisan. 10 nepr.

---

[130] Vidi dok. br. 85 i 91.

[131] Vjerovatno pogrešno dešifrovano. U izvještaju Operativnog štaba za Istru piše da je Brigada 11. juna uništila neprijateljske posade u s. Pićan i s. Gračišće. (Vidi dok. br. 103.)

[132] I ova neprijateljska uporišta napala je Prva istarska brigada „Vladimir Gortan" (vidi dok. br. 104).

[133] Vidi dok. br. 103.

[134] i [135] Vidi dok. br. 1—1, k. 119/10 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

vojnika prešlo na našu stranu.[135] Na pruzi Kostajnica — Sunja srušeni su 1 teretni i 1 transportni vlak i ponovno porušeno 6 km. pruge.[136] Neprijatelj vršio ispade iz Sunje i Kostajnice, ali je odbijen posle oštre borbe. Neprijatelj je imao preko 50 mrtvih. 3 kamiona sa trupama uništeni minama. Naši gubitci 1 mrtav i 11 ranjenih.[137] Plaščanski Odred vodio borbu sa ustašama koji su u s. Burići zaklali 3 čoveka i 2 žene. Ubijeno 4, a ranjeno 8 ustaša.[138]
19. VI. 1944 Br. 2411

Za V. Š.: U Lici su četnici vršili napade na pravcima Dnopolje — Kamensko, Lapac — Mazin i Gračac—Bruvno. Lički Odred, Udarna i Lovačka četa ličkog Područja odbili su ove napade i naneli gubitke četnicima. Jedan manji ispad ustaša ka Turjanskom odbijen je.[139] Iz Ogulina nepr. je krenuo kolonom jačine 400 vojnika, 5 tenkova i 2 topa ka Gomirju. Bačen je natrag.[140] U noći 18/19 jedinice IV. korpusa nastavile su ofanzivne akcije istočno od Karlovca i likvidirale uporište Blatnicu.[141] Pojedinosti slijede: Kod Novog[142] je prošle noći srušen još jedan vlak. Neprijatelj nastoji da popravi željez. prugu dok je naše jedinice neprekidno ruše. Iz Daruvara je nepr. dovukao pojačanja i uz pomoć tenkova ponovo ušao u V. Grđevac i V. Pisanicu.[143] Kod Garešnice vođene su borbe između I. brig. 33. div. i 2 ustaške bojne. Ubijeno 12 i ranjeno 17 ustaša. Zaplijenjen 1 p.mitraljez, 1 strojnica,

---

[136] i [137] Diverziju su izvele jedinice Sedme divizije u sadejstvu sa diverzantima Drugog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 78 u ovoj knjizi i dok. br. 4—13/I, k. 429 A u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[138] Vidi dok. br. 4—13/I, k. 429 A u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[139] Odbile su ga jedinice Trideset pete divizije (vidi dok. br. 1—1, k. 119/10 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[140] Prodor neprijateljskih snaga prema Gomirju spriječili su dijelovi Prve i Druge brigade Trinaeste divizije 17. juna 1944 (vidi tom V, knj. 29, izvještaj Štaba Trinaeste divizije Štabu Jedanaestog korpusa od 8. jula 1944).

[141] Ustaško-domobranske posade u s. Blatnica i Rečica napale su: Treća brigada Osme divizije, brigada „Franjo Ogulinac Seljo" Trideset četvrte divizije, Inžinjerijska i Prateća četa Treće brigade Osme divizije (vidi dok. br. 58, 80 i 82).

[142] Bosanski Novi

[143] Vidi dok. br. 66, 68, 70 i 100.

6 pušaka i municije. Naši gubitci 12 ranjenih.[144] Ob. Neprijateljske kolone i dalje prelaze dolinom Une i odlaze ka Zagrebu. Po nepotvrđenim podatcima treba da prodru ka severu još 2 divizije. Od Saveznika traženo bombardovanje ove komunikacije. Na ostalim komunikacijama manji pokreti.
19. VI. 1944 Br. 2419

Za IV.korpus.— Savezn. vazduhoplovna pomoć našim snagama od sada biće veća. Da bi se ovo ostvarilo naređujemo da se savezn. vojnim misijama i specijalno poslanim vazduh. oficirima stalno daju sledeći detaljni podaci. 1). Sva nepr. kretanja, koncentracije, namjere, slagališta, aerodrome i aktivnost avijacije. 2). Gradovi i sela koja drže partizani, puteve koje koriste partizani i maksimalni broj vozila na tim putevima, granice slobodne teritorije, napredovanje ili povlačenje naših i nepr. snaga. 3). Zahtjeve za bombardiranje trenutnih taktičkih ciljeva neka postavljaju sami štabovi. 4). U duhu ovog naređenja obavještavati G. Š. H. kako bi se moglo obezbediti bombardovanje u okviru većih operacija naših snaga.

Gošnjak—Žigić

Br. 18/2390. 19. VI. 44.

Za V. Š. U Lici su naše jedinice vršile prepade u noći od 18/19. VI. na uporišta Zalužnica, Sinac i Lešće — između Vrhovina i Otočca, kao i na Sv. Rok kod Lovinca. Neprijatelju naneti gubitci.[145] U Pokuplju jedinice IV. Korpusa prilikom likvidacije Blatnice zaplenile 1 teški i 2 laka mitraljeza, 20 pušaka, 10.000 metaka i spreme. Zarobljeno 5 i ubijeno 35 i ranjeno veliki broj nepr. vojnika. U akciji 5. VI. protiv Duge Rese jedinice istog Korpusa sa delovima XIII. Div. ubile su 100 i ranile preko 100 nepr.

---

[144] Vidi tom V, knj. 29, izvještaj Štaba Desetog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 7. jula 1944.

[145] U Zalužnicu je ušao Četvrti bataljon Prve brigade i Izviđačka četa Trideset pete divizije, u Sinac i Lešće dva bataljona Druge brigade. Neprijateljsku posadu u Svetom Roku napala je Treća brigada Trideset pete divizije i jedan bataljon Ličkog NOP odreda. (Vidi dok. br. 32—1/5, k. 1234 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.)

vojnika. Zarobljeno je 15 nepr. vojnika sa oružjem. Naši su gubitci bili 9 mrtvih, 23 ranjena. Jedinice X. Korpusa presekle su 17/18 juna između Ivanića i Križa na 8 mjesta prugu.[146] Brigada „Braće Radića" i jedan bat. „Matije Gubca" vodili borbu kod Patkovca i Dautana 10 km. jugoistočno od Bjelovara. Ubijeno i ranjeno preko 100 Bobanovih ustaša. Naši gubitci 6 mrtvih i 17 ranjenih.[147]
20. VI. 1944 Br. 2436

Za 8. Korpus: Javite gdje bi se u Dalmaciji mogli spuštati NDH avijatičari naši simpatizeri.[148]
20. VI. 1944 Br. 255/2425

Za 10. Korpus: Javite nam svoju procjenu situacije u vezi sa napadom na rečeni grad.[149] Imajte u vidu da saveznička avijacija ne može još za sada pružiti punu pomoć za vrijeme borbe.
20. VI. 1944 Br. 190/2431

Za 4. Korpus. Organizujte prebacivanje papira iz Moslavine kako vam je ranije naređeno. Uhvatite prethodno vezu sa našim snagama na lijevoj obali

[146] Prugu su porušili dijelovi Druge moslavačke brigade u zajednici sa Trećim diverzantskim bataljonom (vidi tom V, kn. 29, izvještaj Štaba Desetog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 7. jula 1944).

[147] Vidi dok. br. 8—1/4, k. 551—a u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[148] Štab Osmog korpusa NOVJ javio je 1. jula 1944. depešom br. 3455: „Avioni iz NDH mogu se spustiti i u Glamoču. Unapred trebate javiti". Istog dana depešom br. 3459 Korpus je javio da se na slobodnom teritoriju spustio 1 avion NDH (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—1, k. 119/8).

[149] i [167] Odnosi se na Koprivnicu. Štab Desetog korpusa NOVJ javio je depešama 24. i 25. juna 1944. slijedeće: „Noću prije samog napada naše jedinice zauzele bi položaje oko mjesta. Napad aviona trebao bi početi što ranije ujutro. Ciljevi u gradu: gimnazija, osnovna škola, hotel „Križ", hotel „Car", mlin i uljarica sa raskrsnicom i željeznička stanica. Glavni pravac napada preko stanice i raskrsnice kod „Danice" koje jače tući. Van grada most na Dravi. Po završenom bombardovanju avioni da ostanu kružiti nad gradom pola sata. Za koje vrijeme će usljediti napad". „U koliko bi XII. div. bila u stanju da uz potporu avijacije likvidira Viroviticu, operacije bi bilo zgodno objediniti". (Dvanaesta divizija Šestog korpusa NOVJ dejstvovala je tada u istočnoj Slavoniji — prim. red.) „Uporište jačine oko 1000 ustaša crne legije, i 700 regruta, 4 topa 75 mm. Naročitih utvrđenja nema. Ukoliko ne može sudjelovati avijacija uporište ne možemo za sada napadati. Od velike je vojničke i političke važnosti uništiti posadu ovog mjesta". (Vidi dok. br. 108 u ovoj knjizi i br. 1—1, k. 119/9 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.)

Save. Izvršenju ovog zadatka pristupite najozbiljnije.[150]
Br. 37 21. VI. 1944 Telef. dep.

Za V. Š. Na Kapeli uništena su 2 kamiona.[151] Ubijeno 35 i više ranjeno. II. Istarski Odred uništio je minom kod Pule 1 blindirana kola i 1 kamion. Ubijeno 14, zaplenjeno 2 p.mitraljeza, 4 puške i spreme.[152] I. brig. XXXV Div. uništila kod Zalužnice 2 kamiona sa vojnicima.[153] Na pruzi Bihać — Novi II. Diver. bat. digao 16. VI. 1 transportni vlak, uništeno 8 vagona.[154] 1 bataljon VII. div. sačekao je u zasjedi kod Komareva 1 auto-kolonu, 4 kamiona uništena. Ubijeno 20, ranjeno 30 nepr. vojnika.[155]
22. VI. 1944 Br. 9/2455

Za 6. Korpus: XII. div. biće pohvaljena naredbom ovog štaba za uspješne akcije kod Bizovca i Podgorača.[156]
22. VI. 1944 Br. 188/2460

Za 11. Korpus: Organizujte partizanske napade na komunikaciju Gospić — Karlobag i upade u Gacku dolinu.[157] Kontrolišite prostoriju oko Dabra gdje

[150] Štab Četvrtog korpusa NOVJ ovaj zadatak je izvršio 24. juna 1944 (vidi dok. br. 4—10/13/I, k. 429 A u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[151] Kamione je uništio Prvi NOP odred Trinaeste divizije 11. juna 1944 (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—1, k. 119/10).

[152] Vidi dok. br. 54—1/3, k. 1321 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[153] Vidi dok. br. 32—1/5, k. 1234 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[154] Vidi dok. br. 131 i 132.

[155] U bojnoj relaciji Prvog (domobranskog) zbornog područja o tome piše: „Po odmetnicima jačine oko 100 ljudi na križanju ceste Komarevo — Pračno i Komarevo — Blinja napadnuto je 7 njemačkih teretnih samovoza (kamiona — prim. red.). Kod dolaska pomoći poslane od ovog zapovjedničtva (odnosi se na Zapovjedništvo Četvrtog posadnog zdruga — prim. red.), sastavljene od momčadi 2. sati I. doknadne obkoparske bojne i 2. sati I. bojne ovog zapovjedničtva, odmetnici su se povukli". (Vidi dok. br. 111 i 139 u ovoj knjizi i dok. br. 6/1—1, k. 58 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.)

[156] Glavni štab NOV i PO Hrvatske javio je Štabu Šestog korpusa slijedeće: „XII. Div pohvaljena je telegraf. naredbom ovog Štaba za svoje uspjehe kod Bizovca i Podgorača i o tome su obaviješteni Štabovi svih korpusa". (Vidi dok. br. 108 u ovoj knjizi i dok. br. 1—1, k. 119/7 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.)

[157] Na tu komunikaciju upućen je jedan bataljon Ličkog NOP odreda. 26. juna on je ubio 6 ustaša, zaplijenio 6 pušaka, 2 puškomitraljeza i drugu vojnu opremu. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta reg. br. 1—17/1, k. 119/10.)

se skupljaju razne bande. Majora Slobodjaninova[158] razriješite dužnosti i uputite u naš štab. Ako nemate nagaznih mina tražite od nas. Javite kad će krenuti vaš štab na put.[159]
22. VI. 1944 Br. 41 Telef. dep.

Za Istru: Komisiju za snabdjevanje XIII. Div. hranom poslali su CK. GŠ. i ZAVNOH. Ona je upućena u Gorski Kotar da pomogne u radu i nema nikakav naredbodavni karakter. Vaša je dužnost da preko tih komisija prebacujete hranu u Gorski Kotar. Komisije moraju da sarađuju sa štabom na čijem se terenu nalaze, a štab ih mora pomagati. U koliko dođe do nesporazuma posljednju reč ima štab i može na svoju odgovornost čak lišiti slobode pojedine članove, ako njihov rad kompromituje našu borbu. Ovo saopštiti komisiji.
22. VI. 1944 Br. 40/2456

Za 4. Korpus: Bombardovanje traženih mesta imaće smisla tek kada neprijatelj u njih dođe.[160] Pretpostavke da će neprijatelj doći u njih do 25 i strah ustaša nisu još dovoljan razlog. Karlovac je nama naklonjen te politički razlozi govore protiv bombardovanja. Izvestite kad neprijatelj stigne.
23. VI. 1944 Br. 20/2476

Za 6. Korpus: Samo još za dva broja „Naprijed" imamo papira. Stavljamo vama u zadatak da do 10 jula prebacite 40—60 metara papira, a ako je moguće i više prebacite još više nego što je rečeno. Zadatak je važan i ozbiljan. Organizujte stvar najsavjesnije. Prebacivanje u manjim količinama možete početi odmah tako da do rečenog roka stvar bude gotova. Sa ove strane papir će prihvaćati VII. Div. Sa njom uhvatite vezu što ćete

---

[158] Vlado Slobodjaninov

[159] i [178] Štab Jedanaestog korpusa NOVJ javio je 4. jula slijedeće: „Naš pokret u Gorski Kotar mislimo odgoditi s obzirom na situaciju koja se još nije razjasnila. U novom razvoju situacije mi bi neposredno krenuli". (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—1, k. 119/10.)

[160] Štab Četvrtog korpusa NOVJ tražio je 23. juna da se bombarduju slijedeća mjesta: Samobor, Sveta Nedelja, Jastrebarsko i Karlovac (vidi depešu br. 3397 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 4—13/I, k. 424 A).

poslati jednog druga sa radio stanicom od nje koji će ujedno slati izvještaje sa južne obale Save. Pošaljite šifru i ostalo za vezu sa VII. div. jer će to biti potrebno i kasnije.
23. VI. 1944 Br. 2464/193

Za V. Š. Lika: Noću 16/17 juna, neprijatelj jačine 300 vojnika naišao je na III. bat. XIII. div.[161] koji je bio u zasedi. Neprijatelj je prešao u oštri napad i juriš. Borba prsa u prsa i kundacima trajala je sat i po. Neprijatelj je odbijen uz gubitke od 66 mrtvih i 53 ranjena. Naši gubitci 5 mrtvih i 2 ranjena. U borbama kod Drežnice delovi XIII div. ubili su 7 i ranili 10 nepr. vojnika. Predalo se 8 sa spremom i oružjem.[162] Manji ustaški ispadi prema Uvalici i Ljubovu odbijeni su. Na Kordunu i Baniji i Žumberku jedinice IV. Korpusa u zasjedama ubile su 52, ranile 16 i zarobile 1 njemačkog vojnika. Zapalile su 3 kamiona i ubijeno 10 konja. Zarobljeno 15 pušaka i municije. Naši gubitci 8 mrtvih i 3 ranjena.[163] Noću 21/22 na pruzi Sunja — Kostajnica srušen 1 voz. Uništena lokomotiva i 2 vagona.[164] Na pruzi Zagreb — Karlovac srušena su 2 mosta, ispresecana pruga na velikoj dužini i razrušen 1 bunker. Zarobljeno 5 domobrana.[165]
25. VI. 1944 Br. 2490 (280 grupa)

Za 6. Korpus: Organizujemo prikupljanje vreća, ali vi morate taj problem rješavati i sami i to ne smije spriječiti prebacivanje žita. Vaš kurir koji je išao preko X. Korpusa stigao. U buduće za identifikaciju kurira javljajte pri polasku njihova imena.
25. VI 1944 Br. 194/2496 (102 grupe.)

[161] Vjerovatno pogrešno dešifrovano. Riječ je o borbi koju su jedinice Treće brigade Devetnaeste divizije vodile na cesti Gračac — Mazin. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg br. 1—17, k. 119/10).

[162] Borba je vođena 22. juna 1944 (vidi dok. br. 1—17/1, k. 119/10 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[163] Vidi dok. br. 4—13/I, k. 429 A u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[164] Vidi dok. br. 137.

[165] Brigada „Franjo Ogulinac Seljo" srušila je jedan most na Okičnici a drugi na Gonjevskom potoku, zarobila domobrane u jednom bunkeru i porušila prugu na deset mjesta. U isto vrijeme Treća brigada Osme divizije i dijelovi Drugog diverzantskog bataljona porušili su na više mjesta prugu između Zdenčine i Zagreba. (Vidi dok. br. 107 i 137 u ovoj knj. i dok. br. 4—13/I, k. 429 A.)

Za 4. Korpus: VI. Korpusu naređeno je da prebaci veće količine papira iz Slavonije preko Save. Izdajte naređenje VII. Div. da organizuje prihvat u vremenu od danas do 10 jula. Veza sa Slavonijom za nas je od velike važnosti i ona se mora obezbediti.[166] Usmjerite u tom smislu rad VII Div...
25. VI. 1944 Br. 51 Telef. dep.

Za 10. Korpus: Od vas smo tražili procenu situacije za napad, a vi nas izvještavate o ciljevima koje treba da tuče naša avijacija. Iz dosadanjeg iskustva znamo da pomoć avijacije može sasvim da izostane. Dostavite hitno procenu uslova za uspjeh pod pretpostavkom da avijacija ne dejstvuje.[167] XII. Div. vrši operativne akcije u istočnoj Slavoniji.[168]
24. VI. 1944 Br. 198/2486

Za V. Š. U Žumberku 22 juna neprijatelj jačine dva bataljona Nijemaca i dve bojne ustaša izvršio napad na XXXIV. div. Posle žestoke borbe neprijatelj je protiv-napadom odbačen. 97 nepr. vojnika izbačeno je iz stroja od čega 14 ostalo na položaju. Zarobljena 2 Nijemca i zaplenjeno nešto spreme i oružja. Istakla se brigada „Franje Ogulinca". Naši gubitci 10 mrtvih i 26 ranjenih i 10 nestalih.[169] Poginuo komesar Brigade drug Marijan Badel. Plaščanski Odred očistio je od ustaša Dabar. Zaplijenjen 1 mitraljez, 6 pušaka, municije, hrane i spreme.[170] Na području X. Korpusa neprijatelj aktivan manjim snagama. 26. VI. četnici u jačini 300 izvršili napad iz Lapca u pravcu Kamenskog. Neprijatelj je odbijen uz gubitke.[171]
26. VI. 1944 Br. 2498 (grupa)

---

[166] Opširnije o tome vidi dok. br. 99.
[168] Vidi dok. br. 108.
[169] Vidi dok. br. 107 u ovoj knjizi i dok. br. 24—3/4, k. 1223 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.
[170] Vidi dok. br. 4—13/I, k. 429 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.
[171] Štab Jedanaestog korpusa poslao je o tome 26. juna Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske slijedeću depešu: „Danas u 7 sati četnici jačine oko 300 izvršili su napad iz Lapca. Močuga i Nebljusa u tri kolone na Kamensko i Bele Potoke. Težište napada bilo je prema Belim Potocima. Vjerovatna namjera [neprijatelja] napad na bolnicu. Borbu je vodio bataljon Ličkog odreda i Inžinjeriski bataljon do 12 sati kada su se četnici povukli u svoje baze. Ubijeno 2 četnika i više ranjeno. Naši gubici

Za V. Š. Avioni se stalno spuštaju kod Vrgin Mosta. Do sada otpremljeno oko 190 ranjenika. Noću 26/27 spustio se prvi avion na Krbavsko Polje i počeo sa evakuacijom ranjenika iz Like. Poslati ćemo vam poštom skice svih mjesta koja dolaze u obzir za spuštanje aviona i materijala.
27. VI. 1944 Br. 2511

Za V. Š. Noću 24/25 dijelovi XIII Divizije prodrli su u grad Crikvenicu i očistili kasarne. U borbama cijele noći pobijeno je 30, ranjeno 35 i zarobljen 1 neprijateljski vojnik. Zaplenjeno dosta spreme i nešto oružja. Po završenoj akciji naše jedinice su se u redu povukle.[172] U manjim sukobima na Kapeli i sektoru Gospić—Karlobag ubijeno i ranjeno je 36 Nijemaca i ustaša, zaplijenjeno 6 pušaka, 2 p. mitraljeza i nešto spreme.[173]
27. VI. 1944 Br. 2512

Za komesara:

Za 4. Korpus: ...
1) U vezi sa početkom otvaranja drugog fronta i priprema za opći juriš na ranjenu fašističku zvijer, neka vojno pozadinske ustanove i komesari operativnih jedinica u zajednici sa pozadinskim organizacijama sazivaju zborove i konferencije. Na ovim skupštinama treba isticati ogroman značaj početka otvaranja drugog fronta. To je: pobjeda antifašističke koalicije nad fašističkim zavojevačima i njihovim pomagačima, približava se čas konačnog obračuna sa hitlerovskom Njemačkom i svim kvislinzima, a ubrzava oslobođenje porobljenog čovječanstva; stvaraju se vrlo povoljni uslovi za porobljene narode da se dižu na oružje; stvorene su velike mogućnosti za one narode koje je Hitler pomoću

---

2 mrtva, 2 ranjena. 2 nestala. Izgubljeno 2 p.mitraljeza, nešto komore i inžinjeriskog alata. Četnici otišli prema Potocima gdje su popalili barake." (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—17/1, k. 119/10.)

[172] Vidi tom V, knj. 29, izvještaj Štaba Trinaeste divizije Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ od 8. jula 1944. godine.

[173] Prvi NOP odred Trinaeste divizije napao je 25. juna na Kapelu neprijateljski kamion i ubio oko 30 vojnika i oficira. Bataljon Ličkog NOP odreda napao je 26. juna ustaše na sektoru Gospić — Karlobag, ubio šestoricu i zaplijenio 2 puškomitraljeza, 6 pušaka i drugi materijal (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—17/1, k. 119/10).

njihovih izdajnika upregao u svoja kola, da se iščupaju ispod njihovog uticaja i da svoju sudbinu uzmu u vlastite ruke. Hitler će i njegovi pomagači nastojati da svim silama mobiliziraju sve što može nositi pušku ili privređivati u fabrikama u Njemačkoj. Oni su već u tom pravcu imali izvjesnih uspjeha. Treba upozoriti neobavještene da je to smrtni greh i sigurna smrt. Pored gore navedenog neka se ističe uloga naše NOB u borbi protiv fašizma. Maršal Tito je genijalno predvideo razvitak događaja i poveo naše narode u borbu. Što bi bilo s našim narodima da su pošli putem kojim ih je zvao Pavelić,[174] Nedić[175] i Mihailović[176] ili putem „čekanja" kako ih je zvao Maček.[177] Mi bismo danas bili u položaju u kome se nalaze Rumuni, Mađari i dr. 2) Vojno-pozadinskim ustanovama obratite veću pažnju. Tamo dajte najbolje ljude i podižite im ugled. Vojno pozadinske ustanove često puta imaju izgled svratišta. Čete koje se nalaze pri tim ustanovama treba da imaju izgled borbenih jedinica. 3) Za vrijeme trajanja kursa za bolničke kuharice neka se s njima politički radi. 4) Politički komesari bolnica čine niz grešaka prema ljekarima. Objasnite im kakva je njihova dužnost. Neka se ne miješaju u stručne poslove ljekara. Žigić.

27. VI. 1944 Br. 53 (Telef. dep.)

Za 11. Korpus: Po prebacivanju vašeg štaba u G.K.[178] ispitajte situaciju u vezi sa formiranjem područja u Istri, i donesite odluku i izvjestite.[179]

27. VI. 1944 Br. 117/2508

Za V. Š. Njemačke snage ušle u Pregradu, Desinić, Vinagoru, Čret, Konjščinu (Zagorje). U Krapinskim Toplicama ima 1500 do 2000 ranjenih Nijemaca. Jače njemačke snage stigle su u Karlovac. U Iza-

---

[174] Ante

[175] Milan

[176] Draža

[177] Vlatko

[179] Operativni štab za Istru formirao je dotada četiri komande područja i to: Pulska, Pazinska, Buzetska, Lipička i deset komandi mjesta (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—18/1, k. 119/10).

čiću skoncentrisane neprijateljske snage, od jednog puka. Po proverenim podatcima u Senju ima 40 dalekometnih i protivavionskih topova. Banja Luka — Okučani — Zagreb 35 praznih kamiona. Brlog — Senj 50 kamiona vojske.

28. VI. 1944 Br. 2518 (102 gr.)

Za V. Š. U vremenu od 26—28. VI. 44 manji dijelovi banijske brig. i Odreda razvili su živu aktivnost prema Belaju, Vojnovcu, Trojvrhu, Tounju, Griču i Sunji.[180] U borbama sa Nijemcima, ustašama i četnicima ubijeno je 10, ranjeno preko 30 i zarobljena 2 nepr. vojnika. Zaplijenjeno: 1 motocikl, municije i spreme. Ispadi Nijemaca iz Karlovca, Jaske i Ozlja odbijeni su uz gubitke po neprijatelja. Borbe su u toku.[181] II. Muslimanska brig. u borbi kod Konjodora odbacila je ustaške snage ka Cazinu. Noću 25/26. VI. 1944 dijelovi XXXIV. div. izvršili su rušenje pruge Zagreb—Karlovac na 66 mjesta i srušili 2 mosta. Temeljito je uništena cesta Samobor — Jastrebarsko.[182] 27. VI. 1944 prilikom bombardovanja savezničke avijacije Bos. i Slav. Broda neprijatelj je pretrpio teške gubitke u ljudstvu, a pogođen je kolodvor, tvornica vagona, njemačke vojničke barake i električna centrala.[183]

29. VI. 1944 Br. 2534 (255 gr.)

Za 4. Korpus:

Jedinice XIX. Div. VIII. Korpusa likvidirale su u vremenu od 11—16 juna neprijateljska uporišta Vranu, Polaču i Atlagića Kulu. Ubijeno 250 nepr. vojnika i oficira, a zarobljeno 102. Zaplenjeno 1 top 47 mm., 1 teški bacač, 12 teških i lakih mitraljeza, preko 100 pušaka, 101 bicikl, 1 radio stanica i druga sprema.[184] Za ovakve

---

[180] Na navedenim pravcima razvili su aktivnost dijelovi Sedme divizije, Banijski i Kordunaški NOP odred (vidi dok. br. 4—13/1, k. 429 A).

[181] i [194] Opširnije o tim borbama vidi dok. br. 107 i 144 u ovoj knjizi i tom V, knj. 29, izvještaj Štaba Osme divizije Štabu Četvrtog korpusa NOVJ od 5. jula 1944. godine.

[182] Vidi dok. br. 140.

[183] Vidi dok. br. 142 i 143.

[184] Vidi dok. br. 30, 41, 67 i 71.

uspjehe pohvaljujemo borce i rukovodioce XIX. Div. i ističemo ih za primjer.
29. VI. 1944 (Br. 64 Telef. dep.)

Za 4. Korpus: Jedinice XII. Div. VI. Korpusa likvidirale su 15/16 ov. m. nepr. uporišta Bizovac, 19/20 do nogu su potukle njemačku posadu u Podgoraču, a 21. VI. potukle su nepr. kolonu na pravcu Đakovo—Našice. U ovim uzastopnim akcijama ubijeno je 448, ranjeno 203, a zarobljeno 103 nepr. vojnika. Uništen 1 tenk i 1 kamion. Zaplijenjeno 4 topa, 47 lakih i teških mitraljeza i 740 pušaka sa 234.000 metaka, 34 pištolja, 600 ručnih bombi, 2 automobila, 410 ćebadi i druge spreme.[185] Za ovakve uspjehe pohvaljujemo borce i rukovodioce XII. Div. i ističemo ih za primjer. Ovu pohvalu pročitati pred strojem.
29. VI. 1944 (Br. 67 telef. dep.)

Za XIX. Diviziju: Vaša bivša III. Brig. ušla je definitivno u sastav XXXV. Div. te se razrješava svih obaveza organizacionog karaktera prema Vama.[186]
29. VI. 1944 Br. 2543 (45 gr.)

Za 11. Korpus: Niste nam odgovorili na depešu od 23. VI. 1944 kako se sada hrani vojska u Gorskom Kotaru.[187]
29. VI. 1944 Br. 2539 (24 gr.)

Za 11. Korpus: VIII. Div. se sad nalazi na Žumberku.[188] Iskoristite tu okolnost i sa povratkom ove divizije prebacite nepokretne ranjenike iz Gorskog Ko-

---

[185] Opširnije o tome vidi dok. br. 53, 54, 55, 69, 75, 94 i 108.

[186] Od decembra 1943. do kraja januara 1944. Brigada je u operativnom smislu pripadala Operativnom štabu za Liku a zatim Trideset petoj diviziji (vidi tom V, knj. 23, dok. br. 13, 56 i 126, tom V, knj. 24, dok. br. 14, 20 i 109, tom V, knj. 25, dok. br. 32 i tom V, knj. 26, dok. br. 16).

[187] Štab Jedanaestog korpusa javio je depešom 2. jula 1944. slijedeće: „Ishrana naših jedinica u Gorskom Kotaru vrši se po tablici *a 1 ze* (verovatno pogrešno dešifrovano — prim. red.) i kruha u kome je manjak. Rezerve nemaju i ishrana je dosta slaba. Potrebno bi bilo pojačati prebacivanje hrane". (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—1, k. 119/10).

[188] Na Žumberak je prešla 20. jula 1944 (vidi dok. br. 107 u ovoj knjizi i br. 2—8, k. 426 A u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

tara na Kordun, odatle ćemo ih evakuisati avionima. Ovo smatrati kao vrlo hitno. Neka XIII. Div. u tom smislu odmah stupi u vezu sa VIII. Divizijom.

29. VI. 1944 Br. 2544 (gr.)

Za V. Š. X. Korpus: u borbama kod Čučerje i Vel. Gore 17 i 18. VI. 44 Zagrebački Odred ubio je 7 i ranio 6 ustaša, zaplenio 1 t. mitraljez, 12 pušaka i 2 miliona kuna.[189] Jedinice XXXII i XXVIII Div. 23. VI. vodile su oštre borbe kod s. Zdelice (sekcija Čakovec—Đurđevac sa 3 ustaške bojne. Ubijeno je 42, ranjeno više od 50 nepr. vojnika. Naši gubitci: 2 mrtva, 33 ranjena, 1 nestao. Zaplijenjena 1 radio-stanica.[190] Istog dana brigada XXXIII div. napala je neprijatelja u Čazmi nanevši mu gubitke od 50 mrtvih i ranjenih, zaplijenila nešto oružja i municije i spreme. Naši gubitci 2 mrtva i 26 ranjenih.[191] 29. VI pod pritiskom novodošlih jačih snaga divizija se povukla iz Moslavine. Neprijatelj pali Čazmu.[192] Noću 27/28. VI. snage XXXII Div. uništile su željeznički most na Gliboke P. (sekcija Čakovec) 11 srca i skretnica i oko 450 šina.[193] IV. Korpus 27. VI. čitavog dana vodio je žestoke borbe sa njemačkim i ustaškim snagama, koje su napadale iz pravca Ozlja, Karlovca i Jaske, ojačan snagama privučenim iz Bosiljeva i Kamenskog. Neprijatelj je bio svuda odbačen osim na sektoru Pribića i Krašića i pretrpio je gubitke od 60 mrtvih i 80 ranjenih, a 3 zarobljena. Naši

---

[189] Vidi dok. br. 8/4, k. 551a u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[190] Opširnije o tome vidi dok. br. 100 u ovoj knjizi i dok. br. 8—4, k. 473—B u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[191] Neprijateljsku posadu u Čazmi napala je 24. juna 1944. Prva brigada Trideset treće divizije (vidi tom V, knj. 29, izvještaj Štaba Desetog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 7. jula 1944).

[192] U borbama protiv jedinica Trideset treće divizije NOVJ učestvovali su dijelovi Prve kozačke konjičke divizije i Prvog gorskog zdruga. U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja za juni 1944. o tome piše: „...Tokom pothvata dijelovi zdruga ušli su u Čazmu. Prigodom ovoga pothvata desili su se izgredi od strane kozačkih postrojbi, na koje je ovaj zdrug reagirao tužbom sa svim potrebnim dokazima na najviše mjesto. Pothvat nije uspio kao što je trebao prema snagama koje su sudjelovale, radi kozačkih nedjela i radi slabo izvedene zapovjedi za pothvat..." (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 6—1, k. 58).

[193] Vidi dok. br. 26/3, k. 551—a u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

gubitci 5 mrtvih i 55 ranjenih. Naše snage su vršile protivnapade i borbe se nastavljaju.[194] 28. VI. neprijatelj je prodro do s. Sorževo sa sektora Krašić, ali je odbačen uz gubitke 25 mrtvih i 47 ranjenih. Naši gubitci 3 mrtva i 3 ranjena.[195] 29. VI. borbe na istom sektoru sa jednom jeger pukovnijom ojačanom ustašama, neprijatelj vrši stalne ispade.[196] U Lici ustaško-četničke snage poslije borbe sa Plaščanskim Odredom probile su se za Josipdol, a jedna bojna iz Bihaća izbila 29. VI. u Vaganac i 30. VI. došla do Drežnika, ali je od naših snaga odbačena u Vaganac.[197] Pruga Zagreb—Karlovac ne radi već 8 dana.

30. VI. 1944 Br. 2561 (594 gr.)

Za 4. i 11. Korpus: Pri otpremanju ranjenika u Italiju treba imati na umu da se oni otuda ne mogu lako povratiti u naše jedinice. Zato upućivati samo one kojima je to neophodno potrebno, tj. one koji se nikako ne mogu izliječiti kod nas, invalide i one nepokretne ranjenike čije će liječenje trajati duže od 20 dana. Ovaj rad vršiti savjesno i donositi odluke za svakog ranjenika posebno. Za prebacivanje djece dobićete uputstva i sprovodit ćete ih u saglasnosti sa pozadinskim organizacijama.

30. VI. 1944 Br. 72 Telef. dep.

Za XI. Korpus: Vi ćete kao i do sada organizovati prijem materijala na Krbavskom Polju. Aerobaza se stavlja pod vašu komandu. Odredite komesara aerobaze.[198] Zašto se ne pridržavate naređenja da odmah po prijemu materijala izvestite o glavnim artiklima koje primate kako bi mogli izvršiti raspored.[199]

30. VI. 1944 Br. 2557/11 (44 gr.)

---

[195] Vidi dok. br. 4/13/I, k. 429A u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.
[196] Vidi dok. br. 37—1/5, k. 426 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.
[197] Vidi dok. br. 28—5. k. 426 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.
[198] Za političkog komesara postavljen je Božo Prpić.

BR. 107

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA OD 30. JUNA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O PRELASKU JEDINICA OSME I TRIDESET ČETVRTE DIVIZIJE IZ POKUPLJA NA ŽUMBERAK, O DIVERZIJI NA PRUZI ZAGREB — KARLOVAC I O BORBAMA NA PODRUČJU PLEŠIVICE[1]

ŠTAB IV. KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE
Opr. Br. /44.
30 juna 1944. g.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Oko 21 na 22 ov. mj. jedinice VIII. i XXXIV Divizije sa sektora Pokupje prebačene su na sektor Žumberak.[2] Prije prebacivanja izvršena je šira diverzija na pruzi Zagreb—Karlovac kako smo to naveli u dostavljenom izveštaju od 26 ov. mj.[3] Dolaskom na Žumberački sektor jedinice su razmeštene i to VIII. Udarna Divizija na liniju Krašić, Pribić, Hrženik, Strmac i Slavetić. XXXIV Divizija na sektor Sv. Jana.[4]

22 ov. mj. u 3 sata u jutro neprijatelj (Nijemci i ustaše) jedan bataljon jegerovaca, 13 ustaška bojna i dvije satnije 30 ustaške bojne poduzeli su napad prema sektoru 34 Divizije, tj. prema Sv. Jani.[5] Iste ove noći dva bataljona Karlovačke brigade bili su na osiguranju vršene rekvizicije u selu Desinec, koje je neprijatelj prve napao te su se isti naglo povukli ispred neprijatelja, posle toga neprijatelj je drsko napao ostale dijelove 34 Divizije na sektoru Sv. Jane i ovladao sa položajima iznad Sv. Jane. U isto vreme neprijatelj je krenuo iz Samobora u pravcu Plešivice sa namjerom da napadnute jedinice razbije na tome sektoru.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 23—5, k. 426.

[2] Prebacivanje je izvršeno 20/21. juna (vidi dok. br. 2—8, k. 426A u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[3] Izveštaj se nalazi u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 24—5, k. 426.

[4] i [6] Vidi izveštaj Štaba Trideset četvrte divizije u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 23—5, k. 426.

[5] U napadu su učestvovale slijedeće neprijateljske jedinice: dijelovi Desete i Tridesete ustaške bojne, Četvrte bojne Zagrebačkog ustaškog posadnog zdruga i njemačkog Prvog lovačkog rezervnog puka (vidi dok. br. 140 u ovoj knjizi i dok. br. 22/5 i 23/5, k. 426. 5/8, k. 426A, 24/4, 27/2, 34/2, k. 1223, 6/1, k. 58 i 26/1—1, k. 39 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

Žestoka borba razvila se na Plešivici, odbacivši naše dijelove prema Japetiću k. 871, koja je tri puta prelazila iz ruke u ruku.[6]

U ovoj borbi naročito se je istakla brigada „Franje Ogulinca Selje" i Karlovački odred. Karlovačka brigada ovoga puta bila je neaktivna i nije dala od sebe ono što bi morala dati, tj. dozvolila je da njezina susjedna jedinica vodi ogorčenu borbu duže vreme, dok je prišla u pomoć. Na položaju Japetić neprijatelj je potpuno razbijen te su se jedni dijelovi povukli prema Samoboru, a jedni prema Jastrebarskom i Petrovini. U ovoj operaciji neprijatelj je imao 2 tenka i 3 blinde.

Za vreme borbe neprijatelj je pretrpio osjetljive gubitke, tako da je imao 205 izbačenih iz stroja, od toga 130 mrtvih i 75 ranjenih vojnika i oficira.

Naši gubitci 10 mrtvih i 26 ranjenih, među kojima i komesar brigade „Franje Ogulinca Selje" poginuo Marijan Badel. Među ranjenim nalazi se pomoćnik komesara brigade drug Božo Rkman, koji je ostao na dužnosti. Također su ranjeni rukovodeći drugovi Stjepan Štefić, komandant II bataljona, Valjan Vladimir, komandant IV bataljona. Intendant brigade drug Ilija Novaković i referent saniteta brigade drug Stjepan Štefić.

Za vreme ove borbe komandni kadar i svi borci dotične brigade pokazali su visoku svijest borbenosti te smo na osnovu toga i na osnovu ranijih uspjeha koje je brigada postigla istu predložili da se proglasi „Udarnom".[7]

Od navedenog broja ranjenika ostao je veći broj u jedinici pošto su lakše ranjeni.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politički komesar: Komandant-pukovnik:

[7] Štab Četvrtog korpusa poslao je ovaj prijedlog 25. juna. Glavni štab NOV i PO Hrvatske odgovorio je 26. juna: „Usvaja se predlog. Seljina brigada proglašena Udarnom. Objaviće se slijedećom naredbom." (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 4—13/I, k. 429A.)

BR. 108

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTOG KORPUSA GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O AKCIJAMA KOJE SU IZVEDENE U JUNU 1944.[1]

Izvedene akcije
u mj. junu 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Dostavlja se izvještaj o akcijama, koje su izvele jedinice ovog korpusa u toku mjeseca juna 1944.

XII DIVIZIJA

4. VI. 1944. jedinice Osječke brigade postavile su zasjedu kod s. Ferovca (sekcija Požega[2]) na koju je zasjedu rano ujutro naišlo 6 konjanika Čerkeza. Usljed neorganizovane vatre koju su naše jedinice otvorile neprijatelj nije potučen.[3]

Ubijen: 1 Čerkez.

Plijen: 1 puška.

5. VI. 1944. 1 bataljon XVIII Brigade postavio je zasjedu na putu Bučje—Podgorje i Drenjski Slatinik—Podgorje, sa težištem prema Bučju odakle se očekivao neprijatelj. U 7,30 časova neprijatelj je naišao sa više uporednih kolona u jačini od 250—300 vojnika sa pravca Drenjski Slatinik, ali je na vrijeme primjećen, izvršena je rokada snaga i primljena je borba. Ali usljed nadmoćnosti neprijatelja i njegovog nastupanja u više kolona, naše su se jedinice morale povući u šumu između Drenjskog Slatinika i Podgorja, a povukao se je i neprijatelj.

Ubijeno: 10, ranjeno 15 neprijateljskih vojnika.

Naši gubitci: 3 ranjena, među kojima komesar čete Dotlić Luka. 1 nestao.

7. VI. 1944. u 24 sata, jedinice XII Divizije otpočele su sa diverzijom glavne pruge Zagreb—Beograd na sektoru Lužani—Vrpolje (sekcija Slav. Požega i Brod.).[4]

Jedinice XVIII Brigade koje su trebale vršiti diverziju na sektoru Lužani—Slatinik[5] naišle su u neposrednoj blizini pruge

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 6—1/7, k. 473.

[2] Ferovac je na sekciji Slavonski Brod.

[3] Vidi dok. br. 44—2/I, k. 473, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[4] Vidi dok. br. 2, 20, 29 i 60.

[5] Vidi zapovijest Štaba Osamnaeste brigade u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 2—1/4, k. 1298.

na jaku neprijateljsku kombiniranu zasjedu, usljed čega su se nakon kratke borbe naše jedinice morale povući, dok 1 bataljon iste brigade zbog slabog vodiča uopće nije dospio do pruge.

Jedinice Osječke brigade koje su imale zadatak[6] diverzije na otsjeku: Sibinj—Garčin naišle su također na neprijateljsku zasjedu, ali su je poslije kraće borbe razbile i pristupile izvršenju svog zadatka.

Jedinice XII Udarne brigade imale su zadatak[7] diverzije na sektoru: Sapci—Vrpolje i istovremeno likvidaciju vaktarne u Sapcima, bunkera na željezničkoj stanici St. Topolje i St. Perkovci. Jedinice su na vrijeme pristupile izvršenju svog zadatka, ali bunkeri koji su se trebali likvidirati, sem bunkera u Sapcima, građeni su na tri sprata i zidovi toliko debeli da ih granata p. tenkovskog topa nije mogla probiti, a ubacivanje bombi u bunker nije bilo moguće jer su puškarnice prekrivene mrežom. Zbog toga su se jedinice koje su napadale bunkere u St. Topolju i St. Perkovcima u zoru povukle, dok su jedinice koje su napadale bunker u Sapcima istog nakon 3 ispaljene granate na juriš zauzele i eksplozivom uništile.

Plijen: 1 teški mitraljez—engleski
1 laki mitraljez
13 pušaka
1 tromblon sa 6 mina
14100 puščanih i mitraljeskih metaka
20 ručnih bombi.

Neprijateljski gubitci:
11 mrtvih
1 ranjen
10 zarobljenih.

Naši gubitci: 8 ranjenih.

Rezultat diverzije:
194 presjeka šina
9430 izolatora uništeno
490 klm. žice uništeno
192 bandere srušene.[8]

U ovoj akciji pokazale su se slabe posljedice toga što sve jedinice nisu počele jednovremeno sa diverzijom, zbog čega je neprijatelj sredio se i napao one naše jedinice koje su prve došle na prugu (XVIII Brigada) i prisilio ih na povlačenje.

10. VI. 1944. jedinice XII Udarne brigade postavile su tri zasjede i to:

---

[6] Zapovijest Štaba Osječke brigade nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta. reg. br. 4—1/1, k. 889.

[7] Vidi dok. br. 12—1/1, k. 893, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[8] Vidi dok. br. 123.

Zasjedu na cesti između Đakova i Đak. Satnice. Na tu zasjedu naišla je neprijateljska patrola od 4 neprijateljska vojnika, koji su ubijeni, ali usljed brze intervencije neprijateljske glavnine naša se je zasjeda morala povući i nije imala vremena da izvuče plijen.

Druga zasjeda bila je postavljena na kanalu između Đakova i Selca, kod kote 95 (sekcija Vinkovci). Na tu zasjedu naišao je 1 gestapovac, koji je zarobljen i kod koga se je nalazio 1 pištolj.

Treća zasjeda, koja je bila na cesti između Đakova i Piškorevaca, uhvatila je 1 ustašu koji je naišao i koji je bio bez oružja.

Neprijateljski gubitci:

4 mrtva
2 zarobljena.

Plijen: 1 pištolj.

13/14. VI. 1944. jedinice XII Udarne brigade postavile su zasjedu oko neprijateljskog uporišta Đakovo i to:

— jednu zasjedu u jačini 1 voda na cesti: Đakovo—Gor. Ivanovci,

— drugu zasjedu u šumi Gaj između Đakova i Đak. Satnice,

— treću zasjedu na cesti između Đakova i Selca u šumi od šumske pruge koja vodi od Ivan Dvora do špirit fabrike,

— četvrta zasjeda nalazila se na cesti između Đakova i Piškorevaca.

Borbu je vodila samo zasjeda između Đakova i Selca na koju je naišao neprijatelj.[9]

Neprijateljski gubitci: 15 mrtvih.

Naši gubitci: 2 ranjena.

Iste noći jedinice konjičkog diviziona trebale su da izvrše diverziju glavne pruge na sektoru: Đakovo—Vrpolje, a 1 bataljon Osječke brigade trebao je da divizionu drži osiguranje zaposjedanjem sela Piškorevaca.[10]

Bataljon je došao na vrijeme na određeni položaj, ali u 20,30 časova već je naišao neprijatelj u jačini od 50 gestapovaca i nešto vojnika iz „Suljine" bojne. Bataljon se je u prvom momentu povukao, ali odmah zatim izvršio napad na neprijatelja i protjerao ga.

Plijen: 1 karabin.

Neprijateljski gubitci: 1 zarobljen.

Naši gubitci 4 nestala (vjerovatno dezertirala).

Uništeno: 1 most na glavnoj pruzi, dug 10 metara, 30 presjeka.

---

[9] Vidi dok. br. 44—2/I, k. 473, i dok. br. 17/1, k. 893, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[10] Zapovijest za tu diverziju izdao je Štab Dvanaeste divizije (vidi dok. br. 16/1—1, k. 882, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

13. VI. 1944. jedinice XII Divizije imale su zadatak[11] da sačekaju voz na glavnoj pruzi između St. Topolja i Aranđelovca.

Jedinice XVIII Brigade trebale su dati bočno osiguranje prema Brodu, jedinice XII Udarne brigade prema Vinkovcima.

U svom pokretu jedinice XII Ud. brigade naišle su u 2,45 sati na neprijateljsku patrolu, koja je poslije kratke borbe protjerana i pobjegla je u pravcu St. Topolja.

Na prugu su postavljene 4 mine od po 40 kg. koje su bile po 2 i 2 međusobno vezane, tako da je eksplozija jedne mine izazvala eksploziju druge mine.[12] U 6 sati ujutro naišla je jača neprijateljska kolona koja je primjetila minu i kada su je počeli otkopavati dignuta je od strane diverzanata u zrak, od čega je ubijeno 5 neprijateljskih vojnika, a ostatak patrole počeo je da bježi u pravcu Andrijevaca. Ali kako jedinice XVIII Brigade zbog zasjede kod St. Topolja nisu uspjele da presjeku prugu, naišao je 1 pancer i 2 oklopljene terezine koje su spriječile uspješno gonjenje pobjegle patrole i naše jedinice prisilile na povlačenje. Dejstvom protivtenkovskog topa pancer je bio zaustavljen, ali kako je bilo i pored toga malo izgleda na likvidaciju oklopnih vozila i zbog blizine Broda, naređeno je u 7 sati povlačenje.

Plijen: 3 karabina
1 tronblon
400 metaka.

Neprijateljski gubitci: 14 mrtvih
1 zarobljen.

Naši gubitci: 1 mrtav
10 ranjenih.

Na svim otsjecima glavne pruge gdje god je za naše jedinice moguć prilaz neprijatelj gradi bunkere i postavlja jake zasjede koje, ako ne mogu već da naše jedinice odbiju, ono bar obavjeste svoju glavninu o prisustvu naših jedinica, što ima za posljedicu brzu intervenciju oklopnih željezničkih vozova i pješadije.

16. VI. 1944. jedinice XII Divizije napale su neprijateljsko uporište Bizovac (sekcija Osijek).

Raspored jedinica bio je sljedeći:[13]

— XVIII Brigada sa jurišnom četom XII Ud. brigade imala je zadatak da likvidira uporište i da postavi zasjedu prema Osijeku i Valpovu.

---

[11] Vidi zapovijest Štaba Dvanaeste divizije i Dvanaeste brigade u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 15/1—1, k. 882 i reg. br. 14—1/1 i 15—1/1, k. 893.

[12] Vidi dok. br. 128.

[13] Redakcija nije pronašla zapovijest Štaba Dvanaeste divizije za napad na Bizovac. Vidi zapovijesti štabova Dvanaeste i Osječke brigade, dok. br. 53, 54 i 55 u ovoj knjizi i dok. br. 19/1—3, k. 1610, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

— XII Udarna brigada imala je zadatak da sa 1 četom fingira napad na željezničku stanicu Normanci. Prandanovci i na Krndiju te da presječe šine zapadno od Prandanovaca. Sa po jednim bataljonom postavlja zasjedu u selu Poganovci prema Krndiji i Osijeku a u selu Budimcima prema Podgoraču i Krndiji. Jedan bataljon ostao je u rezervi.

— Osječka brigada zaposjeda sela: Potnjane. Bračevce i Paljevinu i služi kao oslonac pri povlačenju jedinica XVIII i XII Brigade.

— Bataljon Čehoslovačke brigade zaposjeda zapadni dio sela Paljevine sa istim zadatkom kao i jedinice Osječke brigade.

U uporištu Bizovcu nalazilo se oko 60 Njemaca, 100 naoružanih civila i 7 žandara, smještenih u zidanim bunkerima i u žandarmerijskoj stanici. Naoružani su bili sa 1 teškim mitraljezom, 4 p. mitraljeza, a ostalo puške.

Napad je počeo u 1,15 sati, a borba na zasjedama u 3,45 sati.

Nalet jedinica XVIII Brigade bio je brz i energičan i za 1 sat i 30 min. bio je cio Bizovac očišćen osim žandarmerijske stanice i jednog bunkera ispred stanice. Poslije zbijanja neprijatelja u žandarmerijsku stanicu borci su se rasuli po kućama i pogibelj komandanta I bataljona zajedno sa rasulom boraca po kućama imala je za posljedicu da se nije pristupilo dovoljno brzo i energično likvidaciji žandarmerijske stanice, zbog čega se je neprijatelj pribrao i organizirao svoju odbranu, tako da su svi kasniji pokušaji u cilju likvidacije stanice ostali bezuspješni. Kako je bilo nemoguće zadržavanje jedinica zbog blizine uporišta u napadnutom selu, to je u 6,40 sati naređeno povlačenje.

Na zasjedu XVIII Brigade naišao je neprijatelj iz Valpova, pušten na blisko odstojanje i odbijen uz vrlo velike gubitke. Kada mu je stiglo pojačanje iz Valpova ponovo je napao na položaje naših zasjeda, ali je bio i ovoga puta odbijen.

Na zasjedu XII Ud. brigade naišli su feldžandari iz Krndije, koji su poslije vrlo kratke borbe pobjegli nazad u uporište.

Na zasjedu Osječke brigade u selu Bračevcima naišao je neprijatelj iz Podgorača, koji je natjeran u bijeg, ali presjecanje otstupnice, što je trebao izvršiti bataljon Osječke brigade, nije uspjelo jer je bio neprijatelj brži od naših jedinica.[14]

Ukupan rezultat borbi koje su vođene u uporištu i na zasjedama je sljedeći:

Plijen: 1 teški mitraljez
1 laki mitraljez
3 postolja za teš. mitraljez
1 šmajser

[14] Vidi dok. br. 131.

42 puške
5 pištolja
20 lakih mina
2 tronblona sa 10 bombi
22 ručne bombe
6000 metaka.

Ubijeno: 122 neprijateljska vonjika, koji su ostali na bojnom polju,
14 zarobljeno.

Naši gubitci:
9 mrtvih, među kojima komandant bataljona potporučnik Stojčević Dragoljub i komandir jurišne čete XII Ud. brigade poručnik Buturac Ivan,
17 ranjenih.

Uništeno:
1 borna kola
2 kamiona
2 teška mitraljeza (od mine)
30 presjeka
2 km t. t. veze pokidano.

Upotreba teškog oružja nije zadovoljila iz razloga što je borba vođena noću. Članovi štaba brigade, sem komandanta, podijelili su se po jedinicama, što je imalo za posljedicu, da su bataljoni primali kontradiktorna naređenja i to jedno naređenje od komandanta brigade iz štaba, a drugo naređenje od pojedinog člana štaba brigade koji se je nalazio sa jedinicama.

18. VI. 1944. jedinice XII Divizije postavile su zasjedu oko neprijateljskih uporišta: Đakovo, Krndija i Našice.[15]

Jedinice Osječke brigade postavile su zasjedu u selu Piškorevci i između Đakova i Selca (sekcija Vinkovci). Na zasjedu kod Selca naišao je neprijatelj iz Đakova sa glavninom cestom, a sa pobočnicama u streljačkom stroju. Neprijatelj je pušten na blisko odstojanje i pretrpivši osjetne gubitke bio je prinuđen da se povuče u Đakovo.

Jedinice XII Ud. brigade postavile su zasjedu oko Krndije[16] (sekcija Vinkovci) i Stipanovaca (sekcija Brod). Na zasjedu kod Krndije naišao je neprijatelj koji je kretao u pravcu Gorjana. Poslije napada iz neposredne blizine neprijatelj se je morao povući u uporište Krndiju. Na zasjedu kod sela Stipanovci naišlo je 120 neprijateljskih vojnika iz Podgorača. I ovaj neprijatelj bio je prisiljen na povlačenje u Podgorač.

---

[15] Vidi dok. br. 59 i 93.

[16] Vidi dok. br. 21—1/1, k. 893, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

U svim ovim borbama učinjeno je sljedeće:

Plijen: 2 teška mitraljeza
1 laki mitraljez
2 šmajsera
13 pušaka
1 pištolj
10 bombi
5400 metaka.

Neprijateljski gubitci: 72 mrtva
10 ranjenih
1 zarobljen.

Naši gubitci: 2 mrtva
5 ranjenih, među kojima 1 komesar bataljona i 1 komandir čete.

18/19. VI. 1944 konjički divizion postavio je zasjedu na glavnoj pruzi između St. Topolja i s. Sapci sa zadatkom da uhvati patrolu koja krstari prugom.[17] U 3 sata ujutro naišla je neprijateljska patrola u jačini 9 vojnika.

Ubijeno: 6 neprij. vojnika.
Ranjeno: 3 neprij. vojnika.
Plijen: 2 puške.

Ostali plijen nije se mogao izvući jer je neprijatelj osvjetljavao prugu i istu tukao jakom mitraljeskom i puščanom vatrom sa bunkera na pruzi.

19. VI. 1944. Jedinice XII Divizije izvršile su napad na neprijateljsko uporište Podgorač[18] (sekcija D. Miholjac — Brod).

U uporištu se nalazilo oko 500 feldžandara i oko 150 novaka koji su izvodili obuku. Naoružani su bili sa 2 p. tenkovska topa 47 mm, sa većim brojem teških i lakih bacača i sa velikim brojem lakih i teških mitraljeza. Podaci koje je prikupila naša inform. služba o naoružanju toga uporišta nisu bili točni, jer je uoči dana napada došlo u uporište 3 kamiona raznog oružja i municije. Isto tako se i poslije akcije nije moglo točno ustanoviti šta sve je bilo od oružja i municije u uporištu jer je velik dio toga izgorio u magacinu ili bio uništen od eksplozije.

Raspored jedinica bio je u glavnom sljedeći:

— XII Ud. brigada sa 3 protutenkovca topa 37 mm, pješadijskim topom i 1 teškim bacačem imala je zadatak da likvidira uporište.

— XVIII Brigada sa 1 brdskim topom 65 mm imala je zadatak da postavi zasjedu prema Našicama.

Čehoslovačka brigada postavila je zasjedu na pruzi i cesti Našice — Osijek, zajedno sa konjičkim divizionom.

---

[17] Vidi dok. br. 44—2/I, k. 473, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.
[18] Opširnije o tome napadu vidi dok. br. 69, 75, 94 i 136.

— Osječka brigada sa 1 protutenk. topom 37 mm i 1 teškim bacačem postavila je zasjedu prema Osijeku i Đakovu.

Detaljan raspored jedinica vidi se iz priložene zapovjesti Štaba divizije.

Napad je počeo 19. VI. u 20 časova. Neke od jedinica zakasnile su sa napadom za 2 sata.

Uporište je za svoju odbranu imalo organizirano spoljnu i unutarnju odbranu. Spoljna odbrana sastojala se je u mrtvim stražama koje su bile postavljene u žitu van sela i koje su obilazile patrole. Unutarnja odbrana uporišta osnivala se na zaposjedanju najtvrđih zgrada u selu i to: Stari grad, Hrvatski dom, vatrogasni dom i škola.

Spoljna odbrana neprijatelja razbijena je u prvom naletu i neprijatelj se je jednim dijelom povukao u gore navedene zgrade, a manjim djelom je uspjeo da pobjegne u pravcu Našica i Našičke Breznice. Iz svih zgrada, osim iz starog grada, neprijatelj je brzo istjeran ubacivanjem ručnih bombi i malih vrećica napunjenih eksplozivom. Neprijatelj je bježao i skoncentrisao se u starom gradu ostavljajući za sobom mnogo ratnog materijala, koga su naše jedinice odmah evakuisale. Kad je bilo cijelo selo, osim starog grada, očišćeno od neprijatelja, 2 bataljona brigade u napadu izvršila su blokadu starog grada i pristupilo se likvidaciji istog.

Napad je otpočeo na južni dio zgrade i to ubacivanjem ručnih bombi i vrećica sa eksplozivom i na taj način je neprijatelj bio istjerivan iz sobe u sobu ali istjerati iz zgrade nije ga se moglo. Od eksplozije vrećica sa eksplozivom koje su bacane na krov razbijen je crijep i drvena građa krova počela je goriti. Porušena i ogorela građa rušila se je u sobe u kojima se je nalazila velika količina puščane, bacačke i topovske municije koja je usljed velike vatre počela eksplodirati. To je mnogo doprinjelo istjerivanju neprijatelja iz soba sa južne strane dvorca. Iako je pola zgrade izgorelo i eksplozija municije i naših ručnih bombi slijedile jedna za drugom, ipak se neprijatelj još nije dao istjerati iz zgrade, već se je povukao u prostorije na sjevernom djelu zgrade odakle je pružao žestok otpor. Tek kada su diverzanti pomoću eksploziva srušili jedan čitav zid zgrade, pojedini neprijateljski vojnici počeli su da bježe ali su od naše blokade svi potučeni. Ostali su i dalje davali žestok otpor. Prvi juriš koga je sada izvršila jurišna četa prisilio je neprijatelja da je u većem broju počeo skakati kroz prozore i htio bježati, u čemu nije uspio. Drugi juriš iste čete prisilio je oko 130 neprijateljskih vojnika na bježanje i skakanje kroz prozore, ali su pri bježanju naišli na gvozdenu ogradu sa istočne strane dvorca, gdje ih je dočekala naša blokada i sve potukla. U ovom jurišu zarobljena su 2 topa koja su se za cijelo vrijeme borbi oko sta-

rog grada nalazila na 20 metara od streljačkog stroja i kojima nije mogao da priđe ni mi ni neprijatelj. Ostatak posade koji je još ostao u zgradi se je borio još dalje, osim njih 20 koji su se predali videći da im nema spasa. Sve ono što je ostalo u zgradi ubijeno je eksplozijom mina i granata jednim djelom, jednim djelom od ruševina zgrade, a jednim djelom od naših ručnih bombi. Tako je u uporištu likvidirana i posljednja tačka otpora, koju je neprijatelj platio sa 320 mrtvih.

Na zasjedu XVIII Brigade i to na međuprostor između dva bataljona naišao je prvo neprijatelj koji je bježao iz uporišta i uspio pobjeći a u 7,30 časova naišao je neprijatelj iz Našica, koji je poslije 2-satne borbe razbijen i natjeran u paničan bijeg.

Na zasjedu Čehoslovačke brigade naišao je samo neprijatelj koji je bježao iz uporišta i jedan dio je zarobljen.

Ukupan rezultat akcije na Podgorač je sljedeći:

Plijen: 2 topa 47 mm
8 teških bacača
6 lakih bacača
46 što teških što lakih mitraljeza
4 šmajsera
650 pušaka
40 pištolja
320000 metaka
1200 teških mina
1200 lakih mina
285 granata za top 47 mm
600 ručnih bombi
2 osobna automobila
410 ćebadi
400 pari odijela
dosta sanitetskog materijala i ostale ratne spreme.

Potpuno je uništen stari grad i u njemu velika količina municije, oružja i ostalog ratnog materijala.

Gubitci neprijatelja: 361 mrtav
101 zarobljen.

Naši gubitci: 9 mrtvih, među kojima komandir Ljuban Prodanović,
28 ranjenih, među kojima inf. oficir bataljona Milan Vuković, istražitelj pri Štabu brigade Rudolf Stroh, komandir Pero Bogdanović i zamjenik komandira Ratković Andrija.

Sve jedinice u borbi, borci i rukovodioci pokazali su se dobro. Upotreba teškog oružja, sanitetska služba i služba veze bila je dobra.

Kao cjelina istakla se jurišna četa XII Udarne brigade i 1. i 3. četa II bataljona iste brigade.

Od pojedinaca istakli su se: zamjenik politkomesara I bataljona XVIII Brigade Miloš Panjković, koji je sam izletio ispred neprijatelja i zarobio 3 neprijateljska vojnika sa teškim mitraljezom, zamj. komandira diverzantske čete Milan Gredeljević, koji je hladnokrvno prilazio dvorcu, postavio eksploziv pod njega i minirao ga, drugovi iz I bataljona XII Udr. brigade: Prodanović Stojan, Biberović Marijan, desetar Miličević Lazo, Stanić Pero i Ramljan Jure (poginuo), iz II bataljona iste brigade: vodnici Divljak Drago, Božić Adam, Lazić Zoran, delegat Marijan Čizić, Sekulić Milan, Vučković Petar, Bartulović Božo, Šejaković Stjepan, Katulić Jakob, Ninković Ivan, Radovanović Đoko (poginuo), iz IV bataljona iste brigade: komandir Petar Bogdanović, vodnik Šuša Janko, Valičević Tomo, Hegedušić Josip, desetar Detelić Jozo, Radmilović Drago, komandir Prodanović Ljuban (poginuo) i Štajninger Drago.

Akcija je bila dobro pripremljena, svi problemi koji su se pojavljivali u toku borbe riješavali su se pravilno, brzo i energično, ali poslije likvidacije uporišta štabovi bataljona nisu imali jedinica u svojim rukama, već su se borci raširili po uporištu tražeći plijena i sakrivenih neprijateljskih vojnika.

Isto tako su i jedinice na zasjedama izvršile svoj zadatak u potpunosti bez većih grešaka, ali primjetilo se je to da su međuprostori suviše slabo kontrolisani i da naše jedinice još nisu dovoljno pokretne. Jer da toga nije bilo ni jedan neprijateljski vojnik ne bi mogao da pobjegne.

Brzoj i uspješnoj likvidaciji uporišta, pored brzog i energičnog rada jedinica u napadu, mnogo je doprinjelo iznenađenje koje je postignuto nad neprijateljem, koji se nikako nije nadao našem napadu.

21. VI. 1944. jedinice Osječke brigade vodile su borbu između sela Razbojišta i Bračevaca (sekcija Brod) sa oko 800 Njemaca i gestapovaca (8. bataljon SS policije).[19]

Poslije poraza u Podgoraču neprijatelj je sutradan krenuo iz Našica i Đakova da pokopa svoje mrtve u Podgoraču. Pošto se je predviđalo da će se neprijateljske jedinice istim putem vraćati u svoja uporišta, to je Štab brigade odlučio da kolone koja se bude vraćala u Đakovo postavi zasjedu između Razbojišta i Bračevaca.

Raspored brigade na zasjedi bio je sljedeći:

— jedan bataljon bio je na zapadnoj ivici sela Bračevci,

— jedan bataljon trebao je napasti neprijatelja sa boka i to sa pravca sela Bučja,

[19] Vidi dok. br. 75, 95, 136 i 139.

— jedan bataljon trebao je napasti neprijatelja s leđa i to iz šume Panik (taj bataljon svoj zadatak nije izvršio zbog naila. ska neprijateljske pobočnice).

U 16, 30 časova neprijatelj je naišao na naše položaje u selu Bračevci i primio je borbu. Jakom topovskom i bacačkom vatrom tukao je naše položaje. Ali dejstvom bataljona koji je napao neprijatelja sa pravca sela Bučja isti je bio poslije 1-satne borbe natjeran u paničan bijeg u pravcu Krndije i Budimaca (sekcija Vinkovci).

Plijen: 2 protutenkovska topa 43 mm
2 tvrđavska mitraljeza[20]
1 teški bacač
5 postolja za tvrđavske mitraljeze
80 pancirnih granata za top 45 mm
60 udarnih granata za top 45 mm
30 teških mina
10 lakih mina
1 šmajser
17 pušaka
5 pištolja
1 podloga za teški bacač
11200 metaka
1 poljska kuhinja.

Neprijateljski gubitci: 35 mrtvih
2 zarobljena.

Naši gubitci: 2 mrtva
15 ranjenih, među njima komandir čete Sović Spasoja i komandir Ruske čete Pavel Gutikov.

Sve jedinice u borbi dobro su se držale a od pojedinaca istakli su se: komandir čete III bataljona Jašarević Bešo i vodnik iste čete Tadić Mihajlo, koja se dvojica skoro u svim borbama istaknu dobrim rukovodstvom i hrabrim držanjem.

Ovoga puta neprijatelj je prevario naše jedinice na sljedeći način: Da bi mogao svojom glavninim nesmetano kretati on je uputio slabije svoje djelove u pravcu naše oslobođene teritorije u cilju da našim jedinicama skrene pažnju na te sitne njegove djelove, dok bi glavnina izmakla neprimjećena i neokrnjena.

24. VI. 1944. jedinice XII Divizije izvršile su napad na neprijateljsko uporište Krndija (sekcija Vinkovci). U uporištu se je nalazilo oko 200 feldžandara i 150 naoružanih civila (Švaba). Naoružanje: 1 teški bacač, 2 laka bacača, 2 teška mitraljeza, 4 šarca, 8 p.mitraljeza, a ostalo puške i šmajseri. Uporište je

[20] Riječ je o teškim mitraljezima.

bilo utvrđeno sa vanjskim i unutarnjim pojasom bunkera i u samoj unutrašnjosti sela pojedine tvrde zgrade i zvonik crkve. Bunkeri su bili zidani od cigle, velike debljine, pokriveni i po neki međusobno vezani saobraćajnicama.

Raspored jedinica u napadu i na zasjedama bio je sljedeći:

— Osječka brigada sa jurišnom četom XVIII Brigade, 3 teška bacača i 2 p.tenk. topa 47 mm napada uporište,

— XII Ud. brigada postavlja zasjedu prema Đakovu na liniji: Đak. Satnica — Gorjanski Ivanovci — Tomašinci — Punitovci.[21]

— XVIII Brigada postavlja zasjedu prema Osijeku i Našicama na liniji: šuma Katunišće — Poganovci — Budimci — Potnjani,

— konjički divizion kontroliše Belu Vilu (na cesti Đakovo — Podgorač).

Detaljniji raspored jedinica vidi se iz priložene zapovjesti Štaba divizije.[22]

Napad je otpočeo u 23 časa i to: jedan bataljon napadao je sa južne strane, jedan bataljon sa jurišnim vodom sa sjeverne i istočne strane, a jedan bataljon sa zapadne strane. Neprijatelj je brzo osjetio nailazak naših jedinica, ali nije otvarao vatru, već je sve civile povukao u unutrašnji dio sela, tj. u onaj dio koji je bio opasan unutarnjim pojasom bunkera i vojnici te naoružani civili zaposjeli su i branili samo taj unutarnji pojas. Tek kada su se naši borci približili neprijateljskim položajima na 100 metara, neprijatelj je otvorio jaku i preciznu vatru.

25. VI. do 12 sati našim je jedinicama uspjelo da likvidiraju bunker kod crkve, crkveni toranj i dva bunkera na istočnoj raskrsnici sela, poslije čega se je neprijatelj zajedno sa civilnim stanovništvom skoncentrisao u školi, vatrogasnom domu i tri bunkera. Jedinice u napadu u svom radu nisu bile dovoljno energične, poletne i prodorne. Borci su se suviše oslonili na veliku količinu municije kojom su raspolagali i tako htjeli svoj polet zamjeniti vatrenim dejstvom. Ta činjenica i jaki bunkeri omogućili su inače krvavom i otpornom neprijatelju da se tako dugo zadrži u svojim otpornim točkama. I kada se je već pristupilo likvidaciji tih posljednjih njegovih otpora, jedinice u napadu morale su se povući zbog proboja neprijateljske pomoći kroz položaje naših zasjeda.

Borbe na zasjedama razvijale su se ovako (na dan 25. VI.):

U 8,45 časova naišao je neprijatelj iz Đakova na bataljon XII Udarne brigade koji je bio u zasjedi kod sela Gorjanski

[21] Vidi dok. br. 24—1/1, k. 893, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.
[22] Redakcija ne raspolaže tom zapovješću.

Ivanovci. Neprijatelj je išao cestom u koloni sve do pred sam položaj našeg bataljona gdje se jednim djelom razvio u strijelce, a jednim djelom otišao uz potok Rit s namjerom da zađe bataljonu s boka i s leđa, što mu je u stvari i uspjelo, jer borci istog bataljona nisu primjetili ovaj manevar neprijatelja, već su svu pažnju obratili samo na svoj front. Kad je došao neprijatelj na 50 metara ispred našeg streljačkog stroja, otvorena je jaka puščana i mitraljeska vatra, ali kako je ubrzo zatim bataljon dobio vatru s leđa, naše su se jedinice morale probijati u pravcu Gorjana i na 1 km. pozadi prvog položaja zauzele su novi položaj na koji neprijatelj nije naišao.

Neprijatelj koji je iz Đakova nastupao u pravcu Đakovačke Satnice naišao je na položaje I bataljona XII Ud. brigade u šumi Gaj. Neprijatelj je bio praćen od jednih bornih kola koja su stala na 30 met. ispred naših minskih polja i odatle otvarala topovsku i mitraljesku paljbu na položaj bataljona. Na tu vatru naši su borci odgovorili jakom vatrom iz pušaka, mitraljeza i protenkovskih pušaka, usljed čega se je neprijatelj povukao za 1 km. u pravcu Đakova odakle je ponovo tukao naše položaje, no bez ikakovih uspjeha. Pošto neprijatelju i ponovni pokušaj prodora kroz položaje toga bataljona nije uspjeo, to se je povukao u Đakovo odakle je topovima tukao naše položaje.

Skoro istovremeno oko 15 časova neprijatelj je naišao na položaje XII Ud. brigade kod šume Saonički Lug i na položaje XVIII Brigade na kanalu na sjevernoj ivici šume Krndija. — Na položaj bataljona XII Ud. brigade naišao je neprijatelj iz Osijeka cestom za Đakovo, potpomognut sa 2 tenka. Jedan tenk naišao je na nagaznu minu i od iste oštećen, ali je neprijatelju uspjelo da ga uz pripomoć drugog tenka izvuče i da se povuće u pravcu Osijeka. Ali neprijatelj se nije povukao sasvim, već samo toliko da naše jedinice izmanevriše, u čemu je i uspio. Uspjelo mu je da se preko sela Beketinci povuče kroz međuprostor između zasjede XII i XVIII Brigade i da tako sa sjeveroistočne strane uđe u uporište Krndiju, zbog čega su se jedinice u napadu morale povući. Jačina tog neprijatelja bila je oko 400—500 SS policajaca. — Bataljon XVIII Brigade koji je bio na sjevernoj ivici šume Krndija primio je borbu sa nadmoćnijim neprijateljem i trpio tešku bacačku vatru i bombardovanje iz aviona. Iako je bio bataljon skoro prepolovljen, ostao je na položaju sve dok mu neprijatelj nije došao iza leđa, poslije čega se je povukao.

U borbama nisu postignuti postavljeni ciljevi zbog nadmoćnosti neprijatelja i sporog rada jedinica u uporištu.

Plijen: 2 puške sa 100 metaka
1 bomba.

Neprijateljski gubitci: 110 mrtvih.

Naši gubitci: 37 mrtvih, među kojima komandant II bataljona Osječke brigade Dušan Majetić i komesar III bataljona iste brigade Branko Čeliković
54 ranjenih
9 nestalih.
Izgubljeno: 3 teška mitraljeza
1 laki mitraljez
3 puškomitraljeza
1 p.tenkovska puška
33 puške.
Oštećeno: 1 tenk.

Kao pojedinci istakli su se u borbi iz Osječke brigade sljedeći drugovi: desetar Milan Čaban, vodnik Tatomirović Žarko, borac Krnjajić Stevo, desetar Vujnović Đuro, pomoćnik komesara čete Ljuban Ugrešić, mitraljezac Karlo Varžak i Petar Sekulić, borac Ostoja Sarčević, vodnik Ran Mirko i Kostadinović Stevo, te Tadić Mihajlo, borac Brkalo Dušan i sekretar brigadnog komiteta SKOJ-a Nikola Bjelajac. — Iz XII Udarne brigade naročito su se istakli vodnik Pavao Blažen, nišandžija teškog mitraljeza Marić Pajo i Vučetić Josip, komandir čete Vukojević Josip i borci: Atalić Đuro, Biberović Marijan i Franjo Sobočan. Od bacačlija istakao se borac Turkalj Joco.

Akcija je bila dobro pripremljena ali se niži štabovi nisu dovoljno snašli i niži rukovodioci kao i borci nisu bili dovoljno energični i poletni. Suviše mnogo se je očekivalo od samog oružja i municije. Teška oruđa su slabo iskorištena, nedostajalo je koncentrične vatre na pojedine tačke neprijateljskog otpora koje su se mogle redom jedna za drugom likvidirati. Da su jedinice u uporištu brže radile moglo je biti uporište do vremena proboja zasjeda likvidirano.

I ovoga puta se pokazalo da su međuprostori zasjeda slabo kontrolisani, da jedinice slabo obraćaju pažnju na svoje bokove i leđa i da se jedinice na zasjedama međusobno ne potpomažu. Takav je bio slučaj sa III bataljonom XII Ud. brigade koji nije potpomogao IV bataljon u borbi iako je imao mogućnosti da napadne neprijatelja s leđa.

24. VI. 1944. jedan bataljon XII Ud. brigade postavio je zasjedu na cesti između Đakova i Piškorevaca (sekcija Vinkovci). 6 domobrana koji su naišli na zasjedu primjetili su istu izdaleka i počeli bježati.

Ubijen: 1 domobran.

28. VI. 1944. jedinice XII Divizije bile su na sljedećim položajima i to: XVIII Brigada na liniji: Gradac — Tromeđa (k. 263) a Osječka brigada na liniji: Drnovac — s. Mandićevac (sekcija Brod).

Oko 7,30 časova na jedinice XVIII Brigade naišao je neprijatelj u jačini od oko 250 feldžandara koji je iz Našica nastupao prema Tromeđi. Na Tromeđi nalazila se je 1 četa, koja se je poslije polasatne borbe usljed nadmoćnosti neprijatelja morala povući. Istovremeno sa ovom kolonom od Našica nastupala je prema Tromeđi još jedna neprijateljska kolona, sastavljena od Čerkeza,[23] koja se je preko s. Vlatkovac i Rožmajerovac približavala Tromeđi i na taj način onemogućila našoj četi na Tromeđi duže vođenje borbe.

Istoga dana u 11 sati nastupala je na položaje Osječke brigade druga neprijateljska čerkeska kolona preko Vel. Nabrđa. Bataljon Osječke brigade primio je borbu i zadržavao neprijatelja sve dok se pomoćni djelovi i divizijska poljska bolnica nisu prebacili u šumu Vuka i dok nije primio od Štaba divizije [naređenje] za povlačenje. U borbi koja je vođena pola sata nije se uspjelo neprijatelja odbiti, ali je uspjelo zadržati ga potrebno vrijeme.

Iako su bile borbe na oba sektora žestoke, ipak nisu postignuti željeni rezultati i to kod jedinica XVIII Brigade u glavnom zbog toga što bataljoni nisu posjeli položaj koji im je bio određen i što su dozvolili da neprijatelj nesmetano uđe u šumu, jer su svoj položaj zauzeli u šumi. Komandanti bataljona nisu obišli svoje položaje, već su se oslonili samo na komandire i time mnogo doprinjeli da neprijatelj nije potpuno uništen.

Gubitci neprijatelja: 3 mrtva
5 ranjenih (prema pričanju seljaka neprijatelj je imao svega skupa oko 150 izbačenih iz stroja, što bi prema žestini borbe bilo moguće).

Naši gubitci: 1 mrtav
10 ranjenih
2 nestala

U ovim borbama kao cjelina istakla se četa XVIII Brigade koja je držala položaj na Tromeđi, a od pojedinaca istakli su se iz iste čete: vodnik Žegnal Ivan i puškomitraljezac Borislav Gajdašević.

Jedinice u ovim borbama su se dobro držale, iako je bio neprijatelj nadmoćniji i nastupao sa više strana i u više kolona, i da su komandanti bataljona obišli i odredili svojim jedinicama bolji položaj, neprijatelj bi bio temeljitije potučen i moglo bi se dobiti plijena.

30. VI. 1944. jedinice XVIII Brigade nalazile su se u kantonovanju u selima: Levanjska Varoš, Slobodna Vlast i Mušić (sekcija Brod). Na položajima istočno od Lev. Varoši nalazile su se jedinice III bataljona iste brigade.

[23] Iz sastava Prve kozačke konjičke divizije.

Oko 7,30 časova istoga dana na položaje III batalj. naišla su 2 tenka, 1 od 6 a jedan od 15 tona, i oko 40 Njemaca pod komandom kapetana Mikeša, naoružani sa 1 teš. bacačem i 8 šaraca. Neprijatelj je pripadao 804. bataljonu i imao je zadatak da prodre do Đakovačke Breznice, gdje da popali naše ustanove. Neprijatelj se je zaustavio u svom nastupanju ispred porušenog mosta i naših minskih polja na istočnoj ivici sela Lev. Varoš na oko 150 met. ispred našeg položaja. Prva vatra otvorena je iz tenkova u pravcu naših položaja, našto su naši borci otvorili jaku vatru iz automatskih i protutenkovskih oruđa. Neprijateljskoj pješadiji nanešeni su osjetni gubitci, a manji tenk je oštećen. Neprijatelju je uspjelo da pod zaštitom tenka odvuče nešto svojih ranjenih i mrtvih. Tenk se je tri puta vraćao i skupljao ranjenike i svakog puta bio je dočekan vatrom iz protutenkovske puške i p.tenkovskog mitraljeza 20 mm. koja ga oruđa nisu mogla oštetiti.

Plijen: 3 šarca
7 pušaka
2 šmajsera
700 metaka.

Neprijateljski gubitci: 12 mrtvih
14 ranjenih
2 zarobljena.

Oštećen 1 tenk.

Naši gubitci: 5 mrtvih
1 ranjen.

30. VI. 1944. jedinice XII Divizije bile su razmještene na sektoru: Djedina rijeka — Ruševo (sekcija Brod), dok je 1. bataljon XII Ud. brigade upućen na sektor Našice radi sprečavanja neprijatelju upadanja na naš oslobođeni teritorij.

Istoga dana bataljon je bio na položaju kod sela Ceremošnjak i oko 8,15 časova naišla je iz Našica preko Vukojevaca u pravcu bataljona jača neprijateljska kolona. Patrola prethodnica od 6 vojnika puštena je na blisko odstojanje i sva potučena, ali zbog nailaska glavnine, koja se je razvijala u više kolona i počela zalaziti bataljonu iza leđa, isti se morao povući i povlačio se je u pravcu Tromeđe (k. 263). Bataljon je na Tromeđi naišao na neprijateljsku zasjedu, koju je prvim jurišem probio i produžio svoj pokret u Vuka šumu.

Gubitci neprijatelja: 20 mrtvih.

Naši gubitci: 1 mrtav
5 ranjenih
8 nestalih
1 puškomitraljez i 7 karabina.

U borbama su se istakli komandir čete Josip Vukojević i borci: Marijan Biberović, Atalić Đuro i Kukić Savo.

Zbog neprijateljske nadmoćnosti zasjeda nije postigla svog cilja i zbog velike udaljenosti ostalih naših jedinica bataljon nije mogao biti u borbi toliko uporan koliko bi mogao biti u slučaju da bi bile u blizini i ostale naše jedinice koje bi ga u borbi pomogle.

ISTOČNA GRUPA NOP ODREDA

28. V. 1944. jedinice Požeškog NOP odreda u zajednici sa diverzantima postavile su minu na glavnoj pruzi Zagreb—Beograd između Vrbove i St. Petrovog Sela (sekcija Požega). Uništeno je nekoliko vagona.[24]

1. VI. 1944. od istih jedinica minirana je pruga između Koprivnice i Komorice,[25] od čega je uništeno 5 vagona, a na zasjedi kod Pleternice zarobljena su 2 konja i 2 sedla i 320 metaka.

5. VI. 1944. I bataljon Diljskog NOP odreda i Županjska četa postavili su zasjedu između Babine Grede i Gundinaca (sekcija Vinkovci). Na zasjedu je naišlo 30 ustaša naoružanih sa 2 p.mitraljeza i puškama. Poslije kratke borbe neprijatelj je natjeran u bijeg.

Plijen: 2 puške i 1 pištolj.

Neprijateljski gubitci: 5 mrtvih i 4 ranjena.

5. VI. 1944. jedinice Požeškog NOP odreda vodile su borbu sa oko 400 Čerkeza, ustaša i Njemaca kod s. Opršinca (sekcija Požega). Jedinice Odreda primile su borbu u 4.45 časova i poslije kratkog vremena a usljed nadmoćnosti neprijatelja morale su se povući.

Plijen: 1 puška sa 100 metaka.

Neprijateljski gubitci: 14 mrtvih i 18 ranjenih.

Naši gubitci: 1 mrtav i to komandir čete Bogdan Bjelić,
2 ranjena, među kojima komesar bataljona Tratnik Toni i vodnik Jakob Prpić,
3 zarobljena.

Jedinice u borbi su se dobro držale, ali zbog slabe veze je u borbi učestvovao samo 1 bataljon, dok se drugi bataljon na vrijeme nije mogao iskoristiti.

Od pojedinaca naročito se istakla bolničarka Ankica Posavac, koja je izvukla ranjenog komesara iz vatre i zakonspirisala ga u grmlje, i kada je neprijatelj prošao kraj njih, otpremila ga u bolnicu. Isto tako se istakao u borbi vodnik Prpić Jakob.

---

[24] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 203.

[25] Odnosi se na prugu Nova Kapela-Batrina—Pleternica (vidi dok. br. 115).

6. VI. 1944. jedna udarna grupa od 8 drugova zapalila je u selu Andrijevci (sekcija Brod) općinu i tom prilikom zapljenila 1 telefon, 1 pisaću mašinu i nešto sanitetskog materijala.

7. VI. 1944. 30 boraca Podravskog bataljona postavilo je zasjedu u Podravini između sela Viljeva i Kapelne (sekcija D. Miholjac). Na zasjedu je naišlo 25 gestapovaca, koji su poslije polasatne borbe svi ubijeni ili zarobljeni.[26]

Plijen: 2 puškomitraljeza
1 šmajser
11 pušaka
4 pištolja
4 bombe
1000 metaka.

Neprijateljski gubitci: 20 ubijenih, među kojima 1 poručnik,
2 zarobljena.

8. VI. 1944. porušen je most na glavnoj cesti Zagreb — Beograd na rijeci Rešetarici. Rušenje su izvršili diverzanti uz pripomoć osiguranja Požeškog odreda.

10. VI. 1944. jedinice Požeškog NOP odreda zajedno sa diverzantima postavile su nagazne mine na cesti između Požege i Brestovca, na koje je naišao neprijateljski tenk od 7 tona.

Uništen: 1 tenk.

10. VI. 1944. jedinice Podravskog bataljona sa diverzantima minirale su most na cesti u selu Bare (sekcija D. Miholjac).

13. VI. 1944. srušen je most na željezničkoj pruzi Vrpolje—Šamac na Bič potoku (sekcija Vinkovci). Miniranje su izvršili diverzanti u zajednici sa Županjskom četom.

14. VI. 1944. jedinice Diljskog NOP odreda postavile su zasjedu u šumi Dolci (sekcija Brod) sa zadatkom da sačekaju neprijatelja koji dolazi na rad u šumu. Na zasjedu je naišlo oko 100 domobrana naoružanih sa 3 laka bacača, 3 teška i 6 puškomitraljeza.

Neprijateljski gubitci: 7 mrtvih
9 ranjenih.

Naši gubitci: 4 ranjena.

Plijen: 100 komada metaka.

16/17. VI. 1944. jedinice Diljskog NOP odreda u zajednici sa diverzantima porušile su 15 met. dugačak most na pruzi Pleternica — Kapela na Brezničkom potoku i 15 met. dugačak most

---

[26] Opširnije o tome vidi izvještaj Štaba Podravskog bataljona u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 17/1—3, k. 1619.

kod sela Trnjani.[27] Iste noći glavna pruga je presječena na 8 mjesta.

Srušeno: 2 mosta
8 presjeka.

16. VI. 1944. udarna grupa Istočne grupe odreda zapalila je općinu u selu Svilaj (sekcija Brod).

17. VI. 1944. jedna desetina Osječkog NOP odreda pod komandom komandanta odreda[28] likvidirala je neprijateljsko uporište Tordinci (sekcija Vinkovci). U uporištu je bilo oko 30 naoružanih civila kojih oružje je bilo preko dana u općinskoj zgradi. Ispred općine imali su izrađen bunker. Desetina se je uveče u 8,30 časova neprimjetno privukla selu, upala u općinu, pokupila puške i opet nestala.[29]

Plijen: 27 pušaka i 500 kom. metaka.

21. VI. 1944. prilikom napada jedinice XII Divizije na neprijateljsko uporište Podgorač, jedan bataljon Osječkog NOP odreda fingirao je napad na Našice, a drugi bataljon bio je u divizijskoj rezervi.[30] Kad je neprijatelj bježao iz uporišta, bataljon Osječkog odreda dobio je zadatak da goni neprijatelja i tom prilikom je

zaplijenjeno: 19 pušaka
1200 komada metaka.

Neprijateljski gubitci: 4 mrtva
2 zarobljena.

20. VI. 1944. jedinice Požeškog NOP odreda postavile su zasjedu između Kuzmice i Dervišage (sekcija Požega).

Plijen: 4 puške.

Neprijateljski gubitci: 5 mrtvih.

21. VI. 1944. Podravski bataljon izvršio je napad na jednu neprijateljsku jurišnu satniju u selu Valenovcu (sekcija D. Miholjac). Neprijatelj je dao slab otpor i brzo se je preko Feričanaca povukao u Đurđenovac.

Gubitci neprijatelja: 2 mrtva i 4 ranjena.

23. VI 1944. jedinice Podravskog bataljona istjerale su iz s. Feričanci (sekcija D. Miholjac) neprijateljsku patrolu i u istom selu minirale 1 most. 4 zidana bunkera na stanici i 3 srca.

27. VI. 1944. jedinice Diljskog NOP odreda i 1 bataljon Osječkog NOP odreda postavili su zasjedu između Dolaca i Vranovaca (sekcija Brod) u cilju da sačekaju neprijatelja koji dolazi na rad u šumu. Na zasjedu je naišla prvo kolona od oko

---

[27] Vidi dok. br. 132.

[28] Komandant Osječkog NOP odreda bio je tada Borisav Mioljević.

[29] Izvještaj Štaba odreda o toj akciji nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 20/1—3, k. 1619.

[30] Vidi dok. br. 19/1—3, k. 1619, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

1000 Čerkeza, a odmah iza njih kolona domobrana koji su išli na rad u šumu. Zasjeda je kolonu Čerkeza propustila i otvorila vatru na kolonu domobrana, ali usljed brze intervencije Čerkeza naše su se jedinice morale povući.

Neprijateljski gubitci: 3 ubijena.

27—30. VI. 1944. jedinice Diljskog NOP odreda postavljale su zasjede u blizini Broda koristeći savezničko bombardovanje i uzbune koje su davane u Brodu prilikom preletanja savezničkih aviona.[31] U ova 3 dana uhvaćeno je oko 150 vojnika i civila koji su pobjegli iz Broda. Među njima se nalazi i 30 dalmatinskih partizana koji su bili od neprijatelja zarobljeni, te su trebali biti preko Broda upućeni u njemačko zarobljeništvo, ali su iskoristili bezglavlje koje je vladalo u varoši prilikom bombardovanja i pobjegli iz logora.

Ubijena: 2 neprijateljska vojnika.

Zapljenjeno: 8 pušaka.

29. VI. 1944. udarna grupa Istočne grupe NOP odreda zarobila je u selu Staro Topolje 1 njemačkog vojnika koji je pripadao posadi u istom selu, ali je lutao po selu.

Neprijateljski gubitci: 1 zarobljen.

30. VI. 1944. jedan bataljon Diljskog NOP odreda izvršio je diverziju glavne pruge Zagreb — Beograd između Broda i D. Vrbe. Neprijatelj je primjetio naše jedinice i tukao prugu iz bunkera pored pruge, ali je našim jedinicama ipak uspjelo da presjeku prugu na 48 mjesta i da poruše 8 met. dugačak betonski most na cesti između Vranovaca i [Podvinjskog] Bukovlja.

ZAPADNA GRUPA NOP ODREDA

5/6. VI. 1944. jedinice Posavskog NOP odreda vršile su diverziju glavne pruge na sektoru Novska — Nova Gradiška, gdje je pruga presječena na 102 mjesta. Između [Nove] Gradiške i Medara srušen je 1 pancer, a između Rajića i Novske srušen je 1 transportni voz.[32]

7. VI. 1944. jedinice Posavskog NOP odreda zajedno sa diverzantima digle su most na glavnoj pruzi između Nove Gradiške i Okučana. Voz je bio mješoviti.[33] Na cesti Smrtić — Trnava bile su postavljene nagazne mine, na koje je naišao 1 tenk i 1 oklopni auto.

Uništeno: 1 lokomotiva
12 vagona
1 tenk
1 oklopni auto.

[31] O rezultatima bombardovanja vidi dok. br. 142 i 143.
[32] Vidi dok. br. 120.
[33] Vidi dok. br. 122.

7. *VI. 1944.* jedan bataljon Daruvarskog NOP odreda postavio je zasjedu u neposrednoj blizini Pakraca, nekoliko stotina metara južno od samog uporišta. U 7 sati ujutro iz uporišta je naišlo na zasjedu oko 150 zdrugovaca IV Gorskog zdruga koji su trebali ići osiguravati kopanje kukuruza. Kad je neprijatelj došao na 100 koraka od zasjede, naši su borci otvorili na njega jaku vatru i neprijatelj se je odmah povukao u Pakrac. Ali pošto je neprijatelj iz uporišta i iz bolnice odmah počeo tući naše položaje teškim mitraljezima i teškim bacačima, to su se naše jedinice morale povući bez da bi uspjele da izvuku oružje.

Neprijateljski gubitci: 4 ubijena i 9 ranjenih.

Naši gubitci: 1 lakše ranjen.

7/8. VI. 1944. jedinice Posavskog NOP odreda upale su u neprijateljsko uporište Okučani (sekcija Pakrac) i u šumariji zarobile 2 inžinjera i zapljenile 40.000 kuna, a zatim se opet povukle.

Neprijateljski gubitci: 2 zarobljena:

Iste noći ostatak Posavskog NOP odreda skinuo je između Poljane i Banove Jaruge 7 km. t.t. žice.

9/10. VI. 1944. jedinice Posavskog NOP odreda u zajednici sa diverzantima izvršile su diverziju glavne pruge na sektoru Rajić — Lipovljani, gdje je pruga presječena na 44 mjesta.[34] Između Rajića i Rođdanika dignut je most dug 6 met. a na cesti St. Gradiška — Okučani postavljene su nagazne mine, od kojih je stradalo 5 ustaša, a 6 je ranjeno.

Srušeno: 1 most
44 presjeka.

Gubitci neprijatelja: 5 mrtvih i 6 ranjenih.

12/13. VI. 1944. jedinice Posavskog NOP odreda digle su na pruzi Lipovljani — Banova Jaruga teretni voz.[35]

Uništeno: 3 vagona.

Neprijateljski gubitci: 1 mrtav i 2 ranjena.

14. VI. 1944. jedinice Daruvarskog NOP odreda postavile su zasjedu na cesti Daruvar — Končanica (sekcija Bjelovar) sa zadatkom da spriječe da ide Daruvarska posada u pomoć napadnutoj posadi u Vel. Grđevcu.[36]

U 11 sati prije podne na zasjedu su naišle iz Daruvara 3 satnije ustaša i 1 satnija domobrana sa 3 tenka od 15 tona.[37] Neprijatelj je sa tenkovima došao na 100 metara ispred stre-

---

[34] Vidi dok. br. 124.

[35] Vidi dok. br. 127.

[36] Neprijateljsku posadu u Velikom Grđevcu napale su toga dana (14. juna) jedinice Dvadeset osme divizije (vidi dok. br. 34, 43, 62, 66, 68 i 70 u ovoj knjizi i dok. br. 3—2, k. 473, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[37] Vidi dok. br. 129, 130, 131, 132 i 133.

ljačkog stroja, tj. do naših minskih polja i odatle otvorio vatru na naš streljački stroj. Dejstvom naše protutenkovske puške oštećen je 1 tenk koga su odvukli. Poslije 3-satne borbe, usljed nadmoćnosti neprijatelja i usljed jake artilerijske vatre kojom je neprijatelj iz Daruvara tukao položaje naše zasjede, naše su se jedinice povukle, ali opet tako da je bio neprijatelju onemogućen prolaz za Veliki Grđevac.

Neprijateljski gubitci: 10 mrtvih.

Oštećeno 1 tenk, 1 kamion, 1 motocikl.

Naši gubitci: 1 mrtav i 3 lakše ranjena.

Istoga dana pojedine manje grupice istoga odreda porušile su i to: 12 metara dugačak most na pruzi Daruvar—Bastaji, 1 cestovni most kod same željezničke stanice Vel. Bastaji dug 7 metara, most na rijeci Ilovi kod Ivanovog Sela, i na stanici Bastaji uništene su 2 pumpe i miniran vodovod grada Daruvara.

Uništeno: 3 mosta
2 pumpe
1 vodovodne naprave.

13. VI. 1944. Posavski NOP odred u zajednici sa diverzantima digao je oklopni voz na pruzi Banova Jaruga—Poljana. Uništena 3 vagona, ubijeno 10 ustaša, a 12 je ranjeno.[38] Na cesti Banova Jaruga—Lipovljani postavljene su pješadijske nagazne mine, od kojih su stradala seljačka kola. Isto tako su postavljene pješadijske nagazne mine na cesti Poljana—Banova Jaruga, na koje je naišla neprijatejska patrola, ali je rezultat nepoznat.

Neprijateljski gubitci: 10 mrtvih i 12 ranjenih.

Uništeno: 3 vagona.

14. VI. 1944. jedan bataljon Posavskog NOP odreda vodio je od 8 do 13 sati borbu sa 2 satnije ustaša iz Lipika kod sela Korita (sekcija Pakrac).

Neprijateljski gubitci: 6 ubijenih
11 ranjenih.

Naši gubitci: 1 ranjen.

17. VI. 1944. bataljon Hajduk Veljka postavio je pješadijske nagazne mine na cesti Cernik—Šumetlica (Požega). Na mine je naišla patrola Čerkeza i ubijeno je 6 a ranjeno 5 neprijateljskih vojnika.

Ostale jedinice Posavskog NOP odreda digle su pancer na pruzi Banova Jaruga—Lipik.[39]

Neprijateljski gubitci: 6 mrtvih i 5 ranjenih.

Uništena: 3 vagona.

Oštećena: 1 lokomotiva:

---

[38] Vidi dok. br. 127.

[39] Vidi dok. br. 132.

18. VI. 1944. jedinice Posavskog NOP odreda digle su 2 mosta na pruzi Banova Jaruga—Lipik u dužini od 6 i 5 metara.[40]

Četa Matije Gubca digla je voz na pruzi Kutina—Banova Jaruga, ali rezultati nisu poznati.

Srušeno: 1 voz.
2 mosta.

20. VI. 1944. Posavski odred u zajednici sa diverzantima porušio je 6 željezničkih mostova na pruzi Banova Jaruga—Lipik u dužini od 5, 6 i 4 metra.[41]

Uništeno: 6 mostova:

20/21. VI. 1944. jedinice Posavskog NOP odreda porušile su 3 km. pruge između Kukunjevca i Poljane (sekcija Pakrac) i presjekle prugu između Kukunjevca i Lipika na 20 mjesta.[42]

Porušeno: 3 km. pruge.
30 presjeka.

21/22. VI. 1944. jedinice Bilogorskog NOP odreda porušile su 7 km. pruge Vel. Grđevac—Bjelovar.

22/23. VI. 1944. jedinice Posavskog odreda u zajednici sa diverzantima digle su pancer na pruzi Banova Jaruga—Kutina, gdje je neprijatelj imao 10 mrtvih i 13 ranjenih, a od pješadijsko-nagaznih mina imao je 7 mrtvih i 13 ranjenih.[43]

Neprijateljski gubitci: 17 mrtvih i 28 ranjenih.

Uništeno: 3 vagona:

23. VI. 1944. četa Matije Gubca postavila je zasjedu kod s. Plesna (sekcija Pakrac) na koju je naišlo oko 20 ustaša.

Plijen: 3 karabina i 1 pištolj.

Neprijateljski gubitci: 10 mrtvih i 3 ranjena, među kojima ustaški logornik iz sela Krapja.

25. VI. 1944. jedan bataljon Posavskog odreda u zajednici sa diverzantima digao je voz na pruzi Banova Jaruga—Lipovljani[44], dok je drugi bataljon vodio borbu sa neprijateljem u selu Bujavica (sekcija Pakrac).

Neprijateljski gubitci: 3 mrtva i 4 ranjena.

Naši gubitci: 1 mrtav i 1 ranjen.

Uništeno: 1 lokomotiva i 4 vagona.

---

[40] Vidi dok. br. 134.
[41] Vidi dok. br. 135.
[42] Vidi dok. br. 137.
[43] Vidi dok. br. 138.
[44] Vidi dok. br. 140.

27. VI. 1944. 1 četa Posavskog NOP odreda u zajednici sa diverzantima presjekla je prugu Poljana—Lipik na 80 mjesta.[45]

28. VI. 1944. bataljon Hajduk Veljka minirao je 2 mosta na cesti Zagreb—Beograd u dužini od 7 i 10 metara i to jedan kod sela Smrtića, a drugi kod sela Lađevca (sekcija Pakrac).

Uništeno: 2 mosta.

29. VI. 1944. jedinice Bilogorskog NOP odreda minirale su most na pruzi Barč—Virovitica i istu prugu presjekle na 10 mjesta. Tom prilikom ubijen je 1 ustaša i zarobljen 1 legionar.

Plijen: 1 puška i 1 pištolj.

Neprijateljski gubitci: 1 mrtav i
1 zarobljen.

Uništeno: 1 most
10 presjeka.

30. VI. 1944. jedinice Daruvarskog NOP odreda porušile su 2 mosta na željezničkoj pruzi Sirač—kamenolom (sekcija Pakrac).

30. VI. 1944. bataljon Hajduk Veljka postavio je zasjedu kod D. Rajića (sekcija Pakrac) na koju je naišla 1 satnija ustaša i koja se je poslije kratke borbe morala povući.

Neprijateljski gubitci: 6 mrtvih i 7 ranjenih.

DIVERZANTSKI BATALJON

U toku mjeseca juna, jedinice diverzantskog bataljona izvele su samostalno sljedeće akcije.

3. VI. 1944. miniran 11 met. dugačak most na pruzi Virovitica—Suhopolje.

6. VI. 1944. dignut u zrak pancer na glavnoj pruzi kod sela Mašić (sekcija Pakrac). Potpuno uništena 2 oklopna vagona, a lokomotiva oštećena. Broj neprijateljskih žrtava nije poznat.[46]

6. VI. 1944. dignut u zrak voz na glavnoj pruzi između Nove Gradiške i Dragalića (sekcija Požega). Oštećena lokomotiva i 4 vagona.

7. VI. 1944. postavljene su pješadijske nagazne mine na glavnoj cesti kod sela Smrtić (sekcija Pakrac), od kojih je stradao 1 civil, a 2 su ranjena.

---

[45] Zapovjedništvo Glavnog stožera domobranstva je u dnevnom izvještaju od 27. juna javilo da je ta komunikacija popravljena i saobraćaj uspostavljen, ali je već sljedećeg dana javila da je komunikacija ponovo minirana na više mjesta (vidi dok. br. 141 i 142).

[46] Vidi dok. br. 121 i 122.

8. VI. 1944. dignut je na glavnoj pruzi kod Paklenice (sekcija Pakrac) transportni vlak. Tačnih podataka nemamo.[47]

8. VI. 1944. postavljene su 2 šrapnel mine između kukunjevačke stanice i ergele u Lipiku, na koje je 9. VI. 1944 naišao neprijatelj i imao 3 mrtva i 4 ranjena.

Istoga dana postavljene su mine na cesti između Okučana i Stare Gradiške, na koje je naišao kamion sa ustašama. Mine su eksplodirale, ali se o broju žrtava ne zna. Na šrapnel minu koja je postavljena u neposrednoj blizini ovog mjesta naišlo je 10 ustaša, od kojih je 7 ubijeno, a 3 ranjena.

10. VI. 1944. postavljene su mine na glavnoj cesti ispod sela Lađevca i Našica (sekcija Pakrac[48]). Na mine kod Našica naletio je kamion. Broj žrtava nije poznat.

Jedna grupa diverzanata presjekla je glavnu prugu između Rajića i Borovca na 24 mjesta, druga grupa između Lipovljana i Stare Subocke na 6 mjesta.[49]

12. VI. 1944. miniran je 25 metara dugačak most kod Nurkovca kraj Požege.

Na cesti između Brestovca i Nurkovca postavljene su nagazne mine, na koje je naletio 1 civil sa biciklom i 1 seljak sa kolima.

Na glavnoj pruzi između Lipovljana i Stare Subocke srušen je voz. Oštećena je lokomotiva i 3 vagona.[50] Ubijeno 7 ustaša. Na nagazne mine na cesti kod Lipovljana naišli su civili.

13. VI. 1944. na pruzi Banova Jaruga—Pakrac kod stanice Brezine-Bujavica postavljene su 2 pješadijske šrapnel mine, na koje naišla neprijateljska patrola. 1 vodnik domobran ubijen, a 2 su ranjena.

22. VI. 1944. postavljene su 2 mine na cesti između Cernika i Šumetlice (sekcija Požega). Mine su eksplodirale 28. VI. i ubile 4 Čerkeza a 6 ranile.

25. VI. 1944. postavljena je mina na šumskoj pruzi koja vodi iz Novske prema šumi Šamare. Mina je eksplodirala 27. VI. i ubila 5 neprijateljskih vojnika.

25. VI. 1944. presječena je pruga Đakovo—Vrpolje na 7 mjesta i Đakovo—Osijek na 4 mjesta.[51]

28. VI. 1944. miniran je most na glavnoj cesti između Broda i Brodske Varoši. Most je bio dugačak 8 metara.

---

[47] Vidi dok. br. 123.

[48] Selo Lađevac je na sekciji Pakrac a Našice su na sekciji Slavonski Brod.

[49] Vidi dok. br. 124.

[50] Vidi dok. br. 127.

[51] Vidi dok. br. 141.

29. VI. 1944. postavljene su 2 mine na cesti između Trnave i Bogićevaca (sekcija Pakrac) i 2 rasterećena upaljača, svaki sa po 2 kg. eksploziva. Jedna mina je eksplodirala nailaskom kamiona, kojom je prilikom bilo 2 mrtva i 2 ranjena neprijateljska vojnika. Istoga dana opalio je jedan rasterećeni upaljač i ubio 1, te ranio 1 neprijateljskog vojnika.

29. VI. 1944. miniran 14 met. dugačak most kod sela Trenkovo (sekcija Požega), minirana na stanici 2 srca i uništeno neprijateljsko minsko polje dugačko 150—200 metara.

30. VI. 1944. minirana 2 mosta i to jedan na cesti Barč—Virovitica, a jedan na pruzi Barč—Virovitica. Na stanici Lukač minirana su 3 srca i 2 skretnice, a pruga sama presječena na 16 mjesta.

AKCIJE OSTALIH JEDINICA

23. VI. 1944. jedna četa bataljona PPK napala je 30 gestapovaca koji su došli u selo Pocrkavlje (sekcija Brod) da bi iz istoga sela selili neke naše neprijatelje. Neprijatelj je bio iz sela istjeran ostavivši u selu 8 kola raznih stvari. Neprijatelj je imao 1 mrtvog i 4 ranjena, dok mi nismo imali gubitaka.

24. VI. 1944. jedna četa bataljona PPK u 4 sata ujutro vodila je borbu sa oko 80 gestapovaca u selu Marin Dvor (sekcija Požega) i uspjela je da neprijatelja natjera u jednu kuću. Ali kada je počela sa opkoljavanjem kuće, naišla je iz Požege jača kolona Čerkeza i naša se je četa morala povući. Gubitci neprijatelja nisu poznati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant, pukovnik:

BR. 109

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME DIVIZIJE OD 30. JUNA 1944. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O NAPADU NA VIJADUKT NA PRUZI KOSTAJNICA—BOSANSKI NOVI[1]

ŠTAB
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 360/44
Dne 30. juna 1944

Operativni izvještaj
o napadu na vijadukt
na pruzi Kostajnica—
Bos. Novi, dostavlja.

ŠTABU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Pruga Kostajnica—Bosanski Novi proteže se jednim dijelom južnim padinama Šamarice, a dijelom desnom obalom rijeke Une. Na dijelu pruge Kostajnica—Volinja nalaze se tri željezna mosta (vijadukta). Mostovi su osigurani zidanim bunkerima u kojima je smještena dobro naoružana posada (ustaše). Pored toga duž pruge nalazi se jedan red bodljikave žice. Oko samih bunkera postavljene su nagazne mine. Bunkeri su različite veličine te u svakom imade 15—20 vojnika. Okolno zemljište je ispresjecano i pošumljeno i pruža mogućnost prikrivenog prilaza. Zemljište je predstavljeno na sekciji Kostajnica 1:100000.

Od naših jedinica u ovome napadu učestvovalo je I. i II. brigada. I. brigada vršila je napad i osiguravala od pravca Dvora,[2] dok je II. brig. osiguravala od pravca Kostajnice.

Namjere neprijatelja bile su po svaku cijenu sačuvati u ispravnosti vijadukte i održati stalnu vezu prugom Kostajnica—Bihać.

Naša odluka bila je napasti i uništiti posadu u bunkerima, a zatim eksplozivom dignuti u vazduh vijadukt na potoku Minska, jugo-istočno od kote 239. Time bi prekinuli neprijatelju saobraćaj na toj pruzi za duže vrijeme.

Za napad je bila izdana usmena zapovijest.

Borba je počela 13. VI. 44 u 4 i 55 časova i trajala je do 5 i 20 časova.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 14—4, k. 426.

[2] Vidi izvještaj Prve brigade u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 14—4/I, k. 426.

Za uništenje posade i bunkera oko vijadukta postavljena su 4 protivkolska topa 47 mm., 1 protivkolski top 50 mm. i 2 brdska topa. U 5 sati i 10 minuta teška oruđa izvršila su svoj zadatak. Bunkeri su sa posadom glavnim dijelom bili uništeni. Situacija je bila zrela i dao se znak bombaškim desetinama da likvidiraju ostatke neprijateljskih vojnika u bunkerima. Bombaške desetine brzo i u kratkom roku izvršile su svoj zadatak. Bunker koji se nalazio prema s. Volinja nije bio potpuno likvidiran. U njemu se nalazilo još nekoliko vojnika, ali njihova vatra nije bila više opasna za nas. Čim je ovo izvršeno naređeno je inžinjerskoj četi, da minske komore slaže pod most i da se vrši paljenje eksploziva. U tom vremenu, dok se slagao eksploziv pod most, naišao je tenk od Kostajnice pod most, otvorio vatru na minere i prisilio ih je da se povuku s mosta. U to vrijeme nadire neprijatelj od Kostajničke željezničke stanice prema s. Čukur na položaj II. brigade. Jačina ovih neprijateljskih snaga bila je oko 100 vojnika. Ova kolona puštena je na blisko otstojanje i zatim otvorena jaka vatra. Poslije kraće borbe neprijatelj se povukao za Kostajnicu. Od Kostajnice prema vijaduktu stizala su još 3 tenka sa neprijateljskom pješadijom i naše jedinice po naređenju povukle su se, i to I. brigada na prostoriji Mečenčani—Borojevići, II. brigada na prostoriji Gradusa—Staro Selo.

Postavljeni zadaci ovoga puta nisu izvršeni.

Zarobljeno nije ništa. Ubijeno 20, a za ranjene nemamo podataka. Zaplijenjeno od oružja i spreme nije ništa.

Naši gubici 7 lakše ranjenih drugova, među njima komandir čete poručnik Ranić Damjan.

Utrošeno 8769 puščanih i mitr. metaka, za protivkolske topove 47 mm. 62 granate, za bacače 81 mm. 59 bombi, ručnih bombi 45 kom., za brdske topove 48 granata, i za protivkolski top 50 mm 8 kom., za engl. protivkolsku pušku 10 metaka.

U ovoj borbi svojom hrabrošću istakla se bombaška grupa.

Ovaj napad bio je dobro politički i vojnički pripremljen. Sve odluke i izdate zapovijesti bile su realne i odgovarale su situaciji. Rukovođenje borbom bilo je dobro. Niže komandno osoblje dobro se snalazilo. Veze između jedinica bile su na vrijeme uspostavljene i dosta dobro su funkcionisale.

Saradnja pratećih oruđa i pješadije bila je vrlo dobra.

Postignutim iznenađenjem, brzim i energičnim napadom bunkeri su bili vrlo brzo likvidirani.

Štednji bacačke municije nije se posvetilo dovoljno pažnje.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar, p. pukov: **Uroš Krunić** (M.P.) Komandant, p. pukov: **Mil. Pavlović**

BR. 110

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME DIVIZIJE OD 30. JUNA 1944. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O BORBI KOD GRADUSE I MEČENČANA[1]

ŠTAB
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 360/44
Dne 30. juna 1944

Operativni izvještaj o borbama oko Graduse, Mečenčana dostavlja.

ŠTABU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Položaji oko s. Mečenčani i s. Gradusa nalaze se sjeveroistočno od Šamarice pored komunikacije Kostajnica—Petrinja. Zemljište oko Mečenčana je ravno i otkriveno, a oko Graduse ispresjecano i dijelom pošumljeno. Zemljište je predstavljeno na sekciji Kostajnica 1:100.000.

Od naših snaga u ovoj borbi učestvovala je I. i II. brigada.[2]

Neprijateljske snage bile su jačine i to: na pravcu Kostajnica—Mečenčani 3 tenka, 8 kamiona, nešto biciklista. Na pravcu Sunja—Gradusa 3—400 Nijemaca i četnika, jedna brdska baterija ojačani sa 4 tenka, i kasnije tokom borbe stigla su još 4 tenka.

Namjere neprijatelja bile su, napasti naše snage u povlačenju sa rušenja pruge Sunja—Kostajnica.

Naša odluka bila je odbaciti neprijatelja nazad.

Za ovu borbu izdata je usmena zapovjest.

Borba je vođena 17. VI. 44. a počela je u 5 časova i trajala je na pravcu Kostajnice—Mečenčana do 11 časova, a na pravcu Sunja—Gradusa do 23 časa.

Neprijatelj težeći da napadne naše snage u povlačenju sa rušenja pruge Kostajnica—Sunja krenuo je u 5 sati u jutro iz Kostajnice prema Mečenčanima i iz Sunje prema Gradusi. U to vrijeme naše snage nalazile su se još u povlačenju prema svojim bazama. Na pravcu od Kostajnice neprijatelj je napao dva bataljona I. brigade u selu Mečenčani. Ova dva bataljona taman

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 15—4/I, k. 426.

[2] Izvještaji Prve i Druge brigade nalaze se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 11—1/6 i 27/2, k. 816.

su stigli u Mečenčane, primili borbu i zaustavili neprijatelja. Dva bataljona ove brigade u to vrijeme povlačili su se preko s. Velešnja i s. Babina Rijeka i stigli su jugozapadno od sela Prevršac. Tu dobijaju naređenje da napadnu neprijatelja bočno u selu Mečenčani. U selu Mečenčani bilo je postavljeno na cesti jedno minsko polje za tenkove, prvi kamion koji je išao naišao je na minsko polje, mina je eksplodirala, oštetila kamion i pobila vojnike u njemu. Neprijatelj videći da je cesta minirana i da dobiva jaku vatru bočno od Prevršca, počeo se brzo povlačiti prema Kukuruzarima i Kostajnici. Gonjenje neprijatelja produžilo se do Kukuruzara, a završilo se u 11 sati. Za zatvaranje pravca Kostajnica—Mečenčani postavljen je jedan bataljon u selu Prevršac, a jedan u selu Umetić.

Na pravcu Sunja—Gradusa neprijatelj je napao u povlačenju jedan bataljon II. brigade na prostoru između s. Paukova i M. Graduse. Ovaj bat. povlačio se pod borbom duž komunikacije prema V. Gradusi. Na položaju na liniji Klupica—kota 210, i dalje u lijevo prema s. Dukići izašla su tri bataljona ove brigade, koji su se ranije povukli, izvršili prihvat bataljona koji se povlači od Paukova i čekaju nailazak neprijatelja. Neprijatelj je na ovoj liniji bio zaustavljen, ali uz pomoć tenkova i artiljerije uspjeo je da ovlada položajima na brdu Klupica i M. Gradusom, dok na liniji kota 210 Dukići naše snage održale su se. Naše snage, koje su odbačene od M. Graduse i Klupica vrše širi manevar iz šume Živaja preko sjevernog dijela sela Svinjica i potiskuju neprijatelja sa Klupica i M. Graduse. Neprijatelj tada vrši promjenu svog pravca i nadire preko s. Severovca ka Starom Selu. II brigada vrši pomjeranje svojih snaga i jedan bataljon upućuje na položaj groblje u Starom Selu. Ovaj bataljon primio je borbu sa neprijateljem koji je nastupao od Severovca, ali ga je neprijatelj tenkovima potisnuo sa groblja, i nadire prema Dukićima. Bataljon se povukao vijencem iznad puta za Dukiće i tu jakom vatrom zaustavio neprijatelja. Tada neprijatelj počinje da se povlači preko Starog Sela i s. Trnjani za Blinjski Kut. Gonjenje neprijatelja nastavilo se do raskrsnice puteva Staro Selo—Čakalo,[3] Staro Selo—Trnjani a završilo se u 23 časa.

Postavljeni zadaci u ovoj borbi postignuti su.

Zarobljeno 2, ubijeno 59 i veći broj ranjeno neprijateljskih vojnika.

Zaplijenjeno 3 karabina, 2 bicikla, 500 kom. metaka i 7 ručnih bombi. Zapaljen jedan kamion.

Naši gubitci 3 mrtva i 13 ranjenih drugova, među ranjenima komandant bataljona kapetan Adam Petrović, i 3 nestala.

Utrošeno 7680 puščanih i mitr. metaka, bombi za teški bacač 5 kom.

---

[3] Selo Čakalska Kosa

U ovoj borbi svojom hrabrešću i borbenošću nije se niko naročito istakao.

U ovoj borbi nije bilo jedinica ni pojedinaca koji su se slabo držali.

Ova odbrana nije bila vojnički pripremljena, jer je neprijatelj napao jedinice u povlačenju.

Uzajamno potpomaganje jedinica bilo je dosta slabo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, p. pukov: **Uroš Krunić** (M.P.) Komandant, p. pukov: **Mil. Pavlović**

BR. 111

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME DIVIZIJE OD 30. JUNA 1944. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O BORBI KOD MOŠĆENICE I KOMAREVA[1]

ŠTAB
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE
Op. Br. 360/44
Dne 30. juna 1944

Operativni izvještaj o borbi na zasjedi Novo Selo—Komarevo i Mošćenica — Češko Selo dostavlja.

ŠTABU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Položaji između Novog Sela i Komareva (Stari Gaj) i Mošćenice—Češko Selo nalaze se jugozapadno od Siska uz komunikaciju Sisak—Sunja, Sisak—Petrinja. Zemljište je ravno, većim dijelom pošumljeno i pruža mogućnosti prikrivenog prilaza k cesti, i posjedanje položaja. Zemljište je predstavljeno na sekciji Kostajnica 1:100.000. Od naših jedinica učestvovala je u borbi II. brigada.

Neprijatelj već nekoliko vremena vrši živ saobraćaj transportujući trupe i materijal komunikacijom Sisak—Sunja.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 16—4/1, k. 426.

Naša odluka bila je postaviti neprijatelju zasjedu na komunikaciji Novo Selo—Komarevo sa jačim snagama, a na komunikaciji Mošćenica—Češko Selo sa slabijim snagama, sačekati neprijatelja, uništiti ga i ometati mu saobraćaj tom komunikacijom.

Za postavljanje ove zasjede izdata je usmena zapovijest.

Raspored jedinica bio je slijedeći: Dva bataljona duž komunikacije na sjeveroistočnoj ivici Starog Gaja. Jedan bataljon na sjevernoj ivici šume zapadno od sela Mošćenica duž ceste Mošćenica—Češko Selo. Jedan bataljon u rezervi kod sela Globučak.

Borba se vodila 22. VI. 44. a počela je na zasjedi Mošćenica —Češko Selo u 9 sati i trajala do 10 sati. Na zasjedi Novo Selo—Komarevo počela u 19 sati i trajala do 24 sata.

Neprijatelj je iz pravca Petrinje naišao u 9 sati sa jednim kolima i 10 vojnika, za njima na nekoliko stotina metara naišla jedna kolona od 30 vojnika. Zasjeda je bila otkrivena od civila, koji su tu čuvali stoku i donesena je odluka da se napadnu kola i grupa vojnika u kolima. Na kola sa vojskom otvorena je jaka vatra, pobijeni su konji i nekoliko vojnika a ostalo se razbježalo. Na ovu vatru neprijateljska posada iz Češkog Sela odmah je intervenisala i nije dozvolila da se pokupi oružje i svuku pobijeni vojnici. Poslije kraćeg vremena neprijatelj je stigao iz Siska[2] sa 3 tenka i ova zasjeda po naređenju povukla se.

U 19 sati neprijatelj je naišao od pravca Sunje sa 3 motocikla i 12 kamiona punih vojske na zasjedu između Novog Sela i Komareva. Neprijatelj je išao sa 3 motocikla i 3 kamiona napred, dok su ostali kamioni išli za njima na većem otstojanju, tako da su u zasjedu ušla samo 3 motocikla i 3 kamiona sa vojskom. Na ova 3 motocikla i kamiona otvorena je jaka vatra iz zasjede i posada u njima dijelom je uništena, a ostatak se razbježao. Jedan dio naših snaga iz zasjede odmah se spuštao prema cesti radi zarobljavanja ostatka vojnika i izvlačenja plijena. Međutim neprijateljske snage iz ostalih 9 kamiona kad su vidjele da su prvi kamioni napadnuti, zaustavile su se u Komarevu, izašle iz kamiona i krenule prema raskrsnici puteva i dalje stazom kroz šumu bočno napale zasjedu. Neprijatelju je uspjelo odbaciti ovu zasjedu dublje u šumu i povratiti 3 zarobljena motocikla. Ova dva bataljona ponovo su se sredili, ojačani sa jednim dijelom bataljona iz rezerve izvršili su ponovni napad, zbacili neprijatelja na cestu, i tu se razvila oštra borba. U to vrijeme dolazi neprijatelju pomoć vozom od Sunje jačine oko 200 vojnika. Ove snage iskrcale su se iz voza u šumi Piskornjač i odatle krenule prema cesti i Starom Gaju. Ove snage uspjele su otvoriti put prema Novom Selu. Pod zaštitom ovih snaga neprijatelj se jednim dijelom ukrcao u kamione i krenuo prema Novom Selu. Desno krilo naše zasjede ponovo je napalo začelje auto

[2] Vidi dok. br. 139.

kolone. Neprijatelj se probija prema Novom Selu ne obraćajući mnogo pažnje na začelje koje je napadnuto. Naže snage produžile su sa gonjenjem neprijatelja do Novog Sela, a zatim se povukle prema Stražbenici.

Postavljeni zadaci postignuti su.

Zarobljeno nije ništa. Ubijeno na zasjedi Mošćenica—Češko Selo 8 vojnika, a na zasjedi Komarevo—Novo Selo 45, ukupno 53 mrtva. Broj ranjenih ne znamo tačno, ali ih je bilo veći broj, 30 neprijateljskih vojnika ostalo je na mjestu borbe dok je ostatak neprijatelj uspio povući. Uništena i zapaljena su 2 kamiona.

Zaplijenjeno 9 karabina, 1 šmajser, 2000 mauzer metaka, 8 bombi, 11 pari odijela, 2 kišne kabanice, 1 velika cerada, 14 ašova, 4 žage,[3] 4 ranca, i ostale sitne spreme.

Naši gubitci 6 mrtvih i 4 ranjena, 1 ogluvio od detonacije bombe i 1 spaljen po licu prilikom paljenja kamiona. Među ranjenima nalazi se komesar čete drug Mećava Đuro. Od mine ogluvio komandir čete potporučnik Jajić Dragan. Izgorio po licu potporučnik Radanović Đuro.

Utrošeno 5700 puščanih i mitr. metaka, 49 mina za mali bacač, 25 mina za teški bacač, 1 metak za eng. protivkolsku pušku.

U ovoj borbi svojom hrabrošću i borbenošću nije se niko naročito istakao.

U ovoj borbi nije bilo jedinica ni pojedinaca koji su se slabo držali.

Iz ove borbe možemo izvući sljedeće pouke:

Neprijatelj se kreće dosta oprezno i u dubokom rasporedu.

Zasjedu treba postavljati što jaču, i sa širokim rasporedom.

Rezervu držati što bliže zasjedi.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar, p. pukov: **Uroš Krunić** (M.P.) Komandant, p. pukov: **Mil. Pavlović**

[3] Testere

BR. 112

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME DIVIZIJE OD 30. JUNA 1944. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O BORBI NA PRUZI SUNJA—KOSTAJNICA[1]

ŠTAB
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE
Op. Br. 360/44
Dne 30. juna 1944

Operativni izvještaj o borbi na zasjedi na pruzi Sunja—Kostajnica dostavlja.

ŠTABU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Prugu Sunja—Kostajnica neprijatelj je opravio i vrši na njoj živ saobraćaj. Zemljište oko pruge je ravno i otkriveno, a sa zapadne strane proteže se potok Sunja. Zemljište je predstavljeno na sekciji Kostajnica 1:100000.

Od naših snaga u ovoj borbi učestvovala je I. i II. brigada i jedan bataljon P.O. Banije.

Zadnje vrijeme kako je neprijatelj opravio ovu prugu, istu osigurava slabim snagama linijom Majur—Stubljani—G. Hrastovac.

Naša odluka bila je, podminati prugu zapadno od sjevernog dijela sela G. Hrastovac, električnim putem dignuti voz u zrak i zatim od potoka Sunje izvršiti napad.

Za ovu zasjedu izdata je pismena zapovijest, a iz koje se vidi raspored naših snaga.[2]

Borba je vođena 26. VI. 44., od 5—10 časova i 27. VI. 44 od 10—11 časova.

Dana 26. VI. 44 predviđen je napad na voz, i prema zapovijesti sve jedinice krenule su na određeni zadatak. I. brigada,[3] koja je sa dva bataljona i bataljon P.O. Banije trebali iz Krčeva prijeći prugu i cestu kod G. Hrastovca i prikriti se u šumi Hrastovac i tu čekati početak napada. Nisu uspjeli da pređu, jer je neprijatelj oko 20 časova stigao od pravca Sunje sa oko 30 ka-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 17—4/I, k. 426.

[2] Zapovijest se nalazi u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 13/1—1, k. 813.

[3] Izvještaj Štaba Prve brigade nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 29/2, k. 816.

miona sa vojskom i razmestio se po selima duž ceste Sunja—Kostajnica, i toga dana zasjeda za voz nije ni postavljena. II. brigada koja je sa dva bataljona trebala da zatvori pravac Sunja—Drljače, Sunja—Četvrtkovac izbila je na svoje položaje, i u 5 sati sukobila se sa neprijateljem u selu Drljače i s. Četvtrkovac. Naše snage primile su borbu sa neprijateljem sa težnjom da neprijatelja potisnu u Sunju. Međutim neprijatelj je dao jak otpor i uspio je potisnuti naše snage u zapadni dio sela Drljače, i od crkve u Četvrtkovcu prema s. Radonja Luka. Našim snagama naređeno je da ostanu na tim položajima pošto napad na voz neće uslijediti. Poslije kraćeg vremena neprijatelj se bez borbe povukao u svoje polazne baze.

Zarobljeno nije ništa. Ubijeno 10, a ranjeno 18 neprijateljskih vojnika.

Zaplijenjeno nije ništa.

Naši gubici 10 ranjenih drugova.

Utrošeno 3200 puščanih i mitr. metaka.

Dana 27-VI. 44 donijeli smo odluku da po istoj zapovijesti postavimo zasjedu za voz, i pominamo prugu.

Razvođenje jedinica izvršili smo tokom noći 26/27 ov. mj. neopaženo. Pruga je također podminata tokom noći. U 8 sati u jutro prošla je jedna neprijateljska patrola od 8 vojnika od Sunje za Kostajnicu i prekontrolisala prugu, ali nije našla podmetnutu minu. U 9 i 30 sati prošla je od Sunje za Kostajnicu lokomotiva sa 4 prazna vagona, koje smo mi propustili. U 10 sati naišao je jedan kamion niz prugu i dovezao 25 radnika (vojnika) koji su opravljali prugu i telefonsku vezu, a ujedno su kontrolisali da nije pruga podminata. U 11 sati neprijatelj je pronašao podmetnutu minu i izvadio je.

Naša odluka u tom momentu bila je slijedeća: napasti ovih 25 vojnika, koji opravljaju prugu i jednovremeno napasti neprijateljske dijelove u G. Hrastovcu. Neprijatelja na pruzi napale su snage od potoka Sunje, a neprijateljske dijelove u G. Hrastovcu napao je bataljon iz šume Hrastovac. Neprijatelj na pruzi bio je većim dijelom uništen i zarobljen, dok je jedan mali broj pobjegao. Neprijateljski dijelovi u G. Hrastovcu pobjegli su prema Stubljanima i Kostajnici.

Naše snage poslije toga povukle su se u 12 sati za Krčevo i Svinjicu, a bataljon P.O. Banije po naređenju povukao se za „Trokut".

Postavljeni zadaci nisu postignuti.

Zarobljeno 3, ubijeno 18 i 4 ranjena neprijateljska vojnika.

Zapaljen jedan kamion.

Zaplijenjeno 6 karabina, sa 450 metaka, 1 p. mitr., 1 pištolj, 1 poljski telefon, i ostale sitne spreme.

Naši gubici 3 mrtva i 11 ranjenih drugova.

Utrošeno 2840 mitr. i puščanih metaka, i 6 mina za teški bacač.

U ovoj borbi svojom hrabrošću i borbenošću nije se niko naročito istakao. Borci i rukovodioci dobro su se držali.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar, p. pukovnik: **Uroš Krunić** (M.P.) Komandant, p. pukovnik: **Mil. Pavlović**

BR. 113

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE BRIGADE OD 30. JUNA 1944. ŠTABU DVADESETE DIVIZIJE O NAPADU NA NEPRIJATELJSKU POSADU U TRILJU[1]

ŠTAB
III UDAR. BRIGADE XX DIV.
Br. sl. 30-VI-1944 god.
Položaj

ŠTABU XX DIVIZIJE N.O.V.

Položaj

Operativni izvještaj o borbi na Trilju dne 28 i 29 VI. 44
(Sekcija Split 1:100,000)

Naša Brigada sa Mosorskim odredom napala je neprijateljski garnizon u Trilju.[2] Ovaj garnizon nalazi se na brežuljkastom terenu sa dobrim oslonim tačkama i jako brisanim prostorom. Ovaj garnizon bio je jako utvrđen sa bunkerima od betona, koji su djelimično porušeni i ponova usuho građeni. Međusobno ovi bunkeri bili su povezani sa iskopanim prolazima. Kuće u kojima je bila smještena vojska su masivno građene i visoke na

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 39/2, k. 1029.

[2] U dnevnim izvještajima Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 3. i 4. jula 1944. piše o tome slijedeće: „Prolazno izgubljeno uporište Trilj (12 km j. i. Sinja) ponovo je zaposjednuto. U ovim borbama palo je 26 odmetnika. Domobranska posada imala je gubitaka u ljudstvu i oružju. Nestalo je 40 domobrana". „Posada u Trilju pobila je 29. VI. oko 30 partizana i sama je imala 29 ranjenih, 20 nestalih, 11 zarobljenih i nešto gubitaka u oružju". (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 3/1 i 4/1, k. 40).

jedan ili dva sprata. Jačina ovog garnizona bila je oko 325 domobrana[3] naoružanih sa jednim topom 65 mm, 7 teških mitraljeza, 10 puškomitr., 1 teškim bacačem, 3 laka bacača i 250 pušaka. Zapovjednik ove satnije (IX) zove se natporučnik Mazalin.

U ovoj borbi učestvovala je cjela naša Brigada i dva bataljona Mosorskog odreda u jačini oko 200 boraca. U napadu su učestvovala dva naša bataljona i dva bataljona Mosorskog odreda, dok ostala naša dva bataljona su bila na osiguranju, jedan prema Sinju a drugi prema Čisti i Aržanu.

Namjera neprijatelja je bila odbrana garnizona, dok naša namjera bila je da zauzmemo garnizon.

Napad je počeo 28 ov. mj. tačno u 24 sata. Naši bataljoni su došli na bombaško odstojanje i izvršili juriš i nakon pola sata bila je likvidirana Bila glavica (Bradari),[4] dok ostala uporišta, kao stožer i općina, u kojoj su bili žandari i ustaše općinari, sa ostalom vojskom držali su se jedan sat duže, tako da je nakon dva sata bilo sve likvidirano sem položaja Garduna, crkve Sv. Petar koja uopšte nije bila likvidirana.

Naš IV bataljon napadao je dio neprijateljskog položaja sa zapadne i sjeverozapadne strane ceste Trilj—Sinj od Garduna zaključno lijevo Bila glavica (Bradarić). II bataljon napadao je dio neprijateljskog položaja od Bile glavice zaključno rjeka Cetina do novoga mosta u Trilju. Bataljoni su zabacili jedan dio svojih snaga neprijatelju sa boka i iza leđa da bi olakšali jedinicama koje frontalno nastupaju. Neprijatelj je na svim položajima davao otpor i rasvjetljavao položaj sa raketama. Prve neprijateljske linije bile su savladane u prvom naletu, tako da nisu imali vremena da skinu telefon, tako da su naši borci razgovarali preko telefona sa stožerom[5] u Trilju i sa Sinjom, te su se javljali Sinju mesto komandira satnije.[6]

Po likvidaciji naših uporišta poslali smo našu jednu četu sa „bazukom" i „đonbulom" da ispomognu Mosorski odred, ali pošto su naši borci kasno došli, baš onoga momenta kada su se oni počeli povlačiti, ova četa nije ih ni ispomagala. U tom momentu kada je četa došla na Gardun prošlo je tri sata vremena označenog za povlačenje bez obzira da li je garnizon likvidiran ili ne. Garnizon nije u potpunosti evakuisan jer je bilo malo vremena na raspolaganju, ali s obzirom na kratkoću vremena izvučena je velika količina materijala: oko 8 karova. Neprijatelj nije se povlačio dalje od Trilja nego se sakrio po pšenici i jarugama i neki su od njih bili sakriveni u groblju, koje su primjetili i sami naši borci koji su se posljednji povukli, već se bilo rasvanulo,

[3] Vidi dok. br. 96.
[4] Vjerovatno Brodarić.
[5] štabom
[6] čete

pa ih se moglo vidjeti. Jedan manji dio povukao se na Gardun, koji su davali otpor skupa sa onima koji su se tamo nalazili.

Naša Brigada izvršila je u potpunosti svoj zadatak; premda jedno uporište nije bilo likvidirano, iako možemo smatrati da je garnizon likvidiran, jer u glavnom smo izvukli plijen i razbili neprijatelja, kako je i postavljen zadatak. U ovoj borbi zarobljen je 1 top 65 mm, 19 top. granata, 3 teška mitraljeza, 1 mali bacač, jedno postolje od fiata, 6 sanduka ručnih bomba talijanskih, 10 sanduka bredine municije, 15 sanduka mun. za tal. puške, 2 sanduka francuske municije, 3 sanduka grčke municije, 228 granata za teški bacač, 7 sanduka granata za laki bacač, 100 komada sig. metaka, 41 komad upaljača za teški bacač, 1 motorbicikl, 4 pisaće mašine, 1 šapirograf, 20 komada pušaka, 1 gramofon, 3 telefona, 1 centrala, 230 kg. soli, 100 kg. orza, 450 kg. brašna, 37 goveda, ostale vojničke spreme i nešto opštinske i poštanske arhive.

Mosorski odred: 3 teška mitraljeza, 5 sanduka bredine municije, 1 telefon, 11 pušaka, 8 šinjela, 7 goveda i 100 kg. hrane.

Neprijatelj je imao 32 mrtva nađena na položaju, broj ranjenih nepoznat, zarobljeno 8 uniformisanih domobrana i 29 civila koji su pobjegli ispred naše mobilizacije, oni su sigurno bili naoružani i ubrajali se u njihovo brojno stanje.

Mosorski odred: ubio 7 a zarobio 6 domobrana.

Dinarski odred: Na osiguranju i demonstrativnom napadu sukobio se u Brnazama sa neprijateljem i tom prilikom 2 ubio i 15 ranio. U ovoj borbi neprijatelj je imao svega izbačenih iz stroja: 41 mrtav, među njima 2 žandara od kojih je 1 narednik, 13 zarobljenih, 10 ranjeno i 29 civila zarobljeno.

Naši gubitci 4 mrtva, od toga jedan komandir čete II bataljona, stariji vodnik Šimunda Ivan, i 10 ranjenih, od toga jedan politkom. I č. II bat., Plosnić Ante, ostalo borci. Izgubljenog materijala nije bilo.

U ovoj borbi istakli su sljedeći drugovi iz II bataljona: borci Ćokalić Jozo, Pivćević Tomo, Svalina Božo, Ćokulić Pero, Vukas Božo, kao bombaši istakli su se Meić Tomo, Tomas Frane, Rožić Josip, kao rukovodioci u dobrom rukovođenju istakli su se desetari Katavić Ivan i Đeko Ivan. Ove drugove predlažemo za pohvalu za primjerno držanje.

Odluke i izdate zapovjesti bile su realne.[7]

Upravljanje i rukovođenje sa borbom bilo je dobro i nije se opazilo nikakovih propusta, također komandni kadar viši i niži dobro se snalazio za vrijeme cjele borbe.

Upotreba pojedinih vrsta oružja bila je vrlo efikasna, a naročito đonbula i bazuke, koji su vrlo dobro gađali. Čim bi uda-

[7] Vidi dok. br. 96.

rio đonbul ili bazuka u zgradu odmah je natjerala neprijatelja da je napušta i jedna granata od bazuke kada je udarila u suhi bunker odmah ga svega srušila. Po izjavi Slobodana Janjića, nišandžije na bazuki: kaže kada je ušao u opštinu da je našao tri žandara ošamućena gdje leže na podu. Ovo se oružje pokazalo vrlo efikasno.

Taktički i borbeni postupci naših starješina bili su u skladu sa razvojem situacije na bojištu.

Iz ove akcije možemo izvući pouke, da se ovakva jača uporišta najbolje likvidiraju snažnim naletom i brzinom nastupanja, gdje glavnu ulogu igraju ručne bombe i vješto opkoljavanje zgrada, radi boljeg podilaženja teškog oruđa (đonbula).

U ovoj akciji utrošeno je: 105 ručnih bombi, puščane i puškomitraljeske municije 1250 metaka, 100 metaka od strojnice, 500 bredine municije, 50 granata za laki bacač, 10 granata teškog bacača, 7 granata od bazuke, od kojih dvije nisu eksplodirale, i 3 granate od đonbula.

IV bataljon nije predložio svoje borce i rukovodioce za primjerno držanje u ovoj akciji, čim dobijemo javiti ćemo vam telefonski.

U prilogu dostavljamo prepis zapovjesti.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

P. Politkom.
Dušan Šijan

(M.P.)

Komandant, major
Ivan P. Vulin

II

USTAŠKO-DOMOBRANSKI DOKUMENTI

BR. 114

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 1. JUNA 1944. O NAPUŠTANJU GLINE, TOPUSKOG, VRGINMOSTA I KORENICE I O BORBAMA KOD KUTINE, KRIŽEVACA, DARUVARA, KARLOVCA I ŠIBENIKA[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 153/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

1. VI 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Uspješan podhvat kod Kutine.
Glina, Topusko i Vrginmost napušteni od njemačkih snaga.
Javlja se o zračnom napadaju na Ogulin, Prijedor i Banju Luku.
Oborena 2 neprijateljska zrakoplova.

II PODRUČJA:

Kutina: 28. V. jake partizanske snage (3 „brigade") pokušale su prieći želj. prugu zapadno od Kutine,[2] ali su brzim zahvatom jednog gorskog zdruga[3] odbijeni i odbačeni na sjever od želj. pruge uz 31 poginulog pronađenog

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1/1—1, k. 39.

[2] Jedinice Desetog korpusa NOVJ i Dvadeset osme divizije izvršile su 27/28. maja diverziju na pruzi Dugo Selo—Kutina. Uništena je pruga u dužini 426 m i most na rijeci Česmi dug 25 m. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—3/I, k. 119/9, 1—2, k. 1124.)

[3] Odnosi se na Prvi gorski zdrug koji je bio razmješten na toj prostoriji (vidi dok. br. 6—1/17, k. 58 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

(ocienjeno na 100) i 3 zarobljena partizana.[4] Vlastiti gubitci 2 domobrana mrtva, 1 ranjen. Na području Banove Jaruge naše čete koje čuvaju želj. prugu naniele su neprijatelju osjetljive gubitke, koji se ciene na oko 50 poginulih.
U borbi naših četa s jednom partizanskom nazovi „brigadom" u području Voloder—G. Jelenska (9 i 13 km s. s. i. Kutine) 28. V poginulo je 19, zarobljen 1 i ranjeno 34 partizana. Vlastiti gubitci: 1 ustaša i 3 domobrana ranjeni.

Križevci:

29. i 30. V kod s. Apatovca (13 km s. Križevaca) u sukobu s partizanima[5] ubijeno je 10 partizana bez vlastitih gubitaka i oslobođeno 17 vojnih obaveznika i više građana koji su bili po partizanima odvedeni na prisilni rad.

Daruvar:

Dielovi jednog gorskog zdruga pojačani brzim dielovima iz Daruvara odbacili su 30. V kod s. Kipa (6 km j. j. z. Daruvara) veću skupinu partizana, koja se pokušala probiti iz Moslavine preko ceste Pakrac—Daruvar u Papuk pl. Partizani su imali osjetljive gubitke.[6]
Istog dana u borbama kod Grubišnog Polja zarobljen je 1 partizanski odbornik i nađena 2 ranjena partizana. Ostale su uspjeli partizani odvući sobom. Plien: 6 državnih konja, nešto strjeljiva i bombe.
Vlastiti gubici: 3 mrtva, 1 zastavnik i 4 domobrana ranjeni.

Sl. Brod:

Započeo je podhvat čišćenja u području Sl. Broda. Neprijatelj je do sada imao 8 poginulih i 2 zarobljena. Plien: više pušaka.

Petrinja:

28. V ponovo su napušteni Glina, Topusko i Vrginmost od njemačkih oružanih snaga, a partizani su ponovno zaposjeli ova mjesta.[7] Dielovi njemačkih

[4] O gubicima jedinica Trideset treće divizije vidi dok. br. 62.

[5] Od 20. maja do 14. juna 1944. na području Apatovca nalazio se Kalnički NOP odred. Prema izvještaju Štaba zapadne grupe NOP odreda Desetog korpusa NOVJ za sve to vrijeme Odred nije imao nikakvih gubitaka (Arhiv Vojnoistorijskog instituta reg. br. 8—10/4, k. 551 a).

[6] Dijelove Četvrtog gorskog zdruga u Kipu napao je Daruvarski NOP odred i pri tom imao 2 mrtva i 3 ranjena borca (vidi dok. br. 49).

[7] Opširnije o tome vidi dok. br. 17 i 19.

snaga koji su trebali izvršiti prienos imovine izbjeglica iz Gline 28. V napadnuti su na putu te su se vratili natrag.

Karlovac:

29. V odbijen je napadaj partizana na Bosiljevo (22 km j.z. Karlovca) uz 25 poginulih partizana.[8] Zaplienjeno je ručno vatreno oružje, strjeljivo i ručne granate.

Kordun:

Jedna podhvatna skupina u toku podhvata[9] koji je završen 28. V prigodom oslobođavanja jedne obkoljene skupine, pobila je 17, zarobila 3 partizana i zaplienila 36 konja, 1 strojopušku, skladište živeži i 4 samovoza.

Bihać:

Posade Bunića i Korenice (24 i 14 km j.z. Bihaća) odmakle su se 29. V pred nadmoćnijim neprijateljskim snagama.[10]

Na cesti Prijeboj — Plitvička Jezera zarobljena su 22 partizana prigodom razviđanja 29. V.

Šibenik—Trogir:

Prigodom čišćenja područja između Šibenika i Trogira poginulo je 5, zarobljeno 20 partizana, a zaplienjeno strjeljivo i pismohrana.

Djelat. vlast. zrakopl.:

Vršilo ratne zadaće te prienos strjeljiva i zdravstvenog tvoriva, razviđanja i bacanje promičbenih letaka.

Djelat. nepr. zrakoplov.:

Nastavlja se pojačana neprijateljska zrakoplovna djelatnost na obskrbne puteve u obalnom području te na obskrbnoj cesti Bihać — Knin.

Na cesti Brinje — Senj napadnut je njemački samovozni povoz te je uništeno nekoliko samovoza.

Kod s. Ripač (područje Bihaća) srušen je 1 nepr. zrakoplov. Drugi je pao kod otoka Korčule.

29. V. neprijateljski zrakoplovi uznemiravali su cieli

---

[8] Dijelovi Prve brigade Trinaeste divizije izveli su fingirani napad na Bosiljevo ne pretrpivši pri tom nikakve gubitke (vidi dok. br. 88).

[9] Odnosi se na operaciju „Šah" (vidi dok. br. 17, 18, 19, 37 i 51 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, dok. br. 123, 166, 195, 197, 198, 199, 200, 201 i 202).

[10] Dijelovi njemačke 392. legionarske divizije i Četvrtog ustaškog zdruga napustili su ova mjesta pod pritiskom jedinica Trideset pete divizije (vidi dok. br. 1—6/1, k. 119/10 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

dan okolicu Bihaća, te napadali bombama i strojničkom vatrom predgrađe, želj. prugu i uzletište. Žrtava nema.[11]

30. V. neprijateljski zrakoplovi napali su strojničkom vatrom želj. postaju Ogulin.

31. V oko 0300 sati 4 neprijateljska lovca zrakoplova ponovno su napali Prijedor, te vlak koji je išao u Ljubiju strojničkom vatrom. Noću na 31. V nadlietali su sovjetski zrakoplovi državno područje i doprli do Zemuna, Nove Kapele-Batrine, Prijedora i Doboja.

31. V u 1050 sati neprijateljski zrakoplovi napali su ponovno Banju Luku i to središte grada. Pojedinosti još nisu javljene.[12]

Općenito:

U toku razviđanja kod Cazina, Zlatara, Križa, Kutine i Dubrovnika poginulo je još 23 partizana (među njima 1 „komesar" i 1 „podpukovnik"), 1 je ranjen, 36 zarobljeno. Zaplienjeno je 18 pušaka i 7 bombi. Posadi u Križevcima predale su se 2 partizanke i javila 4 voj. neposlušnika.

Njemačko oružničtvo u manjim sukobima u području Broda, Krapine i Đakova od 13—20. V pobilo je 8, zarobilo 3 i ranilo 3 partizana.

Zaplienjeno je oružja, strjeljiva i raznog tvoriva i hrane.

Događaji na prugama:

28. i 29. V napalo je više neprijateljskih zrakoplova želj. postaju Ogulin. Više kola je oštećeno, a postajno skladište je izgorilo.

30. V u 1655 sati napali su neprijateljski zrakoplovi strojopuščanom vatrom želj. postaje: Zavidovići, Vinište, Dolina i Globarica (sve na pruzi Brod — Sarajevo). U želj. postaji Zavidovići zapaljena su 2 kola sa benzinom. Požar je zahvatio postajne stanbene zgrade koje su podpuno izgorile.

Na pruzi Zagreb — Karlovac 1. VI u 0750 sati između ž.p. Karlovac i Draganići naletio je oklopni vlak na minu. Stroj je iskočio. Pojedinosti nisu javljene.[13]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(M.P.) (HELBICH)
Helbich

[11] i [12] Vidi dok. br. 115.

[13] Vidi dok. br. 2—4, k. 121 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

BR. 115

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 2. JUNA 1944. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV I POJ KOD VARAŽDINA, IVANIĆ-GRADA, KUTINE, OTOČCA, SINJA I METKOVIĆA[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 154/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

2. VI 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Uspjeh u manjim podhvatima u Zagorju, kod Sinja i Nevesinja. Težak teroristički napadaj na Bos Novi i Banju Luku.
Srušeno je 9 neprijateljskih zrakoplova.

II PODRUČJA:

Varaždin—Križevci:

U borbama 20 km j. Varaždina i 14 km s. Križevaca poginulo je 10 partizana, a zaplienjeno je oružje i promičbeno tvorivo.

Ivanić Grad:

U sukobu naših postrojbi s jednom partizanskom „brigadom" u području Rečica — Kompator (5—6 km i.j.i. Križa) poginulo je 30 partizana.[2] Vlastiti gubitci: 3 poginula i 9 ranjenih (ustaša).

Kutina:

Podhvatom dielova jednog gorskog zdruga kod s. Srb. Selište i Čaire (8 km s. i 8 km s.s.i. Kutine) odbačena je jaka partizanska skupina u smjeru sjeveroiztoka uz osjetljive gubitke partizana. Vlastiti gubitci: 1 domobran poginuo i 1 ranjen.

Bihać—Otočac:

Neprijatelj, progonjen od naših borbenih skupina, povukao se prema sjeverozapadu u područje 8 km

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 2/1—1, k. 39.

[2] O gubicima Druge brigade u borbama na području Križa od 28. maja do 3. juna 1944. vidi dok. br. 62.

j.i. i južno Babina Potoka, gdje se naišlo na jakog neprijatelja. Borbe su u toku.[3]
Sudjeljuju i ustaške postrojbe, koje su došle iz Ogulina.[4]

Sinj:

U podhvatu kod Zelova (9 km s.z. Sinja) odbacile su ustaške postrojbe neprijateljske skupine prema jugozapadu. Na mjestu borbe nađeno je 16 mrtvih partizana, a 11 je zarobljeno. Zaplienjena je 1 strojnica i 11 pušaka.[5]

Metković:

30. V odbili su ustaše napadaj partizana na uporište 8 km z. Metkovića,[6] uz djelotvornu pomoć njemačkog topništva.

Jadranska obala:

Noću 29/30. V vodila se borba između neprijateljskih čamaca i njemačke brodopratnje 12 km j.z. Stona. Energičnom obranom brodopratnje i djelotvornom pomoći obalnog topništva neprijateljski brzi čamci ubrzo su primorani na uzmak.
Opaža se pojačana neprijateljska djelatnost u svrhu spriječavanja prolaza srednje Dalmatinskim kanalom. Svrha pojačane neprijateljske djelatnosti u području Senja vjerojatno je odteretiti neprijateljske dielove u srednjoj Dalmaciji.

Djelat. vlast. zrakopl.:

Prenosilo zdravstveno tvorivo, vršilo razvidanja i bacalo promičbene letake.

Djelat. nepr. zrakopl.:

Djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva se nastavlja, posebno u području južno od r. Save, na obalnim cestama i u spriječavanju prometa uz obalu.
U Bihaću je zapaljen 1 vlak s benzinom i skladište

---

[3] Vidi dok. br. 83.

[4] Odnosi se na Trideset treću ustašku bojnu koja je, sadejstvujući snagama njemačke 392. legionarske divizije, prodirala pravcem Uvalica–Prijeboj (vidi dok. br. 39/14, k. 18 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[5] Prema izvještaju Druge brigade Dvadesete divizije ustaše su 28. maja 1944. iznenada napale jednu četu Trećeg bataljona i pri tom ubile 4 a zarobile 3 partizana. Zarobljeni su otjerani u Split, odakle su prilikom bombardovanja grada pobjegli i vratili se u jedinicu (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 35/2, k. 1029).

[6] Na području Metkovića dejstvovao je Neretvanski NOP odred (vidi dok. br. 14/12, k. 1603A).

s pogonskim tvorivom. — Ukupni gubitci iznose: 14 poginulih, 23 ranjena (Niemci).[7]
Uništeno je 28 motornih vozila, 8 oštećeno.
Oboreno je 7 četveromotornih bombardera i zarobljeno 5 Amerikanaca. 28. i 29. V izvršili su neprijateljski zrakoplovi teroristički napadaj bombama i strojničkom vatrom na Bos. Novi. 99% zgrada je oštećeno.
Poginulo je: 5 domobrana, 20 Niemaca i 35 građana. Ranjeno je 15 domobrana, 16 Niemaca i 39 građana.
29. V napali su neprijateljski zrakoplovi Knin, D. Lapac i Bos. Krupu, te bombardirali prugu Bihać—Bos. Novi.
31. V u 1050 i u 1800 sati izvršena su nova dva teroristička napadaja na Banju Luku. Pogođeno je središte grada, gdje su porušene skoro sve veće zgrade. Srušen je i kirurški odjel voj. bolnice. Poginuo je zapovjednik dojavne sati 4. lovačkog zdruga poručnik Kravarević, pri postavljanju brzoglasnog spoja, prekinutog predhodnim napadajem. Grad je većim dielom evakuiran. Žrtava ima, ali gubitci još nisu konačno ustanovljeni.
31. V na pruzi Sarajevo — Konjic nepr. zrakoplovi napali su strojnicama 2 vlaka. 2 Niemca i 1 domobran su poginuli, 4 Niemca i 1 domobran ranjeni.
30. V srušen je 1 neprijateljski zrakoplov kod s. Rovišće (20 km j.i. Križevaca). Od 9 zrakoplovaca, koji su izkočili 3 su poginula, 4 uhićena, dok se za 2 traga. Drugi nepr. zrakoplov srušio se 13 km j.i. Petrinje. 6 članova posade izkočilo padobranima. Za njima se traga. Prigodom zračnog napadaja na vlakove kod Trbuka i Zavidovića 29. V poginulo je 9. ranjeno 15 osoba te izgorila 2 kola s benzinom.

Općenito:

Neprijateljska djelatnost minama za spriečavanje prometa posebno u području Jadranske obale, — nastavlja se.
Ceste na otoku Hvaru minirane. Izkopano je 12 mina. Minirana je i cesta Skradin — Benkovac.
Dovršen je most preko r. Sane kod Prijedora za industrijsku željeznicu Ljubija — Prijedor.
U toku manjih podhvata kod Daruvara, Ozlja, Doboja, Bratunca i Sinja poginulo je 14. ranjeno 6 i zarobljena 2 partizana, te zaplienjeno 7 konja, ručne bombe i

[7] Vidi dok. br. 114.

strjeljivo. Vlastiti gubitci: 3 domobrana poginula, 1 zastavnik i 4 domobrana ranjeni.
Vojničkim postrojbama kod Daruvara prijavila se 53 vojna neposlušnika, mjestnom zapovjedničtvu Varaždin 139 voj. neposlušnika te postrojbama kod Našica 33 voj. neposlušnika.

Osobitosti:

1. VI u 1340 sati tukli su partizani bacačem dvorac Praunsperger u Samoboru i zapalili ga. Ranjena je 1 žena i 2 djeteta.
Doznaje se iz njemačkih izvora da se 27. V iz Aržana spasilo 60 ustaša i 2 ustaška častnika i da je 16 ustaša ranjeno, a 3 ustaška častnika zarobljena (nadporučnik Kosović, Gospodnetić i zastavnik Novak).[8]

Događaji na prugama:

Na pruzi Brod — Vinkovci 31. V u 0807 sati između ž. p. Garčin i Andrijevci naletio je na minu teretni vlak. Izkliznulo 7 kola, 1 osoba poginula, a 7 ranjeno.[9]
Na pruzi Sunja — Bos Novi 29. V u 1234 sati između ž.p. Sunja i Majur naletio je teretni vlak na minu. 9 kola je izkliznulo. 3 osobe su ranjene.[10]
Na pruzi Priedor — Banja Luka 31. V oko 1515 sati neprijateljski su zrakoplovi napali radni vlak. 6 kola je izgorilo. Ima ranjenih. Na pruzi Dugo Selo — Križevci noću 31. V/1. VI između ž. p. Prikraj i Vrbovec miniran je most i 200 metara pruge.[11]
Na pruzi Pleternica — Požega 1. VI u 0753 sati naletio je na 2 mine mješoviti vlak.[12] 8 kola je izkliznulo, a 4 su uništena. Žrtava nema.
Na pruzi Sunja — Novska 1. VI u 0940 sati između ž. p. Staza i Šaš naletio je na minu putnički vlak. Pojedinosti nisu javljene.[13]

---

[8] Aržano je napala Treća brigada Dvadesete divizije. O rezultatima napada vidi dok. br. 56 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, dok. br. 159.

[9] Diverziju su izvele jedinice Dvanaeste divizije (vidi dok. br. 49).

[10] Minu je postavio Drugi diverzantski bataljon (vidi dok. br. 2—4, k. 121 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[11] Diverziju je izvela Druga brigada Trideset treće divizije u sadejstvu sa dijelovima Trećeg diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 62 u ovoj knjizi i dok. br. 3—8/4, k. 551 a).

[12] Diverziju je izveo Požeški NOP odred u sadejstvu sa dijelovima Prvog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 108.).

[13] U operacijskom dnevniku Štaba Grupe diverzantskih odreda NOVJ o toj diverziji piše slijedeće: „Na pruzi Zagreb—Beograd, između Šaša i Staze dignut je u vazduh transportni vlak. Uništena je lokomotiva i 6 vagona. Mrtvih je bilo 19 ustaša, 6 ranjenih i 5 domobrana i 1 četnik, najveći krvolok Marko Košuta. Ranjenih ima 69. Promet je stajao 16 sati" (Arhiv Vojnoistorijskog instituta reg. br. 2—4, k. 121).

Na pruzi Caprag — Sunja 31. V u 2315 sati naletio je na minu radni vlak kod ž. p. Staza. 3 štitna kola izkliznula.
Na pruzi Karlovac — Ozalj u 0730 sati kod ž. p. Mahično naletio je na minu putnički vlak. Izkočila 3 štitna kola.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(M.P.) (HELBICH)
Helbich

BR. 116

IZVJEŠTAJ NOVAČKOG SKLOPA PTS OD 2. JUNA 1944. ZAPOVJEDNIŠTVU POGLAVNIKOVIH TJELESNIH ZDRUGOVA O DEJSTVIMA U OPERACIJI „ŠAH“[1]

NOVAČKI SKLOP PTS.
Broj: 315/taj.
Karlovac, dne 2. lipnja 1944

Predmet: Pothvatno izvješće za mjesec svibanj 1944.

ZAPOVJEDNIČTVU POGLAVNIKOVIH TJELESNIH ZDRUGOVA
(Odjel I. a)
Zagreb

Na temelju zapovjedi zapovjednika Novačkog sklopa P.T.S-a broj op. 17 taj. od 25. 5. 44 u vezi sa zapovjedi zap. PTS-a broj 1012 (taj) polazi se na poduhvat „Schach“.[2]
U poduhvatu sudeluju sati[3] (2, 3, 5. i 6.) i stražarni vod (3. vod 9. sati) — jačina 12, 30, 45 i 50 — karta Karlovac 1 : 100.000.

---

[1] Dokumenat u mikroteci Vojnoistorijskog instituta, 33/590—591.
[2] Riječ je o operaciji koju su Nijemci u zajednici sa ustašama, domobranima i četnicima izveli na Baniji, Kordunu i Cazinskoj krajini od 22. do 30. maja 1944. (Opširnije o tome vidi dok. br. 17, 18, 19, 37 i 51 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, dok. br. 123, 163, 164. 166, 200 i 202.)
[3] Čete

Poduhvat vršen na području Tušilović — Barilović — Krnjak. Neprijatelj — partizani jačina nepoznata (pojedine grupice od po najviše 20 ljudi).[4]

Polazak iz logora u 5.30^h. Sastanak sa nemačkim postrojbama u 6.45 u Mostanje (j. od Karlovca). Pravac nastupanja: Mostanje — Turanj — Tušilović. Od Tušilovića krenula je 2. sat prema jugozapadu i u 15^h i 15 minuta stigla na cestu Barilović — Krnjak, te zauzela položaj k. 176. Putem je pripucavala manja grupica partizana koji su otstupali. 3. sat je krenula jugozap. smjerom i u 15 i 20^h stigla na cestu Barilović — Krnjak te zauzela položaje k. 176 i 207, putem je napucavano od manje grupe partizana koji su se povlačili.

6. sat je krenula od k. 134 (na cesti Tušilović — Krnjak) cestom prema Krnjaku. U 14.30^h stigla na k. 218 (1 km. sjeverno od Krnjaka) i krenula je dalje i prenoćila na k. 207 (500 m zap. od Krnjaka).

Zadatak toga dana ispunjen (zaposjednuta cesta Barilović — Krnjak) osim što zast. Serlić nije uspostavio vezu sa zast. Tuštarom.

5. sat. bila je u pričuvi kod bojnika *Bergera*, zapovjednika poduhvata, te je kao zalaznica osiguravala povoz na cesti Tušilović — Vojnić.

Stožer bojne Novačkog sklopa nalazio se je na k. 207 (300 met. sjev. od Penići) na putu Barilović — Krnjak).

Rezultat poduhvata: 3 partizana mrtva (nađena na otsjeku 5. sati), dva partizana ranjena (nađena krvava mjesta na otsjeku 3. sati). Među našim nije bilo mrtvih ni ranjenih. Izgubljeno opreme ništa. Naboja ispaljeno 295 kom.

Loše strane poduhvata: kretanje cestom u koloni sa slabim bočnim osiguranjem. Na odvojku ceste za Vojnić od ceste Tušilović — Krnjak, 6. sat se nije mogla kretati pod pritiskom vatre napried, radi toga bojnik Berger nije dao odmah da 2. i 3. sat pođu prema jugozapadu, da odande potisnu partizane. Tek kad su ove dvije sati pošle prema jugozapadu partizani su se naglo povukli. Tome je krivo njemačko vodstvo.

U vojarni je davala stražu 2. sat, a na postavima 3. i 4. sat. Ostale sati su se nalazile na izobrazbi.

27 maj

Tokom noći se nije ništa naročito dogodilo. Sati su ostale na položajima koje su zauzele dan ranije, osim

[4] O rasporedu i jačini jedinica Četvrtog korpusa NOVJ na pojedinim pravcima neprijateljskog nastupanja vidi dok. br. 51 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, dok. br. 123.

6. sati koja se je proširila 1 km. sjev. zap. na k. 169 gdje je uz pomoć dvaju rojeva[5] 5. sati uhvatila vezu sa 3. sati. 5. sat je poslala dva voda (po zapovjedi bojnika Bergera) na k. 229, 5 km. jug. zap. od Grabovca, gdje je prenoćila. Sati su tokom cijelog dana vršile pretresanje predprostora i to:

2. sat u selo M. Kozinac, Karamarkovići i Koširsko Selo koja su nađena prazna. Poslije podne napadnuta je izvidnica kod Koširskog Sela (sa trig. 265) od jednog roja partizana. Gubitaka nije bilo ni na jednoj strani. Dotjerano je nešto stoke. 3. sat u pravcu Krnjaka i ispred postave. Obhodnja koja prokrstarila ispred postava, dotjerala je nešto stoke.

5. sat u šume ispred svojih postava.

6. sat u pravcu: k. 218, 229, 214, selo Domotovići,[6] 205, 201 i natrag. Na putu je naišla na grupicu partizana koji su pobjegli u Skradsku Goru. Dotjerano nešto stoke.

U 6^h ujutro kružio je nad našim snagama nep. zrakoplov.

Opaženo je kretanje partizana preko Skradske Gore u pravcu prema rasporedu. Pojačane obhodnje na toj strani.

Stražu u vojarni daje 4. sat i na postavama 8. i 9. sat.

28 maj

Po zapovjedi bojnika Bergera krenule su 2. i 3. sat u Barilović, a odande 2. sat do Lučice, 3. sat do Žabljaka sa zadatkom da osiguraju (spreče) prelaz partizana preko Korane na zapad. Sa starih postava krenule su 2. i 3. sat. u 1 sat u jutro, a u isto vrijeme krenula je iz Krnjaka na postave od Krnjaka do Barilovića 7. policiska bojna (njemačka), 6. sat ostala je i dalje na svojim postavama te je kod nailaska 7. bojne (njemačke) došlo do borbe na k. 207 s. od Krnjaka između 6. sati i 7. polic. bojne jer Nijemci nisu odgovorili na znakove raspoznavanja. Borba je trajala od 1.30 do 1.45^h u jutro (sudjelovali teški bacači i strojnice). Mrtvih ni ranjenih nije bilo. Kod nailaska 7. nj. pol. bojne na Peniće (k. 207) gdje je na bivšem mjestu stožera bojne ostao brzoglas sa jednim rojem stožerni vod kao osiguranje brzoglasa, došlo je opet do borbe između Nijemaca i naše bojne kojom prilikom je zapovjednik roja Delić lakše ranjen u desno stopalo. 5. sat nalazila se do 4 sata na osiguranju na trig. 229 (2 km. j. i. od Krnjaka) odakle je u 4^h krenula u Grabovac na odmor. Stoka je prikupljena u Bariloviću preko Korane i u 6^h upućena za Karlovac.

[5] Desetina

[6] Vjerovatno Tomaševići

Dan je prošao bez naročitih događaja.

Povratak sa podhvata u 8^h. 5. sat sa jednim vodom osigurava put Krnjak — Tušilović, a sa dva voda prati kolonu kamiona i stoku kod sela Božići, na cesti Krnjak — Tušilović napali su neprijateljski avioni. Od naših nije nitko ranjen. Srušen jedan naš zrakoplov u borbi s neprijateljskim. Sat se vratio u logor u 12 sati.

6. sat je krenula na selo Joviće (k. 225) za osiguranje povoza, koji je išao od Vojnića za Karlovac. Kod Brezove Glave bila je napadnuta od nepr. zrakoplova. Ranjenih i mrtvih nije bilo. Povratak u logor 29. 5. u 9 sati.

3. sat krenula je u 17.30 sati iz Barilovića desnom obalom r. Korane, do Tušilovića i odande je osiguravala njem. kolonu do Karlovca. Povratak u logor u 11,15 sati.

2. sat krenula je sa stožerom bojne u 20 sati iz Barilovića preko Škrobotka i Belaja u Karlovac. Povratak u logor u 11^h. Mrtvih i ranjenih nije bilo. Gubitaka kod nepr. nije bilo.

Zapljenjeno: 1 kola za konje, 1 kola za volove
ovaca i koza 143
svinja 11 velikih i 33 manje
teladi 10
krava 47 junica 4
volova 24 junaca 7
magarac 1
konja 10

Kod podhvata se je pokazalo da momčad nije dovoljno ustegovljena[7] i uvježbana u brzim kretanjima.

ZAPOVJEDNIK
Ust. bojnik,
Perković

[7] Disciplinovana

BR. 117

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 3. JUNA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA NJEMAČKE I USTAŠKO-DOMOBRANSKE SNAGE KOD KLANJCA, MALE MLAKE, U VRBOVCU I O BORBAMA KOD DARUVARA, BRODA, GLINE I OTOČCA[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 155/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

3. VI 1944 godine

II OBĆI PREGLED:

Veliki uspjeh u podhvatu sjeverno od Broda.
Pojačani napadaji na želj. prugu Brod — Sarajevo — Mostar.

Teroristički napadaji na Prijedor i Varcar Vakuf.[2] Napadaji na rudnik Ljubiju, Drniš i Skradin.
Srušen još 1 neprijateljski bombarder.

III PODRUČJA:

Varaždin:

27. V napala je jača skupina partizana ustašku zasjedu od 25 ljudi kod Sv. Križa (2 km s. i. Klanjca), ali su partizani poslie 6-satne borbe odbijeni. Naši gubitci: 1 ustaša poginuo i 2 ranjena. Neprijateljski gubitci nepoznati.[3]

Zagreb:

1. VI u 2300 sati napali su partizani njemačku posadu u Kušević Gradu (kod Male Mlake — 8 km j. Zagreba), ali su poslie 3-satne borbe odbijeni bez vlastitih gubitaka.[4]

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 3/1—1, k. 39.

[2] Mrkonjić-Grad

[3] Napad je izvela Prva zagorska brigada. Njeni gubici bili su 2 mrtva i 5 ranjenih (vidi dok. br. 32).

[4] Napad je vjerovatno izveo Turopoljsko-posavski NOP odred.

Dugo Selo:

1. VI u 0100 sati napali su partizani jačim snagama posadu s. Vrbovec[5] (17 km s.i. Dugog Sela). Napadaj je odbijen. Nestalo je 10 domobrana. — Željeznička pruga minirana je na 7 mjesta te 2 mosta.

Daruvar—Pakrac:

31. V u podhvatu kod s. Šibovec — Golubinjak (5 km j.z. Daruvara) razpršene su partizanske skupine, koje su uzmakle u Papuk pl., a kod s. Kapetanovo Polje (8 km s.z. Pakraca) ubijen je 1 „politički komesar" i 1 partizan, a zaplienjene 2 puške.

Požega—Brod:

Završen je podhvat u Dilj-gori sjeverno od Broda. Neprijateljski gubitci: 111 partizana poginulo (izbrojeno), među njima 1 „komandant brigade" i 15 zarobljeno.[6] Plien: 3 strojnice, 2 strojosamokresa, veći broj pušaka i ostalog ručnog vatrenog oružja, ručnih bombi i pismohrana.

Sisak:

28. V u podhvatu naših i njemačkih snaga u predjelu Glina—Čemernica (12.5 km z. Gline) naišlo se na jak odpor partizana.[7]

Bihać—Otočac:

U nastavku podhvata kod Babinog Potoka (29 km z. Bihaća) neprijatelj je pod pritiskom naših borbenih skupina uzmakao u j. i. smjeru.[8]

Jadranska obala:

Na otoku Korčuli minirane su ceste. Pri razviđanju ubijen je 1 partizanski teklić i zarobljeno 8 Amerikanaca.

31. V uz slabi odpor neprijatelja očišćene su ⅔ o. Kornata.

Zaplienjena su 2 mala obskrbna skladišta.

Na Dugom otoku zauzet je Žman.[9]

Odbijeni su slabiji napadaji partizana sjeverozapadno od Šibenika i zapadno od Trogira te razpršena prikupljanja partizana sjeverno od Marine. 2 partizana su poginula, 9 zarobljeno.

---

[5] Napad su izvele jedinice Trideset treće divizije (vidi dok. br. 62).

[6] O gubicima Dvanaeste divizije u borbama od 24. do 26. maja vidi dok. br. 49.

[7] Vidi dok. br. 19, 37 i 51.

[8] Vidi dok. br. 83.

[9] Vidi tom VIII, knj. 2, dok. br. 112.

Djelat. vlast. zrakopl.:

Vršilo razviđanja, obskrbu i bacanje promičbenih letaka.

Djelat. nepr. zrakopl.:

Neprijateljsko zrakoplovstvo napalo je u nizkom lietu Drniš i Skradin. Pojedinosti nisu još javljene.

31. V neprijateljski lovci-bombarderi opetovano su napali rudnik Ljubiju i industrijsku željeznicu Prijedor—Ljubija.[10] Ima štete i gubitaka među radnicima.

Istog đana napadnut je i sam Prijedor, a napadaj je ponovljen[11] i 1. VI. Poginula su 4 Niemca, 10 ustaša, 2 domobrana i 2 građ. osobe, a ranjeno je 7 njemačkih vojnika, 3 ustaše, 8 domobrana i 7 građ. osoba.

1. VI napadnut je od neprijateljskih zrakoplova u 3 vala Varcar Vakuf. Porušeno je mnogo kuća. Gubitci građanstva su osjetljivi. Pojedinosti još nisu javljene. Srušen je 1 neprijateljski bombarder i zarobljena su 3 neprijateljska zrakoplovca (1 častnik).

Jedan neprijateljski zrakoplov napao je 31. V kod Petrovaradina teglenice strojničkom vatrom, te ranio 1 vojnika i 1 člana posade.

Općenito:

U toku manjih podhvata i razviđačkih djelatnosti u području Broda, Karlovca i Stolca poginulo je 14 partizana, više ih je ranjeno, 1 je zarobljen, a 3 su prebjegla.

Opaženi su pojačani napadaji na želj. prugu Brod—Sarajevo—Mostar.

Vlastiti gubitci: 2 domobrana poginula, 1 nestao.

Posadi u Ozlju prijavilo se 8 vojnih neposlušnika.

Događaji na prugama:

Na pruzi Ruma — Zemun 1. VI u 0130 sati između ž. p. Putinci i Golubinci naletio je na minu putnički vlak. Stroj i 2 kola izbačeno, 4 kola izkliznula, a pruga je oštećena. Žrtava nema.

Na pruzi Bos. Novi — Bihać 1. VI u 0800 sati uzpostavljen je promet. Istog dana između ž. p. Cazin i Grmuša neprijateljski zrakoplovi napali su strojnicama teretni vlak. Stroj je onesposobljen. Dvoja kola su zapaljena.

Na pruzi Sarajevo — Mostar 2. VI u 0540 sati kod želj. postaje Brđani neprijateljski zrakoplovi napali

[10] i [11] Vidi dok. br. 114.

su strojnicama teretni vlak. Stroj je onesposobljen. Jedna osoba teško ranjena.

Na pruzi Uskoplje — Gruda 31. V u 2240 sati između ž. p. Cavtat i Čilipi napadnut je ručnim bombama i puščanom vatrom teretni vlak. Oštećena su službena kola. Žrtava nema.

31. V u 0830 sati naišao je oklopni vlak 9 km s.i. Đurđenovca na mine.[12] Stroj izbačen. Poginulo 5 ustaša i 2 radnika. 2 ustaše ranjeni.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M.P.) **Helbich**

BR. 118

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 4. JUNA 1944. O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA OTOK BRAČ I VRBOVEC I O ISKRCAVANJU NIJEMACA NA DUGI OTOK, KORNAT, MOLAT, OLIB I SILBU[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 156/44

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

4. VI 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Neprijatelj se izkrcao na otoku Braču. Borbe su u toku. Zaposjednuti su po njemačkim snagama otoci Molat, Ist, Olib i Silba.

Teroristički zračni napadaj na Split.
Srušena 3 neprijateljska zrakoplova.

---

[12] Minu su postavili diverzanti Prvog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 2—4, k. 121 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 4/1—1, k. 39.

II PODRUČJA:

Križevci:

Doznaje se da je napadaj na posadu Vrbovec 2. VI izvršen od jakih partizanskih snaga. Napadaj je odbijen pomoću 2 njemačke preselice koje su bile na želj. postaji. Prije napadaja partizani su bili napali našu željezničku stražarsku obhodnju od 20 ljudi pri čemu su 3 domobrana zarobljena, a 7 ih je nestalo.[2]

Bihać—Otočac:

U podhvatu preko Prijeboja i Vrela (16 km z., odnosno 16 km j.z. Bihaća) protjerale su njemačke i naše snage partizansku skupinu srednje jakosti, pri čemu je 13 partizana poginulo, a 13 ih je zarobljeno. Zaplienjeno je 30 pušaka.[3]

Jadranska obala:

Rano u jutro 2. VI izkrcao se neprijatelj na otoku Braču i od 1000 sati odpočeo napadaje sa zapada i juga na njemačko uporište 4 km z. Selca. Do sada ustanovljene neprijateljske snage jake su oko 2 sati s nešto oklopnih i razviđačkih kola. Prema opaženom brodskom prostoru, neprijatelj je mogao izkrcati oko 1.000 ljudi.[4] Protumjere su u toku.

Sa Dugog Otoka protjeran je neprijatelj (oko 400) i uzmakao na čamcima u pravcu o. Visa.[5]

Na otoku Kornatu protjerane su skupine partizana poslie slabog odpora prema zapadu.[6] Na mjestu borbe nađena su 4 mrtva partizana, a procienjeno daljnjih 50 poginulih i ranjenih, dok je 14 partizana zarobljeno. Zaplienjeno je odnosno uništeno: 42 puške, 1 krugoval, 64 čamca, 5 obskrbnih skladišta s raznim tvorivom i 3.000 litara benzina.

Zaposjednuti su po njemačkim snagama otoci: Molat, Ist, Olib i Silba, na kojima je u toku progon slabijih neprijateljskih snaga.[7]

---

[2] Napad je izveden 1. juna 1944 (vidi dok. br. 62 i 117).

[3] Vidi dok. br. 83.

[4] 1/2. juna 1944. na Brač se iskrcala Dvadeset šesta divizija i jedan engleski komandos jačine 400 ljudi (vidi dok. br. 23, 24, 25 i 31 u ovoj knjizi i tom VIII, knj. 2, dok. br. 102, 103, 107, 109, 186 i 187).

[5] i [6] Na Dugi otok i Kornat iskrcali su se 31. maja 1944. dijelovi njemačke 264. pješadijske divizije (vidi tom VIII, knj. 2, dok. br. 112, 113, 127 i 196).

[7] U pothvatu „Vikinger" (tako su Nijemci nazvali napad na pomenute otoke) učestvovao je Drugi i Treći bataljon 847. puka 392. legionarske divizije. Iskrcavanje na otoke počelo je 31. maja a već 1/2. juna Nijemci su se povukli u polazne baze (vidi tom VIII, knj. 2, dok. br. 112 i 113 i dok. br. 39/14, k. 18 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

Zajedničkom suradnjom kopnenih snaga i brzih čamaca uništeno je 7 natovarenih obalnih motornih čamaca, 4 motorne jedrenjače i 1 čamac za prevoz pogonskog tvoriva. Tom prilikom zarobljeno je 312 partizana, Engleza, Rusa i Amerikanaca.*

Noću 1/2. VI vodila se pomorska borba južno od otoka Drvenika, a neprijateljski brodovi otvorili su topničku vatru na otok Drvenik. Poduzetim protumjerama i vatrom obalnog topništva neprijatelj je odbijen.

Djelat. vlast. zrakopl.:

Vršilo obskrbu, oružano razviđanje i bacanje promičbenih letaka.

Djelat. nepr. zrakopl.:

1. VI napali su neprijateljski zrakoplovi u nizkom lietu njemačku preselicu sjeverno od Gospića, kojom prigodom su ranjena 4 njemačka vojnika, ubijeno više konja i uništeno nešto oružja i alata.

2. VI napali su neprijateljski lovci-bombarderi strojničkom vatrom želj. postaje: Konjic, Podorašac, Bradinu i Raštelicu. 5 strojeva je onesposobljeno i nekoliko vagona oštećeno.

3. VI u 1030 sati teže je bombardiran Split u području Luke, Bačvice, Starog Pazara i predjela oko parka. Štete su manje, ali je bilo dosta ljudskih žrtava. Od mornarice poginuo je čast. namjestnik Blašković, a 1 mornar je ranjen.

Istog dana u 1315 sati ponovljen je napadaj na Split pri čemu su bombe bezciljno bačene po čitavom gradskom području. Štete su velike i žrtve mnogobrojne. Naknadno se doznaje da su 30. V pala još 2—4-strojna zrakoplova kod Glinskog Novog Sela i Majske Poljane (7.5 km s.i. i 2 km i. Gline). Prigodom terorističkog napadaja na Prijedor 31. V srušen je 1 neprijateljski bombarder.

1. VI uhićen je još 1 američki zrakoplovac na pruzi Križevci—Bjelovar.

Općenito:

U toku manjih djelatnosti i razviđačkih podhvata u području Benkovca i Duge Rese poginulo je 25 partizana i 15 ih je zarobljeno. Kod Jastrebarskog predao se 1 partizan.

---

* Vidi tom VIII, knj. 2, dok. br. 112 i „Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945", knj. 2, str. 108.

Vojničkim oblastima u Petrinju prijavila su se 142 vojna neposlušnika, a u Sisku 4.
Djelatnost minama se nastavlja. Neprijatelj je minirao cestu s.z. Sinja i s.z. Skradina, a zapadno od Cazina uništeni su svi mostovi. Na obskrbnoj cesti Cazin — Bihać pronađeno je 10 engleskih mina. Kod s. Batinići (18 km z. Imotskog) zapriečili su partizani jakom preprekom cestu.
1. VI oko 0200 sati razvalili su partizani drveni cestovni most preko r. Lonje na cesti Križevci — Dugo Selo (9 km s.i. Dugog Sela). Promet obustavljen.

Događaji na prugama:

Na pruzi Novska — Brod 3. VI u 0715 sati između ž. p. Okučani i Dragalić naletio je mješoviti vlak na minu.[9] Oštećena je 1 tračnica i nekoliko pragova.
Na pruzi Vinkovci — Šid 3. VI u 2257 sati između ž. p. Tovarnik i Šid naletio je vojnički vlak na 2 mine. Stroj i 3 kola su izkočila. Posljednja kola su zapaljena. Nestalo je 11 vojnika.
Na pruzi Dugo Selo—Banova Jaruga 4. VI u 0218 sati između ž. p. Ivanić Grad i Deanovac eksplodiralo je 15 mina, koje su oštetile 40 tračnica.[10] Osim toga izvađeno je 10 neeksplodiranih mina.
Na pruzi Brod—Doboj 3. VI u 0335 sati između ž.p. Brod i Doboj naletio je teretni vlak na 2 mine. Stroj izkliznuo, a 4 kola su se prevrnula. Žrtava nije bilo.
Na pruzi Lašva—Sarajevo 2. VI u 2330 sati između ž.p. Modrinje i Kakanj naletio je oklopni vlak na minu. Izkočila su 2 kola. Žrtava nema.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M.P.) **Helbich**

---

[9] Diverziju je izveo Posavski NOP odred u sadejstvu sa dijelovima Prvog diverzantskog bataljona (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 2—4, k. 121.)

[10] Diverziju je izvela Druga brigada Trideset treće divizije u sadejstvu sa dijelovima Trećeg diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 62).

BR. 119

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 5. JUNA 1944. O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA OTOK BRAČ I O BORBAMA KOD DUBRAVE I JASTREBARSKOG[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 157/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

5. VI 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Borbe na otoku Braču s izkrcanim neprijateljem, inače stanje bez većih promjena.

II PODRUČJA:

Križevci:

3. VI izvršile su kozačke postrojbe napadaj na neprijateljsko uporište Dubrava (10 km j.i. Vrbovca). Borbe su u toku.[2]

Bjelovar:

Noću 1/2. VI odbijen je napadaj partizana na posadu Vel. Grđevca.[3]

Jastrebarsko:

U borbi s našim obhodnjama u području Jastrebarskog poginulo je 6 partizana, a više ih je ranjeno. Plien: 1 strojnica, 7 pušaka i 15.000 naboja za pušku.

Jadranska obala:

Izkrcani neprijatelj na otoku Braču napao je sa zapada uporište Supetar, te uporište j.i. s. Nerežišće, ali su svi napadaji odbijeni.[4] Posada uporišta Sv. Toma (4 km z. Selca) povučena je nakon težkih neprijateljskih napadaja u uporište Selca.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 5/1—1, k. 39.

[2] O rezultatima tih borbi vidi dok. br. 62 u ovoj knjizi i dok. br. 9—2, k. 1124 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[3] Redakcija ne raspolaže podacima o tom napadu. Napad na Veliki Grđevac izvele su jedinice Dvadeset osme divizije 14. juna 1944. (vidi dok. br. 34, 43, 66 i 70).

[4] Vidi dok. br. 118.

Noću 2/3. VI, i pored djelovanja neprijateljskog zrakoplovstva izkrcano je pojačanje kod Sumartina.[5] Obalno topničtvo iztočno od Splita djelotvorno je podpomagalo odbranu otoka Brača.

Na otoku Lastovu je ustanovljen dolazak jakih odjela englezke vojske. (Izvješće mornarice).

Vlastito zrakopl.:

Vršilo je oružano razviđanje i obskrbu.

Djelat. nepr. zrakopl.:

2. VI izvršili su neprijateljski zrakoplovi napadaj na Lozovac i Skradin (kraj Šibenika) bez štete.

Jedan neprijateljski zrakoplov je oboren. 5 članova posade je zarobljeno. (1 častnik).

Istog dana napali su neprijateljski lovci-bombarderi obskrbnu preselicu južno od Travnika, bacili nekoliko bombi na D. Vakuf i napali strojničkom vatrom želj. postaju Bila (8 km j. i. Travnika). — Izgorio je 1 njemački samovoz, a 1 domobran je ranjen.

Naknadno se doznaje da su prilikom napadaja neprijateljskog zrakoplovstva na Livno 19. V poginule 2 žene i 2 su ranjene, a 2 njemačka samovoza izgorila.

Prigodom terorističkog napadaja neprijateljskih zrakoplova na Split 3. VI porušeno je i oštećeno mnogo kuća, a izbilo je više požara.[6] Najteže su postradali dielovi grada: Vela Varoš, Pazar, Bačvice, Perivoj i Dobri. Do danas broj mrtvih iznaša 300 osoba, većinom žena i djece.

Neprijateljski zrakoplovci pucali su strojnicama na pučanstvo. Javlja se da je bombardiran Omiš i okolna sela.

Općenito:

U toku manjih podhvata i razviđačkih djelatnosti u području Gračaca, Imotskog, Sinja i Daruvara poginuo je 21 partizan, 4 su ranjena i 3 zarobljena. Vlastiti gubitci: 1 Niemac i 2 domobrana ranjeni.

Neprijatelj je postavio mine na obskrbnim cestama južno od Nebljusa (18 km j.j.i. Bihaća) i jugozapadno od Ostrožca (6 km j. Cazina), te na cestama Benkovac—Lozovac (5 km s.i. Šibenika).

Našim vojničkim oblastima u Sisku prijavila se 3 vojna neposlušnika.

---

[5] Vidi dok. br. 23, 24, 25, 31 i 33.
[6] Vidi dok. br. 118.

Osobitosti:

S otoka Hvara stiglo je u Čapljinu 400 evakuiranih žena, staraca i djece.

Doznaje se da se četnici iz Boke Kotorske navodno spremaju iznenadno napasti sela iztočno od Konavlja. Četnici u Boki Kotorskoj vrše mobilizaciju (neizpitano izvješće).

Događaji na prugama:

Na pruzi Sunja—Bos. Novi između ž.p. Bos. Novi i Ravnice naišao je mješoviti vlak na minu. Stroj i 3 štitna kola izkliznula. Žrtava nije bilo.

Na pruzi Bos. Novi—Prijedor 2. VI u 0820 sati kod ž.p. Dragotinja naletio je na minu vlak te je istodobno napadnut.

Poginuli: 1 ustaški poručnik i 1 građ. osoba, zarobljen 1 domobran i zapaljeno 5 vagona.

Na pruzi Zagreb—Karlovac noću 4/5. VI minirana je želj. pruga između ž.p. Draganić i Karlovac.[7]

Na pruzi Varaždin—Osijek naknadno se doznaje da je 31. V u 0913 sati između ž.p. Virovitica i Suhopolje naletio na minu oklopni vlak.[8] Oštećen je stroj i 1 kola, a 2 kola su uništena.

Poginula su 4 njemačka vojnika.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M.P.) **Helbich**

---

[7] Minu su postavili diverzanti Drugog diverzantskog bataljona (vidi Operacijski dnevnik Štaba Grupe diverzantskih odreda NOVJ u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 2—4, k. 121).

[8] Minu su postavili diverzanti Prvog diverzantskog bataljona (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 2—4, k. 121).

BR. 120

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 6. JUNA 1944. O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA OTOK BRAČ I ŽELJEZNIČKE PRUGE, O BORBAMA KOD KORENICE I NA LINIJI DRVAR—BOSANSKI PETROVAC[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 158/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

6. VI 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Žestoke borbe na otoku Braču.

Ponovni teroristički napadaj na Split, Bihać, Omiš i Supetar.

II PODRUČJA:

Zagreb:

4. VI nakon 4-satne borbe protjerani su partizani u jakosti od 250 ljudi iz s. Glavnice (9 km j.z. Sv. Ivan Zelina). Vlastitih gubitaka nema, a partizanski gubitci nisu poznati, jer su svoje mrtve i ranjene odvukli sobom.[2]

Bihać:

Ustaške postrojbe zaposjele su 3. VI Korenicu, iz koje je naša brojčano slabija posada bila privremeno povučena 29. V (Dnevno izvješće br. 153).[3]

Bos. Petrovac—Drvar:

Nastavlja se podhvat u području Drvara i Bos. Petrovca, gdje neprijatelj daje žestok odpor, osobito kod Bos. Grahova i Drvara.[4]

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 6/1—1, k. 39.

[2] Prema izvještaju Štaba Zapadne grupe NOP odreda borbu je vodio Zagrebački NOP odred protiv ustaške milicije. Pod pritiskom nadmoćnijih snaga koje su pritekle u pomoć ustašama Odred se povukao bez gubitaka (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 8/4, k. 551a).

[3] Vidi dok. br. 114.

[4] Vidi „Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945", knj. 2, str. 93—106.

Jadranska obala:

Živahan pomorski promet između o. Visa i Brača pod zaštitom umjetne magle.

U toku je podhvat na o. Šolti. 4. VI u jutro neprijatelj je u 9 velikih čamaca (sa po 200—250 ljudi) poduzeo uzmak na o. Brač.

Na otoku Braču nastavljaju se žestoke borbe s neprijateljem koji od 3. VI neprestano napada njemačko uporište Nerežišće.[5] Neprijatelja pomažu ratni brodovi topničkom vatrom s fosfornim i dimnim nabojima, dok branioca pomažu obalne bitnice[6] iz Splita. Do sad su odbijeni svi napadaji premoćnog neprijatelja (4.000—5.000 ljudi) na Nerežišće te je zarobljeno 8 Engleza[7] i zaplijenjeno nešto oružja i strjeljiva.

Završeno je čišćenje otoka Silbe, Oliba, Ista i Molata.[8] Neprijateljski gubitci: 6 poginulih. Plijen: 2 strojopuške, 2 strojosamokresa, 15 pušaka i 1 obskrbno skladište. Zbog otežanog prievoza potopljeno je 16 čamaca, 26 jedrilica, 26 obalnih čamaca, 5 barki i 1 motorni čamac.

Djelat. vlast. zrakopl.;

Vršilo razviđanje i bacalo promičbene letake.

Djelat. nepr. zrakopl.:

Neprijateljski zrakoplovi bombardirali su 4. VI Supetar na o. Braču.

Kod Lošinja neprijateljski zrakoplovi napali su i potopili 4. VI brod „Hrvatska", a kod Senja 2 njemačke maune.

4. VI u 1315 sati težko je bombardiran četvrti put Split.[9] Zgrada redarstva razrušena je i velik broj kuća u stanbenim četvrtima. Broj žrtava još nije poznat.

4. VI bombardiran je Omiš i okolna sela od neprijateljskog zrakoplovstva. 3 ustaše su ranjena. Ima žrtava i među pučanstvom.

5. VI u 1815 sati opet je bombardiran Bihać. Pojedinosti još nisu javljene.

Naknadno se doznaje da je prigodom neprijateljskog terorističkog zračnog napadaja na s. Zavidovići

---

[5] O borbama na Braču od 2. do 4. juna vidi dok. br. 23, 24, 25 i 31.
[6] Baterije
[7] Vidi tom V, knj. 2, dok. br. 109 i knjigu „Der Weg der 118. Jäger Division").
[8] Vidi primjedbu br. 7 uz dok. br. 118.
[9] Vidi dok. br. 118 i 119.

29. V poginuo 1 narednik i 5 građana, a ranjena 2 željezničara i 8 građana.

Prigodom terorističkog zračnog napadaja na Varcar Vakuf 31. V poginulo je 80 građana i oko 80 ih je ranjeno. Velik dio kuća je uništen ili jako oštećen.

2. VI srušio se 1 neprijateljski zrakoplov kod Modriča (jugoistočno Broda). Zrakoplov je izgorio, a 2 člana posade uhvaćena su dok se za drugih 6 članova još traga.

Općenito:

U toku razviđanja i manjih djelatnosti kod Bos. Krupe, Udbine, Bos. Novog, Sinja, Gackog, Siska i Lekenika poginulo je 24, zarobljena su 4 i ranjena 2 partizana. Zaplienjeno je 15 kgr. eksploziva. Vlastiti gubitci: 1 domobran poginuo.

Našoj posadi u Petrinji prijavilo se 25 vojnih neposlušnika, posadi u Martinskoj Vesi 2, a posadi u Varaždinu od 1—3 VI. prijavilo se ukupno 123 vojna neposlušnika.

Od postavljenih mina na cesti Šibenik—Trogir ranjen je 21 njemački vojnik te oštećeno nekoliko teretnih samovoza.

Osobitosti:

U Split je stigla skupina partizana zarobljenih na moru. Među njima su i 2 narednika vodnika bivše Jugoslovenske mornarice.

Događaji na prugama.

U toku 5. i 6. VI partizani su minirali želj. pruge između želj. postaja: Oriovac i Sibinj, Dragalić i Nova Gradiška. Banova Jaruga—Novska[10] (na pruzi Zagreb—Sl. Brod).

Noću 4/5. VI minirana je želj. pruga između: ž.p. Jastrebarsko—Desinec, Duga Resa—Mostanje, te Duga Resa—Zvečaj[11] (na pruzi Zagreb—Ogulin).

Na pruzi Sunja—Bos. Novi noću 4/5. VI minirana je pruga između ž.p. Hrastovac i Majur gdje je izvrnuto oko 3 km pruge.

Na istoj pruzi 5.VI u 0600 sati napadnut je strojničkom vatrom iz neprijateljskih zrakoplova putnički

---

[10] Prugu je minirao Posavski NOP odred u sadejstvu sa dijelovima Prvog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 108 u ovoj knjizi i dok. br. 2—4, k. 121 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[11] Prugu je minirao Drugi diverzantski bataljon (vidi dok. br. 2—4, k. 121 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

vlak između ž.p. Bos. Krupa i Bihać, a istoga dana u 1600 sati 4 neprijateljska zrakoplova zapalila su vlak sa benzinom u želj. postaji Bos. Novi. Gori 35 kola, te postajne zgrade i postrojenja na stanici.

Na pruzi Konjic—Mostar 5. VI u 1230 sati u želj. postaji Rama neprijateljski zrakoplovi napali su strojničkom vatrom putnički vlak. Stroj je onesposobljen i 2 kola oštećena. Žrtava nema.

Istoga dana u 1205 sati između ž.p. Grabovica i Drežnica strojničkom vatrom napadnut je teretni vlak. Onesposobljen je stroj te poginuli 1 domobran, 1 legionar i 1 Talijan. Lakše je ranjeno 18 ljudi.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M.P.) **Helbich**

BR. 121

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 7. JUNA 1944. O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA BELAJ, DUGU RESU, KORENICU I OTOK BRAČ[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 159/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

7. VI 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Težki gubitci partizana u podhvatu njemačkih četa kod Drvara.

Uspjeh u podhvatima u Lici i iztočnoj Bosni. Odbranbeni uspjeh kod Karlovca i u borbama na o. Braču.

Napadaji neprijateljskog zrakoplovstva na vlakove južno od r. Save i most kod Zemuna.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 7/1—1, k. 39.

II PODRUČJA:

Požega:

Nastavlja se podhvat u području iztočno Požege. Neprijatelj je potisnut u smjeru iztoka. Pojedinosti još nisu javljene.[2]

Karlovac:

Noću 4/5. VI partizani su izvršili čitav niz napadaja na naša uporišta u okolici Karlovca, koji su svi odbijeni uz gubitke po partizane. Najjači napadaj bio je na s. Belaj[3] (7 km j. Karlovca) gdje su poginula 2 domobrana i 1 je ranjen, dok su partizani svoje mrtve odvukli. Zarobljena su 3 partizana.

Odbijen je napadaj na Ozalj, bez vlastitih gubitaka.

Nadalje je odbijen napadaj na Ilovac (4 km s. Ozlja), gdje su poginula 2 domobrana.

U borbi kod Duge Rese partizani su ostavili 4 mrtva i 5 zarobljenih, dok su 3 domobrana ranjena i 3 zarobljena.[4]

Iste noći odbijen je bez vlastitih gubitaka napadaj na posadu Desinec i oklopni vlak u postaji.[5]

Noću 4/5. VI izvršeni su vatreni prepadi na posadu Kamensko, Jamadol, Stative i tvornicu Petreš, sve u području Karlovca.

Lika:

Partizani[6] pokušavaju ponovno iztisnuti naše snage iz Krbavskog polja.

4. VI naše i njemačke borbene skupine j.i. Udbine zaplienile su 1 partizansku bolnicu. U borbi oko te bolnice poginulo je 119 partizana.[7]

Istog dana povukla se jedna naša ustaška postrojba iz Korenice u smjeru Babinog Potoka (22 km i. Otočca) pred nadmoćnijim neprijateljem, poslije težke borbe. Neprijateljski gubitci: 97 mrtvih[8] (izbrojeno). Vlastiti gubitci: 20 poginulo, 28 ranjeno.

---

[2] Vidi dok. br. 108.

[3] i [4] Jedinice Četvrtog korpusa NOVJ napale su istovremeno ustaško-domobransku posadu u Dugoj Resi (vidi dok. br. 38 u ovoj knjizi i bojnu relaciju Prvog zbornog područja u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 6/1—1, k. 58).

[5] Napad su izveli dijelovi Karlovačke NO brigade i Drugog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 54—1/1, k. 1230 u Arhivu V.I.I..

[6] Odnosi se na Trideset petu diviziju koja je 4. juna 1944. istjerala iz Korenice Devetnaestu ustašku bojnu (vidi dok. br. 14 i 86).

[7] Vidi primjedbu br. 45 uz dok. 106 i tom V, knj. 27, dok. br. 90.

[8] Gubici Trideset pete divizije bili su: 7 mrtvih, 15 ranjenih i 3 nestala (vidi dok. br. 86).

Bos. Petrovac—Drvar:

Podhvat u području Drvara i Bos. Petrovca nastavlja se uz težke borbe. Neprijatelj se iz područja Bos. Grahova povlači u smjeru sjevera i iztoka uz stalan odpor svojih zalaznica.

Izvod iz obaviesti Glavnog stana vođe Reicha od 6. VI 1944 godine:

„SS postrojbe uz podporu jakih postrojbi borbenih i bojnih zrakoplova izvršile su prepad na središte „Titovih" skupina banda, te su ga razbile nakon višednevnih težkih borba.[9] Neprijatelj je izgubio, prema dosadašnjim izvještajima 6.240 ljudi, zaplienjeno je brojno raznovrstno oružje i obskrbni uređaji. U ovim borbama iztakle su se: 7. SS-planinska divizija „Prinz Eugen" pod zapovjedništvom SS Oberfürera Kumma te SS-bojna padobranska lovaca broj 500 pod zapovjedništvom SS-Hauptsturmführera Rybkea".

Knin:

Partizani[10] nadiru s Velebita u područje Zrmanje Vrelo (20 km s.z. Knina) i vrše napadaje na obskrbne ceste i naša uporišta u području s.z. Bribirskih Mostina (22 km s.s.z. Šibenika), s.i. Šibenika i Benkovca. Svi napadaji su odbijeni i partizani raztjerani.

Sisak:

U sukobu ustaša i partizana kod Oborova (22 km s.z. Siska) 4. VI palo je 8 partizana, dok je 1 ustaša poginuo.

U noći 4/5. VI odbijen je napadaj partizana na Sunju uz težke partizanske gubitke, koji nisu mogli biti ustanovljeni, jer su partizani svoje mrtve i ranjene uspjeli odvući.[11] Vlastiti gubitci: 1 njemački častnik i 1 kozak poginuli.

Jadranska obala:

Živ saobraćaj neprijateljskih brodova između o. Visa i Brača uz zaštitu 4 neprijateljska razarača.

---

[9] Riječ je o desantu na Drvar (vidi „Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945", knj. 2, str. 93—106).

[10] Odnosi se na jedinice Devetnaeste divizije (vidi dok. br. 30, 67, 71, 73 i 74).

[11] Napad na Sunju tada nije vršen. U toku napada na Komarevo 6/7. juna vođene su borbe u neposrednoj blizini Sunje (vidi dok. br. 24/2, k. 816 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

Od 4. VI neprijatelj se ukopava na o. Braču z.s.z. Nerežišća te j.j.z. Sumartina nakon što su svi njegovi napadaji krvavo odbijeni.[12]

Njemačka pojačanja izkrcana kod Sumartina napredovala su noću 4/5. VI do na 2 km s. Nerežišća, a posada uporišta Sv. Toma z. Selca vratila se na svoje mjesto bez neprijateljskog odpora.

Neprijateljske motorizirane snage povlače se prema zapadu, a neprijateljski ratni brodovi i dalje tuku topničkom i bacačkom vatrom njemačko uporište Nerežišće i Sumartin. Vlastito topničtvo iz Splita podpomaže branioce.

Neprijateljski gubici: 104 poginula (izbrojeno — 1 englezki kapetan), 36 zarobljeno (25 Engleza — od toga 1 pukovnik i 2 poručnika).

Vlastiti gubitci: poginula 2 častnika i 2 dočastnika i 17 njemačkih vojnika, ranjeno: 2 častnika, 5 dočastnika i 39 njemačkih vojnika. Nestali: 1 dočastnik i 3 vojnika.

Djelat. vlast. zrakopl.;

Surađivalo u podhvatima naših postrojbi i napadalo strojnicama partizane u području Bjelovara, a bombama i strojnicama u području Sarajeva. Vršilo razviđanje i bacalo promičbene letake.

Djelat. nepr. zrakopl.:

Ponovno je opaženo da neprijateljsko zrakoplovstvo vrši noću obskrbu partizana, osobito u iztočnoj Bosni.

6. VI prije podne za vrieme bombardiranja želj. postaje u Beogradu bombardiran je i želj. most na r. Savi kod Zemuna i lakše oštećen.

5. VI 2 neprijateljska zrakoplova napala su strojničkom vatrom 2 vlaka na pruzi Rama—Mostar. Poginule su 4, a ranjene 23 osobe. Stroj je oštećen.

6. VI u 1130 sati 4 neprijateljska lovca napala su strojnicama ž.p. Dragočaj i uništili 2 vagona.

4. VI kod s. Kostrinja (15 km s. Psunja) spustila se padobranima 4 neprijateljska zrakoplovca.

Obćenito:

Prigodom razviđanja i manjih djelatnosti kod Prijedora, Šida, Karlovca, Netretića, Gackog i Aržana poginulo je 28 (1 „komesar“ i 1 „ratni izvjesti-

[12] Vidi dok. br. 23, 24, 25, 31, i 33.

telj"), velik broj partizana je ranjenih, 11 zarobljeno, a 17 partizana se predalo. Plien: skladište promičbenog tvoriva, jedna pismohrana, 1 strojnica, 5 pušaka, 5 kgr. eksploziva.

Mjestnom zapovjedničtvu Varaždin prijavio se 41 vojni neposlušnik.

Njemačko oružničtvo u toku razviđanja i čišćenja od 12—20. V prema naknadnim izvješćima pobilo je u području Vinkovaca, Nove Gradiške, Valpova, Osijeka, Samobora i Đakova 13 partizana, ranilo 3, zarobilo 84 te zaplienilo veći broj ručnog vatrenog oružja.

Osobitosti:

U šumskom području Renović oružnici su oslobodili 35 mužkaraca odvedenih od partizana.

4/5. VI odveli su partizani iz s. Rudeševo kraj Siska učiteljicu.

Događaji na prugama:

Na pruzi Novska—Brod 6. VI u 0015 sati između ž.p. Novska i Rajić minirana su oba kolosjeka na 7 mjesta.[13]

Na pruzi Caprag—Sunja 6. VI u 2320 sati partizani su napali ž.p. Blinjski Kut. Pojedinosti nisu javljene.

Na pruzi Dugo Selo—Križevci noću 6/7. VI prekinuta je pruga kod ž.p. Prikraj. Pojedinosti nedostaju.[14]

Na pruzi Sunja—Bos. Novi 4/5. VI oštećena je pruga u dužini od 1.600 metara između ž.p. Kostajnica i Sunja.

Na pruzi Sarajevo—Konjic 6. VI u 1120 sati između ž.p. Podorašac i Brđani neprijateljski zrakoplovi napali su jedan teretni i 1 putnički vlak. Stroj jednog vlaka onesposobljen. Žrtava nema.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M.P.) **Helbich**

---

[13] Prugu su minirale jedinice Posavskog NOP odreda (vidi dok. br. 108).

[14] Prugu je porušila Druga brigada Trideset treće divizije u sadejstvu sa Trećim diverzantskim bataljonom (vidi dok. br. 23, 24, 25 i 31 u ovoj knjizi i dok. br. 2—4, k. 121 u Arhivu V.I.I.).

BR. 122

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 8. JUNA 1944. O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA KOMAREVO, O BORBAMA KOD KLANJCA, KRIŽEVACA, SLAVONSKE POŽEGE, KARLOVCA I NA OTOKU BRAČU[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 160/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

8. VI 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Uspjeh u podhvatu kod Klanjca i Požege.
Neprijatelj protjeran sa o. Brača.
Teroristički napadaj neprijateljskih zrakoplova na Cazin.

II PODRUČJA:

Zagreb:

7. VI u 0200 sati napadnuta je straža (40 ljudi) na Lonjskom mostu (8 km s.i. Dugog Sela), od jače skupine dobro naoružanih partizana.[2] Sa 4 pogodka iz bacača partizani su porušili bunkere i mostove na r. Lonji i Staroj Lonji. Vlastiti gubitci: 3 mrtva, 30 ranjenih i zarobljenih, a 7 domobrana se povratilo. Popravak mostova predviđa se za 8 dana.

Klanjec:

U podhvatu, kojeg su vodile postrojbe P.T.S.-a 6. i 7. VI. u području Klanjca, raspršen je neprijatelj.[3]

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 8/1—1, k. 39.

[2] U depeši Štaba Desetog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o tome piše: „Noću 6/7. VI II brigada 33. div. presjekla je prugu D. Selo—Križevci na 52 mjesta, 2 kolska i 2 željeznička mosta na rijeci Lonji dužine 20 m. Zarobljeno 13 domobrana. Plijen: 1 p. mitraljez, 14 pušaka, 2000 metaka i razne spreme. Ubijeno 6 nepr. vojnika. Naši gubici 1 ranjen. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—5/1, k. 119. 9.)

[3] Na širem području Klanjca nalazile su se tada jedinice Zapadne grupe NOP odreda i Zagorska brigada Desetog korpusa NOVJ. U izvještaju Štaba Grupe o toj borbi rečeno je slijedeće: „6. VI. 1944. Neprijatelj preduzima ofanzivu na naše jedinice koje su operisale na ovom sektoru sa snagama od 5 ustaških bojni i 2 njemačka bataljona. U 6 sati u

Partizanski gubitci: 38 mrtvih i 4 zarobljena (od toga 1 „polit. komesar"). — Oslobođen je oružnički pukovnik Rubčić i 20 domoradnika.[4]

Križevci:

4. VI vodile su kozačke postrojbe borbu s partizanima kod s. Zabrđe i Grabrić (16 i 15 km j. Križevaca).[5]

5. VI vodile su ustaške postrojbe borbu s partizanima[6] između s. Jakopovac i Topolovac (17 km i. Križevaca). Neprijateljski gubitci nisu poznati. Vlastiti gubitci: 9 mrtvih.

Sunja:

Noću 4/5. VI odbijeni su neprijateljski napadaji na želj. osiguranje pruge Sunja—Kostajnica, bez vlastitih gubitaka. Pruga je na više mjesta minirana.[7]

Požega:

U nastavku podhvata u području Požege, palo je 35 partizana, a zaplienjena su partizanska skladišta, kojom prigodom je osim ostalog tvoriva palo u naše ruke: 400 kgr. eksploziva i nekoliko englezkih mina.

Karlovac:

Poduzetim podhvatom u području južno od Karlovca odbacile su naše borbene skupine partizane te razčistile područje oko ceste Karlovac—Generalski Stol, koja je prolazno bila zaposjednuta po neprija-

---

jutro neprijatelj je napao na položaje I. Udarnog bataljona kod Tuhlja. Po cesti se kretala neprijateljska motorizacija 9 tenkova i 6 kamiona. Uslijed daleko jačeg neprijatelja Udarni bataljon se povukao prema Desiniću: Neprijatelj je obasuo položaj III. bataljona jakom mitraljeskom vatrom iz tenkova... Položaji su držani do 8 sati kada su sve jedinice Zagorske brigade bile povučene u pravcu Desinića. Međutim, Nijemci su prodrli u Desinić, tako da je brigada promijenila pravac povlačenja i povukla se na položaje j.[užno] od Sopota... Neprijatelj je imao prema neprovjerenim podacima oko 100 izbačenih iz stroja. Pozitivno se zna za 14 mrtvih i 20 ranjenih. Oštećena su 2 tenka i 1 kamion zapaljen. Zaplenjene su 2 mauzer puške. Brigada nije imala gubitaka sem 11 boraca koji su nestali, a za koje se računa da su izgubili vezu..." Zagorski NOP odred imao je u ovoj borbi 14 nestalih. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta reg. br. 8—11/4, k. 551 a.)

[4] Vidi tom V, knj. 26, dok. br. 158.

[5] Opširnije o toj borbi vidi dok. br. 62.

[6] Odnosi se na jedinice Trideset druge divizije (vidi dok. br. 62).

[7] Napade su izveli dijelovi Prve brigade Sedme divizije i mineri Drugog diverzantskog bataljona (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 23/2, k. 816.)

telju.[8] Izkopano je više mina. 2 porušena mosta popravljena su.

Cazin:

Opaženo je pojačanje neprijatelja u području Cazina.[9] Poduzete su protumjere i posada je pojačana.

Jadranska obala:

Na otoku Braču neprijatelj se poslie velikih gubitaka povukao i napustio otok.

Vlastite borbene skupine, koje su nastupale iz Sumartina i Supetra odteretile su uporište Nerežišće.

Do sada je neprijatelj pretrpio sliedeće gubitke: 147 mrtvih (izbrojeno), od toga 1 englezki kapetan, 400—500 mrtvih i ranjenih procienjeno, 44 su zarobljena (među njima 1 englezki pukovnik).

Vlastiti gubitci: poginulo 4 častnika, 3 dočastnika i 35 vojnika, ranjeno: 6 častnika, 20 dočastnika, 124 vojnika, a nestalo: 5 dočastnika i 6 vojnika (sve Niemci).[10]

Djelat. vlast. zrakopl.;

Vršilo oružana razviđanja i bacalo promičbene letake.

Djelat. nepr. zrakopl.:

Prigodom napadaja neprijateljskih zrakoplova na Skradin podpuno je uništen most na Krki kod Skradina.

Neprijateljski zrakoplovi izvršili su teroristički napadaj na Cazin. Do sada je ustanovljeno 20 poginulih i 40 ranjenih (većinom ustaša).

Naknadno se doznaje da je prigodom bombardiranja želj. postaje u Beogradu 6. VI palo oko 40 bombi kod želj. mosta. Most je lakše oštećen na zemunskoj strani.

6. VI napali su neprijateljski zrakoplovi strojničkom vatrom želj. postaje Podorašac, Brđane i Bradinu. 5 lokomotiva je oštećeno. 2 Niemca mrtva i 4 ranjena.

---

[8] Komunikaciju Karlovac—Generalski Stol držale su jedinice Trinaeste divizije i time osiguravale napad Osme i Trideset četvrte divizije na Dugu Resu i Belaj (vidi dok. br. 38 i 63).

[9] Na području Cazina djelovale su jedinice Unske operativne grupe (vidi dok. br. 4—13/I, k. 429A u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[10] Opširnije o toku napada i povlačenju Dvadeset šeste divizije i savezničkih jedinica sa Brača na Vis vidi dok. br. 23, 24, 25, 31 i 33.

6. VI neprijateljski zrakoplovi bombardirali su školu u s. Motike (7 km. s.z. Banje Luke) i porušili je.

Općenito:

U toku manjih podhvata i razviđačkih djelatnosti oslobođeno je 120 stanovnika koji su bili prisilno unovačeni od partizana. U tim borbama poginulo je kod Ludbrega, Sinja i Kotor Varoši 2 partizana, ranjen je 1, a 5 ih je zarobljeno, dok su 1 ustaša i 1 milicioner poginuli.

U borbi 14 km z. Banje Luke između komunista i milicije poginulo je 11 milicionera, dok su neprijateljski gubitci nepoznati.

Oružničkoj postaji u Krapinskim Toplicama prijavilo se 2, a u Varaždinu 1 vojni neposlušnik.

Događaji na prugama:

Opaža se pojačana djelatnost partizana na razaranju pruga minama.

6. VI oko 0700 sati napali su partizani vlak blizu Ploča (kod Metkovića), 1 ustaša teže i 1 Niemac lakše ranjeni.

Noću 6/7. VI napadnute su posade sviju bunkera na dielu želj. pruge Caprag—Blinjski Kut kao i posada s. Komarevo[11] (10 km j. i. Siska). Napadaji na bunkere odbijeni su, dok su se Kozaci iz s. Komareva povukli, a partizani ušli u selo. 7. VI Kozaci su ponovno zauzeli Komarevo.

Na pruzi Zagreb—Sisak 7. VI u 2255 sati između ž.p. Turopolje i Lekenik naletio je na minu teretni vlak. Oštećena je samo želj. pruga.[12]

Na pruzi Caprag—Sunja noću 6/7. VI na nekoliko mjesta je minirana i oštećena želj. pruga.

Na pruzi Novska—Brod 7. VI u 0607 sati između ž.p. Okučani i Dragalić naletio je na minu teretni vlak.[13] 5 kola je izkočilo. Jedan kolosjek je zakrčen.

Na pruzi Dugo Selo—Kutina noću 6/7. VI minirana je pruga na više mjesta između ž.p. Voloder i Gračenica.[14]

---

[11] Komarevo su napale jedinice Sedme divizije i Omladinska brigada „Joža Vlahović" (vidi dok. br. 15, 27 i 36).

[12] Minu su postavili diverzanti Drugog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 2—4, k. 121 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[13] Minu su postavili diverzanti Prvog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 108).

[14] Prema naređenju Štaba Desetog korpusa NOVJ diverziju je 6/7. juna na relaciji Popovača—Voloder trebalo da izvede Prva brigada Dvadeset osme divizije i jedna četa Trećeg diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 1—3, k. 1123 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

Na pruzi Dugo Selo—Križevci noću 6/7. VI između ž.p. Prikraj i Vrbovec minirana je pruga i 2 mosta.[15]

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M.P.) **Helbich**

BR. 123

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 9. JUNA 1944. O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA KOMUNIKACIJE I O BORBAMA NA ŽUMBERKU, KOD KORENICE I NA BRAČU[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 161/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

9. VI 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Uspjeh u podhvatu na Plešivici, kod Samobora i u području Drvara.

Pojačana djelatnost miniranja na pruzi Brod—Zemun.

Oboren 1 neprijateljski zrakoplov.

II PODRUČJA:

Zagreb:

Započeo je podhvat hrvatskih i njemačkih postrojbi[2] u području Plešivice (jugozapadno od Samobora).

---

[15] Vidi dok. br. 121.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 9/1—1, k. 39.

[2] U tom pothvatu protiv brigade „Franjo Ogulinac Seljo" učestvovale su 3 čete njemačkog Sedmog policijskog bataljona i dijelovi Četvrte ustaške bojne iz Samobora (vidi dok. br. 46) u ovoj knjizi i bojnu relaciju Prvog zbornog područja u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 6/1—12, k. 58).

Neprijatelj je imao 6. VI 48 poginulih, 10 zarobljenih (1 „politički komesar"), a zaplienjeno je više pušaka.

U nastavku podhvata 7. VI vođene su borbe s partizanima kod s. Kotari, Prekrižje, Plešivica, Prilipje (6.5—10 km j.z. Samobora). Partizani su protjerani uz 19 mrtvih, daljnjih 60 mrtvih ocienjeno je, 6 je zarobljenih i 2 su se predala. Plien: 2 puške, strjeljivo i nešto tvoriva.

Vlastiti gubitci: 1 njemački častnik poginuo, 1 dočastnik i 3 njemačka vojnika nestali. 6 njemačkih vojnika i 2 ustaše ranjeni.

Ukupni neprijateljski gubitci 6. i 7. VI iznose: 67 poginulih, 16 zarobljenih (1 politički komesar), i 2 partizana su se predala.

Cazin:

Odbijeni su napadaji partizana na obskrbne preselice u području Cazin—Bihać—D. Lapac. Neprijatelj je odbačen u smjeru sjevera, pri čemu je 30 partizana poginulo, a više ih je ranjeno.

Krbavsko Polje:

Njemačke i ustaške postrojbe, unatoč jakog odpora većih skupina partizana, zauzele su visove 10 km z.s.z. Korenice, i visove 11 km s.z. Bunića te visove na zapadnom rubu Krbavskog polja.[3] — Zaplienjene su 2 strojnice i više drugog oružja.

Drvar:

Prigodom naknadno poduzetog čišćenja u području Drvara i Bos. Petrovca pružio je neprijatelj mjestimično ogorčen odpor. Jedna neprijateljska „divizija" odbačena je u šumsko područje, a „proleterska divizija" povukla se prema jugoiztoku. U ovim borbama neprijatelj je imao: 21 poginulog (među njima 2 englezka častnika, 2 „komandanta brigada" i 1 „politički komesar"). Ocienjeno je daljnjih 95 poginulih, 2 partizana su zarobljena i 2 su prebjegla.[4]

Plien: 7 strojopušaka, 54 puške, 2 protuoklopne puške, 1 protuoklopni top 3.7 cm, 9 konja i velike količine pješačkog strjeljiva.

Jadranska obala:

Na otoku Braču uništeno je nekoliko zaostalih manjih neprijateljskih borbenih skupina kod s. Obr-

[3] Vidi dok. br. 86.

[4] Vidi „Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945", knj. 2, str. 93—106.

šje (6 km j. Nerežišća), koje su imale namjeru osloboditi zarobljenog engleskog pukovnika Tom Churchilla, zapovjednika englezke brigade „Vis". Pri tom je zarobljeno 14 neprijateljskih vojnika.[5]

Neprijateljsko brodsko topničtvo izvršilo je vatreni prepad sa sjeverozapadnog diela otoka Hvara na visove 2 km j.i. Nerežišća na o. Braču. Poduzeto je čišćenje zapadnog diela o. Hvara.

U području Šibenik—Trogir pojačana je djelatnost minama na obskrbnim cestama.[6] Poduzetim čišćenjem odbačene su partizanske skupine koje su na mjestima borbe ostavile 7 mrtvih. Uklonjeno je više mina.

U vodama oko otoka Visa, Brača, Šolte i Drvenika opaženi su neprijateljski razarači.

Djelat. vlast. zrakopl.:

Naše je zrakoplovstvo vršilo oružano izviđanje.

Njemačko zrakoplovstvo napalo je bombama i strojničkom vatrom 7. VI sela: Cugovac, Zabrđe, Fuka, Dubrava i Grabić (13—22 km j. Križevaca), i nanielo partizanima osjetljive gubitke.[7]

Djelat. nepr. zrakopl.:

6. VI u 1200 sati napala su 2 nepr. zrakoplova strojničkom vatrom teretni vlak između ž.p. Grabovica i Drežnica (14—20 km j. Rame). Jedan domobran, 1 Niemac i 2 Talijana mrtvi, 1 domobran, 2 Niemca, 17 Talijana i 1 željezničar ranjeni, 3 konja ubijena i 3 ranjena.

Istog dana u 1230 sati isti zrakoplovi napali su strojničkom vatrom teretni vlak na želj. postaji Rama. Jedan domobran je ranjen. Stroj je oštećen.

Prigodom napadaja neprijateljskih zrakoplova na Ostrožac (13 km s.i. Bihaća) oboren je 1 neprijateljski lovac.

---

[5] O borbama na Braču od 2. do 4. juna 1944. vidi dok. br. 23, 24, 25, 31 i 33.

[6] Na području Šibenik—Trogir diverzije je vršila Grupa srednjodalmatinskih NOP odreda (vidi dok. br. 72).

[7] Na području koje su njemački avioni bombardovali nalazila se tada Prva brigada Trideset treće divizije. U izvještaju Štaba divizije od 28. juna o tome piše „7. VI. 1944 I. brigada nalazila se na istim položajima. Preko dana vršila se vojna izobrazba. Oko 20 sati napalo je brigadu 19 neprijateljskih aviona (štuka) bombama i mitraljezima. Korištenjem ranije priređenih rovova izbjegnuti su veći gubitci, poginuo je 1 drug i jedan je ranjen. Istog dana povukla se brigada za Dubravu—Novake—Kostanj." (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 83—13/4, k. 551 A.)

8. VI u 2350 sati napadnuta je od neprijateljskog zrakoplovstva želj. postaja Dobova. Jedna naša preselica na toj postaji nije imala gubitaka.

Općenito:

U toku manjih podhvata i razviđačkih djelatnosti u području Ivanić Grada, Samobora, Kiseljaka i Bileća poginulo je 12, zarobljeno 16, a 2 partizana su prebjegla našim postrojbama.

Vlastiti gubitci: 1 domobran poginuo, 1 ranjen.

U Varaždinu prijavilo se 7. VI 17 vojnih neposlušnika.

Osobitosti:

Iz područja Rudo pokušale su jake part. snage prodrieti u smjeru zapad pri čemu su napadnuti postavi četnika—njemačkih suboraca. 7 četnika je poginulo, a više ih je ranjeno.

4. VI. partizani su obkolili i napali zbor četnika u selu D. Bjelobučje (16 km j.z. Teslića) te je navodno poginulo mnogo naroda i četnika, a 1 dio je zarobljen.

Događaji na prugama:

Spriečeno je namjeravano veliko miniranje pruge između Broda i Nove Gradiške.

Noću 7/8. VI minirana je želj. pruga velikim brojem mina i na mnogo mjesta i to: između ž.p. Sibinj i Brod na 18 mjesta, Sl. Brod — D. Vrba na 18 mjesta, D. Vrba—Garčin na 27 mjesta, Garčin—Andrijevci na 50 mjesta, Andrijevci—Vrpolje[8] na 39 mjesta, Srem. Mitrovica—Voganj na 13 mjesta. Do Broda su prohodna oba kolosjeka, od Broda do Vinkovaca samo 1 kolosjek.

Napadnut je bunker na želj. postaji Voganj, ali je napadaj odbijen.

Na pruzi Novska—Brod 8. VI u 0110 sati između ž.p. Novska—Rajić naletio je na minu vojni vlak. Stroj i 2 kola su izkliznula.[9]

Na pruzi Ruma—Zemun noću 6/7. VI minirana je pruga između ž.p. Ruma i Kraljevci. Prilikom vađenja mina poginuo je 1 čovjek i oštećena je pruga.

---

[8] Na relaciji Lužani—Vrpolje diverziju je izvela Dvanaesta divizija u sadejstvu sa dijelovima Prvog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 108).

[9] Minu su postavili diverzanti Prvog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 108).

Na pruzi Inđija—Petrovaradin noću 6/7. VI u 2400 sati između ž.p. Čortanovac i Srem. Karlovci naletio je na minu brzi vlak. Izkočila su 2 kola i stroj. Žrtava nije bilo.

7. VI 4 km s.z. Konjica naišao je na minu teretni vlak. Stroj i 2 vagona su izkočila. Žrtava nema.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M.P.) **Helbich**

BR. 124

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 10. JUNA 1944. O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA KOMAREVO, DONJE STATIVE I O DIVERZIJAMA NA KOMUNIKACIJAMA[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 162/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

10. VI 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Podhvat u Žumberku nastavlja se.

Uspješne obranbene borbe kod Komareva u području Siska i kod Petrinje.

II PODRUČJA:

Zagreb:

Podhvat njemačko-hrvatskog oružničtva i naših postrojbi na Plešivici u Žumberku nastavlja se. Neprijatelj je prisiljen na uzmak u smjeru sjeveroiztoka. Nađeno je 9 poginulih partizana, a daljnjih 30 poginulih ocienjeno.[2]

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 10/1—1, k. 39.

[2] Vidi dok. br. 123.

Sisak:

Kao što je javljeno u izvješću br. 160/44 noću 6/7. VI jače partizanske snage potisnule su kozačke postrojbe iz Komareva (9 km j.i. Siska) i zauzeli ovo mjesto. Protunapadajem 7. VI opet su izbačeni iz mjesta uz težke gubitke. Neprijateljski gubitci 60—70 poginulih. Plien: 1 strojnica i nekoliko pušaka.[3]

Vlastiti gubitci: 24 poginula (5 Niemaca), 39 ranjeno (9 Niemaca). Izgubljeno: veći broj konja, 1 bacač, poljski brzoglas, 1 prijemna krugovalna postaja, pisaći strojevi i uredski namještaj.

Iste noći jače partizanske snage[4] napale su vanjski obranbeni pojas Petrinje, ali je ustaška posada usredotočenom vatrom odbila napadaj bez vlastitih gubitaka. Partizanski gubitci nepoznati.

Karlovac:

9. VI u zoru napali su partizani naše uporište u Stativama kraj Karlovca.[5] Napadaj je odbijen. Jedan partizan je poginuo, dok je 1 domobran poginuo, a 2 su ranjena.

Jadranska obala:

Čišćenje otoka Brača od zaostalih neprijateljskih dielova nastavlja se.

Jedan razviđački odjel na otoku Hvaru protjerao je partizane iz Bogomolje (23 km i. Jelse).

Djelat. vlast. zrakopl.:

Vršilo je bojna razviđanja, te bacalo promičbene letake nad područjem iztočne Bosne.

Djelat. nepr. zrakopl.:

7. VI neprijateljski zrakoplovi napali su njemački povoz na cesti sjeverozapadno Varcar Vakufa[6] i uništili 3 samovoza, 2 oklopna kola, a 7 samovoza i 2 oklopna kola oštetili.

Noću 8/9. VI jedan neprijateljski zrakoplov napao je strojničkom vatrom želj. postaju Sisak.

Iste noći vjerovatno isti zrakoplov napao je želj. postaju Dobova, gdje su poginule 2 osobe, a 9 ih je ranjeno (Dnevno izv. br. 161/44).[7]

---

[3] Vidi dok. br. 122.

[4] Vjerovatno dijelovi Druge brigade Sedme divizije koji su za vrijeme napada na Komarevo bili u zasjedi prema Petrinji (vidi dok. br. 36).

[5] Napad su izvele dvije brigade Trinaeste divizije (vidi dok. br. 4—6/13/I, k. 429A u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[6] Mrkonjić-Grad

[7] Vidi dok. br. 123.

9. VI u 0725 sati neprijateljski lovci u nizkom lietu ponovo su napali Bihać.

Istog dana oko 0915 sati neprijateljski zrakoplovi napali su strojničkom vatrom uzletište Zalužani kod Banje Luke bez štete i gubitaka.

9. VI u 1000 sati 4 neprijateljska lovca napala su strojničkom vatrom želj. postaju Ivanjska. Uništena je 1 lokomotiva i 3 vagona, a 3 su osobe ranjene. U s. Ramići kraj Banje Luke isti zrakoplovi gađali su strojnicama seljačke kuće.

Istog dana oko 1230 sati napali su neprijateljski zrakoplovi putnički vlak kod Konjica i zapalili 7 vagona.

Općenito:

U toku razviđanja i manjih podhvata kod Križa, Kutine, Žumberka, Kiseljaka, Jajca, Rame, Livna i Gackog ubijeno je 24 partizana i 1 partizanka, ranjeno je 13, zarobljeno 11, a predala se 4 partizana. Zaplijenjene su 2 puške i zapaljeno 7 partizanskih nastanbi. Vlastiti gubitci: 1 ustaša i 2 njemačka vojnika poginuli, a 2 domobrana ranjeni i 1 zarobljen.

Kod Banje Luke posada uporišta kod s. Bistrice 8/9. VI odbila je neprijatelja zadavši mu teške gubitke, dok su četnici, koji vode borbu s neprijateljem, kod s. Papažana 7. VI zarobili 5 partizana. Neprijatelj je svoje mrtve i ranjene odvukao. Vlastiti gubitci: 8 poginulih.

Osobitosti:

Jedna četnička skupina od oko 30 ljudi napala je kod Jabučkog Sedla (9 km j.j.z. Rogatice) 1 njemački teretni samovoz. Poginula su 2 Niemca, 2 su ranjena.

Druga četnička skupina u s. Prosječeno i Lubardići (12 km j.i. Rogatice) zapalila je 6 muslimanskih kuća, ubila 3 muslimana, a 2 djevojke i nešto rogate marve odvela.

Događaji na prugama:

Na pruzi Zagreb — Sisak 10. VI u 0510 sati između ž. p. Turopolje i Lekenik naletio je na minu strojni vlak.[8] Pruga je oštećena.

---

[8] Vidi dok. br. 2—4, k. 121 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

Na pruzi Dugo Selo — Ivanić Grad noću 9/10. VI minirana je pruga na 38 mjesta između ž. p. Prečec i Ivanić Grad.[9]

Na pruzi Novska — Brod noću od 9/10. VI minirana su oba kolosjeka između ž. p. Novska i Rajić te Lipovljani i Novska.[10]

Na pruzi Sarajevo — Mostar 9. VI oko 1130 sati između ž. p. Brđani i Konjic napadnuta su 2 teretna vlaka. 3 stroja i više kola izkliznulo je i oštećeno. Napadaj su izvršili neprijateljski zrakoplovi.

9. VI u 1135 sati napali su neprijateljski zrakoplovi strojničkom vatrom putnički vlak između ž. p. Ostrožac i Rama. Ima ranjenih.

Na pruzi Hum — Uskoplje 9. VI u 0210 sati između ž. p. Hum i Zaplanak naletio je putnički vlak na minu.

Doznaje se da je 7. VI u 0012 sati između ž. p. Đeletovci i Ilača naletio na minu pomoćni vlak, a vlak koji je dolazio u pomoć naletio je također na minu blizu istog mjesta. Poginuo je vlakovođa. Oba kolosjeka su zakrčena.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M.P.) **Helbich**

[9] Diverziju su izveli dijelovi Trećeg diverzantskog bataljona u sadejstvu sa Drugom brigadom Trideset treće divizije (vidi dok. br. 62).

[10] Diverziju je izveo Posavski NOP odred u sadejstvu sa diverzantima Prvog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 108).

BR. 125

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 11. JUNA 1944. O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA ČUDIN KLANAC, O BORBAMA NA LJUBOVU, KOD SINJA I NA OTOKU BRAČU[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 163/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

11. VI 1944 godine.

I OBČI PREGLED:

Stanje bez većih promjena.
Noću 10/11. VI. 1944 bombardiran je Bos. Brod.

II PODRUČJA:

Bihać:

Na željezničkoj pruzi sjeverno od Otoke (10 km s. Bos. Krupe) jedna njemačka preselica naišla je na minu i napadnuta. Ima gubitaka.

Odbijen je napadaj partizana na jednu preselicu kod Nebljusa (18 km j.j. Bihaća).

Lika:

Ustaške postrojbe odbacile su 8. VI. partizane s visova na obim stranama ceste Gospić — Bunić[2] (24 km. s.i. Gospića). 22 partizana su poginula.

U manjem podhvatu ustaških postrojbi na području 10 km. s.z. Ličkog Osika poginuo je 21 partizan.

Na Krbavskom Polju odbijena su 8. VI. tri napadaja dielova jedne partizanske „divizije", koji su uz podporu topničtva bili napali naša uporišta.[3]

Sinj:

U podhvatu ustaških postrojbi 8. VI. u području Sinja palo je 26 partizana, 4 su zarobljena, a zaplienjeno je 14 pušaka.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 11/1–1, k. 39.

[2] Riječ je o borbama koje su vođene na Ljubovu (vidi objašnjenje br. 70 i 75 u dok. br. 106).

[3] Jedinice Trideset pete divizije izvele su tada više napada na Čudin klanac ali ga nisu zauzele (vidi dok. br. 87).

Jadranska obala:

Prigodom naknadnog čišćenja o. Brača 8. VI. kod Babine Drage njemačke su čete naišle na jači nepr. odpor.

Noću 7/8. VI južno kod o. Šolte vodila se borba na moru. Primiećeni su požari na nepr. čamcima, koji su se povukli na o. Vis. 2 vlastita čamca nasukala su se na rtu o. Šolte.

Započeto je čišćenje iztočnog diela o. Šolte, kojeg je neprijatelj napao iz zraka bez štete.

Djelat. vlast. zrakopl.:

Bacalo je promičbene letake.

Djelat. nepr. zrakopl.:

6. VI. 4 nepr. zrakoplova napali su strojničkom vatrom Bugojno i bacali eksplozivne kutijice, koje se razprskavaju prilikom dodira.

7. VI. spustili su se nepr. padobranci na Mosor pl. (neizpitano izvješće).

9. VI. 3 nepr. zrakoplova napala su strojničkom vatrom želj. postaju Prijedor. Jedan stroj oštećen i strojovođa ranjen.

Noću 10/11. VI. između 23.45 i 0020 sati napadnut je B. Brod u više valova od nepr. bombardera. Pogođena je u glavnom rafinerija „Standard" gdje je izbio veliki požar, manje je oštećen kolodvor i okolica. Žrtve još nisu ustanovljene, ali izgleda da nisu velike.

Iste noći bacali su nepr. zrakoplovi strjeljivo partizanima u području Karlovca, ali je 10—15 sanduka palo u naše ruke. Po oznakama na padobranima i omotima vidi se da su to bili boljševički zrakoplovi.

Naknadno se doznaje da je prilikom napadaja na Livno 28. V. bačeno oko 500 bombi. Pored stanbenih zgrada porušena je bolnica i vodovod. Poginulo je oko 40 građana.[4]

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)

(M.P.) **Helbich**

[4] Vidi tom V, knj. 27, dok. br. 203.

BR. 126

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 12. JUNA 1944. O NAPADIMA JEDINICA NOV I POJ NA ĆUDIN KLANAC I O BORBAMA KOD SAMOBORA[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 164/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

12. VI 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Supetar na o. Braču bombardiran iz zraka.

II PODRUČJA:

Samobor:

U podhvatu kod Samobora nađeno je 16 poginulih partizana (izbrojeno), ocienjeni gubitci partizana: 55 mrtvih, velik broj ranjenih i 5 zarobljenih.[2]

Lika:

Nakon uzaludnih noćnih napadaja partizana na uporište kod Babinog Potoka (31 km z. Bihaća), povukao se neprijatelj na visove iztočno Babinog Potoka.[3]

Jadranska obala:

U rano jutro 10. VI pristalo je 8 neprijateljskih čamaca uz jugoiztočnu obalu o. Šolte, a u 0400 sati ovi su čamci opet izplovili. Na naša uporišta pucao je

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 12/1—1, k. 39.

[2] Vjerovatno se odnosi na gubitke koje je pretrpila Karlovačka brigada kod Svete Jane 10. juna 1944. U izvještaju Štaba Karlovačke brigade od 12. juna o tome piše: „Neprijatelju je uspjelo u Sv. Jani iznenaditi straže i patrole, te upasti u intendanturu, dok su 1. i 2. bataljon u redu zaposjeli položaje i nanijeli neprijatelju gubitke. 3. i 4. bataljon uspjeli su u svom zadatku te su tako osujetili namjeru neprijatelja da opkoli naše snage sa svih strana i nanijeli su mu teške gubitke, uspjevši dobro izvući se iz obruča, koji je neprijatelj načinio. Naši gubici: 6 mrtvih, 2 ranjena 14 nestalih i 7 zarobljenih". (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 8—1/3, k. 1229).

[3] Riječ je o napadima jedinica Trideset pete divizije na položaje koje su na Čudinom klancu držali dijelovi njemačke 392. legionarske divizije (vidi dok. br. 87 i 125).

neprijatelj topničtvom s brodova,[4] a bačeno je i nekoliko bombi od strane neprijateljskog zrakoplovstva. — Poduzete su protumjere te su izkrcana vlastita pojačanja na o. Šoltu.

Djelat. nepr. zrakopl.:

10. VI težko je napadnut iz zraka Supetar na o. Braču. Eksplozije su trajale sat i pol.

Istog dana napali su neprijateljski lovci strojničkom vatrom željezničku postaju Konjic, Travnik i Turbe.

8. VI bacili su neprijateljski zrakoplovi nekoliko bombi na Omiš. 2 ustaše i 1 građ. osoba su ranjeni.

9. VI napali su neprijateljski zrakoplovi strojničkom vatrom Drniš, a Benkovac bombama.

Općenito:

U toku manjih podhvata i razviđačkih djelatnosti kod Jastrebarskog, Pakraca i Konjica poginulo je 16 partizana, a 4 su ranjena. Vlastiti gubitci: 6 ustaša ranjeno i 1 poginuo.

9. VI javilo se našim vojničkim oblastima u Varaždinu 5 vojnih neposlušnika.

Događaji na prugama:

Opaža se pojačana djelatnost partizana u rušenju želj. pruga posebno glavne želj. pruge Zagreb — Novska i Zagreb — Sunja.

Na pruzi Karlovac — Ozalj 10. VI u 0807 sati između ž. p. Mahično i Zorkovac naletio je na minu putnički vlak. Oštećena su 2 kola i želj. pruga.[5]

Na pruzi Zagreb — Karlovac 11. VI u 0620 sati između ž. p. Draganići i Karlovac naletio je na minu oklopni vlak. Pruga je oštećena.[6]

Na pruzi Sunja — Bos. Novi 10. VI u 2210 sati između ž. p. Sunja i Kostajnica minirana je pruga na 4 mjesta i prevrnuto oko 5200 metara kolosjeka te prerezano 93 komada b.b. stubova.

Na pruzi Bos. Novi — Bihać 7. VI u 1620 sati između ž. p. Otoka i Bos. Krupa naišao je na minu mješoviti vlak. Uništena su 3 kola. 2 Niemca su poginula, a 3 ranjena.

Na pruzi Konjic — Mostar 9. VI u 1135 sati između ž. p. Raška Gora i Drežnica neprijateljski zra-

[4] Vidi tom VIII, knj. 2, dok. br. 121.

[5] i [6] Mine su postavili diverzanti Drugog diverzantskog bataljona (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 2—4, k. 121).

koplovi su napali teretni vlak strojnicama. Poginuo je 1 a ranjeno 12 Talijana.

Doznaje se da su 5. VI neprijateljski zrakoplovi u želj. postaji Bos. Krupa zapalili 8 kola benzina. Izgorilo je dosta drugih kola.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M.P.) **Helbich**

BR. 127

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 13. JUNA 1944. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV I POJ KOD KAŠINE, DONJEG MIHOLJCA, NA ŽUMBERKU I NA OTOKU BRAČU[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 165/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

13. VI 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Veliki uspjesi u podhvatima u području Tuzle i Bugojna.

Uspješno se nastavlja podhvat u području Drvara.

II PODRUČJA:

Zagreb:

12. VI od 10—18 sati oružana oružnička obhodnja s 30 milicionera vodila je borbu s partizanima kod s. D. Glavnica (3 km s. i. Kašine). Pristigla pojačanja protjerala su partizane u jakosti 350—400 ljudi.[2] Par-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 13/1—1, k. 39.

[2] Napad je izveo Drugi bataljon Zagrebačkog NOP odreda (vidi tom V, knj. 29, izvještaj Štaba Desetog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 7. jula 1944).

tizanski gubitci nisu poznati. Vlastiti gubitci: 1 oružnik poginuo, a 1 ranjen.

U podhvatu na Plešivici i Žumberku 10. VI pored već javljenih gubitaka (Dnevno izvješće br. 164), zaplienjene su 2 strojopuške, 17 pušaka, eksploziv, pisaći pribor, 10 konja i 5 mazgi.[3]

Donji Miholjac:

7. VI napali su partizani odjel hrvatsko-njemačkog oružničtva, koji je osiguravao most kod Karašice (9 km j.z. D. Miholjca), ali su odbijeni. Neprijateljski gubitci nisu poznati. Vlastiti gubitci: 9 poginuli, 4 ranjena i 5 oružnika nestalo.[4]

Jadranska obala:

Odbijen je napadaj partizana na uporište Zagvozd (10 km i. s. i. Bola — na o. Braču) uz 3 poginula i 1 prebjeglog partizana.

Kod Papratnjak uvale odbijen je napadaj englezkih brzih čamaca na njemačke čamce pri čemu su poginula 4 i ranjena 3 njemačka mornara.

Čišćenje o. Šolte nastavlja se bez neprijateljskog odpora.

Partizani su minirali ceste: Šibenik — Drniš i Šibenik — Primošten postavivši mine englezkog podrietla u obliku konjskih izmetina.

Djelat. vlast. zrakopl.:

Vršilo oružana razviđanja i bacanje promičbenih letaka.

Djelat. nepr. zrakoplovstva:

10. VI napali su neprijateljski zrakoplovi želj. postaju Busovača i Hum, gdje su oštetili 1 stroj.

Doznaje se da je 2. VI kod Modriča zarobljeno 5 anglo-američkih zrakoplovaca, koji su padobranima izkočili iz zapaljenog zrakoplova.

Općenito:

Prigodom manjih djelatnosti i razviđanja kod Vukovara, Mitrovice, Podr. Slatine, Pakraca, Ludbrega i Bos. Novog poginulo je 18 partizana. Zaplienjena je 1 dvokolica i 2 konja. Vlastiti gubitci: 4 Niemca, 2 ustaše i 1 domobran poginuli, 3 domobrana ranjeni i 1 je zarobljen.

---

[3] Vidi dok. br. 126.

[4] Opširnije o tome vidi dok. br. 108.

Mjestnom zapovjedničtvu u Varaždinu prijavilo se 18 vojnih neposlušnika.

Događaji na prugama:

Na pruzi Šid — Ruma 12. VI u 0555 sati između ž. p. Šid i Kukujevci naletio je brzi vlak na minu. Štitna kola su izbačena, stroj se prevrnuo, a 7 kola je izkliznulo. Strojovođa je poginuo, a ložač je teže ranjen.

Na pruzi Banova Jaruga — Novska 12. VI u 0632 sati između ž. p. Lipovljani i Novska naletio je putnički vlak na minu.[5] Stroj i 2 kola su izkliznula. Ima 1 ranjen.

Na pruzi Banova Jaruga — Lipik između ž. p. Poljana i Banova Jaruga naletio je 12. VI u 1125 oklopni vlak na minu.[6] Izkočila su 4 kola od kojih su 1 uništena. Jedan ustaša je poginuo, a 8 ih je ranjeno. Pruga je popravljena.

13. VI u 0500 sati minirana je želj. pruga između ž. p. Novska i Rajić (na pruzi Novska — Brod). Oba kolosjeka su neprohodna.[7]

12. VI u 0125 sati miniran je most između ž. p. Vrbovec i Gradec.[8]

13. VI u 0200 sati miniran je 1 most između ž. p. Dugo Selo i Prikraj (na pruzi Dugo Selo — Križevci).[9]

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M.P.) **Helbich**

---

[5] Minu su postavile jedinice Posavskog NOP odreda (vidi dok. br. 108).

[6 i 7] Mine su postavili diverzanti Prvog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 2—4, k. 121 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[8] U Operacijskom dnevniku Štaba Grupe diverzantskih odreda NOVJ o tome piše: „Na pruzi Križevci—Dugo Selo između Vrbovca i Gradeca bačen je u vazduh most dug 15 metara na rijeci Črnec i presječena je pruga na 6 mjesta, uništeno je 12 šinja. Promet je stajao 75 sati. Akcija je vršena u saradnji sa II. Moslavačkom brigadom." (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 2—4, k. 121).

[9] Most su minirali diverzanti Trećeg diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 2—4, k. 121 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

BR. 128

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 14. JUNA 1944. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV I POJ NA PODRUČJU BENKOVCA I O DIVERZIJAMA NA PRUGAMA[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 166/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

14. VI 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Uspješno se nastavlja progon neprijatelja u području iztočno od Tuzle.

Neprijateljski lovci-bombarderi napali okolicu Banje Luke.

Benkovac—Biograd n/m.:

U području Benkovca, Vrane i Pakoštana opaženo je prikupljanje jačih partizanskih snaga.[2]

U sukobu naših razviđačkih dielova s partizanima 4 km s.i. Benkovca, odbijen je neprijatelj uz jače gubitke.

U Benkovac je upućeno pojačanje.[3]

Opaža se pojačana neprijateljska zračna djelatnost u području Benkovca.

Jadranska obala:

Djelatnost partizana u srednje Dalmatinskom kanalu, uz suradnju neprijateljskog zrakoplovstva u nizkom lietu.

Djelat. vlast. zrakopl.:

Vršilo je oružano razviđanje i bacanje promičbenih letaka.

Djelat. nepr. zrakopl.:

Prelieti većeg broja neprijateljskih bombarderskih skupina, te napadaji za uznemiravanje od strane lovaca-bombardera.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 14/1—1, k. 39.

[2] Odnosi se na jedinice Devetnaeste divizije (vidi dok. br. 71 i 73).

[3] Vidi dok. br. 76.

9. VI četiri neprijateljska lovca napali su vlakove kod Žuglića, Podorašca, Raštelice i na želj. postaji Konjic kojom prigodom su ranjeni: 1 ustaša, 3 domobrana, 8 Talijana i 1 žena, a oštećeno je 4 stroja, 7 vagona, 8 vagona slame zapaljeno. Jedan čitav vlak survao se u provaliju.

10. VI u 1655 sati četiri neprijateljska lovca napala su strojničkom vatrom želj. postaju Travnik i Turbe. Poginuo je 1 Niemac, a 4 Niemca i 7 građanskih osoba je ranjeno.

13. VI 4 neprijateljska zrakoplova napala su uzletište u okolici Banje Luke, te želj. postaju Zalužani i Dragočaj, gdje je kols- ...Jedan domobran je...[4]

Općenito:

13. VI predao se posadi u Ozlju 1 partizan i 6 vojnih neposlušnika, a mjestnom zapovjedničtvu Varaždin javilo se 11 vojnih neposlušnika.

Osobitosti:

Kod Starih Banovaca na Dunavu naišao je naš brod „Sava" na minu i potonuo. Posada je spašena, a 2 člana posade su ranjeni.

Događaji na prugama:

Na pruzi Brod — Strižívojna-Vrpolje 13. VI u 0520 sati između ž. p. Garčin i Andrijevci minirana je pruga na više mjesta.[5] U okršaju sa odmetnicima poginuo je 1 njemački vojnik, a 1 domobran je ranjen.

Na pruzi Karlovac — Ozalj 13. VI u 0836 sati između ž. p. Ozalj i Korčula[6] eksplodirala je mina neposredno pred putničkim vlakom. Oštećena je želj. pruga.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)

(M.P.) **Helbich**

---

[4] Tako u originalu.
[5] Prugu su minirale jedinice Dvanaeste divizije (vidi dok. br. 108).
[6] Vjerovatno Kurilovec.

BR. 129

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 15. JUNA 1944. O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA VELIKI GRĐEVAC I O BORBAMA KOD BENKOVCA I METKOVIĆA[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 167/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

15. VI 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Odpočeo je podhvat u području Fruške Gore.

Područje oko Drvara i Bos. Petrovca očišćeno od partizana.

Teroristički napadaj nepr. zrakoplova na Osijek i Caprag.

II PODRUČJA:

Bjelovar:

14. VI jače partizanske snage napale su uporište Vel. Grđevac (24 km j.z. Bjelovara) i ujedno spriečile upućivanje pojačanja iz Vel. Zdenaca i Grubišnog Polja. Borbe su u toku. Pojedinosti još nisu javljene.[2]

Zapaženo je jače prikupljanje partizana oko Hercegovca[3] (17 km s.z. Daruvara).

Ugrožena su i uporišta Zdenci i Grubišno Polje (12 i 14 km s.z. Daruvara). Protumjere su u toku.[4]

Vel. župa Vuka:

12. VI odpočeo je podhvat u području Fruške Gore. U području Rume spriečile su hrvatske i njemačke borbene skupine pokušaj prebacivanja jačih partizanskih snaga sa sjevera prema jugu.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 15/1–1, k. 39.

[2] Neprijateljsku posadu u Velikom Grđevcu napale su jedinice Dvadeset osme divizije (vidi dok. br. 34, 43, 66 i 70).

[3] Odnosi se na Prvu brigadu Trideset treće divizije koja je zatvaranjem pravca Hercegovac–Veliki Grđevac osiguravala napad na Veliki Grđevac (vidi dok. br. 34 u ovoj knjizi i dok br. 83–13/4, k. 551 A u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[4] Vidi primjedbu br. 4 uz dok. br. 70.

Drvar—Bos. Petrovac—Grahovo:

Razviđanjem u području Drvara i Bos. Petrovca ustanovljeno je da se neprijatelj povukao, osim sjeverozapadno Vrtoče (4 km s.z. Drvara), gdje se naišlo na slaba partizanska osiguranja.

U Grahovu i na obskrbnoj cesti Knin — Grahovo — Drvar vlada mir.

Benkovac:

Prigodom podhvata u području Benkovca palo je 39 partizana, a 8 ih je zarobljeno.[5]

Jadranska obala:

Noću 12/13. VI došlo je do borbe njemačkih brzih čamaca i neprijateljskih razarača zapadno od Primoštena.

U području sjeverozapadno od Ploče kod Metkovića odbijen je napadaj partizana na naše uporište.

Djelat. vlast. zrakopl.:

Vršilo oružano razviđanje i podpomaganje četa, obskrbu i bacanje promičbenih letaka.

Djelat. nepr. zrakopl.:

12. VI neprijateljski zrakoplovi napali su ponovno most kod Roškog Slapa (kod Skradina), bez štete.

14. VI u 1020 sati izvršen je teroristički napadaj od strane neprijateljskih zrokoplova na Osijek (Donji Grad). Ima štete na javnim i posebničkim zgradama, dosta porušenih kuća i do sada oko 100 mrtvih i oko 200 ranjenih.

Istog dana od 1045—1105 sati bombardiran je Caprag u 3 vala razornim i zapaljivim bombama. Ima štete i žrtava. — Predgrađe Galdovo je u ⅓ razoreno. Ima žrtava.

Javljeno je da su istog dana bačene bombe kod Klisa.

Jedan neprijateljski zrakoplov srušen je kod Bukovlja, a 2 neprijateljska 4-motorna zrakoplova srušena su u području Broda. Osim toga pao je kod Adolfstadta[6] (24 km s. Banje Luke) još jedan neprijateljski zrakoplov. Zarobljeno je ukupno 15 članova posade, koji su se spustili padobranima.

---

[5] Vidi dok. br. 71.

[6] Nova Topola

13. VI napadnuta je strojničkom vatrom želj. postaja Dolac (kod Travnika). Oštećen je stroj oklopnog vlaka i zapaljen 1 vagon. Žrtava nije bilo.

Općenito:

Na cestama u području Benkovca i Knina postavio je neprijatelj veći broj mina.[7] Djelomično su već pronađene i izkopane.

U području Požege uklonjeno je 6 nagaznih mina.

Iztočno od Otoke (19 km j.z. Bos. Novog) naišla je njemačka samovozna preselica na minu i pretrpila gubitke u samovozima.

Prigodom manjih podhvata i razviđačkih djelatnosti kod Ivanić Grada, Popovače, Karlovca i Srebrenice poginulo je 18 partizana, 2 su zarobljena. Vlastiti gubitci: 6 Niemaca poginulo, 4 Niemca, 2 oružnika, 1 ustaša i 1 domobran ranjeni, a 5 Niemaca je nestalo.

Događaji na želj. prugama:

Na pruzi Zagreb — Sisak 14. VI minirana je želj. pruga između ž. p. Sv. Klara i Gorica te Vel. Gorica i Turopolje te između ž. p. Lekenik i Greda na više mjesta. Zapaljena je 1 stražara.[8]

Na pruzi Zagreb — Karlovac 15. VI u 0320 sati između ž. p. Draganići i Karlovac minom je oštećena želj. pruga.

14. VI završeni su popravci na pruzi Zaprešić — Varaždin te uzpostavljen redoviti promet.

Na pruzi Bjelovar — Garešnica — Grubišno Polje noću 13/14. VI podpuno je razoren most kod želj. postaje Kokinac. Pruga je prekinuta.[9]

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M.P.) **Helbich**

---

[7] Na toj komunikaciji mine su postavljale jedinice Devetnaeste divizije.

[8] Prugu je na deset mjesta minirao Drugi diverzantski bataljon (vidi dok. br. 2—4, k. 121 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[9] Prugu su na 8 mjesta minirali dijelovi Trećeg diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 2—4, k. 121 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

BR. 130

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 16. JUNA 1944. O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA TUROPOLJE, MRACLIN, VELIKI GRĐEVAC, POLAČU, NA VIJADUKT KOD KOSTAJNICE I O BORBAMA KOD DARUVARA, VELIKIH ZDENACA I CAZINA[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 168/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

16. VI 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Uspjeh u podhvatu kod Daruvara i Cazina.

Napadaj neprijateljskih lovaca-bombardera na vlakove, D. Vakuf i Bugojno.

II PODRUČJA:

Zagreb:

14. VI oko 2300 sati jača skupina partizana napala je uporište Turopolje (20 km j.i. Zagreba). Napadaj je odbijen uz 40 poginulih i 3 zarobljena partizana. Vlastiti gubitci: 6 domobrana poginulo, 4 ranjena i 20 nestalo.[2]

15. VI u jutro napala je jača skupina partizana uporište Mraclin[3] (17 km j.i. Zagreba). Napadaj su odbile kozačke postrojbe pobivši 18 partizana i zarobivši 5.

Bjelovar:

Premoćne neprijateljske snage uspjele su 14. VI zauzeti Vel. Grđevac (23 km. j.i. Bjelovara). Naša mala posada nije se mogla održati. Pojedinosti još nedostaju.[4]

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 16/1—1, k. 39.

[2] [3] Jedinice Osme divizije u sadejstvu sa brigadom „Franjo Ogulinac Seljo", Turopoljskim NOP odredom i četom Drugog diverzantskog odreda napale su 14/15. juna ustaško-domobransku posadu u Buševcu. Prema Turopolju i Mraclinu bila su postavljena osiguranja. Ona su vodila borbu protiv neprijateljskih snaga koje su pošle u pomoć napadnutoj posadi u Buševcu (vidi dok. br. 48 i 79).

[4] Opširnije o napadu na Veliki Grđevac vidi dok. br. 34, 43, 66 i 70.

Posade iz Vel. Pisanice i Severina povukle su se pod pritiskom neprijatelja 15. VI u Bjelovar.[5]

15. VI miniran je most kod Hrsova (12.5 km z. Bjelovara), te je prekinut željeznički i cestovni spoj sa Bjelovarom. Bjelovar je ugrožen jakim partizanskim snagama, koje razpolažu i topničtvom.[6]

Protumjere su u toku.

Daruvar:

Noću 13/14. VI dielovi jednog gorskog zdruga protjerali su jače partizanske skupine iz šume Lipovac i Zdenački Gaj (4.5 i 10 km s.z. Daruvara). Pronađeno je 30 mrtvih partizana i 6 nagaznih mina.[7]

Vlastiti gubitci: 3 domobrana poginula i 3 ranjena.

Ova neprijateljska skupina bila je dobro naoružana i obskrbljena strjeljivom englezkog podrietla.

U borbi naših borbenih skupina i partizana 10. VI kod s. Korita i Lovska (12 km z. Pakraca) neprijatelj je imao 24 mrtva, 12 ranjenih i 6 zarobljenih. Zaplienjene su 2 puške. Vlastiti gubitci: 4 domobrana ranjena.[8]

Kostajnica:

13. VI napali su partizani uz podporu bacača i topova Kostajnicu i želj. most (vijadukt) 4 km j.z. Kostajnice.[9] Napadaj je odbijen i spriečeno je miniranje mosta, dok su stražarski bunkeri oštećeni, djelomično i uništeni od neprijateljske topničke vatre.

Cazin:

U podhvatu ustaških postrojbi iztočno od Cazina i j.i. Slunja nanieti su neprijatelju osjetljivi gubitci

---

[5] Vidi dok. br. 34, 43 i 68.

[6] Na širem području Bjelovara nalazile su se tada jedinice Desetog korpusa i Dvadeset osma divizija Šestog korpusa NOVJ (vidi dok. br. 34, 43, 66 i 70).

[7] Napad na Veliki Grđevac prema Daruvaru (kod šume Lipovac) osiguravao je Daruvarski NOP odred, a pravac Daruvar—Veliki Zdenci—Veliki Grđevac Sedamnaesta brigada (dijelom snaga u Zdenačkom Gaju). Daruvarski NOP odred imao je 14. juna 1 poginulog i 3 ranjena borca a Sedamnaesta brigada u borbama od 14. do 16. juna pretrpila je gubitke od 9 mrtvih i 15 ranjenih (vidi dok. br. 43, 70 i 106).

[8] Iz izvještaja i depeše Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske vidi se da je ova borba vođena 14. juna i da su Posavskom NOP odredu poginula 2 borca (vidi dok. br. 108 u ovoj knjizi i dok. br. 1—9/1, k. 119/7 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[9] Vijadukt na pruzi Kostajnica—Volinja napala je Prva brigada Sedme divizije a na osiguranju prema Kostajnici bila je Druga brigada te divizije. Napad na Kostajnicu tada nije izveden (vidi dok. br. 109).

od 57 poginulih (1 zapovjednik „brigade"). Prebjegao je 1 partizan i zaplienjene su 2 strojnice, 1 strojosamokres i 28 pušaka.[10]

Benkovac—Sinj:

Jače partizanske snage nalaze se u području 14 km j. Sinja i jugozapadno od Bribirskih Mostina (20 km j.i. Benkovca), gdje se ustaška posada jednog našeg uporišta morala povući pred nadmoćnijim neprijateljem.[11]

Djelat. vlast. zrakopl.:

14. VI uspješno je pomagalo podhvat u području Zdenački Gaj kod Daruvara. Vršilo razviđanje u području Krndije, Papuka i Bilo Gore.

Djelat. nepr. zrakopl.:

13. VI neprijateljski lovci-bombarderi lakše su oštetili most na Roškom Slapu kod Skradina.

14. VI neprijateljski lovci-bombarderi na ž. pruzi Sarajevo—Konjic onesposobili su 4 stroja.

Istog dana napadnuta su 2 vlaka kod Bradine. 2 željezničara i 5 njemačkih vojnika su ranjeni.

14. VI napadnuti su strojničkom vatrom neprijateljskih zrakoplova D. Vakuf i Bugojno.

Doznaje se, da je 14. VI bačeno na Osijek oko 1.000 bombi raznih obrazaca, te zapaljivih bombi. Oko 100 kuća je porušeno. Do sada je pronađeno 200 mrtvih i 300 ranjenih.

Kod Garčina spustio se prisilno 1 nepr. zrakoplov. Posada od 10 članova je zarobljena.

Općenito:

U toku manjih djelatnosti i razviđanja kod Bjelovara, Banove Jaruge, Ludine, Jajca, Sinja, D. Vakufa, Konjica i u Sriemu, poginulo je 27, ranjena su 3 i zarobljeno 7 partizana, a uhićeno 7 sumnjivih osoba. Zaplienjene su 2 puške i 1 samokres. Vlastiti gubitci: 1 domobran poginuo, a 2 su ranjena.

Posadi u Varaždinu prijavilo se 9 vojnih neposlušnika.

---

[10] U depešama Štaba Četvrtog korpusa NOVJ i Unske operativne grupe o borbama na području Cazina i Slunja piše: „Zadnjih dana neprijatelj je bio aktivan iz Cazina prema Skokovima, ali su ga snage Unske grupe uspešno odbile". Ustaše su juče razbile četu P.P.K. u Lađevcu i vratile se za Šturlić"... (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 4—6/13, k. 420 a i 7—1/1, k. 432.)

[11] Ustašku posadu u Polači napale su i uništile jedinice Devetnaeste divizije 12/13. juna 1944 (vidi dok. br. 74).

Njemačko-hrvatsko oružničtvo u manjim podhvatima od 20—27. V kod Ilinca, Belegiša, Petrovčića i Progara u Vel. župi Vuka pobilo je 15 partizana, zaplienilo 1 motorkotač, nešto oružja i strjeljiva.

Osobitosti:

Prema podatcima seljaka partizani su poubijali 30 domobrana, koje su noću 8/9. VI zarobili na Redku k. 391 (kod Teslića) (Dnevno izvješće br. 163).

Noću 5/6. VI u području Dubrovnika napali su partizani 2 teretna samovoza s hranom, opljačkali ih, 1 samovoz zapalili, te svukli 7 domobrana i 1 častnika.

Događaji na prugama:

Na pruzi Dugo Selo — Banova Jaruga 16. VI u 0100 sati minirana je želj. pruga između ž. p. Voloder i Gračenica. Promet prekinut.[12]

Na pruzi Križevci — Bjelovar noću 14/15. VI između ž. p. Crkvena i Rovišće minirana je pruga i 1 most. Promet prekinut.[13]

Na pruzi Inđija — Petrovaradin 15. VI u 0020 sati između ž. p. Srem. Karlovci i Čortanovci naletio je na minu brzi vlak. Izbačena su štitna kola. Žrtava nema.

15. VI popravljena je želj. pruga i osposobljena za promet od Dugog Sela do Križevaca i od Zagreba do Karlovca.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M.P.) **Helbich**

[12] Vidi dok. br. 2—4, k. 121 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.
[13] Prugu je minirao Treći diverzantski bataljon (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 2—4, k. 121).

BR. 131

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 17. JUNA 1944. O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA BIZOVAC, POLAČU, NA USTAŠKU POSADU ZAPADNO OD BUNIĆA I O BORBAMA KOD MRACLINA, BJELOVARA, TURJANSKOG I BENKOVCA[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 169/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

17. VI 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Veliki uspjeh u višednevnom podhvatu kod Tuzle.

Pojačana partizanska djelatnost u Lici, kod Cazina i Benkovca.

Odpočeo je podhvat za uništenje partizana u području Bjelovara.

Srušena su 3 neprijateljska zrakoplova.

II PODRUČJA:

Zagreb:

Prilikom odbrane Mraclina (17 km j.i. Zagreba) nanešeni su neprijatelju gubitci: 20 poginulih i 8 zarobljenih partizana, zaplienjeno je 1.000 naboja, 1 puška i veća količina naboja za protuoklopni top.[2]

Bjelovar:

Podhvat za odterećenje područja Bjelovara, koji je odpočeo 16. VI u jutro, nastavlja se uspješno.[3]

Osijek:

Noću 15/16. VI partizani su napali s. Bizovac te naša manja uporišta Normanci i Prandanovci (17, 23 i 27 km z. Osijeka). Pomoć upućena noću iz Belišća nije se mogla probiti zbog jakog odpora partizana.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 17/1–1, k. 39.

[2] Vidi dok. br. 130.

[3] Vidi primjedbu br. 4 uz dok. br. 70.

Borbe još traju. Poduzete su protumjere i upućena pojačanja.[4]

Cazin:

Partizani su ponovno zaposjeli područje sjeveroiztočno i sjeverozapadno od Cazina.[5]

U borbi između naših postrojbi i partizana iztočno Otoke (18 km i. Cazina) poginula su 23 partizana.

Lika:

Podhvatne snage protjerale su partizane iz Turjanskog[6] (28 km s.s. i. Gospića).

Ustaška posada Bunića (24 km i.s.i. Gospića) odmakla se prema jugozapadu pružajući snažan odpor premoćnim neprijateljskim snagama.[7]

Drvar:

Odbijen je neprijateljski napadaj na naše uporište Vrtoče (4 km s.z. Drvara) bez vlastitih gubitaka. Neprijateljski gubitci nisu poznati.

Jajce—Bugojno—Livno:

Izvjestni dielovi partizanskih snaga[8] u području Prozora uspjeli su se probiti noću 14/15. VI sjeverno Prozora u smjeru iztoka kroz obruč obrazovan usredotočenim nadiranjem njemačkih i naših borbenih skupina. Poduzeto je gonjenje tih dielova obilaznim podhvatom (manevrom) preko Konjica.

Benkovac—Šibenik:

U podhvatu u području Benkovca i Šibenika 14. VI zauzeto je uporište zapadno od Benkovca, koje je

---

[4] Njemačku posadu u Bizovcu napale su jedinice Dvanaeste divizije. Na neprijateljska uporišta u selima Normanci i Prandanovci vršen je demonstrativni napad. (Opširnije o tome vidi dok. br. 108).

[5] Navedeno područje držale su jedinice Unske grupe (vidi dok. br. 4—13/I, k. 429A u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[6] Štab Jedanaestog korpusa javio je Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o borbama kod Turjanskog slijedeće: „14 juna jedna satnija ustaša kretala je od Lisine prema Turjanskom. Jedan batalj. III. brig. 13. div. napao je i odbacio ka Metli"... „Na sektor XXXV. div. ustaše iz Crne Vlasti jačine oko 60 pokušali su ispad prema Turjanskom ali su odbijeni i povukli su se u svoju bazu". (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—15/1, k. 119/10.)

[7] U Buniću tada nije bila ustaška posada. Vjerovatno se misli na Trideset prvu ustašku bojnu koju je 14. juna napala Treća brigada Trideset pete divizije i protjerala sa položaja istočno od Široke Kule (vidi dok. br. 77).

[8] Odnosi se na Prvu proletersku diviziju (vidi „Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945", knj. 2, str. 105).

brojčano slaba ustaška posada 13. VI morala napustiti.[9]

Na juriš je zauzeto neprijateljsko uporište Vrana (10 km j. Benkovca), unatoč ogorčenog odpora partizana, pri čemu je poginulo 56 partizana.[10]

Minirane su ceste u području Skradina, Drniša i Trogira. Nekoliko teretnih samovoza je oštećeno.

Jadranska obala:

Razviđačka djelatnost.

Djelat. vlast. zrakopl.:

Izviđanja i napadaj na partizane na cestama Gorskog Kotara.

Djelat. nepr. zrakopl.:

Brojni prelieti velikih bombarderskih skupina preko područja N.D.H.

14. VI napali su neprijateljski zrakoplovi tvornicu cementa kod Splita, bez učinka.

Istog dana neprijateljski lovci—bombarderi napali su samovozne povoze kod Bugojna.

15. VI na pruzi Metković—Dubrovnik kod želj. postaje Hrasno napali su neprijateljski zrakoplovi strojničkom vatrom putnički vlak. Stroj i 7 vagona je oštećeno, 1 vagon zapaljen, 17 putnika i 1 željezničar su ranjeni.

Na otoku Braču srušila su se 2 neprijateljska 3-motorna bombardera. Poginulo je 18 članova posade i 2 su zarobljena (1 častnik) po Niemcima.

Još jedan neprijateljski bombarder pao je u more zapadno otoka Lastovo.

Općenito:

Prigodom razviđanja kod Križa, Jastrebarskog, Metkovića, Stolca i Dubrovnika poginula su 2 i zarobljena 2 partizana, zaplienjena 1 strojopuška i 1 puška. Vlastiti gubitci: 1 oružnik poginuo, 3 domobrana ranjena.

Mjestnom zapovjedničtvu Varaždin prijavilo se 28, a posadi u Križevcima 7 vojnih neposlušnika.

Događaji na prugama:

Na pruzi Caprag—Sunja 15. VI u 0835 sati između ž.p. Caprag i Blinjski Kut naletio je putnički

[9] Samo manji dio ustaške posade iz Polače uspio je pobjeći (vidi dok. br. 74).

[10] Podaci o gubicima Devetnaeste divizije nisu tačni (vidi dok. br. 71).

vlak na minu. Stroj je izkliznuo, ložač poginuo, a vlakovođa ranjen.

Na pruzi Sunja—Bos. Novi 16. VI u 0715 sati između ž.p. Kostajnica i Majur naletio je na minu radnički vlak. Izkliznula su štitna kola. Istog dana u 0940 između ž.p. Sunja i Majur naletio je na minu njemački radni vlak. Izbačena su jedna kola.

Na pruzi Bos. Novi—Bihać i Prijedor 15. VI u 1030 sati zimeđu ž.p. Blagaj i Svodna 4 neprijateljska lovca napala su strojničkom vatrom putnički vlak bez štete i žrtava. (izjava putnika).

U isto vrieme u tunelu kod ž.p. Bos. Novi došlo je do sudara između putničkog vlaka i manevarskog stroja, koji se bio sklonio pred zrakoplovima u tunel. Oštećena su 2 kola. Pruga zakrčena. Tri osobe su poginule.

Na pruzi Virovitica—Barč 13. VI popucali su nosači na mostu kod ž.p. Barč. Promet se vrši prelaženjem.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M.P.) **Helbich**

BR. 132

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 18. JUNA 1944. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV I POJ KOD TUROPOLJA, BUŠEVCA, VELIKOG GRĐEVCA, DARUVARA, PAKRACA, BUNIĆA, SINJA I OMIŠA[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 170/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

18. VI 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Uspjeh u podhvatu u području južno Tuzle. Oborena 2 neprijateljska zrakoplova.

II PODRUČJA:

Zagreb:

15. VI odbila je posada Turopolja napadaj partizana i protiv napadajem izbacila i protjerala partizane iz s. Buševca (22 km j.i. Zagreba) u koji su prolazno bili prodrli.[2] Na mjestu borbe pronađeno je 27 poginulih partizana. Vlastiti gubitci: 4 poginula i 9 ranjenih.[3]

Bjelovar:

Borbena skupina jednog našeg gorskog zdruga,[4] koja nadire prema Vel. Grđevcu, 15. VI dostigla je sjeverozapadni rub šume Zdenački Gaj prema s. Pavlovac (17 km s.z. Daruvara) slomivši žilave odpore neprijatelja.

Daruvar:

Prigodom razviđanja u području sjeverno od Daruvara, te u području Pakraca poginula su 24 partizana, dok ih je više ranjeno i zarobljeno. Zaplienjeno je više pušaka.[5]

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 18/1–1, k. 39.

[2] i [3] Vidi dok. br. 79 i 131.

[4] Odnosi se na Četvrti gorski zdrug (vidi dok. br. 70).

[5] O gubicima Daruvarskog i Posavskog NOP odreda u borbama kod Daruvara i Pakraca vidi dok. br. 108.

Lika:

Ustaška posada koja se 16. VI morala odmaći od svog uporišta kod Bunića (24 km s. i. Gospića) protjerala je partizane i opet zauzela svoje postave. Partizani su uzmakli prema jugoiztoku.[6]

Sinj:

U području Muć—Ramljane (12 i 24 km z. Sinja) opaža se pojačana djelatnost partizana. Odbijen je noćni napadaj na jedno naše uporište sjeverno Sinja.

Omiš:

Odbijen je napadaj partizana na jedno naše uporište 2 km s.z. Omiša i protjeran jedan odjel partizana, koji je pokušao minirati cestu.

Djelat. vlast. zrakopl.:

Oružano razviđanje i podpomaganje postrojbi u podhvatima.

Zrakoplovstvo je uništilo 19 km. j. i. Zagreba dva neprijateljska topa izravnim pogodcima, a u području Daruvara napadnute su partizanske skupine u prikupljanju pri čemu je poginulo oko 30 partizana (naknadno izbrojeno).

Djelat. nepr. zrakopl.:

Neprijateljsko zrakoplovstvo u niskom lietu vrši žestoke napadaje na naše postave i prometne ceste u području Sinja.

Neprijateljski zrakoplovi napali su 14. VI u niskom lietu područje zapadno Grahova, sjeverno Lapca, zatim s. Nebljusi, Zavalje i Žegar, pri čemu su 2 vojnika poginula, 6 ih je ranjeno, a nekoliko teretnih samovoza je uništeno.

16. VI neprijateljski zrakoplovi napali su jednu želj. postaju kod Bos. Novog i želj. postaju Prijedor. Jedan stroj i 2 vagona su oštećeni, a 1 njemački bojnik je ranjen.

Istog dana oko 1100 sati jedan neprijateljski zrakoplov napao je strojničkom vatrom naše postave u Pakracu.

16. VI spustio se jedan 4-strojni neprijateljski zrakoplov kod Vel. Zdenaca (12 km s.z. Daruvara).

---

[6] Vidi dok. br. 77.

Zrakoplov je u borbi zauzet, dok je posada prebjegla partizanima.[7]

Istog dana oborili su njemački brzi čamci kod Novalje na o. Pagu jedan neprijateljski 4-strojni zrakoplov sa srpskim grbom.

Općenito:

Prilikom razviđanja sjeverno od Lepoglave i Ivanca poginulo je 5 partizana. Vlastitih gubitaka nije bilo.

Osobitosti:

16. VI poslie podne između Gline i Topuskog s jednog partizanskog uzletišta diglo se 16 neprijateljskih zrakoplova, koji su odletili u smjeru juga[8] (izvješće 4. posad. zdruga).

Događaji na prugama:

Na pruzi Zagreb—Sisak 18. VI u 0132 sati između ž.p. Zagreb i Sv. Klara naletio je na minu vojni vlak. Stroj i želj. pruga oštećeni.[9]

Na pruzi Dugo Selo—Banova Jaruga 17. VI u 0714 sati između žp. Banova Jaruga i Kutina naletio je na minu putnički vlak. 2 kola su izkliznula, a želj. pruga oštećena.

Na pruzi Sunja—Bos. Novi 17. VI u 0700 sati između ž.p. Volinja i Dobrljin naletio je na mine mješoviti vlak. Izkliznuli stroj, štitna kola i 6 vagona.

15. VI napali su odmetnici u dva maha želj. postaju Johovac kraj Doboja. Oba napadaja su odbijena.

Noću od 15/16. VI kod ž.p. Josipovac—Kravice minirana je pruga na 20 mjesta.

Noću 16/17. VI između ž.p. Sunja i Majur minirana je i prevrnuta želj. pruga u dužini od 4 km.[10]

---

[7] Štab Desetog korpusa javio je o tome depešom 19. juna Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske slijedeće: „Američki bombarder pao kod Zdenaca. Spasena je posada: potporučnik Fitz Simons, potporučnik Nevman, potporučnik Snure, serž. Maglati, serž. Cockshott, serž. Davis i Sallings". (Arhiv Vojnoistorijskog instituta.)

[8] Glavni štab Hrvatske javio je Vrhovnom štabu NOV i POJ 16. juna depešom slijedeće: „... Do sada se spustilo 6 Savezničkih aviona na Kordun. Odneli 68 ranjenika i 31 Savez. avijatičara..." (vidi dok. br. 106).

[9] Minu su postavili diverzanti Drugog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 2—4, k. 121 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[10] Prugu su razorile jedinice Sedme divizije (vidi dok. br. 110 u ovoj knjizi i depešu Štaba Četvrtog korpusa Glavnom štabu NOV i POJ od 18. juna 1944. u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 4—13/I, k. 429A).

17. VI između ž.p. Pleternica i Ratkovica miniran je i uništen 1 most na želj. pruzi. Promet se vrši prelaženjem.[11]

18. VI minirana je želj. pruga na više mjesta između ž.p. Ivanić Grad i Novoselec-Križ.[12]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M.P.) **Helbich**

BR. 133

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 19. JUNA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA BLATNICU I REČICU I O BORBAMA NA PODRUČJU BJELOVARA, KOD VRHOVINA, BUNIĆA, BENKOVCA, ŠIBENIKA I SINJA[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 171/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

19. VI 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Uspješno se nastavlja podhvat za odterećenje Bjelovara uz žestoke borbe iztočno od Bjelovara.

Uspjeh u borbama u području Karlovca, Šibenika i Drvara.

Srušena 2 neprijateljska zrakoplova.

---

[11] Most su srušile jedinice Diljskog NOP odreda uz pomoć diverzanata Prvog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 108).

[12] Druga brigada Trideset treće divizije u zajednici sa diverzantima Trećeg diverzantskog bataljona porušila je prugu na 8 mjesta, uništila 16 šina i srušila 1 most dužine 5 m (vidi tom V, knj. 29, izvještaj Štaba Desetog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvtaske od 7. jula 1944).

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 19/1—1, k. 39.

II PODRUČJA:

Bjelovar:

16. VI podhvatna skupina jednog gorskog zdruga zauzela je s. Pavlovac (6 km. s.z. Vel. Zdenaca), unatoč jakog neprijateljskog odpora, koji je upotrebio protuoklopno oružje i mine. Neprijatelj je na mjestu borbe ostavio 25 mrtvih, 4 strojnice i nešto pušaka.[2] Vlastiti gubitci: 5 mrtvih i 20 ranjenih (4 častnika i zapovjednik podhvatne skupine bojnik Majer).

17. VI ista podhvatna skupina zauzela je u snažnom naletu i jurišu Vel. Grđevac i protjerala partizane prema iztoku. Jedna bojna te skupine u progonu razbijenog neprijatelja razpršila je kod s. Jasenovače (18 km s.z. Daruvara) jednu partizansku „brigadu"[3].

U ovim borbama neprijatelj je izgubio 40 mrtvih. Zaplienjeno je 40 pušaka, 2 strojnice, 2 strojopuške i nešto strjeljiva.

U nastavku podhvata ova podhvatna skupina produžila je nadiranje iz Vel. Grđevca prema Bjelovaru i dostigla je 17. VI s. Patkovac (8 km j.i. Bjelovara), gdje obkoljena jakim partizanskim snagama vodi težke borbe.[4] Poduzete su protumjere.

Prigodom razviđanja kod Hercegovca pobijeno je 7 partizana dok su 2 domobrana ranjena.[5]

Karlovac:

17. VI jedna partizanska nazovi „divizija" napala je premoćnim snagama naše uporište u Blatnici[6] (14 km i. Karlovca). Posada od 50 ustaša i 30 domobrana morala se nakon snažnog odpora povući u Rečicu (9 km i. Karlovca).

Noću 17/18. VI ista partizanska „divizija" napala je uporište Rečicu[7] i uspjela na 1 mjestu prodrieti u uporište. U protunapadaju, izvršenom upućenim pojačanjem iz Karlovca, junačka posada odbila je napadaj i nastavila progon neprijatelja prema Blatnici.

---

[2] [3] O gubicima Sedamnaeste brigade u borbama od 14. do 17. juna vidi dok. br. 70, 129, 130 i 132.

[4] Vidi dok. br. 100.

[5] Pravac Garešnica—Hercegovac zatvarala je tada Prva brigada Trideset treće divizije. U borbi koju je vodila 17. juna ona je imala 11 lakše ranjenih (vidi tom. V, knj. 29, izvještaj Štaba Trideset treće divizije Štabu Desetog korpusa NOVJ od 28. juna 1944).

[6] [7] Ustaško-domobranske garnizone u Rečici napala je Osma divizija u sadejstvu sa brigadom „Franjo Ogulinac Seljo" (vidi dok. br. 58, 80 i 82).

Neprijateljski gubitci: 42 poginula i 6 zarobljenih. Vlastiti gubitci: 4 poginula, 9 ranjenih i 18 nestalih.

Iste noći izvršili su partizani vatreni prepad na posade u Turnju i Kamenskom kod Karlovca bez učinka.

Kostajnica:

15. VI započeo je podhvat čišćenja oko želj. pruge Sunja—Kostajnica.

Lika:

Odbijen je napadaj partizana na Vrhovine (14 km i. Otočca), bez vlastitih gubitaka.[8]

U borbama kod Bunića (22 km s.z. Gospića) neprijatelj je izgubio 40 poginulih.[9]

Benkovac—Šibenik:

U podhvatu u području Benkovca i Šibenika, usredotočenim napadajem borbenih skupina osujećeni su pokušaji prodora obkoljenog neprijatelja u smjeru sjevera. Neprijateljski gubitci: 95 mrtvih.[10]

Sinj:

U borbi razviđačkih dielova iztočno od Dugogpolja (13 km j. Sinja) poginulo je 14 partizana (1 komesar) i neprijatelj je protjeran prema iztoku.

Djelat. vlast. zrakopl.:

Zrakoplovstvo je napalo bombama neprijateljske skupine na visovima kod Rajlovca, i vršilo obskrbu strjeljivom posade Bjelovara.

Djelat. nepr. zrakopl.:

Neprijateljski zrakoplovi vršili su prošlih noći obskrbu partizana posebno u iztočnom državnom području.

14. VI jedan neprijateljski zrakoplov pao je 18 km z. Sunje. Za posadom se traga.

16. VI jedan neprijateljski lovac srušio se zapaljen između Križevaca i Koprivnice. Jedan zrakoplovac uhvaćen, za ostalima se traga.

---

[8] Napad su izvele jedinice Trideset pete divizije (vidi dok. br. 1—15/1, k. 119/10 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[9] Treća brigada Trideset pete divizije imala je u borbama na pravcu Široka Kula—Bunić 2 mrtva i 6 ranjenih (vidi dok. br. 77, 131 i 132).

[10] O gubicima Devetnaeste divizije na području Benkovca vidi dok. br. 71.

Osobitosti:

Postrojba jednog gorskog zdruga pokupila je na svom području ukupno 998 pila, kako bi onemogućila razorno djelovanje partizana na želj. pruzi pilenjem b.b. stubova.

Događaji na želj. prugama:

Na pruzi Zagreb—Karlovac 19. VI između ž.p. Jastrebarsko i Desinec minirana je pruga.[11]

Na pruzi Karlovac—Rečica 17. VI na večer miniran je jedan mostić i pokidano nekoliko tračnica.

Na pruzi Brod—Doboj 17. VI oko 2100 sati napali su odmetnici želj. postaju Lupljanica i Dažnica te porušili želj. prugu u dužini od 40 metara. Napadaji su odbijeni.

16. VI uzpostavljen je promet Zagreb—Križevci —Bjelovar.

17. VI uzpostavljen je promet na želj. pruzi Varaždin—Koprivnica.

18. VI uzpostavljen je cjelokupni promet između ž.p. Ogulin i Generalski Stol s prelaženjem kod ž.p. D. Dubrave.

Istog dana uzpostavljen je promet putnika na pruzi Našice—Osijek sa prelaženjem kod ž.p. Josipovac—Kravice.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M.P.) **Helbich**

[11] Prugu su minirali diverzanti Drugog diverzantskog bataljona (vidi operacijski dnevnik Štaba Grupe diverzantskih odreda NOVJ u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 2—4, k. 121).

BR. 134

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 20. JUNA 1944. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV I POJ KOD BJELOVARA, GAREŠNICE, HERCEGOVCA, CAZINA, OGULINA, PLAŠKOG I BENKOVCA[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 172/44

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

20. VI 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Veći uspjeh u podhvatu kod Benkovca i Prozora.
Bjelovar je odterećen.
Oboren jedan neprijateljski zrakoplov.

II PODRUČJA:

Bjelovar:

U nastavku podhvata prema Bjelovaru, borbena skupina jednog našeg gorskog zdruga, poslie vrlo ogorčenih borbi 18. VI stigla u Bjelovar. U ovim borbama palo je 65 partizana, a zaplienjeno je 6 strojnica, 28 pušaka i 2 strojosamokresa.[2]

Kutina:

Radi odterećenja područja Garešnice i Hercegovca od vrlo jakih partizanskih snaga, poduzet je iz Kutine, Garešnice i Hercegovca 17. VI podhvat prema V. i M. Pašijan—Trupinski Gaj—Zdenački Gaj —Ladislav (7 km j.z., 3 km z., 3 km i. i 4 km s. Hercegovca).[3] U toku cielog dana 17. VI vođene su težke borbe oko V. i M. Pašijana sa 2 partizanske nazovi „brigade", te „Srbskom brigadom", kojoj je pred večer došla u pomoć još jedna „brigada".[4] Uza svu pre-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 20/1—1, k. 39.

[2] Vidi dok. br. 68, 70, 129, 130, 131 i 132.

[3] Vidi objašnjenje br. 4 uz dok. br. 70.

[4] Pravac Garešnica—Veliki Grđevac zatvarala je Prva brigada Trideset treće divizije i Srpski bataljon. U izvještaju Štaba Desetog korpusa o tome piše: „Prva brigada ove Divizije nalazila se je na sektoru Mala i Velika Mlinska i V. Pašijan (Sekcija Bjelovar 1:100.000). U očekivanju

moć neprijatelja, hrabrim držanjem naših postrojbi jednog gorskog zdruga potisnuti su partizani u ogorčenim borbama iz Vel. i M. Pašijana.

Uspjelo im je odvući svoje mrtve i ranjene.

Vlastiti gubitci: 1 mrtav, 8 težko ranjenih i 1 nestao.

Noću 17. VI napadali su partizani Hercegovac vatrom težkih i lakih bacača. Jedan domobran je ranjen.[5]

Cazin:

Odbijeni su napadaji jačih partizanskih snaga na naša uporišta sjeverozapadno od Cazina, pri čemu je poginulo 19 partizana, a 2 su prebjegla našim postrojbama. Zaplienjene su 3 strojnice.

Ogulin:

U podhvatu jedne ustaške bojne sjeverozapadno od Ogulina odbačen je neprijatelj pri čemu je palo 17 partizana.

U borbi naših razviđačkih dielova kod Plaškog ubijeno je 12 partizana i zaplienjena 1 strojnica, nekoliko pušaka i strjeljiva.

Benkovac:

U području Benkovca uspješno je završen višednevni podhvat.

Neprijatelj je razpršen i osjetljivo je poremećena njegova obskrba preko mora.

U borbama 16. VI neprijatelj je izgubio: 123 mrtva (izbrojeno), a daljnih 67 mrtvih ocienjeno, 34 zarobljena i 40 uhićenih.[6]

---

neprijateljskog napada tokom noći postavljene su barikade na cesti Pašijan—Garešnica i na želj. prugu Pašijan—Zdenčac. Neprijatelj je zaista nastupao snagama jačine 6 satnija u tri kolone od Garešnice preko Brestovca ka našim položajima. Do borbe je došlo u 10.30 sati, a trajala je sve do 15 sati, kada je neprijatelj odlučnim pritiskom naših jedinica prisiljen na povlačenje.

U ovim borbama ispoljila se je u priličnoj mjeri nedovoljna manevarska sposobnost naših jedinica. Neprijateljski gubici: 10 ubijenih, 20 ranjenih. Zarobljen 1 domobran. Zaplijenjeno: 1 puškomitraljez, 4 karabina, 1 šmajser i 1000 metaka. Naši gubici 11 lakše ranjenih..." Na liniji Ladislav—Pavlovac bila je raspoređena Sedamnaesta brigada Dvadeset osme divizije a na južnoj ivici Velikog Grđevca Dvadeset prva brigada iste divizije. (Vidi dok. br. 70 u ovoj knjizi i dok. br. 6—1/2, 9—2, k. 1124 i 8—1/4, k. 551a u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.)

[5] Riječ je o demonstrativnom napadu. Izveo ga je jedan vod Druge brigade Trideset treće divizije (vidi dok. br. 83—13/4, k. 551A u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[6] O gubicima Devetnaeste divizije u tim borbama vidi dok. br. 71.

Djelat. vlast. zrakopl.:

Vršilo razviđanje i obskrbu.

Djelat. nepr. zrakopl.:

Kod Ravnog Polja (kraj D. Lapca) oboren je 17. VI jedan 4-strojni bombarder. Deset Amerikanaca je zarobljeno.

U području Cazina neprijateljski zrakoplovi u nizkom lietu napadali su na naša uporišta na obskrbnoj cesti bez učinka.

Lovci-bombarderi opetovano su vršili napadaje u području Skradina, te na most kod Obrovca. Nastale su manje štete, popravak je u toku.

16. VI bacili su neprijateljski zrakoplovi jedan balon kod Žepča i 3 balona u području Sarajeva. Poduzete su mjere pronalaženja balona.

Općenito:

U borbama I ustaškog odbranbenog zdruga u području sjeverozapadno od Bos. Dubice u vremenu od 26. V do 5. VI pao je 21 partizan i 7 ih je ranjeno, ali se po krvavim tragovima cieni, da su neprijateljski gubitci bili mnogo veći. Zaplienjeno je nekoliko pušaka i dosta strjeljiva. Oslobođeno je više pastira zajedno s blagom, koje su partizani htjeli sobom odvući. Vlastiti gubitci: 3 mrtva, 2 ranjena i 2 nestala.

U tim borbama kod s. Utolice (16 km s.z. Bos. Dubice) sudjelovali su na neprijateljskoj strani, po izjavi stanovništva, većinom odbjegli Čerkezi, zatim četnici „Banijske brigade" zajedno s partizanima, među kojima je bilo i Talijana-badoglievaca.

U podhvatima hrvatsko-njemačkog oružničtva u vremenu od 24. V do 5. VI kod Borova, Vel. Trojstva —Pačetine—Markušice i Ostrošinaca palo je 142 partizana (izbrojeno), 26 ih je zarobljeno i velik broj je ranjen. Zaplienjeno je dosta oružja, strjeljiva i opreme.

U toku manjih podhvata kod Ljubuškog i Jastrebarskog poginula su 3 partizana, nekoliko ih je zarobljeno i zaplienjena je 1 strojopuška te nekoliko pušaka.

Vlastiti gubitci: 2 mrtva.

. . .

Događaji na prugama:

Na pruzi Banova Jaruga—Pakrac 18. VI između ž.p. Lipik i Pakrac naletio je na minu oklopni vlak.

Noću 18/19. VI minirana su 2 mala mosta između ž.p. Lipik i Kukunjevac.[7]

19. VI u 0130 sati minirana je želj. pruga između ž.p. Nova Kapela i Staro Petrovo Selo.

20. VI u 0100 sati minirana je pruga na 9 mjesta između ž.p. Moslavina-Popovača, a kod ž.p. Repušnica na jednom mjestu.[8]

Od 17. VI obustavljen je cjelokupni promet između ž.p. Lukač i Barč na pruzi Virovitica—Barč.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M.P.) **Helbich**

[7] Diverzije su izveli dijelovi Posavskog NOP odreda (vidi dok. br. 108).

[8] Prugu je razorio Treći diverzantski bataljon u sadejstvu sa jednim bataljonom Čehoslovačke brigade „Jan Žiška" kod Popovače (vidi dok. br. 8—7/4, k. 551a u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

BR. 135

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 21. JUNA 1944. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV I POJ KOD BJELOVARA, SUNJE, KARLOVCA, NEBLJUHA I SINJA[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 173/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

21. VI 1944 g.

I OBĆI PREGLED:

Uspjeh u podhvatu u području Bjelovara, Sunje i Karlovca.

II PODRUČJA:

Bjelovar:

O borbama naše borbene skupine jednog gorskog zdruga doznaje se naknadno, da je prigodom razbijanja partizanskog obruča oko Bjelovara vodila borbu s 8 partizanskih nazovi „brigada" i naniela ovima ukupno 68 poginulih (izbrojeno), dok je stvarni broj mrtvih partizana sigurno daleko veći, 92 ranjena (izjava očevidaca seljaka) i 4 partizana zarobila. Zaplienjeno je: 5 strojopušaka, 40 pušaka i 3 samokresa.

Vlastiti gubitci: 10 mrtvih i 39 ranjenih.

Ova skupina dobila je visoko priznanje zapovjedničtva 1. kozačke divizije budući je ovaj uspjeh postigla bez ičije pomoći, boreći se s daleko nadmoćnijim neprijateljem.[2]

Daruvar:

Posada našeg uporišta Badljevina (10 km j. Daruvara) privremeno je povučena u Daruvar, do povratka borbene skupine upućene radi odterećenja Bjelovara.

Sunja:

U podhvatu naših borbenih skupina jugozapadno Sunje pala su 52 partizana, a cieni se da ih je palo još

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 21/1–1, k. 39.

[2] Vidi dok. br. 68, 70, 100, 130, 131, 132 i 134.

70, koje su partizani uspjeli odvući sa sobom. Plien: 1 strojnica i više pušaka.[3]

Karlovac:

Prigodom protjerivanja neprijatelja i.si. od Karlovca pala su 42 partizana, a 6 ih je zarobljeno.[4]

Bihać:

Prigodom bezuspješnih pokušaja ometanja naših preselica odbačen je neprijatelj sa visova južno od Kamenskog (7 km j.z. Nebljusi) uz 11 poginulih i 1 zarobljenog partizana.[5] Zaplienjen je 1 bacač, 1 strojnica, više pušaka i veća količina strjeljiva.

Sinj:

U manjem podhvatu zapadno-sjeverozapadno Sinja pala su 23 partizana.[6]

Djelat. vlast. zrakopl.:

Vršilo je razviđanje i podpomaganje naših postrojbi u podhvatima.

Općenito:

U toku manjih podhvata i izviđačkih djelatnosti u području Fojnice, Trnova, Foče i Zagreba pala su 23 partizana (među njima 2 „oficira"), daljnjih 20 mrtvih je ocienjeno, 15 ranjenih (izbrojeno), daljnjih 20 ranjenih ocienjeno, a 22 partizana su zarobljena.

Događaji na želj. prugama:

Noću 19/20. VI minirana je želj. pruga između ž.p. Poljana i Kukunjevac (na pruzi Banova Jaruga —Pakrac).[7]

Noću 20/21. VI minirana je želj. pruga između ž.p. Novoselec-Križ i Moslavina-Popovača (na pruzi Dugo Selo—Banova Jaruga).[8]

---

[3] U borbi kod Graduse i Mečenčana 17. juna 1944. jedinice Sedme divizije imale su 3 mrtva, 13 ranjenih i 3 nestala (vidi dok. br. 110).

[4] Vjerovatno se odnosi na borbe koje su vođene u Rečici i Blatnici (vidi dok. br. 80 i 82).

[5] Pravac Nebljusi—Kamensko zatvarao je Prvi bataljon Ličkog NOP odreda. U borbi 18. juna Bataljon je imao 3 mrtva i jednog ranjenog. (Opširnije o tome vidi dok. br. 85).

[6] Riječ je o gubicima Prve brigade Dvadesete divizije u borbama na području Zelovo 21. juna 1944. (vidi dok. br. 36/2, k. 1629 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[7] Prema izvještaju Štaba Šestog korpusa NOVJ prugu je razorio Posavski NOP odred 20/21. juna u dužini od 3 km (vidi dok. br. 108).

[8] Diverziju su izveli Druga brigada Trideset treće divizije i dijelovi Trećeg diverzantskog bataljona. Pruga je presječena na 168 mjesta, uništeno je 336 šina i srušena 2 mosta. (Vidi tom V, knj. 29, izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 7. juna 1944.)

Iste noći minirana je želj. pruga i jedan most između ž. p. Desinec i Jastrebarsko (na žel. pruzi Zagreb—Karlovac).[9]

21. VI u 0235 sati između ž.p. Sv. Klara i Vel. Gorica minom je oštećena jedna tračnica.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M.P.) **Helbich**

BR. 136

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 22. JUNA 1944. O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA PODGORAČ, I O BORBAMA KOD LUDBREGA, BJELOVARA I NA KOMUNIKACIJI BIHAĆ—KNIN[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 174/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

22. VI 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Veći uspjeh u podhvatu u području Ludbrega.
Đurđevac oslobođen.
Pojačana neprijateljska djelatnost u području Našica.

II PODRUČJA:

Koprivnica:

20. VI u 1200 sati postrojbe jednog ustaškog zdruga oslobodile su Đurđevac.

---

[9] Prugu su razorile jedinice Osme i Trideset četvrte divizije u dužini od 6 km (vidi dok. br. 107 u ovoj knjizi i depešu štaba Četvrtog korpusa br. 3398 od 23. juna 1944. u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 22/1—1, k. 39.

U podhvatu na području s. Apatovca (12 km j.j.z. Ludbrega) razpršena je 19. i 20. VI „komanda partizanskog Kalničkog područja“, pri čemu je neprijatelj pretrpio osjetljive gubitke od 56 poginulih (izbrojeno) među njima 1 viši part. „oficir“.

Zaplienjeno je: 27 pušaka, pismohrana, ambulanta s liekovima, brzoglasni uređaj, podkivački alat i razno drugo vojničko tvorivo.[2]

Bjelovar:

Poslie težkih gubitaka u borbama od 16—18. VI partizani su uzmakli s područja Bjelovara,[3] gdje je stanje olakšano.

Našice:

Noću 19/20. VI partizani su jakim snagama napali uporište Podgorač (10 km i.j.i. Našica). Posada, koju sačinjavaju postrojbe hrvatsko-njemačkog oružničtva, morala se povući nakon jakog odpora i pretrpljenih gubitaka.[4]

Padom Podgorača ugrožena su uporišta: Normanci i Prandanovci (18 i 20 km i.s.i. Našica) te Feričanci i Đurđenovac (10 i 6 km s.z. Našica). Posada iz Našičke Breznice (10 km s.i. Našica) također je povučena u Našice, zbog pritiska partizana. Poduzete su protumjere.[5]

Bihać—Knin:

Pojačana je napadačka djelatnost partizana na obskrbnoj cesti Bihać—Knin, uz miniranje osobito bliže Kninu.[6]

19. VI odbijen je napadaj na jednu našu preselicu na cesti jugoiztočno od Bihaća. Prigodom odbijanja drugog napadaja na preselicu na cesti Vrtoče—Bihać poginula su 3, ranjeno 6 i nestalo 20 momaka. Neprijateljski gubitci su znatni, ali su partizani uspjeli odvući svoje mrtve i ranjene.[7]

---

[2] Vidi dok. br. 137.

[3] Opširnije o tim borbama vidi dok. br. 68, 70 i 100 u ovoj knjizi i dok. br. 6—1/2, 9—2, k. 1124 i 83—13/4, k. 551A u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[4] Posadu Podgorača čije je brojno stanje bilo oko 650 ljudi uništile su jedinice Dvanaeste divizije (vidi dok. br. 69, 94 i 108).

[5] Vidi dok. br. 108.

[6] Napade i miniranje na toj komunikaciji izvodile su jedinice Trideset pete i Devetnaeste divizije (vidi dok. br. 1—1, k. 119/8 i 119/10 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[7] Vidi dok. br. 135.

Njemačko topničtvo uspješno je tuklo odmetničke skupine kod Otoke (30 km s.i. Bihaća).

Djelat. vlast. zrakopl.:

Vršilo je prienos strjeljiva posadi u Srebrenici, te napadalo partizane bombama i strojničkom vatrom na cesti Kupinec, Bratina—Pisarovina.

Općenito:

Prigodom razviđanja i manjih djelatnosti kod Varaždina, Bizovca (kraj Osijeka) i Sinja poginulo je 5, ranjen 1, zarobljena 2, prebjegla 3 partizana. Zaplienjena je 1 strojnica, 4 puške i 5 sanduka puščanog strjeljiva.

Događaji na želj. prugama:

Na pruzi Gabela—Mostar 21. VI u 0045 sati između ž.p. Čapljina i Šurmanci naletio je na minu strojni vlak.[8] Stroj se prevrnuo, strojovođa je poginuo, a ložač je ranjen.

Na pruzi Dugo Selo—Banova Jaruga noću 21/22. VI minirana je pruga između ž.p. Ivanić Grad i Novoselec-Križ. U isto vrieme napali su partizani želj. prugu između ž.p. Deanovac i Širinec. Pruga je na više mjesta oštećena.[9]

Na pruzi Caprag—Petrinja 21. VI u 2315 sati miniran je jedan most i pruga prekinuta.

21. VI uzpostavljen je promet s prelaženjem kod ž.p. Jastrebarsko (na želj. pruzi Zagreb—Karlovac).

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M.P.) **Helbich**

---

[8] Prugu su minirale jedinice Neretvanskog NOP odreda (vidi dok. br. 105).

[9] Vidi dok. br. 135.

BR. 137

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 23. JUNA 1944. O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA ĐAKOVO, ZDENČINU I BABIN POTOK[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 175/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

23. VI 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Uspjeh u podhvatu u području Travnika i Đurđevca.

Pojačana djelatnost partizana na rušenju pruga.

II PODRUČJA:

Ludbreg:

Neprijateljski gubitci u podhvatima kod Apatovca (12 km j.j.z. Ludbrega), 19. i 20. VI popeli su se na 61 poginulog i 2 zarobljena partizana.[2]

Daruvar:

Opaža se ponovno prikupljanje partizana u selima G. Kovačica, Šibenik, Peratovica i Dapčevica (11 km s., 16 i 14 km s.i. Zdenaca) i jak promet njihovih skupina u šumi Lipovac (4 km s. Daruvara).

Noću 18/19. VI izvršili su partizani vatreni prepad na uporište Končanica, Daruvar i Doljani te prekinuli b.b. veze.[3]

Iste noći spriječeno je rušenje mosta na r. Ilovi kod Sigeta (2 km i.V. Zdenaca).

Koprivnica:

U podhvatu jednog ustaškog zdruga 19. i 20. VI, prigodom kojeg je oslobođen Đurđevac (22 km j.i. Koprivnice), partizani su izgubil oko 60 mrtvih i mnogo ranjenih. Zaplienjeno je 30 pušaka, 6 strojopušaka,

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 23/1–1, k. 39.

[2] Vidi dok. br. 136.

[3] Demonstrativne napade na Daruvar vršio je u to vrijeme Daruvarski NOP odred (vidi dok. br. 33–3, k. 1621 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

1 strojnica, alat puškarske radione, brzoglasna središnica.[4]

Vlastiti gubitci: 2 mrtva i 7 ranjenih vojničara.

U Đurđevcu uhvaćena su 2 glavna part. suradnika.

Đakovo:

Hrvatsko-njemački oružnici odbili su 19. VI napadaj partizana na Đakovo. Nađeno je 13 mrtvih partizana, dok se cieni da su gubitci partizana bili mnogo veći.[5]

Karlovac:

Partizani su pojačali razorno djelovanje na prugama kod Karlovca.

Noću 20/21. VI izvršili su prepad na Zdenčinu bez učinka. Iste noći izvršili su napadaj na stražu kod mosta preko Okičnice (2 km z. Zdenčine). Posada mosta, nakon žestoke borbe, povukla se pred nadmoćnijim neprijateljem u sastav posade Desinec. 5 domobrana je nestalo.[6]

Lika:

20. VI odbačene su neprijateljske skupine iz Medaka (16 km j.i. Gospića), a topničkom vatrom odbijen je noćni napadaj na uporište Babin Potok[7] (22 km i. Otočca).

Djelat. vlast. zrakopl.:

Vršilo je razviđanje i napalo s uspjehom jedan partizanski povoz na cesti 4 km i. Vrgin Mosta strojničkom vatrom.

---

[4] Vidi dok. br. 136.

[5] Đakovo tada nije napadano. Jedinice Dvanaeste divizije napale su 19. juna neprijateljski garnizon u Podgoraču (22 km s.z. od Đakova). Na obezbjeđenju prema Đakovu nalazila se Osječka brigada. Ona je vodila borbu sa neprijateljem koji je iz Đakova pošao u pomoć napadnutom garnizonu (vidi dok. br. 69, 94 i 108) u ovoj knjizi i istorijat Dvanaeste divizije u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—6, k. 881A).

[6] Štab Četvrtog korpusa javio je o tome Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 24. juna slijedeće: „Prošle noći porušila je Seljina brigada željez. most na Okičnici kod Zdenčine i most preko Gorenjskog potoka. Razoružala je bunker i zarobila 5 domobrana. Porušila je prugu na 10 metara. III. Kordunaška (odnosi se na Treću brigadu Osme divizije — prim. red.) i diverzanti porušili prugu između Zdenčine i Zagreba na više mjesta..." (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 4—10/13/I, k. 429).

[7] U selu Medak nalazili su se tada dijelovi Treće brigade Trideset pete divizije. Istočno od Otočca dejstvovale su Prva i Druga brigada iste divizije ali se iz njenih izvještaja ne vidi da je tada izveden napad na Babin Potok (vidi dok. br. 11—1/6, k. 1234 i 1/1, k. 1237A, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

Djelat. nepr. zrakopl.:

Pojedinačni lietovi za uznemiravanje.

Općenito:

Prigodom neuspjelog napadaja partizana na Rastovo (20 km j. Travnika) 2 i 3. VI ostavio je neprijatelj na mjestu borbe 18 mrtvih (1 „politički komesar") i 18 ranjenih (spoj dnevno izvješće br. 161).[8]

Kod Imotskog naletio je na minu jedan naš samovoz. Jedan domobran je ranjen.

Prigodom manjih djelatnosti i razviđanja kod Tuzle, Popovače i Križa poginulo je 14 partizana, 4 su zarobljena s oružjem, dok su samo 2 domobrana ranjena.

21. VI prijavilo se u Varaždinu 13 voj. neposlušnika.

Događaji na želj. prugama:

Noću 19/20. VI spriečeno je razaranje pruge između Repušnice i Popovače. Jedan domobran je ranjen i 1 partizan zarobljen.[9]

20. VI partizani su porušili 8 mostova na želj. pruzi Pakrac—Banova Jaruga između ž.p. Brezine i Kukunjevac.[10]

19. VI kod Zavale (na pruzi Metković—Dubrovnik) naletio je oklopni vlak na minu i razorenu prugu. Stroj i 3 kola su izkočila. Vojni vlak, koji je išao iza oklopnog naletio je na minu, bez štete i žrtava. Pomoćni vlak, koji je išao na mjesto događaja u pomoć, također je naletio na minu, pri čemu su ranjena 4 radnika.

Noću 21/22. VI miniran je želj. most kod s. Mošćenice (6 km i. Petrinje). Iste noći naišla je domobranska obhodnja na želj. pruzi kod Mošćenice na mine. Poginula su 3, a ranjena 2 domobrana.

22. VI u 1005 sati na pruzi Sunja—Bos. Novi između ž.p. Sunja i Majur naletio je na minu teretni vlak. Oštećen tender, izkliznula 1 kola, a uništene su 4 tračnice. 2 osobe ranjene.

Na pruzi Zagreb—Sisak 23. VI u 0040 sati između ž.p. Gorica i Odra naišao je na minu teretni vlak. Štete nije bilo.

---

[8] Vidi dok. br. 9/1—1, k. 39 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[9] Prva brigada Trideset treće divizije pojačana Srpskim bataljonom minirala je tada prugu na 11 mjesta i porušila jedan most kod Volodera (Arhiv Vojnoistorijskog instituta reg. br. 8—15/4, k. 551/a).

[10] Mostove je porušio Posavski NOP odred u zajednici sa diverzantima Prvog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 108).

Istog dana u 0635 sati između ž.p. Lekenik i Greda naišao je na minu putnički vlak. Izkliznuo stroj i jedna kola, a pruga je oštećena. Žrtava nije bilo.[11]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M.P.) **Helbich**

BR. 138

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 24. JUNA 1944. O POJAČANIM NAPADIMA JEDINICA NOV I POJ NA KOMUNIKACIJE I BORBAMA KOD BJELOVARA, SINJA, DRNIŠA I NA KORČULI[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 176/44

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

24. VI 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Uspješno se nastavlja podhvat u području G. Vakufa.

Uspjeh u podhvatu kod Sinja i Drniša.

Pojačana djelatnost partizana na glavnoj pruzi između Dugog Sela i Kutine, te na pruzi Banova Jaruga—Pakrac.

II PODRUČJA:

Bjelovar:

Započeo je podhvat čišćenja područja zapadno Bjelovara.[2]

---

[11] Vidi dok. br. 98.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 24/1—1, k. 39.

[2] Vidi dok. br. 100.

Drniš—Sinj:

U podhvatu ustaških postrojbi na području 10 km s.z. Sinja razbijena je 1 jača neprijateljska skupina. Tom prigodom pobijeno je 30 partizana (1 „komesar") i 30 ih je zarobljeno. Zaplienjene su 2 strojnice, 4 strojosamokresa i strjeljivo.[3]

U području Drniša naišao je jedan partizanski obskrbni povoz na našu zasjedu. Tom prigodnom poginulo je 17 i zarobljeno 8 partizana, a zaplienjen 1 krugovalni uređaj, više pušaka i strojosamokresa te pisarnički pribor i 20 konja.

Jadranska obala:

Na otoku Korčuli protjerane su manje odmetničke skupine zapadno od Čara (10 km i. Blata).

Osobitosti:

Prema viestima upravnih oblasti četnici provode mobilizaciju u selima oko Rajlovca, odakle su odveli i 3 pripadnika Orsa.[4]

Općenito:

Hrvatsko-njemačko oružničtvo u manjim podhvatima te prigodom razviđanja od 5—10. VI kod: Desinića, Vinagore i Podgore u Hrv. Zagorju, na Plešivici u Žumberku te kod Vel. Grđevca, G. Kovačice, Gregurovca, Bielog Brega i Obreža pobilo je 148 partizana, 7 zarobilo i velik broj ranilo. Zaplienjen je veći broj pušaka, strjeljiva, opreme i promičbenog tvoriva.

U toku razviđanja kod Desinca i Netretića kraj Karlovca, Siska i Ivanić Grada palo je 6 partizana, 5 ih je ranjeno i 1 zarobljen. Zaplienjeno je 5 pušaka i 1 strojosamokres, a 4 kola pšenice i nešto stoke vraćeno je vlastnicima. Vlastiti gubitci: 1 oružnik poginuo.

Neprijateljska djelatnost minama na obskrbnoj cesti kod D. Lapca, te cesti Bihać—Otoka i Karlovac —Jastrebarsko nastavlja se.

U području Varaždina 22. VI prijavilo se 36 vojnih neposlušnika.

Događaji na želj. prugama:

Pojačana je djelatnost partizana oko rušenja pruge i spriečavanja prometa na dielu želj. pruge

---

[3] Vidi dok. br. 135.

[4] Opšte radne službe

Dugo Selo—Ivanić Grad—Kutina i Banova Jaruga—Pakrac.[5]

Noću 20/21. VI oštetili su partizani prugu kod želj. postaje Ludina—Vidrenjak.[6]

Iste noći odbijen je partizanski napadaj na želj. prugu i spriečeno rušenje između r. Lonje i ž.p. Deanovec. Isto tako protjerani su partizani sa želj. pruge kod ž.p. Međurić i Brezine.

Iste noći jedna partizanska „brigada" napala je sve naše bunkere i zasjede na pruzi između ž.p. Širinec i Deanovec te porušila prugu u dužini od 1800 metara i oštetila je minama.[7]

22. VI zasjede jednog gorskog zdruga uz pripomoć oklopnog vlaka protjerale su jaku partizansku skupinu, koja je napala želj. prugu između ž. p. Repušnice i Gračenice, bez vlastitih gubitaka.

22. VI oko 0900 sati između ž. p. Banova Jaruga i Međurić naišao je radni vlak na minu.[8] Jedan Niemac poginuo, 2 Niemca i 3 građanske osobe su ranjeni. Za odmazdu uzeti su za taoce svi Česi iz s. Međurić.

23. VI u 1400 sati kod ž. p. Poljana eksplodirala je mina pod radnim vlakom. Oštećene su 3 tračnice.

22. VI partizani su minirali prugu između ž. p. Caprag i Petrinja te porušili oko 50 metara pruge. Pri tom su poginula 3 odmetnika.

Na pruzi Sunja — Novska 23. VI u 2335 sati minirane su skretnice na želj. postaji Šaš.

Na pruzi Zagreb — Karlovac 24. VI u 0130 sati minirana je želj. pruga na 2 mjesta između ž. p. Horvati i Zdenčina.[9]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

(M.P.)

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

---

[5] [7] Vidi dok. br. 135, 136 i 137.

[6] Vidi dok. br. 135.

[8] Minu su postavili diverzanti Prvog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 2—4, k. 121).

[9] Prugu su minirali diverzanti Drugog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 2—4, k. 121).

BR. 139

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 25. JUNA 1944. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV I POJ KOD ĐAKOVA, SISKA, CRIKVENICE I NA OTOKU BRAČU[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 177/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

25. VI 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Uspješno se nastavlja podhvat u području G. Vakufa.

Opaženo je okupljanje jačih part. snaga u širem području Banje Luke.

II PODRUČJA:

Đakovo:

Borbena skupina hrvatsko-njemačkog redarstva, koja je upućena iz Đakova radi oslobođenja Podgorača (10 km i.j.i. Našica), bila je napadnuta 22. VI od premoćne skupine partizana 17 km s.z. Đakova. U borbi je palo oko 150 partizana, a velik broj ih je ranjen.[2]

Vlastiti gubitci iznose: 25 poginulih i isto toliko ranjenih. Izgubljena su 3 bacača i 3 strojnice.

Livno:

Noću 19/20. VI premoćne partizanske snage nakon žestoke borbe s ustašama uspjele su zauzeti uporište Karlov Han (17 km j.i. Livna) i razoriti most. Pojedinosti još nisu javljene.[3]

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 25/1—1, k. 39.

[2] Jedinice Dvanaeste divizije zauzele su Podgorač 20. juna 1944. Pokušaj njemačko-ustaških snaga da povrate ovo mjesto onemogućila je Osječka brigada. Njeni gubici u borbi između Razbojišta i Bračevaca bili su: 2 mrtva i 15 ranjenih. (Opširnije o tome vidi dok. br. 69, 94 i 108).

[3] U izvještaju Štaba Treće brigade Dvadesete divizije o tome piše: „Sa 2 bataljona trebalo je likvidirati Karlov Han. Neprijatelj je osjetio dolazak naše vojske jer su se patrole sukobile i uspjelo im je pobjeći. Zarobljeno je 7 domobrana a među njima i zapovjednik garnizona Fišćur

Sisak:

22. VI partizani su na cesti Sunja — Sisak na križanju 5 km j. Siska napali i obkolili premoćnim snagama jednu njemačku postrojbu. Upućena pomoć iz Siska zajedno sa napadnutom postrojbom odbila je nakon duže borbe neprijatelja. Vlastiti gubitci: 5 mrtvih i 10 ranjenih te 1 teretni samovoz uništen. Neprijateljski gubitci nisu poznati.[4]

Radi čestih rušenja pruge u blizini s. Mošćenica i Pračno (4.5 i 5 km j. Siska) vojničke vlasti u Sisku pokupile su sve seljake iz s. Pračno i vode preslušavanja.

Jadranska obala:

Jedna njemačka razviđačka skupina na o. Braču naišla je zapadno — jugozapadno od Nerežišća na partizansku zasjedu. Poginulo je 11 vojnika i nestalo 9. Upućena je potjera.

Između Šibenika i o. Drvenika primijećeno je više neprijateljskih većih brodova, koji su plovili u smjeru sjeverozapada.

Odbijeni su napadaji partizanskih skupina na Crikvenicu. Poduzeto je gonjenje partizana.[5]

Djelat. vlast. zrakopl.:

Vršilo je borbena razviđanja.

Djelat. nepr. zrakopl.:

Živa neprijateljska zrakoplovna djelatnost na cestama bez gubitaka.

Doznaje se da je prigodom neprijateljskog napadaja na Sinj 15. VI poginulo 7 građ. osoba, 5 ih je ranjeno i 10 kuća srušeno.

15. VI neprijateljski zrakoplovi napali su strojničkom vatrom njemački samovozni povoz kod Nevesinja i oštetili 2 samovoza.

Zvonko. Zaplijenjeno je 9 pušaka, 1 puškomitraljez „Brno", kutija rezervnih dijelova za „Šarac", te nešto druge spreme..." (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 40—1/2, k. 1029.)

[4] Njemačku auto-kolonu napala je Druga brigada Sedme divizije. Njeni gubici bili su: 6 mrtvih i 4 ranjena (vidi dok. br. 111 u ovoj knjizi i dok. br. 4—10/13/I, k. 429A u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[5] „Noću 24/25 delovi XIII. Div. napali su Crikvenicu. Borba je trajala cijelu noć i jedinice su prodrle u grad i očistile nekoliko kasarni. Ubijeno je 30, ranjeno 35, a zarobljen 1 nepr. vojnik. Zaplijenjeno je dosta spreme i nešto oružja. Jedinice su se u redu povukle". (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—17/1, k. 119/10.)

Općenito:

Prigodom odbijanja jednog napadaja partizana na uporište Bratač (9 km i. Nevesinja) 12. VI palo je 7 partizana, a velik broj ih je ranjen. Četnici — suborci, koji su branili to uporište, imali su gubitaka.

U toku manjih djelatnosti i razviđanja kod Ivanjske, Livna, Imotskog i na poluotoku Pelješcu poginula su 23 partizana, 5 ih je zarobljeno i 4 su prebjegla. Iz zarobljeničtva oslobođeni su 2 ustaše. Vlastiti gubitci: 1 ustaša poginuo i 4 ranjena.

Osobitosti:

15. VI prigodom napadaja neprijateljskih zrakoplova kod Dugog Polja (13 km j. Sinja) poginuo je ustaški nadporučnik Marković.

Događaji na prugama:

22. VI između ž. p. Banove Jaruge i Međurića naišao je na minu oklopni vlak. 4 domobrana su poginula, a 3 domobrana i 1 njemački častnik ranjeni.[6]

Prigodom napadaja na bunkere iz zasjede duž želj. pruge između Širinec i Deanovec noću 21/22. VI doznaje se da su partizani imali velike gubitke: 5 kola mrtvih i velik broj ranjenih.

Iste noći partizani su imali 7 mrtvih i 5 ranjenih prigodom napadaja na želj. prugu između ž. p. Međurić—Poljana—Brezine.[7]

22. VI uzpostavljen je redoviti promet na pruzi Nova Kapela-Batrina—Pleternica.

24. VI uzpostavljen je redoviti promet na pruzi Banova Jaruga—Pakrac te pruzi Zagreb—Karlovac.

25. VI u 0650 sati između ž. p. Vel. Gorica i Turopolje naletio je na minu putnički vlak. Pojedinosti nisu poznate.[8]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M.P.) **Helbich**

---

[6] Minu je postavio Prvi diverzantski bataljon (vidi dok. br. 2—4, k. 121).

[7] Vidi dok. br. 136 i 138.

[8] Minu je postavio Drugi diverzantski bataljon (vidi dok. br. 98).

BR. 140

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 26. JUNA 1944. O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA ZABOK, NEREŽIŠĆE I NOVIGRAD I O BORBAMA KOD SAMOBORA, BJELOVARA I GENERALSKOG STOLA[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 178/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

26. VI 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Uspješno se nastavlja uništavanje neprijatelja obkoljenog u području sjeverno G. Vakufa.

Veći uspjesi u podhvatu u području Bjelovara i Samobora. Srušen je 1 neprijateljski zrakoplov.

II PODRUČJA:

Zagreb:

Noću 24/25. VI odbijen je napadaj partizana na Zabok (26 km s.s.z. Zagreba) bez vlastitih gubitaka, dok su partizani svoje mrtve i ranjene odvukli.

Samobor:

Hrvatsko-njemačko redarstvo u podhvatu kod Samobora nanielo je partizanima osjetljive gubitke: izbrojeno je 75 poginulih, daljnjih 170 poginulih je ocienjeno, veliki broj je ranjen. Zaplienjeno je: 1 strojopuška, 10 kola dojavnog i zdravstvenog tvoriva te 29 konja.[2]

Bjelovar:

U podhvatu naših i njemačkih oružanih snaga u području 7 km s. Bjelovara 24. VI razpršeno je nekoliko partizanskih „brigada".[3] Prema izvješću usta-

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 26/1—1, k. 39.

[2] Gubici brigade „Franjo Ogulinac Seljo" u borbi kod Samobora 22. juna 1944. bili su: 10 mrtvih, 26 ranjenih i 10 nestalih (vidi dok. br. 99 u ovoj knjizi i knjigu depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 4—10/13/I, k. 429A).

[3] Vidi dok. br. 100 i 106 u ovoj knjizi i dok. br. 22/3, 25/3, k. 551a i 11—2, k. 1124 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

ške borbene skupine partizani su izgubili oko 500 mrtvih i ranjenih, zaplienjeno je 28 strojnica, strojopušaka i strojosamokresa, veći broj pušaka, te 300 englezkih kišnih kabanica.

Karlovac:

Noću 23/24. VI odbijen je napadaj partizana na posadu Karlovačkog vodovoda u Borlinu (2 km s. z. Karlovca) bez vlastitih gubitaka.

Minirana je cesta Draganić—Krašić.

Prigodom čišćenja ceste j. Generalskog Stola (20 km. j. z. Karlovca) palo je 20 partizana.

Jadranska obala:

23. VI odbijen je neprijateljski napadaj na uporište Nereižišće na o. Braču.

Isto tako odbijen je napadaj partizana na uporište Novi Grad (16 km s. Benkovca).

Djelat. vlast. zrakopl.:

Vršilo bojne zadaće, razviđanja te uspješno napalo partizane na cesti kod Krašića strojničkom vatrom.

Djelat. nepr. zrakopl.:

Jedan neprijateljski bombarder srušio se 23. VI u more. Za sudbinu posade se ne zna.

Općenito:

Kod Sočanice (14 km s.z. Doboja) 21. VI (dnev. izv. br. 174) partizani su zarobili obhodnju od 6 domobrana.

Prigodom razviđanja kod Ozlja i Pračna predao se 1 partizan s oružjem, uhićena su 2 vojna neposlušnika, a 1 domobran je ranjen.

Događaji na prugama:

23. VI oko 2230 sati napali su partizani vlak kod Vedrog Polja (na pruzi Sunja—Kostajnica). Napadaj je odbijen. Tri Niemca i 1 domobran su ranjeni.

24. VI u 0700 sati 2 km z. Prijedora naletio je vlak na minu. Stroj i 6 vagona su oštećeni. Jedan domobran i 1 građanska osoba su poginuli, 3 domobrana ranjeni.

Na pruzi Bos. Novi—Prijedor—Bihać 24. VI u 0745 između ž. p. Brezičani i Prijedor naletio je na minu teretni vlak. Pruga je prekinuta.

Na istoj pruzi 25. VI u 1030 sati između ž. p. Blatna i Otoka naletio je na minu teretni vlak. Izbačena su 4 kola i oštećena je želj. pruga.

Na pruzi Banova Jaruga—Pakrac 25. VI u 0930 sati između ž. p. Poljana i Kukunjevac naletio je na minu oklopni vlak. Izkočila su 4 kola, a pruga je oštećena.[4]

Na pruzi Zagreb—Sisak 26. VI u 0115 sati između ž. p. Lekenik i Greda naletio je na minu oklopni vlak. Izkliznula su jedna kola i oštećena je pruga.[5]

25. VI. uzpostavljen je promet na pruzi Caprag—Petrinja.

Na pruzi Zagreb—Karlovac 26. VI rano u jutro minirana je pruga na više mjesta između ž. p. Desinec i Horvati te ž. p. Jastrebarsko i Desinec. Pruga je oštećena.[6]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M.P.) **Helbich**

[4] Vidi dok. br. 108 u ovoj knjizi i dok. br. 2—4, k. 121 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta.

[5] i [6] Vidi dok. br. 98.

BR. 141

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 27. JUNA 1944. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV I POJ KOD ČAZME, BJELOVARA, DARUVARA, GRUBIŠNOG POLJA I SINJA[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 179/44

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

27. VI 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Oslobođena je Čazma.

Uspjesi u poduhvatima kod Bjelovara i Sinja.

Drinjača, Nova Kasaba i Bos. Grahovo izpražnjeni po njemačkim i našim postrojbama.

Napadaj neprijateljskih lovačkih zrakoplova na Zagreb.

Srušena 3 neprijateljska zrakoplova.

II PODRUČJA:

Čazma—Bjelovar:

U toku je podhvat naših i kozačkih postrojbi u području jugozapadno od Bjelovara. 24. VI uzprkos žestokog neprijateljskog odpora borbene skupine uzpostavile su među sobom spoj južno od Dubrave (22 km. s.i. Dugog Sela), dok je borbena skupina jednog našeg gorskog zdruga nadirući s juga zauzela Čazmu.[2]

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 27/1—1, k. 39.

[2] U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja za juni 1944. rečeno je o tome slijedeće: „Raspoložive snage zdruga (Prvi gorski zdrug — prim. red.) u podhvatu „Bienenhaus" (košnica). Tokom podhvata djelovi zdruga ušli su u Čazmu. Prigodom ovog podhvata desili su se izgredi od strane kozačkih postrojbi (odnosi se na jedinice njemačke Prve kozačke konjičke divizije koje su učestvovale u zauzimanju Čazme — prim. red.) na koje je ovaj zdrug reagirao tužbom sa svim potrebnim dokazima na najviše mjesto. Podhvat nije uspio kao što je trebao prema snagama koje su sudjelovale, radi kozačkih nedjela i radi slabo izdane zapovjedi za podhvat. Naši gubitci: 6 mrtvih, 18 ranjenih. Gubitci odmetnika: 100 mrtvih." Pravce koji od Bjelovara i Kloštar Ivanića izvode ka Čazmi zatvarale su jedinice Trideset treće divizije, ali su pod pritiskom nadmoćnijih neprijateljskih snaga bile potisnute. Da bi onemogućio dalje nastupanje

Borbena skupina jednog našeg ustaškog zdruga nalazi se u borbi 15 km sjeverno Bjelovara s jačim partizanskim snagama.

U ovim borbama do sada je poginulo 150 partizana (izbrojeno), a zaplienjeno je više strojnica i raznog tvoriva.[3]

Vlastiti gubitci: 3 poginula i 7 ranjenih.

Noću 25/26. VI odbijen je bez vlastitih gubitaka napadaj partizana na Podr. Novi Grad (21 km s. Bjelovara).

Daruvar—Grubišno Polje:

Noću 25/26. VI odbijeni su bez vlastitih gubitaka napadaji partizana na Daruvar i Grubišno Polje.

Vinkovci:

U toku razviđačkih djelatnosti 30 km z. od Vinkovaca uz podporu oklopnih kola i sudjelovanje oklopnog vlaka razpršena je jedna partizanska skupina, bez vlastitih gubitaka. Poginuo je 21 partizan (izbrojano).

Sinj:

U toku je podhvat njemačkih i hrvatskih borbenih skupina proti okupljanju neprijatelja u području Muća (12 km z. Sinja).

Prema naknadno primljenim viestima u borbi kod Zelova (9 km s.z. Sinja) 21. VI razpršile su ustaške postrojbe jedan partizanski „bataljon", pri čemu je 60 partizana poginulo, a 59 ih je zarobljeno. Plien: 40 pušaka, 40 strojcsamokresa i 4 strojopuške (spoj dnevno izvješće br. 176).[4]

Djelat. vlast. zrakopl.:

Vršilo bojne zadaće te napalo partizanske postave u području Koprivnice bombama i strojopuščanom vatrom.

Jedan naš izviđački zrakoplov s posadom: zastavnik Cerinski i Majnarić nije se 25. VI vratio sa zadatka kod Topuskog.

---

neprijatelja i preuzeo inicijativu, Štab divizije je isto veče (24. juna) dijelom snaga napao Čazmu. Jedinice su prodrle u mjesto ali su protivnapadom neprijatelja, koji je bio potpomognut tenkovima, bile potisnute. U borbama na području Čazme od 24. do 26. juna Divizija je imala slijedeće gubitke: 8 poginulih, 50 ranjenih i 70 nestalih. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 8/4, k. 551A i 6/1—2, k. 58).

[3] Vidi dok. br. 100.

[4] Vidi dok. br. 138.

Djelat. nepr. zrakopl.:

26. VI tri neprijateljska zrakoplova napali su vlak kod Odre (7 km j.i. Zagreba), te želj. postaju i vlak kod Sv. Klare (južno od Zagreba) gdje su oštetili jedan stroj.

Istog dana u 1605 sati 3 neprijateljska lovačka zrakoplova napala su gradsko područje Zagreba, naročito istočno predgrađe. Osim toga napali su strojničkom vatrom građanstvo na ulicama pri čemu je po do sada primljenim podatcima ranjeno 5 osoba. Poginuo je 1 domobran protuzrakoplovne obrane.

Od protuzrakoplovne obrane oboren je 1 napadački zrakoplov, koji je pao u predgrađu Rudeš i izgorio zajedno sa pilotom.

Okolica Drniša i Klisa bombardirana je i tučena strojničkom vatrom.

Prilikom prelieta neprijateljskih zrakoplova pri povratku 26. VI srušen je i zapaljen 1 neprijateljski zrakoplov u području 10 km j. Zagreba, a drugi neprijateljski zrakoplov srušen je sjeverozapadno od Sv. Ivana Zeline. Dva člana posade su izgorila, dok je 5 članova koji su iskočili padobranima zarobljeno.

25. VI u 0715 sati napali su neprijateljski zrakoplovi teretne samovoze u Bugojnu. Ima nešto štete.

Općenito:

21. VI partizani su zarobili 1 naš teretni samovoz kod s. Capardi (11 km z. Zvornika), jednog domobrana ranili i 6 zarobili.

Noću 25/26. VI partizani su opljačkali s. Braslovlje i s. Rude (kraj Samobora) gdje su prekopali cestu i porušili jedan most.

Prigodom razviđanja i manjih djelatnosti kod D. Stubice, Zapršića, Banove Jaruge poginula su 2 i ranjena 2 partizana. Zaplienjena su 2 samokresa, 2 bombe i 2 torbe sa spisima. Jedan domobran poginuo, a 1 oružnik nestao.

Događaji na želj. prugama:

Na pruzi Zagreb—Sisak 27. VI u 0120 sati između ž. p. Velika Gorica i Mraclin naletio je prazan vlak na minu. Izkočilo je 5 štitnih kola. Žrtava nije bilo.[5]

[5] Vidi dok. br. 98.

Na pruzi Zagreb—Karlovac 26. VI u 0930 sati između ž. p. Leskovac i Horvati naletio je radni vlak na minu. 4 kola su izkliznula.[6]

Istog dana u 1606 sati neprijateljski zrakoplovi onesposobili su 2 stroja u želj. postaji Desinec.

Na pruzi Vukovar—Ilača noću 24/25. VI u 0030 sati partizani su u želj. postaji Čakovci zapalili jedna kola.

26. VI prije podne popravljena je pruga između žp. Poljana i Kukunjevac (na pruzi Banova Jaruga—Pakrac) i uzpostavljen promet.

25. VI u 0310 sati minirana je pruga između ž. p. Čepin i Vladislavci (na pruzi Strižívojna-Vrpolje—Osijek). Oštećene su 2 tračnice.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M.P.) **Helbich**

[6] Minu su postavili diverzanti Drugog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 2—4, k. 121 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

BR. 142

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 28. JUNA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA ČAZMU I KRNDIJU I O BORBAMA KOD BJELOVARA, OSIJEKA I OMIŠA[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 180/44

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

28. VI 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Veliki uspjeh u podhvatu kod Čazme i Bjelovara te u području G. Vakufa.
Težke obrambene borbe u i oko Dervente.
Brod težko bombardiran.

Oboreno 5 neprijateljskih zrakoplova.

II PODRUČJA:

Čazma—Bjelovar:

25. VI odbijen je napadaj partizana na Čazmu uz 17 poginulih partizana (izbrojeno) te oko 50 ranjenih ocienjeno, zaplienjeno je: 4 strojnice i 11 pušaka. Vlastiti gubitci: 6 domobrana poginulo, 18 ranjeno.[2]

Ustaške borbene skupine, koje su vodile borbu sjeverno od Bjelovara, 25. VI pobile su još 30 partizana, tako da ukupni neprijateljski gubitci u toku ovog podhvata iznose 180 poginulih. Vlastiti gubitci: 4 ustaše poginula i 7 ranjeno.[3]

Đakovo—Osijek:

U području 6 km s. Đakova hrvatsko-njemačko redarstvo razpršilo je jaku neprijateljsku skupinu te

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 28/1—1, k. 39.

[2] Prva brigada Trideset treće divizije napala je neprijatelja u Čazmi 24/25. juna. Njeni gubici bili su 2 mrtva i 26 ranjenih (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—10/1, k. 119/9).

[3] Vidi dok. br. 100, 140 i 141.

pobilo 20 partizana i zaplienilo 3 strojnice, 1 strojopušku, 1 p. o. pušku.[4]

U području 24 km j.z. Osijeka postrojbe hrvatsko-njemačkog redarstva vode borbu s jakim partizanskim snagama. Upućena su pojačanja i poduzete protumjere.[5]

Jadranska obala:

Pojačana je napadačka djelatnost partizana na obalnom području Omiša.

Kod Pirovca noću 25/26. VI u borbi s anglo-američkim brzim čamcima zapaljen je jedan naš torpedni brod te se nasukao 5 km z.j.z. Pirovca. Ranjeno je 11 hrvatskih mornara.

Djelat. vlast. zrakopl.:

Izviđačka djelatnost.

Djelat. nepr. zrakopl.:

26. VI jedan neprijateljski zrakoplov napao je strojničkom vatrom Sunju bez učinka.

Istog dana u blizini Novske uhićena su 4 neprijateljska zrakoplovca, koji su se spustili iz oštećenog zrakoplova.

26. VI neprijateljski zrakoplov napao je strojničkom vatrom 2 oklopna vlaka između Jastrebarskog i Zdenčine, te oštetio oba stroja.

27. VI dva neprijateljska zrakoplova bacili su oko 37 bombi od 250 kgr. ½ km s. Rajlovca i oštetili nekoliko kuća te žel. prugu, koja je odmah popravljena.

27. VI ponovno je izvršen težak teroristički napadaj na Sl. Brod. U 1000 sati izvršilo je napadaj oko 120 neprijateljskih zrakoplova, a u 1120 sati oko 60 neprijateljskih zrakoplova, koji su bacili bombe na Sl. Brod i djelomično na Bos. Brod.[6]

Šteta je velika. Velik broj stambenih zgrada je uništen i oštećen. Broj žrtava još nije ustanovljen.

25. VI oboreno je nad područjem države 5 nepr. zrakoplova.

Općenito:

Prigodom manjih djelatnosti u Žumberku i Muću kod Sinja poginulo je 14, a zarobljen 1 partizan.

---

[4] i [5] Riječ je o borbama koje su vođene u toku napada Dvanaeste divizije na njemačku posadu u s. Krndija 24. i 25. juna (opširnije o tome vidi dok. br. 108).

[6] Vidi dok. br. 106 i 143.

Noću 24/25. VI prigodom racije u Petrinji uhićeno je 25 vojnih neposlušnika.

Događaji na želj. prugama:

Na pruzi Sunja—Majur—Bos. Novi 27. VI u 1005 sati između ž. p. Sunja i Majur minirana je pruga i oštećene su 4 tračnice.

Na istoj pruzi u 1210 sati 27. VI napadnut je oklopni vlak od partizana strojničkom i bacačkom vatrom. Nakon kratke borbe odmetnici su protjerani i pruga je popravljena.

Na pruzi Alipašin Most—Ilidža 27. VI u 0237 sati kod ž. p. Ilidža naletio je na minu teretni vlak. Pojedinosti nisu javljene.

Na pruzi Banova Jaruga—Pakrac noću 26/27. VI između ž. p. Brezine-Bujavica i Lipik minirana je pruga na više mjesta.[7]

27. VI popravljeni su kvarovi na prugama i uzpostavljen želj. promet na pruzi: Zagreb—Sisak, Zagreb—Karlovac te Bos. Novi—Bihać.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M.P.) **Helbich**

[7] Prema izvještaju Štaba Šestog korpusa NOVJ pruga je presječena na 80 mjesta (vidi dok. br. 106).

BR. 143

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 29. JUNA 1944. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOVJ U MOSLAVINI, KOD NAŠICA, ĐAKOVA, KARLOVCA, SINJA I METKOVIĆA[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 181/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

29. VI 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Uspjeh u podhvatu kod Karlovca i Sinja.

Uspješno se nastavlja progon neprijatelja u području G. Vakufa.

Neprijatelj oko Dervente protjeran.

Manji napadaji neprijateljskih lovaca — bombardera.

Oboren 1 neprijateljski zrakoplov.

II PODRUČJA:

Čazma—Bjelovar:

Podhvat za uništenje neprijatelja u području Moslavačke gore nastavlja se uspješno.[2]

Našice—Đakovo:

Poduzetim protumjerama popravilo se stanje u području Našica i Đakova.[3]

Karlovac:

Noću 26/27. VI u području s. Netretić (11 km z. Karlovca) naišla je jedna partizanska „brigada" na ustašku zasjedu. Neprijatelj je ostavio 27 mrtvih (1 „komesar") i 12 pušaka.

Sinj:

U podhvatu kod Muća (12 km z. Sinja) neprijatelj daje jak odpor s. i. Muća, gdje je ostavio 22 mrtva i 2 zarobljena partizana.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 29/1—1, k. 39.

[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 141 i 144 u ovoj knjizi i tom V, knj. 29. izvještaj Štaba Desetog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 7. jula 1944.

[3] Vidi dok. br. 106 i 142.

Metković:

Započeo je podhvat čišćenja u području južno Metkovića, gdje neprijatelj daje jak odpor.

Djelat. vlast. zrakopl.:

Izviđačka djelatnost i pomaganje kopnenih četa u području Čazme i G. Vakufa.

Djelat. nepr. zrakopl.:

26. VI neprijateljski lovci — bombarderi ponovno su oštetili most kod Roškog Slapa kraj Skradina, koji se već popravlja.[4]

Istog dana napali su neprijateljski lovci bombama južni rt Lopuda kraj Dubrovnika.

26. VI neprijateljski zrakoplovi vršili su obskrbu odmetnika u području Šekovića, gdje su navodno spustili 100 vreća i 4 englezka liečnika sa zdravstvenim tvorivom.

27. VI neprijateljski zrakoplovi napali su okolicu Bugojna i oštetili jedan naš samovoz. Tom prigodom oboren je jedan neprijateljski zrakoplov.

Prigodom napadaja na Brod 27. VI oko 180 neprijateljskih zrakoplova bacilo je u 9 valova oko 2.000 bombi težine 10—250 kgr. Prema do sada primljenim podatcima imade oko 500 mrtvih i ranjenih osoba.

28. VI oko 1100 sati neprijateljski zrakoplovi napali su strojničkom vatrom ž. p. Semizovac i Podlugovi. Dvie lokomotive su onesposobljene i 3 osobe poginule.

Općenito:

Prigodom razviđanja i manjih djelatnosti kod Zagreba, Vel. Gorice, Broda, Prijedora i Rogatice poginulo je 9, ranjeno je 10 partizana, a zaplienjena je 1 puška, 1 nosila i nešto strjeljiva. Vlastiti gubitci: 2 ustaše poginula.

U Križevcima prijavila su se 2, a u Varaždinu 44 vojna neposlušnika.

Događaji na želj. prugama:

27. VI napali su odmetnici oklopni vlak između ž. p. Raštelica i Tarčin (na pruzi Sarajevo—Konjic). Nakon 4-satne borbe napadaj je odbijen.

---

[4] Vidi dok. br. 129.

Istog dana odbijeni su napadaji partizana na želj. postaju Brđani i Lukač most (na pruzi Sarajevo—Konjic).

Na pruzi Varaždin—Koprivnica razoren je most kod želj. postaja Rasinja te promet obustavljen.[5]

Na pruzi Zagreb—Sisak 28. VI u 2305 sati između ž. p. Vel. Gorica i Mraclin minama je oštećena želj. pruga.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M.P.) **Helbich**

[5] U operacijskom dnevniku Štaba Grupe diverzantskih odreda o tome piše: „Na pruzi Varaždin — Koprivnica na potoku Gliboki bačen je u vazduh most dugačak 25 metara i srušen je jednokatni bunker kraj spomenutog mosta, a na stanici Rasinja uništeno je 11 skretničkih srca" (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 2—4, k. 121.)

BR. 144

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 30. JUNA 1944. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOV I POJ KOD ČAZME, KOPRIVNICE, ĐAKOVA I JASTREBARSKOG[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 182/44

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

30. VI 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Uspješno završen podhvat u Moslavačkoj gori.

Uspješno se nastavlja progon neprijatelja u području Fojnica—Prozor.

Manji napadaj neprijateljskih zrakoplova na Rajlovac (kod Sarajeva).

Oboren 1 neprijateljski zrakoplov.

II PODRUČJA:

Čazma—Bjelovar:

Završen je podhvat u području Moslavačke gore. Naše i njemačke borbene skupine dostigle su 26. VI nakon kraće borbe G. Mikleuš (8 km i.j.i. Čazme).[2]

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 30/1—1, k. 39.

[2] U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja rečeno je o tome slijedeće: „...Uslijed podhvata koji se vodi već od 24. ov. mj. u oblasti Čazme osjeća se odterećenje prostora, mjesta, posada ovoga zdruga (odnosi se na Prvi gorski zdrug — prim. red.) kao i popuštanja pritiska na željezničku prugu. Postavlja se ozbiljno pitanje pomoći stanovništvu Čazme koje je ostalo bez krovova i bez materijalnih sredstava nezakonitim postupcima kozačkih postrojbi. Podhvatne postrojbe ne bi smjele napustiti Čazmu dok se Hrvatskom življu ne pruži pomoć i ne dovrši istraga..." O zvjerstvima koja je neprijatelj tada počinio na području Čazme Štab Desetog korpusa javio je depešom Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske: „Za prošle ofanzive na Moslavinu Nijemci, Čerkezi, ustaše i milicioneri popalili su Čazmu te djelomično sela Grabovnicu, Derezu i Suhaju. Opljačkali sela Cerinu, Lipovčane, Grabovnicu, Suhaju, Pobjenik, Vrtlinsku, Pavličane, Miloševac i Vučare. U mnogim selima hapsili i ubijali ljude i silovali žene..." (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 1—11/1, k. 119/9 i 6/1—21, k. 58.)

Neprijatelj je imao ukupno 91 poginulog (izbrojeno). Zaplienjeno je 9 strojopušaka i 30 pušaka.[3]

Koprivnica:

Noću 27/28. VI odbijen je napadaj partizana na Koprivnicu.[4]

Dielovi jedne ustaške postrojbe[5] vodili su 27. i 28. VI borbe s jačim skupinama partizana kod s. Jagnjedovac i s. V. Mučna (7 i 8 km j. i. j.z. Koprivnice) te s. Subotica (6 km z.s.z. Koprivnice). Posljedci još nisu javljeni.[6]

Našice—Đakovo:

Uspješno se nastavlja podhvat u području Našica i Đakova.[7]

Jastrebarsko:

Započeo je podhvat čišćenja područja zapadno Jastrebarskog, gdje su dostignuti postavi 12 km z. Jastrebarskog.[8]

Jadranska obala:

Noću 28. VI tuklo je obalno topništvo neprijateljske brodove izpred obale kod s. Tribunj (15 km z. Šibenika), koji su vjerovatno pokušali izkrcati obskrbu neprijatelju.

Djelat. nepr. zrakopl.:

Živa neprijateljska zrakoplovna i izviđačka djelatnost na obalnom području.

29. VI u 0945 sati četiri neprijateljska zrakoplova bacilo je 8 bombi od po 50 kgr. na Rajlovac (kod Sarajeva). Ima manje štete, 1 Talijan poginuo i 1 Nie-

---

[3] O gubicima jedinica Trideset treće divizije u borbama na području Čazme od 24. do 26. juna vidi dok. br. 141.

[4] Štab Desetog korpusa NOVJ tada je pripremao napad na Koprivnicu ali ga nije izveo. Vjerovatno je izvršen manji demonstrativni napad (vidi dok. br. 1—1, k. 119/9 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[5] Odnosi se na dijelove Petog stajaćeg djelatnog zdruga ustaške vojnice (vidi dok. br. 1—268/26, k. 112 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

[6] Vidi dok. br. 97 i 100.

[7] Vidi dok. br. 108.

[8] Dijelovi njemačkog Prvog rezervnog lovačkog puka, Pete, Trinaeste i Tridesete ustaške bojne i četiri bataljona Drugog posadnog domobranskog zdruga uz podršku tenkova i avijacije napali su 27. juna 1944. Osmu i Trideset četvrtu diviziju (Opširnije o tome vidi dok. br. 106 u ovoj knjizi i dok. br. 53—1/3, k. 426, i 34/2, k. 1223 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta i knjigu „Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945", knj. 2, str. 140).

mac ranjen. Oboren je 1 neprijateljski lovac i pao kod s. Hadžići (kraj Sarajeva).

Općenito:

Noću 28/29. VI odbijen je manji napadaj partizana na stražu kod vodovoda u Borlinu (kraj Karlovca). Vlastitih gubitaka nije bilo.

U toku razviđanja u Žumberku, kod Drežnice i Gospića pala su 4, zarobljena 4 i prebjegla 2 partizana. Zaplienjena je 1 strojnica i 3 puške. Ranjen je 1 domobran.

28. VI prijavilo se u Varaždinu daljnjih 46 voj. neposlušnika.

Događaji na želj. prugama:

Na pruzi Dugo Selo—Banova Jaruga 30. VI u 0400 sati između ž. p. Kutina i Repušnica minama je oštećena želj. pruga.

Na pruzi Sunja—Bos. Novi 28. VI u 2350 sati između ž. p. Sunja i Majur partizani su raztavili tračnice i minirali prugu.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu Glavara
glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M.P.) **Helbich**

REGISTAR

A

Abdulajev Miško — 504
Adolfštat — vidi Nova Topola
Alagić Slobodan — 332
Alan — 423, 424
Aleksandrovo (na Krku) — vidi Punat
Alić Mile — 101
Alić Miloš — 102
Alipašin Most — 711
Andrijevci G. — 26, 75, 227, 278, 307, 577, 591, 622, 652, 665
Anđelić Jure — 102
Antić Vinko Vicko — 89, 300
Antolović Josip — 37
Antonelić Radomir — 198
Antunović Ante — 101
Antunović Emanuel — 102
Antušin Franjo — 101
Apatovac — 616, 691, 693
Arambašić Živko — 143
Aranđelovac — 577
Aržano — 155, 239, 240, 262—264, 355, 356, 394—396, 505, 507, 610, 622, 643
Atalić Đuro — 587, 590
Atlagića Kula — 53, 112, 113, 178, 313—315, 317, 336, 341, 342, 350, 370, 371, 376, 568
Atlenica — 235
Austrija — 124
Ažić Drago — 126

B

Babajko Ivo — 451
Babić Petar — 116, 318, 350, 362, 367, 373, 377
Babić Simo — 316
Babići — 356
Babin Potok (G. i D.) — 56, 89—91, 105, 401, 403, 408, 409, 415—417, 426—429, 443—445, 456, 483, 524, 542, 620, 628, 641, 659, 693, 694
Babina Draga — 658
Babina Greda — 229, 590
Babina Rijeka — 603
Babinac — 232
Backović Aleksandar — 545, 546
Bačine staje — 353
Bačuga (G. i D.) — 65, 66
Bačvice — 632
Baćinovac (k. 1207) — 415, 416
Badanjkov most — 297
Badel Marijan — 203, 565, 573
Badljevina — 540, 688
Bajagić — 396
Bajnovac — 459
Bajt Josip — 66, 67, 245
Bajza Mirko — 227
Bak — 344, 359—361
Bale — 134, 135
Balena plana (k. 600) — 441
Balić Jovo — 227
Baljci (G. i D.) — 352
Baljevac — 473, 474
Baljko Ljubo — 101
Baljkuša — 57, 411, 444
Ban Boško — 184
Banak Josip — 268
Baničevac — 229
Banići — 338
Banija — 53, 69, 71, 87, 105, 144, 240, 268, 295, 476, 512, 514, 544, 548—550, 552, 557, 564, 623
Banina Ante — 189
Banova Draga — 81, 462
Banova Jaruga — 10, 11, 52, 233, 236, 267, 292, 293, 594—596, 598, 616, 633, 639, 663, 671, 672, 679, 686, 689, 692, 695, 696, 698, 701, 704, 707, 708, 711, 717
Banovci — 353

Banja Luka — 381, 568, 615, 618, 619, 621, 622, 648, 655, 664, 665, 667, 699
Banjanin Gojko — 172
Banjevci — 340, 345, 346, 361
Baoc Milivoj — 101
Barac Mihovil — 418
Barać Sava — 418
Barada Jozo — 101
Barban — 135
Barbarić Mate — 102
Barbarig — 135
Barbir Mate — 102
Barč (Mađarska) — 236, 597, 599, 676, 687
Bare Slavonske — 591
Bare (kod s. Pričac) — 26
Bareta Nikola — 248
Bari (Italija) — 372
Baričić Ivan — 41
Barič Draga — 136—138
Barilović — 46, 624—626
Barišić Frano — 184
Barlete — 524, 525
Baros Roko — 102
Barska — 8
Bartalin Barica — 64
Bartulović Božo — 501, 583
Basara Mile — 148, 245, 388
Basarić Stanko — 226
Basta Đuro — 418
Basta Geno — 455
Bastaji (V. i M.) — 595
Bastino brdo — 70
Bašić Duje — 184
Baška Voda — 121
Baške Oštarije — 483
Bašlin Stanko — 184
Baštri — 201

Bataljoni

NOV i POJ:
— Prvi diverzantski — 13, 51, 235, 271, 297, 622, 630, 633, 636, 639, 648, 652, 656, 663, 680, 695, 698, 701
— Drugi diverzantski — 209, 211, 287, 380, 384, 559, 562, 564, 622, 636, 639, 641, 646, 648, 660, 668, 679, 683, 698, 701, 708
— Treći diverzantski — 18, 35, 40, 288, 291, 509, 552, 555, 561, 622, 633, 644, 648, 656, 663, 668, 672, 680, 687, 689
— Auto-bataljon Četvrtog korpusa — 146, 147
— Benkovački — 54, 112, 337, 340, 342—346, 349, 359, 361, 365, 366
— „Hajduk Veljko" — 14, 17, 233, 234, 542, 595, 597
— Inžinjerijski Devetnaeste Divizije — 340, 349, 350
— Inžinjerijski Jedanaestog korpusa — 43, 565
— Omladinski „Joža Vlahović" — 153
— Kninski — 338
— Mađarski — 269
— Mosorski — 262, 263
— „Plavi Jadran" — 43, 136—138, 158, 485, 545
— PPK Šestog korpusa — 235, 271
— Podravski — 51, 228, 229, 269, 270, 591, 592
— Ruski — 269, 556
— Srpski — 39—41, 131, 194, 289, 291, 329, 684, 695
— Udarni Istočne grupe odreda — 40, 290, 292
— Udarni Zapadne grupe odreda — 41, 646

Ustaško-domobranski (bojne):
— 1. doknadna obkoparska — 562
— 1. Četvrtog gorskog zdruga — 129, 231
— 1. Prvog puka — 519
— 1. Trećeg posadnog zdruga — 483, 524, 525
— 2. Prvog gorskog zdruga — 130
— 2. Četvrtog gorskog zdruga — 130, 330
— 2. Šestog ustaškog zdruga — 263
— 3-ći 2. posadne domobranske brigade — 149
— 3-ći 3. posadnog zdruga — 483
— 3-ći 15. pješadijskog puka — 505
— 3. ustaški — 288
— 4. posadni — 311, 391
— 4. Zagrebačkog ustaškog posadnog zdruga — 572, 649
— 5. ustaški — 149, 150, 295, 313, 716
— 7. 5. stajaćeg djelatnog zdruga — 519
— 10. ustaški — 82, 273, 391, 398, 463, 572
— 11. ustaški — 330, 483
— 13. ustaški — 203, 572, 716

— 16. ustaški — 225
— 19. ustaški — 56, 89, 403, 408, 411, 415, 467, 483, 641
— 19. Četvrtog djelatnog stajaćeg zdruga — 524, 525
— 20. ustaški — 408, 416, 483
— 25. stajaći djelatni ustaški — 285
— 30. ustaški — 572, 716
— 31. ustaški — 378, 415, 425, 436, 483, 556, 674
— 31. Četvrtog SDS — 524, 525
— 32. Četvrtog SDS — 415, 483, 524, 525
— 33. SDS — 423, 545, 620
— 34. SDS ustaški — 402, 464, 483, 524, 525, 556
— 37. ustaški — 130
— Suljina — 494, 576
— Turopoljski ustaški — 208, 209

njemački:

— 1-vi 846. puka — 89, 415
— 2-gi 847. puka 392. divizije — 631
— 3-ći 846. puka — 403
— 3-ći 847. puka 392. divizije — 631
— 8. policijski — 625, 649
— 8. SS policije — 503, 583
— 500. SS padobranski lovački — 642
— 668. dopunski — 121
— 804-ti — 588
— Izviđački 846. puka — 484
— „Kruger" — 524, 525

Baterije:

— Brdska Četvrtog korpusa — 149, 445
— Haubička Četvrtog korpusa — 149
— Haubička Trideset pete divizije — 445, 491
— Poljska Artiljerijskog diviziona Jedanaestog korpusa — 444, 491, 492
— Poljska Osme divizije — 444
— Protukolska 35. divizije — 491

Batina (G. i D.) — 34
Batinić Nikola — 538
Batinići — 633
Batinova kosa — 72, 244
Bauman Ljudevit — 234
Bebrina — 26, 219
Bedenik — 232
Begović Ante — 101
Begovići — 62
Beketinci — 586
Bekteže — 20, 222
Bela Vila — 585
Belaj — 44—46, 149—153, 295, 297, 568, 626, 640, 641, 647
Belanovića Stanovi — 174
Belavići — 462
Belec — 34, 35
Belegiš — 672
Beli Potoci — 565, 566
Belić Umberto — 379
Belišće — 229, 673
Belo Selo — 302, 305
Belobrk — 264
Belović — 81
Beneš Eduard — 556
Benko Slavko — 286
Benkovac — 53, 80, 112—114, 154, 169, 172, 173, 234, 247, 313—315, 317, 333, 334, 337, 338, 340—344, 346, 358, 361, 365, 367, 370, 371, 621, 632, 635, 642, 660, 664, 666—668, 671, 673—675, 680, 682, 684, 685
Benkovac (kod Fužina) — 301, 302, 454
Beograd — 11, 12, 25, 52, 74, 111, 219, 225, 227, 230, 233, 236, 267, 278, 279, 307, 380—382, 542, 544, 551, 574, 590, 591, 593, 597, 622, 643, 647
Besić Drago — 469
Bestrma — 61
Beślinac — 8
Bezbradica Špiro — 172
Bezjak Ignac — 198
Biba — 360
Biberović Marijan — 501, 583, 587, 590
Bič potok — 591
Bieli Breg — 697
Bihać — 105, 199, 240, 241, 334, 371, 426, 443, 467, 476, 524, 542, 543, 547—550, 562, 571, 600, 617—621, 628, 629, 631, 633, 635, 637, 638, 640, 650, 651, 655, 657, 659, 660, 676, 689—692, 697, 703, 711
Bijela — 217, 232
Bijela Stijena — 234
Bijeli Vir — vidi Bili Vir
Bijelina — 331, 344
Bila — 635
Bila glavica — 506, 610
Bila Petar — 101
Bilaj — 430, 456, 483

Bilajsko Novo Selo — 524, 525
Bilak — 200
Bileća — 652
Bileg (k. 145) — 67
Bili Brig — 230
Bili Vir — 538
Bilišane — 54, 113, 332, 335—338, 342, 344
Bilo-gora — 34, 35, 131, 285, 550, 551, 671
Bilobrk Mate — 239, 264
Bilokapa Ivan — 248
Biočić Ante Toni — 127
Biograd (na moru) — 112, 341—343, 359, 361, 366, 371, 664
Biorina — 355
Bisko — 357, 358, 507
Bistrač — 513
Bistrica — 655
Bitelić — 396
Bizovac — 250, 254—260, 562, 569, 577, 578, 673, 692
Bjedov Milan — 316, 350
Bjelajac Nikola — 587
Bjelajac Stanko — 105, 207
Bjeli P. — 447, 453
Bjelić Bogdan — 590
Bjelo Brdo — 229
Bjelo Polje — 57, 411, 449, 452, 453, 455, 456, 554
Bjelobučje (G. i D.) — 652
Bjelovar — 34, 52, 130, 131, 194, 233, 236, 286, 287, 291, 308, 311, 319—321, 330, 515—517, 519—521, 544, 555, 561, 596, 632, 634, 643, 666, 668—673, 677, 680—684, 688, 690, 691, 696, 702, 705, 706, 709, 712, 715
Bjelsko — 298
Blaca — 94
Blagaj — 49, 676
Blanuša Dragan — 388
Blata — 697
Blatna — 704
Blatnica — 104, 273—275, 390—392, 398, 399, 559, 560, 680, 681, 689
Blato na Cetini — 505, 507
Blatuša — 145, 241, 244
Blažević Branko — 439
Blažević Mihajlo — 105
Blečić Gajetan — 197
Blinja — 107, 502
Blinjski Kut — 107, 139, 603, 644, 648, 675
Blokovi — 44
Boban Rafajlo — 561
Bobičenko Ivan — 207
Bobić Vladimir — 451
Bobija — 171
Bobovac — 513
Bodegraji — 233
Bogdanović Miho — 102
Bogdanović Pero — 501, 582, 583
Bogićevci — 599
Bogojević Nikola — 704
Bogomolja — 654
Bogunović Radoslav — 102
Bojište (trig. 804) — 436—439
Bojanić Ivan — 322
Bojna — 70
Boka Kotorska — 636
Bol — 95, 96, 98—100, 121, 662
Bolfan — 509
Bolonja Šime — 350
Bolotov Grigorij — 227
Boljat Ivan — 184
Bonković Spiro — 101
Borci — 217, 232
Borić Franjo — 158
Borić Luka — 183
Borić Selište — 402, 404, 426—428
Borjan Veljko — 184
Borlin — 703, 717
Borojevići — 62, 140, 479, 601
Borovac — 598
Borovo — 686
Borut — 136
Bos. Bojna — 240, 242
Bos. Brod — 568, 657, 658, 710, 713
Bos. Dubica — 686
Bos. Grahovo — 164—166, 168, 169, 177, 181—188, 637, 642, 667, 678, 705
Bos. Krupa — 9, 105 621, 639, 640, 657, 660, 661
Bos. Novi — 105, 199, 544, 559, 600, 619, 621, 622, 629, 636, 639, 640, 644, 660, 662, 668, 676, 678, 679, 695, 703, 711, 717
Bos. Petrovac — 637, 642, 650, 666, 667
Bosanac Krsto — 331
Bosanac Mile — 322
Bosanci — 431
Bosiljevo — 46, 79, 80, 83, 84, 104, 294—296, 299, 302, 430—435, 454, 470, 551, 556, 570, 617
Bosna (predeo) — 10, 25, 27, 53, 59, 66, 69, 139, 145, 156, 199, 240, 263, 267, 270, 370, 477, 542, 640, 643, 654
Bosnić Jakica — 102
Bosnići — 433
Bošo Mirko — 184
Bošt — 46

Botinovac (M. i V.) — 284
Božanić Petar — 448
Božić Adam — 501, 583
Božić Glavica — 110
Božić Mirko — 102
Božići — 626
Božjakovina — 293
Brač (o.) — 92, 94—97, 102 116—118, 121, 127, 128, 541, 630, 631, 634, 635, 637, 638, 640, 642, 643, 645, 647, 649—651, 654, 657—662, 675, 699, 700, 703
Bračevac — 368
Bračevci — 252, 258, 259, 261, 502, 503, 578, 583, 584, 699
Bračević — 352
Bradina — 632, 647, 671
Branjska (V. i M.) — 521
Braovčeva Glavica — 395
Braslovlje — 707
Bratač — 701
Bratina — 692
Bratunac — 621
Brazda Matija — 218
Brdo — 80, 301, 302, 454, 456, 533
Brđani — 521, 629, 644, 647, 656, 714
Bregana — 62
Bregovi — 199—201
Breka Mane — 373, 380
Brest — 136, 326
Brestavac — 136, 591, 598, 685
Breštane — 448, 449, 454, 459, 460
Breza — 527, 528
Brezičani — 703
Brezine — 236, 695, 698, 701, 711
Brezje — 124
Breznički lug (šuma) — 254
Breznički potok — 591
Brezno — 423, 424, 453
Brezova Glava — 626
Brezova kosa — 8, 200
Brezovac — 57, 549
Brezovac (kod Babina Potoka) — 446
Brezovac (kod Bjelovara) — 319
Brezovac (kod Križevaca) — 285
Brgud — 54, 115, 331, 332, 335—337, 341, 342, 344
Bribir — 80, 86, 87, 173, 174, 331, 332, 370, 473
Bribirska Glavica — 332, 370
Bribirske Mostine — 54, 113, 169, 172—174, 332—335, 337—339, 344, 346, 370, 371, 642, 671

Brigade

NOV Jugoslavije:
— Prva čehoslovačka „Jan Žiška" — 76—79, 111, 235, 253, 254, 261, 268, 278, 496, 498, 578, 580, 582, 687
— Treća Šeste divizije — 185
— Prva Sedme divizije — 9, 60—26, 140, 243, 245, 479, 511, 557, 600—602, 607, 646, 670
— Druga Sedme divizije — 8, 10, 60—62, 67, 69, 70, 72, 73, 140, 199,
— 200, 241—245, 478, 479, 513, 557, 600—604, 607, 608, 654, 670 700
— Treća Sedme divizije — 60, 62, 67, 69, 70, 72, 73, 105, 107, 139, 140, 143, 145, 206, 207, 242, 243, 276, 478, 479, 549, 550
— Četvrta Sedme divizije — 61, 62, 65—68, 107, 139, 140, 143, 206, 207, 242, 244, 245, 478, 479, 549
— Prva Osme divizije — 48, 50, 109, 150—153, 209—213, 241, 273—276, 297, 386, 387, 389, 391—393, 393, 447, 449, 450
— Druga Osme divizije — 67, 69, 72, 73, 110, 144—148, 151—153, 209, 211—213, 242—245, 273—276, 386—388, 391, 392, 447
— Treća Osme divizije — 48—50, 109, 110, 150—152, 154, 209—213, 243, 245, 273, 387, 389—391, 404, 436, 437, 442—444, 559, 564, 694
— Prva Devete divizije — 113, 115, 116, 163—165, 167, 168, 180—183, 185—189, 247, 248
— Druga Devete divizije (Splitska) — 164, 165, 181—185, 187, 189
— Treća Devete divizije — 163—165, 168, 180—189, 249
— Dvanaesta (Prva Dvanaeste divizije) — 11, 21—27, 75, 77, 79, 111, 219, 223, 225—227, 250, 254, 256, 259, 260, 267, 268, 270, 272, 277—280, 307, 324, 325, 327, 368, 494, 495, 497, 501, 540, 575—580, 583, 585—587
— Osamnaesta (Druga Dvanaeste divizije) — 11, 14, 17, 21—24, 52, 75—77, 79, 111, 215—218, 222, 223, 225—228, 250, 252, 254, 257,—260, 268—270, 278—280, 326, 496, 498, 501, 502, 542, 574, 575, 577, 578, 580, 582, 583, 586—588

— Osječka (Treća Dvanaeste divizije) — 11, 20—22, 24, 75—77, 111, 214—226, 254, 258, 269—271, 277—280, 326, 328, 368, 494, 496, 502—504, 556, 574—579, 581, 583, 585, 587, 588, 694, 699
— Prva Trinaeste divizije — 43, 57, 80—84, 104, 295—299, 302—306, 419, 423, 431—435, 437—440, 444—446, 448, 453, 454, 456—458, 461—466, 469, 471, 543, 548, 553, 556, 559, 617
— Druga Trinaeste divizije — 43, 57, 80, 84, 104, 295—297, 299, 420—425, 427—429, 431—433, 450, 453, 456, 465, 467, 468, 470, 543, 548, 556, 559
— Treća Trinaeste divizije — 43, 57, 58, 90, 92, 158, 411—413, 415, 426—429, 436, 438—440, 442, 444—450, 455, 456, 459, 460, 463, 464, 467—469, 485, 556, 674
— Prva Devetnaeste divizije (Peta dalmatinska) — 54, 55, 112, 169—173, 177, 313—315, 331—350, 358, 362, 365, 370—374, 376, 377, 558
— Druga Devetnaeste divizije (Šesta dalmatinska) — 54, 55, 113, 115, 116, 169—172, 177, 313, 315, 317, 318, 332—344, 347, 350, 370, 372—374, 376, 558
— Treća Devetnaeste divizije (Sedma dalmatinska) — 138, 170, 171, 177, 372—374, 441, 442, 450, 451, 458, 493, 549, 564, 569
— Prva Dvadesete divizije (Osma dalmatinska) — 239, 353, 481, 689
— Druga Dvadesete divizije (Deveta dalmatinska) — 351, 352, 355, 356, 481, 612
— Treća Dvadesete divizije (Deseta dalmatinska) — 155, 239, 240, 262—264, 355, 356, 393—395, 397, 481, 505—507, 558, 609—611, 622, 699
— Prva Dvadeset šeste divizije (Prva dalmatinska) — 92, 93, 95, 97—99, 117, 120
— Druga Dvadeset šeste divizije (Jedanaesta dalmatinska) — 93, 95—97, 102, 120, 558
— Treća Dvadeset šeste divizije (Dvanaesta dalmatinska) — 117, 119
— Prva prekomorska (Četvrta Dvadeset šeste divizije) — 119, 120
— Sedamnaesta (Prva Dvadeset osme divizije) — 192, 194, 195, 270, 289, 329, 330, 519, 648, 670, 681, 685
— Dvadeset prva (Druga Dvadeset osme divizije) — 190, 194, 291, 308, 312, 515, 519, 685
— Brodska (Treća Dvadeset osme divizije) — 193—195, 289, 311, 319
— „Braće Radića“ (Trideset druge divizije) — 36, 40, 41, 284—286, 319—323, 508, 509, 515—523, 550, 561
— „Matija Gubec“ (Trideset druge divizije) — 36, 40, 41, 285, 286, 319, 320, 508, 509, 515—522, 561, 596
— Prva Trideset treće divizije — 34, 35, 37, 287—289, 291, 559, 570, 651, 666, 681, 684, 695, 709
— Druga Trideset treće divizije — 37, 38, 41, 287, 288, 291, 549, 555, 619, 622, 633, 644, 645, 656, 680, 685, 689
— „Franjo Ogulinac Seljo“ (Prva Trideset četvrte divizije) — 63, 64, 104, 202, 209, 211—213, 273—276, 384, 391, 392, 398, 544, 559, 564, 565, 573, 649, 669, 681, 694, 702
— Karlovačka (Druga Trideset četvrte divizije) — 203, 204, 241, 430—432, 572, 573, 641, 659
— Prva Trideset pete divizije — 43, 56, 58, 90—92, 138, 158, 401—404, 406, 411—413, 415—418, 425, 436, 442, 448, 449, 452, 454, 455, 459, 460, 484, 487, 488, 493, 524, 525, 562, 694
— Druga Trideset pete divizije — 43, 56, 58, 90—92, 158, 159, 401—406, 408, 411—415, 417, 418, 426, 442—444, 446, 448, 449, 452, 455, 459—462, 485, 488, 489, 493, 524, 525, 694,
— Treća Trideset pete divizije — 378, 401, 403—406, 409, 411, 412, 415—418, 459, 484, 488, 490, 524—526, 560, 674, 682, 694
— Omladinska „Joža Vlahović“ (Prva Četrdesete divizije) — 60—62, 67, 72, 73, 106, 107, 139, 140, 143, 206, 207, 244, 268, 476, 549, 555, 557, 648

— Prva istarska „Vladimir Gortan" — 196—198, 208, 283, 529, 531—534, 550, 558
— Druga istarska — 196, 198, 527, 555
— Prva moslavačka — 329
— Druga moslavačka — 293, 552, 561, 663
— Druga prekomorska — 117, 120
— Treća prekomorska — 92—94, 117, 119
— Prva Unske operativne grupe — 8, 199—201, 241
— Druga Unske operativne grupe (Druga muslimanska) — 8, 199—201, 291, 568
— Prva zagorska (Desetog korpusa) — 35, 41, 42, 122—124, 521, 547, 627, 645, 646
— Virovitička (Treća Četrdesete divizije) — 268

engleske:

— „Vis" — 651

četničke:

— Kosovska — 173, 370
— „Leteća" — 112
— Zadarska — 371
— 2. leteća — 313

Brijeg — 46
Brijest — 511
Brimilo Marin — 101
Brinje — 297, 420, 421, 459, 617
Bristivica — 354
Brkalo Dušan — 587
Brkljači — 171
Brkušić Karmela — 101
Brlog — 459, 568,
Brnaze — 506, 507, 611
Brnčić Josip — 131
Brnčić Vlado — 197
Brodarić — 610
Brodska Varoš — 598
Brozina Ivan Slovan — 196
Brožić — 46
Bršadin — 230
Bruška (D.) — 335—337, 340, 341, 344
Bruvno — 333, 450, 542, 559
Bučić Petar — 101
Bučje — 217, 503, 574, 583, 584
Bučko Kamensko — 214, 215, 217, 236
Bućan Mile — 388
Budak — 344, 345, 361
Budimci — 229, 250—252, 254, 257, 258, 260, 325, 326, 503, 578, 584, 585
Budimir — 355, 356, 507
Budina kosa — 445
Bugojno — 658, 661, 669, 671, 674, 675, 707, 713
Bujavica — 233, 236, 596, 711
Bujavica-Brezina (ž. st.) — 598
Bujić Dušan — 172
Buk — 20, 222
Bukova glava (k. 616) — 441
Bukova kosa (k. 822) — 441
Bukovac — 302, 304
Bukovci — 124
Bukovi vrh — 458
Bukovica (kod Vrginmosta) — 72
Bukovica (predeo) — 169, 170, 337—339, 346, 371, 375
Bukovlje — 70, 420—422, 667
Bukvica Janko — 101
Bulat Mate — 100
Bulat Mićo — 384
Bulat Rade — 323, 510, 523
Buličić Nikola — 248
Bulići — 342, 346
Bulinac — 131, 190, 193, 232, 287, 318, 320, 321, 515—517
Buljan — 396
Buljan Mate — 102
Bunić — 57, 105, 157, 378, 411, 412, 448, 449, 453, 456, 459, 468, 524, 525, 617, 650, 657, 673, 674, 677, 678, 680, 682
Bunjevci — 337
Burić — 559
Busnovi — 228
Busovača — 662
Buševac — 104, 208—213, 384—386, 555, 669, 677
Butige — 356, 357
Buturac Ivan — 579
Buzet — 529, 558
Buzolić Vinko — 101
Bužim — 199—201, 241, 242

C

Capardi — 707
Caprag — 61, 139, 381, 548, 623, 644, 648, 666, 667, 675, 692, 698, 704
Carevdar — 285
Cavtat — 630
Cazin — 8, 10, 105, 199, 200, 240, 241, 245, 511, 568, 618, 629, 633, 645, 647, 650, 669—671, 673, 674, 684—686

Cazinska krajina — 87, 240, 295, 551, 623
Cekinovići — 48, 50
Ceranje — 341, 344, 345, 349, 359, 361, 365
Ceremošnjak — 589
Cerina — 715
Cerjanska Poljana — 441
Cernik — 559, 598
Cerova kosa — 200
Cerovac — 152
Cerovlje — 529, 530, 533, 558
Cesarov kamen — 443
Cetina — 154, 239, 395, 506, 507, 610
Cetingrad — 242
Cetinić Ljubo — 101
Cetinska dolina — 481, 482
Cetinska kotlina — 154
Ciglana — 193
Ciglen — 286, 319, 515, 517
Ciprovac (šuma) — 23, 224
Cjepalo — 405
Cmijno brdo — 117, 119
Cota Ivan — 349
Crevarska Strana — 145, 146
Crikvenica — 86, 87, 471, 472, 543, 565, 699, 700
Crivci — 352
Crkovićka (trig. 189) — 67
Crkveni Bok — 9
Crkveno — 672
Crkvina — 507
Crljenci — 228
Crna Rjeka — 443
Crna Vlast — 90, 91, 401, 402, 415, 417, 428, 556, 674
Crnac — 61, 165, 166, 187, 189
Crni Lug — 163, 164, 181
Crni Potok — 21, 145, 242
Crni vrh (k. 1519) — 116, 167, 186
Crnogorka — 344, 345
Crvak Tode — 379
Crvena armija — 553
Crveni grm — 536, 538
Cucar Vjekoslav — 102
Cugovac — 651
Cvetkovac — 508, 509, 522
Cvetković Gojko — 227
Cvetlina — 124
Cvijanovac — 72, 73
Cvitanović Mate — 101

Č

Čaban Milan — 587
Čabo Marko — 240, 265
Čabrajak Milić — 153
Čačinci — 51
Čačvina — 356
Čađavac — 290
Čađavica — 14, 225, 542
Čaglin — 22—24, 222, 223, 226
Čaire — 619
Čakalska kosa — 603
Čakovec — 518, 519, 522
Čakovci — 708
Čalakuša — 164
Čamovići — 164, 182
Čanak — 402, 403
Čanak Vaso — 52
Čapljani — 512
Čapljina — 536—538, 636, 692
Čara — 697
Čardak (M. i V.) — 525
Čardak (trig. 942) — 379
Čavle — 302
Čavlina Joso — 350
Čazma — 552, 570, 705, 706, 709, 712, 713, 715
Čehoslovačka — 556
Čejna glava — 200
Čekići — 340
Čelebić — 163, 180, 181
Čeliković Branko — 587
Čelikovići — 21, 77
Čelopek — 443
Čemernica — 67, 68, 72, 73, 144—148, 206, 207, 244, 550, 628
Čenkovo — 227
Čepić — 533
Čepićko polje — 532
Čepin — 708
Čerčil Tom — 651
Čerkez Vasilije — 84
Černec — 555
Česma — 287, 311, 615
Češko Selo — 604—606

Cete

NOV i POJ:
— 1. diverzantska Posavskog odreda — 11
— 1. riječka — 196, 198
— 2. diverzantska Dvanaeste divizije — 11
— 3. diverzantska Požeškog odreda — 11
— Inžinjerijska Osme divizije — 210, 559
— Jurišna Dvanaeste brigade Dvanaeste divizije — 308, 326, 496, 497, 501, 577, 578, 581, 583

— Jurišna Osamnaeste brigade Dvanaeste divizije — 585
— Lovačka Ličkog područja — 559
— Nemačka — 269
— Prateća Treće brigade Osme divizije — 559
— Ruska — 220—222, 226, 227, 433, 503, 504, 584
— Stankovačka — 349, 359—361
— Tehnička Prve brigade „Vladimir Gortan" — 197
— Udarna Trinaeste divizije — 80, 86, 472, 473
— Udarna goranskog područja — 133
— Udarna Ličkog područja — 559
— Županjska — 11, 228—230, 269, 590, 591

Njemačke:
— Šesta — 117
— Sedma — 117
— Osma — 117
— Deveta — 117
— Deseta — 117
— 15. prištapska — 117

Četvrtkovac — 60, 608
Čeveljuša — 537
Čiča — 48
Čičin most — 48. 50, 243
Čičko Andro — 322
Čićko Josip — 523
Čiovo (o.) — 117
Čistulja (k. 926) — 460
Čitluk — 396, 483
Čizić Marijan — 501, 583
Čolak Ljuban — 124
Čolakuša (k. 1201) — 182, 183, 189
Čopić Đuro — 438
Čopor Dragutin — 523
Čorak Nikola — 438
Čorak Tomo — 198
Čorić Josip — 322, 523
Čortanovci — 653, 672
Čosić Ivka — 248
Čović Stevo — 312
Črnec — 663
Čubrić brdo — 549
Čubrilo Nikola — 418
Čučerje — 570
Čudin Klanac — 56, 89, 90, 403, 404, 415—417, 426, 427, 429, 444—446, 456, 461, 484, 549, 550, 657, 659
Čukovac — 425
Čukur — 601
Čulav Zorka — 248
Čulum — 170, 171, 177, 334, 335, 458
Čurlin Stipan — 264

Ć

Čilipi — 630
Ćista — 263, 356, 357, 394, 505, 610
Ćokalić Jozo — 611
Ćokulić Pero — 611
Ćujića Krčevina — 408, 444, 446
Ćukovac — 449
Ćuma (k. 1141) — 410
Ćurilović — 45, 151
Ćuruvija Dragan — 418
Ćuruvina glavica — 49

D

Dabar (kod Otočca) — 105, 562, 565
Dabar (kod Sinja) — 427, 511, 525
Dabgora (k. 523) — 354
Dadasović Milan — 439
Dadić Stipe — 102
Dadik — 507
Dalmacija — 53, 155, 164, 181, 248, 263, 313, 362, 441, 450, 484, 561, 620
Damjanović Damjan — 314, 373
Dane — 136
Dapčevica — 693
Dapić Milan — 248
Dardić Aleksa — 226
Daruvar — 131, 190, 192, 193, 217, 231—233, 235, 291, 319, 540, 559, 594, 595, 615, 616, 621, 622, 627, 628, 635, 666, 669—671, 677, 678, 681, 688, 693, 706
Dasović Martin — 65
Daus Josip — 197
Dautan — 286, 319—321, 515, 517, 523, 561
Davidović Đuro — 41
Dazlina — 349
Dažnica — 683
Deanovec — 290, 633, 692, 698, 701
Deanovići — 62
Debela glava — 45
Debela kosa — 144
Debelo brdo — 314, 315, 456
Defranceski Ivan — 197
Dejanović Nikola — 350
Dejanović Rade — 410
Dejanovići — 140
Del Fabro Guido — 198
Delač Rudolf — 311
Delaš Jozo —102

Delić Nikola — 350
Delić Rita — 101
Delnice — 301—305, 553—556
Demonja Nikola — 25, 28, 79, 111, 270, 278, 280, 369, 495, 502, 504
Dereze — 131, 194, 715
Derikrava (k. 907) — 467
Derventa — 709, 712
Dervišaga — 592
Desinec — 381—383, 572, 639, 641, 683, 690, 694, 697, 704, 708
Desinić — 125, 126, 646, 697
Desinić gora — 126
Detelić Jozo — 501, 583
Dicmo — 239, 356—358, 505, 507
Didovići — 507
Dijedina Rijeka — 20—24, 77, 222—224, 589
Dika Mate — 58, 158
Dilj — 20, 22—24, 76, 219, 222, 223, 226, 270, 540, 628
Dimić Jovo — 438
Dinara (pl.) — 156, 166, 185, 187
Divić (brdo) — 174
Divić (k. 324) — 332

Divizije

NOV Jugoslavije:
— Prva proleterska — 674
— Sedma — 8, 9, 59, 62, 65, 69, 72, 105, 106, 139, 144, 145, 199, 200, 206, 208, 241, 276, 476—480, 511, 513, 514, 547, 549—551, 557, 559, 562—565, 600, 602, 604, 607, 646, 648, 654, 670, 679, 689, 700
— Osma — 10, 45—47, 73, 104, 109, 144, 149, 152, 153, 208, 211, 213, 241, 273, 275, 276, 295, 297, 298, 384, 387—390, 398, 401—404, 436, 437, 444, 447, 449, 450, 544, 545, 548, 552, 559, 564, 568—570, 572, 647, 669, 681, 690, 694, 716
— Deveta — 113, 163, 165, 167, 177, 178, 180—182, 185, 187, 189, 247—249
— Dvanaesta — 11, 12, 20, 22, 25, 51, 74, 76, 111, 214—216, 218, 221—225, 227, 258, 267—270, 277, 279, 325, 368, 494, 496, 497, 501, 502, 504, 540, 542, 552, 557, 561, 562, 565, 569, 574, 577, 579, 580, 581, 584, 585, 588, 589, 592, 622, 628, 652, 665, 674, 691, 694, 699, 710
— Trinaesta — 43, 45, 46, 79, 80, 86, 87, 92, 104, 149, 150, 294, 298, 300, 301, 306, 412, 413, 415, 419, 420, 423, 424, 429, 436, 438, 440, 445, 447—451, 453—457, 460—468, 470—473, 542, 543, 545, 551, 554—556, 559, 560, 562—564, 566, 570, 617, 647, 654, 674, 700
— Petnaesta — 104
— Devetnaesta — 53, 112—115, 138, 169, 176—178, 313, 317, 318, 331, 332, 336, 338, 349, 350, 358, 365, 369, 372, 373, 375, 376, 450, 458, 493, 542, 549, 564, 568, 569, 642, 664, 668, 671, 675, 682, 685, 691
— Dvadeseta — 154, 176, 187, 238, 262, 352, 356, 393, 480, 481, 505, 609, 620, 622, 689, 699
— Dvadeset šesta — 92, 93, 95—97, 102, 116, 121, 127, 176, 539, 541, 631, 647
— Dvadeset osma — 33, 35, 130—132, 190, 194, 195, 235, 267, 269, 284, 291—293, 308, 312, 324, 329, 515, 519—521, 551, 552, 555, 570, 594, 615, 634, 648, 666, 670, 685
— Trideset druga — 18, 34—37, 40, 41, 131, 132, 193, 284—286, 318, 320, 323, 508—510, 515, 517—520, 522, 523, 550, 570, 646
— Trideset treća — 18, 35, 37, 38, 40, 41, 131, 132, 192, 194, 287, 291, 292, 542, 545, 547, 555, 559, 570, 616, 622, 628, 633, 644, 645, 651, 656, 666, 680, 681, 684, 685, 689, 695, 705, 706, 709, 716
— Trideset četvrta — 62, 104, 202, 241, 268, 273, 383, 384, 387, 390, 392, 398, 559, 565, 568, 572, 647, 690, 716
— Trideset peta — 43, 56, 58, 89, 90, 92, 105, 157, 158, 160, 372, 373, 378, 401, 403, 406—408, 411, 415, 418, 419, 426, 436, 442, 444—446, 448, 452, 454, 458—462, 474, 483—485, 487, 492, 493, 524—526, 545, 549, 555, 559, 560, 562, 569, 617, 641, 657, 659, 674, 682, 691, 694
— Četrdeseta — 268

njemačke:
— 1. kozačka konjička — 20, 21, 33, 59, 60, 67, 70, 139, 206, 220, 267, 289, 329, 476, 519, 556, 570, 588, 688, 705
— 7. SS „Princ Eugen" — 642
— 42. lovačka — 34, 267
— 43. lovačka — 267

— 114. lovačka — 548
— 118. lovačka — 117, 121
— 264. pješadijska — 121, 313, 373, 484, 631
— 369. legionarska „Vražja" — 180
— 373. legionarska „Tigar" — 8, 109, 334, 410, 548
— 392. legionarska (Plava) — 7, 89, 157, 298, 403, 409, 415, 420, 484, 524, 617, 620, 631, 659
— „Brandenburg" — 188
— Šleska (115) — 8

Divizioni

NOV i POJ:

— Prvi artiljerijski XI korpusa — 159, 295, 406, 431, 443
— Prvi brdski 26. divizije — 117, 127, 128
— Artiljerijski Sedme divizije — 206, 477—479
— Artiljerijski Trideset pete divizije — 443, 485—487, 491, 492, 526
— Artiljerijski Četvrtog korpusa — 61, 62, 139
— Brdski Osme divizije — 48, 211, 213, 243
— Haubički Četvrtog korpusa — 244
— Haubički Jedanaestog korpusa — 56, 92, 445
— Konjički Dvanaeste divizije — 111, 269, 278, 576, 580, 585
— Konjički Šestog korpusa — 76, 221

ustaški (sklopovi):

— XIII topnički — 330
— Novački PTS — 623
Divljak Drago — 501, 583
Divoselo — 483
Divuša — 8, 9
Dnopolje — 410, 456, 559
Doboj — 618, 621, 633, 679, 683, 703
Dobova — 124, 652, 654
Dobra — 82, 84, 85, 296, 298, 299, 462, 464, 466, 470, 471
Dobra Voda — 343, 345, 361
Dobranja — 357
Dobrljin — 679
Dobropoljci — 54, 113, 338
Dolac — 358, 668
Dolci (šuma) — 591, 592
Dolina — 618
Doljani — 231, 234, 693
Domagović — 381
Domandžić Ivan — 101
Donja Velika — 518, 519, 521
Donja Vrba — 75, 593, 652
Donjara — 522
Donje Dubrave — 683
Donji Vukojevac — 210—212, 386, 387
Donji Vukovići — 356
Dorotić Mate — 101
Došen Đuro — 349
Dotlić Dušan — 300
Dotlić Luka — 574
Dozet Nikola — 214
Dračevac Ivo — 102
Dračevica — 92
Dragalić — 236, 597, 633, 639, 648
Draganići — 273—275, 381, 390—392, 618, 636, 660, 668, 703
Dragaš Lazo — 268
Drage — 432
Dragičević Adolf — 102
Dragičević Mijo — 102
Dragišić Mišo — 245
Dragočaj — 643, 665
Dragotin — 261
Dragotinja — 636
Drakulić Stanko — 245
Draškovica — 420, 421
Drava (r.) — 34, 42, 124, 561
Dražica — 293
Drča Laza — 350
Drenovac — 51, 66, 217, 219, 228
Drenovača — 456, 524
Drenje — 257, 261
Drenjski Slatinik — 230, 253, 257, 261, 574
Drezga Porin — 109
Drežnica — 79, 80, 294, 295, 298, 299, 423, 424, 433, 452—454, 457, 459, 465, 563, 640, 651, 660, 717
Drežnik — 571
Drinjača — 705
Drljače — 608
Drljačko groblje — 60
Drljanovac — 516
Drniš — 154, 352, 371, 627, 629, 660, 662, 675, 696, 697, 707
Drnovac — 287
Drnj — 34
Drobčeva draga — 171
Družjanović Slavko — 101
Drvar — 118, 163, 164, 166, 167, 180, 181, 185, 186, 188, 247, 263, 541, 549, 637, 640, 642, 649, 650, 661, 666, 667, 674, 680
Drvenik (o.) — 118, 537, 538, 632, 651, 700

Drvosek (šuma) — 210, 387
Dubica — 512, 513
Dubnjak — 395
Duboki Dol — 344
Duboko (predeo) — 447, 449, 450, 452, 453
Dubovik — 22, 23, 77
Dubrava (kod Čazme) — 289, 634, 651, 705
Dubravci — 83, 466
Dubravčani — 85, 470
Dubrave (kod Karlovca) — 274, 275
Dubravica — 124, 537
Dubrovnik — 618, 672, 675, 695, 713
Dudići — 264
Duduković Vlado — 148, 245
Duga Njiva — 232
Duga Resa — 44—47, 80. 83—86, 149—151, 295, 297, 299, 300, 464, 466, 470, 471, 543, 548, 549, 560, 632, 639—641, 647
Dugi otok — 373, 628, 630, 631
Dugo Polje — 355, 357, 358, 682. 702
Dugo Selo — 33—35, 287, 292, 293, 543, 544. 549, 552, 615, 622, 628, 633. 644. 645, 648, 649, 656, 663, 672, 679, 689, 692, 696, 698, 705, 717
Dujanović Mišo — 231
Dujmići — 263
Dukić Ilija — 170
Dukići — 603
Duman — 401—403. 436, 437, 444, 445, 462
Dunat Drago — 102
Dunav — 665
Dupalo Milan — 206
Dupci — 355
Durić Ferid — 201
Duvno — 397
Duvrat — 537
Dužica — 209
Dvor (na Uni) — 8, 240—242, 514, 600
Dvorjanci — 45, 81, 462

Đ

Đak. Breznica — 77, 589
Đak. Satnica — 278, 576, 585, 586
Đakić — 357
Đakovo — 76, 225, 230, 257, 259, 277, 278, 325, 494, 496, 503, 569, 576, 579, 581, 583, 585—587, 598, 618, 644, 693, 694, 699, 709, 712, 715, 716
Đeko Ivan — 611
Đeldum Niko — 187, 248
Đelekovec — 34
Đeletovci — 656
Đevrske — 54, 113, 173, 174, 331—335 337, 338, 341, 370
Đujić Momčilo — 371
Đulavec (Miokovićevo) — 231
Đurđenica — 52
Đurđenovac — 17, 52, 228, 592, 630, 691
Đurđevac — 690, 693, 694

E

Egić Đuro — 418
Erceg Ivan — 248
Erceg Miljenko — 102
Ervenik — 340, 341

F

Fain Drago — 102
Feričanci — 51, 222, 592, 691
Ferovac — 574
Filipjakov — 341, 342, 359
Filipović Ante — 312
Finderle dr — 545
First Vlado — 418
Fiščur Zvonko — 699
Fišer (Fischer, njem. kapetan) — 343. 397
Fiuman Vilko — 103
Foča — 689
Fojnica — 689, 715
Francetić Viktor — 418
Francuska — 112, 154
Frančišković Josip — 439
Franičević Dinko — 184
Franić dr — 535
Franković Mara — 101
Frankovići — 134
Frkašić (G. i. D.) — 452, 453, 462
Frković Petar — 433
Fruška gora — 666
Fučkovac — 432
Fuganti Mario — 249
Fuka — 651
Fužine — 80, 295, 301—303, 305, 454, 455, 553, 556

G

Gabela — 536, 537, 692
Gabričević Martin — 101
Gabrić Milan — 100
Gacka dolina — 105, 484, 562
Gacko — 639, 643, 655
Gagić Filip — 317
Gaj (šuma) — 192, 194, 278, 576, 586

Gajdašević Borislav — 588
Galići — 164, 182, 188
Galzini dr — 197
Garčin — 75, 111, 279, 575, 622, 652, 665, 671
Gardun — 505, 506, 610, 611
Gardunska mlinica — 506
Garešnica — 52, 129, 131, 194, 235, 236, 289, 293, 559, 668, 681, 684, 685
Garjak — 395
Garjačka glavica — 395
Gašinci — 261, 277
Gavranić Marija — 101
Gazibara Dragan — 148, 245
Generalski Stol — 44, 45, 48, 80, 149, 150, 243, 295, 296, 430—432, 543, 551, 646, 647, 683, 702, 703
Gerlica (ciglana) — 26, 219
Glamoč — 561
Glavica (k. 338) — 66
Glavica (k. 447) — 506
Glavica (k. 1062) — 185
Glavni stožer domobranstva — 114, 170, 483, 597, 609, 615, 619, 627, 630, 634, 637, 640, 645, 649, 653, 657, 659, 661, 664, 666, 669, 673, 677, 680, 684, 688, 690, 693, 696, 699, 702, 705, 709, 712, 715
Glavni štab NOV i PO Hrvatske — 7, 12, 25, 28, 31—33, 90, 104, 105, 109, 132, 133, 150, 188, 214, 240, 266—268, 270, 284, 307, 318, 328, 372, 380, 419, 478, 510, 512, 539—541, 543, 545, 549, 550, 552, 553, 556, 557, 560—562, 565, 572—574, 645, 661, 670, 674, 679, 680, 689, 694, 702, 712, 715
Glavnica (G. i D.) — 637, 661
Gliboka — 510, 570, 714
Glina — 65—68, 70, 72, 73, 145—147, 240, 242—244, 246, 554, 615—617, 627, 628, 632, 679
Glina (r.) — 244
Glinsko Novo Selo — 67, 632
Globarica — 618
Globučak — 605
Glogovac — 122
Glogovica — 21, 223
Glogovo — 171
Glođe — 26
Glumačka glavica — 49
Gnjat — 164, 165, 182, 183
Gnjidić Lazo — 379
Gnjilac (k. 393) — 92, 93, 119
Gola Mila — 171
Golaš — 134
Goli crnik (trig. 624) — 62
Goli vrh — 402, 436, 437, 440
Goli vrh (k. 913) — 524
Golo brdo (k. 795) — 464
Gologorica — 530, 533, 558
Golubinci — 629
Golubinjak — 628
Golubovina (k. 1056) — 164, 182, 183
Goljak — 420
Gomirje — 80, 83, 295, 423, 559
Gor. Vrba — 75
Gore — 67, 240, 244, 479
Gorenjski potok — 694
Gorica (M. i V., kod Zagreba) — 668, 695
Gorica (kod Benkovca) — 173
Gorica (kod Titove Korenice) — 447—450, 452—455
Gorjani — 277, 495, 579, 586
Gorjanski Ivanovci — 585, 586
Gornja Jelenska — 616
Gornja Koprivna — 200
Gornja Kovačica — 190, 191, 193, 308, 693, 697
Gornja Plemenščina — 126
Gornja Velika — 518—520
Gornja Zdelica — 290
Gornje Dubrave — 83, 84, 465, 470
Gornje Jelenje — 80, 302
Gornje Sredice — 519—521, 523
Gornjevski potok — 564
Gornji kraj — 420—421
Gornji križ — 518, 520, 521
Gornji Stankovci — 345, 346, 348, 349
Gornji Humac — 98
Gorski kotar — 294, 545, 551, 553—555, 563, 567, 569, 570, 675
Gospa lurdska (k. 155) — 93
Gospić — 105, 379, 428, 430, 436, 441, 456, 458, 483, 484, 524, 542, 555, 562, 566, 632, 657, 674, 678, 682, 694, 717
Gostovača — 439, 444
Gostović Dmitar — 41
Gostovo Polje — 420, 421
Gošić — 113, 174, 331, 333, 334, 339
Gošnjak Ivan — 33, 540, 541, 546, 552, 557, 558, 560
Grabar (k. 1075) — 402
Grabar Nikola — 305
Graberje — 67
Grabičani (V. i M.) — 285
Grabić — 651
Graboštani — 60
Grabovac — 66, 357, 625
Grabovica — 640, 651
Grabovnica — 715
Grabrić — 646

Gracin Mate — 101
Gracin Vico — 101
Gračac — 53, 54, 105, 170, 171, 177, 332—337, 339, 371, 441, 442, 449, 451, 458, 542, 554, 559, 564, 635
Gračak — 338, 344
Gračenica — 648, 672, 698
Gračišće — 283, 529, 531, 532, 534, 558
Gradac (kod Mostara) — 535
Gradac (kod Našica) — 587
Gradec (kod Dugog Sela) — 287—289, 292, 663
Gradina (k. 253) — 223
Gradina (k. 584) — 151
Gradina (k. 755) — 450
Gradina (k. 775, kod Drvara) — 186
Gradina (k. 783) — 405
Gradina (k. 846, kod Aržana) — 263
Gradina (k. 882) — 439
Gradina (k. 912) — 425, 483
Gradina (k. 933) — 187, 188
Gradina (k. 1083) — 405, 410
Gradina (kod Plaškog) — 7
Gradina (kod Stankovaca) — 345
Gradina (kod Široke Kule) — 379
Gradina (kod Titove Korenice) — 57, 412, 449
Gradina (kod Trogira) — 354
Gradina (kod Turjanskog) — 402
Gradina (šuma) — 22
Gradina (trig. 912) — 138
Gradišće — vidi Gračišće
Gradusa (M. i V.) — 479, 601—603, 689
Grahovac Dane — 409
Grandić Dragan — 231
Grbac Celestin — 413
Grbavac — 192
Grčić Jovanka — 316
Grdak — 285, 522
Grdun — 81, 487
Grđevac (M. i V.) — 190, 191, 193, 194, 286, 287, 289, 291, 293, 308, 311, 319, 329, 330, 555, 559, 594—596, 634, 666, 669, 670, 677, 681, 684, 685, 697
Greblje — 171
Greda (kod Bos. Kobaša) — 26
Greda (kod Siska) — 382, 383, 510, 668, 696, 704
Gredeljević Milan — 501, 581
Gredice — 125
Gredina — 216
Gređani — 72, 244
Gregurovac — 697
Gretić Ivica — 322
Grgurevići — 77
Grič — 568
Grižane — 80, 87, 473
Grkovci — 164—166, 181—183, 187, 189
Grmuša — 629
Grobnik — 79, 302, 533
Gromačnik — 75
Grošić Franjo — 321, 523
Grozaj Marjan — 261, 270
Grubić Milan — 207
Grubiš Ivan — 249
Grubišići — 507
Grubišno Polje — 51, 130, 131, 190, 193, 268, 291, 327, 540, 616, 666, 668, 705
Grubor Nikola — 58, 92, 158, 162, 405, 407, 411, 414, 418, 486, 493, 526, 706
Gruda — 630

Grupe

NOV i PO Jugoslavije:
— bukovačkih bataljona — 54, 55, 113, 115, 116, 338—344, 346, 347, 371, 372, 374, 376
— diverzantskih odreda — 622, 636, 663, 683, 714
— Istočna NOP odreda Šestog korpusa — 11, 12, 228, 270, 557, 590, 592, 593
— Zapadna NOP odreda Šestog korpusa — 12, 231, 593
— Istočna NOP odreda Desetog korpusa — 18, 35, 38, 40, 41, 289, 290
— Zapadna NOP odreda Desetog korpusa (Zagrebačkog) — 18, 35, 40, 41, 122, 616, 637, 645, 646
— Južnodalmatinskih NOP odreda — 175, 176, 535
— Sjevernodalmatinskih NOP odreda — 175
— Srednjodalmatinskih NOP odreda — 156, 351, 651
— Unska operativna — 8, 69, 104, 105, 199, 241, 242, 511, 548, 551, 647, 671, 674

Četničke:
— Begovićeva — 60

Gržanov Drago — 316
Gudovac — 130
Gudura — 441, 442
Gulin Ante — 187
Gumhalter Željko — 131
Gundinci — 230, 590

Guteša Dane — 438
Gutikov Pavel — 222, 503, 584,
Gvozdić Jovan — 110
Gvozdić Ljuban — 388
Gvozdić Ninko — 110

H

Habljanovci — 254—257
Hadžići — 717
Hajdarovac — 200
Hajdić Petar — 102
Han (kod Obrovca) — 344, 348, 360, 361, 393, 396, 481, 506
Hariš Ivan Ilija Gromovnik — 553
Hegedušić Josip — 501, 583
Hejl Joahim — 556
Helbih (Helbich) — 618, 623, 630, 633, 636, 640, 644, 649, 653, 656, 658, 661, 663, 665, 668, 672, 676, 680, 683, 687, 690, 692, 696, 698, 701, 704, 708, 711, 714, 717
Hercegovac — 129, 131, 194, 235, 269, 289, 291, 293, 666, 681, 684, 685
Hercegovina — 155, 263
Heremić Mustafa — 41, 321, 322, 523
Herpstzamer Ferdo — 218
Hinić — 402
Hitler Adolf — 566, 567
Hlebine — 34
Hohšteter Vojko — 35
Holijevac (potok) — 441
Holjevac Većeslav — 47, 106
Homer — 303
Homoljac — 56, 57, 91, 401, 405, 408, 412, 413, 444, 446, 456, 461, 462, 467, 468, 524, 548
Homoljački klanac — 415, 416, 444, 446, 459, 524, 550
Horvat Antun — 523
Horvati — 382, 698, 704, 708
Hrasno — 675
Hrastovac (D. i G.) — 235, 511, 607, 608, 639
Hrastovac (šuma) — 607, 608
Hrašće (kod Ozlja) — 81, 457
Hrašćina — 34, 35
Hreljin — 302
Hrsovo — 670
Hrstić Dušan — 50, 148, 154, 213, 276, 389, 393
Hrvace — 154, 481
Hrvatska — 29, 30, 156, 369, 371, 551
Hrvatsko primorje — 79, 294, 341, 375, 419, 423, 424, 484
Hrvatsko zagorje — 29, 34, 35, 122, 551, 552, 619, 697
Hrženik — 272
Hudovljani — 518, 519
Hum (kod Hrašćine) — 35
Hum (kod Trebinja) — 656, 662
Humac (k. 434) — 92, 97
Huska Miljković — 551
Hvar — 117, 621, 636, 651, 654

I

Igrani — 117
Ilača — 656, 708
Ilić Stevo — 380
Ilidža — 711
Ilinac — 672
Ilova — 235, 595, 693
Ilovac — 382, 641
Imbrijevci — 227
Imotski — 633, 635, 695, 701
Inđija — 653, 672
Isjek — 186
Ist (o.) — 630, 631, 638
Istra — 527, 529, 547, 548, 551, 555, 563
Italija — 548, 571
Ivakuša (trig. 940) — 420—422, 424
Ivan-Dvor — 576
Ivančići — 204, 276
Ivandićev stan — 344
Ivanec — 679
Ivanić-Grad — 33, 130, 288, 290, 293, 547, 552, 561, 619, 633, 652, 656, 668, 680, 692, 697, 698
Ivanići — 335
Ivaniš — 341
Ivanišević Ante — 102
Ivanišević Teodor — 41
Ivankovo — 230
Ivanovci (G. i D.) — 22, 576
Ivanović Dušan — 221
Ivanovo Selo — 595
Ivanjska — 655, 701
Ivanjska Rijeka — 292
Ivanjski Bok — 513
Ivčevića Kosa — 437
Ivica Nikola — 184
Ivičić Huso — 312
Ivković Bogomil — 384
Ivkovići — 338, 344
Ivošević Đuro — 404
Izačić — 443, 567, 568

J

Jabučko Selo — 655
Jabuka — 355, 507
Jabukovac — 240—242, 333
Jabukovac D. — 65, 66
Jadova — 525
Jadovnik (k. 1650) — 166, 167, 178, 185
Jadrč — 454
Jagetići — 298, 457, 459
Jagnjedovac — 518, 521, 716
Jagodnje (G. i D.) — 315, 342, 524
Jajce — 655, 671, 674
Jajić Dragan — 606
Jakin Tonko — 101
Jakopovac — 286, 520, 521, 646
Jakšić — 20, 220—222, 230
Jalšje — 125
Jamadol — 641
Janča — 136
Jandrić Dušan — 201
Janeš Josip — 509, 523
Janić Vlado — 12, 13, 17, 236, 238, 272, 540
Jankovac — 228
Janja Gora — 7
Janjanin Božo — 392
Janjče — 437
Janjić Slobodan — 612
Janjić Vjekoslav — 38
Janjina Draga — 356
Japetić — 573
Japundžić vrh (k. 721) — 441
Jardas Dušan — 197
Jarebinjak — 353
Jasenak — 80, 295, 298, 423, 435
Jasenec — 274
Jasenice — 137
Jasenovac — 9, 513
Jasenovača (k. 691) — 438, 681
Jasikovac — 467
Jastrebarsko (Jaska) — 44, 202, 203, 381—383, 563, 568, 570, 573, 632, 634, 639, 660, 675, 683, 686, 690, 692, 697, 704, 710, 715, 716
Jašarević Bešo — 222, 504, 584
Javoranj (G. i D.) — 8
Javornik (k. 718) — 217, 218
Jednak Luka — 245
Jedovnik (trig. 1539) — 166, 185—187
Jelenčić (k. 1106) — 454
Jelov venac — 524
Jelov vrh (k. 987) — 460
Jelovčić Karlo — 101
Jelović Katica — 102
Jelsa — 654
Jenkel Anton — 197
Jerković Mate — 12, 13, 17, 236, 238, 272, 540
Jesenice — 357
Jezera — 433
Jezerane — 298, 465
Jezerski vrh — 379
Jezidžija Dujo — 102
Ježević — 239, 395
Ježevik — 21, 76, 77
Johovac — 679
Joka Milan — 261
Joka Nikola — 208
Jokić Milan — 317
Jon Adolf (John Adolf) — 469
Jonjić Ivan — 102
Josipdol — 571
Josipovac — 256, 435, 679, 683
Jošane — 449, 450, 452, 453, 456
Jošava (St. i N.) — 216
Jošavica — 61, 62, 65
Jovanović Radovan — 433
Jović Aleksandar — 101
Jovići (k. 225) — 626
Juhović Jandro — 41
Jujnić Ivka — 101
Juranića staje — 358
Juras Ivan — 322
Jurčić Mato — 257
Juretić Drago — 439
Juričić Josip Toma — 197
Jurić Marijan — 312
Jurić Petar — 187
Jurjević Ivica — 418

K

Kacan Ante — 101
Kaić Kole — 62
Kajfeš dr — 545
Kakanj — 633
Kakna — 366
Kalanjava draga — 344
Kalebovac — 412
Kalendrović Predrag — 206
Kalić Nikola — 433
Kalina — 507
Kalinovača — 410
Kalnik — 34, 35
Kamara — 458
Kamenica — 48, 164, 182, 185, 243, 420
Kamenska — vidi Bučko Kamensko
Kamenski Most — 69, 70, 144, 145, 242
Kamenski Vučjak — 215

Kamensko (kod Nebljuha) — 410, 559, 565, 689
Kamensko (kod Lapca) — 442, 447, 449, 450, 453
Kamensko (kod Karlovca) — 44, 46, 149, 150, 276, 391, 570, 641
Kamensko (kod Aržana) — 263, 410
Kamentovac — 193
Kamenjak — 302
Kamešnica — 155
Kamešnica (pl.) — 481
Kanfanar — 133
Kapela (M. i V., pl.) — 105, 525, 562, 566
Kapelna — 591
Kapetanovići — 353
Kapetanovo Polje — 628
Karakas Stipe — 404
Karamarkovići — 625
Karanove staje — 353
Karašica P. — 662
Karaula — 379
Karin (G. i D.) — 53, 54, 112, 113, 172, 178, 313—315, 317, 335—338, 344, 370, 377
Karleušine Plase — 446
Karlobag — 53, 105, 137, 562, 566
Karlov Han — 397, 699
Karlovac — 9, 44, 45, 47, 80, 81, 83, 84, 104—106, 149—153, 240, 241, 243, 244, 273, 274, 295—297, 299, 301, 305, 381—383, 390—392, 398, 431—433, 447, 453, 461, 462, 464, 466, 511, 543, 544, 458, 551, 559, 563, 564, 568, 570—572, 615, 617, 618, 623—626, 629, 636, 640, 641, 643, 645—647, 654, 658, 660, 665, 668, 672, 680—683, 688—690, 692, 694, 697, 698, 701, 703, 704, 708, 711, 712, 717
Karlovac (kod D. Miholjca) — 326
Karuza Ante — 101
Kašina — 661
Kašljavac — 517
Katalenić Valent — 126
Katavić Ivan — 611
Katić Sveto — 249
Katinovac — 69—71, 144, 145, 206, 207, 240, 242, 243, 550
Katinovačka kosa — 242
Katolić Anton — 209
Katulić Jakob — 501, 583
Katuni — 356
Katunišće (šuma) — 585
Kazanci — 163, 181
Keić — 45, 49
Keić most — 45, 49, 151, 243
Kekov mlin — 26
Kelavine kuće — 396
Kesić — 187, 511
Kezele Anton — 484
Kik (M. i V.) — 184
Kiljer — 438
Kindrovo — 21, 223
Kip — 231, 234, 616
Kiseljak — 652, 655
Kistanje — 54, 113, 114, 331, 333, 370
Klačina — 184
Kladarin Đuro — 195
Kladuša — 242, 246, 554
Klaić Marko — 261
Klana — 527, 528
Klanac (kod Crne Vlasti) — 402, 405, 416, 427
Klanac (kod Dicma) — 507
Klanjec — 124, 627, 645
Klapavica — 450
Klarići — 339, 344—346
Klarin Jure — 349
Klenfer Stjepan — 321, 523
Klenovac — 425
Klepac Vlado — 235, 448
Kleut Petar Perica — 104, 511
Kličković Nikola — 38
Klinac — 62, 140
Klis — 154, 155, 357, 667, 707
Klokočevica — 408, 443
Kloštar (ž. st.) — 232
Kloštar-Ivanić — 33, 705
Klupica — 603
Kljaci — 351, 353
Knebl Franjo Franc — 65
Knežević Branko — 469
Kneževića stan — 425, 426
Knin — 53, 154, 164, 171, 182, 188, 484, 542, 617, 621, 642, 667, 668, 690, 691
Kobal Vlado — 37
Kofler Franc — 17
Kokinac — 131, 193, 286, 668
Kokot Jovan Korčagin — 270
Kolak Ivan — 402
Kolarine — 315, 337, 343, 345, 346, 361
Kolbas Đuro — 218
Kolega Rade — 350
Kolenovac — 80, 463
Kolić Marko — 413
Kolo Straža — 70
Koljane — 395
Koljevac — 82, 457
Komadina Vaso — 148, 245
Komarevo (G. i D.) — 59—61, 106, 139, 140, 143, 206, 207, 476, 479, 549, 550, 562, 604—606, 642, 645, 648, 653, 654

Komin — 536, 537
Komiža — 97, 100
Komogovina — 62
Komorica — 590
Kompatar — 619
Konavlje — 636
Končanica — 193, 594, 693
Končarevo guvno — 365
Končarov Kraj — 90, 401, 415, 443, 444, 456
Kondrić — 77, 228, 261
Konšćani — 287, 542
Konjević Đuro — 218
Konjic — 621, 632, 640, 644, 655, 656, 660, 665, 671, 674, 713, 714
Konjodor — 568
Konjski vrh — 525
Kopanik — 431
Koprivnato brdo — 228
Koprivnica — 34, 285, 508—510, 518, 519, 521, 522, 544, 555, 561, 590, 682, 683, 690, 693, 706, 714—716
Koraci — 425, 449
Korana (r.) — 45, 46, 49, 149, 152, 243, 625, 626
Korčula — 617, 628, 696, 697
Kordić Ferdo — 204
Kordun — 47, 48, 53, 69, 87, 105, 144, 145, 240, 268, 295, 447, 452, 544, 551, 554, 556, 564, 570, 617, 623, 679
Korduševci — 21
Korenička Kapela — 56, 412, 449
Korenička Reka — 56, 57, 412
Korita (k. 467, kod Jezerana) — 298
Korita — 165, 184, 185
Koritno — 63
Koritnjak (potok) — 259
Korito — 595, 670
Korito (brdo) — 416, 436, 445
Korlat — 113, 215, 313—315
Kornat (o.) — 373, 628, 630, 631
Korog — 229
Korolija Jandrija — 451
Korovi — 26

Korpusi

NOVJ:
— Prvi proleterski — 163, 166, 180
— Četvrti — 7, 8, 28, 31, 44, 46, 47, 59, 62, 65, 69, 71, 87, 104, 106, 109, 139, 144, 146, 147, 149—152, 199, 202, 208, 213, 240, 241, 276, 380, 384, 390, 398, 476, 477, 510, 512, 539, 543, 544, 547, 548, 551, 552, 555, 558—566, 568—573, 600, 602, 604, 607, 624, 641, 671, 679, 690, 694
— Šesti — 10—12, 14, 20, 25, 27, 51, 52, 74, 193, 195, 214, 237, 266—270, 272, 278, 279, 307, 368, 369, 494, 496, 502, 512—514, 539, 540, 543, 547, 551—554, 556—558, 561—565, 569, 574, 670, 689, 711
— Sedmi — 104, 116, 568
— Osmi — 55, 102, 116, 121, 154—156, 163, 167, 176, 180, 181, 185, 188, 238, 248, 262, 263, 313, 331, 351, 358, 365, 369, 372, 375, 480, 481, 539, 541, 543, 547, 558, 561
— Deseti (Zagrebački) — 18, 19, 28, 33, 35, 125, 129, 130—132, 190, 195, 271, 284, 308, 318, 324, 508, 515, 517—519, 521, 539, 543, 547, 551—554, 558, 560, 561, 564, 565, 570, 615, 616, 645, 648, 661, 670, 679—681, 684, 712, 715, 716
— Jedanaesti — 28, 43, 56, 58, 79, 89, 105, 133, 150, 157, 196, 283, 284, 294, 301, 372, 401, 408, 411, 415, 418, 419, 444, 448, 450, 453, 474, 483, 484, 487, 524, 526, 527, 529, 532, 539, 542, 545—549, 554, 556, 558, 559, 562, 563, 565—567, 569, 571, 674

četnički:
— Prvi — 169

Kosa — 89, 90, 186, 403, 404, 415, 417, 426—428, 446, 449
Kosa šuma (k. 190—210) — 68
Kosanović Nikola — 413
Kosanović Rajko — 367
Kosinj — 525
Kosović Sava — 316
Kosovo — 173, 370
Kosovo Selo — 285
Kostadinović Stevo — 587
Kostajnica — 59, 60, 65, 139, 140, 240, 242, 246, 276, 279, 512, 514, 547—549, 552, 557, 559, 564, 600—603, 607, 608, 644, 646, 660, 669, 670, 676, 682, 703
Kostanj — 651
Kostreši — 512
Kostrinja — 643
Košare — 544
Koširsko Selo — 625
Koška — 51
Košuljandić Cvetko — 305
Košuta Marko — 382, 622
Kotari — 202, 204, 650

Kotlenica — 355, 358
Kotor-Varoš — 648
Kovačević Andro — 189
Kovačević Danijel — 197
Kovačević Đuro — 418
Kovačević Geno — 410
Kovačević Stevo — 226, 413
Kovačević Veljko — 268, 557
Kovačica (potok) — 193
Kovačić Alojz — 289, 548
Kovačić Antun — 509
Kozalj Vrh — 85, 470
Kozica — 536, 538
Kozjača — 45
Kozjan — 56, 57, 405, 442, 447, 448
Kozlovac — 334, 336, 337, 343, 346
Kračica — 460
Kraguljci — 72
Krajnović Mirko — 312
Krakar — 298, 423, 424, 433, 452
Kralj Anđela — 209
Kraljevci (ž. st.) — 652
Kraljevčani — 65, 66, 242
Kraljevec — 124, 547
Kraljevica — 433
Kraljević — 356
Kraljević Marin — 102
Kranjci — 169
Krapina — 618
Krapinske Toplice — 122, 125, 648
Krapje — 596
Krasica — 433
Krastova kosa (k. 612) — 441
Krašić — 570—572, 703
Kravarsko — 212
Kravica — 51, 679, 683
Krbavica — 57, 405, 439, 444, 445, 447, 458, 459, 467, 524
Krbavska dolina — 157
Krbavsko Polje — 449, 524, 554, 565, 571, 641, 650, 657
Krca — 26
Krčane — 545, 546
Krčevo — 60, 607, 608
Krčina — 87
Kreačić Otmar — 25, 28, 79, 111, 278, 280, 369, 495, 502, 504
Kreća Dušan — 312
Kresović Dmitar — 316
Kricina — 473
Krilić Andrija — 100
Krilo — 357
Kristofić Vilim — 232
Kriva Glavica — 378, 379
Krivi Put — 299, 422
Križ (kod Ivanić-Grada) — 34, 287, 288, 547, 561, 619, 655, 675, 695
Križ (kod Topolovca) — 286
Kriš (kod Petrinje) — 542, 618
Križanovo Brdo — 437
Križevci — 33—35, 285, 292, 293, 521, 522, 543, 549, 615, 616, 618, 619, 621, 622, 631—634, 644—646, 649, 659, 663, 672, 675, 682, 683, 713
Krk (o.) — 86, 114, 440, 459, 471
Krka (r.) — 647
Krkač Stjepan — 162
Krndija — 258—260, 277, 494, 495, 503, 579, 584, 586, 709, 710
Krndija (pl.) — 229, 250, 251, 578, 671
Krndija (šuma) — 259, 277, 586
Krnete — 451
Krnić Mihajlo — 50, 245
Krnjaić Božo — 206
Krnjajić Stevo — 587
Krnjak — 244, 624—626
Krnjeta Petar — 388
Kronja Tomislav — 105
Krstinja — 243
Krš — 136
Krševina — 193, 195
Kršinci — 259, 503
Kruge — 410, 524
Krunić Uroš — 62, 68, 71, 143, 207, 601, 604, 606, 609
Krupa (kod Žegara) — 332
Kruševo — 335
Kruškovac — 165, 183, 189
Krušnica — 442
Krušvar — 358
Kruzi — 405
Kuba Ljubomir — 286
Kubat — 164, 182
Kućan Drago — 298
Kućevica — 80, 82, 447, 463
Kučiš Stjepan — 35
Kuderna (k. 1304) — 168, 188
Kujnik — 26, 219, 236
Kuk (kod Udbine) — 449, 451
Kukelj (k. 595) — 441
Kukić Savo — 590
Kukujevci — 663
Kukunjevac — 596, 687, 689, 695, 704, 708
Kukurić Ivan — 399
Kukuruzari — 60, 603
Kukuzovac — 394, 396, 507
Kula — 20, 222
Kulina — 333, 366
Kuljiš Ćiro — 102
Kumrovec — 124

Kupa (r.) — 274, 276, 390, 398
Kupčina (G. i D.) — 274—276
Kupinec — 692
Kuridža Stevan — 451
Kurilovec — 208, 211, 665
Kurjevac — 49
Kurtin Rajko — 102
Kuruzit (k. 873) — 136
Kušević-grad — 627
Kuštra Jozo — 101
Kuti — 26, 219
Kutijevačka rijeka — 20
Kutina — 130, 292, 544, 596, 615, 616, 618, 619, 648, 655, 679, 684, 696, 698, 717
Kutuč — 230
Kuzma — 49
Kuzmanovača — 401, 402, 425, 442, 444, 445, 448, 456, 483
Kuzmica — 592

L

Labin — 354, 532, 547
Laćkovići — 145
Ladanj — 547
Ladimirevci — 256
Ladislav — 132, 684, 685
Ladišić Draga — 80, 295
Laduč — 124
Lađevac — 233, 597, 598, 671
Lakića stan — 314
Lalić — 91
Lalić Do — 432
Lamza Petar — 204
Lapac (G. i D.) — 410, 449, 451, 456, 484, 524, 545, 559, 565, 621, 650, 678, 686, 697
Lasovac — 232, 515
Lastovo — 635, 675
Lašva — 633
Latinovac — 20, 21
Latinski Islam — 114
Laudanov Gaj — 449
Laz — 212
Lazić Zoran — 501, 581
Lazinica Sava — 451
Lebrnica (k. 302) — 66
Lećević — 354
Ledenice — 80, 87, 423, 473
Ledenik — 260, 325
Lekenik — 209—211, 382—384, 386, 387, 510, 639, 648, 655, 668, 696, 704
Lepavina (manastir) — 522
Lepoglava — 679
Lepovinska šuma (trig. 266) — 22
Leptan — 508, 522
Lepuri — 336, 337, 339, 342, 344
Leskovac (pl.) — 404, 408
Leskovac (s.) — 46, 150, 152, 708
Lešće (kod Generalskog Stola) — 46, 296, 430—432
Lešće (kod Otočca) — 436, 438, 560
Letište — 421, 422
Levanjska Varoš — 257, 270, 588, 589
Levičnik Karel — 129
Lič — 80, 454
Lička Jesenica — 7, 511
Lički Novi — 483
Lički Osik — 378, 425, 439, 448, 483, 657
Ličko Cerje — 442
Ličko Petrovo Selo — 109, 426, 442—444, 524
Ligatić Berto — 84, 470
Lika — 10, 80, 87, 157, 160, 333, 372—374, 441, 443, 474, 524, 542, 543, 545, 546, 548, 550—552, 558—560, 564, 566, 571, 640, 641, 657, 659, 673, 674, 678, 682, 694
Lipač — 332
Lipik — 234, 595—598, 663, 686, 687, 711
Lipovac — 291, 670, 693
Lipovčani — 715
Lipovica (trig. 423) — 76, 77
Lipovljani — 594—596, 598, 656, 663
Lisac (k. 1062) — 436, 437
Lisičić — 172, 178, 334, 343, 370
Lisina (kod Babinog Potoka) — 90
Lisina (M. i V.) — 456
Lisina (kod Krakara) — 433, 459
Lisina (trig. 1182) — 402—404, 427
Lisina (k. 1653) — 167
Liska — 358
Liskovača — 395
Lišane — 169, 172, 178, 337—339, 343, 344, 346
Livade — 26, 134
Livanjsko Polje — 185
Livno — 156, 163, 164, 182, 397, 635, 655, 658, 674, 699, 701
Logorište — 151, 152
Loka — 125
Lokve — 80, 301—305, 432, 553—556
Lončar Jovica — 105
Lončar Pero — 66, 87
Lončar Stevo — 245
Lončar Vinko — 523
Lončarić Jovo — 300, 306
London — 556
Longin Franc — 175

Lonj — 9
Lonja — 549, 633, 645, 698
Lopata (k. 1138) — 410
Loput — 713
Lošinj (o.) — 638
Lovinac — 441, 442, 449, 451, 458, 542, 554, 560
Lovska — 670
Lozo Anka — 101
Lozovac — 635
Ložišće — 93
Lubarda — 200
Lubardići — 655
Lucić Marko — 41
Lučica — 625
Lučićki vrh (k. 852) — 303
Lučić Nikola — 184
Lučinci — 228
Ludbreg — 34, 508—510, 648, 662, 690, 691, 693
Ludina (M. i V.) — 287, 290, 671, 698
Lugomerčevo Selo — 285
Lujziana — 299, 431
Luka — 95, 164, 182, 184, 292
Lukač — 599, 687
Lukač most — 714
Lukići — 415, 416
Lukov Dol — 80, 83, 133, 295
Lukovec — 508, 522
Lukovo — 80, 87, 473
Lukovo Šugarje — 138
Lulići — 437
Lupičar Anđelko — 321
Lupić Anđelko — 523
Lupljanica (ž. st.) — 683
Lupoglav — 136, 529
Lutman Slavko — 509
Lužani — 26, 279, 574, 652

LJ

Ljepović Vojin — 392
Lještani — 234
Ljubija — 618, 621, 627, 629
Ljubovo — 56, 378, 442, 443, 447—449, 453, 456, 459, 483, 484, 525, 542, 549, 550, 564, 657
Ljubunčić — 180
Ljubuški — 538, 686
Ljuština Nikola — 455
Ljutica (k. 984) — 524
Ljutik (k. 1091) — 460
Ljutoč — 235

M

Macani — 422
Maceljska gora — 124
Macura Marko — 350
Maček Vladimir — 567
Mađarac Stevo — 234
Mađari — 61
Mađarska — 124, 553
Maganja Mario — 531
Magarice — 436, 439
Magaš Jakov — 101
Magašić Mauricije Moro — 547
Maglati — 679
Mahično — 381, 623, 660
Mahmutovići — 8
Majdan — 357
Majerić Ivan — 148, 245
Majetić Dušan — 587
Majka Božija — 431
Majske Poljane — 68, 632
Majur (ž. st.) — 381, 607, 622, 639, 676, 679, 695, 711, 717
Makarska — 96, 117, 118, 538
Mala Buna — 211, 212
Mala Čista — 344
Mala Gora — 423
Mala Lisina (k. 1143) — 460
Mala Mlaka — 627
Mala Trnovitica — 132
Malačka — 354, 355
Maleković Milan — 509, 523
Maleševci — 164, 165, 167, 181, 187—189, 248
Malević Vojo — 523
Mali Čanak — 403, 445
Mali Čardak (k. 696) — 438
Mali Kozinac — 625
Mali Modruš — 463
Mali Modruš Potok — 82, 463
Mali Poganec — 284, 285, 522
Malino — 26, 75, 219
Malovan — 170
Maljković Dane — 388
Maljković Ilija — 306
Maljković Miloš — 418
Mamula Bogdan — 526
Manastir Dragović — 395
Mandarić Miloš — 174
Mandić Đuro — 148, 245
Mandićevac — 587
Mandikov Nikola — 433
Manojlovačko groblje — 333
Manojlović Jovo — 350
Manojlović Luka — 226
Manojlović Milutin — 148, 245

Manja Ves — 202
Maoduš Stevo — 314
Maras — 137
Maravić Dmitar — 306
Maravić Živko — 439
Marčelji — 527
Mardešić Ante — 101
Marđetko Ivan — 41
Maričić Rade — 170
Marić Ante — 102
Marić Nikola — 207
Marić Pavo — 587
Marija Gorica — 125
Marin Dvor — 599
Marina — 354, 628
Marinbrod — 67
Marinkovci — 164, 165, 168, 181, 182, 187, 188, 248
Marino Brdo — 164, 181
Marinović Nikola — 102
Marjanović Branko — 148, 245
Marjanović Nikola — 234
Marinovići — 67
Markov Drago — 102
Markov kamen (k. 930) — 186, 187
Markovac — 360
Markovača — 164, 182
Markovići — 402, 436
Markušice — 686
Marović Nedeljko — 404
Martinović Đuro — 110
Martinović Krsto — 317
Martinović Marko — 523
Martinska Ves — 639
Martinščak — 150
Marušić Ivan — 433
Maslarac (G. i D.) — 518, 520, 521
Maščenkin Antoli — 227
Mašić — 597
Matas, Josip — 196
Matetić Vladimir Vlado — 19, 42, 132
Matić Đuro — 89
Matić Josip — 218
Matića krčevine — 443
Matijević Andrija — 226
Matković Mala — 22, 23, 223
Matošić Ivan — 101
Matulje — 527
Mazalin Mate — 505, 610
Mazin — 105, 450, 451, 559, 564
Mazinska Previja — 450
Mažar Joso — 346, 373
Mečenčani — 60, 140, 240, 479, 601—603, 689
Mećava Đuro — 606
Medak — 524, 525, 694
Medak Lovre — 101
Medančić Ivan — 198
Medar — 593
Medvidović Milan — 182
Medviđe — 335, 344
Međugorje — 456, 459, 460
Međumurje — 42
Međurić — 235, 698, 701
Meić Tomo — 611
Mekinjar — 464, 465, 524
Meksić Ante — 102
Mel Inocenta — 102
Mersunja (r.) — 26
Mesić Ivan — 467
Metak — 455, 456
Metković — 118, 535—538, 619, 620, 666, 667, 675, 695, 712, 713
Metla (kod Babina Potoka) — 89, 91, 403, 404, 426—428, 442, 444, 674
Metla (k. 402) — 66
Mezga Ernest — 523
Migalovci — 22—24, 77, 223, 224, 226
Mihailović Dragoljub Draža — 567
Mihajlović Petar — 221
Mihaljevac — 411, 412, 449, 462, 468
Mihaljević Branko — 312
Miholjac (G. i D.) — 17, 228, 661, 662
Miholjsko — 243
Mijatović Dino — 224
Mijovac — 343
Mikanovci — 228
Mikec Milan — 204
Mikleuš — 715
Milakovina — 182
Milešina — 352, 353
Mileusnići — 449, 483, 524
Mili Milan — 204
Miličani — 521
Miličević Ivica — 253, 327, 328
Miličević Lazo — 501, 583
Miličević Nikola — 218
Milić Dušan — 172
Milkovi — 263
Milna — 93
Miloš Ivan — 399
Miloševac — 449, 715
Milošević Rade — 418
Milošević Sreten — 24, 225
Miljanović Nikola — 257
Miljanović Savo — 270
Miljenović Mirko — 388
Miljević Petar — 207
Miljuš Bogdan — 451
Mimica — 355
Minski potok — 600

Mioč Petar — 101
Mioljević Borisav — 592
Miovac — 359, 361
Miranje — 341, 343, 361, 366, 367
Mirić Sava — 389
Mirilović Polje — 352
Mirosmičenko Vasko — 207
Miščević Nebojša — 225, 226
Miščević Savo — 234
Miškovica (k. 1011) — 420
Mlađenović Stevo — 226
Mlinoga (G. i D.) — 62
Mlinska (V. i M.) — 684
Močila — 79, 80, 83, 294
Močuge — 565
Modriča — 639, 662
Modrić — 137
Modrinje — 633
Modruš — 297
Mogorić — 456, 459
Mojanka — 506, 507
Mokro Polje — 113, 187
Molat (o.) — 630, 631, 638
Momčilović Milan — 148, 245
Morić Ivo — 316
Morović Šime — 484
Morpolača — 339, 344, 345
Morve — 421
Moslavačka gora — 712, 715
Moslavina — 14, 225, 548, 687
Moslavina (predeo) — 33—35, 131, 267, 268, 542, 561, 570, 616, 712, 715
Moslavina-Popovača — 689
Mosor — 355, 357, 658
Mostanje — 45, 624, 639
Mostar — 154, 538, 627, 629, 640, 643, 656, 660, 692
Mosti G. — 519
Mostine — 113, 114
Mostovi — vidi Mosti
Mošćenica — 381, 604—606, 695, 700
Mošćenička Draga — 135
Mošune — 80, 423, 424, 461
Motajica pl. — 219, 228
Motike — 648
Mraclin — 208, 210—212, 385, 387, 669, 673, 707, 714
Mračin — 83, 466
Mravići — 433
Mrcelje — 8
Mrđa Simo — 58, 92, 162, 405, 406, 411, 414, 418, 486, 493, 526
Mrežnica (r.) — 10, 44—46, 48, 49, 81, 110, 149, 151, 461, 511
Mrkonjić-Grad — 627, 629, 639, 654
Mrkopalj — 80, 305
Mrkšić Đuro — 478
Mrmoš Veselin — 218
Mrsinj (k. 943) — 412, 447, 462, 467, 468
Mrsinj (kod Titove Korenice) — 56, 57
Mrsinj (predeo) — 546
Mrsinj-Grad — 56, 412, 467
Mrtvaja — 193
Mrvoš Mile — 428
Mrzla Vodica — 80, 295, 301, 302, 419, 433, 457
Mrzle Vodice — vidi Mrzla Vodica
Mrzlo Polje — 125, 151
Mrzljak — 432
Mucić Jozo — 101
Mucić Vicko — 101
Muć (G. i D.) — 154, 352, 678, 706, 710, 712
Mućka dolina — 352
Mučna (M. i V.) — 285, 521, 716
Mudni Nikola — 523
Mujića Grumila — 361
Munivrana Jozo — 239, 265
Munjas — 432
Mupić Ante — 101
Mura — 124
Mustapić Ante — 101
Mustapić Stipe — 102
Musulinski Potok — 423, 435, 436
Mušić — 588
Muškovci — 335
Mutak Vlado — 37
Mutić Simo — 153

N

Nabrđe M. — 77
Nadin — 112, 113, 365—367
Narandžići — 401
Narta (D. i G.) — 34, 130
Našice — 51, 222, 228, 250, 251, 258, 259, 325, 494, 496—498, 503, 569, 579—583, 585, 588, 589, 592, 598, 622, 683, 690, 691, 699, 712, 716
Našička Breznica — 497, 498, 581, 691
Nazdovac Valdo — 102
Nebljusi — 105, 410, 565, 635, 657, 678, 688, 689
Nedić Milan — 567
Nedrug (k. 674) — 454, 459
Nenezić Radojica — 195
Nerada Josip — 101
Neretva — 538
Nerežišće — 93, 117—119, 634, 638, 643, 647, 651, 702, 703

Netretić — 457, 643, 697, 712
Nevesinje — 619, 700, 701
Nevinac — 515
Nevman — 679
Nezavisna Država Hrvatska — 561, 675
Nikolića mlinovi — 90
Ninković Ivan — 501, 583
Nižetić Ivan — 102
Nobilo Jerko — 102
Norinska Kula — 537
Normanci — 250, 251 255, 258, 278, 673, 691
Nova Gradiška — 11, 229, 593, 597, 639, 644, 652
Nova Kapela-Batrina (ž. st.) — 11, 26, 74, 219, 230, 279, 590, 591, 618, 687, 701
Nova Kasaba — 705
Nova Rača — 516
Nova Sela — 356, 507
Nova Topola — 667
Novaki — 254, 255, 651
Novaković Ilija — 573
Novalja — 679
Novi (Novi Vinodol) — 86, 87, 299, 423, 461, 471—473, 543, 549, 562
Novi Kraj — 211, 213
Novigrad — 441, 702, 703
Novigrad Podravski — 34, 706
Novi Marof — 34
Novković Momčilo — 484
Novo Selo — 60, 61, 96, 107, 604—606
Novoselec-Križ (ž. st.) — 678, 689, 692
Novoseljani (k. 174) — 516
Novska — 33, 35, 593, 598, 622, 633, 639, 644, 648, 652, 656, 660, 663, 698, 710
Nurkovac — 598

NJ

Njegomir Ilija — 409
Njeguš Bogde — 481
Njemačka — 124, 144, 295, 566, 567
Njivica — 200

O

Obdin — 211

Oblasti

NOVJ:
— Vojna VI korpusa — 271
ustaške:
— Župska redarstvena Karlovac — 295
Obljak (k. 444) — 136
Obljaj (k. 935) — 416
Obljaj (M. i V. kod Grahova) — 164, 165, 182, 247—249, 556
Obljaj (M. i V. kod Vrhovina) — 90, 91
Oborovo — 552, 642
Obradović Branko — 350
Obradović Dušan — 173
Obradović Vlado — 350
Obrež — 697
Obrovac (kod Benkovca) — 53, 54, 112, 113, 138, 171, 333, 335—337, 342, 371, 377, 686
Obrovac (kod Sinja) — 393, 481
Obršina (šuma) — 516
Obršje — 650, 651
Odra — 695, 707

Odredi

NOP:
— Banijski — 8, 9, 65, 66, 105, 242, 477—479, 514, 568, 607, 608
— Bilogorski — 14, 17, 130, 190, 192, 193, 195, 231—233, 235, 268, 596, 597
— Bjelovarski — 39—41, 290
— Daruvarski — 190, 193, 195, 231—
— 234, 594, 597, 616, 670, 677, 693
— Diljski — 11, 228—230, 590—593, 680
— Dinarski — 358, 506—508, 611
— Grahovsko-peuljski — 185, 186, 247
— Kalnički — 616
— Karlovački — 9, 46, 383, 543, 548, 573
— Kninski — 54, 113, 338, 371
— Kordunaški — 10, 46, 49, 105, 110, 149, 150, 152, 243, 511, 548, 552, 568
— Lički — 43, 405, 406, 409, 410, 428, 430, 439, 442, 447, 449, 450, 452, 453, 456, 485, 491, 525, 552, 559, 560, 562, 565, 566, 689
— Moslavački — 39—41, 290
— Mosorski — 262, 264, 355, 394, 395, 506, 507, 609—611
— Neretvanski — 535, 620, 692
— Osječki — 228—230, 592
— Plaščanski — 7, 109, 158, 511, 552, 559, 565, 571

— Podravski — 269
— Posavski — 11, 14, 39, 40, 233, 234, 291, 593—597, 633, 639, 644, 656, 663, 670, 677, 687, 689, 695
— Požeški — 11, 12, 52, 221, 228—230, 557, 590—592, 622
— Prominski — 54, 114
— Segetsko-trogorski — 354
— Sjevernodalmatinski — 54, 55, 113, 116, 338, 349, 371, 372, 374
— Svilajsko-mosećki — 351—353
— Šibensko-trogirski — vidi Segetsko-trogirski
— Turopoljsko-posavski — 209, 211, 384, 386, 627, 669
— Zadarski — 114, 137, 485, 545
— Zagorski — 35, 41, 646
— Zagrebački — 35, 570, 637, 661
— Žumberački — 382, 383
— Prvi Trinaeste divizije — 43, 80, 86, 295, 296, 298—300, 423, 424, 433, 451, 454, 471—473, 562, 566
— Prvi „Učka" Operativnog štaba za Istru — 134, 136, 196, 197, 529, 547, 548, 558
— Drugi Trinaeste divizije — 80, 88, 295, 302—305, 433, 454, 456, 457, 459, 669
— Drugi Pulski Operativnog štaba za Istru — 133—135, 197, 198, 562

Njemački:

— Izviđački 369. legionarske divizije — 180
— Izviđački 392. legionarske divizije — 53, 403
— Izviđački 118. lovačke divizije — 121

Odvorci — 21, 223

Ofanzive (neprijateljske):

— Sedma — 178

Ogorje — 353
Ogradak V. — 401, 403, 444
Ogulin — 80, 83, 85, 241, 295, 296, 298, 299, 302, 423, 430—433, 435, 465, 470, 545, 548, 554, 556, 559, 615, 618, 620, 639, 683—685
Okičnica — 564, 694
Oklinak — 421, 422
Okruglo Polje — 257
Okučani — 234, 236, 568, 593, 594, 598, 633, 648
Olib — 630, 631, 638
Olujić — 171
Oljasi — 228
Omanovac — 272
Omčikus Jovan — 317
Omiš — 117, 118, 355, 357, 635, 637, 638, 660, 677, 678, 709, 710
Omišalj — 440
Opčuo — vidi Opčuv
Opčuv (trig. 972) — 450

Operacije:

— Bienenhaus (košnica) — 705
— Drvarska — 10, 59, 66, 69, 178, 199, 240
— „Morgenštern" — 157, 333, 418, 443
— „Šah" — 48, 69, 240, 295, 544, 617, 623
— „Ungewitter" — 214
— „Vikinger" — 631

Opršinec — 590
Oprtalj — 134
Opsenica — 441
Opsenica Ilija — 50, 245
Opuzen — 536—538
Orahovica — 51, 214, 216, 222, 225
Oravac — 411
Orehovica — 420
Orel Đuro — 153
Oreščanin Bogdan — 47, 106
Orešnjak (k. 355) — 82, 463
Oriovac — 75, 192, 639
Oriovčić — 21, 22, 223
Orlovača (k. 776) — 262, 356, 396
Orlović Lazo — 418
Orljava — 26, 27, 219
Orljavac — 217
Ormož — 124
Ornica — 428
Orovac — 319
Orovački vinogradi — 319, 515, 517
Osijek — 250, 251, 258, 496, 577, 578, 580, 581, 585, 586, 598, 636, 644, 666, 667, 671, 673, 683, 692, 708—710
Osječenica (k. 1267) — 167
Osoje — 358
Osoji — 301, 302
Osojnik — 435
Ostrošinci — 51, 326, 327, 503, 686
Ostrovnica — 174, 483
Ostrožac (kod Cazina) — 10, 635, 651, 656
Ostrvica — 338, 341
Oštra Strana — 464
Oštri Grič (trig. 1053) — 402, 436, 437

Oštri Humac (k. 557) — 92
Oštri Mihaljevac (k. 1050) — 408, 409
Oštro — 361
Otišić (G. i D.) — 352
Otočac — 436, 524, 560, 619, 627, 628, 631, 641, 682, 694
Otoka — 9, 199—201, 241, 242, 657, 660, 668, 674, 692, 697, 704
Oton (s.) — 337, 359, 361
Otrić — 53, 54, 170, 177, 333, 334, 339, 371, 458
Ovčariček Stjepan — 322
Ozalj — 9, 44, 80, 82, 104, 381, 462, 463, 568, 570, 621, 623, 629, 641, 660, 665, 703

P

Pacina Drago — 218
Pačetine — 686
Padališta — 450, 452, 453
Pađene — 54, 371
Pag — 483, 679
Pajić Dragan — 207
Paka — 24, 224
Paklarić — 451
Paklenica — 236, 598
Pakoštane — 341—344, 348, 349, 359—361, 365, 366, 664
Pakrac — 52, 217, 232, 233, 236, 540, 594, 598, 616, 628, 660, 662, 670, 677, 678, 686, 689, 695, 696, 698, 701, 704, 708, 711
Palaversa Kajo — 163, 180, 247
Palaveršić Ante — 183
Palež (k. 970) — 167, 185, 416
Paljevina — 252, 254, 257, 260, 261, 578
Pandža Čedo — 367
Panik (šuma) — 277, 503, 584
Panjani — 60
Panjković Miloš — 501, 583
Papazovići — 21, 77
Papažani — 655
Papići — 513
Papratnjak — 662
Papuk pl. — 214—216, 228, 554, 616, 628, 671
Parčići — 113, 115, 332, 336, 337
Paripović Aleksa — 207
Paripović Savo — 227
Parmač Stanko — 349, 376
Paskaš Luka — 404
Paskovci — 236
Pastuša (G. i D.) — 61, 62, 242
Pašić Petar — 245
Pašijan (M. i V.) — 684, 685
Patkovac — 131, 194, 318—321, 561
Paukovo — 603
Paunovac — 521
Pavo Blažen — 587
Pavelić Ante — 567
Pavičić Marko — 438
Pavišić Ivan — 64
Pavlaković Zvonko — 285
Pavle (k. 324) — 97
Pavlica Milan — 349
Pavlica Petar — 172
Pavličani — 715
Pavlin Kloštar — 520, 521
Pavlin Milan — 101
Pavlovac — 191, 192, 293, 311, 329, 330, 456, 545, 677, 681, 685
Pavlovci — 236
Pavlović Adam — 105
Pavlović Božo — 148, 245
Pavlović Đuro — 234
Pavlović Milan — 62, 68, 71, 143, 207, 480, 601, 604, 606, 609
Paz — 529, 533
Pazarište — 525
Pazin — 133, 529, 530, 532
Pecarević Vicko — 102
Pecka — 242
Peć — 185, 186
Pećani — 449, 450, 452—456
Pećigrad — 241
Pećine — 360
Pejak Mirko — 204
Peleš Momčilo — 509, 523
Pelješac — 701
Pena — 171
Penđer Mila — 248
Petrovina — 573
Petrovo Selo — 236
Petrusov Fjodor — 221
Peulje — 164—166, 182—184, 187
Pićan — 283, 529—532, 534, 558
Pilipović Rade — 143
Piljenica — 232
Pirovac — 340, 344, 349, 361, 710
Pirović Ivan — 102
Pisanica (M. i V.) — 190, 193, 194, 232, 236, 291, 311, 319, 555, 559, 670
Pisarovina — 692
Piskornjač — 61, 605
Pišać — 447, 456
Piškilić Andrija — 413
Piškorevci — 277, 494, 576, 579, 587
Piškornjača — vidi Piskornjač
Pištelek — 263, 264
Pivčević Tomo — 239, 265, 611

Pješčanica — 146
Pjevac Ljubica — 148, 245
Plan (k. 617) — 441
Plandište (k. 1313) — 167, 186
Planikovac — 332
Planina — 87, 473
Planjak Ivan — 41
Plaška glava — 7
Plaški — 7, 554, 684, 685
Platiša Nikola — 298
Penići (k. 207) — 624, 625
Peratovica — 693
Peremčevići — 61
Perenčević Miloš — 245
Perić Joko — 239, 265
Perjasica (D. i G.) — 48, 49
Perkovci — 269, 540, 542, 575
Perna — 145, 148
Perun — 356
Perušić — 91, 136, 157, 401, 402, 425, 436—440, 483, 524, 555
Perušić (bezimena kota) — 89
Perušić (k. 913) — 426—429
Pesek — 508, 522
Peski — 87, 473
Peščenica — 209, 210, 382, 383, 385—387
Peščenik — 521
Petići — 48
Petković Andrija — 270, 330
Petrakovo Brdo — 85, 471
Petričić Mane — 349
Petrijevci — 51, 228, 229
Petrinci — 60
Petrinja — 59, 65—68, 70, 73, 145—147, 240—246, 479, 514, 544, 602, 604, 605, 616, 621, 633, 639, 653, 654, 692, 695, 698, 704, 711
Petrova gora — 69, 72, 145, 241
Petrovaradin — 629, 653, 672
Petrović Adam — 603
Petrovići — 672
Plavica (šuma) — 21, 223
Plavno — 53, 247
Plaziblat — 507
Plećaš Nikola — 410
Plemenšćina — 122
Plesno — 596
Pleša Josip — 67
Plešivica (kod Samobora) — 202—204, 572, 573, 649, 650, 653, 662
Plešivica (kod Sinja) — 697
Pleternica — 20, 22, 224, 230, 590, 591, 622, 680, 701
Plišivica — 361
Plitvice — 109, 545
Plitvička jezera — 524, 617
Plitvički Leskovac — 426, 443—445, 447, 456
Ploča (kod Metkovića) — 667
Ploča (kod Rogotina) — 535—537
Ploča (k. 304) — 421
Ploče — 499, 451, 648
Plosnić Ante — 239, 265, 611
Pluska — 125
Plješevica (pl.) — 445, 447, 525
Pljoština (šuma) — 193
Pobjenik — 715
Pocrnić — 439
Počitelj — 483, 525
Počuča Milan — 358
Podaca — 535
Podcrkavle — 21, 223, 599
Podčetrtek — 125
Podgora — 118, 697
Podgorač — 228, 258, 260, 324, 325, 327, 368, 495, 496, 501—503, 540, 562, 569, 578—580, 582, 583, 585, 592, 690, 691, 694, 699
Podgorje — 145, 146, 326, 574
Podgrade — 336
Podić — 166
Podlapac — 447, 449, 453, 456, 458, 460
Podlugovi — 713
Podorašac — 632, 644, 647, 665
Podovi — 448, 449
Podrav. Novi Grad — vidi Novigrad Podravski
Podrav. Slatina — 662
Podravina — 29, 34, 591

Područja

NOVJ:

— Bjelovarsko — 18, 521
— Buzetsko — 567
— Cetinsko — 482
— Goransko — 133
— Kalničko — 18, 691
— Karlovačko — 46, 79, 133, 294, 295
— Kordunaško — 439
— Lipičko — 567
— Moslavačko — 18
— Pazinsko — 567
— Primorsko — 460, 472
— Pulsko — 197, 567
— Splitsko — 355, 357
— Šibensko — 481
— Drugo ličko — 441

Ustaško-domobranska:
— Prvo zborno — 20, 34, 129, 140, 149, 150, 288, 290, 291, 311, 329, 386, 391, 509, 524, 562, 570, 649, 705, 715
Podstrana — 355
Podsused (ž. st.) — 291, 292
Podvinje — 21, 26, 223, 229, 230
Podvinjsko Bukovlje — 593
Podvornica — 211—213
Poganac (V. i M.) — 284
Poganovci — 250, 251, 257, 585
Pogledalo (kod Homoljca) — 56, 57, 408, 413, 447, 459
Pogledalo (trig. 325) — 136
Pogledić — 68
Pojer Josef — 556
Pokojišće — 473
Pokuplje — 104, 209, 244, 560, 572
Pokupsko — 212, 398
Polača — 112—114. 313, 314, 340—343, 349, 350, 365, 366, 371, 374, 568, 669, 671, 673, 675
Polica — 467
Poličnik — 114
Poloj — 48, 49, 110, 240, 243
Polovina Nikola — 438
Poljana (kod Banove Jaruge) — 594—597, 663, 689, 698, 701, 704, 708
Poljana (M. i V. kod Velebita) — 441
Poljanak — 408, 411, 444
Poljanak (kod Starog Sela) — 70
Poljančani — 519
Poljice (kod Drvara) — 166
Poljice (kod Karlovca) — 46, 151
Ponikvari — 144, 145
Ponivke — 62, 63, 432, 544
Ponor — 411, 450
Popara Milan — 109
Popovača — 34, 164, 182, 183, 287, 290, 648, 668, 687, 695
Popović — 115, 172, 314, 344
Popović Đurđa — 227
Popović Đuro — 350
Popović Lazo — 27, 220
Popović Mile — 388
Popović Tomica Tomo — 55, 116, 318, 350, 362, 367, 377
Poreč — 20
Posavac Ankica — 590
Posavina — 29
Posedarje — 114
Postinje — 352
Potkonjak Stevo — 158
Potnjani — 252, 254, 259—261, 277, 578, 585
Povlja — 97, 99
Požega — 230, 236, 591, 595, 598, 599, 622, 628, 641, 646, 668
Požeška kotlina — 20, 222
Pračno — 60, 562, 700, 703
Prag — 556
Prandanovci — 51, 229, 250, 251, 253, 278, 673, 691
Prapatnica — 354
Pražići — 459
Pražnica — 117
Prečec — 293, 656
Pregrada — 122, 126
Prekaja — 186
Prekopa — 67, 244
Prekrižje — 202, 650
Prenci — 134
Preodac — 166, 184, 185
Preslatinci — 261
Prespa — 131, 194, 320
Previja (kod Vrepca) — 415, 417
Prevjes — 337
Prevršac — 603
Prgomelje — 217, 290
Pribičević Milan — 234
Pribić — 570, 572
Pribude — 353
Pričac — 26, 219
Prigorje — 122
Prijeboj — 57, 109, 403, 427, 443, 444, 446—448, 456, 459—463, 467, 524, 543, 545, 617, 620, 631
Prijedor — 476, 615, 618, 621, 622, 627, 629, 632, 636, 643, 658, 676, 678, 703, 713
Prikraj — 292, 622, 644, 649, 663
Prilipje — 203, 204, 650
Priluka — 180
Primišlje — 10, 48, 49, 109, 110, 241, 243
Primorac Ivan — 101
Primošten — 662, 667
Prisika — 396
Pristeg — 338, 359, 361
Prizmić Dinko — 102
Prkos — 524
Prnjavor — 27, 285
Prodan Ante — 101
Prodanović Ljuban — 501, 582, 583
Prodanović Stojan — 501, 583
Prodin Do — 203, 204
Progar — 672
Prokos — 188
Prolog — 164, 181

Prolog (V. i M.) — 535, 536, 538
Promina — 54, 114
Prosenik — 125
Prosinac — 439
Prosječeno — 655
Prošina — 449
Provo — 263, 356, 394, 505
Prozor — 674, 684, 715
Prpić Božo — 546, 571
Prpić Jakov — 590
Prptenjača — 365
Psunj — 216, 217, 643
Pučić Marko — 162
Pučišće (luka) — 95, 97, 99

Pukovi okupatorski i kvislinški:
— Alarmni „Brandenburg" — 301
— 1. „Brandenburg" — 112
— 1. lovački rezervni — 49, 430, 572, 716
— 1. kozački konjički — 548
— 1. sibirski — 72, 145
— 2. sibirski — 145
— 2. ukrajinski — 139
— 92. motorizovani — 450
— 668. artiljerijski — 117
— 738. lovački — 117
— 846-ti 392. divizije — 7, 89, 403, 409, 415, 484
— 847-mi 392. divizije — 631
— 891-vi 264. divizije — 313, 373
— 893-ći 264. divizije — 121

Pukovnije (pukovi) domobranske:
— 1. lovačka rezervna — 48, 110
— 1. pješačka PTS — 519
— 4. gorska — 232, 330
— 10. lovačka — 199, 200, 548
— 15. pješadijska — 505
Pula — 134, 135, 529, 532, 533, 547, 551, 562
Puljan Mato — 101
Pumpa — 171, 458
Punat (Aleksandrovo) — 441
Punde — 358
Punitovci — 585
Pupavac Mijat — 172
Pupelica (V. i M.) — 515, 517
Pupovčevi stanovi — 361
Puska — 9, 513
Pusto Polje — 163, 181
Pušća-Bistra — 292
Pušina — 51, 218, 219
Puškarić Mile — 308
Puškarić Selo — 554
Putičanj — 344–346, 361
Putinci — 629

R

Radaković Dane — 404
Radaković Draga — 456, 451
Radaković Ilija — 55, 373
Radakovići — 451
Radanović Dušan — 153
Radanović Đuro — 606
Radas Ivan — 349
Radičević Ivan — 226
Radić Ante — 101
Radić Ljuban — 316
Radić Simo — 173
Radinje (šuma) — 26
Radivojević Milan — 143, 207
Radlovići — 164, 182
Radman Ivo — 101
Radmilović Drago — 501, 583
Radmilović Mirko — 317
Radojčići — 454
Radonja Luka — 608
Radostovo — 200
Radošinovci — 336–338, 344, 345, 359
Radovanović Đoko — 501, 583
Radovanović Ivan — 102
Radovanj — 26, 219
Raduč — 441, 442
Radučić — 113
Radulović Đuro — 433
Radulović Nikola — 484
Radunić — 353
Rađenović Mićo — 418, 438, 455
Rajak Milovan — 388
Rajić (G. i D.) — 593, 594, 597, 598, 644, 652, 656, 663
Rajlovac — 682, 697, 710, 715, 716
Rakasović Jelka — 226
Rakić Ljubo — 101
Rakić Smilja — 334
Rakići (k. 904) — 483
Rakitnica — 519
Rakitovac — 209
Rako Nedeljko — 101
Rakovac — 60
Rakovica — 240, 241
Rama (r.) — 651
Rama (ž. st.) — 640, 643, 651, 655, 656
Ramići — 655
Ramljan Jure — 501, 583
Ramljane — 401, 403, 436, 440, 456, 556, 678
Ran Marko — 221, 587

Raner Ćiro — 197
Ranić Damjan — 601
Raos Jozo — 102
Rasinja (V. i M.) — 34, 508, 510, 522, 523, 714
Rasinjica — 509
Raste Jozo — 350
Rastok — 536, 537
Rastovo — 695
Rastušje — 229
Raša — 533
Raška Gora — 660
Raško Šimun — 316
Raštelica (ž. st.) — 632, 665, 713
Raštević — 112, 113, 315, 349, 365—367
Raštevićko polje — 366
Ratkovica — 680
Ratković Andrija — 501, 582
Ratković Bude — 158, 418
Ratkovica Grm — 60
Ratkovica Poljana — 460
Ravča — 538
Ravna Gora (kod Zvečeva) — 215—217
Ravneš — 517
Ravni kotari — 54, 112, 114, 313, 315, 336, 337, 367, 370, 371, 374, 376, 377
Ravnice (ž. st.) — 125, 636
Ravno — 431
Ravno Polje — 686
Razbojište — 277, 368, 502, 508, 522, 583, 699
Razvršje — 171
Rebić — 465
Rečica — 104, 273, 274, 287, 390—392, 398, 441, 559, 619, 680, 681, 683, 689
Redak — 672
Redanci — 229
Relić Miloš — 388
Relić Selo — 84, 466
Reljci — 46
Renović — 644
Repac Ilija — 373
Repušnica — 687, 695, 698, 717
Resanovci — 164, 167, 168, 181, 182, 185
Resnik — 431, 432
Restovo — 82, 463
Rešetari — 52
Rešetarica — 591
Ribar Mile — 389
Ribarević Drago — 102
Ribarević Marija — 102
Ribarić Danilo — 196
Ribić Milivoj — 148, 245
Ribnik — 455, 483, 524, 525
Rijeka — 135, 299, 529, 532, 550, 551
Ripač — 617
Risika — 460
Rit (potok) — 586
Ritavac (k. 937) — 421, 422
Rizvanuša — 483
Rkman Božo — 400, 573
Robić Ivan — 523
Roce Ivan — 198
Rodaljice — 341
Rodić File — 249
Rodin Marinka — 350
Rogač — 127
Rogatica — 655, 713
Rogić Ivan — 350
Rogotin — 535—537
Rogoznica — 354
Rojčević Antun — 321, 523
Rokanić Đorđe — 218
Rokvić Mane — 371
Romanić Ivan — 523
Rore — 166, 184
Rostigaja Anton — 207
Rošča — 358
Roški slap — 114, 667, 671, 713
Rovinj — 134
Roviśće — 34, 130, 621, 672
Rožan Breg — 275
Rožan Franjo — 523
Roždanik — 594
Rože — 263
Rožić Josip — 611
Rožmajerovac — 587
Rudanovac — 57, 408
Rude — 707
Rudeševo — 644
Rudmah Slavko — 523
Rudo — 652
Rujani — 164, 181
Rujišta — 113, 337, 338
Rujnik — 99
Rukavac — 95
Rukavina Zlatko — 322
Ruma — 629, 652, 663, 666
Rumin — 396
Ruševac — 209
Ruševo — 21—24, 77, 222, 223, 589
Rutalji — 169
Ružići — 353

S

Saborski — 109, 524
Sadna šuma — 21
Sajković — 185
Salamunić — 448, 449
Samardžija Đuro — 110

Samatovci — 256
Samobor — 202, 203, 563, 568, 572, 573, 622, 644, 649, 650, 652, 659, 702, 707
Sana — 621
Santini Edo — 240, 482
Santini Vito — 350
Saonički lug (šuma) — 586
Sapci — 75, 111, 279, 280, 552, 575, 580
Sarajevo — 618, 621, 627, 629, 633, 643, 644, 656, 671, 686, 713—717
Saranač — 538
Sarčević Ostoja — 587
Sarići — 188
Saršen Anton — 197
Satnica — 256
Sava (r.) — 25—27, 62, 219, 220, 268, 512—514, 548, 552, 557, 562, 564, 565, 620, 640, 643
Savatovići — 451
Savski Marof — 124
Savsko jezero — 223
Sečer Marko — 102
Sedam Kaštela — 354, 355
Seget (G. i D.) — 354
Segovina — 508, 522
Sejatović Tošo — 234

Sektori:

— Drugi obalski pomorski — 546
— Žumberačko-posavski — 268

Sekulić Đuro — 307
Sekulić Milan — 501, 583
Sekulić Petar — 587
Sekušak Josip — 64
Selca — 97, 99, 117, 120, 121, 277, 494, 631, 634
Selce — 86, 96, 472, 576, 579, 643
Semizovac — 713
Senokos — 483
Senj — 420, 423, 568, 617, 620, 638
Senjug Ivan — 253, 327, 328
Serdari — 425, 426
Seselja Franjo — 101
Sesnić Ivan — 102
Severin — 129—132, 232, 286, 318—321, 323, 435, 515—517, 670
Severovac — 603
Sibinj — 21, 26, 75, 111, 223, 279, 575, 639, 652
Siča — 49, 152
Siget — 693
Silba — 630, 631, 638
Silvio Vlajo — 232
Simičić Dušan — 198
Simić Drago — 102
Simonović Danilo — 249
Sinac (D. i G.) — 560
Sinčić Selo — 85, 470
Sinj — 154—156, 239, 263, 264, 355, 357, 394, 396, 481, 505, 506, 508, 609, 610, 619—621, 633, 635, 639, 648, 657, 671, 677, 678, 680, 682, 688, 689, 692, 696, 697, 700, 701, 705, 706, 710, 712
Sirač — 540, 597
Sisak — 9, 59, 61, 104, 105, 108, 139, 143, 208, 209, 211, 213, 382, 383, 386, 479, 510, 511, 514, 555, 557, 604, 605, 628, 633, 635, 639, 642, 644, 648, 653—655, 668, 679, 695, 697, 699, 700, 704, 707, 711, 714
Sječivica — 409
Skara Luka — 365

Sklopovi:

— Brzi PTS — 483
— Novački — 623

Skoblić brdo — 432
Skočilić Joža — 198, 284, 528, 534
Skokovi — 8, 70, 199, 200, 240, 241, 511, 671
Skorić Milan — 225
Skradin — 53, 54, 173, 340, 370, 621, 627, 629, 633, 635, 647, 667, 671, 675, 686, 713
Skradska gora — 625
Skrbinov br. — 72
Skrobić Dušan — 218
Sladoje Ilija — 239, 394
Slatina — 195
Slatinik (G. i D.) — 21—23, 77, 78, 223
Slatinik St. — 26, 75, 219, 279
Slatki potok — 194, 311
Slavetić — 572
Slavonija — 25, 27, 35, 131, 194, 214, 218, 228, 235, 266—268, 512, 514, 542—545, 547, 551, 556, 557, 561, 565
Slavonska Požega — 20, 270, 540, 645
Slavonski Brod — 20, 26, 219, 225, 229, 476, 552, 568, 577, 593, 598, 616, 618, 622, 627—629, 633, 639, 644, 648, 649, 652, 656, 663, 665, 667, 683, 710
Slobođaninov Ivan — 484, 563
Slobodna Vlast — 76, 588
Slovenija — 9, 124, 126, 547
Slukićevo Selo — 285, 286
Slunj — 49, 241, 243, 670, 671
Smilčić — 313, 314
Smoković — 114
Smolčić — 442
Smrdelje — 177, 331, 343, 370

Šmrekovac — 333, 458
Smrtić — 593, 597
Snure — 679
Sobočan Franjo — 587
Sočanica — 703
Sodna Vas — 125
Sokol Mate — 102
Sokoluša — 360, 361
Sopot — 126, 202, 203, 646
Sorića Krčevina — 443
Sorževo — 571
Sovarnica — 235
Sović Laz — 303
Sović Spasoja Pane — 503, 584
Sovski Dol — 22, 24, 222, 223
Sovsko jezero — 22
Spašnik — 518
Spišić Tomo — 64
Split — 117, 118, 121, 238, 355, 357, 394, 396, 507, 620, 630, 632, 634, 637—639, 643, 675
Srb — 333
Srbski klanac — 170, 177
Srbsko Selište — 619
Srdelić Petar — 101
Srebovnik — 274
Srebrenica — 668, 692
Sredanci — 228
Središće — 124
Srednja Gora — 449, 453, 456, 459, 463
Srem — 521, 652. 671
Sremska Mitrovica — 652, 662
Sremski Karlovci — 653, 672
Srhoj Petar — 101
Srklić Ivan — 101
Srnec Đuro — 42
Srpske Moravice — 87, 295, 300, 306
St. Perkovci — 75, 225, 279, 280
St. Subocka — 233. 598
St. Topolje — 75, 77, 111, 227, 228. 280, 307, 575, 577, 580, 593
Stablina — 537
Stajina — 426, 427
Stalak — 299, 423—425
Stanić Pero — 501, 583
Stanivuković Milan — 270
Stankovača (k. 1007) — 164, 182, 247, 248
Stara Gradiška — 594, 598
Stara Lonja — 645
Stara Rača — 318—320, 516
Staretina — 163, 180
Stari Banovci — 665
Stari Gaj — 61, 604, 605
Stari Laz — 305
Stari Pazar — 632
Staro Petrovo Selo — 590, 687
Staro Selo — 69, 70, 242, 479, 601, 603
Stative (G. i D.) — 45, 46. 80—82, 84. 85, 296, 299, 300, 431, 447, 457, 463, 464, 466, 467, 471, 641, 653, 654
Staza (ž. st.) — 380, 382, 622, 623
Stefanci — 46
Stegnjajić (s.) — 314
Stegnjajić Milorad — 313, 370
Stepanić Vinko — 399
Stijelja Gojko — 451
Stipanovci — 277, 494, 495, 579
Stipeč Vinko — 418
Stobreč — 118, 355
Stojčević Dragoljub — 579
Stojnić Milan — 204
Stolac — 629, 675
Ston — 620
Storeli Emil — 263
Stražbenica — 606
Stražbenica (k. 849) — 356
Strilići — 483
Strineka Mirko — 143
Strizirep — 263
Strizivojna — 225, 230
Strizivojna-Vrpolje — 665, 708
Strmac — 532, 572
Strmec — 124
Strmen — 9, 513
Strmica — 182, 247
Strnjaci — 256
Struga — 9, 537
Strupnić — 163, 180
Stubanj (k. 164) — 72
Stubica (G. i D.) — 80, 707
Stubljani — 9, 607, 608
Studenci (r.) — 538
Studenci — 262, 263, 355, 356, 396
Stupnik — 26, 75, 219
Subotica — 509, 716
Sučanjska draga — 404
Sučevići — 169, 170
Sučić Tomo — 399
Sućuraj — 117
Suhaja — 715
Suhi potok — 168
Suhopolje — 14, 51, 52, 235, 236, 597, 636
Sukmasin — 356
Suleševica — 451
Sumartin — 95, 96, 99, 100, 117, 120, 121, 635, 643, 647
Sunger — 302, 304
Sunja — 59, 60, 65, 105, 108, 139, 240, 242, 246, 381, 476, 479, 512—514, 544, 549, 550, 552, 555, 557, 559, 564, 568,

602—605, 607, 608, 622, 623, 636, 639, 642, 644, 646, 648, 660, 675, 676, 679, 682, 688, 695, 698, 700, 703, 710, 711, 717
Sunja (potok) — 607, 608
Supetar — 93, 94, 117, 119, 121, 634, 637, 638, 647, 659, 660
Suša Janko — 501
Sušak — 431, 440
Sušanj — 483
Sušanj Vinko — 198
Sutla — 124
Suvaja (M. i V.) — 412, 555
Sv. Aćim i Ana — 173, 174
Sv. Anton (kod Bribira) — 87, 473
Sv. Antun — 45, 538
Sv. Benedikt — 45
Sv. Bogorodica — 60
Sv. Doroteja — 45, 151
Sv. Duh — 46
Sv. Filip — 83, 464
Sv. Ivan Zelina — 637, 707
Sv. Ivan Žabno — 34
Sv. Jakob — 86, 472
Sv. Jana (kod Jastrebarskog) — 203, 272, 659
Sv. Jelena — 431
Sv. Klara — 211, 383, 668, 679, 690, 707
Sv. Križ — 84, 123, 457, 466
Sv. Križ (kod Klanjca) — 627
Sv. Lazar (k. 345) — 66
Sv. Mihajlo — 360, 361
Sv. Nedjelja — 283, 360, 361, 532, 533, 547, 558, 563
Sv. Nikola — 96, 99, 120, 121, 517
Sv. Petar — 45, 97, 296, 298, 505
Sv. Rok — 84, 85, 93, 138, 442, 466, 471, 560
Sv. Toma (trig. 406) — 97—100, 634, 643
Sv. Tri kralja — 85, 470
Sv. Trojica — 438—440
Svalina Božo — 611
Svetinja — 333
Svetoblažje — 261
Svib (V. i M.) — 356
Svilaj — 229, 592
Svilaja — 352
Sviličić Josip — 102
Svinjčine (šuma) — 520, 521
Svinjica — 9, 479, 603, 608
Svodna — 676
Svračkovo Selo — 447—449

Š

Šabenovac — 277
Šargarica — 303
Šagovina — 542
Šagovina Pravoslavna — 14, 234
Šaina Franjo — 198
Šakanović Halil — 201
Šakić Đuro — 350
Šalamunić — 524
Šamac — 591
Šamara (šuma) — 598
Šamarica — 131, 195, 600, 602
Šandrovac — 515, 517
Šapan — 338, 344
Šapon — vidi Šapan
Šarić — 137
Šarić Zorka — 187
Šaš — 382, 622, 698
Šašlić Petar — 312
Šator — 166, 168, 185
Šatornja — 72, 73, 244
Šeatović Stjepan — 501, 583
Šeganovac — 57, 411, 448, 450, 452, 462
Šegestin — 8
Šeković — 713
Šepo Milan — 349
Šerbeđije — 164, 182, 183
Šestanovac — 356, 357, 395
Šešo Petar — 350
Šeštanj (k. 205) — 67
Šibenik — 53, 238, 239, 247, 615, 617, 628, 635, 639, 642, 652, 662, 674, 680, 682, 693, 700, 716
Šibl Ivan — 132, 553
Šibovec — 628
Šid — 633, 643, 663
Šijan Dušan — 612
Šijanova Kosa — 57, 405
Šikić Marko — 198
Šikman Ilija — 388
Šilović Ante — 264
Šiljegović Boško — 481
Šimetić Lučano — 198
Šimunda Ivan — 611
Šimundžija Ivan — 239, 265
Širinci — 234
Širinec — 692, 698, 701
Široka Kula — 105, 138, 378, 379, 425, 449, 456, 483, 524, 525, 542, 674, 682
Široko Selo — 521
Šišljavić — 274, 275
Škabrnje — 113
Škalić — 420—423, 425
Škelja Joso — 350
Škipin — 465

Škorić Milan — 24
Škrebutnjak — 302
Škrljan Mato — 42
Škrobotak — 626
Škundrić Danica — 349
Škundrić Rade — 362
Šljapovski Aleksandar — 227
Šljivik — 188
Šnajder Ivan — 225
Šnjegavić — 233
Šolobanica (k. 1147) — 451
Šolta — 118, 127, 638, 651, 658—660,662
Šoštarićko Selo — 285
Šovarnica — 192
Špar Ivan — 101
Špar Vice — 317
Špehar Stjepan — 204
Špehari — 431
Špija (k. 1457) — 168, 188, 189
Špišić-Bukovica — 52, 235, 236
Špišić Stevo — 399
Šrempf Franjo — 312

Štabovi:
— Operativni Jugozapadnog sektora za Liku — 569
— Operativni za Istru — 196, 197, 283, 284, 419, 527, 529, 532, 534, 567
Štajninger Drago — 501, 583
Štampar (s.) — 401, 436
Štefić Stjepan — 573
Štorh Rudolf — 501, 582
Štrbac Jovo — 239, 265, 379
Štrbac Mile — 451
Štrbci — 164, 182, 183
Štrbić Mate — 101
Štrmac — vidi Štrmac
Šturlić — 479, 671
Šubić — 186
Šugajev-Halilović Boris — 197
Štrmac — vidi Strmac
Šumbreg — 283, 532, 533, 558
Šumetlica — 230, 595, 598
Šumonja Miloš — 148, 154, 213, 276, 389, 393
Šuput Milan — 218
Šurmanci — 538, 692
Šuša Janko — 583
Šušanj Ivan — 296
Šuše — 335
Šušnjar — 65
Šušnjar Ivan — 239, 265
Šušnjar Nikola — 41
Šušnjarina glavica — 507
Šutler Stjepan — 42
Švarča (M. i V.) — 81, 151, 461

T

Tadić Mihajlo — 504, 584, 587
Taković Ante — 102
Tamburin Lenko — 340
Tamjanović Mile — 102
Tamnička — 136
Tanjiga Miljenko — 316
Tanjiga Stevo — 316
Tarabić Joco — 104
Tarčin — 713
Tatalović Živko — 305, 306
Tatomirović Žarko — 587
Tepšanovac (k. 852) — 379, 426, 483
Tepšić Milorad — 509
Tepšić Vaso — 399
Teslić — 652, 672
Tičevo — 164—168, 185, 187, 188
Tijarica (G. i D.) — 263
Tinj — 366
Tisova kosa — 167, 185—187
Tisovac — 216, 217
Tiškovac — 335
Tito Broz Josip — 10, 17, 54, 59, 74, 118, 283, 317, 362, 369, 541, 551, 556, 567
Titova Korenica — 56, 57, 105, 157, 408, 411, 412, 444, 446—448, 453, 456, 461—463, 467, 468, 473, 474, 483, 484, 524, 545—547, 549, 554, 615, 617, 637, 640, 641, 649, 650
Tjesna Vrba — 352, 353
Tobolić — 48, 50, 110, 243
Tofeti Aleksandar — 135
Tojagić M. — 400
Tokić — 366
Tolić — 465
Tomas Frane — 611
Tomaševi Stanovi — 460
Tomašević Dušan — 317
Tomašević Marin — 101
Tomaševići — 625
Tomaši — 354
Tomašić Slavko — 101
Tomašinci — 585
Tomica (kod Broda) — 21
Tomičić Ana — 101
Tomić (s.) — 433
Tomić (šuma) — 459
Tomić Kruno — 227
Tomić Pero — 428
Tomini Bruno — 198

Tomšić Mato — 24, 225
Tonković — 432, 449
Topolovac — 646
Topoljnjak Juraj — 399
Topusko — 70, 145, 147, 243, 244, 554, 615, 616, 679, 706
Torbica Uroš — 350
Tordinci — 592
Tounj — 10, 48, 84, 110, 240, 243, 470, 568
Tovarnica — 394, 395, 507
Tovarnik — 633
Tratnik Toni — 590
Travnik — 635, 660, 665, 668, 693, 695
Trbojević Nikola — 388
Trbović Mile — 433
Trbovići — 433, 457
Trbuhović Nikola — 102
Trbuk — 621
Trebeš (r.) — 9, 513
Trebinja — 479
Tremušnjak (k. 1545) — 167
Tremušnjak — 61, 66
Tremzina — 332
Trenkovo — 599
Trgovišće — 34, 35
Tribalj — 419
Tribunj — 113, 716
Trilj — 154, 263, 357, 481, 505—508, 609, 610
Trišnjevo — 358
Trivunovića vrh — 168, 188, 189
Trnava (kod Hercegovca) — 192, 289
Trnava (kod Slav. Broda) — 77, 593
Trnkovac — 234
Trnovac — 285, 401, 403, 405, 415, 436, 442—447, 459, 462, 549
Trnovitica Hercegovac (ž. st.) — 282
Trnovo — 689
Trnjani — 592, 603
Trogir — 118, 239, 354, 617, 628, 639, 651, 675
Troglav — 182
Trojvrh — 568
Trokut (predeo) — 9
Tromeđa (k. 263) — 587—589
Trošelji — 136
Trošmarija — 297, 430, 432
Trsat — 420
Trst — 134, 305, 547, 550, 551
Trubar — 185
Trupinski Gaj — 684
Tržac — 479
Tržić — 10, 48, 50, 110, 240, 243
Tučepi — 538
Tuđman Franjo — 323, 510
Tuhelj — 123, 125, 646
Tuheljske Toplice — 123
Tuhobić — 457
Tuk (kod Korenice) — 468
Tulić mlin — 45
Tumbas Vukašin — 41
Turanj — 44, 46, 149, 150, 276, 624, 682
Turbe — 660, 665
Turčević Polje — 290
Turčinović Benito — 198
Turčinović Ivan — 270
Turili Oskar — 198
Turjaci — 154, 506
Turjanski — 401, 403, 415, 427, 428, 442—445, 462, 524, 673, 674
Turjansko polje — 402
Turkalj Joco — 587
Turopolje — 208—212, 385, 386, 648, 655, 668, 669, 677, 701
Turopolje (s.) — 385
Turovac — 171, 332, 344
Turski Brijeg — 285, 286
Tus Andrija — 196
Tušić — 460
Tušilović — 240, 243, 624, 626
Tuta Petar — 101
Tuzla — 661, 666, 673, 677, 695
Tužević — 420—425, 459
Tvrdi klanac (k. 615) — 441

U

Učka — 550
Udbina — 449—452, 456, 639, 641
Udovčić Anton — 197
Udovičić — 507
Ugljane — 507
Uglješić Ljuban — 221, 587
Ugrina Ivan — 187
Umac (V. i M.) — 359—361
Umetić — 603
Umljani — 353
Una — 246, 560, 600
Unac — 247
Unjka — 453
Upe dr (Uppe) — 545
Urličić — 356
Urlić Mili — 538
Urljaj (trig. 1297) — 450, 451
Uskoplje — 630, 656
Utolice — 686
Uvačka glava — 228
Uvalica — 408, 409, 415, 416, 443, 445—447, 449, 564, 620
Uzelac Miloš — 156, 240, 265, 438, 482

V

Vaganac — 240, 241, 571
Vaganj — 184
Vakuf (G. i D.) — 635, 669, 671, 696, 699, 702, 709, 712, 713
Valenčić Boris — 198
Valenovac — 592
Valentić Marica — 207
Valičević Tomo — 501, 583
Valpovo — 51, 577, 578, 644
Valjan Vladimir — 573
Valjevac — 443
Vanić — 8
Varaždin — 292, 619, 622, 627, 636, 639, 644, 648, 652, 660, 663, 665, 668, 671, 675, 683, 692, 695, 697, 713, 714, 717
Varaždinske Toplice — 34
Varcar Vakuf — vidi Mrkonjić-Grad
Varčaga (šuma) — 278
Varčević Svetozar — 312
Varićak (k. 860) — 56, 57, 411—413, 467, 468
Varivode — 174, 331, 343, 370
Varoš — 431
Varžak Karlo — 587
Vasiljević Joco — 41
Vedašić — 447
Vedro Polje — 703
Vekić Josip — 102
Velebit — 170, 441, 442, 450, 525, 526, 642
Veležnje — 603
Velić Ante — 102
Velika Barna — 191, 193, 311
Velika Čista — 339, 345, 346
Velika Dolina — 63, 64
Velika Gora — 570
Velika Gorica — 208, 209—211, 384, 385, 387, 511, 668, 690, 701, 707, 713, 714
Velika Greda — 402
Velika Horvatska — 122, 124, 125
Velika Jasenovača — 132, 192, 194, 330
Velika Lisina (k. 1215) — 460
Velika Pisanica — 51, 130, 131, 515, 516
Velika Popina — 340
Velika Vidovača (k. 714) — 436
Veliki Čardak — 439
Veliki Grđevac — 129—131, 515—517
Veliki Modruš — 83
Veliki Ogradak — 426, 427, 442
Veliko Korenovo — 130
Veliko Nabrđe — 588
Veliko Trgovišće — 125
Veliko Trojstvo — 130, 319, 517, 518, 686
Velonj (k. 1134) — 549
Veljun — 48, 49, 240, 241, 243
Venac — 45
Veselinović Blagoje — 317
Vetovo — 214, 220
Videc Vinko — 523
Vidić — 396
Vidić Dušan — 316
Vidova gora — 117, 119—121
Vidovača — 437—439
Vidovo brdo (trig. 383) — 21, 223
Vidovo Selo — 166, 167, 187
Vidrenjak — 698
Viduševac — 72, 73, 244
Viher Zvonko — 321, 523
Vijenac (k. 839) — 524
Vijenac (trig. 734) — 436, 438, 439
Vilić Selo — 236
Viljevo (G. i D.) — 591
Vinagora — 125, 697
Vinalić — 239, 395
Vinčazovići — 77
Vines — 533
Vinež — vidi Vines
Vinica — 45, 150, 152, 264, 356, 430
Vinište — 618
Vinkovci — 10, 11, 225, 226, 230, 552, 553, 577, 622, 633, 644, 652, 706
Vinovo (G. i D.) — 351
Vinski vrh — 80, 82, 457, 463, 464
Vinjerac — 114
Virje — 34
Virovitica — 14, 51, 52, 231, 235, 236, 561, 597, 599, 636, 676, 687
Vis — 94, 95, 97, 98, 117, 118, 127, 128, 156, 372, 373, 631, 638, 642, 651, 658
Visibaba (k. 1152) — 91
Visoka — 239, 394
Visoko brdo — 450
Višnjevec — 290
Vitas Dimitrije — 24, 225
Vitas Jovan — 379
Vitikov Pavel — 227
Vještica Stevo — 226, 227, 270
Vještića gora — 182, 185
Vladislavci — 708
Vladislavić Ivan — 102
Vladojević Ante — 239, 265
Vladojević Frane — 239, 264
Vlah Dušan — 101
Vlahov Grga — 316
Vlahovići — 66

Vlaisavljević Dušan — 484
Vlajčević Ante — 101
Vlajnić Đuro — 207
Vlaknica — 26
Vlasac Franjo — 226
Vlasić Petar — 102
Vlasulje — 184
Vlaška — 354
Vlaškovac — 202
Vlatkovac — 588
Vlatković Vajo — 418
Voćani — 173
Vodena glava — 450, 451
Vodica (kod Alana) — 299, 423, 424
Vodice — vidi Vodica
Vođinci — 230
Voganj — 652
Vojinović Sava — 350
Vojni Križ — 130
Vojnić — 70, 105, 145, 146, 206, 240—246, 507, 550, 624, 626
Vojnovac — 7, 568
Vojnović Dragica — 148, 245
Vojnović Đura — 388
Vojvodić — 314
Vojvodić Boško — 418
Volčanšek Pavao — 85, 471
Volf Fran — 316
Volinja — 600, 601, 670, 679
Voloder — 616, 648, 672, 695
Vondraček Ivan — 268
Vorkapić — 243
Voštane (G. i D.) — 263
Vrana — 113, 178, 247, 248, 340—345, 348, 349, 358—361, 365, 371, 568, 664, 675
Vraneš Milan — 433
Vranešević Adam — 221
Vranograč — 70, 200, 242
Vraňovača — 56, 412
Vranovci — 592, 593
Vranovina — 145, 243
Vransko jezero — 344, 359
Vransko polje — 342
Vranjak — 525
Vratnik — 146
Vrba — 352
Vrbina — 122
Vrblača — 257
Vrbova — 230, 590
Vrbovec — 34, 288, 293, 543, 622, 627, 628, 630, 631, 634, 649, 663
Vrbovsko — 423, 435
Vrdovo — 156
Vrebac — 428, 442, 456, 458, 464, 465, 525
Vrebačka Staza — 449, 459
Vrela — 185
Vrelo (koreničko) — 56, 57, 91, 411, 412, 456, 462, 467, 468, 548
Vrelo (kod Bihaća) — 631
Vrginmost — 70—72, 144—147, 240—244, 246, 554, 566, 615, 616, 694
Vrgorac — 118, 536, 538
Vrh Kapele — 297
Vrhovci — 215
Vrhovi — 521
Vrhovina — 21
Vrhovine — 89—91, 157, 379, 403, 404, 416, 427—429, 443, 483, 556, 560, 680, 682
Vrhovinsko Rudopolje — 403
Vrhovni štab NOV i PO Jugoslavije — 121, 263, 541—544, 546—561, 564—566, 568, 570, 679
Vrlika — 395, 481
Vrlička kotlina — 154, 156
Vrlička krajina — 481, 482
Vrnograč — vidi Vranograč
Vrpile — 57, 411, 447, 467
Vrpolje (kod Dvora) — 8
Vrpolje (kod Sl. Broda) — 74, 75, 111, 225, 226, 228, 267, 279, 540, 542, 574—576, 591, 598, 652
Vrsar — 134
Vrsić Joso — 197
Vršak (trig. 1030) — 445, 449
Vrščić (k. 670) — 438, 439
Vršić Anka — 322
Vrtlinska — 715
Vrtoča — 667, 674, 691
Vučari — 715
Vučetić Josip — 587
Vučević stan — 459
Vučijak (kod Bihaća) — 409
Vučji vrh — 171, 458
Vučipolje — 170, 171, 458
Vučja glava — 460
Vučjak (G. i D. kod Drežnice) — 433
Vučjak (kod Ličkog Osika) — 525
Vučjak (kod Zvečeva) — 215, 298
Vučković Petar — 501, 583
Vučković Simo — 433
Vuglenica — 274, 392
Vujaklija Pero — 245
Vujasinović Veljko — 350
Vujičić Mate — 102
Vujnovac — 524
Vujnove Glave — 57, 405, 411, 446, 459
Vujnović Đuro — 587
Vujnović Mile — 418

Vuka (potok) — 260
Vuka (šuma) — 588
Vukas Božo — 611
Vukava — 56, 138, 379, 425
Vukelić Savo — 198, 284, 528, 534
Vukelići — 299, 433
Vukmanić — 479
Vukmirovića stanovi — 447, 448
Vukojevci — 259, 589
Vukojević Boško — 316
Vukojević Josip — 587, 590
Vukova Gorica — 299, 431
Vukovac — 449
Vukovar — 230, 662, 708
Vuković Milan — 582
Vuković Mirko — 129, 501
Vuković Pero — 322
Vukovići — 358
Vukovina — 209—212
Vukovje (kod Bastaja) — 231
Vuksan Dušan — 388
Vukša Jovo — 174
Vukšić — 169, 345, 346
Vukušić Pavo — 184
Vulin Ivan — 239, 264, 397, 508, 612
Vulin Jakov — 102

Z

Zabok — 125, 702
Zabrđe — 646, 651
Zadar — 53, 114, 337
Zadubravje — 75
Zadvarje — 263, 356, 357
Zagreb — 11, 12, 25, 34, 52, 74, 104, 111, 208, 209, 213, 219, 225, 227, 230, 233, 236, 241, 267, 278, 279, 291—293, 307, 380—383, 386, 476, 510, 511, 544, 551, 555, 560, 564, 568, 571, 572, 574, 590, 591, 593, 597, 618, 622, 623, 627, 636, 637, 639, 645, 648, 649, 655, 660, 661, 668, 669, 672, 673, 677—679, 683, 689, 690, 692, 694, 695, 698, 701, 702, 704, 705, 707, 708, 711, 713, 714
Zagvozd — 662
Zailac Ljuban — 231
Zajezda — 35
Zajle — 235
Zaklan Spaso — 334
Zalesina — 453
Zalužani — 655, 665
Zalužnica — 560, 562
Zamina — 344, 359
Zamršje — 274, 276, 399
Zaostrog — 535, 537, 538
Zaplanak — 656
Zapolje — 52
Zaprešić — 124, 668, 707
Zaradostovo — 200
Zavala — 695
Zavalj — 409, 678
Zavidovići — 618, 621, 638
Zdelice — 519, 570
Zdenački Gaj — 192, 235, 289, 330, 370, 671, 677, 684
Zdenci (V. i M.) — 21, 23, 129, 190, 192, 223, 224, 235, 291, 293, 329, 330, 666, 669, 670, 678, 679, 681, 693
Zdenčac — 685
Zdenčina — 382, 564, 693, 694, 698, 710
Zderić Mate — 102
Zdihovo — 85, 133, 433, 435

Zdrugovi (brigade) ustaško-domobranski:

— 1. gorski — 129, 130, 290, 291, 570, 615, 705, 715
— 1. odbranbeni ustaški — 686
— 1. posadni — 129, 288, 311
— 2. posadni domobranski — 149, 273, 391, 716
— 3. posadni — 483, 524
— 3. ustaški — 149
— 4. gorski — 20, 129, 130, 232, 234, 330, 594, 616, 677
— 4. lovački — 621
— 4. ustaški djelatni stajaći — 319, 401, 483, 524, 562, 617
— 5. stajaći djelatni — 519, 716
— 6. ustaški stajaći — 263
— 7. stajaći — 313
— 8. ustaški — 70
— Prometni — 311
— Poglavnikov tjelesni — 34, 35
— Zagrebački ustaški posadni — 572

Zebe — 167, 168, 185, 186
Zec Đuro — 148, 245
Zec Ivan — 101, 102
Zec Stipan — 102
Zečevi — 433
Zečević stanovi — 455
Zečevići — 459
Zečevo — 174, 331, 333
Zelengrad — 332
Zelić Milan — 317
Zelići — 314, 335
Zelovo — 353, 620, 689, 706

Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske — 547, 563
Zemun — 618, 629, 640, 643, 649, 652
Zemunik — 112, 113, 313, 315, 340, 366, 371
Zidani Most — 291, 292
Zlatar — 34, 618
Zlobin — 80, 302, 419, 454—457
Zlodre Marin — 102
Zmajić Josip — 270
Zorkovac — 104, 660
Zrin — 8
Zrmanja — 170, 333—335, 339, 343
Zrmanja Vrelo — 642
Zrmanjska dolina — 53
Zrmanjski klanac — 170, 171, 336
Zrnić Poljana — 465
Zrnić Rade — 433
Zubar (k. 701) — 525
Zvečaj — 45, 81, 83, 297, 462, 466, 543, 639
Zvečevo — 214, 215, 235, 554
Zvirjak (k. 985) — 454, 455
Zvornik — 707

Ž

Žabljak — 625
Žakanje Sela — 453
Žakula Tošo — 234
Žarkovac — 70
Žažina — 209
Žažvić — 335, 338, 339, 344
Žegar — 332, 335, 678
Žegarac Đuro — 426
Žegnal Ivan — 588
Železnjak — 81, 83, 84, 461, 464, 466
Žepče — 686
Židovje (k. 561) — 527
Žigić Rade — 33, 540, 541, 546, 552, 553, 558, 560, 567
Žilić — 62
Žirovac — 240, 242
Žitko Bogdan — 101
Živaja (šuma) — 603
Živaljići — 393
Živčići — 45
Živković Mile — 388
Živulja — 401, 403, 409, 415, 416, 442, 445, 446, 469, 524
Žman — 628
Žminj — 133, 529
Žnidovac — 435
Žokalj Josip — 399
Žrnovnica — 357
Žuglić — 665
Žumberak — 80, 104, 105, 241, 268, 544, 564, 565, 569, 572, 649, 653, 655, 661, 662, 697, 710, 717
Županjol — 421
Žužić Dane — 418

SADRŽAJ

BORBE U HRVATSKOJ 1944. GOD.
— juni —

I

Dokumenti jedinica Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda

Strana

Izvještaj Štaba Četvrtog korpusa od 1. juna 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o nekim dejstvima podređenih jedinaca od 1. do 15. maja — — — — — — — — — — 7

Zapovijest Štaba Šestog korpusa NOVJ od 1. juna 1944. podređenim jedinicama za diverziju na pruzi Vinkovci — Banova Jaruga 10

Naredba Štaba Šestog korpusa NOVJ od 1. juna 1944. kojom se potčinjene jedinice pohvaljuju i nagrađuju za uspješno izvedene akcije — — — — — — — — — — — — — — — 14

Pregled brojnog stanja i nacionalnog i socijalnog sastava ljudstva Desetog korpusa NOVJ od 1. juna 1944. godine — — — 18

Izvještaj Štaba Dvanaeste divizije od 1. juna 1944. Štabu Šestog korpusa NOVJ o borbama na području Slavonske Požege i Slavonskog Broda — — — — — — — — — — — — 20

Izvještaj Štaba Dvanaeste divizije od 1. juna 1944. Štabu Šestog korpusa NOVJ o prelasku Dvanaeste brigade iz Bosne u Slavoniju — — — — — — — — — — — — — — — 25

Naređenje Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 2. juna 1944. Štabu Četvrtog korpusa povodom nekih grešaka u sprovođenju partizanske taktike ratovanja — — — — — — 28

Izvještaj Štaba Desetog korpusa od 2. juna 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o operativnoj situaciji i o organizacionom stanju jedinica u maju — — — — — — — 33

Pregled gubitaka jedinica Jedanaestog korpusa NOVJ od 27. marta do 2. juna 1944. — — — — — — — — — 43

Zapovijest Štaba Četvrtog korpusa NOVJ od 3. juna 1944. podređenim jedinicama za napad na neprijateljske posade u Dugoj Resi i Belaju — — — — — — — — — — — — 44

Izvještaj Štaba Osme divizije od 3. juna 1944. Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o borbama na Kordunu od 26. do 28. juna — — 47

Izvještaj Štaba Prvog diverzantskog bataljona od 3. juna 1944. Štabu Šestog korpusa NOVJ o diverzijama izvršenim od 28. aprila do 31. maja — — — — — — — — — — — — — — 51

Strana

Direktiva Štaba Devetnaeste divizije od 4. juna 1944. podređenim jedinicama za raspored i dejstvo — — — — — 53
Zapovijest Štaba Trideset pete divizije od 4. juna 1944. štabovima brigada za napad na neprijatelja u Korenici — — — 56
Zapovijest Štaba Sedme divizije od 5. juna 1944. podređenim jedinicama za napad na neprijateljsku posadu u Komarevu — 59
Izvještaj Štaba Trideset četvrte divizije od 5. juna 1944. Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o napadu na neprijateljsku posadu u selu Ponikve — — — — — — — — — — — — — — 62
Izvještaj Štabu Sedme divizije od 6. juna 1944. Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o borbama na liniji Glina — Petrinja od 24. do 30. maja — — — — — — — — — — — — — 65
Izvještaj Štaba Sedme divizije od 6. juna 1944. Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o borbama oko Starog Sela, Kamenskog Mosta i Katinovca — — — — — — — — — — — — — — 69
Izvještaj Štaba Sedme divizije od 6. juna 1944. Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o borbama kod Čemernice — — — — — 72
Zapovijest Štaba Dvanaeste divizije od 6. juna 1944. podređenim jedinicama za diverziju na pruzi Nova Kapela-Batrina—Vrpolje — — — — — — — — — — — — — — 74
Izvještaj Štaba Trinaeste divizije od 6. juna 1944. Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ o borbama od 18. do 31. maja — — 79
Zapovijest Štaba Trideset pete divizije od 6. juna 1944. podređenim jedinicama da napadnu i unište neprijatelja na Čudinom klancu — — — — — — — — — — — — — — 89
Izvještaj Štaba Pete NOU brigade od 6. juna 1944. Štabu Dvadeset šeste divizije o desantu na otok Brač — — — — — — — 92
Izvještaj Štaba Prve NOU brigade od 6. juna 1944. Štabu Dvadeset šeste divizije o desantu na otok Brač — — — — — 95
Izvještaj Štaba Druge brigade od 6. juna 1944. Štabu Dvadeset šeste divizije o desantu na otok Brač — — — — — 97
Izvještaj Štaba Četvrtog korpusa od 7. juna 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o predstojećim dejstvima na području Pokuplja i Žumberka — — — — — — — — 104
Izvještaj Štaba omladinske brigade „Joža Vlahović“ od 8. juna 1944. Štabu Sedme divizije o napadu na neprijateljsku posadu u Komarevu — — — — — — — — — — — — — — 106
Izvještaj Štaba Četvrtog korpusa od 9. juna 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o borbama jedinica Osme divizije na cesti Ličko Petrovo Selo—Prijeboj—Plitvice—Saborski i kod Primišlja — — — — — — — — — — — — — — 109
Naredba Štaba Dvanaeste divizije od 9. juna 1944. kojom se Četvrti bataljon Dvanaeste brigade pohvaljuje za uspješno izvedenu diverziju i napad u Sapcima — — — — — — 111
Zapovijest Štaba Devetnaeste divizije od 9. juna 1944. podređenim jedinicama za napad na Kulu Atlagića i Polaču — — — 112
Izvještaj Štaba Dvadeset šeste divizije od 9. juna 1944. Štabu Osmog korpusa NOVJ o desantu na otok Brač — — — 116
Izvještaj Štaba Prve zagorske brigade od 9. juna 1944. Štabu Zapadne grupe NOPO Hrvatske o borbama u Hrvatskom zagorju od 23. maja do 8. juna — — — — — — — — 122
Izvještaj Štaba artiljerije Dvadeset šeste divizije od 9. juna 1944. Štabu divizije o radu artiljerije prilikom desanta na Šoltu i Brač — — — — — — — — — — — — — — — 127

Strana

Zapovijest Štaba Desetog korpusa NOVJ od 10. juna 1944. podređenim jedinicama za napad na neprijateljske posade u Velikom Grđevcu i Severinu — — — — — — — — — — — 129
Izvještaj Štaba Jedanaestog korpusa iz prve polovine juna 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o nekim borbama i radu od 2. aprila do 31. maja — — — — — — — — — 133
Izvještaj Štaba Sedme divizije od 10. juna 1944. Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o napadu na dijelove Prve kozačke konjičke divizije u Komarevu — — — — — — — — 139
Izvještaj Štaba Osme divizije od 10. juna 1944. Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o borbama na prostoriji Katinovac—Vrginmost—Čemernica — — — — — — — — — — — — — — — — 144
Izvještaj Štaba Osme divizije od 10. juna 1944. Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o napadu na Dugu Resu i Belaj — — — — 149
Izvještaj Štaba Dvadesete divizije od 10. juna 1944. Štabu Osmog korpusa NOVJ o nedostatku oružja i municije i o neprijateljskim kolonama koje se kreću pravcem Sinj—Mostar — — 154
Izvještaj Štaba Trideset pete divizije od 10. juna 1944. Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ o organizacionom stanju jedinica — 157
Izvještaj Štaba Osmog korpusa NOVJ iz prve polovine juna 1944. o dejstvima podređenih jedinica od 26. aprila do 11. juna — 163
Izvještaj Štaba Devete divizije od 11. juna 1944. Štabu Osmog korpusa NOVJ o borbama od 25. maja do 10. juna — — — 180
Zapovijest Štaba Dvadeset osme divizije od 11. juna 1944. podređenim jedinicama za napad na neprijateljski garnizon u Velikom Grđevcu — — — — — — — — — — — — — — 190
Naredba Operativnog štaba za Istru NOV i PO Jugoslavije od 11. juna 1944. o formiranju Druge istarske brigade i postavljenju rukovodilaca — — — — — — — — — 196
Izvještaj Štaba Unske operativne grupe od 11. juna 1944. Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o borbama kod Bužima i Skokova od 22. do 24. maja — — — — — — — — — — 199
Izvještaj Štaba brigade „Franjo Ogulinac Seljo“ od 11. juna 1944. Štabu Trideset četvrte divizije o borbi protiv Nijemaca i ustaša kod Plešivice — — — — — — — — 202
Naredba Štaba Sedme NOU divizije od 12. juna 1944. o pohvali boraca i rukovodilaca Treće brigade, Drugog i Trećeg bataljona omladinske brigade „Joža Vlahović“ i Drugog bataljona Četvrte brigade za pokazanu hrabrost, vještinu, požrtvovanje i postignute uspjehe u borbama kod Katinovca, Čemernice, Vojnića i Komareva — — — — — — — 206
Zapovijest Štaba Osme NOU divizije od 12. juna 1944. štabovima brigada za napad na ustašku posadu u Buševcu — — 208
Izvještaj Štaba Šestog korpusa od 13. juna 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o dejstvima od 28. aprila do 31. maja 214
Izvještaj Štaba Dvadesete divizije od 13. juna 1944. Štabu Osmog korpusa NOVJ o izvedenim akcijama i postignutim uspjesima u toku maja — — — — — — — — — — 238
Izvještaj Štaba Četvrtog korpusa od 14. juna 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o borbama na Baniji i Kordunu od 22. do 30. maja — — — — — — — — — — 240
Izvještaj Štaba Prve brigade od 14. juna 1944. Štabu Devete divizije o borbama od 1. do 31. maja — — — — — — 247

Strana

Zapovijest Štaba Dvanaeste NOU brigade od 14. juna 1944. podređenim jedinicama da obezbijede napad Osamnaeste brigade na neprijateljsku posadu u Bizovcu — — — — — 250

Zapovijest Štaba Osamnaeste NO brigade od 14. juna 1944. podređenim jedinicama za napad na neprijateljsku posadu u Bizovcu — — — — — — — — — — — — — — — — — 254

Zapovijest Štaba Osječke NO brigade od 14. juna 1944. podređenim jedinicama da obezbijede napad Osamnaeste brigade na neprijateljsku posadu u Bizovcu — — — — — 258

Izvještaj Štaba Dvadesete divizije od 15. juna 1944. Štabu Osmog korpusa NOVJ o uništenju ustaško-domobranske posade u Aržanu — — — — — — — — — — — — — 262

Izvještaj Štaba Šestog korpusa od 16. juna 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o organizacionom stanju jedinica — 266

Zapovijest Štaba Osme NOU divizije od 16. juna 1944. podređenim jedinicama za napad na neprijateljske jedinice u Blatnici i Rečici — — — — — — — — — — — 273

Zapovijest Štaba Dvanaeste NOU divizije od 17. juna 1944. podređenim jedinicama da postave zasjede i spriječe prodiranje neprijatelja na oslobođenu teritoriju — — — — — 277

Izvještaj Štaba Dvanaeste divizije od 17. juna 1944. Štabu Šestog korpusa NOVJ o diverziji na pruzi Nova Kapela-Batrina—Vrpolje — — — — — — — — — — — — — — — — 279

Naredba Operativnog štaba za Istru NOV i POJ od 17. juna 1944. o pohvali boraca i rukovodilaca Prve brigade „Vladimir Gortan“ za uspjehe postignute prilikom napada na Pićan, Gradišće, Šumbreg i Svetu Nedelju — — — — — — — 283

Izvještaj Štaba Desetog korpusa od 18. juna 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o borbama od 21. maja do 13. juna — 284

Izvještaj Štaba Trinaeste divizije od 18. juna 1944. Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ o borbama od 2. do 9. juna — — 294

Izvještaj Štaba Trinaeste divizije od 18. juna 1944. Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ o borbama od 10. do 13. juna — — 301

Naredba Štabu Dvadesete NOU brigade od 18. juna 1944. kojom se pohvaljuju borci i rukovodioci Prve i Druge čete Trećeg bataljona za uspješno izvedenu diverziju kod sela Andrijevaca — — — — — — — — — — — — 307

Izvještaj Štaba Dvadeset prve brigade od 18. juna 1944. Štabu Dvadeset osme NOU divizije o napadu na Veliki Grđevac — — 308

Izvještaj Štaba Devetnaeste divizije od 19. juna 1944. Štabu Osmog korpusa NOVJ o napadu na četnike u Kuli Atlagića i na ustaše u Korlatu — — — — — — — — — — 313

Izvještaj Štaba Trideset druge divizije od 19. juna 1944. Štabu Desetog korpusa NOVJ o borbama kod Severina — — — 318

Zapovijest Štaba Dvanaeste NOU brigade od 19. juna 1944. podređenim jedinicama za napad na Podgorač — — — — — — 324

Izvještaj Štaba Sedamnaeste brigade od 19. juna 1944. Štabu Dvadeset osme NOU divizije o borbama s neprijateljem koji je pošao u pomoć napadnutoj posadi u Velikom Grđevcu — — 329

Izvještaj Štaba Devetnaeste divizije od 20. juna 1944. Štabu Osmog korpusa NOVJ o borbama od 15. maja do 16. juna — — — 331

Izvještaj Štaba Grupe srednjodalmatinskih NOP odreda od 20. juna 1944. Štabu Osmog korpusa NOVJ o borbama i diverzijama od 18. maja do 15. juna — — — — — — — — 351

Strana

Izvještaj Štaba Devetnaeste divizije od 21. juna 1944. Štabu Osmog korpusa NOVJ o borbama na području Benkovca od 6. do 9. juna — — — — — — — — — — — — 358

Izvještaj Štaba Devetnaeste divizije od 21. juna 1944. Štabu Osmog korpusa NOVJ o napadu na ustaše u Polači — — — — 365

Naredba Štaba Dvanaeste NOU divizije od 22. juna 1944. kojom se pohvaljuju borci i rukovodioci Dvanaeste i Osječke brigade za pokazano junaštvo, odlučnost i samoinicijativu prilikom napada na Podgorač i u borbi kod Bračevca — — — — 368

Izvještaj Štaba Devetnaeste divizije od 22. juna 1944. Štabu Osmog korpusa NOVJ o organizacionom stanju divizije — — — 369

Izvještaj Štaba Treće brigade od 22. juna 1944. Štabu Trideset pete divizije o napadu na ustaše na pravcu Široka Kula — Bunić 378

Izvještaj Štaba Drugog diverzantskog bataljona od 22. juna 1944. o izvršenim diverzijama i borbama od 20. maja do 19. juna 380

Izvještaj Štaba Osme divizije od 23. juna 1944. Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o napadu na ustaše u Buševcu — — — — 384

Izvještaj Štaba Osme divizije od 23. juna 1944. Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o napadu na Blatnicu i Rečicu — — — 390

Izvještaj Štaba Treće brigade od 23. juna 1944. Štabu Dvadesete NOU divizije o borbama od 20. maja do 20. juna — — — 393

Izvještaj Štaba brigade „Franjo Ogulinac Seljo“ od 23. juna 1944. Štabu Trideset četvrte NO divizije o napadu na ustaše u Blatnici — — — — — — — — — — — — 398

Izvještaj Štaba Trideset pete divizije od 24. juna 1944. Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ o borbama koje su vođene od 29. aprila do 31. maja — — — — — — — — — 401

Pregled socijalnog i nacionalnog sastava ljudstva Trideset pete divizije od 24. juna 1944. — — — — — — — — — — 406

Izvještaj Štaba Trideset pete divizije od 24. juna 1944. Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ o prodoru ustaša u Korenicu i drugim borbama — — — — — — — — — — — 408

Izvještaj Štaba Trideset pete divizije od 24. juna 1944. Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ o protjerivanju ustaša iz Korenice 411

Izvještaj Štaba Trideset pete divizije od 24. juna 1944. Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ o borbi u Homoljačkom klancu i napadu na Čudin klanac i Gornji Babin Potok — — — — 415

Izvještaj Štaba Jedanaestog korpusa od 25. juna 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o borbama od 8. aprila do 11. juna 419

Izvještaj Štaba Sedme divizije od 25. juna 1944. Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o stanju u jedinicama i na terenu — — — — 476

Izvještaj Štaba Dvadesete divizije od 25. juna 1944. Štabu Osmog korpusa NOVJ o mobilizaciji novih boraca i o stanju u Diviziji — — — — — — — — — — — — 480

Izvještaj Štaba Trideset pete divizije od 26. juna 1944. Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ o razmještaju i pokretima neprijateljskih jedinica i o dejstvima i stanju sopstvenih jedinica — 483

Izvještaj Štaba Trideset pete divizije od 26. juna 1944. Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ o formacijskom stanju i naoružanju Divizije — — — — — — — — — — — — 487

Izvještaj Štaba Dvanaeste divizije od 27. juna 1944. Štabu Šestog korpusa NOVJ o borbama kod Đakova, Krndije i Našica — 494

Izvještaj Štaba Dvanaeste divizije od 27. juna 1944. Štabu Šestog korpusa NOVJ o uništenju neprijateljske posade u Podgoraču 496

Strana

Izvještaj Štaba Dvanaeste divizije od 27. juna 1944. Štabu Šestog korpusa NOVJ o borbi na pravcu Razbojište — Bračevci — 502

Zapovijest Štaba Treće brigade Dvadesete divizije od 27. juna 1944. podređenim jedinicama za napad na neprijateljsku posadu u Trilju — — — — — — — — — — — — 505

Izvještaj Štaba Trideset druge divizije od 28. juna 1944. Štabu Desetog korpusa NOVJ o borbama kod Rasinje i diverzijama na pruzi i cesti Koprivnica — Ludbreg — — — — — — — 508

Izvještaj Štaba Četvrtog korpusa od 29. juna 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o izvršenim diverzijama i borbama od 23. do 28. juna — — — — — — — — — — 510

Izvještaj Štaba Četvrtog korpusa od 29. juna 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o mogućnostima uspostavljanja čvrste veze i obezbjeđenju saobraćaja između Banije i Slavonije 512

Izvještaj Štaba Trideset druge divizije od 29. juna 1944. Štabu Desetog korpusa NOVJ o borbama od 13. do 29. juna — — 515

Direktivna zapovijest Štaba Trideset pete NO divizije od 29. juna 1944. podređenim jedinicama za raspored i dejstvo u slučaju neprijateljskog prodora na oslobođenu teritoriju Like — — 524

Izvještaj Operativnog štaba za Istru od 29. juna 1944. Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ o uništenju neprijateljskih kamiona kod Klane — — — — — — — — — — — — 527

Izvještaj Operativnog štaba za Istru od 29. juna 1944. Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ o uništenju neprijateljskih posada u Pićanu i Gračišću — — — — — — — — — 529

Izvještaj Operativnog štaba za Istru od 29. juna 1944. Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ o uništenju neprijateljskih garnizona u Šumbregu i Svetoj Nedelji — — — — — — — 532

Izvještaj Štaba Neretvanskog NOP odreda od 29. juna 1944. Grupi južnodalmatinskih NOP odreda o diverzijama izvršenim od 23. februara do 23. juna — — — — — — — — 535

Izvod iz knjige depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske o borbama i radu jedinica od 1. do 30. juna 1944. godine — — 539

Izvještaj Štaba Četvrtog korpusa od 30. juna 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o prelasku jedinica Osme i Trideset četvrte divizije iz Pokuplja na Žumberak, o diverziji na pruzi Zagreb — Karlovac i o borbama na području Plešivice — 572

Izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o akcijama koje su izvedene u junu 1944. — — — — — 574

Izvještaj Štaba Sedme divizije od 30. juna 1944. Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o napadu na vijadukt na pruzi Kostajnica — Bosanski Novi — — — — — — — — — — — 600

Izvještaj Štaba Sedme divizije od 30. juna 1944. Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o borbi kod Graduse i Mečenčana — — — 602

Izvještaj Štaba Sedme divizije od 30. juna 1944. Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o borbi kod Mošćenice i Komareva — — 604

Izvještaj Štaba Sedme divizije od 30. juna 1944. Štabu Črtvrtog korpusa NOVJ o borbi na pruzi Sunja — Kostajnica — — 607

Izvještaj Štaba Treće brigade od 30. juna 1944. Štabu Dvadesete divizije o napadu na neprijateljsku posadu u Trilju — — 609

II

Ustaško-domobranski dokumenti

Strana

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 1. juna 1944. o napuštanju Gline, Topuskog, Vrginmosta i Korenice i o borbama kod Kutine, Križevaca, Daruvara, Karlovca i Šibenika — — — — — — — — — — — — — — 615

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 2. juna 1944. o borbama protiv jedinica NOV i POJ kod Varaždina, Ivanić-Grada, Kutine, Otočca, Sinja i Metkovića — — — 619

Izvještaj Novačkog sklopa PTS od 2. juna 1944. Zapovjedništvu poglavnikovih tjelesnih zdrugova o dejstvima u operaciji „Šah" — — — — — — — — — — — — — — — — 623

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 3. juna 1944. o napadu jedinica NOVJ na njemačke i ustaško-domobranske snage kod Klanjca, Male Mlake, u Vrbovcu i o borbama kod Daruvara, Broda, Gline i Otočca — — — — 627

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 4. juna 1944. o napadu jedinica NOV i POJ na otok Brač i Vrbovec i o iskrcavanju Nijemaca na Dugi Otok, Kornat, Molat, Olib i Silbu — — — — — — — — — — — — — 630

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 5. juna 1944. o napadu jedinica NOV i POJ na otok Brač i o borbama kod Dubrave i Jastrebarskog — — — — — — — 634

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 6. juna 1944. o napadu jedinica NOV i POJ na otok Brač i željezničke pruge, o borbama kod Korenice i na liniji Drvar — Bosanski Petrovac — — — — — — — — — — — — 637

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 7. juna 1944. o napadu jedinica NOV i POJ na Belaj, Dugu Resu, Korenicu i otok Brač — — — — — — — — — 640

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 8. juna 1944. o napadu jedinica NOV i POJ na Komarevo, o borbama kod Klanjca, Križevaca, Slavonske Požege, Karlovca i na otoku Braču — — — — — — — — — — 645

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 9. juna 1944. o napadu jedinica NOV i POJ na komunikacije i o borbama na Žumberku, kod Korenice i na Braču — — 649

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 10. juna 1944. o napadu jedinica NOV i POJ na Komarevo, Donje Stative i o diverzijama na komunikacijama — — — — — 653

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 11. juna 1944. o napadu jedinica NOV i POJ na Čudin klanac, o borbama na Ljubovu, kod Sinja i na otoku Braču — — — — 657

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 12. juna 1944. o napadima jedinica NOV i POJ na Čudin klanac i o borbama kod Samobora — — — — — — — — — 659

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 13. juna 1944. o borbama protiv jedinica NOV i POJ kod Kašine, Donjeg Miholjca, na Žumberku i na otoku Braču — — — — 661

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 14. juna 1944. o borbama protiv jedinica NOV i POJ na području Benkovca i o diverzijama na prugama — — — — — — 664

Strana

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 15. juna 1944. o napadu jedinica NOV i POJ na Veliki Grđevac i o borbama kod Benkovca i Metkovića — — — — — 666
Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 16. juna 1944. o napadu jedinica NOV i POJ na Turopolje, Mraclin, Veliki Grđevac, Polaču, na vijadukt kod Kostajnice i o borbama kod Daruvara, Velikih Zdenaca i Cazina — — — 669
Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 17. juna 1944. o napadu jedinica NOV i POJ na Bizovac, Polaču, na ustašku posadu zapadno od Bunića i o borbama kod Mraclina, Bjelovara, Turjanskog i Benkovca — — — — — 673
Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 18. juna 1944. o borbama protiv jedinica NOV i POJ kod Turopolja, Buševca, Velikog Grđevca, Daruvara, Pakraca, Bunića, Sinja i Omiša — — — — — — — — — — — — — 677
Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 19. juna 1944. o napadu jedinica NOVJ na Blatnicu i Rečicu i o borbama na području Bjelovara, kod Vrhovina, Bunića, Benkovca., Šibenika i Sinja — — — — — — — — — 680
Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 20. juna 1944. o borbama protiv jedinica NOV i POJ kod Bjelovara, Garešnice, Hercegovca, Cazina, Ogulina, Plaškog i Benkovca 684
Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 21. juna 1944. o borbama protiv jedinica NOV i POJ kod Bjelovara, Sunje, Karlovca, Nebljuha i Sinja — — — — — — — 688
Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 22. juna 1944. o napadu jedinica NOV i POJ na Podgorač, i o borbama kod Ludbrega, Bjelovara i na komunikaciji Bihać—Knin 690
Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 23. juna 1944. o napadu jedinica NOV i POJ na Đakovo, Zdenčinu i Babin Potok — — — — — — — — — — — — — 693
Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 24. juna 1944. o pojačanim napadima jedinica NOV i POJ na komunikacije i borbama kod Bjelovara, Sinja, Drniša i na Korčuli 696
Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 25. juna 1944. o borbama protiv jedinica NOV i POJ kod Đakova, Siska, Crikvenice i na otoku Braču — — — — — — — 699
Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 26. juna 1944. o napadu jedinica NOV i POJ na Zabok, Nerežišće i Novigrad i o borbama kod Samobora, Bjelovara i Generalskog Stola — — — — — — — — — — — — — 702
Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 27. juna 1944. o borbama protiv jedinica NOV i POJ kod Čazme, Bjelovara, Daruvara, Grubišnog Polja i Sinja — — — — 705
Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 28. juna 1944. o napadu jedinica NOVJ na Čazmu i Krndiju i o borbama kod Bjelovara, Osijeka i Omiša — — — — — 709
Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 29. juna 1944. o borbama protiv jedinica NOVJ u Moslavini, kod Našica, Đakova, Karlovca, Sinja i Metkovića — — — — 712
Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 30. juna 1944. o dejstvima protiv jedinica NOV i POJ kod Čazme, Koprivnice, Đakova i Jastrebačkog — — — — — — — — 715

Tehnički urednik
Tomić Milenko

Korektori
Hodalić Jelena
Ribar Nada

Rukopis predat u štampu avgusta 1962. god.
Štampanje završeno maja 1963. god.
Tiraž 3500 primeraka

Štampa „Kultura", Beograd Makedonska 4